SECVNDA
SECVNDÆ
PARTIS SVMMÆ
PHILOSOPHICÆ

E D. THOMÆ AQVINATIS DOCTORIS
Angelici Doctrina.

Auctore R. P. COSMO ALAMANNIO Mediolanenſi
Societatis IESV Theologo.

Ad Excellentiſſ. & Illuſtriſſimum Carolum Auriacum Ducem Turſi,
Equitem Ordinis Alcantaræ, &c.

PARISIIS.

Apud PETRVM BILLAINE, viâ Iacobæâ,
ſub ſigno bonæ Fidei.

M. DC XXXIX.

Cum Priuilegio, & Approbatione.

EXCELLENTISSIMO ET ILLVSTRISSIMO

CAROLO AVRIACO

DVCI TVRSI, ORDINIS

ALCANTARÆ EQVITI, &c.

Cosmus Alamannius Mediolanensis Societatis IESV Theologus.

VÆSTIONES in Summi Philosophi Libros de Cælo, & Generatione ad sensum, mentemque Doctoris Angelici tibi, Princeps Excellentissime, dico. Sed cur dicem, ne tibi veniat in mentem mirari. Huiusce rei, nisi quid me fallit ratiocinantem, facilis est, & prompta responsio. Ratiocinor enim sic, & per hos quasi gradus ascendo. Cuius nomini par est illud opus dicatum in lucem emittere, in quo de syderum ortu agitur, & occasu, de cælestium orbium natura, & motibus tam varijs, atque perpetuis. Cuius itidem id vt optimi, perfectique patroni titulo est honestandum, quod rerum mobilium, & caducarum tam generationis, quam corruptionis rationem aperit vniuersam. Peritissimi, nobilissimique nautæ suspicientis cælum, stellas seruanti, vocanti, numeranti. Summi, optimique Gubernatoris bene nauigandi artis scientissimi immensa, vastissimaque maria innumeris fœta piscibus, & monstruosis belluis celeberrima, plenis, vt aiunt, velis, & secundissime percurrentis. Quis rerum nauticarum cæli, stellarumque scientia adeo excellit, & eminet vniuersis, vt quas naues gubernat, non ad syrtes, & scopulos allisas, non flatu, reflatuque ventorum dissolutas, & dissipatas, sed emersas è vadis, & è fluctibus, procellis, maximisque periculis eximiæ cum artis ope, tum ingenij dexteritate mirabili extractas fælici nauigatione saluas, & incolumes in portu collocat. Tibi vni Dux Excellentissime, rei nauticæ peritissimi eximias hasce laudes incredibili omnium consensione tribuunt; Te vnum hac summa, & singulari commendatione, æternaque gloria dignissimum iudicant, cum te inuictæ classis Gubernatorem, procellosi domitorem maris, alterumque Neptunum, & contra turbines, tempestates victorem fælicissimum appellant. Ergo iure tibi tuo meum hoc de cælo, rerumque natura constantium generatione libellum vindicas, & tamquam debitum merito exigis. Verum ne tibi vllus omnino admirandi relinquatur locus, & à me non imprudenter factum fatearis, quod laborum, & vigiliarum mearum fructum tam illustri, & glorioso tui nominis titulo decorarim; obsecro te refer paulisper animum ad ea, quæ de quo agitur longè plurimi facienda existimo. Quod libri propositis quæstionibus, ijsque solutis explicati sint magni Philosophi, num magnum quoque Principem tui similem patronum requirebant. Quod ipse Angelici Doctoris sensa, do-

ctrinamque f. clatus sim, alio ne auspice par erat illa proferre, & diuulgare, quam te Principe cælo pro... animo g.tanic, cælestesque mentes moribus exprimente. Non vno igitur, vel altero, sed multis nominibus opus tibi debitum mer.to, & iure optimo dico. Sed addo longe præstantius haud temere, ac fortuito, sed prudenti consilio extremo seruatum loco. Tuis quamplurimis meritis nostram Societatem arctissime districtam, & obligatam tenes. Ingratus sim nisi ea perexiguo hoc munere tuæ administrationi non incongruo memor agnoscam; & Nos tibi addictos, deditos, obstrictosque profitear. Accipe ergo pignus deuinctæ, & obstrictæ voluntatis, & qua præditus es benignitate hoc qualecunque opus tuo nomine illustra, ac tuere: Vale.

AD BENEVOLVM LECTOREM.

Habes in hoc tertio Libro, Lector beneuole, quæ de cæleſtium orbium natura, motibus, affectionibus; & quæ de mutua rerum naturæ conſtantium Generatione, & Corruptione Sanctiſſimus Præceptor, Doctor Angelicus excellenti cum doctrina, tum eruditione diſputauit. Cæleſtium corporum admirabilis, ac planè diuina cognitio te ad præpotentis, & ſapientiſſimi architecti notitiam ſuauiſſimè inuitabit: fluxarum vero rerum, & caducarum ſub Lunæ concentarum ambitu ad eaſdem omnino floccifaciendas, habendaſque contemptui tua te ſponte incitatum impellet, & attrahet vel inuitum. Iam vero illud tibi reliquum eſſet, vt te tui animi rationis compotis intelligentia, qua de agitur in libro propediem in lucem edendo ad Sacroſancti, diuinique numinis cognitionem, & amorem iam excitatum incenderet, & inflammaret. Interim igitur ita te ad vtriuſque generis rerum inter ſe plane diſſimilium, ne dicam oppoſitarum confer, & conuerte, vt veræ, ſolidæque tui ipſius cognitionis acceſſione tanti operis fabricatorem, totius vniuerſitatis parentem ardentiſſimo amore complectaris, illumque tibi ad imitandum in animi, corporiſque functionibus vniuerſis tamquam excellentiſſimum virtutum omnium exemplar ante oculos ponas, vt quem ad finem omnes Sanctiſſimi, Angelicique Doctoris conatus, & qualeſcunque noſtri perpetui labores eius potiſſimum exemplo relati fuerunt, ad eundem tuum itidem in hac Philoſophica Summa è D. Thomæ doctrina diligenter euoluenda ſtudium omnino referatur. Vale.

Atteſtatio Reuer. P. Fr. Franciſci Ghetij de Como Sacræ Theologiæ Lectoris primi in conuentu S. Thomæ de Papia Ordinis Prædicatorum.

INſigne opus continens Libros de Cœlo, & Mundo, & de Generatione, & Corruptione à Præſtantiſſimo Viro Patre Coſmo Alamannio Societatis I E S V ingenti labore, ſumma diligentia, ex Doctrina D. Thomæ Aquinatis confectum, iuſſu Admodum Reuer. Patris Inquiſitoris vidi, legi, & conſideraui, nihilque quod Fidei, legum, & morum integritati, ac Regulis noui Indicis Librorum repugnet in eo animaduerti, quin potius opus Thomiſticæ Doctrinæ profeſſoribus perutile, ac omnibus veræ Philoſophiæ ſinceritatem, & puritatem deſiderantibus maximè proficuum fore iudicaui. Datum Papiæ die 4. Iulij 1622.

Ita eſt — Ego Fr. FRANCISCVS GHETIVS de Como Sacræ Theologiæ Lector Ordinis Prædicatorum.

Die 4. Iulij 1622. Imprimatur.

Fr. DEODATVS SEGHITIVS De lauda Inquiſitor Papiæ.

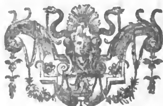
Cuius nomini aſſurgit Saccus; & adnexum opus Senatus Excellentiſſ. nomine approbauit, & excudendi poteſtatem facit.

Io. BAPTISTA SACCVS, &c. à ſecretis eiuſdem Ordinis, &c.

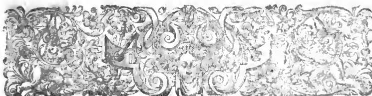
INDEX QVÆSTIONVM, ET ARTICVLORVM, QVÆ IN HAC Secunda Secundæ Partis Summæ Philosophicæ E D.Thomæ Doctrina continentur.

In Lib. de Cœlo.

Index Quæstionum.

IN

IN LIBROS DE CÆLO.

POST considerationem corporis mobilis inquantum est mobile, reliquum est huiusmodi communia applicare ad propria subiecta; subiectum autem motus est magnitudo, & corpus, quia nihil mouetur nisi quantum. In corporibus autem prius est considerare totum ipsum vniuersum, quam partes, quæ secundum situm illud constituunt, & ideo primum agemus de vniuerso, deinde de partibus illius, nimirum de corporibus simplicibus; nam cum corporibus mixtis non determinetur situs secundum se, sed secundum simplicia corpora, hæc sola, quia primo, & per se habent situm in vniuerso, censentur esse partes illius constitutiuæ, scilicet secundum ordinem situs. Inter hæc autem prius agemus de corpore cœlesti, quia per ipsum alia corpora firmantur, tum de alijs, quod est agere de corpore mobili secundum situm, vel locum, quod inter subiecta partialia priorem locum habet, sicut & inter motus, localis prior est omnibus, vt docet Philosophus 8. phys. t. 54 Consideratio vero vniuersi tripartita erit, nã primum agemus de existentia mundi, siue vniuersi. Secundo de modo productionis eiusdem. Tertiò de proprietatibus illius, hæc enim tria peculiarem habent in hac tractatione difficultatem.

(Margin: in proœm lib. de cœlo; q. 5. de pot. a. 7. & 3 c. 8 phys l. 1 4.)

QVÆSTIO XXVI.

De existentia Mundi.

CIRCA MVNDI EXISTENTIAM QVÆRVNTVR DVO.

1 *An mundus semper fuerit.*
2 *An mundum incœpisse sit articulus fidei.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mundus semper fuerit.

1. 1. g c. 31. VIdetur quod mundus semper fuerit; & ad hoc possunt adduci rationes sumptæ ex triplici capite, nimirum ex parte Dei, ex parte creaturarum, & ex modo factionis rerum. Ex parte Dei sic. Omne agens, quod non semper agit, mouetur vel per se, vel per accidens, sed Deus neque mouetur per se, neque per accidens, ergo Deus semper eodem modo agit, ex sua autem actione mundus in esse consistit, semper igitur mundus fuit.

2 Præterea Deus produxit mundum secundum suum esse, & non per aliquod aliud additum, sed esse Dei est æternum, ergo cum effectus sit similis suo principio actiuo, mundus debet semper fuisse. p. cœli. l. 6.

3 Præterea bonitas Dei est causa rerum, sed bonitas Dei otiosa, & vacans esse non potest, ergo cum talis fuisset, antequam mundus esset, si ex aliquo determinato principio temporis incœpit, debet semper fuisse. Ibid.

4 Præterea posita causa sufficienti ponitur effectus, nam causa, ad quam non sequitur effectus, est causa imperfecta, indigens alio ad hoc, quod effectus sequatur, sed Deus est sufficiens causa mundi, & finalis ratione suæ bonitatis, & exemplaris ratione suæ sapientiæ, & effectiua ratione suæ potentiæ, cum ergo Deus sit ab æterno, & mundus fuit ab æterno. (Margin: c. 32 A. p. 3 40 a. Parg 4.)

1.c.g.1.c.p. p.arg. 6.

2 Prætetea. Agens per voluntatem non retardat eaequi propositum de aliquo faciendo, nisi propter aliquid in futurum eapectatum, quod nondum adest, siue illud sit in agente, vt cum eapectatur perfectio virtutis ad agendum, aut sublatio alicuius impedientis virtutem, siue sit extra agentem, vt cum expectatur vel præsentia alicuius, coram quo fiat actio, vel præsentia alicuius temporis opportuni, quod nõdum adest. sed quidquid Deus vult quod nunc sit, ab æterno voluit quod sit, quia nec nouus motus voluntatis aduenire potest, nec vllum impedimentum eius potentiæ, nec aliquid aliud expectari potuit ad mundi productionem, ergo mundus ab æterno productus fuit.

2.c.g.c.36.

3 Præterea. Voluntas diuina æqualiter se habet ad producendam creaturam per totam æternitatem; nam cum in nihilo non possint assignari differentiæ aliquæ momentorum, vt in vno magis oporteat aliquid fieri, quam in alio; nec similiter in æternitate, quæ tota est vniformis, potest præelectio fieri vnius ad alterum; aut ergo diuina voluntas est de hoc, quod nunquam mundus sub æternitate eius constituitur, aut quod semper, sed constat quod non est voluntas eius de hoc, quod nunquam sub æternitate eius constituatur, ergo necesse est quod mundus semper fuerit.

2.c.g.c.33.p. p.arg.1.

7 Præterea Idem potest ostendi ex parte creaturarum, sic. Quæ non habent potentiam ad non esse, impossibile est ea non esse, sed quædam creaturæ non habent potentiam ad non esse, quia nimirum vel carent materia, quæ est potentia ad esse, quod est per formam, & ad non esse quod est per priuationẽ, vt substantiæ intellectuales, vel non habent materiã contrarietati subiectam, vnde etiam oritur potentia ad non esse, vt corpora cœlestia, quod eorum motus ostendit, qui contrarietatem non habet, ergo quasdã creaturas impossibile est non esse, ergo eas semper esse necesse est, & per consequens mundus ratione harum erit æternus.

p.arg 4.

8 Præterea nihil quod habet virtutem vt semper sit, quandoque est, & quandoque non est, quia ad quantum se extendit virtus alicuius rei, tandiu est, sed omne incorruptibile habet virtutem, vt sit semper, non enim virtutem habet ad determinatum durationis tempus, nihil ergo incorruptibile quandoque est, & quandoque non est; sed omne, quod incepit esse, quandoque est & quandoque non est, nullum ergo incorruptibile incepit esse, sed multa sunt in mundo incorruptibilia, vt cœlum, & intelligentiæ, ergo mundus non incepit esse.

pp.arg.5.3. g.c.33.

9 Præterea quandocunque aliquid de nouo incipit moueri, oportet, quod mouens, vel motum, vel vtrumque aliter se habeat nunc, quando est motus, quam prius, quando non erat motus; est enim relatio quædam mouentis ad motum, secundum quod est mouens actu, sed relatio noua non incipit sine mutatione vtriusque, vel alterius extremorum, quod autẽ aliter se habet nũc, quam prius, mouetur, ergo oportet ante motum, qui de nouo incipit, alium motum præcedere in mobili, vel mouẽte: oportet ergo quod quilibet motus, vel sit æternus, vel habeat alium motum ante se, motus ergo semper fuit, ergo & mobilia, & sic mundus semper fuit, Deus enim omnino immobilis est vt dictum est.

q 25.art.vlt.

2.c.g.c.34.

10 Præterea. Idem potest argui ex parte factionis. Cum enim communis opinio omnium Philosophorum sit ex nihilo nihil fieri, oportet esse verum, nam quod cõmuniter ab omnibus dicitur impossibile est totaliter esse falsum, nã falsa opinio infirmitas quædam intellectus est, & defectus, defectus autem, quia per accidens est, & præter naturæ intentionem non potest esse semper, & in omnibus. si igitur aliquid est factum, oportet ex aliquo esse factum, quod si etiam factum sit, oportet etiam hoc ex alio fieri, non potest autem hoc in infinitum procedere, quia sic nulla generatio compleretur, cum non sit possibile infinita transire, oportet ergo deuenire ad aliquod primum, quod nõ sit factum: omne autem ens, quod non semper fuit, oportet esse factum, ergo oportet illud, ex quo omnia fiunt, esse sempiternum, hoc autem non est Deus, quia ipse non potest esse materia alicuius rei, ergo relinquitur, quod aliquid extra Deum sit æternum, puta materia prima, & consequenter mundus ratione materiæ.

11 Præterea. Omne quod de nouo incipit esse, antequam esset, possibile erat ipsum esse, si enim possibile non erat ipsum esse, necesse erat non esse, & sic semper fuisset non ens, & nunquã esse incepisset; sed quod est possibile esse, est subiectum potentia ens, oportet igitur ante quodlibet de nouo incipiens præexistere subiectum potentia ens, & cum hoc in infinitum procedere non possit, oportet ponere aliquod primum subiectum, quod non inceperit de nouo esse. ibid.

12 Præterea. Nulla substantia permanens est dum fit, & vniuersaliter quod fit dum fit, non est, sed quãdo iam factum est, tunc primo est, vt dicitur 5. phys. t. 13. & 2. de ani. t. 47. & ratio est quia ad hoc res fit, vt sit, non enim fieret, si iam esset, sed dum fit, oportet aliquid esse, quod sit factionis subiectum, non enim factio, cum sit accidens, sine subiecto esse potest, omne igitur quod fit, habet aliquod subiectum præexistens. & cum hoc in infinitum ire non possit, sequitur primum subiectum non esse factum, sed sempiternum esse, ex quo vlterius sequitur, aliquid præter Deum esse æternum, cum ipse subiectum factionis esse non possit. ibid. 5.phys.t.3.12. de ani.l.9.1. de pot.ar.13 & g.1.& 2d 1.d.p.q.p. art.1.at 1.1. de gen.l.2.

13 Præterea. Omne illud, cuius motus quandoque est, & quandoque quiescit, reducitur ad aliquem motum continuum, qui semper est, quia eius successionis, quæ est ex vicissitudine motus, & quietis, non potest esse causa aliquid eodem modo se habens quia idem eodem modo se habens semper facit idem, ergo oportet, quod causa huius vicissitudinis sit aliquis motus, qui non est semper, & sic oportet, quod habeat aliquem motum præcedentem, & cum non sit abire in infinitum, oportet deuenire ad aliquem motum, qui semper est, & per consequens ratione talis motus, & eius mobilis, mundus erit æternus. 2.d.p.q.p. art 5.arg.7

Sed contra est, quod dicitur Io. 17. clarifica me pater apud temetipsum claritate, quam habui priusquam mundus fieret, & Prou. 8 Dominus possedit me initio viarum suarum, antequam quidquam faceret. p.p.46 art. p arg. sed contra.

Respondeo dicendum, quod hac de re veteres Philosophi varie locuti sunt, licet in eo cõsentiant, quod non solus Deus est æternus, sed etiam aliæ res. Nam quidam ante Aristotelem posuerunt, quod mundus est generabilis, & corruptibilis, & quod ita est de toto vniuerso, sicut de toto aliquo particulari alicuius speciei, cuius vnum indiuiduũ corrumpitur, & aliud generatur, & hæc fuit opinio Empedoclis. Alij dixerunt quod res ab æterno mouebantur motu inordinato, & postea reductæ sunt ad ordinem, vel casu, sicut ponit Democritus, quod corpora indiuisibilia ex se mobilia casu adunata sunt ad inuicem, vel à creatore, & hoc ponit Plato, vt dicitur in 3. cœli. Alij dixerunt quod res fuerunt ab æterno secundum illum ordinem, quo modo sunt, & ista est opinio Aristot. & omnium Philosophorum sequentium ipsum, & hæc opinio inter prædictas probabilior est, 2.d.p.q.p. art.5.c.

omnes tamen sunt falsæ, & hæreticæ. Dicendum enim est, quod nihil potest præter Deum ab æterno fuisse. & quod hoc ponere non est impossibile, cuius ratio est, quia cum voluntas Dei sit causa rerum, non enim agit Deus per necessitatem naturæ, sed per voluntatem, vt patet tum ex ordine causarum agentiũ, nam præstituit naturæ finem, propter quem operetur, tum ex ratione agentis naturalis, non enim est ad vnum effectum producendum determinatus, sicut natura, sic aliqua necesse est esse, sicut necesse est Deum velle illa, cum necessitas effectus ex necessitate causæ dependeat, vt dicitur 5. met. t. 6. absolute autem loquendo, non est necesse Deum velle aliquid, nisi seipsum, suamque bonitatem, nam ad hanc habet Deus necessariam habitudinem, secus autem ad res extra ipsum, cum Dei bonitas sit perfecta, & esse possit sine illis, cũ nihil ei perfectionis accrescat ex aliis; non est ergo necessarium Deum velle quod mundus fuerit semper, sed eatenus mundus est, quatenus Deus vult illum esse, cum esse mundi ex voluntate Dei dependeat, sicut ex causa; non est igitur necessarium mundum semper esse, & per consequẽs nec demonstratione probari potest; nec rationes, quas ad hoc Aristot. inducit, sunt demonstratiuæ simpliciter, sed secundum quid, scilicet ad contradicendum rationibus antiquorum ponentium mundum incipere secundum quosdam modos in veritate impossibiles; & hoc apparet ex tribus, primo quidem quia tã in 8. phys. quam in p de cœlo præmittit quasdã opiniones, vt Ana. & Emped. & Plat. contra quos rationes contradictorias inducit. secundo quia vbicunque de hac materia loquitur, inducit testimonia antiquorum, quod non est demonstratoris, sed probabiliter persuadentis, 3. quia expresse dicit in p. lib. Top. quod quædam sunt problemata Dialectica, de quibus rationes non habemus, vt vtrum mundus sit æternus; quamquam ipse firmiter opinatus est necessarium fore, quod cœli motus sit sempiternus, similiter & tempus. & per consequens & ipsum cœlum; nam super sempiternitate motus, & temporis, & cœli fundauit intentionem suam de inquisitione substantiarum immaterialium.

2. c. g. c. 35. Ad primum ergo dicendum, quod non oportet, quod vel per se, vel per accidens Deus moueatur, si effectus eius de nouo incipit esse, nouitas enim effectus indicare potest mutationem agentis, inquantum demonstrat nouitatem actionis; non enim potest esse quod in agente sit noua actio, nisi aliquo modo moueatur, saltem de otio in actum; nouitas autem diuini effectus non demonstrat nouitatem actionis in Deo, cum actio sua sit sua essentia, vnde neque nouitas effectus mutationem Dei agentis demonstrare potest.

p. cœli l. 6 Ad secundum dicendum, quod verum quidem est, quod Deus agit per suum esse, & non per aliquid super additum, sed etiam esse suum non est distinctũ à suo intelligere, sicut in nobis, nec etiam à suo velle, vnde produxit res secundum intelligere, & velle suũ. In his autem, quæ producuntur ab aliquo agente, inquantum est intelligens, & volens, oportet esse id, quod producitur, hoc modo, sicut est intellectum à producente, non autem eo modo, quo est ipse producens secundum suum esse. Vnde sicut non oportet, quod id, quod est productum à Deo producente secundum suum esse, sit in aliis cõditionibus tale, quale est esse diuinum, sed quale est determinatum per eius intelligere, ita non est necessarium, quod id, quod est productum à Deo sit tam diuturnum, quantum Deus, sed quantum est determinatum per intellectum ipsius & similiter non oportet, quod si primi agentis actio sit æterna, eius effectus sit æternus, nam Deus agit voluntarie in rerum productione, non autem ita, quod sit aliqua actio media ipsius, sicut in nobis actio virtutis motiuæ est media inter actum voluntatis, & effectum, sed suum intelligere, & velle est suum facere, effectus autem ab intellectu, & voluntate, sequitur secundum determinationem intellectus, & imperium voluntatis, vt dictum est; sicut autem per intellectum determinatur rei factio, & quæcunque alia conditio, ita & præscribitur ei tempus, vt nimirum sit quando Deus voluerit illam esse, ex vi nimirum antiquæ voluntatis efficacis, nulla actione de nouo existente. 4. c. g. 35.

Ad tertium dicendum, quod otiosum dicitur, quod non consequitur finem, ad quem est, bonitas autem diuina non est propter creaturas, vnde creaturæ essent otiosæ, si non consequerentur diuinam bonitatem, diuina autem bonitas non esset otiosa, etiam si nullam creaturam vnquam produxisset. p. cœli l. 6.

Ad quartum dicendum, quod & si Deus sit sufficiens causa productionis rerũ in esse non tamẽ oportet, quod eius effectus æternus ponatur, eo existente æterno, nã posita causa sufficiente ponitur eius effectus; nõ autẽ effectus extraneus a causa, hoc enim esset ex insufficiẽtia causæ, ac si calidũ non calefaceret, proprius autẽ effectus voluntatis est, vt sit hoc, quod voluntas vult, si autẽ aliquid aliud esset, quam volũtas velit, non poneretur proprius effectus causæ, sed alienus ab ea; voluntas autem sicut vult hoc esse tale, ita vult hoc esse tunc, vnde oportet ad hoc, quod voluntas sit sufficiens causa, quod effectus sit, quando voluntas est vt sit, & quando voluntas effectum esse disposuit. In his autem, quæ à causa naturaliter agẽte procedunt, secus est, quia actio naturæ est secundum quod ipsa est, vnde ad esse causæ sequi oportet effectum. Voluntas autem non agit secundum modum sui esse, sed secundum modum sui propositi, & ideo sicut effectus naturalis agentis sequitur esse agentis, si sit sufficiens, ita effectus agentis per voluntatem sequitur modum propositi. 3. c. g. c. 35.

Ad quintum dicendum, quod diuinæ voluntatis non retardatur effectus, quamuis non semper fuerit, voluntate de eo existente, nam sub voluntate diuina cadit non solum quod eius effectus sit, sed quod tunc sit, hoc igitur volitum quod est tunc creaturam esse, non retardatur, quia tunc incepit creatura esse, quando ab æterno Deus disposuit. ibid.

Ad sextum dicendum, quod ante totius creaturæ inchoationem non est accipere diuersitatem aliquam partium alicuius durationis, quia nihil mensuram non habet, nec durationem, Dei autem duratio, quæ est æternitas, non habet partes, Sed est simplex omnino, non habens prius, & posterius, cum Deus sit immobilis. Vnde non est comparare inchoationem totius creaturæ ad aliqua diuersa signata in aliqua mensura præexistente, ad quæ initium creaturarum similiter, & dissimiliter se possit habere, vt oporteat rationem esse apud agentem, quare in hoc signato illius durationis creaturam in esse produxerit, & non in alio præexistenti, vel sequenti; quæ quidem ratio requireretur, si aliqua duratio in partes diuisibiles esset præter totam creaturam productam, sicut accidit in particularibus agentibus, à quibus producitur effectus in tempore, non autem ipsum tempus, Deus autem simul in esse produxit, & creaturam, & tempus, non est igitur ratio quare nunc, & non prius, in hoc consideranda, sed solum quare non semper: sicut per simile in loco apparet, particularia enim corpora sicut in tempore determinato, ita etiam in loco determinato producuntur, & quia habent extra se tempus, & locum à quibus continentur, oportet ibid.

esse rationem, quare magis in hoc loco, & in hoc tempore producuntur, quam in alio. In toto autem cælo, extra quod non est locus, & cum quo vniuersalis locus omnium producitur, non est ratio consideranda quare hic, & non ibi est constitutum; propterea vero non semper fuit mundus, quia cum in his, quæ voluntarie aguntur, solus finis possit inducere necessitatem & huiusmodi finis respectu diuinæ voluntatis sit eius bonitas, hæc nullam necessitatem potuit Deo imponere faciendi creaturam vllam ab æterno, ita vt semper fuerit quia Deus non agit propter suam bonitatem vel producendam in esse, vel meliorandam vel sibi acquirendam, sed vt alia illam suo modo participent, & ad illam ordinentur, conuenientius autem ordinantur ad illam, si producuntur in tempore, quam ab æterno, nam eo modo magis repræsentant diuinam bonitatem, cum enim illam repræsentare non possint per æqualitatem, vt contingit in effectis vniuocis, debēt illam repræsentare eo modo, quo excedens repræsentatur ab eo, qui exceditur; excessus autem diuinæ bonitatis supra creaturam per hoc maxime exprimitur, quod creaturæ non semper fuerunt; ex hoc enim apparet expresse, quod omnia alia præter ipsum eum habent sui esse authorem, & quod virtus eius nō obligatur ad huiusmodi effectus producendos, sicut natura ad effectus naturales.

a c g, c. 36. Ad septimum dicendum, quod necessitas essendi, quæ in creaturis inuenitur, est necessitas ordinis, necessitas autem ordinis non cogit ipsum, cui talis necessitas inest, semper fuisse; licet enim substantia cæli per hoc, quod caret potentia ad non esse, habeat necessitatem ad esse non tamen necessitas sequitur eius substantiam, vnde substantia eius iam in esse instituta, talis necessitas impotentialitatem non essendi inducit, non autem facit esse impossibile cælum non esse in consideratione, qua agitur de productione substantiæ ipsius.

ibid & p. p. q. 46. a. p. ad 2. Ad octauum dicendum, quod illud, quod habet virtutem, vt sit semper ex quo habet illam virtutem, non quandoque est, & quandoque non est, sed antequam haberet illam virtutem, non fuit, & ideo ex virtute essendi semper, non sumitur argumentum sufficiens ad probandam productionem æternam. Vnde hæc ratio quæ ponitur a Philosopho p. cæli t. 120. non concludit simpliciter, quod incorruptibilia, vt cælum, & intelligentiæ non inceperunt esse, sed quod non inceperunt esse per modum naturalem, quo generabilia & corruptibilia incipiunt esse.

p. p. ad 5. Ad nonum dicendum, quod primus motor semper eodem modo se habuit; primum autem mobile non semper eodem modo se habuit, quia incepit esse, cum prius non fuisset, sed hoc non fuit per mutationem, sed per creationem, quæ non est mutatio. Vnde patet, quod hæc ratio, quam ponit Arist. in 8 phyl. procedit contra eos, qui ponebant mobilia æterna, sed motum non æternum, vt patet ex opinionibus Anax. & Emped. nos autem ponimus, ex quo mobilia inceperunt, non semper fuisse motum.

s, c g. c. 37. Ad decimum dicendum, quod ex nihilo nihil fieri habet veritatem in factione particulari, quam Philosophi considerabant, non autem in productione totius entis, de qua nos loquimur; præterquam quod nomen factionis proprie illi vniuersali rerum productioni non conuenit, cum tale nomen motum, vel mutationem importet, licet per quandam similitudinem a nobis ad illam originem transferatur, vt dicamus ea facta, quorum natura ab aliis originem trahit.

ibid. Ad vndecimum dicendum, quod non oportet aliquam potentiam passiuam præcedere esse totius creati, hoc enim est necessarium in illis, quæ per motum essendi principium sumunt, eo quod motus est actus existentis in potentia; possibile autem fuit ens creatum esse antequam esset, per potentiam agentis, per quam & esse incepit, vel propter habitudinem terminorum, in quibus nulla repugnantia inuenitur, quod quidem possibile secundum nullam potentiam dicitur, vt patet per Philosophum 5. met. t. 17. hoc enim prædicatum, quod est esse, non repugnat huic subiecto, quod est mundus, vel homo, sicut commensurabile repugnat diametro. & sic sequitur, quod non sit impossibile esse, & per consequens quod sit possibile esse antequam esset, etiam nulla potentia existente. In his autem, quæ per motum fiunt, oportet prius fuisse possibile esse antequam esset, etiam nulla potentia existente, per aliquam potentiam passiuam, in quibus Philosophus in 7. metaph. t. 22. hac vritur ratione.

Ad 12. dicendum, quod fieri non simul est cum esse rei in his, quæ per motum fiunt, in quorum fieri successio inuenitur. In his autem, quæ non fiunt per motum, non prius est fieri, quam esse; sic igitur euidenter apparet, quod nihil prohibet ponere mundum non semper fuisse, quod fides catholica ponit. gen. p. in principio creauit Deus cælum, & terram. ibid.

Ad 13 dicendum, quod huiusmodi vicissitudinis, quod quandoque mundus non fuit, & postea fuit, non est causa efficiens aliquis motus, sed aliqua res semper eodem modo se habens, idest voluntas diuina, quæ ab æterno fuit de hoc, quod mundus in esse post non esse exiret. Et si dicatur, quod idem semper facit idem, dico quod verū est si accipiatur agens secundum propriam rationem, quia producit determinate hunc effectum; sicut autem agens naturale determinatur per propriam formam, vt nunquam sequatur actio nisi secundum conuenientiam ad illam formam, ita agens voluntarium determinatur ad actionem per propositum voluntatis, vnde si voluntas non sit impedibilis, nec mobilis, non sequitur effectus, nisi secundum hoc, quod voluntas proposuit; & hoc est verum, quod voluntas diuina in hoc, quod semper est eadem, semper facit illud, quod ab æterno voluit, quia nunquam causatur, non tamen facit vt sua volita semper sint, quia hoc ipsa non vult, vnde si hoc faceret, quia faceret illud, quod ipsa non vult, esset simile, ac si calor faceret frigus. ibid.

ARTICVLVS II.

Vtrum mundum incepisse sit articulus fidei, an vero sit conclusio demonstrata, ita vt mundum semper fuisse sit impossibile.

Videtur quod mundum incepisse sit conclusio demonstrata, ita vt impossibile sit mundum semper fuisse, vel ab æterno fuisse productum. Omne enim factum habet principium suæ durationis, ac proinde est posterius duratione sua causa efficiente, sed demonstratiue probari potest, quod Deus sit causa effectiua mundi, ergo demonstratiue probari potest, quod mundus incepit, & quod ab æterno produci non potuit. a. c. g. c. 38. p. p. q. 46. ar. 2. arg. 7. p. p. arg. ac. c. g. c. 38.

a Præterea cum totum ens sit à Deo creatum, non potest dici factum ex aliquo ente, & sic relinquitur quod sit factum ex nihilo, sed quod est factum ex nihilo, habet esse post non esse, ac proinde esse pot. a. 10. 7. sed cont. a. d. p. q. g. arg. contra.

incepit; dicit enim Dam. l. p. c. 8. quod ex non ente ad esse deducitur, non est aptum natum esse coæternum ei, quod sine principio, & semper est, ergo mundus non semper fuit.

p.p. arg. 4. 3 Prætetea manifeste apparet artes aliquas, & habitationes regionum ex determinatis temporibus incepisse, sed hoc non esset, si mundus semper fuisset, mundum igitur non semper fuisse manifestum est.

p.p. arg. 5. 4 Præterea certum est nihil Deo æquari posse, sed si mundus semper fuisset, æquipararetur Deo in duratione, ergo certum est mundum non semper fuisse.

p.p. art. 6. a. c. g. c. 16. 5 Præterea si mundus semper fuit, infiniti dies præcesserunt diem istum, & consequenter pertransiernnt, sed infinita non est pertransire, ergo nunquam fuisset peruentum ad hunc diem, quod est manifeste falsum.

a. r. g. c. 19. s. d. arg. 4. sed contra. 6 Præterea, si mundus potuit esse ab æterno, sequitur quod infinito possit fieri additio, nam ad dies, & circulationes præteritas, quæ essent infinitæ, quotidie de nouo adderetur, quod tamen est falsum, ergo mundus non potuit esse æternus.

p.p. arg. 7. s. s. g. s. p. arg. 5. sed contra. 7 Præterea si mundus fuit æternus, & generatio fuit ab æterno, ergo vnus homo genitus esset ab alio & ille ab alio in infinitum, sed patet est causa efficiens fin. ut dicitur in 2. Phys. ergo in causis efficientibus esset procedere in infinitum, quod improbatur in 2. met.

p.p. arg. 8. a. c. g. s. p. arg. 6. s. p. arg. pen. 8 Præterea si mundus, & generatio semper fuit, infiniti homines præcesserunt, sed anima hominis est immortalis ergo infinitæ animæ humanæ nunc essent actu, quod est impossibile.

9 Prætetea nullus dubitat, quin Deus natura præcedat mundum, sed in Deo idem est natura, & duratio sua, ergo duratione debet Deus præcedere mundum & sic mundus non potuit esse ab æterno.

q. 3. de pot. a. 1. arg. 9. sed contra. 10 Præterea de ratione æterni est non habere principium, sed de ratione creaturæ est habere principium, ergo creatura, seu mundus non potest esse ab æterno.

p. p. arg. sed contra. Sed contra fidei articuli demonstratiue probari non possunt, quia fides est de non apparentibus, vt dicitur ad Hebr. 11. sed Deum esse creatorem mundi; sic; quod mundus inceperit esse; est articulus fidei dicimus enim, Credo in vnum Deum, &c.

p. p. a. 2. c. 2 Præterea si nouitas mundi demonstrari potest, vel id est ex parte mundi, vel ex parte causæ agentis, primum dici non potest, quia demonstrationis ex parte mundi sumptæ principium est quodquid est, vnumquodque autem secundum rationem suæ speciei abstrahit ab hic, & nunc, propter quod dicitur, quod vniuersalia sunt vbique, & semper; vnde demonstrari non potest quod homo, aut cœlum, aut lapis non semper fuit, neque etiam secundum dici potest, quia causa efficiens mundi est voluntas Dei, hæc autem ratione inuestigari non potest nisi circa ea, quæ absolute necesse est Deum velle, talia autē non sunt, quæ circa creaturas vult, cum ad hæc non necessariam habitudinem dicat, quia non sunt

p. p. q. 19. art. 3. proprium & principale obiectum ipsius, vt sit de ratione diuinæ voluntatis vt in illa tendat, potest autē voluntas diuina homini manifestari per reuelationem, cui fides innititur, ergo mundum incepisse est credibile, non autem demonstrabile, vel scibile.

q. 3. de pot. a. 14. c. 2. d. p. q. p. p. q. 46. a. 1. a. c. Respondeo dicendum, quod hac de re duæ sunt positiones Philosophorum. Vna est dicentium quod mundus incepit esse, postquam non fuerit, & quod Deus non potuit mundum ab æterno facere, non ex impotentia eius, sed quia mundus ab æterno fieri nō potuit, cum sit creatus, vnde etiam dicunt, quod mundum incepisse non solum fide tenetur, sed etiam demonstratiue probatur. Altera positio est dicentiū quod mundus ita incepit esse in tempore, vt ab æterno produci à Deo potuerit, & per consequens mundum incepisse non posse demonstrari, sed tantum per reuelationem diuinam esse habitum, & fide creditum, quæ positio mihi placet. Ad cuius manifestationem sciendum, quod tota quæstio in hoc consistit, vtrum esse creatum à Deo secundum totam substantiam, & non habere durationis principium repugnēt ad inuicem, vel non nam si repugnant, mundum incepisse erit demonstrabile, & non tantum fide creditum, si vero non repugnat, erit tunc fide creditum, quod mundus inceperit, cum potuerit ab æterno esse, si Deus voluisset. Quod ergo non repugnent illa duo, sic ostenditur. Si enim repugnant hoc non est nisi propter alterum duorum, vel propter vtrunque, nimirum, aut quia oportet, vt causa agens præcedat duratione effectum, quia oportet, quod non esse effectus præcedat esse duratione, sed neutrum impedire potest, quod enim necesse non sit vt causa agens scilicet Deus præcedat duratione suum causatum, si ipse voluisset, probatur primo sic. Nulla causa producens effectum suum subito necessario præcedit effectum suum duratione sed Deus est causa producens effectum suum non per motum, sed subito ergo non est necessarium, quod præcedat effectum suum duratione; ma. patet tum inductione in omnibus mutationibus subitis, sicut est illuminatio, & huiusmodi, tum ratione sic. In quocunque instanti ponitur res esse, potest poni principium actionis eius, vt patet in omnibus generabilibus, quia in illo instanti, in quo incipit ignis esse ignis, incipit esse calefactio, sed in operatione subita similiter, immo idem est principium, & finis eius, sicut in omnibus indiuisibilibus, ergo in quocunque instanti ponitur agens producens effectum suum subito, potest poni terminus actionis ipsius, sed terminus actionis est simul cū ipso facto, ergo non repugnat intellectui, si ponatur causa producens effectum suum subito non præcedere duratione causatum suum; repugnaret autem in causis producentibus effectus suos per motum, quia oportet, quod principium motus præcedat finem eius, & quia homines consueti sunt considerare huiusmodi factiones, quæ sunt per motum, ideo non facile capiunt, quod causa agens duratione effectum suum non præcedat; nec potest huic rationi obuiari, quia Deus est causa agens per voluntatem, quia non est necessarium quod voluntas duratione præcedat effectum suum, nec agens per voluntatem, nisi per hoc, quod agit ex deliberatione, quod absit vt in Deo ponamus, præterea causa producens totam substantiam rei non minus potest in producendo totam substantiam, quam causa producens formam in productione formæ, imò multo magis, quia non producit educendo de potētia materiæ sicut est in eo, qui producit formam, sed aliquod agens, quod producit formam tantum, potest in hoc, vt forma ab eo producta sit quandocunque ipsum est, vt patet in sole illuminante, ergo fortius Deus qui producit totam substātiam rei, potest facere, vt causatum suum sit quandocunque ipse est. præterea si aliqua sit causa, qua posita in aliquo instanti non possit poni effectus eius ab ea procedens in eodem instanti, hoc non est, nisi quia illi causæ deest aliquid de complemento, causa enim completa, & causatum sunt simul, sed Deo nunquā deficit aliquid de complemento, ergo causatum eius semper poni potest eo posito, & ita non est necessariū quod duratione præcedat. Vnde patet, quod non repugnat intellectui, quod causa agens non præcedat duratione effectum suum, quia in illis quæ

repugnant intellectui, Deus non potest facere, vt illud sit. Quod vero nec repugnet intellectui aliquod productum à Deo diuersum, cuiusmodi est mundus, semper fuisse, propter hoc quod necessarium sit non esse eius esse duratione præcedere, propter hoc quod dicitur ex nihilo factum esse, ostenditur primum per dictum Anselmi in monol. c. 8. vbi ducet creaturam dici posse factam ex nihilo, quamuis ab æterno facta esset. quia non est aliquod vnde sit facta, quomodo dicimus hominem contristatum sine causa contristatum de nihilo. Præterea, licet supponatur, quod ordo ad nihil in propositione importatus remaneat affirmatus, vt sit sensus, mundus factus est ex nihilo, id est post nihil, adhuc sequitur rem posse fieri ex nihilo, & ab æterno; nam hæc dictio, post, ordinem importat absolute, sed ordo multiplex est, scilicet durationis, & naturæ: si igitur ex communi, & vniuersali non sequitur proprium, & particulare, non erit necessarium, vt propter hoc, quod creatura esse post nihil dicitur, prius duratione fuerit nihil, & postea fuerit aliquid, sed sufficit si prius natura sit nihil, quam ens; prius enim inest vnicuique naturaliter, quod cũ conuenit sibi in se, quam quod solum ex alio habet, esse autem non habet creatura nisi ab alio, sibi autem relicta in se considerata nihil est, vnde prius naturaliter inest sibi nihil, quam esse. Nec oportet, quod propter hoc sit simul nihil, & ens, quia duratione non præcessit, non enim ponitur, si creatura semper fuit, vt in aliquo tempore nihil sit, sed ponitur, quod natura eius est talis, quod esset nihil, si sibi relinqueretur, vt si dicamus aerem semper illuminatum fuisse a sole oportebit dicere, quod est factus lucidus a sole, & quia omne, quod fit ex incontingenti fit idest ex eo, quod non contingit simul esse cum eo, quod dicitur fieri, oportebit dicere, quod sit factus lucidus ex non lucido, vel tenebroso, non ita, quod nunquam non fuerit non lucidus, vel tenebrosus, sed quia esset talis, si sibi soli relinqueretur. vt expressius patet in Stellis, & orbibus, qui semper illuminantur a sole. Demum si aliqua esset repugnantia, mirum est, quod S. August. eam non vidit, quia hæc efficacissima via esset ad improbandam æternitatem mundi, quam ille multis rationibus improbat 11. & 12. de ciu & hanc viam omnino prætermittit, quin etiam videtur indicare nullam esse repugnantiam intellectuum, nam 10. de ciuit. c. 31. non improbat modum, quo Platonici probant mundum æternum, & tamen factum exemplo vestigij pedis æterni, quod esset factum à pede, & tamen ab æterno esset simul cũ pede, & lib. 11. c. 4. eos, qui ponunt mundum à Deo factum, sed ab æterno, dicit aliquid dicere. nec vnquam hoc dictum arguit vllius repugnantiæ, & impossibilitatis, quin ex prædicto exemplo potest sumi hæc ratio ad idem probandum, si repugnat rei productæ, vt producta est, quod sit ab æterno, vel repugnat illi, quatenus est ab alio, vel quatenus est diuersum ab alio, à quo productũ est, non primũ quia in diuinis filius est ab alio, puta à patre, & tamen est ab æterno, neque secundum, quia si pes esset ab æterno etiam vestigium pedis quod est quid diuersum à pede, esset ab æterno, vt fatetur D. August. ergo dicendum est, quod non repugnat mundum esse productum, & tamen esse ab æterno.

p p ad p. a. c g. c. 38.

Ad primum ergo dicendum, quod illud, quod est factum per motum, habet principium durationis, & est posterius duratione suo agente nam effectus motus non est nisi in termino motus, agens autem per motum necesse est, quod sit etiam quando motus incipit, secus vero si sit factum ab agente in instanti operante, sicut similiter dum est sol in oriente puncto, illu minat nostrum hemisphærium.

in resp. ad 1. c. 2. arg.

Ad secundum dicendum, quod si mundus ab æterno crearetur, diceretur fieri ex nihilo, quia fieret ex non subiecto, vel post nihil, natura præcedens esse, non tempore, vt dictum est.

p. p. ad 4.

Ad tertium dicendum, quod si poneretur mundus ab æterno, diceretur, quod aliqua regio infinities esset mutata de habitabili in inhabitabilẽ, & è conuerso; & similiter quod artes propter diuersas corruptiones, & accidentia infinities fuerint inuentæ, & iterum corruptæ. Vnde Philosophus dicit in p. lib. meteor. c. 6. quod ridiculum est ex huiusmodi mutationibus opinionem accidere de nouitate mundi totius.

p p ad 5. op 27 & 1. in ar.

Ad quartum dicendum, quod secundum Boet. in fine de consulat. Philosophiæ etiam si mundus semper fuisset, non parificaretur Deo in æternitate, seu non esset Deo coæternus, nam eius duratio non esset tota simul, quod ad æternitatis rationem requiritur; est enim æternitas interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio, vt ibidem dicitur.

p. p ad 6 & 1 c. marg. 1. c. g.

Ad quintum dicendum, quod transitus semper intelligitur à termino in terminum quęcunque autem præterita dies signetur, ab illa vsque ad istã sunt finiti dies, qui pertransiri poterunt, obiectio autem procedit sic si positis extremis puta a parte ante, & à parte post, sint infinita media, quod tamen non est concedendum, nam si mundus semper fuisset, quilibet dies præcedentium pertransiri potuit. quia finitus fuit, in omnibus autem simul non esset accipere primum, & ita nec transitum, qui semper exigit duo extrema.

ad p. ad 4. a. c. g. c. 38.

Ad sextum dicendum, quod nihil prohibet infinito ex ea parte additionem fieri, qua est finitum, ex hoc autem, quod ponitur tempus æternum, sequitur quod sit infinitum ex parte ante, sed finitum ex parte post, nam præsens est terminus præteriti.

Ad septimum dicendum, quod in causis efficiẽtibus impossibile est procedere, in infinitum per se, puta si causæ, quæ per se, & simul requiruntur ad aliquem effectum, multiplicarentur in infinitum, sicut si lapis moueretur a baculo, & baculus à mano, & hoc in infinitum, quia oportet effectum dependere ex actionibus infinitis simul existentibus, huiusmodi enim causæ sunt causæ per se infinitæ, quia earum infinitas ad causatum requiritur. In causis autem non simul agentibus, & per accidens infinitis, non est impossibile procedere, & multiplicari in infinitum nam cum non teneant ordinem nisi vnius causæ, earum multiplicatio fit per accidens, & per accidens accidit illis infinitas. Vnde sicut accidit huic martello quod agat post actionem alterius martelli, quando artifex agit multis martellis per accidens, quia vnus post alium frangitur, ita accidit huic homini inquantum generat, quod sit generatus ab alio, generat enim inquantum homo, non inquantum filius alterius hominis. Omnes enim homines generantes habent gradum vnum in causis efficientibus, scilicet gradum particularis generantis, vnde non est impossibile, quod homo generetur ab homine in infinitum, esset autem impossibile si generatio huius hominis dependeret ab hoc homine, & a corpore elementi, & à sole, & sic in infinitum.

p p ad 8. c. g. c. 38.

Ad octauum dicendum, quod hanc rationem ponentes æternitatem mundi multipliciter effugiunt, nam quidam non reputant impossibile esse infinitas animas actu vt patet in metaphysica Algazelis dicentis hoc esse infinitum per accidens. Alij vt dicit Aug. l. de hæresibus c. 40. posuerunt propter hoc circuitum animarum, vt scilicet animæ separatæ à corporibus post determinata temporum curricula iterum redirent ad corpora. Nos vero dicimus hanc

rationem esse particularem, nam posset dicere aliquis quod mundus fuit æternus vel saltem aliqua creatura vt Angelus, non autem homo, vel etiam homo, sed non plures, hic autem quærimus vniuersaliter an aliqua creatura fuerit, vel potuerit esse ab æterno.

ad. 9 ad. 9 Ad nonum dicendum, quod duratio Dei, quæ æternitas eius est, & natura ipsius sunt vna res & tamen distinguuntur ratione, & modo significandi, quia natura significat quandam causalitatem, prout dicitur natura principium motus, duratio autem significat quandam permanentiam; & ideo, si accipiatur præeminentia naturæ diuinæ, & durationis ad creaturam, secundum quod vtrumque est res quædam, inuenietur eadem præeminentia; sicut enim natura diuina præcedit creaturam dignitate & causalitate, ita & duratio diuina eisdem modis creaturam præcedit; non tamen oportet si Deus præcedit mundum per modum naturæ, vt significatur, cum dicitur naturaliter præcedit mundum, quod etiam mundum præcedat per modum durationis, vt significatur, cum dicitur Deus duratione præcedit mundum, cum non sit idem modus significandi naturæ, & durationis, & similiter soluuntur multæ aliæ similes obiectiones.

3. de pot. art. 14 § 8. Ad decimum dicendum, quod de ratione æterni est non habere durationis principium, de ratione vero creationis est habere principium originis, non autem durationis, nisi accipiendo creationem, vt accipit fides.

QVÆSTIO XXVII.

De Productione mundi.

Deinde considerandum est de productione mundi.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR NOVEM.

1. *Vtrum creare sit ex nihilo facere.*
2. *Vtrum creatio sit mutatio.*
3. *Vtrum creatio sit aliquid realiter in creatura.*
4. *Vtrum Deus possit aliquid creare.*
5. *Vtrum solius Dei sit creare.*
6. *Vtrum creari sit proprium compositorum, & subsistentium.*
7. *Vtrum necesse sit omne ens, atque adeo mundum esse creatum à Deo.*
8. *Vtrum materia prima sit creata à Deo.*
9. *Vtrum mundus, seu res omnes processerint à Deo per necessitatem naturæ, an vero per arbitrium voluntatis.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum creare sit ex nihilo facere.

P. p. 45. a. p. arg. p. Videtur quod creare non sit ex nihilo aliquid facere. Dicit enim August. q. aduers. leg. c. 54. quod facere est quod omnino non erat, creare vero est ex eo, quod iam erat, educendo aliquid constituere.

arg. 2. 2 Præterea nobilitas actionis, & motus ex terminis consideratur, nobilior igitur est actio, quæ ex bono in bonum est, & ex ente in ens, quam quæ ex nihilo in aliquid, sed creatio videtur esse nobilissima actio, & prima inter omnes actiones, ergo non est ex nihilo in aliquid, sed magis ex ente in ens.

3 Præterea hæc præpositio ex, importat habitudinem alicuius causæ, & maxime materialis, sicut cum dicimus, quod statua fit ex ære, sed nihil non est materia entis, nec aliquo modo causa entis, ergo creare non est ex nihilo aliquid facere. arg. 3.

Sed contra est, quod creare dicimus producere rem secundum totam substantiam, sed quod ita producitur, necessario debet ex nihilo produci, ergo creare est ex nihilo aliquid facere.

2 Præterea super illud gen. p. in principio creauit Deus cœlum, & terram, dicit Glos. Bedæ, quod creare est ex nihilo aliquid facere. p. p. arg. sed contra.

Respondeo dicendum, quod non solum oportet considerare emanationẽ alicuius entis particularis ab aliquo particulari agente, sed etiam emanationem totius entis à causa vniuersali, quæ est Deus, & hanc quidem emanationem designamus nomine creationis, quod autem procedit secundum emanationem particularem, non præsupponitur emanationi, sicut si generatur homo, non fuit prius homo, sed homo fit ex non homine, & album ex non albo. Vnde si consideretur emanatio totius entis vniuersalis à primo principio, impossibile est, quod aliquod ens præsupponatur huic emanationi, idem autem est nihil, quod nullum ens, sicut igitur generatio hominis est ex non ente quod est non homo, ita creatio, quæ est emanatio totius esse, est ex non ente, quod est nihil. p. p. c.

Ad primum ergo dicẽdum, quod August. æquiuoce vtitur nomine creationis, secundum quod creari dicuntur ea, quæ in melius reformantur, vt cum dicitur aliquis creari in Episcopum, sic autem non loquimur hic de creatione, sed sicut dictum est. p. p. ad p.

Ad secundum dicendum, quod mutationes accipiunt speciem, & dignitatem non à termino à quo, sed à termino ad quem. Tanto ergo perfectior, & prior est aliqua mutatio, quanto terminus ad quem illius mutationis est nobilior, & prior, licet terminus à quo, qui opponitur termino ad quem, sit imperfectior; sicut generatio simpliciter est nobilior, & prior, quam alteratio propter hoc, quod forma substantialis est nobilior, quam forma accidentalis, tamen priuatio formæ substantialis, quæ est terminus à quo in generatione, est imperfectior, quam contrarium, quod est terminus à quo in alteratione, & similiter creatio est perfectior, & prior quam generatio, & alteratio, quia terminus ad quem est tota substantia rei, id autem, quod intelligitur vt terminus à quo, est simpliciter non ens. ad 2.

Ad tertium dicendum, quod cum dicitur aliquid ex nihilo fieri, hæc præpositio, ex, non designat causam materialem, sed ordinem tantum, sicut cum dicitur ex mane fit meridies, idest post mane fit meridies, sed intelligendum est quod hæc præpositio ex, potest includere negationem importatam in hoc, quod dico nihil, vel includi in ea. Si primo modo, tunc ordo remanet affirmatus, & ostenditur ordo eius, quod est ad non esse præcedens, si vero negatio includat præpositionem, tunc ordo negatur, & est sensus, fit ex nihilo, idest non fit ex aliquo, sicut si dicatur, iste loquitur de nihilo, quia non loquitur de aliquo; & vtroque modo verificatur, cum dicitur ex nihilo aliquid fieri, sed primo modo hæc præpositio importat ordinem, vt dictum est, secundo modo importat habitudinem causæ materialis, quæ negatur. ad 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum creatio sit mutatio.

p p 4 1 a. arg. 1. Videtur quod creatio sit mutatio, vt enim dictum est, creare est aliquid ex nihilo facere, ergo creari est aliquid fieri, sed omne fieri est mutari, ergo creatio est mutatio.

q 3. de pot. a. 2. arg. 9. 2 Præterea mutatio secundum suum nomen designat hoc esse post hoc, vt patet 5. phys. t. 7. sed per creationem fit esse post non esse, ergo creatio est mutatio.

ibid. arg. 2. 3 Præterea omne quod fit, fit aliquo modo ex non ente, quia quod est, non fit, sicut ergo se habet generatio, secundum quam fit res secundum partem substantiæ suæ ad priuationem formæ, quæ est non esse secundum quid, ita se habet creatio, per quam fit res secundum totam suam substantiam, ad non esse simpliciter, sed priuatio proprie loquendo est terminus generationis, ergo & non esse simpliciter est terminus creationis, & sic sicut generatio est mutatio, ita creatio proprie loquendo erit mutatio.

arg. 4. 4 Præterea quod non similiter se habet nunc, & prius, mutatur, vel mouetur, sed quod creatur non similiter se habet nunc & prius, quia prius erat simpliciter non ens, & postea fit ens, ergo quod creatur mouetur vel mutatur.

arg 5. 5 Præterea quanto est maior distantia inter terminos, tanto maior est mutatio, maior enim est mutatio de albo in nigrum, quam de albo in pallidum, sed plus distat non ens simpliciter ab ente, quam cõtrarium a contrario, vel non ens secundum quid ab ente, ergo cum transitus de contrario in contrarium, vel de non ente secundum quid in ens, sit mutatio, magis transitus de non ente simpliciter in ens, quod est creatio, erit mutatio.

arg 6. 6 Præterea quod creatur exit de potentia in actum, quia aute creationem erat tantum in potentia facientis, postea autem est in actu, ergo quod creatur mouetur, vel mutatur, ergo creatio est mutatio.

arg. sed contra. Sed contra species motus, vel mutationis sunt sex secundum Philosophum in prædicamentis, nulla autem earum est creatio, vt patet per singula inducenti, ergo creatio non est motus neque mutatio.

a c g c. 17. 2 Præterea motus omnis, vel mutatio est actus existentis in potentia, secundum quod huiusmodi, sed in creatione non præexistit aliquid in potentia, quod suscipiat actionem, ergo creatio non est motus, neque mutatio.

ibid. 3 Præterea extrema motus cadunt in eundem ordinem, vel quia sunt sub vno genere, sicut contraria, vt patet in motu augmenti alterationis, & lationis: vel quia communicant in vna potentia materiæ, vt priuatio, & forma in generatione, & corruptione; neutrum autem potest dici in creatione; neque enim ibi est potentia, neque aliquid eiusdem generis, quod præsupponatur creationi, ergo non est ibi motus neque mutatio.

q. 3. de pot. a. 2. & 1 p p q. 45 a. 2. ad 2. & c. g. c. 17. Respondeo dicendum quod in qualibet mutatione requiritur quod sit aliquid idem commune vtrique mutationis termino, si enim termini mutationis oppositi in nullo eodem conuenirent non posset vocari transitus de vno in alterum, nomine enim mutationis, & transitus designatur aliquid idem aliter se habere nunc, & prius; & etiam ipsi mutationis termini non sunt incontingentes, quod requiritur ad hoc, vt sint mutationis termini, nisi in quantum referuntur ad idem, nam duo contraria si referantur ad idem subiectum, contingit simul esse. Quandoque ergo contingit quod vtrique mutationis termino est vnum subiectum commune actu existens, & tunc proprie est motus, sicut accidit in alteratione, augmento, & decremento, & loci mutatione, nam in omnibus his motibus subiectum vnum, & idem existens actu de opposito in oppositum mutatur; quandoque vero est idem commune subiectum vtrique termino, non quidem ens actu sed ens in potentia tantum sicut accidit in generatione, & corruptione simpliciter, formæ enim substantialis, & priuationis subiectum est materia prima, quæ non est ens actu, vnde nec generatio, nec corruptio proprie dicuntur motus, sed mutationes quædam, quandoque vero non est aliquod subiectum commune, neque actu, neque potentia existens, sed est idem tempus continuum, in cuius prima parte est vnum oppositum, & in secunda aliud, vt cum dicimus hoc fieri ex hoc id est post hoc, sicut ex mane fit meridies, sed hæc non proprie vocatur mutatio, sed per similitudinem, prout ipsum tempus imaginamur quasi subiectum eorum, quæ in tempore aguntur. In creatione autem non est aliquid commune aliquo prædictorum modorum, neque enim est aliquod commune subiectũ actu existens, neque potentia. Tempus etiam non est idem, si loquamur de creatione vniuersi, nam ante mundum tempus non erat. Inuenitur tamen dupliciter aliquod commune subiectum esse secundum imaginationem tantum, & secundum nostrum modum intelligendi, primo quidem quatenus imaginamur vnum tempus commune, dum mundus non erat, & post quam mundus in esse productus est Sicut enim extra vniuersum non est aliqua realis magnitudo, possumus tamen eam imaginari, ita & ante principium mundi non fuit aliquod tempus, quamuis sit possibile ipsum imaginari, & quantum ad hoc, creatio secundum veritatem, & proprie loquendo, non habet rationem mutationis, sed solum secundum imaginationem quandam, non proprie, sed similitudinarie. Secundo vero quatenus in creatione, per quam producitur tota substantia rei, licet non possit accipi aliquid idem aliter se habens nunc, & prius, per intellectum tamen id intelligitur prius non fuisse totaliter, & postea esse, & hoc etiam modo creatio dicitur mutatio, & nomine mutationis significatur.

Ad primum ergo dicendum quod, quia modus significandi sequitur modum intelligendi, creatio significatur per modum mutationis, & propter hoc dicitur, quod creare est ex nihilo facere aliquid, quamuis facere, & fieri magis hoc conueniant, quam mutare, & mutari, quia facere, & fieri important habitudinem causæ ad effectum & effectus ad causam, sed mutationem ex consequenti. pp. 4 1 a. ad 2.

Ad secundum dicendum, quod mutatio secundum suum nomen designat hoc esse post hoc circa aliquod idem, nam est de ratione mutationis, vt dictum est, quod aliquid idem se habeat aliter nunc, & prius, siue illud sit idem ens actualiter se habens nunc, & prius, vt est in motibus secundum quantitatem, & qualitatem, siue sit idem ens in potentia tantum, vt est in mutatione secundum substantiam, quorum neutrum est in creatione, & dictum est. ibid. a. 1 ad 2. pot. a. 2. ad

Ad tertium dicendum, quod in generatione, secundum quam fit aliquid secundum partem substantiæ suæ, est aliquid commune subiectum priuationi, & formæ, & non est in actu existens, & ideo fit ut in c. proprie ibi accipitur terminus, sic etiam, & proprie ibi accipitur transitus, quod in creatione non est, vt dictum est. q 3. de pot a. 2 ad 1.

Ad quartum dicendum, quod id, quod non ibid. ad 4.

similiter se habet nunc, & prius, mutatur supposita consistentia subiecti, alias non ens simpliciter mutaretur, quia non ens simpliciter non similiter se habet nunc, & prius, neque dissimiliter, nisi secundum modum intelligendi tantum, vt dictum est oportet autem ad hoc, quod sit mutatio, quod sit realiter aliquid idem dissimiliter se habens nunc, & prius, vt dictum est.

ad 4. ad 5. Ad quintum dicendum, quod vbi est maior distantia terminorum, est maior mutatio, supposita identitate subiecti.

ad 6. ad 7. Ad sextum dicendum, quod potentia passiua est subiectum mutationis, non autem actiua, & ideo quod exit de potentia passiua in actum mutatur, non autem quod exit de potentia actiua, & ideo non valet obiectio.

ARTICVLVS III.

Vtrum creatio sit aliquid in creatura; & si est, quid sit.

3. de pot. art 3. arg. 9. Videtur quod creatio non sit aliquid reale in creatura, vt enim dicitur in lib. de causis, omne, quod recipitur in aliquo, est in eo per modum recipientis, sed actio Dei creantis recipitur simpliciter in non ente, quia Deus creando ex nihilo aliquid facit, ergo creatio nihil ponit reale in creatura.

2 Præterea omne, quod est in rerum natura, aut est creator, aut creatura, sed creatio non est creator, quia sic esset ab æterno, nec etiam creatura, quia aliqua creatione crearetur, quæ etiam creatio aliqua creatione indigeret creari, & sic in infinitum, quod est impossibile, vt patet ex 5. phys. t. 10. vbi dicitur, quod actionis non est actio in infinitum, ergo creatio non est aliquid reale in rerum natura.

3 Præterea sicut creatio passiue accepta attribuitur creaturæ, ita creatio actiue accepta tribuitur creatori, sed creatio actiue accepta non est aliquid in creatore, quia si sic, sequeretur, quod in Deo esset aliquid temporale, ergo creatio passiue accepta non est aliquid in creatura.

ibid. arg. 3. de pot. arg. 5. 4 Præterea omne, quod est, vel est substantia, vel accidens, sed creatio non est substantia, cum neque sit materia, neque forma, neque compositum, vt de facili patere potest; nec etiam accidens, nam cum omne accidens sit in subiecto, res creata esset subiectum creationis, & sic idem esset subiectum creationis & terminus quod est impossibile quia subiectum est prius accidente, & conseruat accidens, terminus autem est posterior actione, & passione, cuius est terminus, & eo existente cessat actio, & passio, creatio vero est naturaliter prior ra creata, ergo creatio non est aliquid in rerum natura.

q. 3. de pot. arg. 4. 5 Præterea sicut se habet generatio ad rem generatam, ita se habet creatio ad rem creatam, sed generationis subiectum non est res generata, sed magis terminus, subiectum vero eius est materia prima, vt dicitur p. de gen. & corr. ergo nec subiectum creationis est res creata; nec potest dici, quod subiectum eius sit materia aliqua, quia res creata non creatur ex aliqua materia, ergo creatio non habet subiectum aliquod, & ita non est accidens; constat autem quod non est substantia, ergo non est aliquid in rerum natura.

q. de pot. arg. 6. 6 Præterea si creatio est aliquid in rerum natura, cum non sit mutatio, vt dictum est, maxime videtur esse relatio, nam cum actio, & passio conueniant in substantia motus, & differant solum secundum habitudines diuersas, vt dicitur 3. phys. t. 20. & 21. oportet, quod substracto motu non remaneant nisi diuersæ habitudines in creante & creato sed creatio non est relatio, cum in nulla specie relationis contineri possit, simpliciter enim non enti, ex quo est creatio, ens simpliciter neque supponitur, neque æquatur, ergo creatio non est aliquid in rerum natura.

7 Præterea si creatio importat relationem entis creati ad Deum, à quo esse habet, cum ista relatio semper maneat in creatura, non solum quando incipit esse, sed quandiu res est, continue aliquid crearetur, quod videtur absurdum, ergo creatio non est relatio, & sic idem quod prius. q. 3. de pot. arg. 8.

8 Præterea omnis relatio realiter in rebus existens acquiritur ex aliquo, quod est diuersum ab ipsa relatione, sicut æqualitas a quantitate, & similitudo a qualitate. Si ergo creatio sit aliqua relatio in creatura realiter existens, oportet quod differat ab eo, ex quo acquiritur relatio hoc autem est quod per creationem accipitur, ergo sequitur, quod ipsa creatio non sit per creationem accepta, & ita sequitur, quod sit aliquid increatum; quod est impossibile. q. de pot. arg. 7.

9 Præterea omnis mutatio reducitur ad illud genus, ad quod terminatur, sicut alteratio ad qualitatem. & augmentum ad quantitatem, & ideo dicitur 3. phys. quod quot sunt species entis, tot sunt species motus, sed creatio terminatur ad substantiam, nec tamen potest dici, quod sit in genere substantiæ, vt supra dictum est ergo non videtur, quod sit aliquid secundum rem. ibid. a. arg. 1.

Sed contra maius est fieri aliquid secundum totam substantiam, quam secundum formam substantialem, vel accidentalem. sed generatio simpliciter, vel secundum quid, qua fit aliquid secundum formam substantialem, vel accidentalem est aliquid in generato. ergo multo magis creatio, qua fit aliquid secundum totam substantiam est aliquid in creato. p. p. arg. & 1. contra.

Respondeo dicendum, quod quidam dixerunt creationem aliquid esse in rerum natura mediũ inter creatorem, & creaturam, & quia medium neutrum extremorum est, ideo sequebatur, quod creatio neque esset creator, neque creatura: sed hoc à magistris reputatum est erroneum, cum omnis res quocunque modo existens non habeat esse nisi a Deo, & sic est creatura. Et ideo alij dixerunt, quod ipsa creatio non ponit aliquid in creatura realiter, sed hoc etiam videtur inconueniens, nã in omnibus, quæ secundum respectum ad inuicem referuntur, quorum vnum ab altero dependet, & non è conuerso, in eo, quod ab altero dependet, relatio realiter inuenitur, in altero vero secundum rationem tantum, sicut patet in scientia, & scibili, vt dicit Philosophus in 5. met. t. 20. creatorem, dependet autem creatura à creatore, & non è conuerso, vnde oportet quod relatio qua creatura ad creatorem refertur, sit realis, sed in Deo est relatio, secundum rationem tantum. & ideo dicendum est quod creatio potest sumi actiue, & passiue, si sumatur actiue, sic designat Dei actionem; quæ est eius essentia, cum relatione ad creaturam, quæ non est realis relatio, sed secundum rationem tantum, Deus enim non agit actione media inter ipsum, & effectum, sed eius actio consideratur ex parte Dei, vna est, & realiter eadem cum eius potentia, & essentia, (ad distinctionem actionis creaturæ, quæ realiter differt ab ipsa,) licet sit multiplex, considerata ex parte effectus, ex parte cuius etiam dicitur quod Deus intensius, vel minus intense opera- q. 3. de pot. a. 3. c. Tab. v actio n. 4. 7.

(q. 3. de pot. ar. 3. c. & q. 7. art. 9. ad 4) tur. si autem accipiatur passiue, creatio ponit aliquid in creato secundum relationem tantum, quia quod creatur, non fit per motum, vel mutationem, quod enim fit per motum, vel mutationem, fit ex aliquo præexistenti, vt contingit in productionibus particularibus aliquorum entium, non autem in productione (p. p. q. 45. art. 3. c.) totius esse à causa vniuersali omnium entium, quæ est Deus. Deus enim creando produxit res sine motu, subtracto autem motu ab actione, & passione, nihil, remanet nisi relatio, vt dictum est. Vnde relinquitur quod creatio in creatura non sit nisi relatio quædam ad creatorem, vt ad principium sui esse, sicut in passione, quæ est cum motu, importatur relatio ad principium motus.

(3. de pot. art., ad p.) Ad primum ergo dicendum, quod in creatione non ens non se habet sicut accipiens diuinam actionem, sed id, quod creatum est.

(ad 1. p. p. ad p. & 2.) Ad secundum dicendũ quod creatio actiuè accepta significat diuinam actionem quæ est eius essentia, cũ quadam relatione in ea intellecta ad creaturam, quæ est rationis, & sic est quid increatum; accepta vero passiue, sicut dictum est, realiter relatio quædam est (3. de pot. a. 3. c.) significata per modum mutationis, ratione nouitatis, vel inceptionis importatæ, quod præter dicta, sic etiam patet: nam in omni vera mutatione, & motu inuenimus duplex processus, vnus ab vno termino motus in alium, sicut ab albedine in nigredinẽ, alius ab agente in patiens, sicut a faciente in factum, sed hi processus non similiter se habent in ipso moueri, & in termino motus, nam in ipso moueri id, quod mouetur, recedit ab vno termino motus, & accedit ad alterum, quod non est in termino motus, vt patet in eo, quod mouetur de albedine in nigredinem quia in ipso termino motus iam non accedit ad nigredinem, sed incipit esse nigrum: similiter dum est in ipso moueri patiens, vel factum, transmutatur ab agente, cũ autem est in termino motus, non vlterius transmutatur ab agente, sed consequitur factum quandam relationem ad agentem, prout habet esse ab ipso & prout est ei simile quoquo modo, sicut in termino generationis humanæ consequitur natus filiationem Creatio autem, sicut dictum est, non potest accipi, vt moueri, quod est ante terminum motus, sed accipitur, vt in facto esse, vnde in ipsa creatione non importatur aliquis accessus ad esse, nec transmutatio ad creantem, sed solum modo inceptio essendi, & relatio ad creatorem, a quo esse habet. & sic creatio nihil aliud est realiter quam relatio realis ad Deum, (a. d. ad 5. 3. de pot. a. 3. ad 2.) cum nouitate essendi quæ relatio creatura quædam est accepto communiter nomine creaturæ pro omni eo, quod est a Deo. Neque oportet procedere in infinitum, quia creationis relatio non refertur ad Deum alia relatione reali, sed se ipsa, nihil enim quod est per essentiam relatio, seu nulla relatio realis, cum hoc ipso quod est, ad aliquid dicatur, refertur per aliquam relationem realem, sed per se ipsam, vel certe per relationem rationis, quam non est absurdum, vel impossibile multiplicari in infinitum. Si vero nomen creaturæ accipiamus magis stricte pro eo tantum quod subsistit, quod proprie fit, & creatur, sicut proprie habet esse, tunc relatio prædicta non est quoddam creatum, sed concreatum, sicut nec est ens proprie loquendo, sed inhærens, & simile est de omnibus accidentibus.

(ad præced. pp. ad p.) Ad tertium dicendum, quod creatio actiue significata vt dictum est, significat actionem diuinam, quæ est eius essentia, cum relatione rationis ad creaturam; nam relatio creaturæ ad Deum est relatio realis.

(3. de pot. ad 3. ad 4) Ad quartum dicendum, quod illa relatio, quæ est creatio passiua, est accidens, & secundum suum esse considerata, prout inhæret subiecto, posterius est quam res creata, sicut accidens subiecto, intellectu, & natura posterius est, quamuis nõ sit tale accidens, quod causatur ex principiis subiecti; si vero consideretur secundum suam rationem, prout ex actione agentis innascitur prædicta relatio, sic est quodammodo prior subiecto, sicut & ipsa diuina actio, quæ est eius causa proxima, quamque ipsa immediate sequitur. Vel dic, quod creationis secundum quod (p. p. ad 3.) significatur vt mutatio, creatura est terminus, sed secundum quod vere est relatio, creatura est eius subiectum, & prius ea in esse, sicut subiectum accidente, sed habet quandam rationem prioritatis ex parte obiecti ad quod dicitur, quod est principium creaturæ.

Ad quintum dicendum, quod in generatione & est (3. de pot. ad 4.) mutatio, & relatio, qua refertur genitum ad generans, ratione ergo mutationis non habet pro subiecto ipsum generatum, sed eius materiam, sed ratione relationis habet subiectum ipsum generatum In creatione vero est relatio, sed non mutatio proprie, vt dictum est, & ideo non est simile.

Ad sextum dicendum, quod relatio prædicta non (art. præced. 3. de pot. ad 5.) est intelligenda entis ad non ens, quia talis relatio non potest esse realis, vt Auic. dicit, sed est entis creati ad creatorem; vnde patet, quod est relatio suppositionis.

Ad septimum dicendum, quod creatio passiue (ibid. ad 6. pp. ad 5.) accepta importat relationem, & habitudinem creaturæ ad creatorem cum quadam nouitate essendi, seu inceptione, vnde non oportet, quod res quandocunque est, creetur, licet semper referatur ad Deum. Quamuis non esset inconueniens dicere, quod sicut aer, quamdiu lucet, illuminatur à Sole, ita creatura quamdiu habet esse, fiat a Deo, vt etiam August. dicit super Gen. ad litt. sed in hoc non est diuersitas, nisi secundum nomen, prout nomen creationis potest accipi cum nouitate, vel sine nouitate essendi.

Ad octauum dicendum, quod id, ex quo acquiritur (3. de pot. ad 7.) relatio creationis, principaliter est res subsistens, à qua differt ipsa creationis relatio, quæ & ipsa creatura est, & non principaliter, sed quasi secundario, sicut quid concreatum.

Ad nonum dicendum quod motus reducitur ad ([illegible]) genus sui termini, inquantum proceditur de potentia in actum nam in ipso motu terminus motus est in potentia, & potentia, & actus reducuntur ad idem genus. In creatione autem non est exitus de potentia in actum, & ideo non est simile.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Deus possit aliquid creare.

Videtur quod Deus non possit aliquid creare. (p. p. q. 45. a. 2. arg. 1. q. 3. de pot. a. 1. arg. 1.) Quia secundum Philosophum 8. phys. t. 54. antiqui Philosophi acceperunt, vt communem conceptionem animi, ex nihilo nihil fieri, sed potentia Dei non se extendit ad contraria primorum principiorum, vtpote quod Deus faciat quod totum non sit maius sua parte, vel quod affirmatio, & negatio sint simul vera, ergo Deus non potest aliquid ex nihilo facere, vel creare.

a Præterea quod factum est, necesse est aliquando (arg. [illegible] de pot. arg. 1. q. p. art. arg. 4.) fieri, sed non potest dici, quod illud, quod creatur, simul fiat, & factum sit, quia in permanentibus quod fit, non est, quod autem factum est, iam est, simul ergo aliquid esset, & non esset, ergo si aliquid

fit fieri eius præcedit factum esse, sed hoc non potest esse, nisi prius existat subiectum, in quo sustenteetur ipsum fieri, ergo impossibile est aliquid fieri a Deo ex nihilo, & consequenter creari.

p arg 4 q. de pot. a. p arg 3. 3 Præterea. Infinitam distantiam non est pertransire, sed inter ens, & nihil, est infinita distantia, quod ex hoc paret, quia quanto potentia est minus disposita ad actum, tanto magis ab actu distat, vnde si omnino potentia subtrahatur, erit infinita distantia, ergo impossibile est, quod aliquid transeat de simpliciter non ente ad ens, & per consequens aliquid ex nihilo fieri.

d. p. q. p. a. arg p. 4 Præterea. Omne, quod fit, possibile erat prius fieri, quia si non possibile erat fieri, erat necesse non fieri, ab æquipollenti, & ita factum non esset, sed quidquid possibile est fieri, vel moueri, est possibile per potentiam passiuam, quæ cum non sit ens per se existens, oportet quod sit in aliquo ente, quod est in potentia, sed nihil est ens in potentia ad aliquid, quin etiam ad aliquid sit in actu, ergo omne, quod fit, fit ex aliquo ente in actu præexistente sed nullum tale creatur, quia creare est ex nihilo aliquid facere, vt dictum est, ergo nihil a Deo creari potest.

de pot. a. arg 9. 5 Præterea. In rebus inuenitur diuersitas, prout vna res est alia perfectior, hujus autem diuersitatis causa non est ex parte Dei, qui est vnus, & simplex, ergo oportet huius diuersitatis causam assignare ex parte materiæ, ergo oportet ponere res factas ex materia, & non ex nihilo.

a. arg. 14. 6 Præterea non potest esse idem perfectionis, & imperfectionis principium, in rebus autem imperfectio inuenitur, cum rerum quædam aliis potiores sint, quod contingere non potest, nisi per internam imperfectionem, cum ergo perfectionis principium sit Deus oportebit imperfectionem, in aliud principium referre, sed non nisi in materiam, ergo oportet res ex aliqua materia esse factas, & non ex nihilo.

arg 17. 7 Præterea ei, quod fit, faciens dat esse, si ergo Deus facit aliquid ex nihilo. Deus alicui dat esse, aut ergo est aliquid recipiens esse, aut nihil; ergo nihil constituitur in esse per illam actionem, & sic non fit aliquid, si autem est aliquid recipiens esse, hoc erit aliud ab eo, quod est Deus, quia non est idem recipiens, & receptum, ergo Deus facit ex aliquo præexistente, & ita non ex nihilo.

c g c. 16. Sed contra est, quod vnaquæque materia per formam superinductam contrahitur ad aliquam speciem, vnde operari ex materia præiacente, superinducendo formam quocunque modo, est agentis ad aliquam determinatam speciem, tale autem agens est agens particulare, causæ enim causatis proportionales sunt, ergo agens requirens ex necessitate materiam præiacentem, ex qua operatur, est agens particulare, sed Deus est agens, sicut causa vniuersalis essendi, ergo ipse in sua actione materiam præiacentem non requirit, & sic poterit creare.

Ibid. 2 Præterea quanto aliquis effectus est vniuersalior, tanto habet propriam causam altiorem, quia quanto causa est altior, tanto ad plura virtus eius extenditur, esse autem est vniuersalius quam moueri, sunt enim quædam entium immobilia, vt etiam Philosophi tradunt, vt lapides, & huiusmodi, oportet ergo quod supra causam, quæ non agit, nisi mouẽdo, & transmutando, sit illa causa, quæ est primum essendi principium, puta Deus, ergo Deus non agit tantum mouendo, & transmutando, sed omne, quod non potest producere res in esse, nisi ex materia præiacente, agit solum mouendo, & transmutando, ergo cum Deus non tantum agat mouendo, poterit producere res sine materia præiacente, & sic creare.

3 Præterea agere tantum per motum, & mutationem, non competit vniuersali causæ eius quod est esse, non enim per motum, & mutationem fit ens ex non ente simpliciter, sed ens hoc ex non ente hoc, sed Deus est vniuersale essendi principium ergo non ei competit tantum agere per motum, & mutationem, ergo neque etiam illi competet indigere præiacenti materia, ad aliquid agendum, vnde poterit creare. ibid.

4 Præterea quicunque facit aliquid ex aliquo, illud, ex quo facit, præsupponitur eius actioni, & non producitur per ipsam actionem, sicut artifex operatur ex ligno, & ære quæ per artis actionem non causantur, sed per actionem naturæ, quin & ipsa natura causat res naturales quantum ad formam, sed præsupponit materiam, si ergo Deus non ageret nisi ex aliquo præsupposito, sequeretur, quod illud præsuppositum non esset causatum ab ipso; sed nihil potest esse in entibus, quod non sit a Deo, qui est causa vniuersalis totius esse, ergo necesse est dicere, quod Deus potest aliquid ex nihilo facere, atque adeo creare. p p. 45 3 3 c

Respondeo dicendum, quod Deum posse aliquid creare, non solum fides docet, iuxta illud Gen, primo, in principio creauit Deus cœlum & terram, sed etiã ratio demonstrat. Ad cuius euidentiam sciendum est, quod omne agens agit secundum quod est actu, vnde oportet, quod per illum modum actio alicui agenti attribuatur, quo conuenit ei esse in actu. res autem particularis est particulariter in actu, & hoc dupliciter primo ex comparatione sui, quia non tota sua substantia est actus, cum huiusmodi res sint compositæ ex materia, & forma; & inde est, quod res naturalis non agit secundum se totam, sed agit per formam suam per quam est in actu. Secundo in comparatione ad ea, quæ sunt in actu, nam in nulla re naturali includuntur actus, & perfectiones omnium eorũ, quæ sunt in actu, sed quælibet illorum habet actum determinatum ad vnum genus, & ad vnam speciem; & inde est, quod nulla earum est actiua entis, secundum quod est ens, sed huius entis, secundum quod est hoc ens determinatum in hac, vel illa specie, nam agens agit sibi simile, & ideo agens naturale non producit simpliciter ens, sed ens præexistens, & determinatum ad hoc, vel ad illud, puta ad speciem ignis, vel ad albedinem, vel ad aliquid huiusmodi, & propter hoc agens naturale agit mouendo, & ideo requirit materiam, quæ sit subiectum mutationis, vel motus; & propter hoc non potest aliquid ex nihilo facere, Deus autem è contrario est totaliter actus, & in comparatione sui, quia est actus purus non habens potentiam permixtã, & in comparatione rerum, quæ sunt in actu, quia in eo est omnium entium origo, vnde per suam actionem producit totum ens subsistens, nullo præsupposito vt pote quia est totius esse principium, & secundum se totum, & propter hoc ex nihilo aliquid facere potest & hæc eius actio vocatur creatio; & inde est, quod in lib de causis dicitur, quod esse entis est per creationem, viuere vero, & cætera huiusmodi per informationem, causalitates enim entis absolute reducuntur in primam causam vniuersalem, causalitas vero aliorum, quę ad esse superadduntur, vel quibus esse specificatur, pertinet ad causas secundas, quæ agunt per informationem, quasi supposito effectu causæ vniuersalis, & inde etiã est, quod nulla res dat esse, nisi in quantum est in ea participatio diuinæ virtutis; propter quod etiam dicitur in lib. de causis, quod anima nobilis habet operationem diuinam, in quantum dat esse. q. de pot. art. p. et

Ad primum ergo dicendum, quod antiqui Philosophi non considerauerunt nisi emanationẽ effectuum p. p. ad p. q. de pot. ad p.

particularium à causis particularibus, quas necesse est præsupponere aliquid in sua actione; nam cum agant per motum, oportet esse aliquid subiectum mutationis, vel motus, & secundum hoc erat eorum communis opinio, ex nihilo nihil fieri, sed tamen hoc locum non habet in prima emanatione ab vniuersali rerum principio, & in agente supernaturali.

p. p. ad 3. 2. d. ad 1. q. de pot. ad 11. Ad secundum dicendum, quod in his, quę fiunt cū motu, prius est fieri, quā factum esse, in his vero, quæ fiunt sine motu, simul est fieri & factū esse. siue talis factio sit terminus motus, sicut illuminatio: nā simul aliquid illuminatur & illuminatū est, siue non sit terminus motus, sicut simul formatur verbum in corde, & formatum est; & in his, quod fit, est cum dicitur fieri sed significatur ab alio esse, & prius non fuisse: vnde cum creatio sit sine motu, simul aliquid creatur, & creatum est. Vel dic, quod id, quod fit ex nihilo, dicitur fieri, quando factum est, non secundum motum qui est ab vno termino in alterum, sed secundum effluxum ab agente in factum. hæc enim duo in generatione naturali inueniuntur, scilicet transitus de vno termino in alterum, sed secundum effluxum ab agente in factum.

q. de pot. ad.

p. p. ad 4. Ad tertium dicendum, quod obiectio illa procedit ex falsa imaginatione, ac si sit aliquod infinitum medium inter nihilum, & ens, quod patet esse falsum, procedit autem hæc falsa imaginatio ex eo, quod creatio significatur vt quædam mutatio inter duos terminos.

a. d. p. ad p. Ad quartum dicendum, quod secundum Auicennam duplex est agens, quoddam naturale, quod est agens per motum, & quoddam diuinum, quod est dans esse, vt dictum est: & similiter oportet accipere duplex actum, vel factum, quoddam per motum agentis naturalis, & omne tale fieri oportet quod præcedat tempore potentia non tantum actiua, sed etiam passiua, quia motus est actus existentis in potentia: quoddam vero est factum, in quantum recipit esse ab agente diuino sine motu & si istud factum sit nouum, oportet quod præcedat esse eius natura, & duratione potentia actiua, & non passiua, & ab actiua potentia tale factum dicitur possibile fieri, si autem non sit nouum, tunc potentia actiua non præcedit duratione sed natura.

q. de pot. ad 9. c. 6. Ad quintum dicendum, quod Deus non producit res ex necessitate naturæ, sed ex ordine suæ sapientiæ, & ideo diuersitas rerum non oportet quod sit ex materia, sed ex ordine diuinæ sapientiæ, quæ ad complementum vniuersi diuersas naturas instituit.

ad 14. Ad sextum dicendum, quod non oportet, si duarum creaturarum est aliqua dignior, quod minus digna habeat aliquam imperfectionem, nam imperfectio designat carentiam, alicuius, quod natum est haberi, vel debet haberi, vnde & in gloria quamuis vnus sanctorum alium excedat nullus tamen imperfectus erit. Si tamen aliqua imperfectio in creaturis sit, non oportet quod sit ex Deo, neque ex materia, sed in quantum creatum est ex nihilo.

ad 17. Ad septimum dicendum, quod Deus simul dans esse producit id, quod esse recipit, & sic non oportet quod agat ex aliquo præexistente.

ARTICVLVS V.

Vtrum solius Dei sit creare.

p. 4. 45. 5. arg. p. VIdetur quod non solius Dei sit creare, quia secundum Philosophum 2. de an. 34. perfectū est, quod potest sibi simile facere, sed creaturæ immateriales sunt perfectiores creaturis materialibus, quæ faciunt sibi similia, ignis enim generat ignem, & homo hominem, ergo substantia immaterialis potest facere substantiam sibi similem, sed substantia immaterialis non potest fieri, nisi per creationem, cum non habeat materiam, ex qua fiat; ergo aliqua creatura potest creare.

2 Præterea quanto maior est resistentia ex parte facti, tanto maior virtus requiritur in faciente, sed plus resistit contrarium, quam nihil, ergo maioris virtutis est aliquid facere ex contrario quod tamen creatura facit quam aliquid facere ex nihilo, multo magis igitur creatura hoc facere potest. arg. 2.

3 Præterea virtus facientis consideratur secundum mensuram eius, quod fit, sed ens creatum est finitum, vt supra probatum est, ergo ad producendum per creationem aliquid non requiritur nisi virtus finita, sed habere virtutem finitam non est contra rationem creaturæ, ergo non est impossibile creaturam creare. arg. 3.

4 Præterea in causatum causæ secundæ nunquā agit causa prima, nisi secundum quod agit in ipsa causa secunda agente, sed Deus qui est causa prima omnium rerum, cuiuslibet rei creator est; ergo & quælibet causa secunda in qua Deus operando creat, creatrix dici debet, & sic creare non tantum conuenit Deo.

5 Præterea plus Deus potest facere, quam homo possit intelligere, quia non est impossibile apud Deū omne verbum, vt dicitur Luc. p. sed quidam Philosophi posuerunt in aliquibus creaturis potentiam creādi, sicut Auic. qui dicit, quod intelligentia prima producit secundam, & sic deinceps; ergo potest Deus hoc creaturæ communicare.

6 Præterea nihil potentiæ diuinæ absolute acceptæ subtrahendū est, quod in se contradictionē non implicat, vel defectum, sed quod aliqua creatura possit creare, nullam contradictionem implicat vt videtur, neque in aliquem defectum sonat, imo magis in perfectionem diuinam, ergo.

7 Præterea cum formæ substantiales non generentur, eo quod solum compositum generetur, vt probat Philosophus in 7. met. non possunt deduci in esse nisi per creationem, sed natura creata disponit materiam ad formam; ergo ministerio aliquid operatur ad creationem, & sic communicari a Deo potest creaturæ, quod possit creare saltem instrumentaliter & ministerialiter.

8 Præterea Sacramenta sunt physica causa instrumentalis gratiæ, sed gratia creatur, cum a solo Deo produci possit, & ex quo est qualitas supernaturalis, excedat virtutem causæ naturalis, ergo saltem instrumentaliter potest creatura aliquid creare.

Sed contra Nihil agit nisi secundum quod est actu, sed creaturæ communicari non potest, quod sit actus purus, ergo non potest illi communicari quod agat se tota ergo neque quod agat totum, quod est in re, quod est creata. arg. 1. in com.

2 Præterea. Si creatura potest aliquid creare, vel illud facit virtute propria, vel virtute Dei, vt eius instrumentum, sed neutrum dici potest, non primum, quia productio vniuersalissimi effectus debet tribui vniuersalissimæ causæ, sed vniuersalissimus effectus est ipsum esse absolutè, non hoc, vel illud, & vniuersalissima causa est Deus; ergo productio ipsius esse absolute quæ est creatio, est solius Dei, neque secundum, quia causa secunda instrumentalis non participat actionem causæ primæ superioris, nisi in quantum per aliquid sibi proprium, dispositiuè operatur

ad

ad effectum principalis agentis, quia alioqui, si nihil ageret secundum sibi proprium, frustra adhiberetur ad agendum, & non oporteret esse determinata instrumenta determinatis actionibus, & patet inductione, quia securis scindendo lignum quod habet ex proprietate suæ formæ, producit scamni formam, quæ est effectus proprius principalis agentis, sed nullum agens secundum potest aliquid dispositiue operari ad effectum Dei creantis, quia esse absolute, quod est proprius effectus creantis, omnibus aliis præsupponitur, & quia creatio cum non fit ex aliquo excludit omne dispositiuum, ergo nulla creatura potest esse causa instrumentalis ad creandum.

s.d. q. a. q. p. a. 3. Respondeo dicendum, quod cum de ratione creationis sit, vt non præexistat aliquid sibi ad minus secundum naturæ ordinem hoc potest dupliciter contingere, vno modo ita, quod excludatur omne præexistens, tum ex parte agentis, tum ex parte facti, vt scilicet creatio dicatur, quando nec agens agit virtute alicuius prioris agentis, quia nimirum eius actio non firmatur super actione alicuius causæ præcedentis, nec factum est ex aliqua præexistente materia, quo modo creatio proprie sumitur, & hoc modo nulli creaturæ potest communicari, quod possit creare, quia talis creatio est actio tantum causæ primæ. Vnde sicut non potest communicari alicui creaturæ, quod sit causa prima, ita non potest illi communicari, quod sit creans, & similiter potentia sic creandi spectat ad potentiam auctoritatis in creando, quæ solius Dei est propria. Alio modo, quod excludat præexistens ex parte facti, sed non ex parte agentis, vt scilicet dicatur creatio minus proprie, quando aliquod agens virtute prioris agentis, atque adeo vt eius instrumentum, vel ex non præsupposita materia aliquem effectum, vel certe aliquid producat, cum non præexistit aliquid in re, quod est esse; Vt enim dictum est ex lib. de causis prima rerum creatarum est esse & ibidem dicitur, quod esse per creationem, & aliæ perfectiones superadditæ sunt per in-

1. q. 45 a. 5. formationem, & in compositis præcipue illud esse, quod est primæ partis scilicet materiæ, & hoc modo accipiendo creationem neque etiam potest communicari creaturæ posse instrumentaliter creare, si instrumentum proprie sumatur, cuiusmodi communiter est instrumentum naturale, & artificiale, quæ habent actionem propriam ad effectum principalis agentis, & supposito modo operandi Dei secundum suam prouidentiam accommodantem se modo agendi causæ naturalis, potest autem instrumentaliter creare aliquem effectum, vel aliquod esse simplex, vel materiam, si sumatur instrumentum absolute, & simpliciter, & si consideretur absoluta potentia Dei. Ad cuius manifestationem sciendum, quod dupliciter sumi potest instrumentum, vno modo proprie, cuiusmodi communiter est instrumentum naturale, & artificiale, quæ communiter secundum propriam actionem præuiam ad effectum principalis agentis habent aliquam similitudinem & proportionem naturalem cum illo, propter quam Deus hoc potius instrumentum assumit, quam aliud, cum enim Deus secundum suauem suam prouidentiam accommodet se modo agendi causæ naturalis regulariter assumit instrumenta, quæ habent talem actionem præuiam, vt videre est in Sacramentis vtitur enim in baptismo ablutione aquæ ad gratiam producendam, quia habet similitudinem cum effectu gratiæ Baptismi, & sic de aliis Sacramentis, quorum modus concurrendi ad producendam gratiam optime explicatur ex similitudine instrumenti naturalis, & artificialis, vnde Aug. dicit quod aqua baptismi corpus tangit, & cor abluit, & alibi ex eius doctrina colligitur, quod si Sacramenta non haberent secundum propriam actionem naturalem proportionem naturalem cum effectu gratiæ, non essent Sacramenta, & si hoc modo accipiatur instrumentum, non potest creatura etiam instrumentaliter creare ad modum instrumenti naturalis, & artificialis, & supposito modo operandi Dei secundum suam prouidentiam accommodantem se communi modo agendi naturali: hæc enim instrumenta, cum inclinent ad determinatos, & particulares effectus, non frustra adhibentur ad effectus producendos; & cum habeant proprias actiones, exigunt aliquod subiectum præexistens, in quod illas exerceant, quod in creatione non sequitur. Alio modo potest accipi instrumentum minus proprie pro omni eo, quo Deus vti potest secundum potentiam obedientialem, quæ illi inest vel ad aliquid recipiendum, vel ad aliquid agendum: sicut enim nulla creatura potest agere ea, quæ sunt supra naturam quasi principale agens, ita potest agere vt agens instrumentale a virtute increata motum, quia sicut creaturæ inest obedientiæ potentia, vt ea fiat, quidquid creator disposuerit, ita etiam, vt ea mediante fiat, quod est ratio instrumenti, quo modo verba consecrationis, vt instrumenta Dei, conuertunt substantiam panis in Corpus Christi. Similiter dæmones vt instrumenta Dei potuerunt conuertere vxorem Loth in statuam Salis, & omnes spiritus Angelici boni seu creatura spiritualis potest non solum precibus impetrando, vel applicando actiua passiuis, atque adeo sua naturali virtute materiam disponendo, sed etiam instrumentaliter, & potestatiue congregando mirabiles effectus producere, ac miracula facere, vt docet S. Gregorius in 1. Dial. quod mirum non est nam si corporali creatura vtitur instrumentaliter Deus ad spiritualem iustificationem vt in Sacramentis patet, similiter poterit vti spirituali creatura instrumentaliter ad faciendum mirabiles effectus in natura corporali. quamquam si sumatur etiam instrumentum naturale absolute, & simpliciter, non necessario requiritur actionem propriam præuiam effectui principalis agentis, licet vt dictum est, communiter illam habeat, quia phantasma est instrumentum naturale animæ, & intellectus agentis in productione speciei intelligibilis, & tamen non habet actionem præuiam ad talem productionem; & potentia generatiua est instrumentum animæ ad productionem formæ viuentis, & tamen non habet actionem vllam præuiam ad illam, vt manifeste patet. Vnde simpliciter, & absolute sicut solius Dei proprium est authoritatiue creare ita simpliciter, & absolute dici potest, quod creaturæ communicari potest, quod instrumentaliter creet. Soluenda tamen sunt argumenta vtriusque partis, nam priora videntur probare, non esse solius Dei authoritatiue, atque adeo proprie creare, posteriora vero non posse creaturam quomodocunque creare, etiam instrumentaliter.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquod perfectum participans aliquam naturam facit sibi simile, non quidem producendo absolute illam naturam, sed applicando eam ad aliquid, non enim hic homo potest esse causa naturæ humanæ absolute, quia sic esset causa sui ipsius sed est causa quod natura humana sit in hoc homine generato, & sic præsupponit in sua actione determinatam materiam, per quam est hic homo: sed sicut hic homo participat humanam naturam, ita quodcunque ens creatum participat, vt ita dicam naturam essendi, quia solus Deus est suum esse, vt dictum est. Nullum igitur ens creatum potest producere aliquod ens absolute, nisi in quantum esse causat in hoc, & sic oportet, quod præintelligatur id, per quod aliquid est hoc. actioni, qua facit sibi simile. In substantia autem immateriali non potest

præintelligi aliquid, per quod sit hęc quia est hęc per suam formam, per quam habet esse, cum sit formæ subsistens, igitur substantia immaterialis non potest producere aliam substantiam immaterialem sibi similem, quantum ad esse eius, sed quantum ad perfectionem aliquam superadditam, sicut si dicamus, quod superior Angelus illuminat inferiorem, vt Dion. dicit, secundum quem modum etiam in cœlestibus est paternitas, vt ex verbis Apostoli patet. Eph. 3. ex quo omnis paternitas in cælo, & in terra nominatur, & ex hoc etiam euidenter apparet, quod nullum creatum potest causare aliquid, nisi præsupposito aliquo, quod repugnat rationi creationis.

ad 2. Ad secundum dicendum, quod ex contrariis fit aliquid per accidens, vt dicitur p. phys. t. 48. per se autem fit aliquid ea subiecto, quod est in potentia, Contrarium igitur resistit agenti, inquantum impedit potentiam ab actu, in quem agens intendit reducere materiam; sicut ignis intendit reducere aquam in actũ sibi similem, sed impeditur per formam, & dispositiones contrarias, quibus quasi ligatur potentia, ne reducatur in actum, & quanto magis fuerit potentia ligata, tanto requiritur maior virtus in agente ad reducendam materiam in actum. Vnde multo maior potentia requiritur in agente, si nulla potentia præexistat, sic ergo patet, quod multo maioris virtutis est facere aliquid ex nihilo, quam ex contrario.

ad 3. Ad tertium dicendum, quod virtus facientis non solum consideratur ea substantia facti, sed etiam ex modu faciendi; maior enim calor non solum magis, sed etiam citius calefacit, quamuis igitur creare aliquem effectum finitum non demonstret potentiam infinitam, tamen creare ipsum ex nihilo, demonstrat potentiam infinitam, quod ea prædictis patet; si enim tanto maior virtus requiritur in agente, quanto potentia est magis remota ab actu, oportet quod virtus agentis ex nulla præsupposita potentia, quale agens est creans, sit infinita, quia nulla proportio est nullius potentiæ ad aliquam potentiam, quam præsupponit virtus agentis naturalis, sicut non entis ad ens, & quia nulla creatura habet simpliciter potentiam infinitam, sicut neque esse infinitum, relinquitur quod nulla creatura possit per propriam virtutem creare.

a 4. p q 9. art. 3. ad 5. Ad quartum dicendum, quod agens proximum, vt generans non operatur in hac re generata, nisi educendo de potentia materiæ formam, sed operatio causæ primæ est etiam creando ipsam materiam, & ideo agens naturale proximum est tantum generans hanc rem, sed agens diuinum est creans, & ex hoc patet, quod sicut operatio artis fundatur super operationem naturæ, inquantum natura præparat arti materiam, ita & operatio naturæ fundatur supra creationem, inquantum ministrat naturæ materiam.

4. d 5 q 0. a. 3. q 1 ad 5. Ad quintum dicendum, quod illi Philosophi, qui hoc posuerunt, non intellexerunt plene rationem creationis, & quomodo requirit potentiam infinitam agentem, & ideo non intellexerunt incompossibilitatem suæ positionis.

Ibid ad 1. Ad sextum dicendum, quod hoc etiam implicat contradictionem, inquantum ponitur creaturam habere essentiam infinitam, & per consequens non esse creaturam & sonat in defectum Diuinæ Maiestatis, cui ponitur aliquid in essentiæ infinitate posse æquari, non enim oportet vt quod est perfectionis apud nos, scilicet posse facere aliquid æquale sibi, sit perfectionis apud Deum, vt scilicet possit facere aliquid æquale sibi.

q 1. de pot. a 4. ad 7. Ad septimum dicendum, quod forma potest considerari dupliciter. Vno modo secundum quod est in potentia, & sic à Deo materia concreatur, nulla disponentis naturæ actione interueniente. Alio modo, secundum quod est in actu, & sic non creatur, sed de potentia materiæ educitur per agens naturale, vnde non oportet quod natura aliquid agat dispositiue ad hoc, quod aliquid creetur, quia tamen aliqua forma naturalis est, quæ per creationem in esse producitur, scilicet anima rationalis, cuius materiam natura disponit, ideo sciendum est, quod quia creationis opus materiam tollit, dupliciter aliquid creari dicitur nam quædam creantur nulla materia præsupposita, nec ex qua, nec in qua, sicut Angeli, & corpora cælestia, & ad horum creationem natura nihil operari potest dispositiue, quædam vero creantur, & si non ex præsupposita materia, ex qua sint, præsupposita tamen materia in qua sint, vt animæ humanæ. Ex parte ergo illæ, quæ habent materiam in qua, natura potest dispositiue operari, non tamen quod ex ipsa ad substantiam creati naturæ actio se extendat.

Ad octauum dicendum, quod gratia non creatur, sed educitur de potentia obedientiali animæ rationalis à Deo. q. de virt. in com. a. 10. ad 13. de vet. a. 3. ad 9. q. 1 de potent. ad 3 p. 5. q. 110 a. 3. in c. 4. d. 5 q. 1 a. 3 q. 3 ad 7.

Ad primum 2. p. dicendum, quod creatura non potest virtute propria pertransire distantiam, quæ est inter ens & non ens, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quod quamuis nulla creatura sit in qua non sit aliquid de potentia ad minus, secundum quod eius natura se habet ad esse, quod recipit à Deo, sicut potentia ad actum, tamen aliqua creatura est, in qua nihil de potentia remanet, quæ non sit completa per actum, sicut est Angelus, & ideo talis creatura se tota potest agere, quamuis primum principium suæ actionis sit aliquid aliud ab ipsa, scilicet Deus, qui est primum agens.

Ad tertium patet ex dictis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum creari sit proprium compositorum, & subsistentium.

Videtur quod creari non sit proprium compositorum, & subsistentium. Dicitur enim in lib. de causis, quod prima rerum creatarum est esse, sed esse rei creatæ non est subsistens, ergo creatio proprie non est subsistentis, & compositi. p. p. q. 45. ar. 4. arg. 1.

2 Præterea. Quod creatur est ex nihilo, composita autem non sunt ex nihilo, sed ex suis componentibus, ergo compositis non conuenit creari. arg. 2.

3 Præterea, illud proprie producitur per primam emanationem, quod supponitur in secunda, sicut res naturalis per generationem naturalem, quæ supponitur in operatione artis, sed illud quod supponitur in generatione naturali est materia, ergo materia est, quæ proprie creatur, & non compositum. arg. 3.

4 Præterea, omne, cui proprie conuenit fieri, vel fit ex nihilo, vel fit ex aliquo, sed multa sunt, quæ non sunt composita, quibus conuenit proprie fieri, vt anima vegetabilis, & sensibilis, ergo cum non fiant ex aliquo, & quia non habent materiam partem sui, relinquitur, quod fiant ex nihilo, & per consequens quod creentur. Mi. probatur, quia omne quod proprie habet esse, si non semper fuit, proprie dicitur fieri, sed prædictę animæ proprie, & vere habent esse, cum sint substantiæ operatores, mouent enim corpus, nihil autem habet propriam operationem, nisi quod habet proprium esse, ergo cum quol. 9. q. 5. a. 1.

illæ non semper fuerint, proprie illis competit fieri, & sic creari.

p. p. arg. sed contra. Sed contra est, quod dicitur Gen. p. In principio creauit Deus cœlum, & terram, sed cœlum, & terra sunt res compositæ subsistentes, ergo horum proprie est creatio.

p. p. c. Respondeo dicendum, quod creari est quoddam fieri, fieri autem ordinatur ad esse rei, vnde illis proprie conuenit fieri, & creari, quibus conuenit esse, quod quidem conuenit proprie subsistentibus, siue sint simplicia, sicut substantiæ separatæ, siue sint composita, sicut substantiæ materiales. Illi enim proprie conuenit esse, quod habet esse, & quod est subsistens in suo esse, formæ autem, & accidentia, & alia huiusmodi non dicuntur entia, quasi ipsa sint, sed quia eis aliquid est, vt albedo ea ratione dicitur ens, quia eius subiectum est album; vnde secundum Philosophum accidens magis proprie dicitur entis, quam ens. Sicut igitur accidentia, & formæ, & huiusmodi, quæ non subsistunt, magis sunt coexistentia, quam entia, ita magis deberent dici concreata, quam creata; proprie vero creata sunt subsistentia.

p. p. ad p. Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur prima rerum creatarum est esse, ly esse non importat substantiam creatam, sed importat propriam rationem obiecti creationis, nam ex eo dicitur aliquid creatum, quod est ens, non ex eo quod est hoc ens, cum creatio sit emanatio totius esse ab ente vniuersali vt dictum est. & est similis modus loquendi, sicut si diceretur, quod primum visibile est color, quamuis illud, quod videtur proprie, sit coloratum.

ad 2. Ad secundum dicendum, quod creatio non dicit constitutionem rei compositæ ex principiis præexistentibus, sed compositum sic dicitur creari, quod simul cum omnibus suis principiis in esse producitur.

ad 3. Ad tertium dicendum, quod ratio illa non probat, quod sola materia creatur, sed quod materia non sit nisi ex creatione, nam creatio est productio totius esse, & non solum materiæ.

quol 9. q. 1. p. c. & ad 2. Ad quartum dicendum, quod omnes formæ materiales esse dicuntur non vt subsistentes, sed vt quibus composita sunt, vnde & fieri dicuntur, non propria factione, sed per factionem suppositorum, quæ transmutantur transmutatione materiæ de potentia in actum, vnde sicut composita fiunt per agentia naturalia, ita etiam formæ, quæ non sunt subsistentes. Quia ergo animæ vegetabiles, & sensibiles non sunt formæ subsistentes, alias remanerent post corpora, oportet quod fiant à generante per actionem compositorum, sicut & cæteræ formæ materiales: & ideo non conuenit illis per se esse, nec fieri, nec operari; nulla enim est actio talium animarum, in qua corpus non communicet, est enim duplex potentia motiua animæ sensitiuæ, vna imperans, scilicet appetitiua, altera exequens, quæ affixa musculis, & neruis, est principium mobilitans in eis, sed ipsa distinctio partium corporalium facit, quod vna pars animalis est mouens, & alia mota, & ita possunt moueri ex se.

ARTICVLVS VII.

Vtrum necesse sit omne ens, atque adeo mundum esse creatum à Deo.

p. p. q. 44. a. 1. arg. p. Videtur quod non sit necessarium omne ens esse creatum a Deo. Nihil enim prohibet inueniri rem sine eo, quod non est de ratione rei, sicut hominem sine albedine, sed habitudo causati ad causam non videtur esse de ratione entium, quia sine hac possunt aliqua etiam intelligi, ergo sine hac possunt esse, ergo nihil prohibet esse aliqua entia non creata à Deo.

2 Præterea ad hoc indiget aliquid causa efficiente vt sit, ergo quod non potest non esse non indiget causa efficiente, sed nullum necessarium potest non esse, quia quod necesse est esse, non potest non esse, cum igitur multa sint necessaria in rebus, videtur, quod non omnia entia sint a Deo. arg. 2.

3 Præterea quorumcumque est aliqua causa, in his potest fieri demonstratio per causam illam, sed in mathematicis non fit demonstratio per causam agentem, vt per Philosophum patet in 3. metaph. Non igitur omnia entia sunt a Deo, vt a causa agente. arg. 3.

4 Præterea omnia, quæ à Deo sunt facta, dicuntur esse Dei creaturæ, creatio autem terminatur ad esse, prima enim rerum creatarum est esse, vt dictum est ex lib. de causis. Cum ergo quidditas rei sit præter esse ipsius, videtur, quod quidditas rei non sit a Deo. q. 3. de pot. a. 5. ar. 2.

Sed contra est, quod dicitur Rom. cap. 11. ex ipso, & per ipsum; & in ipso sunt omnia, & Io. p. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Et Ps. 115. Qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt. p. p. arg. sed contra 2. c. g. c. 15.

2 Præterea dicit Philosophus in 2. Methaph. t. 4. quod id, quod est maxime ens & maxime verum est causa omnis entis, & omnis veri, sicut id, quod maxime calidum est, est causa omnis caliditatis, Deus autem solus est id, quod est maxime ens, & maxime verum, vt manifestum est, ergo necesse est omne ens esse a Deo. p. p. c.

Respondeo dicendum quod necesse est dicere, omne quod quocunque modo est, à Deo esse, quod multipliciter demonstrari potest. Et primo quidē sic. 2. c. g. c. 15 p. p. q. 44. a. p. c. q. 3. de pot. a. 5. c.
Omne, quod alicui conuenit non secundum quod ipsum, per aliquam causam conuenit ei, sicut album homini, nam quod causam non habet, primū & immediatum est, vnde necesse est, quod sit per se & secundum quod ipsum, impossibile est autem aliquod vnum conuenire, & vtrique secundum quod ipsum, quod enim de aliquo secundum quod ipsum dicitur, ipsum non excedit, sicut habere tres angulos duobus rectis æquales non excedit triangulum, de quo prædicatur, sed est eidem conuertibiliter. Si igitur aliquid duobus conueniat, non conuenit vtrique secundum quod ipsum est. Impossibile est igitur aliquod vnum de duobus prædicari, ita quod de neutro per causam dicatur, sed oportet vel vnum esse alterius causam, sicut ignis est causa caloris corpori mixto, cum tamen vtrunque calidum dicatur, vel oportet, quod aliquod tertium sit causa vtrique, sicut duabus candelis ignis est causa lucendi. Esse autem dicitur de omni eo, quod est, impossibile est igitur esse aliqua duo, quorum neutrum habeat causam essendi, sed oportet vtrumque acceptorum esse per causam, vel alterum alteri esse causam essendi, oportet igitur quod ab illo, cui nihil est causa essendi, sit omne illud, quod quocunque modo est, sed Deus est huiusmodi ens, cui nihil est causa essendi, ergo ab eo est omne, quod quocumque modo est. Secundo sic. Secundum ordinem effectuum oportet esse ordinem causarum, & quod effectus causis suis proportionati sint, vnde oportet, quod sicut effectus proprij reducuntur in causas proprias, ita id, quod commune est in effectibus propriis, reducatur in aliquam causam communem, sed omnibus commune est esse, ergo oportet, quod supra omnes causas sit aliqua causa, cuius sit dare esse; prima autem causa Deus est, vt manifestū est, ergo necesse est omnia, quæ sunt à Deo esse. Tertio, quod per essentiam dicitur, est causa

omnium, quæ per participationem dicuntur, sicut ignis est causa omnium ignitorum, in quantum huiusmodi: sed Deus est ens per essentiam suam, quia est ipsum esse, omne autem aliud ens, est ens per participationem, quia ens quod est suum esse, non potest esse nisi vnum, ergo Deus est causa essendi omnibus alijs. Quarto, omne quod est possibile esse, & non esse, habet aliquam causam, quia in se consideratum ad vtrumlibet se habet, & sic oportet esse aliquod aliud, quod ipsum ad vnum determinet, vnde cum in infinitum procedi non possit, oportet quod sit aliquod necessarium quod sit causa omnium possibilium esse, & non esse. Necessarium autem quoddam est habens causam suæ necessitatis, in quo etiam in infinitum procedi non potest, & sic est deuenire ad aliquid, quod est per se necesse esse, hoc autem non potest esse nisi vnum, & hoc est Deus, ergo oportet omne aliud ab ipso reduci in ipsum, sicut in causam essendi. Vnde manifestum est, quod omnia, quæ sunt, necesse est a Deo esse.

Ad primum ergo dicendum, quod licet habitudo ad causam non intret definitionem entis, quod est causatum, tamen sequitur ad ea, quæ sunt de eius ratione; quia ex hoc, quod aliquid per participationem est ens, sequitur, quod sit causatum ab alio: Vnde huiusmodi ens non potest esse, quin sit causatum, sicut nec homo, quin sit risibilis; sed quia esse causatum non est de ratione entis simpliciter, propter hoc inuenitur aliquod ens non causatum.

p.p. ad p. 9. de pot. ad p. quol. 7. a. 2. ad 4.

p.p. ad 4. Ad secundum dicendum, quod ex hac ratione quidam moti fuerunt ad ponendum, quod ens necessarium, non habeat causam, vt dicitur in 8. phys. sed hoc manifeste falsum apparet in scientijs demonstratiuis, in quibus principia necessario sunt causæ conclusionum necessariarum, & ideo dicit Arist. in 5. met. quod sunt quædam necessaria quæ habent causam suæ necessitatis. Non ergo propter hoc solum requiritur causa agens: quia effectus potest non esse, sed quia effectus non esset, si causa non esset: hæc enim conditionalis est vera, siue antecedens, siue consequens sint possibilia, siue impossibilia.

p.p. ad 3. Ad tertium dicendum, quod Mathematica accipiuntur vt abstracta secundum rationem, cum tamē non sint abstracta secundum esse. Vnicuique autem competit habere causam agentem, secundum quod habet esse. Licet igitur ea, quæ sunt mathematica, habeant causam agentem, non tamen secundum habitudinem, quam habent ad causam agentem, sunt sub consideratione mathematici, & ideo in scientijs mathematicis non demonstratur aliquid per causam agentem.

q. 3. de pot. a. 5. ad 2. & art. p. ad 17. Ad quartum dicendum, quod ex hoc ipso, quod quidditati esse attribuitur, non solum esse, sed ipsa quidditas creari dicitur, quia antequam esse habeat, nihil est, nisi forte in intellectu creantis, vbi non est creatura, sed creatrix essentia.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum materia prima sit creata à Deo.

p.p. q. 44. a. 2. & 2. c. 1. VIdetur quod materia prima non sit creata à Deo. Omne enim, quod fit componitur ex subiecto, & aliquo alio, vt dicitur p. phys. t. 62. sed materiæ primæ non est aliquod subiectum, ergo materia prima potest esse facta à Deo.

arg. 1. 2 Præterea actio, & passio diuiduntur contra se inuicem, sed sicut primum principium actiuum est Deus, ita primum principium passiuum est materia, ergo Deus, & materia prima sunt duo principia contra se inuicem diuisa, quorum neutrum est ab alio.

3 Præterea omne agens agens agit sibi simile, & sic, cum omne agens agat inquantum est actu, sequitur quod omne factum aliquo modo sit in actu, seu quod omnis actio terminetur ad aliquem actum, sicut & procedit ab aliquo actu, sed materia prima est tantum in potentia inquantum huiusmodi, ergo contra rationem materiæ primæ est, quod sit facta. arg. 1. 3. & pot. a. 1. q. 1.

4 Præterea omne, quod procedit in esse a Deo per creationem, habet ideam, sed materia prima non habet ideam, quod patet, tum quia idea est forma, & secundum illam aliquid formatur, sed materia prima neque vllam habet formam, neque potest formari, ita vt forma sit de eius essentia; tum quia materia non est nisi ens in potentia, nec per se separata existit, nec potest existere, at nulla idea in Deo est ens in potentia, proportionaliter respondens materiæ, cum in Deum nulla potentialitas cadat, & omnis idea est eorum, quæ per se sunt, vel esse possunt, ergo materia non est creata a Deo. q. 3. de ver. a. 5. arg. 1. contra & arg. 2. & 3.

5 Præterea cum scientia Dei sit causa omnium, quæ sunt, quod a Deo est per creationem, debet a Deo cognosci, sed materia prima non est cognoscibilis à Deo, quia cognitio omnis fit per aliquam similitudinem, quæ nulla esse potest in Deo respectu materiæ primæ, quia, cum hæc sit ens in potentia tantum, omnino est dissimilis Deo, qui est actus purus, ergo materia prima non est a Deo creata. p. p. q. 15. a. 3. arg. 3.

Sed contra est, quia materia prima aliquo modo est, quia est enim potentia, sed est causa omnium, quæ sunt, vt supra ostensum est, ergo Deus est causa materiæ primæ cui nulla præexistit, & sic est causa illius per creationem, illam producendo. 2. l. g. c. 16.

2 Præterea dicit Philosophus 2. met. t. 4. quod id, quod est maxime verum, & maxime ens est causa essendi omnibus existentibus, sed hoc ipsum esse in potentia, quod habet materia prima, est aliquod ens, ergo debet esse deriuatum a primo essendi principio, quod est maxime ens, & consequenter a Deo productum. 8. phys. t. 1.

Respondeo dicendum, quod antiqui Philosophi paulatim, & quasi pedetentim intrauerunt in cognitionem veritatis, à principio enim quasi grossiores existentes non existimabant esse entia nisi corpora sensibilia, quorum, qui ponebant in eis motum, non considerabant motum nisi secundum aliqua accidentia, vt puta secundum raritatem, & densitatem, per congregationem, & segregationem, & supponentes ipsam substantiam corporum increatam assignabant aliquas causas huiusmodi accidentalium transmutationum, vt puta amicitiam, litem, intellectum, aut aliquid huiusmodi. Vlterius vero procedentes distinxerunt per intellectum inter formam substantialem, & materiam, quam ponebant increatam, & perceperunt fieri transmutationem in corporibus secundū formas essentiales: quarum transmutationum quasdam causas vniuersaliores ponebant, vt obliquum circulum secundum Arist. vel ideas secundum Plat. Sed considerandum est, quod materia per formam contrahitur ad determinatam speciem, sicut substantia alicuius speciei per accidens ei aduenient. contrahitur ad determinatum modum essendi, vt homo contrahitur per album. vtrique igitur considerauerunt ens particulari quadam consideratione, vel in quantum est hoc ens, vel in quantum est tale ens & sic rebus causas agentes particulares assignauerunt. Et vlterius aliqui erexerunt se ad considerandum ens inquantum est ens, & considerauerunt causam rerum, non solum secundum quod sunt hæc, vel talia, sed secundū quod sunt entia, Hoc p. p. q. 44. a. 2. & 3. c. 6.

igitur, quod est causa rerum inquantum sunt entia, oportet esse causam rerum non solum secundum quod sunt talia per formas accidentales, nec secundum quod sunt hæc per formas substantiales, sed etiam secundum omne illud, quod pertinet ad esse illorum quocunque modo; & sic oportet ponere etiam materiam primam creatam ab vniuersali causa entium.

p. p. ad p. Ad primum ergo dicendũ, quod Philosophus in p. phys. loquitur de fieri particulari quod est de forma in formam, siue accidentalem, siue substantialem, nunc autem loquimur de rebus secundum emanationem earum ab vniuersali principio essendi, a qua quidem emanatione nec materia excluditur, licet a primo modo factionis excludatur.

ad 2. Ad secundum dicendum, quod passio est effectus actionis: Vnde & rationabile est, quod primum principium passiuum sit effectus primi principij actiui: nam omne imperfectum causatur a perfecto, oportet enim primum principium esse perfectissimum, vt dicit Arist. in 12. met.

ad 3. Ad tertium dicendum, quod ratio illa non ostendit, quod materia non sit creata, sed quod non sit creata sine forma, licet enim omne creatum sit in actu non tamen est actus purus Vnde oportet, quod etiam illud, quod se habet ex parte potentiæ sit creatum, si totum, quod ad esse ipsius pertinet, creatum est, & sic materia, quia est ens potentia non per se creatur, sed creatur sub forma, quia sic habet esse in actu.

[illegible] Ad quartum dicendum, quod eo ipso, quod ponimus materiam causatam esse a Deo, necesse est ponere, quod aliquo modo sit eius idea in Deo, cum quidquid ab ipso causatur similitudinem ipsius vtcumque retineat. Sed tamen si de propria idea loquamur, non potest poni, quod materia prima per se habeat ideam in Deo distinctam ab idea formæ, vel compositi, quia idea proprie dicta secundum quam scilicet aliquid formatur, quæ est idea practica actu, vel virtute, respicit rem secundum quod est producibilis in esse, materia autem non potest exire in esse sine forma, nec è conuerso. vnde propria idea non respondet materiæ tantum nec formæ tãtum, sed composito toti respondet vna idea, quæ est factiua totius, & quantum ad formam, & quantum ad materiam; si autem large accipiatur idea pro similitudine, vel ratione, tunc illa possunt per se distinctam habere ideã quæ possunt distincte considerari, quamuis separatim esse non possint; & sic nihil prohibet materiæ primæ etiam secundum se ideam esse. Vnde ad primam rationem in contrarium dicendum, quod quãuis materia prima sit informis, tamen inest ei imitatio primæ, quantumcunque enim debile esse habeat, illud tamen est imitatio primi entis, & secundum hoc potest habere similitudinem in Deo. Ad secundum vero dicendum, quod idea, & ideatum non oportet esse similia secundum conformitatem naturæ, sed secundum repræsentationem tantum, vnde & rerum compositarum est simplex idea & similiter existentis in potentia est idealis similitudo etiam in actu.

[illegible] Ad quintum dicendum, quod materia licet recedat a Dei similitudine secundum suam potentialitatem, tamen inquantum vel sic esse habet similitudinem quandam retinet diuini esse. Vel dic, quod quamuis in Deo non sit aliquid materiale, & potentiale, sed essentia eius sit actus tantum, tamen ille actus est causa omnium, quæ sunt in re, & materialium, & formalium, quem actum imitatur quantum potest omnis res, & quidquid in re est, & ideo essentia diuina est similitudo non tantum formalium, sed etiam materialium rei, & ideo per ipsum potest cognosci materia prima.

ARTICVLVS IX.

Vtrum mundus, seu res omnes processerint à Deo per necessitatem naturæ, an vero per arbitrium voluntatis.

Videtur quod res omnes processerint à Deo per necessitatem naturæ, non autem per arbitrium voluntatis. Id enim quod est per essentiam, est primum in quolibet ordine, sicut in ordine ignitorum est primum quod est ignis per essentiam, sed Deus est primum agens ergo est agens per essentiam suam, quæ est natura eius, ergo agit per naturam, & non per voluntatem. p. p. q. 19. a. 4. arg. 1.

2 Præterea quidquid est causa alicuius per hoc quod est tale est causa per naturam, & non per voluntatem, ignis enim est causa calefactionis, quia est calidus, sed artifex est causa domus, quia vult eam facere, sed quia Deus est bonus, nos sumus, & inquantum est, operatur, vt dicit August. ergo Deus per suam naturam est causa rerum, & non per voluntatem. arg. 3. q. 3 de pot. a. 15. arg. 5 & 2.

3 Præterea omnis perfectio inferioris naturæ à perfectione diuinæ naturæ deriuatur, sed ad perfectionem naturæ inferioris pertinet, quod sua virtute aliquid simile sibi faciat, producendo effectum, ergo multo fortius Deus similitudinem suæ bonitatis creaturis communicat naturaliter, & non voluntate. q. 3 de pot. a. 15. arg. 2.

4 Præterea similitudo naturæ communicari non potest nisi virtute naturæ, sed virtus naturæ in nulla re subiacet voluntati, vnde & in Deo generatio filij a patre quæ est naturalis, non fit per imperium voluntatis, nec etiam in hominibus vires animæ vegetabiles, quæ naturales dicuntur, voluntati subduntur, ergo voluntate diuina non communicatur similitudo naturæ, sed per virtutem naturæ, atque adeo naturaliter, & non voluntate. ibid. arg. 4.

5 Præterea necessitas naturæ prouenit ex hoc, quod natura immobiliter operatur idem, nisi impedimentum eueniat. sed maior est immutabilitas Dei, quam naturæ inferioris, ergo magis ex necessitate Deus producit effectum suum, quam natura inferior. arg. 7.

6 Præterea operatio Dei est eius essentia sed essentia sua est ei naturalis, ergo naturaliter operatur, quidquid operatur. arg. 8.

7 Præterea dicit Dion. 4. cap. d. n. quod sicut noster sol non ratiocinans, aut præeligens, sed per ipsum suum esse omnia lumen eius participare valentia illuminat, ita diuina bonitas per essentiam suam omnibus existentibus proportionaliter radios bonitatis immittit, sed sol sine ratione, & electione illuminans, hoc agit ex necessitate naturæ, ergo & Deus creaturas producit suam bonitatem communicando per necessitatem naturæ. arg. 9. p. p. arg. p.

Sed contra est, quod dicitur Sap. 11. quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses, & ad Ephes. p. qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, quod autem operatur ex consilio voluntatis, non operatur ex necessitate, ergo res à Deo non processerunt ex necessitate naturæ, sed per arbitrium voluntatis. p. p. q. 19. a. 3. & 4. c.

Respondeo dicendum, quod necesse est dicere, Deum agere per voluntatem, & non per necessitatem naturæ, vt quidam extimauerunt. Quod quidẽ p. p. q. 19. a. 4. c.

apparere potest tripliciter, primo quidem ex ipso ordine causarum agentium, cum enim propter finem agat intellectus, & natura, vt probatur in 2. physic. t. 49. necesse est, vt agenti per naturam prædeterminetur finis, & media necessaria ad finem ab aliquo superiore intellectu, sicut sagittæ prædeterminatur finis, & certus modus à sagittaore, vnde necesse est, quod agens per intellectum, & voluntatem sit prius agente per naturam, vnde cum primum in ordine agentiũ sit Deus, necesse est quod per intellectum, & voluntatem agat. Secundo ex ratione naturalis agentis, ad quod pertinet, vt vnum effectum producat, quia natura vno, & eodem modo operatur, nisi impedratur, & hoc ideo, quia secundum quod est tale, agit; vnde quandiu est tale, non facit nisi tale, omne enim agens per naturam, habet esse determinatum. Cum igitur esse diuinum non sit determinatum, sed contineat in se totam perfectionem essendi, non potest esse, quod agat per necessitatem naturæ, sed effectus determinati ab infinita ipsius perfectione procedunt secundum determinationem voluntatis, & intellectus ipsius. Tertio ex habitudine effectuum ad causam secundam, hoc enim effectur procedunt a causa agente, secundum quod præexistunt in ea, quia omne agens agit sibi simile: præexistunt autem effectus in causa, secundum modum causæ; vnde cum esse diuinum sit ipsum eius intelligere, præexistunt in eo effectus eius secundum modum intelligibilem, & per modum intelligibilem procedunt ab eo, & per consequens per modum voluntatis, nam inclinatio eius ad agendum, quod intellectu conceptum est, pertinet ad voluntatem. Deus igitur est causa rerum per arbitrium suæ voluntatis, & non ex necessitate naturæ.

p.p. ad 2. Ad primum ergo dicendum; quod quia essentia Dei est eius intelligere, & velle, ex hoc ipso, quod per essentiam suam agit, sequitur, quod agat per modum intellectus, & voluntatis.

ad 3. q. de pot. ad 5. Ad secundum dicendum, quod bonum est obiectum voluntatis, protanto ergo dicitur, quia Deus bonus est, sumus, inquantum bonitas Dei ab ipso amata & volita est ei ratio volendi omnia alia, & consequenter est mediante voluntate, creaturæ causa.

q. de pot. ad 1. Ad tertium dicendum, quod ex perfectione diuinæ naturæ est, quod virtute naturæ diuinæ ipsius naturæ similitudo creaturis communicetur, non tamen hæc communicatio fit per necessitatem naturæ, sed per voluntatem.

ad 6. Ad quartum dicendum, quod natura non subiacet voluntati in his, quæ sunt intima rei, sed quantum ad ea, quæ sunt extra rem, nihil prohibet naturam subijci voluntati. Vnde & in motu locali in animalibus natura musculorum, & neruorum subiacet appetitui imperanti; vnde nec est inconueniens, si virtute naturæ diuinæ creaturæ producuntur in esse secundum arbitrium diuinæ voluntatis.

ad 7. Ad quintum dicendum, quod non est ex immobilitate naturæ solum, quod aliquid ex necessitate producit, sed ex eius determinatione ad vnum, quæ non competit diuinæ voluntati, licet in ea sit immutabilitas somma.

ad 8. Ad sextum dicendum, quod licet operatio Dei naturaliter ei competat, cum sit eius natura, vel essentia, effectus tamen creaturæ operationem consequitur, quæ per modum intelligendi consideratur, vt principium voluntatis, sicut effectus calefactionis sequitur secundum modum caloris.

p.p. ad 9. Ad octauum dicendum, quod Dion. per verba illa non intendit excludere electionem a Deo simpliciter, sed secundum quid, inquantum scilicet non quibusdam solum bonitatem suam communicat, sed omnibus, prout scilicet electio discretionem quantum ad vniuersalitatem diffusionis, sol enim in omnia corpora radios effundit, non discernendo vnum ab alio, & similiter diuina bonitas, non autem intelligi quantum ad priuationem voluntatis.

QVÆSTIO XXVIII.

De proprietatibus Mundi.

Deinde considerandum est de proprietatibus Mundi.

CIRCA QVAS QVÆRVNTVR TRIA.

1 *Vtrum Mundus sit tantum vnus, vel plures.*
2 *Vtrum Mundus sit perfectus.*
3 *Vtrum potuerit Deus facere Mundum meliorem & perfectiorem, quam fecerit.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Mundus sit tantum vnus, an plures.

VIdetur quod mundus non sit vnus, sed sint plures. Quia inconueniens est dicere, quod Deus sine ratione rem creauerit, vt dicit August. l. 83. q. 46. sed ea ratione, qua creauit vnum, potuit creare multos, cum eius potentia non sit limitata ad vnius mundi creationem, sed est infinita, ergo Deus plures mundos produxit.

2 Præterea natura facit, quod melius est, & multo magis Deus, sed melius esset esse plures mundos, quam vnum; quia plura bona paucioribus meliora sunt, ergo plures mundi facti sunt à Deo.

3 Præterea omne, quod habet formam in materia, potest multiplicari secundum numerum, manente eadem specie, quia multiplicatio secundum numerum est ex materia, sed mundus habet formam in materia; sicut enim cum dico, homo, significo formam, cum autem dico, hic homo, significo formam in materia, ita, cum dicitur mundus, significatur forma; cum autem dicitur hic mundus, significatur forma in materia, ergo nihil prohibet esse plures mundos.

4 Præterea quanto aliquid est nobilius, tanto eius species est magis virtuosa, mundus autem est nobilior qualibet re naturali hic existente, igitur cum species rei naturalis hic existentis, puta equi, aut bouis, possit perficere plura indiuidua, multo magis species totius mundi potest plura indiuidua perficere, & sic erunt plures mundi.

Sed contra est, quod dicitur Io. p. Mundus per ipsum factus est, vbi singulariter mundus nominatur, quasi vno solo modo existente.

2 Præterea Philosophus p. cæli à t. 76. & à t. 93. probat vnicum esse mundum, non autem plures, idemque ostendit 12. met. t. 49. ex immaterialitate primi motoris arguens eius vnitatem, & ex hac vnitate mundi.

Respondeo dicendum, quod ipse ordo in rebus

sic à Deo creatis existens vnitatem mundi manifestat;mundus enim iste vnus dicitur vnitate ordinis, secundum quod quædam ad alia ordinantur:quæcunque autem sunt a Deo,ordinem habent ad inuicem, & ad ipsum Deum. quædam enim quibusdam deseruiunt;quæ autem diuersa sunt, in vnum ordinem non conuenirent, nisi ab aliquo vno ordinarentur; melius enim multa reducuntur in vnum ordinem per vnum,quam per multos quia per se vnius vnum est causa,& multa non sunt causa vnius,nisi per accidens in quantum scilicet sunt aliquo modo vnum; vnde, cum illud,quod est primum sit perfectissimum, & per se,non per accidens oportet quod primum reducens omnia in vnum ordinem sit vnum tantum,& hoc est Deus & ita necesse est,quod omnia ad vnum, mundũ pertineant.Et ideo illi potuerunt ponere plures mundos qui causam mundi non posuerunt aliquam sapientiam ordinantẽ, sed casum,vt Democr. qui dixit ex concursu atomorum factum esse hunc mundum & alios infinitos.

1.e in obiect. Ad primum ergo dicendum, quod hæc est ratio quare mundus est vnus quia debent omnia esse ordinata vno ordine, & ad vnum, propter quod Arist. in 12. met. t. 52. Ex vnitate ordinis in rebus existentis concludit vnitatem Dei gubernantis & Plato ex vnitate exemplaris probat vnitatem Mundi quasi exemplati. Vel dicendum, quod si Deus faceret alios mundos, aut faceret eos similes huic mundo, aut dissimiles,si omnino similes,essent frustra, quod non competit sapientiæ ipsius, si autem dissimiles, nullus eorum comprehenderet in se omnem naturam corporis sensibilis & ita nullus eorum esset perfectus, sed ex omnibus constitueretur vnus mundus perfectus.

p.p.47.a.p. ad 2. Ad secundum dicendum, quod nullum agens intendit pluralitatem materialem, vt finem, quia materialis multitudo non habet certum terminum, sed de se tendit in infinitum: infinitum autem repugnat rationi finis. Cum autem dicitur plures mundos esse meliores, quam vnum, hoc dicitur secundum multitudinem materialem. Tale autem melius non est de intentione Dei agentis quia eadem ratione dici posset,quod si fecisset duos,melius esset, quod esset tres,& sic in infinitum.

p.cœli l.19. Vel dic, quod hoc ipsum pertinet ad bonitatem mundi, quod sit vnus, quia vnum habet rationem boni,videmus enim quod per diuisionem aliqua decidunt à bonitate propria.

p.p.ad 3.p. cœli l.16. Ad tertium dicendum, quod mundus constat ex tota sua materia, non enim est possibile esse aliam terram, quam istam, quia omnis terra ferretur naturaliter ad hoc medium, vbicunque esset, & eadem ratio est de alijs corporibus, quæ sunt partes mundi.

p.cœli l. 19. Ad quartum dicendum, quod maioris virtutis est facere vnum perfectum, quam facere multa imperfecta; singula autem indiuidua rerum naturalium quæ sunt hic, sunt imperfecta, quia nullum eorum comprehendit in se totam,quod pertinet ad suam speciem;sed mundus hoc modo perfectus est,vnde ex hoc ipso eius species ostenditur magis virtuosa.

ARTICVLVS II.

Vtrum Mundus sit perfectus.

5.met.t.21. p.p.q.4 a.4 q.10 de ver. a.4.c.p.d. Videtur quod mundus non sit perfectus. perfectum enim est illud, cui nihil deest, vt dicit Philosophus 5. met. t. 21. sed mundi perfectio essentialis consistit in speciebus, non sunt autem in illo omnes species rerum à Deo producibiles,cum quibuscumque datis possit Deus producere plures, & nobiliores in infinitum ergo mundus non est perfectus. 44.q.p.a.3. c.p.c.a.7 & 46.

2 Præterea non dicitur aliquid esse perfectum, & completum, cui multa superadduntur, nisi sint illa superflua sed post septimum diem, quo dicitur Deus quieuisse à productione vniuersi, multa sunt facta,puta noua indiuidua,& nouæ quædam species animalium frequenter apparẽt,quæ prius nunquam apparebant vt patet in illis quæ ex putrefactione generantur, vt dicit Philosophus in 17.de animalibus, seu l.1 de gen animal.c. vlt quædam etiam sunt, in quibus sola diuina virtus operatur,quæ post illum septimum diem apparuerunt, vt animarum creatio, gratiæ infusio, miraculorum operatio, opus incarnationis,& gloria beatorum quo ad animas,& corpora futura post resurrectionem, ergo mundus non fuit factus perfectus. p.p.q.73.a. p.arg.1.a.1. d.14.a.1.p. arg.7.& 8.

3 Præterea quamdiu artifex ab opere suo non cessat, opus suum non perficit sed Deus nunquam ab operatione sua cessat,cum operatio sit sua essentia quæ æterna est,ergo Deus non fecit mundum perfectum. 1.d.15 arg.

4 Præterea secundum Auicennam omne agens, quod non agit per motum, non habet actionem in effectu solum quamdiu fit, sed quamdiu in eo perdurat:cum non tantum sit causa fieri, sed essendi; sed Deus est causa agens rei non per motum, cum non requirat materiam,ex qua agat, quam oporteret esse subiectum motus,ergo videtur,quod ipse, quamdiu mundus durat,sua actione esse mundo influat, & ita videtur,quod,quando Deus fecit mundum,non fecerit illum perfectum.

Sed contra consumatio, & completio rei est quædam illius perfectio, sed Gen p. dicitur, quod Deus die septimo consummauit opus, quod fecerat, puta totum vniuersum,ergo mundus est a Deo factus perfectus. p.p.& 1.d.11. arg. ica contra.

2 Præterea Deuter.c 32.dicitur,quod Dei perfecta sunt opera.& Gen.p.singula,quæ Deus creauit, dicuntur bona, omnia autem simul dicuntur valde bona, ad indicandam mundi perfectionem, ergo mundus à Deo factus est perfectus. Resp.et ar. 5.c. op.1.c.7

3 Præterea omne agens agit sibi simile secundum quod possibile est, sed Deus est perfectissimum agens,ergo debet mundum a se factum produxisse perfectum.

Respondeo dicendum,quod mundus à Deo productus est perfectus, quod manifeste patet, primo quia secundum hoc dicitur aliquid esse perfectum, secundum quod nihil illi deest secundum modum suæ perfectionis;Duplex autem est perfectio,vna totalitatis,quam res habet ex hoc,quod ex omnibus partibus suis integralibus constat:& hanc habet mũdus,vt inquit Philosophus p.cœli t. 2. & 5. nam partes integrales vniuersi sunt tantum corpora cœlestia,& elementa, quibus manifeste patet illud constare:nam animalia, & plantæ,& alia huiusmodi sunt secundariæ partes eius quæ magis pertinent ad bene esse ipsius,quam ad primam institutionem,quia constituitur vniuersum corporeum ex suis partibus secundum ordinem situs: quæ autem primo, & per se habent ordinem situs in vniuerso,sunt corpora simplicia,puta cœlum,& elementa, nam alijs partibus vniuersi puta lapidibus plantis, & animalibus non determinatur situs secundum se,sed secundum simplicia corpora. Altera perfectio est finis,finis autem, vel est operatio,sicus finis cytharistæ est cytharizare, vel est aliquid,ad quod per operationem peruenitur, p.p.q.4 a. p.c. p.cœli l.5. p.cœli in procem

sicut finis ædificatoris est domus, quam ædificando facit, & hæc etiam inest vniuerso, nam corpora cœlestia influunt in sublunaria, hæc autem in se agunt, & patiuntur, vt dicemus. Secundo perfectio vniuersi essentialis non attenditur in indiuiduis quorum multiplicatio ordinatur ad perfectionem speciei, sed in speciebus per se, sed in vniuerso omnes naturæ possibiles inueniuntur, puta omnes gradus perfectionis, nam capacitas potentiæ naturalis tota impleta est quoad genera singulorum, non quoad singula generum, ad differentiam potentiæ obedientialis, quæ neutro modo impleri potest; cuius ratio est, quia Deus vnicuique rei das secundum capacitatem naturalium, ad ipsum enim, qui infinito amore diligit ea, quæ sunt, pertinet, vt nullum bonum creaturæ deneget, atque adeo ipsi vniuerso, cuius ipsum sit naturaliter capax. vnde manifestum est quod mundus est perfectus.

Ad primum ergo dicendum, quod de perfectione essentiali vniuersi non sunt modi particulares, & specifici essendi, nam cum hi sint infiniti, non possunt simul omnes poni, sed tantum modi generales essendi, qui sunt finiti, puta tres, insensibilium, sensibilium, intellectualium.

Ad secundum dicendum, quod nihil post mundum conditum à Deo factum est nouum totaliter, quin aliquo modo in ipso contineatur. Quando enim in mundo creato tantum erat Adam, nondum creata Eua, hæc materialiter præextitit in costa Adæ: similiter in similia, quæ de nouo in mundo producuntur, causaliter præcesserunt in primis indiuiduis suarum specierum, species etiam nouæ, si quæ generantur, præextiterunt virtualiter in productis à Deo, sic animalia ex putrefactione generata producuntur ex virtutibus stellarum, & elementorum quas in mundi conditione acceperunt, etiam si nouæ species talium animalium producantur. Animalia etiam quædam secundum nouam speciem aliquando oriuntur ex commixtione animalium diuersorum secundum speciem, sicut cum ex asino, & equa generatur mulus, & hæc etiam causaliter præcesserunt in primis indiuiduis à Deo conditis. Quædam denique præcesserunt secundum similitudinem, sicut animæ, quæ nunc creantur, & similiter incarnationis opus, quia, vt dicitur ad Philipp. 2. filius Dei est in similitudinem hominum factus. Nisi dicas quoad creationem animarum quod essentialis vniuersi perfectio consistit in speciebus, accidentalis vero in indiuiduis, & propterea quia multiplicatio animarum non est secundum diuersam speciem, sed secundum numerum tantum, ex hoc, quod multæ animæ quotidie creantur, nihil ad essentialem vniuersi perfectionem adiungitur, sed ad accidentalem tantum, quod non est inconueniens. Gloria vero spiritualis secundum similitudinem præcessit in Angelis, corporalis vero in cœlo præcipue empyreo, vnde dicitur Eccl. 1. nihil sub sole nouum, iam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos. Vel dic, quod nihil facit Deus in creatura, quod aliquo modo in primis diebus non præcesserit sed diuerso modo. Quædam enim fuerunt in operibus sex dierum, vt in principiis actiuis & materialibus & secundum similitudinem speciei, vt ea, quæ generantur ex sibi similibus in natura, quædam vero sicut in principiis actiuis, & materialibus sed non secundum similitudinem speciei sicut quædam animalia ex putrefactione genita, cum enim hæc producantur ex virtute cœlesti, quæ tenet in eorum generatione locum virtutis formatiuæ, fuerunt producta in operibus sex dierum in suis principiis scilicet materia, & in rationibus seminalibus, sicut etiam alia, quæ per operationem naturæ producuntur, quædam vero fuerunt in sex dictis operibus, sicut in principiis dispositiuis, & non actiuis, & secundum similitudinem speciei, sicut anima rationalis. quædam denique, vt in potentia obedientiæ tantum, sicut ea, quæ per miraculum fiunt, & quæ ad gratiam pertinent.

Ad tertium dicendum, quod Deus non dicitur cessare ab operatione, nisi ex parte effectus consequentis ipse enim non agit aliqua operatione media, vel intrinseca, vel extrinseca, quæ non sit sua essentia, quia suum velle est suum facere, & suum velle est suum esse, nec tamen ab æterna operatione sequitur effectus, nisi secundum determinationem voluntatis, vnde dicitur incipere operari, vel ab operatione cessare, ex parte effectus.

Ad quartum dicendum, quod sicut influentia solis per irradiationem est semper, quamdiu aer illuminatur, vt possit dici semper sol facit lumen in aere, ita diuina bonitas semper esse rebus influit, non aliud & aliud sed vnum, & idem nec tamen res dicuntur semper fieri, vel creari, vel institui apud nos, sed tunc, cum primo esse acceperunt. Et ideo dicitur, quod cessat creare, vel facere mundum.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus potuerit facere vniuersum perfectius.

VIdetur quod Deus non potuerit facere vniuersum perfectius. Quidquid enim Deus facit, potentissime facit, sed tanto fit aliquid melius, quanto fit potentius & sapientius, ergo Deus non potest facere vniuersum melius.

2 Præterea Aug. l. 3. contra Maximinum sic argumentatur, si Deus potuit, & noluit gignere filium sibi æqualem, inuidus fuit, eadem ratione, si Deus potuit vniuersum facere melius, & perfectius, quam fecerit, & noluit, inuidus fuit, sed inuidia est omnino releganda à Deo, ergo Deus vniuersum fecit optimum, non ergo potuit illud facere perfectius, quam fecit.

3 Præterea id, quod est maximè, & valde bonum, non potest melius fieri, quia maximo nihil est maius, sed sicut dicitur Gen. 1. vidit Deus cuncta, quæ fecerat & erant valde bona, ergo bonum vniuersi non potest à Deo fieri melius.

4 Præterea omne, quod est communicabile creaturæ, est ei communicatum; cum enim bonitas Dei infinita sit, ad eum pertinet, vt communicet se, quantum potest, sed ex hoc vniuersum est bonum, quod consistit ex creaturis diuinam bonitatem participantibus, ergo vniuersum melius esse non potest.

5 Præterea omni agenti propter finem, finis est ratio faciendi, & non faciendi, sed Deus agit propter finem, qui est sua bonitas, quæ non potest esse ratio non faciendi vniuersum in meliori bonitate, si melius esse posset, ergo Deus non potest vniuersum facere melius.

6 Præterea secundum Dion. c. 4. d. n. & Plat. in conuiuio de amore c. 4. optimi est optima adducere, sed optimo nihil est melius, ergo vniuersum, quod Deus fecit qui optimus est, nihil melius esse potest.

7 Præterea vna res non deficit à bonitate alterius, nisi per hoc, quod deficit a participatione diuinæ bonitatis, sed iste defectus non est ex parte Dei, quia æqualiter se habet, vt ait Dion. c. 4. d. n. ad omnes creaturas, sed ex parte ipsius rei, quæ magis, vel minus bonitatis diuinæ capax est, ergo videtur, quod

Deus rem quamlibet, & consequenter ipsum vniuersum melius facere non possit.

p.d.44 ad 4m.q.10.a.1.q.p. sed cont.

Sed contra omni finito Deus potest facere maius, cum sua potentia sit infinita, sed bonitas vniuersi est finita, alias æquaretur bonitati factoris, quod est impossibile, ergo Deus potest facere bonitatem maiorem, & perfectiorem, quam sit bonitas vniuersi.

d.49.q.p. p.& 1 in 2 ay. 2p.10.& p. 41.3.2.

Respondeo dicendum, quod secundum Philosophum in 12. met. t. 52. bonum vniuersi consistit in duplici ordine, nimirum in ordine partium vniuersi ad inuicem & in ordine totius vniuersi ad finem, qui est ipse Deus, sicut etiam in exercitu est ordo partium exercitus ad inuicem, secundum diuersa officia, & est ordo ad bonum Ducis, quod est victoria, & hic ordo est præcipuus propter quem est primus ordo accipiendo ergo bonum ordinis, qui est in partibus vniuersi ad inuicem tale bonum considerari potest vel quantum ad partes ipsas ordinatas, vel quantum ad ordinem partium. Si quantum ad partes ipsas, tūc potest vniuersum fieri melius, & perfectius, vel per additionem plurium partium, si nimirum multæ aliæ species creentur, & impleantur multi gradus bonitatis, qui possunt esse, cum etiam inter summā creaturam, & Deum sit infinita distantia; & sic Deus melius, & perfectius vniuersum facere potuisset, & posset, sed illud vniuersum se haberet ad hoc, sicut totum ad partem, & sic nec penitus esset idem, nec penitus esset diuersum, & hæc additio bonitatis esset per modum quantitatis discretæ. Vel potest intelligi fieri melius quasi intensiue quasi mutatis omnibus partibus illius; quia si aliquæ partes melioraréntur, aliis non melioratis, non esset tanta bonitas ordinis, sicut patet in cythara, cuius si omnes cordæ meliorantur, fit dulcior harmonia, sed quibusdam tantum melioratis fit dissonantia. Hæc autem melioratio omnium partium, vel potest intelligi secundum bonitatem accidentalem, & sic posset Deus facere vniuersum melius, & perfectius, quam sit, manentibus iisdem partibus, & eodem vniuerso, vel secundum bonitatem essentialem, & sic non potest Deus facere vniuersum melius, quam ipsum sit sicut nec rem meliorem, quam ipsa sit, licet possit aliquod aliud vniuersum facere eo melius alias species creando, vt dictū est, sicut etiam non potest facere quaternarium maiorem, quia si esset maior, iam non esset quaternarius, sed alius numerus; sic enim se habet additio differentiæ substantialis in definitionibus. sicut additio vnitatis in numeris, vt dicitur 8. met. t. 10. Si autem accipiatur ipse ordo partium, sic non potest vniuersum esse melius per modum quantitatis discretæ, nisi fiat additio in partibus Vniuersi, quia in Vniuerso nihil est inordinatum: sed intensiue posses esse melius manentibus iisdem partibus, quantum ad ordinem, qui sequitur bonitatem accidentalem, quanto enim aliquid in maius bonum redundat, tanto ordo melior est; sed ordo, qui sequitur bonitatem essentialem non potest esse melior, nisi fiant aliæ partes, & aliud Vniuersum. Similiter ordo, qui est ad finem, potest considerari ex parte ipsius finis, & sic non potest esse melior, vt scilicet in meliorem finem Vniuersum ordinetur, sicut Deo nihil melius esse potest; Vel quantum ad ipsum ordinem, & sic secundum quod cresceret bonitas partium Vniuersi, & ordo earum ad inuicem, posset meliorari ordo in finem ex eo, quod propinquius ad finem se haberent, quanto similitudinem diuinæ bonitatis magis consequerentur, quæ est omnium finis.

p.q.25 a. ad p.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicimus Deum posse aliquid facere melius, quam fecit, si ly, melius, sit nomen, verum est, qualibet enim re potest facere aliam meliorem; eandem vero potest facere meliorem quodammodo, & quodammodo non, sicut dictum est, & idem dico de Vniuerso. Si vero ly, melius, sit aduerbium, & importet modum ex parte facientis, Deus non potest facere melius, quam sicut facit, quia non potest facere ex maiori bonitate, & sapientia. Si autem importet modum ex parte facti, sic potest facere melius, quia potest dare rebus à se factis meliorem modum essendi quantum ad accidentalia, licet non quantum ad essentialia. Vel dic, quod licet Deus produxerit Vniuersum, & producat vnamquamque rem tota sua potentia infinita, non tamen sequitur quantitas bonitatis in effectu, nisi secundum voluntatem opificis, quæ se habet vt imperans ad opus, quod potentia exequendo educit. p.d.41.q.p. a.p.41.3.

Ad secundum dicendum, quod de ratione filij est, quod æquetur patri, non est autem de ratione creaturæ, quod sit melior quam a Deo facta est. Vel dic, quod quamuis accipere a patre sit commune filio cum omni creatura communitate analogiæ, tamen habere per naturam est sibi proprium, sicut ipsemet dicit, & ideo æqualitas paterna debetur sibi per naturam; vnde, si non æqualem genuisset, cum potuisset, Deus pater inuidus fuisset, quia subtraxisset dignitatem filio, quam deberet & posset habere, sed creatura nunquam potest pertingere ad æqualitatem Dei, nec alia mensura bonitatis illi debetur, quam secundum determinationem diuinæ voluntatis, & ideo nulla inuidia in Deo resultat, si Vniuersum melius facere potuit, quam fecit. Et hoc est, quod Hilarius dicit de synodis, quod omnibus creaturis substantiam Dei voluntas attulit, sed filio natura dedit. p.d.44.p. d.44.ad.2.

Ad tertium dicendum, quod Vniuersum suppositis istis rebus non potest esse melius propter decentissimum ordinem his rebus attributum a Deo, in quo bonum Vniuersi consistit. quorum si vnum aliquod esset melius, corrumperetur proportio ordinis; sicut si vna chorda plus debito intenderetur, corrumperetur citharæ melodia. Posset tamen Deus alias res, atque adeo aliud vniuersum, vel alias res addere istis rebus factis, & sic esse illud vniuersum melius. p.p.ad 3.

Ad quartum dicendum, quod multa sunt communicabilia creaturæ quæ non sunt communicata. & tamen Deus infinita bonitate creaturis communicat bona sua, communicat enim eis secundum quod ratio sapientiæ exigit, secundum respectum ad modum, quem diuina bonitas præfixit. p.d.44 ... ad 2.

Ad quintum dicendum, quod licet absolute loquendo, diuina voluntas non possit esse ratio, quare vniuersum non fiat melius, tamen potest esse ratio eius, si præsupponatur modus à voluntate diuina præfixus hoc enim diuinæ competit voluntati, vt illud sit in rebus, quod diuina sapientia, & voluntas determinauit. ibid ad,

Ad sextum dicendum, quod qualibet res in se considerata non est optima, nisi forte in quantum attingit omnem bonitatem suam essentialem, sicut si dicatur ternarius esse maximus, quia attingit quantitatem suæ speciei, sed in ordine ad vniuersum est optima sicut August. dicit in Enchirid. c. 10. p.d.44 ... a.p.ad 5.

Ad septimum dicendum, quod diuersitas graduum in entibus non tantum est ex parte rerum, quarum capacitates ad inuicem distant, sed etiam ex ordine sapientiæ disponentis, quæ diuersas capacitates rebus tribuit quibus postmodum secundum prouidentiam suam dona sua largitur, quæ pro diuersitate capacitatum a Deo ordinatarum, diuersimode a diuersis participantur. ibid ad

QVÆSTIO XXIX.

De natura cæli.

Deinde considerandum est de cœlo, de quo quinque inuestiganda sunt, natura, vnitas, motus, actio, & accidentia.

CIRCA PRIMVM QVÆRVNTVR QVATVOR.

Primo Vtrum cælum habeat materiam vel illa careat, seu V. sit compositum ex materia, & forma.

2 *Vtrum cælum habeat materiam diuersæ rationis à materia sub unarium, an vero eiusdem ita vt sit vna mater a omnium corporalium.*

3 *Vtrum cælum sit animatum.*

4 *Vtrum cælum sit ingenerabile, & incorruptibile.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum cælum habeat materiam vel illa careat, seu V. sit compositum ex materia, & forma.

8 met. t. 4. 12. met. l. 1. Videtur quod cœlum careat materia, ac proinde non sit compositum ex materia, & forma. Dicit enim Philosophus 8 met. t. 12. & 12 met. t. 10. quod naturales, & sempiternæ substantiæ, vt cœli, vel non habent materiam, vel si habent habent tantum mobilem secundum locum, ergo cœlum non habet materiam.

8 met. l. 4. p. cœli l. 6. 2 Præterea 8 met. t. 4. dicit Philosophus, quod non cuiuslibet rei materia est pars sed tantum rei generabilis, & corruptibilis, sed cœlum ex Philosopho p. cœli t. 20. est ingenerabile, & incorruptibile, ergo cœlum non habet materiam.

p. physi. l. 3. cœli l. p. 3 Præterea materia, vt dicit Philosophus p. phys. t. 82. est subiectum, ex quo fit aliquid cum insit, sed cœlum, vt dicitur 1 cœli t. p non est factum, ergo non est compositum ex materia & forma.

p. cœli l. 6. de m. v. l. 2. p. phys. l. 11. 2. cœli l. 6. 4 Præterea ea, quæ habent materiam, necessario habent contraria, vt habetur p. cœli t. 20. & de lo. vitæ c. 1. vnde p. phys. t. 68. dicit Philosophus, quod materia est subiectum contrariorum, sed cœlum non habet contrarium, quia est incorruptibile, vt dicitur p. cœli t. 20. ergo cœlum non habet materiam.

9. met. l. 9. 5 Præterea dicit Philosophus 9 met. t. 17. quod nullum æternum habet potentiam passiuam, eo arg. p. quod omnis potentia passiua est potentia contradictionis, sed cœlum secundum Philosophum est æternum, vt dictum est, ergo cœlum non est compositum ex materia.

p. de gen. l. 10. 6 Præterea dicit Philosophus p. de Gen. t. 54. quod illa actiua sunt impassibilia, quæ non habent formam in materia, illa vero sunt passibilia, quæ habent formam in materia, sed cœlum est actiuum impassibile, ergo caret materia.

12. met. l. 5. 2. cœli l. p. 7 Præterea Philosophus 12. met. t. 30. ex eo quod intelligentiæ sunt substantiæ sempiternæ, arguit quod debeant carere materia, sed cœlum secundum Philosophum 2. cœli t. p est æternum, ergo cœlum non est compositum ex materia.

8 Præterea vt colligitur ex Philosopho 8. met t. 4. sola generatio & corruptio sunt principium veniendi in cognitionem materiæ primæ, sed in cœlo non est generatio, neque corruptio, cum sit ingenerabile, & incorruptibile, vt dicitur p. cœli t. 20. ergo in cœlo non est materia. 8. met. l. p. / p. cœli l. 6

Sed contra est cælum est corpus naturale vt dicit Philosophus p. cæli t. p. & 8. met. t. p. sed omnia substantia naturalis, vt dicit Philosophus 2. phys. t. 4. est composita ex materia, & forma, ergo. p. cœli l. p. / met. l. p. / phys. l. p.

2 Præterea 2. de gen. t. 51. eadem genere, & numero æqualia sunt principia in sempiternis atque in generabilibus sed huiusmodi principia sunt materia, & forma, vt ibidem dicitur, ergo cælum est compositum ex materia, & forma. 2. de gen. l. 9.

3 Præterea omnis substantia, vt dicit Philosophus 2. de ani. t. 2. 7 met. t. 7. & 8. met. t. 3. vel est materia, vel forma, vel compositum ex illis, sed cœlum non est sola forma, nam forma materiam respicit, cum sit actus ipsius neque est sola materia, tum quia materia est propter formam, tum quia motus localis, qui conuenit cælo habet pro subiecto compositum ex materia, & forma vt dicitur p. de Gen. t. 1. & 2. ergo cælum est compositum ex materia, & forma. 2. de ani. l. / 7. met. l. / met. l. p. / Tab. e. de mana. l. 2. / 99.

4 Præterea dicit Philosophus 8 met. t. 4. quod in omni mutatione est accipere materiam, sicut in omni mutatione est aliquis modus fiendi, vel simpliciter vel secundum quid, sed in cælo est mutatio aliqua & aliquod fieri secundum quid, est. n. mutatio localis, & aliqua alteratio secundum illuminationem, & obscurationem, ergo in cælo etiam est materia. 8 met. l. p.

Respondeo dicendum quod Auer. lib. de subst. orbis c. 2. dicit quod corpus cæleste non est compositum ex materia & forma quasi ex potentia, & actu, sed dicit ipsum esse materiam actu existentem, & formam eius dicit animam ipsius, ita tamen, quod non constituatur in esse per formam, sed solum in moueri, & sic dicit in eo esse non potentiam ad esse, sed solum ad vbi, sicut dicit Philosophus in 12. met. sed hæc positio & veritati repugnat, & intentioni Aristotelis, veritati quidem repugnat, quia manifestum est, quod corpus cæleste est aliquod ens actu; Tab. e. 4. a. 108. aliuqui non ageret in hæc inferiora, nec moueretur, quia quod est in potentia tantum, non est subiectum motus, vt dicitur in 5. phys. & quia vnumquodque agit inquantum est actu, oportet autem omne, quod est actu ens vel esse formam subsistentem, sicut sunt substantiæ separatæ, vel habere formam in alio, quod quidem se habet ad formam, sicut materia: & sicut potentia ad actum. Non autem potest dici, quod corpus cæleste sit forma subsistens, quia sic esset intellectum in actu, non cadens sub sensum, neque sub quantitatem, relinquitur ergo, quod est compositum ex materia, & forma, & potentia, & actu, & per consequens in illo est subiectum actualitatis ipsius. Verum est tamen quod non oportet, quod illud subiectum, vel materia habeat priuationem, quia priuatio nihil aliud est, quam absentia formæ, quæ est nata inesse; Huic autem materiæ, vel subiecto non est nata inesse alia forma, sed forma ipsius replet totam potentialitatem materiæ, cum sit quædam totalis, & vniuersalis perfectio; quod patet ex hoc, quod virtus actiua eius est vniuersalis, non particularis, sicut virtus inferiorum corporum, quorum formæ tamquam particulares existentes non possunt replere totam potentialitatem materiæ; vnde simul cum vna forma re-

manet in materia priuatio formæ alterius, quæ est apta nata inesse, & hinc patet error Auer. Deceptus enim fuit per æquiuocationem potentiæ, nam potentia quandoque se habet ad opposita, & hæc excluditur à corpore cælesti, & à substantiis simplicibus separatis, quia non est in eis potentia ad non esse secundum intentionem Aristotelis, eo quod substantiæ simplices sunt formæ tantum, formæ autem conuenit esse. Materia autem corporis cælestis non est in potentia ad aliam formam, sicut enim corpus cæleste comparatur ad suam figuram, cuius est subiectũ, vt potentia ad actum, & tamen non potest non habere talem figuram, ita materia corporis cælestis cõparatur ad talem formam, vt potentia ad actum, & non est in potentia ad priuationem huius formæ, vel ad non esse, non enim omnis potentia est oppositorum, alioquin possibile non sequeretur ad necesse, sicut dicitur in primo periherm. Est etiam eius positio contra Philosophum, qui in p. de cælo in quadam demonstratione dicit, quod corpus cæleste habet potentiam vel virtutem ad hoc quod sit semper, ergo secundum Philosophum cælum habet potentiam ad esse. Quod confirmari potest etiam dato quod corpus cæleste non sit compositum ex materia, & forma, quia necesse est, quod omnis substantia simplex subsistens, vel ipsa sit suum esse, vel participet esse; substantia autem simplex, quæ est ipsum esse subsistens, non potest esse nisi vna, sicut neque albedo, si esset subsistens, posset esse nisi vna, omnis ergo substantia, quæ est post primam substantiam simplicem, participat esse, omne autem participans componitur ex participante, & participato, & participans est in potentia ad participatum, ergo substantia quantumcunque simplex post primam substantiam simplicem est potentia essendi. Vnde relinquitur quod in corpore cælesti est potentia ad esse, non tamen ad priuationem illius, quia non est in illo potentia ad aliam formam; & præterea quia est compositum ex materia, & forma, licet in eius materia non sit priuatio alicuius formæ, sed tantum alicuius vbi, vnde consequenter non est mutabile secundum formam per generationem, & corruptionem, sed solum secundum vbi.

12.met.l.3. Ad primum ergo dicendum, quod sensus Philosophi 12. met. est, quod quæcunque transmutantur, oportet, quod habeant materiam, sed aliam, & aliã. Etenim, quæ transmutantur secundum substantiam, seu quæ generantur, & corrumpuntur, habent materiam, quæ est subiectum generationis, & corruptionis, quæ scilicet de se est in potentia ad formas, & priuationes; sed corpora cælestia, quæ sunt sempiterna, & ingenerabilia sed mobilia secundum locum, habent quidem materiam, sed non quæ est subiectum generationis, aut quæ sit in potentia ad formam, & priuationem, sed quæ est in potentia ad terminos motus localis, qui sunt vnde incipit motus, & quo

8.met.l.4. motus tendit. Sensus vero 8. met. t. 12. vbi dicitur, quod forsan cælestia corpora non habent materiam vel si habent, non talem, qualem habent generabilia, & corruptibilia, sed solum secundum potentiam quæ est in motu locali. hic est. Cum enim, vt colligitur ex Philosopho 8. met. t. 4. in rebus generabilibus, & corruptibilibus generatio & corruptio inducant in cognitionem materiæ, quia in generatione, & corruptione oportet esse vnum subiectum commune ad priuationem & formam, sequitur, quod quia in corpore cælesti non est potentia ad priuationem formæ, sed solum ad diuersa loca cælum, non habet materiam, quæ sit in potentia ad formam, & priuationem, sed quæ est in potentia ad diuersa loca: corpus autem comparatur ad locum, non sicut materia ad formam, sed magis sicut subiectum ad accidens; & licet comparatio subiecti ad accidens sit quodammodo vt materiæ ad formam, non tamen subiectum est omnino materia: & sic corpus cæleste vniuersaliter nullo modo habet materiam, si subiectum materiam non dicit, vel habet materiam ad vbi, si subiectum dicitur materia.

Ad secundum dicendum, quod Philosophus ibi comparat compositum generabile & corruptibile ad eius partem, puta formam, & dicit, quod sicut solum compositum dicitur proprie, & per se generari, & corrumpi, non autem eius pars puta forma, nisi per accidens, ita solius compositi, quod per se generatur, est ex materia fieri, & constare, non autem formæ. 8.met.l.4.

Ad tertium dicendum, quod Philosophus loquitur de materia sublunarium, quæ proprie dicuntur fieri, & generari, vt dictum est, cælum enim non est factum per generationem, Sed à Deo simul forma cæli cum eius materia productæ sunt per creationem. ad p. 1.cœli l.p.2 d.15 q.q.2.p ad p.op. 42. c.15.

Ad quartum dicendum, quod quia in omni motu est aliqua contrarietas, ideo etiam in motu cæli est talis contrarietas. Cum enim, vt dictum est, in cælo sit alteratio, & motus localis, est contrarietas formæ accidentalis, & priuationis talis formæ. p.cœli l.8. ad p.arg.

Ad quintum dicendum, quod Philosophus loquitur de potentia passiua, seu de materia, vt dicit ordinem ad esse simpliciter, vt patet ex p. de cælo. t. 136. vbi ait, quod ea, quæ generantur, & corrumpuntur, à natura habent, quod quandoque sint, vel non sint, & quod eorum, quæ sunt huiusmodi, est eadem potentia contradictionis, scilicet ad esse & non esse; quia, quod quandoque sit, quandoque non sint, habent ex materia, quæ subijcitur priuationi, vel formæ. Vel dic, quod nullum æternum habet potentiam passiuam contradictionis ad esse, & non esse simpliciter, habet tamen ad esse, & non esse secundum quid, aut secundum quale aut vbi, vt Luna est in potentia, vt sit illustrata à sole, & sol est in potentia, cum est in oriente, quod sit in occidente. p.cœli l.vlt 9.met.l.9.

Ad sextum dicendum, quod sensus Philosophi in p. de gen. est, quod quæcunque agentia non habent eandem formam in materia, quæ sit eiusdem rationis cum passibilibus, hæc, cum sint de numero agentium, siue actiuorum, sunt impassibilia; quæcunque autem habent formam in materia eiusdem rationis, agendo patiuntur; & patet hoc ex his, quæ subdit, declarat enim quæ dicatur vna materia actiuorum, & passiuorum, & dicit, quod dicitur esse vna materia cuiuslibet, quæ est susceptiua contrariorum, quæ licet sit vna subiecto, differt tamen secundum esse, substat enim duobus contrariis, quorum vnum, quia est in actiuo, alterum in passiuo, ideo vna materia dicitur esse actiui, & passiui, cælum autem non habet materiam eiusdem rationis cum materia sublunarium, cum in agendo non patiatur. p.de gen l. 10.

Ad septimum dicendum quod Philosophus optime probat ex eo, quod intelligentiæ sunt æternæ, quod debent carere materia, quæ sit potentia ad esse simpliciter, ibi enim rationem affert huius dicti, quia, quod potentia est, contingit non esse; vnde oportet, quod substantia intelligentiæ mouentia cælum, tota sit actus. 12.met.l.5.

Ad octauum dicendum, quod licet ex generatione, & corruptione primum deueniamus in cognitionem materiæ primę, (nam hęc proprie est, quæ est subiectum formę substantialis, & priuationis. Nam si materia prima de se haberet aliquam formam propriam, per eam esset aliquid actu, & sic, cum superu- 8.met.l.5.

doceretur aliis formis, non simpliciter materia per eam esset, sed fieret hoc, vel illud ens, & sic esset generatio secundum quid, & non simpliciter. Vnde omnes ponentes primum subiectum esse aliquod corpus, vt aerem, & aquam, posuerunt generationem idem esse quod alterationem,) ex mutatione tamen in vniuersum possumus deuenire in cognitionem materiæ, quomodo hanc inesse in omnibus substantiis sensibilibus probat Philosophus 8. met. t. 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum Cœlum habeat materiam diuersæ rationis, an eiusdem cum materia sublunarium.

2. d. 12 q. p. a 1. p arg. 4. VIdetur quod materia cœli sit eiusdem rationis cum materia sublunarium, Philosophus enim in p. phys. t. Vnam tantum materiam ponit sed in illo lib. determinat de mobili in commune, ergo omnium corporum cœlestium, & sublunarium est vna materia eiusdem rationis in omnibus.

arg. 5. 2 Præterea Secundum Philosophum 2. met. t. 12 necesse est imaginari materiam in remota, ergo quæcunque conueniunt in aliquo motu, videntur in materia conuenire, sed loci mutatio est communis superioribus, & inferioribus corporibus, ergo & materia.

3 Præterea Philosophus dicit in 5. met. t. 10. quod illa, quæ sunt vnum in genere sunt vnum in materia, sed omnia corporalia conueniunt in genere corporis, ergo omnium corporum tam cœlestium, quam sublunarium est vna, eademque materia.

p. p. arg. 1. a. d. arg. p. 4 Præterea diuersus actus fit in diuersa potentia, & vnus in vna, sed omnium corporum est vna forma scilicet corporeitas, ergo etiam est vna materia.

p. p. arg. 4. 5. d. arg. 5. 5 Præterea materia in se considerata est solum in potentia, sed distinctio est per formas, ergo materia in se considerata est vna tantum eiusdem rationis in corporibus cœlestibus, & inferioribus.

a. d. 14. q. p. a. 4. arg. 3. 6 Præterea omne agens agit sibi simile, sed corpora cœlestia habent in inferioribus effectum caliditatis, & humiditatis ergo videtur, quod qualitatibus afficiantur, & ita videtur, quod sint de natura horum inferiorum, & consequenter quod conueniant in materia.

p. cœli. l. 6. 7 Præterea si non esset eadem materia corporum cœlestium, & sublunarium, oporteret quod materia esset composita ex eo, quod est commune vtrique materiæ, & ex eo quod facit diuersitatem inter illas, quod tamen est falsum, cum materia sit omnino quid simplex, & pura potentia, ergo dicendum est, quod materia corporum cœlestium, & sublunarium sit eiusdem rationis.

p. p. arg. sed contra. Sed contra quæcunque conueniunt in materia, sunt transmutabilia ad inuicem, & agunt, & patiuntur ad inuicem, vt dicitur p. de gen. a t. 50. vsque ad t. 54. Sed corpora cœlestia, & inferiora non sic se habent ad inuicem, ergo eorum materia non est vna, & per consequens nec eiusdem rationis.

2. d. arg. p. sed contra. 2 Præterea quorumcunque non est vna potentia, nec vna materia, quia sicut forma est actus, ita materia est potentia; sed corporum inferiorum, & superiorum non est potentia eadem, quia secundum Philosophum 8. met. t. 4. & 12. met. t. 10. in inferioribus est potentia ad esse, sed in superioribus tantum ad vbi, ergo non videtur quod sit materia eiusdem rationis in corporibus cœlestibus, & sublunaribus.

3 Præterea in quocunque inuenitur aliquid, oportet inuenire illud, à quo nunquam separatur, sed materia prima quæ est in inferioribus, nunquam separatur à priuatione formæ, quia quandocunque est sub forma vna, adiungitur illi priuatio formæ alterius, priuatio autem adiuncta materiæ inducit corruptibilitatem, ergo videtur, quod materia prima inferiorum corporum non inueniatur in corporibus cœlestibus per suam naturam incorruptibilibus. arg. 3. solu.

Respondeo dicendum, quod circa hoc fuerunt diuersæ Philosophorum opiniones. Plato enim, & omnes Philosophi ante Aristotelem posuerunt omnia corpora esse de natura quatuor elementorum, vnde, cum quatuor elementa communicent in materia vna, vt mutua generatio, & corruptio eorum ostendit, per consequens sequebatur quod omnium corporum sit vna materia eiusdem rationis in illis: quod autem quædam corpora sint incorruptibilia, Plato in Timæo adscribebat non conditioni materiæ, sed voluntati artificis scilicet Dei, quem introducit corporibus cœlestibus dicentem, vt refert D. Aug. 13. de ciu. Dei c. 1. natura vestra estis dissolubilia, voluntate autem mea indissolubilia quia voluntas mea maior est nexu vestro. Hanc autem positionem Aristot. p. cœli a t. . . vsque ad 9. reprobat per motus naturales corporum. Cum enim corpus cœleste habeat naturalem motum diuersum a naturali motu elementorum, sequitur quod eius natura sit alia à natura quatuor elementorum & sicut motus circularis, qui est proprius corporis cœlestis, caret contrarietate, motus autem elementorum sunt inuicem contrarii, vt qui est sursum, ei, qui est deorsum, ita corpus cœleste est absque contrarietate: corpora vero elementaria sunt cum contrarietate: & quia corruptio, & generatio sunt ex contrariis, sequitur, quod secundum suam naturam corpus cœleste sit incorruptibile, elementa vero sunt corruptibilia, sed non obstante hac differentia corruptibilitatis, & incorruptibilitatis naturalis, Auicebron posuit vnam materiam omnium corporum tam cœlestium quam inferiorũ, attendens ad vnitatem formæ corporalis. Verum hæc positio non est possibilis, primo quia si forma corporeitatis esset vna forma per se, cui superuenirent aliæ formæ, quibus corpora distinguuntur, haberet id, quod dicit talis positio, necessitatem, quia illa forma immutabiliter materiæ inhæreret, & quãtum ad illam esset omne corpus incorruptibile, sed corruptio accideret per remotionem sequentium formarum quæ non esset corruptio simpliciter, sed secundum quid, quia priuationi substerneretur aliquod ens actu, sicut enim accidebat antiquis naturalibus, qui ponebãt subiectum corporum aliquod ens actu, puta ignem, aut aerem aut aliquid huiusmodi. Supposito autem quod nulla forma, quæ sit in corpore corruptibili, remaneat substrata generationi, & corruptioni, sequitur de necessitate, quod non sit eadem materia corporum corruptibilium, & incorruptibilium materia enim secundum id, quod est, est in potentia ad formam, oportet ergo quod materia secundum se considerata sit in potentia ad formam omnium illorum, quorum est materia communis, per vnam autem formam non fit in actu, nisi quantum ad illam formam, remanet ergo in potentia quantum ad omnes alias formas. Nec hoc excluditur, si vna illarum formarum sit perfectior, & continens in se virtute alias, quia potentia quantum est de se indifferenter se habet ad perfectum & imperfectum. Vnde, sicut quando est sub

sub forma imperfecta, est in potentia ad formam perfectam, ita è conuerso [illegible] materia, secundum quod est sub forma [illegible] corporis, erit adhuc in potentia ad formam corporis corruptibilis, & cum non habeat eam in actu, erit simul sub forma, & priuatione: quia carentia formæ in eo, quod est in potentia ad formam, est priuatio; Hæc autem dispositio est corruptibilis corporis. Impossibile ergo est quod corporis corruptibilis, & incorruptibilis per naturam sit vna materia. Nec tamen dicendum est, vt fingit Auerrois, quod ipsum corpus cæleste sit materia cæli, vt est ens in potentia ad vbi, & non ad esse, & quod forma eius sit substantia separata, quæ vnitur ei vt motor; quia vt dictum est, impossibile est ponere aliquod ens actu, quin vel ipsum totum sit actus, & forma, vel habeat actum seu formam. Remota ergo per intellectum substantia separata quæ ponitur motor, si corpus cæleste non est habens formam, (quod est compositum ex forma, & subiecto formæ) sequitur, quod sit totum forma, & actus. Omne autem tale est intellectum in actu, quod de corpore cælesti dici non potest cum sit sensibile. Relinquitur ergo quod materia corporis cælestis secundum se considerata non est in potentia, nisi ad formam, quam habet, nec refert ad propositum, quæcunque sit illa siue anima, siue aliquid aliud. Vnde illa forma sic perficit illam materiam, quod nullo modo in ea remanet potentia ad esse, sed ad vbi tantum vt Arist. p. cæli. a t. 20. vsque ad t. 31. dicit, & sic non est eadem materia corporis cælestis, & sublunaris, nisi secundum analogiam, secundum quod conueniunt in ratione potentiæ. Vnde cum Philosophus p. cæli. t. 91. numerat cælum inter elementa, & 3. cæli paulo post initium vocat cælum primum elementorum, vel id dicit, quia cælum est pars præcipua vniuersi, vt dicit Alexander, vel quia est corpus simplex, non autem quia sit in corporibus cælestibus, & elementis vna materia eiusdem rationis in illis.

p. cæli. t. 3. com. i p.

s. 2. q. 3. a. 2. ad 4.

Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus in lib. phys. nondum probauerat esse quintam essentiam, quod in principio cæli demonstrat; & ideo in lib. phys. nihil determinat de his, quæ sunt propria illius essentiæ propter quod etiam tractatu de infinito replicat, vt dicit Comm. in p. cæli.

ibid. ad 5.

Ad secundum dicendum, quod sicut in primo de Gener. dicitur, materia est immediate subiectum generationis, & corruptionis, aliorum autem motuum per prius & posterius, tanto plus quanto illud, secundum quod est mutatio, maiorem perfectionem motus præsupponit, & ideo in illis tantum est vnitas materiæ primæ, quæ in generatione, & corruptione conueniunt, & per consequens etiam illa, quæ conueniunt tribus motibus, scilicet augmento, & diminutione, & alteratione secundum quod augmentum, & diminutio non est sine generatione, & corruptione, quæ etiam alterationis terminus est, sed loci mutatio, vt in 8. phys. probatur, est maxime perfecta, quia nihil variat de eo, quod est intrinsecum rei. Vnde subiectum huius motus est ens completum in esse primo, & in omnibus proprietatibus intraneis rei, & talis motus conuenit corpori cælesti, & ideo materia eius est subiectum completum in istis inferioribus, vt dicit Comm. in lib. de subst. orbis, vnde remanet communitas materiæ secundum analogiam tantum.

p. q. 66. a. 2. ad 2.

Ad tertium dicendum, quod si genus consideretur physice, corruptibilia, & incorruptibilia, non sunt in eodem genere, propter diuersum modum potentiæ in eis, vt dicitur 10. met. t. 26. secundum autem logicam considerationem est vnum genus omnium corporum, propter vnam rationem corporeitatis.

Ad quartum dicendum, quod forma corporeitatis non est vna in omnibus corporibus, cum non sit alia a formis, quibus corpora distinguuntur, vt dictum est; corporeitas enim dupliciter dicitur, vno modo trina dimensio, & hæc non est forma substantialis, sed accidentalis. Altero modo dicitur quædam forma, ex qua prouenit trina dimensio, & hæc non est alia à forma specifica. ibid. ad 3. in c.

Ad quintum dicendum, quod cum potentia dicatur ad actum, ens in potentia est diuersum ex hoc ipso, quod ordinatur ad diuersum actum, sicut visus ad colorem & auditus ad sonum, vnde ex hoc ipso materia cælestis corporis est alia à materia elementi, quia non est in potentia ad formam element. quol. 12. a. 9. p. p. ad 4.

Ad sextum dicendum, quod quando materia est proportionata ad recipiendam actionem secundum virtutem agentis, tunc agens facit sibi simile in specie, & dicitur agens vniuocum: quando autem materia non est proportionata ad recipiendam actionem secundum virtutem agentis, seruatur quidem aliqua similitudo effectus ad agentem, secundum quod dicit Dion. in 2. cap. diu. nom. quod habent causata causarum suarum contingentes imagines, & tamen non oportet eodem modo inueniri aliquid in causa, quo est in effectu sed eminentiori, & ita etiam calor aliquo modo est in sole, non quidem denominans ipsum vt dicatur calidus formaliter; sed effectiue secundum virtutem calefaciendi, quæ in eo est. ad 14. q. a. 5. ad 5.

Ad septimum dicendum, quod materia cæli est diuersæ rationis à materia sublunarium, non quidem per aliquam compositionem, sicut dicit Philoponus, sed per habitudinem ad diuersas formas, quarum vna est totalis, & alia partialis, sic enim potentiæ diuersificantur secundum diuersitatem actuum, ad quas sunt. p. cæli. l. 6.

ARTICVLVS III.

Vtrum cælum sit animatum.

Videtur quod cælum sit animatum. Probat enim Philosophus 8. phys. à t. 34. quod in genere mobilium primum est mouens seipsum, quia quod est per se, prius est eo, quod est per aliud; sola autem animata mouent seipsa, vt in eodem lib. t. 29. ostenditur, sed primum mobile est cælum, ergo cælum est animatum. p. p. q. 70. a. 1. arg. 5. 2. c. g. c. 70. q. de spir. a. 6.

2 Præterea motus cæli est naturalis, vt patet p. de cælo t. 7. 8. & seq. motus autem naturalis est a principio intrinseco, cum igitur principium motus cælestium corporum sit aliqua substantia intellectualiter apprehensiua, quæ mouetur sicut intellectualiter desiderans a desiderato, (vt probat Philosophus in 12. met. t. 36. videtur quod principium apprehendens sit principium intrinsecum corporibus cælestibus, ergo sunt animata. p. p. arg. 4. 12. met. l. 7. 2. c. g. c. 70. 2. cæli. l. 3.

3 Præterea Philosophus 2. cæli t. 13. dicit, quod cælum est animatum, & propter hoc oportet ponere in illo differentias positionis, non solum quoad nos, sed etiam secundum se, & 2. de ani. t. 24. dicit, quod quibusdam intellectiuum, & intellectus, vt hominibus, & si aliquid huiusmodi est actiuum, aut honorabilius, scilicet cælum constat autem quod cælum non habet animam sensitiuam secundum opinionem Aristotelis, haberet enim diuersa organa, quæ non competunt simplicitati cæli, & ad hoc signandum 2. c. g. c. 70. 2. cæli. l. 3.

ſubiungit Ariſtot. quod quibus de numero corruptibilium ineſt intellectus, inſunt omnes aliæ potentiæ, vt daret intelligere, quod aliqua incorruptibilia habent intellectum, quæ non habent alias potentias animæ, ſcilicet corpora cæleſtia, ergo ſecundum Philoſophum cælum eſt animatum anima, quæ ſit forma ipſius.

q. 6. de pot. a. 6. arg. 9. 4 Præterea omnis motus corporis diuerſimode motieſt mouentis ſeipſum, quia quod mouetur vno motu tantum, non videtur eſſe mouens ſeipſum, vt dicitur in 8. phyſ. ſed corpus cæleſte mouetur diuerſis motibus. Vnde planetæ ab Aſtrologis quandoque dicuntur recti, quandoque retrogradi, quandoque ſtationarij, ergo motus ſuperiorum corporum eſt mobilium mouentium ſeipſa, & ſic corpora illa ſunt compoſita ex ſubſtantia corporali, & ſpirituali, quæ eſt anima.

ibid. arg. 10. p. p. arg. 3. de ſp. cr. a. 6. arg. 12. 5 Præterea nihil agit vltra ſpeciem ſuam, ſed corpora cæleſtia cauſant vitam in iſtis inferioribus, vt patet in animalibus ex putri genitis per virtutem cæleſtium corporum. Cum ergo ſubſtantia viuens ſit nobilior non viuente, videtur quod corpora cæleſtia habeant vitam, & ita erunt animata.

de ſp. cr. arg. 1. p. p. arg. 1. de pot. arg. 13. 6 Præterea nobilioris corporis nobilior eſt forma: ſed corpus cæli eſt nobilius corpore humano, ſicut perpetuum corruptibili, ergo ſi corporis humani forma eſt anima, multo magis forma cæli eſt anima.

de ſp. cr. arg. 2. 7 Præterea ſubſtantia ſpiritualis mouens cælum, ſi eſſet extrinſeca cælo, non poſſet dici, quod moueret cælum ſolum volendo, quia ſic eius velle eſſet eius agere, quod eſt ſolius Dei; oporteret igitur quod aliquid immitteret ad mouendum, & ſic cum eius virtus ſit finita, ſequitur, quod accideret ei fatigatio in mouendo per diuturnitatem temporis, quod eſt inconueniens, & maxime ſecundum ponentes æternitatem motus, ergo ſubſtantia ſpiritualis, quæ mouet cælum, eſt ei vnita, & ſic cæli erunt animati.

ibid. arg. 9. 8 Præterea ſicut habetur in 4. phyſ. motores orbium inferiorum mouentur per accidens, non autem motor ſuperioris orbis, ſed motor orbis ſuperioris vnitur ſuo orbi vt motor, ergo motores orbium inferiorum vniuntur eis non ſolum vt motores, ſed vt formæ, & ſic ad minus inferiores orbes ſunt animati.

2. cæli 3. 13. Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. cæli t. 50. diſtinguit corpora cæleſtia ab animalibus, at ſi eſſent animata anima intellectiua, eſſent animalia, vt patet in hominibus, ergo corpora cæleſtia non ſunt animata.

3. de ani. l. 17. 2. cœli. l. 11. p. cœl. l. 6. & de ani. l. p. 2 Præterea dicit Philoſophus 3. de ani. t. 61. quod non poteſt corpus habere animam, & intellectum, quin habeat etiam ſenſum, etiam ſi tale corpus ſit ingenerabile, ergo ſi cælum habet animam intellectiuam, habebit etiam ſenſitiuam, ſed hanc non habet, nam ſupponit vegetatiuam, vt patet 2. de ani. t. 1. & 2. de ani. t. 50. & 60. vegetatiua autem non eſt in cælo, vt dicitur p. cœli t. 20. & 21. quia alioqui non eſſet æternum, nam quod nutritur, non poteſt eſſe æternum, ergo cælum non eſt animatum.

3. de ani. l. 17. p. cæli. l. 3. & 4. 3 Præterea nullum corpus ſimplex poteſt eſſe animatum, vt dicitur 3. de ani. t. 61. ſed cælum eſt corpus ſimplex, vt probat Philoſophus p. cæli a t. 7. ergo cælum non eſt animatum.

8. phyſ. l. 13. ſeſt. 2. c. g. c. 70. 4 Præterea ſi motor orbis eſſet anima eius, moueretur per accidens ad eius motum, nam vt dicitur 8. phyſ. t. 51. moto corpore mouetur & quod eſt in corpore, vt patet ſimiliter in animabus animalium, quæ mouentur per accidens ad motum corporum, ſed hoc eſt contra Philoſophum, qui 8. phyſ. t. 52. probat oportere partem primi mouentis ſeipſum eſſe immobilem, [illegible] per ſe, quam per accidens, cum cauſet motum ſempiternum, ergo motor cæli non eſt anima [illegible], & ſic cælum non erit animatum.

5 Præterea [illegible] cælum eſſet animatum anima informante, cum hæc eadem ipſum cælum moueat, non haberet talis anima motrix cæli determinatum ſitum in cælo, ſed eſſet in toto cælo, tamquam in ſubiecto a[e]quato, vt patet de [illegible] intellectiua, quæ habet totum corpus pro ſubiecto adæquato, ſed hoc eſt contra Philoſophum, qui ponit intelligentiā mouentem cælum eſſe in eius circumferentia, vt patet 8. phyſ. t. 84. ergo cælum non eſt animatum.

Reſpondeo dicendum, quod circa hanc quæſtionem fuerunt diuerſæ opiniones, tam inter antiquos Philoſophos, quam etiam inter doctores Eccleſiaſticos. Anaxagoras enim, vt refert D. Aug. l. 18. de ciu. c. 41. exiſtimauit corpora cæleſtia eſſe inanimata; dixit enim ſolem eſſe lapidem accenſum, & ideo ab Athenienſibus occiſus eſt. Plato vero, & Ariſt. poſuerunt corpora cæleſtia eſſe animata anima intellectiua dante eſſe, vnita tamen eis non propter operationem intellectualem, ſed propter executionem virtutis actiuæ, ſecundum quam poteſt adipiſci diuinam ſimilitudinem, in cauſando per motum cæli. Similiter etiam apud doctores fidei fuit circa hoc diuerſa opinio. Orig. enim lib. p. periarch. c. 7. poſuit corpora cæleſtia animata. Hieronymus etiam idem ſentire videtur, exponens illud Eccleſiaſtic. p. Luſtrās vniuerſa per circuitum pergit ſpiritus. Baſilius vero hom. 3. Exam. & Damaſc. l. 2. c. 6. dicunt corpora cæleſtia non eſſe animata. Auguſt. vero 2. ſuper Gen. ad litt. c. 14. & in Enchirid. c. 58. ſub dubio relinquit, aſſerens ad fidem nil pertinere, vtrum cælum ſit animatum, vel inanimatum, & quod, ſi ſit animatum, non ideo erunt in iudicio tres ordines iudicandorum, ſcilicet Angelorum hominum, & animatum cæleſtium, quia illę computabuntur cum Angelis. Quia tamen probabilior eſt ſententia negantium corpora cæleſtia eſſe animata, ideo ad illius manifeſtationem conſiderandum eſt; quod vnio animæ, & corporis eſt propter animam, non autem propter corpus, non enim forma eſt propter materiam, ſed è conuerſo: natura autem, & virtus animæ deprehenditur ex eius operatione, & etiam quodammodo eſt finis eius. Inuenitur autem corpus noſtrum neceſſarium ad aliquam operationem animæ, quæ mediante corpore exercetur, ſicut patet in operibus animæ ſenſitiuæ, & nutritiuæ. Vnde neceſſe eſt tales animas eſſe vnitas corporibus propter ſuas operationes eſt autem aliqua operatio animæ, quæ non exercetur mediante corpore, ſed tamen ex corpore aliquod adminiculum tali operationi exhibetur, ſicut per corpus exhibentur animæ humanæ phantaſmata, quibus indiget ad intelligendum. Vnde etiam talem animam neceſſe eſt vniri corpori propter ſuam operationem, licet contingat ipſam ſeparari, manifeſtum eſt autem, quod anima cœleſtis corporis non poteſt habere operationes animæ nutritiuæ, quæ ſunt nutrire, augere, & generare: huiuſmodi enim operationes non competunt corpori incorruptibili per naturam. Similiter etiam nec operationes animæ ſenſitiuæ cæleſti corpori conueniunt, quia omnes ſenſus fundantur ſuper tactum, qui eſt apprehenſiuus qualitatum elementarium. Omnia etiam organa potentiarum ſenſitiuarum requirunt determinatam proportionem ſecundum cōmixtionem aliquam elementorum, a quorum natura corpora cæleſtia ponuntur remota. Relinquitur ergo quod de operationibus animæ nulla poteſt cōpetere cęleſti animę, niſi duæ, intelligere, & mouere, nā

appetere consequitur sensum, & intellectum, & cum vtroque ordinatur. Intellectus autem operatio cum non exerceatur per corpus, non indiget corpore nisi inquantum ei per sensus ministrantur phantasmata, operationes autem sensitiuæ animabus corporum cælestium non conueniunt, vt dictum est, Sic igitur propter operationem intellectualem anima cælesti corpori non vnitur, relinquitur ergo quod propter solam motionem. Ad hoc autem, quod moueat, non oportet quod vniatur ei, vt forma, sed per contactum virtutis, sicut motor vnitur mobili, vnde Aristoteles 8. phys. à t. 41. postquam ostendit, quod primum mouens seipsum componitur ex duabus partibus, quarum vna est mouens, & alia mota, assignans quomodo hæ duæ partes vniantur, dicit quod per contactum, vel duorum ad inuicem, si vtrumque sit corpus, vel vnius ad alterum, & non è conuerso, si vnum sit corpus, & aliud non corpus. Quare probabilius est, quod cælum non sit animatum anima intellectiua informante, sed tantum assistente, atque adeo vnita illi tantum vt motor vnitur mobili.

70. 1. 3 ad 5. Ad primum ergo dicendum, quod cęlum dicitur mouere seipsum, inquantum componitur ex motore, & mobili, non sicut ex forma, & materia, sed secundum contactum virtutis, & hoc etiam modo potest dici, quod eius motor est principium intrinsecū, vt sic etiam motus cæli possit dici naturalis ex parte principij actiui, sicut motus voluntarius dicitur esse naturalis animali, inquantum est animal, vt dicitur 8. phys. t. 27.

ad 4. de sp. cr. ad 3. Ad secundum dicendum, quod motus cæli est naturalis, & propter principium passiuum, quia scilicet habet aptitudinem, vt tali motu ab intellectu moueatur, & propter principium actiuum, vt dictum est quia substantia spiritualis, quæ mouet cælum, habet virtutem naturalem determinatam ad talis corporis motum, sicut similiter corpus cæli habet naturalem aptitudinem vt tali motu moueatur.

Ad tertium dicendum, quod vere Philosophus sensit cælum esse animatum anima dante esse, & quod propterea secundum se habet differentias positionum. Qui vero negant cælum esse animatum, negant etiam huiusmodi positiones, nisi secundum nos.

q. 6. de pot. ar. 6. ad q. Ad quartum dicendum, quod retrogradatio, quæ videtur in planetis, & statio, & directio non prouenit ex difformitate motus vnius, & eiusdem mobilis, sed ex diuersis motibus diuersorum mobilium, vel ponendo eccentricos epiciclos secundum Ptolemeū, vel ponēdo diuersitatem motuū secundū diuersitates polorum, sicut alij posuerunt, & tamen si etiam difformiter mouerentur corpora cælestia, per hoc non magis ostenderetur, quod mouerentur à motore voluntario coniuncto, quam quod à separato.

cit. in arg. & in T. à v. c. 2 am. 100 103. Ad quintum dicendum, quod corpora cœlestia, etiam si non sint animata, mouentur tamen à substantia viuente separata, cuius virtute agunt sicut instrumentum virtute principalis agentis, & ex hoc causant in inferioribus vitam.

1. p. 2 ad 5. & 1. in arg. Ad sextum dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse nobilius simpliciter, quod tamen non est nobilius quantum ad aliquid; forma ergo cælestis corporis licet non sit secundum se, & secundum suam essentiam simpliciter nobilior anima animalis, est tamen nobilior quantum ad rationem formæ, seu inquantum est forma, & actus; perficit enim totaliter suam materiam, eiusque potentiam totaliter implet, vt non sit in potentia ad aliam formam, quod anima non facit: & secundum quod format corpus, perfectiori enim modo perficit materiam, cui præbet esse incorruptibile.

Ad septimum dicendum, quod probabiliter dicitur, quod imperio voluntatis substantia spiritualis mouet cælum, quamuis enim materia corporalis, secundum formalem transmutationem, non obediat ad nutum spiritui creato, sed soli Deo, vt August. dicit 3. de Trin. tamen quod ei ad nutum obedire possit secundum transmutationem localem, etiam in nobis apparet, in quibus statim ad imperium voluntatis sequitur motus corporalium membrorum. Si tamen supra imperium voluntatis etiam addatur impetus virtutis, non propter hoc sequitur fatigatio ex finitate virtutis: quælibet enim virtus superioris ordinis, licet sit finita in se, & respectu sui superioris est tamen infinita respectu suorum inferiorum, sicut etiam virtus solis est infinita respectu generabilium, & corruptibilium, per quorum productionem, etiam si in infinitum esses, non minoraretur: & similiter virtus intellectus est infinita respectu formarum sensibilium: & sic etiam virtus substantiæ spiritualis, quæ mouet cælum, est infinita respectu motus corporalis, vnde non sequitur in ea fatigatio. de sp. cr. ar. 6 ad 8.

Ad octauum dicendum, quod anima, quæ mouet animalia corruptibilia, vnitur eis secundum esse: sed substantia spiritualis, quæ mouet cælestia corpora, vnitur eis secundum moueri tantum. Vnde moueri per accidens attribuitur animæ corruptibilis animalis, ratione sui ipsius. Oportet enim quod, moto corpore, cum quo est vnum secundum esse ipsamet per accidens moueatur, sed moueri per accidens attribuitur motori inferioris orbis, non ratione sui ipsius, sed ratione mobilis, inquantum scilicet inferior orbis mouetur per accidens, vt delatus motu superioris: motor vero superioris orbis nullo modo per accidens mouetur, quia orbis eius non defertur, sed alius defert. ibid. ad 6.

Ad primum vero eorum, quæ in contrarium obijciuntur, quatenus probant Philosophum non sensisse corpora cælestia esse animata anima intellectiua dante esse, dicendum, quod ideo Philosophus 1. cæli non vocat stellas, & corpora cælestia animalia, quia, vt ait Alexander, sensitiuum constituit animal: in cælestibus autem corporibus, si sunt animata, non est virtus animæ sensitiuæ, sicut neque etiam nutritiuæ: Vnde non dicuntur animalia, nisi æquiuoce ex eo scilicet, quod habent animam intellectiuam. 1. cæli l. ij.

Ad secundum dicendum, quod Philosophus loco citato per corpus ingenerabile non intelligit corpus cæleste, quod patet ex hoc, quod cælum est mansiuum, & in eodem loco secundum totum, ipse autem loquitur de corpore non mansiuo: sed intelligit corpora quorundam animalium, quæ Platonici Dæmones nominabant, dicentes eos esse animalia, corpore aerea, mente rationalia, animo passiua, tempore æterna, & de huiusmodi animalium corporibus, vult Philosophus ostendere, quod non est possibile, quod habeant intellectum sine sensu, sicut Platonici posuerunt, vt interrogatiue legatur, quod dicitur (quare enim non habebit huiusmodi corpus sensum,) quasi diceret, non est horum rationem assignare: si enim non habet, aut hoc est propter bonum animæ, aut propter bonum corporis: sed, neutrum horum est, quia sine sensu anima eius intelligit melius, neque corpus magis conseruabitur: & ex hoc directe sequitur conclusio, quam inducit, quod nullum corpus mobile habens animam careat sensu: apparet autem hanc esse intentionem ibid. & 3. de ani. l. 17.

Aristotel. ex hoc: quod immediate subiungit, quod impossibile est aliquod corpus simplex esse corpus animatum.

ibid. Ad tertium dicendum, quod nullum corpus simplex potest esse enimatum anima intellectiua, quæ simul sit sensitiua, & nutritiua potest eutem esse animatum anima pure intellectiua, cuiusmodi est intelligentia, quæ vnitur corpori cælesti, vt forma propter 2 cœli t. 4 de an. 2 6. motum, & actionem, non quidem simpliciter, quia sine tali vnione posset agere, & mouere, sed propter actionis nobilitatem, nam substantia spiritualis quæ determinate est ad motum cæli quod sine labore mouet, nobilius operatur, & agit per motum cæli, si illi vniatur secundum esse, quam si sit ab eo separata; perfectior enim actio est, quam quis agit per instrumentum coniunctum ee, quam egit per instrumentum separatum.

Ad quartum dicendum, quod duplex est motor de sp. et a. 5. e 8 phys. l. 13 fer. a c g. c 70. orbis, vnus mouens per modum finis, & hic est omnino immobilis, & per se, & per accidens. Alter secundum Philosophum est mouens effectiue per modum formæ, & hic mouetur per accidens ad motum totius, cuius est forma, non quidem ita, quod varietur eius dispositio ad corpus; sed sine vlla variatione Tab. v. cæl. n. 139 140. eodem modo se habeat ad illud, cum ab illo non dependeat in esse, quomodo dependent animæ animalium, excepta rationali quæ propterea mouetur per accidens, recipiendo variam dispositionem ad corpus; non eutem mouetur per accidens intelligentia, si mouet cælum vt motor mobile, non autem vt forma dans esse.

8 phys. l. 1t. Ad quintum dicendum, quod intelligentia, quæ est anima cæli, non habet determinatum situm in cælo secundum determinationem suæ substantiæ ad vnam partem cæli; sed per influentiam, & efficientiem motus, quæ ex aliqua parte sui mobilis mouere incipit.

ARTICVLVS IV.

Vtrum cælum sit ingenerabile, & incorruptibile.

1 cæli t. 20 Videtur quod cælum sit generabile, & corruptibile. Quia corpora stellarum videntur habere diuersitatem ad corpora sphærarum cælestium ex eo, quod sunt lucida, & spissiora, & ita videtur in corporibus cælestibus esse aliqua contrarietas, sed contrarietas est causa corruptionis, ergo videtur quod corpora cælestia sint corruptibilia secundum suam naturam.

p. cœli. t. 6 2 Præterea Plato posuit cælum esse genitum, & similiter totum mundum; sed illud, quod est genitum, est generabile, ergo cælum est generabile.

ibid. 3 Præterea omnis virtus corporis finiti est finita, vt probatur in 8 phys. sed virtus finita non potest se extendere ad durationem infinitam, vnde per virtutem finitam non potest aliud moueri tempore infinito, vt ibidem probatur, ergo cælum non habet virtutem, vt sit infinito tempore, & per consequens ibid erit corruptibile.

4 Præterea in omni corpore naturali est materia, & priuatio, vt patet in p. phys. t. 16. & 10 cælu materia stellæ habet priuationem formæ totius cæli; sed vbicunque est materia cum priuatione, & est sufficiens subiectum transmutationis substantialis, vt dictum est, & per consequens est potentia ad corruptionem, ergo cælum est corruptibile. Ibid.

5 Præterea si cælum est ingenerabile, & incorruptibile, maxime propter rationem Philosophi p. cæli, quia omne generabile fit ex contrario cælo autem nihil est contrarium, quia contrariorum contrarij sunt motus, motui autem circulari cæli nullus motus est contrarius: sed hæc ratio nulla est, tum quia, cum substantiæ non sit aliquid cõtrarium, vt manifestum est in animalibus, & plantis, sequeretur nullam substantiam generari, quod est falsum: tum quia ignis in proprie sphæra, & suprema pars aeris circulariter mouentur, vt dicitur in p. meteor. & tamen aeri, & igni est aliquid contrarium: vnde licet motui cæli nihil sit contrarium, potest tamen ipsi cælo esse aliquid contrarium, & per consequens poterit cælum esse generabile, & corruptibile, ergo dicendum est ita esse.

6 Præterea motus circularis ab Oriente in Occidẽtem contrariatur motui ab Occidente in Orientem; p. cæli. sed firmamentum motu diurno ab Oriente in Occidentem, planetæ vero propriis motibus mouentur ab Occidente in Orientem, ergo in cælo est contrarietas & consequenter corruptibilitas.

7 Præterea cælum est alterabile: manifeste enim patet lunam a sole illuminari, & per vmbram terræ p. cæli. obscurari: sed quod est alterabile, est generabile, & corruptibile: nam alteratio terminatur ad generationem & corruptionem; ergo &c.

Sed cõtra est, quod Philosophus p. cæli t. 20. negat p. cœli. t. cælum esse generabile, & corruptibile, & t. 21. negat 2. cœli. t. 10. alterari, ergo cælum est ingenerabile, & incorruptibile, nam alteratio prærequiritur ad omnem generationem & corruptionem, cum sit prima inter omnes alios motus, excepto locali.

Respondeo dicendum, quod cælum est ingenerabile, & incorruptibile: quod probatur primo, p. cœli t. quia omne generabile fit ex contrario, & subiecto & t. 1 quodam, siue materia: nam ex contrario fit aliquid, sicut ex non permanente, ex subiecto vero, sicut ex permanente, vt patet p. phys. t. 51. & similiter etiam omne corruptibile corrumpitur existẽte aliquo subiecto; & præterea omnis corruptio est è contrario actiuo, & terminatur in contrarium: sed corpori cælesti nihil est contrarium, nam contrariorum contrarij sunt motus, sicut leue mouetur sursum, & graue deorsum, motui autem naturali cæli nihil est contrarium: tripliciter enim potest fingi contrarietas in motu circulari, primo vt motui circulari sit contrarius rectus, secundo vt sit contrarietas in ipsis partibus motus circularis tertio, vt vni motui circulari sit cõtrarius alius motus circularis: nullo autem horum modorum potest aliquid esse contrarium, motui circulari, non quidem primo, quia vnũ vni est contrariũ, motui autem recto cõtrariatur alius motus rectus, vt motui sursũ motus deorsum. Neque secũdo, quia neque est contrarietas in partibus motus circularis quæ accipiuntur secũdum diuersas portiones circuli quæ designentur inter duo puncta; neque in partibus, quæ accipiuntur secundum eundem semicirculũ: neque in his, quæ accipiuntur secundũ duos semicirculos, vt fuse probat Philosophus p. cæli t. 77. neque tertio quia tales motus incipiunt ab eodem, & terminantur in eodem, cum tamen motus contrarius sit is, qui est à contrario in contrarium, ergo dicendum est quod corpori cælesti nihil est contrarium, & consequenter, quod neque est generabile, & corruptibile. Quod secundo probatur, quia in corpore cælesti non est mutatio alicuius formæ substantialis, sed solum est priuatio alicuius vbi, nam cum eius forma repleat totam potentialitatem materiæ, (cum sit quædam totalis, & vniuersalis perfectio, vt manifestum est ex hoc, quod virtus actiua eius est vniuersalis, non particularis, sicut virtus inferiorum corporum, quorum formæ, tamquam

particulares existentes, non possunt replere totam potentialitatem materiæ, vnde simul cum vna forma remanet in materia priuatio alterius formæ, non remanet in materia cæli priuatio alterius formæ, quæ nata sit inesse, & ideo non est eiusdem rationis cum materia horum inferiorum, & per consequens non est mutabile secundum generationem, & corruptionem secundum suam naturam, sed solum secundum vbi, vt pote primum in genere mobilium & propinquissimum rebus immobilibus, vnde est, quod minimum habet de motu; mouetur enim solum motu locali, qui nihil variat intrinsecum rei: & inter motus locales habet motum circularem, qui etiam minimum variationis habet quia in motu sphærico totum non mutat suum Vbi subiecto sed solum ratione, vt probatur in 6 phys. t. 85 sed partes mutant vbi diuersum etiam subiecto. Cæterum, licet cælum sit ingenerabile, & incorruptibile secundum suam naturam non tamen dicimus secundum fidem catholicam, quod cælum semper fuerit, licet dicamus, quod semper sit duraturum; neque hoc est contra positionem, & demonstrationem Philosophi supra allatam, quia probat cælum esse ingenerabile, & incorruptibile, non enim dicimus, quod inceperit esse per generationem; sed per effluxum à primo principio, a quo perficitur totum esse omnium rerum, sicut etiam Philosophi posuerunt, à quibus tamen in hoc differimus, quod illi ponunt Deum produxisse cælum coæternum sibi nos vero ponimus cælum esse productum à Deo secundum totam sui substantiam, in aliquo determinato principio temporis.

p. cœli l. 10. Ad primum ergo dicendum, quod non omnis diuersitas proprie loquendo, habet rationem contrarietatis, sed ad hoc, quod aliqua diuersa sint cõtraria, duo requiruntur; quorum vnum est, quod sint nata aliqualiter esse in eodem subiecto, vel proximo, vel saltem remoto; calor enim contrariatur frigori, quod tamen non est natum esse in igne, sed est natum esse in materia ignis, quæ est primum subiectum Secundo requiritur, quod diuersa, quæ sunt contraria, non possint esse simul, sed mutuo se expellant. Vnde album, & nigrum, secundum quod sunt in materia, sunt contraria mutuo se expellentia, secundum quod tamen sunt in intellectu, non habent contrarietatem, sed sunt simul; quinimo vnum eorum cognoscitur per aliud Formæ autem, vel qualitates diuersæ, quæ videntur esse in corporibus cælestibus, nullo modo natæ sunt esse in eodem, nec sicut in proximo nec sicut in primo subiecto; non enim corpus stellæ natum est reduci ad dispositionem cæterarũ partium sphæræ cælestis, sed nec è conuerso, similiter autem oporter dicere formas, seu qualitates contrarias quæ sunt in inferioribus, esse aliqualiter in corporibus cælestibus, non quidem vniuoce, sed sicut in causis vniuersalibus per quandam similitudinem, ad modum, quo formæ quæ sunt particulariter in materia sensibili sunt vniuersaliter in intellectu, & ideo sicut in intellectu non sunt sub ratione contrarietatis, ita nec in corporibus cælestibus sunt sub tali ratione. Vnde & Plato dixit, quod in corporibus cœlestibus sunt excellentiæ, seu sublimitates elementorum, quasi primordialia eorum actiua principia; comparantur enim corpora cælestia ad elementaria, sicut actiua ad passiua & ideo e contrario accidit in corporibus cœlestibus, & elementaribus, nam hæc quanto magis congregantur per inspissationem, tanto sunt magis materialia & passiua & minus habentia de luce, sicut patet in terra, quæ etiam dominatur in corporibus mixtis; sed in illis quanto est maior congregatio per modum inspissationis, tanto magis multiplicatur luminositas, & virtus actiua, sicut patet in ipsis corporibus stellarum. Sic igitur patet, quod talis diuersitas quæ in corporibus cælestibus apparet, non videtur habere rationem contrarietatis, vnde non sequitur, quod sint susceptiua corruptionis, sequeretur autem hoc, si ibi esset vera contrarietas, sicut in p. cæli Aristoteles ostendit.

p. cœli l. 6. Ad secundum dicendum, quod Plato posuit cælũ genitum, non quia sit per generationem productum, sed quia necesse est, quod habeat esse ab aliqua superiori causa, vt pote multitudinem, & distinctionem in suis partibus habens, per quod signatur esse eius a primo vno causari, à quo oportet multitudinem causari.

ibid. Ad tertium dicendum, quod illud, quod requirit virtutem infinitam, oportet esse infinitum. Infinitum autem secundum Philosophum p. phys. t. 15. pertinet ad quantitatem, ita quod illud, quod quantitate caret, neque finitum, neque infinitum est motus autem quantitatem habet, quæ mensoratur tempore & magnitudine, vt patet in 6. phys. t. [illegible] & ideo virtus, quæ potest in motum æternum, potest effectum infinitum, & propter hoc, talem virtutem oportet esse infinitam. Ipsum autem esse alicuius rei secundum se consideratum non est quantum, non enim habet partes, sed totum est simul. Accidit autem ei, quod sit quantum, vno quidem modo secundum duratione͂, inquantum est subiectum motui & consequenter tempori, sicut esse rerum variabilium. Vnde virtus cuiuslibet rei temporalis, cuius esse subiectum est variationi, non potest nisi in durationem finitam. Alio autem modo esse alicuius rei potest per accidens dici quantum, ex parte subiecti, quod habet determinatam quantitatem, quoniam ergo esse cæli non est subiectum variationi, nec tempori, non est quantum quantitate durationis & per consequens neque finitum, neque infinitum, est autem quantum quantitate corporis extensi, & secundum hoc est finitũ. Et ideo dicendũ, quod virtus essendi corporis cælestis est finita, nec tamen hinc sequitur quod sit ad essendum tempore finito quia finitum, & infinitum tempus accidit ipsi esse rei, quod non est subiectum varietati temporis: non tamen posset huiusmodi virtus habere esse in infinita magnitudine, vel etiam in maiori, quam sit magnitudo cælestis corporis.

p. cœli. l. 6 Ad quartum dicendum, quod in materia cæli, cum sit diuersæ rationis a materia sublunarium, non est potentia cum priuatione formæ substantialis, quæ sit nata inesse tali potentiæ, sed tantum est priuatio alicuius vbi, & quod dicitur de toto corpore cælesti, idem dicitur de parte respectu aliarum partium; corpus enim stellæ non est natum reduci ad dispositionem cæterarum partium sphere cælestis, nec è conuerso, vt dictum est.

ad in c. Ad quintum dicendum, quod substantiæ non est contrarium aliquod compositum, vel secundum materiam, vel secundum formam, est tamen illi aliquid contrarium secundum propriam dispositionem ad talem formam, sicut ignis dicitur cõtrariari aquæ cõtrarietate calidi, & frigidi, & talis contrarietas reperitur in omnibus, quæ generantur, & corrumpuntur. p. cæli l. 6. Huiusmodi autem contrarietatem consequitur contrarietas motuum secundum graue, & leue, per quorum subtractionem intelligitur corpus cæleste esse exemptum ab omnibus aliis contrariis, quæ comitantur graue & leue; quod vero attinet ad id quod dictum est de aere, & igne, dicendum est, quod illa non mouentur circulariter, quasi proprio motu, sed deferuntur per motum cæli; corpora autem celestia mouentur circulariter proprio motu; vnde non est similis ratio.

p. cœli l. 8. Ad sextum dicendum, quod tales motus habent

quidem diuersitatem ad inuicem, quæ designat aliquo modo diuersitatem mobilium; non tamen est aliqua contrarietas, propter tria, primo quidē, quia huiusmodi diuersitas non est secundum contrarios terminos, sed secundum contrarias vias perueniendi ad eundem terminum, puta quia firmamentum a puncto Orientis mouetur ad punctum Occidentis per hemisphęriū superius, & redit ad punctum Orientis per hemisphęrium inferius, & planeta mouetur à puncto Occidentis ad Orientē per aliud hemisphęrium. Moueri autē diuersis viis ad eundem finē, non facit contrarietatē actionū, vel motuum, sed pertinet ad diuersum ordinem motuum, vel mobilium; quia quod nobiliori via pertingit ad terminum, est nobilius, sicut melior est medicus, qui efficaciori via sanitatem inducit, & inde est, quod primus motus firmamenti est nobilior secundo motu, qui est planetarum, sicut & supremus Orbis est nobilior; vnde & orbes planetarum mouentur motu primi orbis absque hoc, quod impediantur à suis motibus proprijs. Secunda ratio est quia quamuis vterque motus sit super idem centrum, est tamen vterque motus super alios, & alios polos, vnde non sunt contrarij, tertia ratio est, quia non sunt in eodem circulo, sed motus planetarum sunt in inferioribus circulis, oportet autem contrarietatem attendi circa eandem distantiam, sicut patet in motibus rectis, quorum contrarietas consistit in distantia centri, & circumferentiæ.

p. cæli l. 7. Ad septimum dicendum, quod duplex est alteratio, vna passiua, seu corruptiua, secundum quam ita aliquid abijcitur, quod etiam aliquid aliud additur, sicut cum aliquid alteratur de calido in frigidum, amittit calorem, & accipit frigiditatem, & tali alteratione non alteratur cœlum, & hanc remouet Philosophus a cœlo p. cæli t. 15. est autem altera alteratio perfectiua, quæ fit secundum quod aliquid ab alio perficitur, absque alterius abiectione, qualem alterationem ponit Philosophus in 2. de ani. t. 57. & hanc nil prohibet esse in cœlis, quorum quidam recipiunt virtutes ab aliis, secundum coniunctiones, & varios aspectus, absque hoc, quod aliquid eorum propriam virtutem amittat.

QVÆSTIO XXX.

De vnitate, & pluralitate cælorum.

Deinde considerandum est de vnitate, & pluralitate cœlorum.

CIRCA QVÆ QVÆRVNTVR DVO.

1 *Vtrum cælum sit vnum tantum an vero plures*
2 *Vtrum omnes cæli sint eiusdem speciei*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum cælum sit vnum tantum, an vero sint plures.

2. met. l. 2. p. cæli. l. 18. Videtur quod cælum sit vnum tantum. Dicit enim Philosophus p. cæli t. 91 & 12. met. t. 49. quod necesse est esse vnum cælum, ergo secundum
pp. q. 68. arg. p. Philosophum non sunt plures cæli, sed vnum.

2 Præterea cælum contra terram diuiditur, cum dicitur gen. p. in principio creauit Deus cælum, & terram, sed terra est vna tantum, ergo cælum est vnum tantum.

3 Præterea omne, quod constat ex tota sua materia, est vnum tantum, sed cælum est huiusmodi, vt probat Philosophus in p. cæli t. 95. ergo cælum est vnum. arg. 1.

4 Præterea quidquid dicitur de pluribus vniuoce, dicitur de ijs secundum vnam rationem communem, sed si sunt plures cæli, cælum dicitur vniuoce de pluribus, quia si æquiuoce, non proprie dicerentur plures cæli, oportet ergo si dicuntur plures cæli, quod sit aliqua ratio communis, secundum quam dicantur plures cæli, hanc autem non est assignare, non est ergo dicendum, quod sint plures cæli. arg. 3.

Sed contra est, quod Philosophus 12. met. t. 45. probat plures esse cælos ex pluribus motibus. 12. met. l. 2. & 2.

2 Præterea dicitur in Psalm. laudate Deum cæli cælorum, ergo sunt plures cæli, & non vnum tantum.

Respondeo dicendum, quod cæli sunt plures, cuius ratio est, quia vni corpori simplici debetur vnus motus simplex, vt dicit Philosophus p. cæli t. 8 cælum autem est corpus simplex, vt dicitur ibidem, & in cælo percipiuntur plures motus simplices, nam planetæ tum per comparationem ad inuicem, tum per comparationem ad stellas fixas habent motus specie diuersos, ergo & cæli erunt plures. Quot vero sint non consentiunt tam antiqui Philosophi, vt videre est apud Philosophum 12. met. a t. 42. quam Doctores Ecclesiastici, cum ex scripturis non ita certus numerus colligatur, cum aliquando plures, aliquando pauciores significentur. Ad distinctionem ergo cælorum considerandum est, quod cælum tripliciter sumitur in scripturis, quandoque enim dicitur proprie, & naturaliter, & sic dicitur cælum corpus aliquod sublime, & luminosum, actu vel potentia, & incorruptibile per naturam, & secundum hoc ponuntur tres cæli primum totaliter lucidum, quod vocant empireum, secundum totaliter diaphanum, quod vocant cælum, aqueum, & christallinum, tertium partim diaphanum, & partim lucidum actu, quod vocant cælum sydereum, & diuiditur in octo sphæras, scilicet in sphæram stellarum fixarum, & septem sphæras planetarum, quæ possunt dici septem sphæræ. Secundo dicitur cælum, per participationem alicuius proprietatis cælestis corporis scilicet sublimitatis, & luminositatis actu, vel potentia, & sic totum illud spatium, quod est ab aquis vsque ad orbem lunæ Damasc. lib. 2. Orthod. fid. c. 7. ponit vnum cælum, nominans illud aereum, & sic secundum eum sunt tres cæli, aereum, sydereum, & aliud superius, de quo intelligitur quod legitur de D. Paulo, quod raptus fuit absque ad tertium cælum, sed quia istud spatium coniungit duo elementa, scilicet ignis, & aeris, & in vtroque eorum vocatur superior, & inferior regio, ideo istud cælum Rabanus in gen. c. 5. distinguit in quatuor supremam regionem ignis nominans cælum igneum, inferiorem vero regionem cælum Olimpicum ab altitudine cuiusdam montis, qui vocatur Olimpus; supremam vero regionem aeris vocat cælum æthereum, propter inflammationem, inferiorem vero regionem cælum aereum. Et sic, cum isti quatuor cæli tribus superioribus connumerentur, fiunt in vniuerso secundum Rabanum septem cæli corporei. Tertio dicitur cælum metaphorice, & sic quandoque ipsa Sancta Trinitas dicitur cælum, propter eius spiritualem sublimitatē, & lucem de quo cælo exponitur, Diabolum dixisse, Ascendam in cælum, idest, ad æqualitatem Dei. Quandoque etiam

spiritualia bona, io quibus est sanctorum remuneratio, propter eorum eminentiam cæli nominantur, quomodo exponitur à D. Aug. lib p. de sermone Domini in monte c.9. illud scripturæ merces vestra multa est in cælis Quandoque vero tria genera supernaturalium visionum, scilicet corporalis, imaginariæ, & intallectualis, tres cæli nominantur. de quibus Augost. exponit, quod D. Paulus est raptus vsque ad tertium cælum

1. ca in obiect. p p. 8. a. 4. ad p. Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus nomine cæli intelligit mundum, quem loco citato probat esse vnum ex vnitate primi motoris, vt dictum est.

ad 2. Ad secundum dicendum, quod terra se habet ad cælum vt centrum ad circumferentiam. Circa vnum autem centrum possunt esse multæ circumferentiæ, vnde vna terra existente multi cæli ponuntur.

ad tertium Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de cælo, secundum quod importat vniuersitatem creaturarum corporalium, sic enim est vnum cælum tantum.

Ad quartum dicendum, quod in omnibus cælis inuenitur communiter sublimitas, & aliqua luminositas, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes cæli sint eiusdem speciei.

2. cæli l. 2. VIdetur quod omnes cæli sint eiusdem speciei. Dicit enim Philosophus 2. cæli t. 41. quod astra sunt eiusdem speciei cum propria sphæra, & orbe, sed eadem est ratio stellæ, & proprij orbis, ac duorum Orbium, nam sicut in his diuersa accidentia reperiuntur, ita & in illis, ergo cæli sunt eiusdem speciei.

ibid. 2 Præterea loca consequuntur naturas corporum, sed omnes cæli habent eundem locum, ergo omnes sunt eiusdem naturæ specificæ.

2. cæli l. 16. Tab. v. columna 155. 3 Præterea si corpora cælestia essent specie diuersa, sequeretur quod essent maxime materialia, sed hoc videtur falsum, cum sint longe perfectiora corpora, quam sit corpus humanum, vt patet ex eorum incorruptibilitate, ergo corpora cælestia sunt eiusdem speciei.

2. cæli l. 6. 4 Præterea figura consequitur formam, sicut & motus sed est eadem specie figura, eodemque modo omnes cæli circa medium mouentur; ergo cæli omnes sunt eiusdem speciei.

12. met. l. 9. Sed contra est, quod Philosophus 12. met. a t. 41. ex numero cælorum colligit numerum intelligentiarum, quæ distinguuntur specie.

2. cæli l. 16. & Tab. v. com. m. n. 12. Respondeo dicendum, quod Auerrois in suo commento in t. 59. 2. de cælo dicit, quod corpora cælestia, & omnes stellæ sunt eiusdem speciei, sed hoc est manifeste falsum. & primo quidem, quia si essent eiusdem speciei, haberent eiusdem speciei operationes, & eosdem effectus, sicut patet in omnibus rebus naturalibus eiusdem speciei. Secundo quia cum motus cælestium corporum sint naturales, sequeretur, quod omnia corpora cælestia haberent vniformes motus, quod patet esse falsum, cum de planetis, eorumque orbibus, per comparationem ad inuicem, tum per comparationem ad stellas fixas, earumque orbes Tertio quia hoc repugnat perfectioni cælestium corporum, probat enim Aristoteles in p. cæli, quod vniuersum est perfectum, eo quod est vnum vnum enim est in vna specie; ex hoc enim apparet, quod constat ex tota materia suæ speciei, vnde & hoc ad perfectionem cælestium corporum pertinet, quod sit vnum solum in vna specie Videmus enim in inferioribus corporibus multa indiuidua esse vnius speciei, propter aliquam impotentiã, vel quia vnum indiuiduum non potest semper durare, vnde oportet quod species conseruetur per successionem indiuiduorum in eadem specie, tum etiam quia vnum non suscipit perfectam operationem speciei, sicut maxime patet in hominibus, quorum vnus iuuatur ab alio in sua operatione Pertinet etiam magis ad perfectionem vniuscuiusque multiplicatio specierum, cum sit formalis, quam multiplicatio indiuiduorum, cum sit materialis. Dicendum ergo est quod omnes cæli sunt inter se diuersæ speciei.

Ad primum ergo dicendum quod non est eadem ratio duorum orbium, & stellæ, cum suo orbe, nam stella est eiusdem naturæ specificæ cum proprio orbe, quia habent eundem specie motum, secus vero plures ac distincti orbes, vt dictum est. 2. cæli l. 10 & 16. in c.

Ad secundum dicendum, quod locus corporum cælestium, sicut & motus circa medium, seu circularis consequitur naturam generis in illis. 2. cæli l. 16

Ad tertium dicendum, quod hæc ratio, quę est fundamentum positionis Auerrois, est ridicula, multo enim magis sequeretur cælestia corpora esse maxime materialia, si poneremos, sicut ipse vult diuersa corpora cælestia esse indiuidua vnius speciei, quia multiplicatio indiuiduorum in vna specie fit per diuisionem materiæ, quamuis non oporteat à corporibus cælestibus totaliter materiam excludere. ibid.

Ad quartum dicendum, quod figura sphærica sequitur in corporibus cælestibus naturam generis, sicut & motus circularis. ibid.

QVÆSTIO XXXI.

De motu corporum cælestium.

Deinde considerandum est de motu corporum cælestium.

CIRCA QVEM QVÆRVNTVR NOVEM.

1 *Vtrum motus cæli sit naturalis.*
2 *Vtrum motus cæli sit à propria forma, an vero ab intelligentia.*
3 *Vtrum si motus cæli sit ab intelligentia, sit à Deo, an ab Angelo.*
4 *Vtrum potentia motiua in Angelo mouente cælum, sit realiter distincta ab intellectu, & voluntate in Angelo.*
5 *Vtrum motus cæli quandoque deficiet.*
6 *Vtrum cessante motu cæli elementa remanerent.*
7 *Vtrum cessante motu cæli remaneat actio, & passio in elementis.*
8 *Vtrum cessante motu cæli remaneant plantæ, & animalia bruta, & corpora minerabilia.*
9 *Vtrum cessante motu cæli remaneant corpora humana.*

ARTICVLVS I.

Vtrum motus cæli sit naturalis.

p de cæl. ar 8. arg 18. Videtur quod motus cæli non sit naturalis, quia nihil mouetur naturaliter, dum est in suo vbi, sed solum quando est extra proprium vbi: sed cælum mouetur in suo vbi existens, ergo non mouetur naturaliter.

q. 5. de pot. ar. 5. c. 2 Præterea nunquam natura inclinat ad motum propter ipsum motum, sed propter aliquid acquisitum per motum, quomodo grauia inclinant ad motum, quia per illum tendunt ad quietem, sed cælum suo motu nihil acquirit in quod inclinetur, quia quodlibet vbi est principium, & finis sui motus, ergo motus cæli non est illi naturalis.

ibid. ad 7. & 12. 3 Præterea mobile per motum localem naturalem tendit ad locum, vt loco perficiatur, sic corpora inferiora in proprio loco conseruantur, sed cælũ non perficitur per locum, nam si secundum se consideretur, nõ maior perfectio est, quod sit in vno situ, vel loco, quam in alio, sed indifferenter se habet ad omnia, ergo cæli motus non est naturalis.

2. phys. t. 1. p. 4 Præterea quæ naturaliter mouentur, naturaliter quiescunt, quia natura definitur a Philosopho quod sit principium motus. & quietis, sed cælum non quiescit naturaliter, ergo nec mouetur naturaliter.

p. p. q. 70 art. 3 arg. 4. 5 Præterea si motus cæli esset naturalis, sequeretur cælum esse animatum. quod est falsum, vt dictum est, sequela autem probatur, quia motus naturalis est a principio intrinseco, principiũ autem motus cæli est substãtia apprehẽsiua quæ mouet, sicut desiderans a desiderato, vt dicitur 12. met t 3. vnde videtur quod talis substantia sit intrinseca cælo, & sic cælum erit animatum.

q. 5. de pot. ar 5 arg 12 6 Præterea si motus cæli est naturalis, ergo quia opposita quies erit illi violenta, sed cælum non quiescet in fine mundi violenter, ergo neque nunc mouetur naturaliter.

p cæli t. 4 Sed contra est, quod Philosophus p cæli t. 7. & 8. dicit quod motus cæli est naturalis

q. 5 de pot. a 5. arg. 12. 2 Præterea motus cæli ita se habet ad cælum, sicut motus localis grauium, & leuium ad ipsa elementa, sed horum motus est naturalis, & ex parte principij passiui, & ex parte principij actiui, ergo & motus cæli erit sic naturalis.

1 d 14. q. 3. a. 2. q. p. 6. Respondeo dicendum. quod motus naturalis dicitur, cuius principium est natura, natura autem dupliciter dicitur, scilicet de forma, quæ est principium actiuum motus, & de materia. quæ est principium passiuum, secundum hoc igitur dupliciter dicitur aliquis motus naturalis, vno modo, quia in eo, quod mouetur, est principium actiuum motus, & sic corpora grauia & leuia mouentur naturaliter, & hoc modo non mouentur cæli. Manifestum enim est, de sp. cr. a. 6. c. 1. 4. 12. lo. eod. q. 5. de pot. a. 5. 6. quod vna forma naturalis non inclinat nisi ad vnum, ratio autem motus repugnat vnitati, quia de ratione motus est, quod aliquid aliter se habeat nunc, & prius, vnde non inclinat forma naturalis ad motum propter ipsum motum, sed propter esse in aliquo vbi, quo adepto quiescit motus, & sic accideret in motu cæli, si consequeretur aliquam formam naturalem, quomodo consequitur motus in elementis. Alio modo, quia in eo, quod mouetur est dispositio naturalis, per quam aliquid est mobile ab aliquo mouente, & hoc contingit dupliciter. quia vel inest illa aptitudo ad hoc, quod moueatur ab illo mouente cum inclinatione ad contrarium motum, sicut est in corpore animalis & tunc motus ille dicitur violentus, quatenus comparatur ad naturam corporis, inquantum est corpus, naturalis vero comparatus ad naturam corporis, inquantum est animatum, vt dicit Philosophus 8. phys. t. 27. aut non est aptitudo ad contrarium inclinans & hoc modo se res habet in motu cælestium corporum quæ licet moueantur à substãtia separata quia tamen ex parte cæli est principium passiuum naturale talis motus. atque adeo aptitudo naturalis ad recipiendum talem motum à tali mouente, vt dicit Comm. p cæli. com 89. ideo motus eius dicitur naturalis; cum enim natura, vt dictum est, duplex sit, materia, & forma, sufficit, quod cæli motus sit à natura atque adeo naturalis ratione materiæ, quæ in cælo habet aptitudinem ad motũ circularem, vt patet ex figura ipsius; quamquam etiam dici potest, quod motus cæli sit etiam naturalis aliquo modo ex parte principij actiui, quia sicut, vt dictum est, habet naturalem aptitudinem, vt tali motu moueatur, ita substantia spiritualis, quæ mouet cælum, habet virtutem naturalem determinatam ad talis corporis motum.

q. d. cit. 2. 14. q. 7. 13. ad 2. de sp. cr. a 6. ad 13. de pot. q. 5. a 5. ad 5. Ad primum ergo dicendum, quod motus cæli est naturalis, & ex parte principij passiui siue recipitur motus. & aliquo etiam modo ex parte principij actiui, vt dictum est. Quod autem dicitur, quod nullum corpus existens in suo vbi naturaliter mouetur, intelligitur de corpore mobili motu recto, quod mutat locum secundum totum, non solum ratione sed & subiecto, corpus autem, quod mouetur circulariter, totum quidem non mutat locum subiecto, sed ratione tantum, vnde nunquam est extra suum vbi.

Ad secundum dicendum, quod hoc argumentũ optime probat motum cæli non esse naturalem proprie & simpliciter ratione principij actiui, sicut est motus localis elementorum. est tamen naturalis ratione principij passiui, & aliquo etiam modo ratione principij actiui. vt dictum est.

q. 5 de pot. ar. 5 ad 1. Ad tertium dicendum, quod cælum non perficitur per locum, sicut corpora inferiora, quæ in proprio vbi conseruantur; & ideo ex hoc, quod localiter mouetur, non significatur, quod ex parte principij actiui habeat inclinationem ad motum, tamquam ad perfectionem suam, quomodo habent elementa.

Ad quartum dicendum, quod motus cæli est à principio intrinseco passiuo, non autem actiuo, vt dictum est; natura autem est principium motus, & quietis in illis, quę mouentur ad locum, non autem in illis, quæ mouentur circa locum, vt corpora cælestia, & ex his patet ad quintum.

q. 5 de pot. ar. 5 ad 12. Ad sextum dicendum quod, quia motus cæli non est naturalis propter actiuam inclinationem formalis principij corporis cælestis ad talem motum, sicut est in elementis, non inde sequitur, quod si cælum quiescet, eius quies sit futura violenta.

Ad primum secundæ partis patet ex dictis, nam illud concedimus.

Ad 2. dicendum, quod motus cæli non est eo modo naturalis, quo motus elementorum, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum motus cæli sit à propria forma substantiali, an vero ab intelligentia.

Videtur quod motus cæli sit à propria forma substantiali, non autem ab intelligentia. Mo-

tus enim cæli est naturalis, vt constat ex p cæli t. 8. & 2. cæli t. 5. & 6. sed motus naturalis est cuius principium est forma corporis naturalis, ergo motus cæli est a propria forma substantiali, & non ab intelligentia.

2 parte de motu ar[illegible] 2 Præterea leue potest sua virtute sursum ascendere, nullo impellente, & similiter graue descendere, absque intelligentia mouente. Si ergo forma cæli est perfectior, quam forma elementaris, & figura eius est aptissima ad motum circularem, videtur quod possit moueri a propria forma absque intelligentia.

ibid. 3 Præterea plus est mouere seipsum exeundo a proprio loco, quam non exeundo; sed virtus lucis est se diffundere per corpora alterius naturæ, ergo videtur, quod multo fortius corpus cæli per naturam lucis possit in suo orbe se mouere, absque influentia alicuius substantiæ separatæ.

ibid. 4 Præterea nullus motus necessarius dependet a voluntate creaturæ tamquam a primo motore, sed motus cæli est necessarius, secundum sanctos patres, & philosophos, vt patet ex Aristot. 2. cæli t. 27. & 12. met. t. 48. ergo motus cæli non est a voluntate alicuius intelligentiæ.

ibid. Sed contra motor est in actu respectu mobilis; sed cælum est mobile nil autem idem simul est in actu, & in potentia, ergo cælum non potest moueri a se.

1 d. 14. q. p. a. 1. arg. 1. sed contra. 3 Præterea omnis motus naturalis est corporis existentis extra suum vbi; sed hoc est impossibile in cælo ponere, ergo motus cæli non est a propria forma naturali.

de spec. 4. c. 1. d. 1. q. p. a. 1. & p. p. q. 70. a. 3. c. & c. g. 21. op. 2. Respondeo dicendum, quod circa hoc est multiplex opinio. quidam enim dicunt, quod sicut motus aliorum corporum simplicium est ex naturis eorum corporalibus, ita etiam motus corporis cælestis. Verum hoc non videtur verum, primo quia omnis motus est ab aliquo motore, in motu autem corporum simplicium, quamuis forma naturalis sit principium motus, non tamen est motor; sed essentialis motor est generans, quod dedit formam, & accidentalis est remouens prohibens, vt probatur in 8. phys. t. 33. quæ nullo modo competunt corpori cælesti. Præterea, quia motus naturalis est ad vnam partem tantum, & perficitur quiete naturali, & est corporis existentis extra vbi naturale, quæ omnia etiam a corpore cælesti aliena sunt. Item natura non mouet nisi ad vnū, quo habito quiescit, quod in motu corporum cælestium non apparet. Amplius omni motui, qui est a natura sicut a principio actiuo, oportet; quod si accessus ad aliquid est naturalis, quod recessus ab eodem sit innaturalis, & contra naturam, sicut graue accedit deorsum naturaliter. recedit autem inde contra naturam, si igitur motus cæli esset naturalis, cum tendit ad occidentem, contra naturam ab occidente recedens in orientem rediret, hoc autem est impossibile; in motu enim cælesti nihil est violentum, & contra naturam. impossibile est igitur, quod principium actiuum motus cælestis sit natura. Et ideo alij dixerunt, quod motus cæli est ab aliquo intellectu, & voluntate. verum hi sunt diuisi inter se; nam aliqui dixerunt moueri quidem cælos a substantia intelligente sed quæ sit forma non solum dans illis motū, sed etiam esse atque adeo quæ sit anima illorum, & hunc volunt esse motorem orbis proximum; nam vnicuique orbi assignauerunt duos motores, vnum coniunctum, quem dixerunt animam orbis, & alterum seiunctum, quem dixerunt intelligentiam; cuius positionis ratio fuit, quia intelligentia secundum eos habet formas vniuersales, quæ non conueniūt, vt immediate dirigant in renouationibus diuersis motus cæli, & in his, quæ per motum cæli educuntur, & ideo oportet habere motorem in quo sint formæ particulares dirigentes in motu & hanc dicunt esse animam orbis. Hæc autem positio partim est hæretica, & partim catholice sustineri potest: ipsi enim ponunt quod res secundum ordinē exeunt a Deo, ita quod à causa prima, quæ est Deus, creatur immediate intelligentia, à qua deinde exit anima orbis & ab illa producitur substantia ipsius Orbis, & pro tanto dici potest motor proximus forma eius vel anima, quia dat illi esse, sicut causa ipsi proportionata. Hoc autem fides nostra non patitur, quæ solum Deum creatorem rerum ponit: & ideo angelos, qui mouent orbes proxime possumus dicere motores, non formas, vel animas, quia orbes recipiunt ab eis motum tantum, non autem esse. In hoc autem sustineri potest, vt dicamus superiores angelos, qui habent formas magis vniuersales, esse motores separatos, & remotos: angelos autem inferiores, qui habent formas magis particulares, esse motores proximos. Vnde etiam Auic. tr. 10. e p in principio dicit quod intelligentiæ apud philosophos sunt, qui in lege vocantur superiores angeli, vt Cherubin, atque Seraphin, animæ vero orbium dicuntur inferiores angeli, & angeli ministerij. Alij vero dixerunt cælos immediate moueri à substantia intelligente, quæ illis tantum tribuit motum, non autem esse quæ positio melior est: cum enim moueri ab aliquo debeant, nam omne, quod mouetur, ab aliquo mouetur: nec possint immediate moueri à propria forma vt dictum est. nec a substantia intelligente, quæ sit forma informans, nam cæli non sunt animati, vt dictum est, necessario debent moueri à substantia intelligente separata, quæ tantum illis coniungatur, vt motor mobili.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Comm. dicit in p. cæli motus cæli dicitur naturalis, non quia principium eius actiuum sit aliqua forma naturalis: sed quia ipsum corpus cæleste est talis naturæ, vt talem motum natum sit suscipere ab aliquo intellectu, non habens naturam repugnantem huic motui voluntario, sicut est in nobis: natura enim non tantum dicitur de forma, sed etiam de materia. Vel dic. quod motus cæli est naturalis, tam propter principium passiuum, quam actiuum, vt dictum est vel dic. quod motus cæli est naturalis illi, quia natura, & figura cæli illi motui concordant, non enim oportet, quod omne naturale sit a principio intrinseco sicut a tota causa: sed sufficit, quod virtus naturalis intrinseca cooperetur virtuti actiuæ. 2. d. 14. ad p. / p 39. a. 3. ad 2. / l. c. in c.

Ad secundum dicendum, quod ad motum grauis non sufficit sola grauitas, siue qualitas propria: sed concurrit virtus quinti corporis, præter illa duo mouentia, quæ ponit Philosophus 8. phys. t. 32. scilicet generans graue & leue, & remouens prohibens. Et quia hæc ad motum cæli non possunt concurrere, oportet vt concurrat virtus spiritualis substantiæ. q part. de motore orbis.

Ad tertium dicendum quod diffusio lucis non est motus localis proprie: sed magis alterationis. Vnde sicut ignis potest calorem suum diffundere deorsum virtute propria, & tamen non se mouet loco, in quo est, sic in cælesti corpore intelligendum est esse. Ibid.

Ad quartum dicendum, quod nullus motus necessarius potest pendere à voluntate vertibili. quamuis autem voluntas angeli sit per naturam vertibilis, per gratiam tamen omnino inuertibilis efficitur, & talem substantiam intelligendum est esse motorem cæli, quod ostendit ipsius motus nobilitas, vniformitas, & necessitas, & quies futura, cum erit perfecta superna ciuitas, ad quam consumandam ordinatur finaliter angelica ministratio. ibid.

ARTICVLVS III.

Vtrum motus cæli sit immediate à Deo, an vero ab intelligentia, seu angelo.

[q. de motore orbium.] Videtur quod motus cæli sit proxime, & immediate à solo Deo, non autem ab angelo. Dicit enim philosophus 2. cæli t. 36. quod prima causa mouet causatum primũ; sed causa prima est Deus, causatum primum est primum mobile, ergo saltem hoc mouetur immediate à Deo.

2 Præterea melius est aliquid, fieri per vnum quam per multa, si sit possibile, vt dicitur 8. phys. t. 48. [p. p. 105. a. 6. arg. 2.] sed Deus potest per seipsum mouere cælos absque mediis angelis ergo videtur quod cæli immediate moueantur a Deo.

3 Præterea motor cæli debet esse omnino immobilis, & primus, vt dicit Philosophus 8. phys. a. t. 46. [q. cit.] quia, vt dictum est, in mouentibus non datur processus in infinitum; [q. 25. a. vlt.] sed motor omnino immobilis est tantum Deus, vt dictum est, ergo cælum immediate mouetur à Deo.

4 Præterea ex motu, & influentia corporis cælestis est conseruatio omnium corporum viuentium, [ibid.] ergo ex eius motore erit conseruatio omnium spirituum viuificantium, quia sicut se habet mobile ad mobile ita se habet motor ad motorem; sed solus Deus est conseruator, & viuificator spirituum, ergo ipse solus mouet cælum.

5 [pp. q. 110. a. 2. & q. 4. de pot. a. 11. arg. 12. 13. 14. 15.] Præterea cælum vt instrumentum sui motoris producit animalia; sed non posset illa producere si moueretur ab angelo, quia materia non obedit angelo ad formam vllam substantialem, ergo debet immediate moueri cælum à Deo.

6 [pp. a. 3. arg. p.] Præterea motus localis corporum naturalium sequitur formas eorum, sed angeli non causant formas corporum naturalium, ergo nec possunt in eis causare motum localem.

7 Præterea in 8. phys. a t. 54. probatur quod motus [pp. arg. 2.] localis est primus motuum; sed angeli non possunt causare alios motus transmutando materiam formaliter, ergo neque etiam possunt causare motum localem.

[12. met. l. 9. pp. q. 105. a. p. c.] Sed contra est, quod Philosophus 12. met. a. t. 43. ex numero cælorum collegit numerum intelligentiarum, quæ mouent cælos: sed Deus vnus est, vt dicit Philosophus 12. met. in fine, ergo cælum non mouetur immediate a Deo.

[q. de motore orbis op. 10. a. p. a. 1. 4. & op. 11. primus quin. ar. q. de sp. cr. a. 6. c. pp. q. 110. a. 3. c.] Respondeo dicendum, quod cæli mouentur immediate ab angelis, seu a Deo mediantibus angelis, quod potest esse manifestum ex multis, & primo quidem, quia hoc magis congruit diuinæ sapientiæ, quæ inferiora regit & mouet per superiora, & media per prima. corpora vero cælestia media sunt inter superiora, & inferiora, & ideo quantum ad durationem mensurantur æuo, sicut & angeli, quantum autem ad motus successiuos mensurantur tempore, sicut & alia inferiora corpora. Secundo quia magis congruit dignitati naturæ angelicæ, cum enim seruire Deo regnare sit, dignius obsequium esse non potest, quantum ad obsequentis naturam, cooperari Deo in regimine suæ prouidentiæ, quod fit mouendo cælos, ex quorum motu generantur omnia inferiora. Vnde seruire Deo in executione diuinæ prouidentiæ in maiori, & minori mundo maius est, quam seruire Deo in executione alicuius ministerij inferioris: propterea valde probabiliter quidam dicunt, quod motores orbium sunt de media hierarchia & de medio ordine, puta virtutes, vt dicit Dion. tertio quia id magis congruit auctoritati sanctorum, dicit enim August. in 3. de Trin. quod sicut corpora grossiora, & inferiora per subtiliora, & superiora quodam ordine reguntur, ita omnia corpora per spiritum vitæ rationalem. In lib. etiam 83. q. dicit, quod vnaquæque res visibilis in hoc mundo habet angelicam potestatem sibi præpositam. Greg. etiam dicit in 4. dial. quod in hoc mundo visibili nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi potest. Vnde manifestum est, quod cæli mouentur immediate ab angelis, & non à Deo.

Ad primum ergo dicendum, quod secundum Philosophum duplex est motor primi orbis, sicut & reliquorum, vt patet ex 12. met. t. 36. [q. de motore Orbium & 12. met. l. 7.] vnus, qui mouet per modum finis, & amari, & hic est Deus: alter qui mouet per modum causæ efficientis, & hic mouet per modum amantis, & desiderantis, & moti a fine, & est angelus: & hoc modo intelligendus est Philosophus, quod primus motor primum mobile mouet, puta finaliter. Vel si intelligendus sit quod moueat ipsum efficienter, dictum Philosophi intelligendum est per quandam appropriationem, & primariam influentiæ susceptionem.

Ad secundum dicendum, quod si solus Deus immediate moueret cælos, subtraheretur perfectio [pp. 103. a. 6. ad 2.] causalitatis à perfectionibus creaturis cuiusmodi sunt angeli: vnde non totum melius fieret per vnum, quod fit per multa.

Ad tertium dicendum, quod vterque motor cæli [q. 25. a. vlt.] est immobilis omnino, tam per se, quam per accidẽs, nam Deus est omnino immutabilis, angelus vero [q. de motore.] mouens cælum non mouetur ad motum orbis, vt dictum est. Vel dic, quod non oportet primi mobilis motorem esse omnimode primum vel omnimode immobilem: sed sufficit, quod sit primus respectu aliorum motorum, & quod sit immobilis motu, quo mouet, non enim oportet esse statum in motore primi mobilis simpliciter: sed in genere creaturarum, omnes enim creaturæ defectibiles sunt, & reducuntur in ipsum Deum, qui est principium, & finis omnium.

[ibid.] Ad quartum dicendum, quod proportio non sequitur, ordo enim inter corpora tantum est secundũ prædominium, & excellentiam, secũdum quod vnũ potest influere in aliud: spiritus vero rationales, qui sunt motores & viuificatores corporum, sic habent gradum, & ordinem, vt immediate a deo perficiantur, & formentur, & hoc est propter rationem imaginis, per quam sunt ipsius Dei capaces.

Ad quintum dicendum, quod cælum, vt instrumẽtum angeli potest causare vitam, vt patet in animalibus ex putrefactione genitis, [pp. q. 110. & q. 5. de pot. a. & ad 12. & 14. de malo art. 9.] sicut & calor naturalis, vt instrumentum animæ vegetatiuæ, agit ad productionem carnis, neque hoc est materiam obedire angelis ad nutum, & angelos posse transmutare materiam corporalem ad aliquam formam substantialem, & non tantum ad motum localem, nam cum id, quod potest virtus inferior, possit superior non eodem, sed excellentiori modo, sicut intellectus cognoscit sensibilia excellentiori modo, quam sensus, angelus excellentiori modo transmutat materiam corporalem, quam agentia corporalia, scilicet localiter mouendo ipsa agentia corporalia, tamquam causa superior.

Ad sextum dicendum, quod in corporibus sunt alij [pp. 110. a. & 3. ad 2.] motus locales præter eos, qui consequuntur formas, sicut fluxus, & refluxus maris non consequitur formam substãtialem aquæ, sed virtutem lunæ & multo magis aliqui motus locales consequi possunt virtutem spiritualium substantiarum.

Ad septimum dicendum, quod angeli causando motum localem tamquam priorem, per eum causare possunt alios motus, adhibendo scilicet agentia corporalia ad huiusmodi effectus producendos, sicut faber adhibet ignem ad emollitionem ferri.

ARTICVLVS IV.

Vtrum potentia motiua in angelo mouente cælum sit realiter distincta ab intellectu, & voluntate.

Videtur quod potentia motiua in angelo mouente cælum sit realiter distincta ab intellectu, & voluntate. Intellectus enim, & voluntas æqualiter se habent ad propinqua, & remota. Si ergo angelus solum ageret per intellectum, & voluntatem sequeretur, quod non differret ab hoc quod angelus aliquid ageret, quod esset propinquum, vel remotum illud, in quod agit & sic non oporteret, quod de cælo ad terram descenderet ad aliquid hic agendum quod est contra traditionem sacræ scripturæ.

2 Præterea quantum ad voluntatem non differt vnitas, & multitudo, sicut enim aliquis potest velle mouere vnam rem, ita potest velle mouere plures res, vel etiam totam terram, vel totum vniuersum, si ergo angelus mouet cælum per intellectum & voluntatem, sequeretur quod posset mouere totam terram atque adeo totum vniuersum quod est impossibile, cum ipse sit pars vniuersi, non ergo angelus mouet cælum per solum intellectum, vel voluntatem, sed per aliquam aliam potentiam.

3 Præterea in nobis potentia motiua est distincta ab intellectu, & voluntate, ergo & in angelis erit talis potentia distincta, sicut & intellectus, & voluntas inter se realiter in illis distinguuntur, sicut & in nobis.

4 Præterea intellectus, & voluntas ad diuersa se habent, ergo si angelus mouet cælum solum per intellectum, & voluntatem, & non per aliam potentiã, sequeretur, quod posset diuersimode mouere corpora cælestia, & per consequens efficere varias transmutationes formales in inferioribus corporibus, quod est falsum, ergo potentia motiua angeli est distincta ab intellectu, & voluntate.

Sed contra omnis actio est ab aliqua virtute, sed in angelo non est alia virtus, quam intellectus, & voluntas, intellectus autem non agit nisi per voluntatem, ergo virtus motiua angeli non est distincta realiter ab intellectu, & voluntate.

Respondeo dicendum, quod omnis actio cuiuscunque rei est per formam naturæ illius rei, nam & si sint aliquæ formæ accidentales principia actionum alicuius rei, oportet quod huiusmodi actiones reducantur sicut in primum principium in formam specificã illius rei agentis, sicut actio caloris ignis reducitur sicut in primum principium in formam substantialem ipsius, quæ est etiam principium omnium accidentium propriorum ignis, & ideo oportet se aliter habere in actionibus alicuius rei habentis naturam simplicem, quam in actionibus rei habentis naturam compositam: si enim fuerit aliquid habens naturam simplicem, omnis actio eius erit secundum proprietatem, & modum illius naturæ, quod non contingit, si habeat naturam compositam, omnis enim actio ignis, est secundum proprietatem naturæ ignis; in cultello autem ignito est quædam actio non pertinens ad proprietatem ignis, scilicet incisio, & hoc etiam considerandum est in substantiis spiritualibus, anima enim humana non est totaliter intellectus, sed participat intellectualitatem, vnde est in ea aliqua virtus, & actio quæ non est secundum intellectũ, sicut præcipue patet in his, quæ pertinent ad animam vegetatiuam, sed angelus est totaliter intellectualis naturæ, & ideo oportet, quod omnis eius actio sit secundum intellectum. Vnde Dion. dicit c. 4. d. n. quod angeli habent substantias, & virtutes, & operationes intellectuales, intellectus autem non agit nisi mediante voluntate, tum quia motus voluntatis est inclinatio sequens formam intellectam, tum quia cum intellectus non agat nisi mediante cognitione, seu sciẽtia, sicut à scientia, vt scientia, non procedit effectus nisi mediante voluntate, quæ de sui ratione importat influxum quendam in volita, sicut & à substantia nunquam exit actio nisi mediante virtute (eo quod actio est vt in exeundo ab agente, scientia vero significatur per hoc, quod est aliquid in sciente, non ex hoc, quod aliquid fit a sciente sicut similiter forma naturalis inquantum est forma eo quod tantum habeat esse in perficiendo illud in quo est, & quiescendo in ipso non nominat principium actionis nisi secũdum quod habet inclinationem ad effectum, quod illi conuenit ratione virtutis adiunctæ, vnde vbi forma est virtus, forma non est principium actionis quatenus forma, sed quatenus est virtus) ita nec intellectus est principium actionis nisi mediante inclinatione ad effectum quæ est per voluntatem. Vnde oportet, quod quidquid angelus agit, agat per imperium voluntatis. Sed tamẽ considerandum est quod, cum virtus sit media inter essentiam, & operationem, oportet, quod virtus, & operatio cuiuslibet rei proportionetur essentiæ eius, vnde superioris angeli, cuius essentia est nobilior, est etiam virtus efficacior, sicut ad intelligendum, ita & ad agendum in res exteriores, & secundum hoc actio angeli limitatur ad aliquem effectum, quia nec virtutem, nec essentiam habet infinitam.

Ad primum ergo dicendum, quod actio voluntatis angelicæ radicatur in essentia eius, à qua procedit eius virtus, & operatio; oportet autem mouens esse simul cum mobili, quod ab eo mouetur, vt habetur in 7. phys. t. 12. & ideo oportet substantiam angeli aliqualiter coniungi rebus, quas mouet.

Ad secundum dicendum, quod quia actio voluntatis limitatur secundum modum essentiæ, non oportet, quod angelus possit agere omnia, quæ velle potest.

Ad tertium dicendum, quod anima præter intellectum, & voluntatẽ, habet alias vires sicut sensitiuas, & nutritiuas, quia non est totaliter intellectus, sed tantum participat intellectualitatem: at in angelo non est alia vis, quam natura intellectiua, & voluntas, quæ ad intellectum consequitur, & propter hoc angelus dicitur mens, vel intellectus, quia tota virtus eius in hoc consistit. Vnde non est mirum, si in angelo potentia motiua non sit distincta ab intellectu, & voluntate: secus vero in nobis.

Ad quartum dicendum, quod licet angelus per intellectum & voluntatem moueat cælum, non tamẽ sequitur quod possit aliter mouere, sed secundum modum proportionatum naturæ ipsius, angelus enim non est sua voluntas, sicut Deus, sed habet voluntatem in natura determinata, & secundum modum eius voluntas effectum sortitur, Deus autem quia est ipsa voluntas, potest indifferenter facere quidquid potest cadere sub voluntatem.

ARTICVLVS V.

Vtrum motus cæli aliquando cessabit.

q. 5. de pot. a. 5. q. 2. 4. d. 48. q. 2. a. 4. contra g. c. 9. Tan. v. cælum aut. Videtur quod motus cæli nunquam cessabit. Quæcunque enim necessitatem habent ex priori sunt necessaria absolute, vt patet per Philosophum 2. phys. sicut mors animalis, quæ necessaria est propter materiæ necessitatem, operationes autem rerum incorruptibilium, inter quas motū cæli oportet ponere, sunt propter substantias eorum, quorum sunt operationes, & sic necessitatem ex priori habere videntur, cum è conuerso sit in corruptibilibus, quorum substantiæ sunt propter earum operationes, vnde ex posteriori necessitatem habent vt Comm. dicit ibid. ergo motus cæli necessitate absoluta necessarius est, & ita nunquam cessabit.

q. de pot. a. 6. 2 Præterea finis motus cæli est, vt cælum per motū assimiletur Deo, inquantum exit de potentia in actū, per situum renouationem, quos successiue actualiter acquirit: vnumquodque enim secundum hoc Deo, qui est actus purus, assimilatur, quod actu existit sorte finis cessaret cessante motu. Cum ergo motus non cesset nisi obtento fine, propter quem est, nunquam motus cæli cessabit. Sed dices, quod motus cæli non est, propter hunc finem sed ad complendum numerum electorum, quo completo motus cæli cessabit.

arg. 5. 3 Sed contra. Nihil est propter se vilius, eo quod finis est nobilior his, quæ sunt ad finem, cum finis sit causa bonitatis in his, quæ sunt ad finem, sed cælum cum sit incorruptibile, est nobilius, quam generabilia, & corruptibilia, ergo non potest dici, quod motus cæli sit propter aliquam generationem in istis inferioribus per quam numerus electorum possit compleri. Sed dices, quod motus cæli non est propter generationem electorum sicut propter generalem finem, sed sicut propter finem secundarium.

arg. 6. 4 Sed contra habito fine secundario non quiescit quod propter finem motus mouetur, si ergo generatio per quam completur numerus electorum est secundarius finis motus cæli, eo habito nondum quiescet cælum.

arg. 7. 5 Præterea omne quod est in potentia, est imperfectum, nisi ad actum reducatur, sed Deus in mundi consummatione non dimittet aliquid imperfectum, ergo cum potentia, quæ est in cælo ad vbi, non reducatur in actum, nisi per motum, videtur, quod motus cæli etiam in mundi consummatione non quiescet.

arg. 8. 6 Præterea si causæ alicuius effectus sunt incorruptibiles, & semper eodem modo se habentes, & effectus ipse est sempiternus: sed omnes causæ motus cæli sunt incorruptibiles, & eodem modo semper se habentes, siue accipiamus causam mouentem, siue ipsum mobile, ergo motus cæli semper durabit.

arg. 12. 7 Præterea motus cæli est naturalis cælo, sicut & motus grauium & leuium est eis naturalis, vt patet p. cæli: sed quia elementa non mouentur, nisi cum sunt extra suum vbi, cælum autem mouetur etiam in suo vbi existens, sed elementum cum est extra suum vbi, non quiescit nisi violenter, ergo & cælum non potest quiescere, nisi quies sit violenta, sed hoc est inconueniens, nam nullum violentum possit esse perpetuum, sequitur, quod illa quies cæli non esset perpetua, sed quandoque cælum iterum moueretur, quod est fabulosum, ergo non est dicendum, quod motus cæli aliquando quiescat.

arg. 10. 8 Præterea illud, quod æqualiter se habet ad duo, aut vtrique adhæret, aut neutri, sed sol æqualiter se habet, quantum est de sua natura, ad quodlibet vbi cæli, ergo vel erit in quodlibet, aut in nullo, sed non potest esse in nullo, quia omne corpus sensibile alicubi est, ergo oportet, quod sit in quolibet, sed hoc non potest esse nisi per motus successionem, ergo semper mouebitur.

4. d. 48. q. 2. a. 4. arg. 2. sed contra. Sed contra omnis motus est propter aliquem finem. vt dicitur in 2. met. sed omnis motus, qui est propter finem, habito fine quiescit ergo vel motus cæli nunquam consequetur suum finem, & sic esset frustra, vel aliquando quiescet.

arg. 5. 2 Præterea quies est nobilior quam motus, quia secundum hoc, quod res sunt immobiles Deo assimilantur, in quo est summa immobilitas, sed corporum inferiorum motus terminantur naturaliter ad quietem, ergo cum corpora cælestia sint multo nobiliora, eorum motus naturaliter ad quietem terminabitur.

q. de pot. Respondeo dicendum, quod secundum doctrinam sanctorum ponimus motum cæli quandoque cessaturum quamuis hoc magis fide teneatur quam ratione demonstrari possit. Vt autem manifestum esse possit, in quo difficultas consistat huius quæstionis, attendendū est, quod motus cæli non hoc modo est naturalis corpori cælesti sicut motus elementi est illi naturalis; habet enim huiusmodi motus in mobili principium non solum materiale, & receptiuum, sed etiam formale, & actiuum, formam enim elementi sequitur talis motus, sicut & aliæ naturales proprietates essentialibus principiis consignantur. Vnde in eis generans dicitur esse principium mouēs, inquantum dat formam, quam consequitur motus. Sic autem in cælo dici non potest, cum enim natura semper in vnum tendat, determinate non se habens ad multa, impossibile est, quod aliqua natura inclinet ad motum secundum seipsum, eo quod in quolibet motu deformitas quædam est, inquantum non eodem modo se habet quod mouetur, vniformitas vero mobilis est contra rationem motus; vnde natura nunquam inclinat ad motum propter motum, vel propter aliquid determinatum, quod ex motu consequatur, sicut natura grauis inclinat ad quietem in medio, & per consequens inclinat ad motum, qui est deorsum, secundum quod tali motu in talem locum peruenitur. Cælum autem non peruenit suo motu in aliquod vbi, ad quod per suam naturam inclinatur, quia quodlibet vbi est principium, & finis motus, vnde non potest esse finis motus naturalis, quasi sequens aliquam inclinationem naturalis virtutis inhærentis, sicut sursum ferri est motus naturalis ignis. Dicitur autem motus circularis esse naturalis cælo, inquantum in sua natura habet aptitudinem ad talē motum, & sic in seipso habet principium talis motus passiuum. Actiuum autem principium motus est aliqua substantia separata, vt Deus, vel intelligentia, vel anima, vt quidam ponunt. quantum enim ad præsentem quæstionem nihil differt. Ratio ergo permanentiæ motus non potest sumi ex natura aliqua cælestis corporis, ex qua tantum est aptitudo ad motū, sed oportet eam sumere ex principio actiuo separato. Et quia omne agens propter finem agit, oportet considerare quis est finis motus cæli. Si namque fini eius congruat, quod motus aliquando terminetur, cælum quandoque quiescet, si autem fini eius non competit quies, motus eius erit sempiternus; non enim potest esse, quod motus deficiat ex motatione

causæ

causæ mouentis, cum voluntas Dei sit immutabilis, sicut etiam natura, & per illam consequuntur immobilitatem, si quæ sunt causæ mediæ mouentes. In hac autem consideratione oportet tria vitare, quorum primum est, ne dicamus, cælum moueri propter ipsum motum, motus enim ex ipsa sua ratione repugnat, ne possit poni finis, eo quod motus est in aliud tendens: vnde non habet rationem finis, sed magis eius, quod est ad finem, cui etiam attestatur quod est actus imperfectus, vt dicitur 3. phys. finis autem est vltima perfectio rei. Secundum est, vt non ponatur motus cæli esse propter aliquid vilius, nam cum finis sit vnde ratio sumitur, oportet finē præeminere his, quæ sunt ad finem, potest autem contingere, quod vilior sit terminus operationis rei nobilioris, nō autē vt sit finis intentionis: sicut securitas rustici est quidā terminus, ad quem operatio regis gubernantis terminatur, non tamen regimen Regis est ordinatum ad huius rustici securitatem sicut in finem, sed ad aliquid melius, scilicet ad bonum commune; vnde nō potest dici, quod generatio istorum inferiorum sit finis motus cæli, etsi sit effectus vel terminus, quia & cælum his inferioribus præeminet, & motus eius motibus, & mutationibus horum. Tertium est, vt non ponatur finis motus cæli aliquid infinitum, quia vt dicitur in 2. met. qui ponit infinitum in causa finali, destruit finem, & naturam boni, pertingere enim quo infinitum est, impossibile est, nihil autem mouetur ad id, quod impossibile est ipsum consequi, vt dicitur p. cæli, vnde dici non potest, quod finis motus cæli sit, vt consequatur in actu nisi id, ad quod est in potentia, licet hoc Auic. dicere videatur: hoc enim impossibile est consequi, cum infinitum sit, quia dum est in actu in vbi aliquo est in potentia ad aliud vbi, in quo prius existebat actu. Debet ergo finis motus cæli poni aliquid, quod cælum per motum possit consequi, quod sit aliud a motu, & eo nobilius. Hoc autem dupliciter potest poni, vno modo, vt ponatur finis motus cæli aliquid in ipso cælo quod simul cum motu existit, & secundum hoc a quibusdam Philosophis ponitur, quod similitudo ad Deum in causādo est finis motus cæli, quod quidem fit ipso motu durante; vnde secundum hoc non cōuenit, quod motus cæli deficiat, quia deficiente motu finis ex motu proueniens cessaret. Alio modo potest poni finis motus cæli aliquid extra cælum ad quod peruenitur per motum cæli, quo cessante illud potest permanere, & hæc est nostra positio; ponimus enim quod motus cæli est propter implendum numerum electorum. Anima namque rationalis est qualibet corpore nobilior, etiam ipso cælo: vnde nullum est inconueniens, si ponatur finis motus cæli multiplicatio animarum rationalium, nō autem in infinitum, quia hoc per motum cæli prouenire non posset, & sic moueretur ad aliquid, quod consequi non posset. Vnde relinquitur, quod determinata multitudo animarum rationalium sit finis motus cæli, vnde ea habita motus cæli cessabit. Licet autem vtraque positionum prædictarum posset rationabiliter sustineri, tamen secunda quæ fidei est, videtur esse probabilior propter tres rationes, primo quidem quia nihil differt dicere, finem alicuius esse assimilationem ad Deum secundum aliquid, & illud, secundum quod assimilatio attenditur, sicut supra dictum est, quod finis rerum potest dici vel ipsa assimilatio diuinæ bonitatis vel esse rerum, secundū quod res Deo assimilantur. Idem ergo est dicere finem motus cæli esse assimilari Deo in causando, & causare, causare autem non potest esse finis, cum sit operatio habens operatū, & tendens in aliud, huiusmodi enim operationibus meliora sunt operata, vt dicitur in principio ethic. Vnde huiusmodi factiones non possunt esse agentium, cū non sint perfectiones facientium, sed magis factorum, vnde & ipsa facta sunt magis fines, vt patet in 9. met. & in p. ethic. ipsa autem operata non sunt fines, cum sint viliora cælo, vt supra dictū est. Vnde relinquitur conuenienter non dici, quod finis motus cæli sit assimilari Deo in causando. Secundo vero quia cum cælum moueatur, in ipso existente sola aptitudine ad motum, principio vero actiuo existente extra, vt dictum est, mouetur, & agit sicut instrumentum, hæc enim est dispositio instrumenti, vt patet in artificialibus, nam in securi est sola aptitudo ad talem motum, principium autem motus in artifice est. Vnde & secundum Philosophos, quod mouet motum, mouet vt instrumentum: in actione autem, quæ est per instrumentū, non potest esse finis aliquis in instrumento, nisi per accidens, inquantum instrumentum accipitur vt artificiatum, & non vt instrumentum. Vnde non est probabile, quod finis motus cæli sit aliqua eius perfectio, sed magis aliquid extra ipsum. Tertio quia si similitudo ad Deum in causādo est finis motus cæli, præcipue attenditur hæc similitudo secundum causalitatem eius, quod a Deo immediate causatur, scilicet animæ rationalis ad cuius causalitatem concurrit cælum per motum suum materiam disponendo, & ideo probabilius est, quod finis motus cæli sit numerus electorum, quam assimilatio ad Deum in causalitate generationis, & corruptionis secundum quod Philosophi ponunt, & ideo concedimus, quod motus cæli completo numero electorum finietur.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc præpositio, propter, denotat causam, vnde quandoque denotat causam finalem, quæ est posterior in esse, quādoque autem materialem, vel efficientem, quæ sunt priores. Cum autem dicitur, in rebus incorruptibilibus actus sunt propter agentia, ly propter non denotat causam finalem, sed efficientem, ex qua est necessitas ibi, & non ex fine: motus ergo cæli si comparetur ad ipsum mobile, non habet ex eo necessitatem sicut ex causa efficiente, vt dictum est, habet autem hanc necessitatem ex mouente, quod quia est voluntarie mouens, secundum hoc necessitatem in motum inducit, secundum quod determinatum est per ordinem diuinæ sapientiæ, & non ad moueri semper. q. 5, de pot. a. 5.

Ad secundum dicendum, quod assimilari Deo secundum hoc, quod actu acquirit successiue diuersos situs, ad quos prius erat in potentia, non potest esse finis motus cæli, tum quia hoc infinitum est, vt supra ostensum est: tum quia sicut ex vna parte per motum attenditur ad diuinam similitudinem, per hoc, quod situs, qui erant in potentia, fiunt actu, ita ab alia parte receditur à diuina similitudine, per hoc, quod situs, qui erant in actu, fiunt in potentia. ad 4.

Ad tertium dicendum, quod licet generabilia, & corruptibilia sint viliora cælo, tamen animæ rationales sunt corpore cæli nobiliores, quæ tamen à Deo producuntur ad esse in materia disposita per motum cæli. ad 5.

Ad quartum dicendum, quod completio numeri electorum, secundum doctrinam fidei, non ponitur secundarius finis motus cæli, sed principalis, licet non vltimus, quia finis vltimus vniuscuiusque rei est bonitas diuina, inquantum creaturæ quoquo modo ad eam pertingunt vel per similitudinem, vel per debitum famulatum. ad 6.

Ad quintum dicendum, quod res non dicitur esse imperfecta quacunque potentia in ipsa non reducta ad actum, sed solum quādo per reductionem in actū res consequitur suum complementum. Non enim homo, qui est in potentia, vt sit in India, imperfectus erit, si ibi non fuerit, sed imperfectus dicitur, si ad 7.

ſcientia vel virtute careat, qua natus eſt perfici, cælum autem non perficitur per locum, ſicut corpora inferiora, quæ in proprijs vbi conſeruantur. Vnde licet potentia, qua poteſt eſſe in aliquo vbi, nunquam reducatur ad actum, non tamen ſequitur, quod ſit imperfectum, nam ſi ſecundum ſe, conſideretur non magis perficitur, cum eſt in vno ſitu, quam in alio, ſed indifferenter ſe habet ad omnia vbi, cum ad quodlibet moueatur naturaliter; ipſa autem indifferentia magis inducit ad quietem, quam ad perpetuitatem motus, niſi conſideretur voluntas mouentis & intendentis finem. ſicut etiam quidam Philoſophi aſſignauerunt cauſam quietis terræ in medio propter indifferentiam eius reſpectu cuiuſlibet partis circumferentiæ cæli.

ad 8. Ad ſextum dicendum, quod licet cauſæ motus cæli omnes ſint æternæ, tamen mouens, ex quo neceſſitas eius dependet, mouet per voluntatem, & nõ eſt neceſſarium quod ſemper moueat, ſed ſecundum quod exigit ratio finis.

ad 12. Ad ſeptimum dicendum, quod motus cæli non eſt naturalis propter actiuam inclinationem formalis principij in corpore cæleſti ad talem motum, ſicut eſt in elementis. Vnde non ſequitur, ſi cælum quieſcit, quod eius quies ſit violenta.

ad 18. Ad octauum dicendum, quod quamuis cælũ æqualiter ſe habeat ad quemlibet ſitum ſibi poſſibilem, non tamẽ mouetur eſt propter acquiſitionem ſitus, ſed propter aliquid aliud, vnde in quocunque ſitu remaneat, impleto eo, ad quod erat, nihil differt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ceſſante motu cæli remaneant elementa.

q. 5 de pot a 7. arg. 8. VIdetur quod ceſſante motu cæli non remaneant elementa dicitur n. 2. Petri. 3. quod in fine mundi elementa calore ſoluentur, quod autem diſſoluitur non manet, ergo elementa non manebunt. Sed dices quod manebunt ſecundum ſubſtantiam, ſed non ſecundum qualitates actiuas, & paſſiuas.

arg. 2. 2 Sed contra manente cauſa manet effectus, ſed principia eſſentialia ſunt cauſa propriorum accidentium, cum ergo qualitates actiuæ, & paſſiuæ ſint propria elementorum accidẽtia, videtur quod principijs eſſentialibus manentibus, ſine quibus ſubſtantia eſſe poteſt, etiam remaneant qualitates actiuæ, & paſſiuæ.

arg. 9. 3 Præterea elementa facta ſunt propter hominem in beatitudinem tendentem; ſed habito fine ceſſant ea quæ ad finem ſunt, ergo homine totaliter iam in beatitudine collocato, quod erit in fine mundi, elementa ceſſabunt.

arg. 21 4 Præterea materia eſt propter formam, quam per generationem acquirit, elementa autem comparantur ad omnia alia corpora mixta ſicut materia, ergo cum generatio mixtorum ceſſet poſt finem mundi, videtur quod elementa non maneant.

arg. 15. 5 Præterea illud, quod non habet virtutem vt ſit ſemper, non poteſt in perpetuum manere; ſed elementa, cum ſint corruptibilia, non habent virtutem, vt ſint ſemper, ergo non poſſunt in perpetuum manere, motu cæli ceſſante; ſed dices quod elementa ſunt incorruptibilia ſecundum totum, licet ſint corruptibilia ſecundum partem; ſed contra hoc competit elementis per motum cæli, inquantum vna pars elementi corrumpitur, & alia generatur, ſic enim ipſius elementi totalitas conſeruatur, motu ergo cæli ceſſante non poterit aſſignari cauſa incorruptionis in toto elemento.

7 Præterea Philoſophus dicit in 8. phyſ. quod motus cæli eſt vita quædam natura exiſtẽtibus omnibus, & Rabbi Moiſes dicit, quod motus cæli in vniuerſo eſt ſicut motus cordis in animali, a quo dependet vita totius animalis, ceſſante autem motu cordis omnes partes animalis diſſoluuntur, ergo ceſſante motu cæli omnes partes vniuerſi peribunt, & ita elementa non remanebunt.

8 Præterea eſſe cuiuſlibet rei eſt à ſua forma; ſed motus cæli eſt cauſa formarum in iſtis inferioribus, quod patet ex hoc, quod nihil in inferioribus agit ad ſpeciem niſi ex virtute motus cæli, vt Philoſophi dicunt, ergo ceſſante motu cæli elementa eſſe deſinent formis eorum deſtructis.

9 Præterea ad præſentiam ſolis elementa ſuperiora vincent ſemper inferiora, ſicut accidit in æſtate propter caloris fortificationem, ſed ad ſolis abſentiam e conuerſo, motu autem cæli ceſſante ſol ſemper ex vna parte præſens erit, & ex alia abſens, ergo ex vna parte totaliter deſtruentur elementa frigida, & ex alia elementa calida, & ſic elementa non remanebunt, motu cæli ceſſante.

Sed contra eſt, quod elementa facta ſunt ad diuinã bonitatem manifeſtandam: ſed tunc maxime oportebit diuinam bonitatem manifeſtari, quando res vltimam conſummationem accipient, ergo in fine mundi elementa manebunt.

Reſpondeo dicendum, quod apud omnes communiter dicitur, quod elementa quodammodo manebunt, & quodammodo tráſibunt: ſed in modo manendi, & tráſeundi eſt diuerſa opinio. Quidam enim dixerunt quod omnia elementa manebunt quantum ad materiam, ſed quædam nobiliorem formam accipient ſcilicet aqua, & ignis, quæ accipient formã cæli, vt ſic tria elemẽta poſſint dici cælum, aer ſcilicet, qui ex ſua natura habet vt cælum quandoque in ſcripturis dicatur, & aqua, & ignis, quæ formam cæli aſſument, vt ſic intelligatur verificari quod dicitur Apoc. 21. vidi cælum nouum, & terram nouam, ſub cæli nomine tribus comprehenſis, ſcilicet igne, aere, & aqua: ſed iſta poſitio eſt impoſſibilis, elementa enim non ſunt in potentia ad formam cæli, eo quod forma cæli contrariũ non habeat, & ſub forma cæli ſit tota materia, quæ eſt in potẽtia ad ipſam, ſic enim cælum eſſet generabile, & corruptibile, quod Philoſophus oſtendit eſſe falſum, & ratio etiam qua hoc aſſerit, friuola eſt, quia in ſcriptura, ſicut dicit Baſil. in Hexameron, per extrema media intelliguntur, vt patet gen. p. cum dicitur. In principio creauit Deus cælum & terram, nam per creationem cæli, & terræ etiam elementa media intelliguntur, quandoque etiam ſub terræ nomine omnia inferiora comprehenduntur, vt patet in pſalmo. laudate dominum de terra, & poſtea ſubditur ignis, grando. Vnde nihil prohibet dicere, quod per innouationem cæli, & terræ ſcriptura innouationem etiam mediorum elementorum intelligat, vel quod ſub nomine terræ omnia elementa comprehẽdat. & ideo alij dicunt quod omnia elementa manebunt ſecundum ſubſtantiam, non ſolum quantum ad materiam ſed etiam quantum ad formas ſubſtantiales. ſicut enim ſecundũ opinionem Auic. remanẽt formæ ſubſtantiales elementorũ in mixto, qualitatibus actiuis & paſſiuis non remanẽtibus in ſuis excellẽtijs, ſed ad medium redactis, ita poſſibile erit, quod in vltimo ſtatu mundi abſque prædictis qualitatibus remaneant elementa: cui videtur conſonare quod Auguſt. dicit 20. de ciu. Dei. In illa conflagratione

mundana elementorum corruptibilium qualitates, quæ corporibus nostris congruebant, ardendo penitus interibunt, atque ita sub lantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus mutabili mutatione conuenient. Sed hoc non videtur rationabiliter dictum primo quidem, quia cum qualitates actiuæ, & passiuæ sint per se elementorū accidentia oportet, quod à principiis essentialibus causentur, vnde non potest esse, quod principiis essentialibus manentibus in elementis, qualitates deficiant nisi per violentiam, quod non potest esse diuturnum: & ideo nec opinio Auic. videtur esse probabilis quod formæ elementorum actu maneāt in mixto, sed solum virtute, vt dicit Philosophus, quia oporteret, quod diuersorū elemētorum formæ in diuersis partibus materiæ conseruarentur, quod nō esset, nisi essent etiam situ distinctæ & sic non esset vera commixtio, sed solum secūdum sensum, & tamen in mixto impediuntur qualitates vnius elementi per qualitates alterius quod non potest dici in mundi cōsummatione, vbi omnino cessabit violentia. secundo quia, cum qualitates actiuæ, & passiuæ sint de integritate naturæ elementorum, sequeretur, quod elementa imperfecta remanerent; vnde auctoritas Augu. inducta non loquitur de qualitatibus actiuis & passiuis, sed de dispositionibus eorum, quæ generantur, & corrumpuntur, & alterātur, & ideo videtur dicendum, quod elementa in sua substantia remanebunt & etiam in suis qualitatibus naturalibus, sed mutuæ generationes, & corruptiones, & alterationes cessabūt. per huiusmodi enim elemēta ordinantur ad complectionem numeri electorum, sicut & cælum per motum suum; sed substantiæ elementorum manebunt, sicut & substantia cæli. Cum enim vniuersum in perpetuum remaneat, oportet, quod ea quæ sunt de perfectione vniuersi primo, & per se remaneant, hoc autem cōpetit elementis, cum sint essentiales partes ipsius vniuersi, vt probat Philosophus in 2. cæli. si enim est corpus circulare, oportet esse centrum ipsius quod est terra. posita autem terra, quæ est simpliciter grauis, vt potē in medio constituta, oportet ponere contrarium eius, scilicet ignem, qui sit simpliciter leuis, quia si vnum contrariorū est in natura, & reliquum, suppositis autem extremis, necesse est & poni media: vnde oportet ponere aerē, & aquam quæ sunt ad ignem quidem leuia, ad terrā autem grauia, quorum vnum est propinquius igni. aliud propinquius terræ. Vnde ex ipso situ vniuersi patet, quod ipsa elementa sunt partes essentiales vniuersi quod patet esse manifestum ordine causarum, & effectuum considerato, nam sicut cælum est vniuersale actiuum eorum quæ generantur ita elementa sunt eorundem vniuersalis materia Vnde ad perfectionem vniuersi requiritur, quod elemēta secundum suam substātiam maneant & ad hoc etiam habent ex sui natura aptitudinem. Corruptio autē aliter accidit in corporibus mixtis, & elementis, in corporibus enim mixtis inest corruptionis actiuū principiū propter hoc, quod sunt ex contrariis composita, in elementis autem, quia contrariū exterius habent, & non sunt ex contrariis composita. non inest principiū corruptionis actiuum, sed passiuum tantū; in quantum habent materiam. cui inest aptitudo ad aliam formā, qua priuantur, & ab hoc principio generatio, & corruptio in elementis sunt motus, vel mutationes naturales, & non propter principium actiuum. vt dicit Com in 2. phys. sicut ergo quia corpus cæleste principium sui motus actiuum habet extra, potest esse, quod eius motus cesset, ipso manente absque violētia, vt dictum est, ita potest esse, vt corruptio elementorum cesset, eorum substantiis manētibus, exteriori corruptiuo cessante, quod oportet reducere in motum cæli, sicut in primum generationis, & corruptionis principium.

Ad primum ergo dicendum, quod illa elementorum solutio non est referenda ad destructionem substantiæ elementorum, sed ad elementorum purgationem, quæ erit per ignem, qui faciem iudicii præcedet; post illam autem purgationem remanebunt elementa secundum substantiam, & naturales qualitates, vt dictum est. Vnde secundum concedimus. ad p & 2.

Ad tertium dicendum, quod elementa quātum ad sui mutationem facta sunt propter hominem in beatitudinem tendentem; sed quantum ad sui substantiā sunt facta & propter perfectionem vniuersi, & propter substantiam ipsius hominis, quæ ex elementis constituitur. ad 4.

Ad quartum dicendum, quod in mundi consumatione non cessabūt omnia mixta, quia corpora humana remanebunt, vnde decens est, si partes eorum remaneant in corpore hominis qui est minor mundus, quod ipsa tota remaneant in mundo maiori. ad x.

Ad quintum dicendum, quod elementum sicut nō habet virtutem, vt sit semper, propter hoc, quod potest ab exteriori corrumpi, ita non habet virtutem vt quandoque deficiat, nisi materialem, vt dictum est. ad 15.

Ad sextum dicendum, quod elementa sunt incorruptibilia secundum totum partibus generatis, & corruptis, quandiu motus cæli durat; sed motu cæli cessante, erit in eis alia incorruptionis causa, quia scilicet non possunt corrumpi nisi ab extrinseco, corruptiuum autem extrinsecum deficiente motu cæli cessabit. ad 16

Ad septimum dicendum, quod motus cæli est vt vita quædam omnibus rebus naturalibus secundum statum mutationis, qui in consummatione mundi tolletur. ad 17.

Ad octauum dicendum, quod licet eductio formarum de potentia in actum dependeat ex motu cæli, tamen eorum conseruatio dependet à principiis altioribus. ad 18.

Ad nonum dicendum, quod sol est causa caliditatis per motum, vt dicit Philosophus, vnde cessante motu tollitur corruptionis causa in elementis, quæ est per superexcedentiam caloris. ad 19.

ARTICVLVS VII.

Vtrum cessante motu cæli remaneat actio, & passio in elementis.

Videtur quod cessāte motu cæli remaneat actio, & passio in elementis. Potentiæ enim naturales sunt determinatæ ad vnum, vnde virtus ignis cum sit naturalis potentia, se habet tantum ad calefaciendum; sed in illa mundi consummatione remanebit virtus ignis, & aliorum elemētorum. vt prius dictum est, ergo impossibile est, quin ignis, & alia elementa agant. q. 5. de pot a 8. arg. p.

2 Præterea sicut dixit Philosophus in p. de gener. ad hoc, quod fiat mutua actio, & passio, requiritur, quod agens, & patiens sint similia secundum materiam, & dissimilia secundum formam, hoc autem erit in elementis cessante motu cæli, quia eorum substantiæ manebūt principiis essentialibus non mutatis, ergo erit actio, & passio in elementis, motu cæli cessante. arg 2.

3 Præterea causa actionis, & passionis in elemētis est ex hoc, quod in materia elemētis semper est appetitus arg 3.

ad aliam formam, licet materia per vnam formam sit perfecta: sed iste appetitus in materia remanebit etiam motu cæli cessante, non enim vna forma elementi poterit totam potentiam materiæ implere. ergo in illa mundi consummatione remanebit actio, & passio in elementis.

arg. 4. 4 Præterea illud, quod est de perfectione elementi, non aufertur ei, hoc autem est de perfectione cuiusque entis, quod agat sibi simile, diffusio enim ipsius esse deriuatur a primo bono in omnia entia, ergo videtur, quod elementa in illa consumatione agent sibi simile, & sic erit in eis actio, & passio.

arg. 5. 5 Præterea sicut proprium est ignis esse calidum, ita etiam proprium eius est calefacere, sicut enim calor deriuatur a principiis essentialibus ignis, ita calefactio deriuatur à calore, si ergo in illa rerũ consumnatione ignis, & eius calor remanebit, videtur quod etiam calefactio remanebit.

arg. 6. 6 Præterea omnia corpora naturalia se tangentia aliquo modo se alterant vt patet in p. de gen. sed elementa in illo statu mundi se tangent, ergo se inuicem alterabunt, & ita erit ibi actio, & passio.

arg. 7. 7 Præterea in illa mundi consũmatione erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis septemplicitet; sed modo sol, & luna sua luce illuminant corpora inferiora, ergo multo fortius tunc illuminabunt, & ita remanebit aliqua actio, & passio in his inferioribus, nam medium illud tum illuminabit vltimum.

arg. 8. 8 Præterea sancti videbunt visu corporeo res huius mundi; sed visio non potest esse sine actione, & passione, quia visus patitur à visibili, ergo erit actio, & passio etiam motu cæli cessante.

arg. p. sed c. Sed contra remota causa remouetur effectus; sed motus cæli est causa actionis, & passionis in istis inferioribus secundum doctrinam Philosophi, ergo remoto motu cæli remouebitur actio, & passio in istis inferioribus.

arg. 2. sed q. 2 Præterea actio, & passio in rebus corporalibus sine motu esse non potest, remoto autem primo motu, qui est motus cæli, vt probatur in 8. phys. oportet posteriores motus cessare, remoto ergo motu cæli non erit actio, & passio in istis inferioribus.

In c. Respondeo dicendum, quod sicut habetur in lib. de causis, quando causa prima retrahit actionem suã à causato, oportet etiam quod causa secunda retrahat actionem suam ab eodem, eo quod causa secunda habet hoc ipsum, quod agit, per actionem causæ primæ in cuius virtute agit; cum autem omne agens agat secundum quod est in actu, oportet secundum hoc accipere ordinem causarum agentium, secundũ quod est ordo eorum in actualitate: corpora autem inferiora minus habent de actualitate, quam corpora cælestia, nam in corporibus inferioribus non est tota potentialitas completa per actum, eo quod materia substans vni formæ remanet in potentia ad aliã formam, quod non est in corporibus cælestibus, nam materia corporis cælestis non est in potẽtia ad aliam formam, vnde sua potẽtialitas tota est terminata per formam, quam habet, substantiæ vero separatæ sunt perfectiores in actualitate, quam etiam corpora cælestia, quia non sunt compositæ ex materia, & forma, sed sunt formæ quædam subsistẽtes, quæ tamen deficiunt ab actualitate Dei, qui est suum esse, quod de aliis substantiis separatis non contingit: sicut etiam videmus, quod elementa etiam se superant inuicem secundum gradum actualitatis, eo quod aqua habet plus de specie, quam terra, aer quam aqua, & ignis quam aer, ita etiam est in corporibus cælestibus, & in substantiis separatis, elementa ergo agunt in virtute corporũ cælestiũ, & corpora cælestia agũt in virtute substantiarum separatarum: vnde cessante actione substantiæ separatæ, oportet, quod cesset actio corporis cælestis, & ea cessante, oportet, quod cesset actio corporis elementaris. Sed sciendum quod corpus habet duplicem actionem, vnam quidem secundum proprietatem corporis, vt scilicet agat per motum (hoc enim est proprium corporis, vt motum moueat, & agat) aliam autem actionem habet secũdum quod attingit ad ordinem substantiarum separatarũ, vt participat aliquid de modo ipsarum, sicut naturæ inferiores consueuerunt aliquid participare de proprietate naturæ superioris, vt apparet in quibusdam animalibus, quæ participant aliquam similitudinem prudentiæ, quæ propria est hominum, hæc autem est actio corporis, quæ non est ad transmutationem materiæ, sed ad quandam diffusionem similitudinis formæ in medio, secundum similitudinem spiritualis intentionis, quæ recipitur de re in sensu, vel intellectu, & hoc modo sol illuminat aerem, & color multiplicat speciem suam in medio: vterque autem modus actionis in istis inferioribus causatur ex corporibus cælestibus, nam & ignis suo calore transmutat materiam ex virtute corporis cælestis, & corpora visibilia multiplicant suas species in medio virtute luminis, cuius fons est in cælesti corpore. Vnde si actio vtraque corporis cælestis cessaret, nulla actio in istis inferioribus remaneret. Sed cessante motu cæli erit quidem actio in istis inferioribus illuminationis, & immutationis medij à sensibilibus, non autem erit actio, per quam transmutatur materia, quam sequitur generatio, & corruptio. ad 1.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus ignis semper est determinata ad calefaciendum, præsuppositis tamen causis prioribus, quæ ad actionem ignis requiruntur. ad 2.

Ad secundum dicendum, quod similitudo secundum materiam, & contrarietas formæ non sufficit in istis inferioribus ad passionem, & actionem, nisi motu cæli præsupposito, in cuius virtute agunt omnes inferiores actiuæ potentiæ. ad 3.

Ad tertium dicendum, quod materia non sufficit ad actionem, nisi principium actiuum ponatur. Vnde appetitus materiæ non sufficienter probat actionem in elementis, motu cæli subtracto, a quo est primum principium actionis. ad 4.

Ad quartum dicendum, quod inferiora nunquam attingunt ad gradum perfectionis superiorum, hoc autem est de ratione perfectionis supremi agentis, quod sua perfectio sibi sufficiat ad agendum, omni agente remoto: vnde hoc inferioribus agentibus attribui non potest. ad 5.

Ad quintum dicendum, quod ignis est proprium calefacere supposito quod habeat aliquam actionem, sed eius actio dependet ab alio, vt dictum est. ad 6.

Ad sextum dicendum, quod tactus non sufficit in elementis ad agendum, nisi motu cæli supposito. ad 7. & 8.

Ad septimum, & 8. illa concedimus, nam procedũt de actionibus, quibus materia non transmutatur, sed species quodammodo multiplicatur per modum intentionis spiritualis.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum cessante motu cæli remaneant plantæ & animalia bruta, & corpora mineralia.

Videtur quod cessante motu cæli remaneant plantæ, bruta animalia, & corpora mineralia. Habetur enim Ecclesiast. 4 Didi...

omnia opera Dei perseuerent in æternum, sed prædicta sunt opera Dei, ergo in æternum manent.

arg. 4. d. q. 2. a. 4. arg. 1. 2 Præterea impossibile est, quod intentio, & appetitus naturæ frustretur, est enim naturæ intentio sit ex hoc, quod natura a Deo in finem dirigitur, sed natura intendit per generationem, & corruptionem perpetuitatem speciei seruare, ergo nisi prædicta secundum speciem conseruentur, frustrabitur naturæ intentio, & appetitus quod est impossibile, vt dictum est.

q. de pot. a. 9. 4. d. ctr. arg. 9. 3 Præterea Decor vniuersi pertinet ad gloriam beatorum, vnde dicitur a sanctis, quod in maiorem beatorum gloriam elementa mundi in statum meliorem reformabuntur, sed plantæ, bruta, & mineralia pertinent ad decorem vniuersi, ergo non subtrahentur in vltima consummatione beatorum.

q. de pot. arg. 9. 4 Præterea sicut elementa seruierunt homini in statu viæ, ita & animalia, & plantæ, sed elementa propter prædictum ministerium remanebunt cessante motu cæli, & glorificabuntur, ergo & plantæ, & animalia remanebunt, & glorificabuntur.

arg. 5 5 Præterea quanto aliquid magis participat de proprietate primi perpetui, quod est Deus, tanto magis videtur esse perpetuum, sed animalia, & plantæ plus participant de proprietatibus Dei, quam elementa, quia hæc sunt tantum existentia, plantæ autem etiam viuunt, animalia vero insuper cognoscunt, ergo debent magis hæc in perpetuum manere, quam illa.

arg. 11. 4. d. arg. 1. 6 Præterea si in creatione mundi animalia & plantæ non fuissent producta, non fuisset mundus perfectus, sed maior erit perfectio mundi vltima, quam prima, ergo videtur, cum dici non possit quod mundus in sua innouatione maneat imperfectus, quod prædicta non remaneant.

arg. 16. 7 Præterea vniuersale est semper, sed vniuersale non est nisi in singularibus ergo videtur, quod cuiuslibet vniuersalis singularia, semper erunt, ergo & bruta animalia, & plantæ, & corpora mineralia semper erunt.

4. d. arg. 4. 8 Præterea animalia, & plantæ habent nobiliorem formam, quam ipsa elementa, sed mundus in illa finali innouatione in melius mutabitur, ergo magis debent remanere animalia, & plantæ, quam elementa, cum sint nobiliora.

4. d. cit. arg. 1. sed contra Sed contra, secundum Philosophum in 2. de gen. t. 55. 56. & 58 in animalibus, & plantis speciei perpetuitas non conseruatur, nisi secundum continuationem motus cælestis, sed tunc motus cælestis deficiet, ergo non poterit perpetuitas in plantis, brutis, & mineralibus conseruari.

arg. 1 & q. de pot. arg. 2. sed contra 2 Præterea cessante fine cessare debet id, quod est ad finem, sed animalia, & plantæ facta sunt ad animalem vitam hominis sustentandam; vnde dicitur Genesis 9. sicut olera virentia dedi vobis omnem carnem, sed post illam innouationem animalis vita in homine non erit, ergo nec plantæ, nec animalia remanebunt.

q. de pot. a. 9. c. Respondeo dicendum, quod in illa mundi innouatione nullum corpus mixtum remanebit, præter corpus humanum. Ad huius autem rationem sumendam procedendum est ordine quem docet Philosophus 2. phys. vt scilicet prius consideretur causa finalis, & postmodum principia materialia, & formalia, & causæ mouentes. Finis autem mineralium corporum, & plantarum, & brutorum duplex potest considerari. Primus quidem completio vniuersi, ad quam omnes partes vniuersi ordinantur sicut in finem. ad quem quidem finem res prædictæ non ordinantur sicut per se, & essentialiter de perfectione vniuersi existentes, cum nihil in eis existat, quod non inuenitur in principalibus partibus mundi, quæ sunt corpora cælestia & elementa, sicut in principiis actiuis, & materialibus; vnde res prædictæ sunt quidam particulares effectus causarum vniuersalium, quæ sunt essentiales partes vniuersi. & ideo sunt de perfectione vniuersi secundum hoc tantum, quod à suis causis progrediuntur, quod quidem fit per motum; vnde pertinent ad perfectionem vniuersi sub motu existentis; non autem ad perfectionem vniuersi simpliciter. & ideo cessante mutabilitate vniuersi, oportet, quod prædicta cessent. Alius autem finis est homo, quia vt dicit Philosophus in sua politica, ea quæ sunt imperfecta in natura, ordinantur ad perfecta sicut ad finem, vnde sicut ibidem dicit. cum animalia habeant vitam imperfectam respectu vitæ humanæ, quæ simpliciter perfecta est, & plantæ respectu animalium, plantæ sunt propter animalia præparatæ eis in cibum a natura. animalia vero propter hominem, necessaria ei ad cibum, & ad alia auxilia, ista autem necessitas est vita animalis hominis durante, quæ quidem in illa rerum innouatione tolletur, quia corpus resurget non animale, sed spirituale, vt dicitur 1. cor. 15. & ideo tunc etiam animalia, & plantæ cessabunt; & ad hoc idem habet aptitudinem prædictarum rerum materia, & forma. Cum enim sint compositæ ex contrariis, habent in seipsis principium actiuum corruptionis, vnde si a corruptione prohiberentur ab exteriori principio tantum, hoc esset quodammodo violentum, & non conueniens perpetuitati, quia quæ sunt violenta, non possunt esse semper, vt patet per Philosophum in lib. cæli, interius autem principium non habent, quod possit à corruptione prohibere, quia eorum formæ sunt per naturam corruptibiles, vt pote nec per se subsistentes, sed esse habentes à materia dependens: vnde non possunt in perpetuum remanere eadem numero, nec eadem specie, generatione, & corruptione cessante. Hoc autem inuenitur ex consideratione causæ mouentis. esse enim plantarũ, & animalium quoddam viuere est. quod in rebus corporalibus sine motu non existit, vnde animalia deficiunt cessante motu cordis, & plantæ cessante nutrimento. In his autem rebus non est aliquod motus principium non dependens à primo mobili, quia ipsæ animæ animalium, & plantarum totaliter subiiciuntur impressionibus cælestium corporum: vnde motu cæli cessante non poterit in eis motus remanere, nec vita, & sic patet quod in illa mundi innouatione res prædictæ non poterunt remanere.

Ad primum ergo dicendum, quod omnia opera Dei in æternum perseuerant, vel secundum se, vel in suis causis, sic enim, & animalia, & plantæ remanebunt manentibus corporibus cælestibus, & elementis. q. de pot. ad 1.

Ad secundum dicendum, quod perpetuitas, quæ est secundum speciem, & non secundum numerum, est per generationem, quæ cessante motu cæli non erit. Vel dic, quod naturalis appetitus ad perpetuitatem, quæ inest animalibus, & plantis, est accipiendus secundum ordinem ad motum cæli, vt scilicet tantũ in esse permaneant, quantum motus cæli durabit, nõ enim potest appetitus esse in effectu, vt permaneat vltra suam causam, & ideo si cessante motu primi mobilis plantæ, & animalia non maneant secundum speciem, non sequitur appetitum naturalem frustrari. ad 5. 4. d. ad 5.

Ad tertium dicendum, quod prædictæ res faciunt ad decorem vniuersi secundum statum mutabilitatis in mundo, & animalis vitæ in homine, & non aliter. q. de pot. ad 4.

Ad quartum dicendum, quod elementa non

ad 9. 4. d. c. ad 1. dicuntur remunerari secundum se, quia nec secundum se aliquid meruerunt, sed dicuntur remunerari, inquantum homines in eis remunerabuntur, prout scilicet eorum claritas in gloriam electorum cedet. Animalibus autem, & plantis homines non indigebunt, sicut elementis, quæ erunt quasi locus gloriæ ipsorum; & ideo non est simile.

ad 5. Ad quintum dicendum, quod licet quantum ad vitam, & cognitionem, plantæ, & animalia sint similiora Deo, quam elementa, tamen quantum ad simplicitatem, quæ facit ad incorruptionem, sunt elementa Deo similiora.

ad 12. 4. d. 3. Ad sextum dicendum, quod alia fuit perfectio mundi creati & alia consummati, vt supra dictum est, & ideo non oportet, vt sit de secunda perfectione, quod fuit de prima; naturæ enim consentaneum est, vt sicut perfectio hominis multipliciter assignatur, est enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatæ: ita etiam perfectio vniuersi sit duplex, vna secundum statum huius mutabilitatis, altera secundum statum futuræ nouitatis. Plantæ autem, & animalia sunt de perfectione eius secundum statum istum, non autem secundum statum nouitatis illius, cum ordinem ad eam non habeant.

ad 16. Ad septimum dicendum, quod vniuersale tripliciter considerari potest, & secundum quemlibet modum considerationis aliquo modo verū est, quod vniuersale est semper. Potest enim vno modo considerari natura vniuersalis secundum quod abstrahit à quolibet esse, & sic verū est, quod vniuersale est semper, magis per remotionem causæ determinantis ad aliquid tempus, quam per potentiam causæ perpetuitatis; de ratione enim naturæ vniuersalis non est, quod sit magis hoc tempore quam illo, per quem etiam modum materia prima dicitur esse vna. Alio modo potest considerari secundum esse, quod habet in singularibus, & sic verum est, quod est semper, quia est, quandocunque est suum singulare, sicut etiam dicitur esse vbique, quia est vbicunque est suū singulare, cum tamen multa loca sint, vbi sua singularia non sunt, vnde nec ibi est vniuersale. Tertio modo potest considerari secundum esse, quod habet in intellectu, & sic etiam verum est, quod vniuersale est semper, præcipue in intellectu diuino.

4. d. ad 4. Ad octauum dicendum, quod quamuis animalia, & plantæ quantum ad quædam alia sint nobiliora, quam ipsa elementa, tamen quantum ad ordinem incorruptionis, elementa sunt nobiliora, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum corpora humana maneant motu cæli cessante.

q. 5. de pot. a. 8. arg. 1. Videtur quod corpora humana non remaneant motu cæli cessante; omnis enim mixtio elementorum ex motu cæli causatur, cum ad mixtionem alteratio requiratur; sed corpus humanū est corpus mixtum ex elementis, ergo motu cæli cessante remanere non potest.

arg. 3. 2 Præterea necessitas, quæ est ex materia est necessitas absoluta, vt patet in 2. phys. sed in corpore composito ex contrariis est necessitas ad corruptionem ex ipsa materia, ergo impossibile est, quin talia corpora corrumpantur & ita non possibile est, quod remaneant post statum generationis, & corruptionis; corpora autem humana sunt huiusmodi, ergo impossibile est, quod in illo rerum fine remaneant.

arg. 4. 3 Præterea homo cum brutis conuenit in hoc quod habet corpus sensibile; sed corpora sensibilia brutorum, non remanebunt in illo mundi fine, ergo nec corpora humana.

arg. 5. 4 Præterea finis hominis est perfecta assimilatio ad Deum; sed Deo, qui incorporeus est, magis assimilatur anima a corpore absoluta, quam corpori vnita, ergo in statu finalis beatitudinis animæ erunt sine corporibus.

arg. 6. 5 Præterea ad perfectam hominis beatitudinem requiritur perfecta operatio intellectus, qui est principalis in homine; sed operatio animæ intellectiuæ est perfectior a corpore absolutæ, quam corpori vnitæ, quia vt dicitur in lib. de causis. Omnis virtus vnita plus est infinita, quam multiplicata, formæ autem separatæ in se, vnitæ sunt, materiæ vero coniunctæ quodammodo ad plura diffunduntur, ergo in illa perfecta beatitudine animæ non erunt corpori vnitæ.

arg. 7. 6 Præterea elementa quæ sunt in mixto appetunt naturali appetitu propria vbi; appetitus enim naturalis non potest esse vanus, vnde, quod est contra naturam, non potest esse perpetuum: non potest ergo esse quin elementa in corpore mixto existentia quandoque ad sua loca tendant & sic corpus mixtum corrumpatur, ergo post corruptionis statum non remanebunt humana corpora, quæ sunt mixta.

arg. 8. 7 Præterea omnis motus naturalis cuiuscunque corporis a motu cæli dependet; sed motus cordis, sine quo non potest esse humani corporis vita, est motus naturalis, ergo cessante motu cæli remanere non poterit, & per consequens nec humani corporis vita.

arg. 9. 8 Præterea membra humani corporis pro maiori parte sunt ordinata ad vsum competentis vitæ animalis sicut patet de venis, & stomacho, & huiusmodi, quæ ordinantur ad nutrimentum, sed animalis vita in homine non remanebit in illa beatitudine, ergo nec membra corporis, alias frustra essent, & sic nec corpus humanum remanebit.

arg. 1. sed contr. Sed contra est quod 1. ad cor. 15. oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, hoc autem corruptibile est corpus, ergo corpus remanebit incorruptione indutum.

arg. 4. 2 Præterea philip. 3. dicitur. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ; sed Christus corpus, quod semel in resurrectione resumpsit, nunquam deposuit, nec deponet Rom. 6. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur ergo & Sancti in perpetuum viuent cum corporibus, cum quibus resurgent & sic humana corpora post finem mundi manebunt.

lac. Respondeo dicendum, quod sicut Aug. dicit 22. de ciuit. Dei Porphirius ponebat ad perfectam beatitudinem animæ, omne corpus fugiendum esse, & sic secundum eum anima in perfecta beatitudine existens corpori vnita esse non potest, quam opinionem tangit Origenes in suo Periarchon dicens, quosdam opinatos fuisse sanctos corpora in resurrectione resumpta quandoque deposituros, vt sic ad Dei similitudinem in perfecta beatitudine viuant: sed hæc opinio præter hoc, quod est fidei cōtraria, vt ex auctoritatibus inductis, & pluribus aliis patere potest, etiam à ratione discordat, non enim perfectio beatitudinis esse poterit, vbi deest naturæ perfectio. Cum autem animæ, & corporis naturalis sit vnio substantialis, non accidentalis, non potest esse, quod natura animæ sit perfecta, nisi sit corpori coniuncta: & ideo anima separata a corpore non potest vltimam

perfectionem beatitudinis obtinere: propter quod etiam dicit Aug. in fine super Genes. ad litteram quod animæ sanctorum ante resurrectionem non ita perfecte fruuntur diuina visione, sicut postea: vnde in vltima perfectione beatitudinis oportebit corpora humana esse animabus vnita. Positio autem præmissa procedit secundum opinionem illorum, qui dicunt animam accidentaliter vniri corpori, sicut nautam naui, aut hominem indumento. Vnde & Plato dixit, quod homo est anima corpore induta, vt Gregor. Nicænus narrat: sed hoc stare non potest, quia sic homo non esset ens per se, sed per accidens: nec esset in genere accidentis, sicut hoc, quod dico, vestitum, & calceatum. Patet etiam, quod rationes supra inductæ de corporibus mixtis non habent locum in homine nam homo ordinatur ad perfectionem vniuersi, vt essentialis pars ipsius, cum in homine sit aliquid, quod non continetur virtute nec in elementis, nec in cælestibus corporibus scilicet anima rationalis. Corpus etiam hominis ordinatur ad hominem, non secundum animalem vitam tantum; sed ad perfectionem naturæ ipsius, & quamuis corpus hominis sit ex contrariis compositum, meret tamen principium incorruptibile, quod potest præseruare à corruptione absque violentia, cum sit intrinsecum, & hoc potest esse sufficiens principium motus, motu cæli cessante, cum a motu cæli non dependeat.

ad c. Ad primum ergo dicendum, quod motus est causa mixtionis secundum fieri; sed conseruatio eius est per formam substantialem, vt vlterius per principia cælu altiora.

ad 3. Ad secundum dicendum, quod anima rationalis ex perfecta vnione ad Deum omnino super materiam victoriam habebit & sic licet materia sibi relicta corruptibilis sit, tamen ex virtute animæ incorruptionem sortietur.

ad 4. Ad tertium dicendum, quod sensibilitas in homine est à principio incorruptibili, scilicet ab anima rationali. In brutis autem est a principio corruptibili, & ideo corpus sensibile hominis in perpetuum potest remanere, non autem corpus sensibile bruti.

ad 5. Ad quartum dicendum, quod anima corpori vnita plus assimilatur Deo quam à corpore separata, quia perfectius habet suam naturam. In tantum enim vnumquodque Deo simile est, inquantum perfectum est, licet non sit vnius modi perfectio Dei, & perfectio creaturæ.

ad 6. Ad quintum dicendum, quod anima corpori vnita non multiplicatur per modum formarum materialiũ quæ sunt diuisibiles diuisione subiecti; sed in se remanet simplex, & vna, vnde eius operatio non impedietur ex corporis vnione, quando corpus erit omnino subiectum animæ; nunc autem impeditur ex corporis vnione, propter hoc, quod anima non perfecte dominatur in corpus.

ad 7. Ad sextum dicendum, quod appetitus naturalis elementorum tendendi in propria loca per dominiũ animæ in corpus retinebitur, ne dissolutio elementorum fiat, quia elementa perfectius esse habebunt in corpore hominis, quam in suis locis haberent.

ad 8. Ad septimum dicendum, quod motus cordis in homine causabitur ex natura animæ rationalis, quæ à motu cæli non dependet, & ideo motus ille non cessabit motu cessante.

ad 9. Ad octauum dicendum, quod omnia membra corporis remanebunt, non propter vsus animalis vitæ; sed propter perfectionem naturæ hominis.

QVÆSTIO XXXII.

De actione corporum cælestium in corpora inferiora.

Deinde considerandum est de actione corporum cælestium in corpora inferiora.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR QVINQVE.

1 *Vtrum aliquod corpus sit actiuum*
2 *Vtrum corpora cælestia sint causa eorum, quæ fiunt in inferioribus.*
3 *Vtrum sint causa humanorum actuum.*
4 *Vtrum imponant necessitatem his, quæ subduntur eorum actioni.*
5 *Vtrum Cælum agat in hæc inferiora tantum per motum, & lumen.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliquod corpus sit actiuum.

Videtur quod nullum corpus sit actiuum. Non enim possunt formæ, & accidentia fieri ex materia, cum non habeant materiam partem sui ergo si fiant, oportet quod fiant ex nihilo & per consequens quod creentur; sed creatio solius Dei est actio, ergo solus Deus tam formas substantiales, quam accidentales producit, & sic nullum corpus erit actiuum. 3.c.g.c.69.

2 Præterea omne quod per se non est, deriuatur ab eo, quod est per se, ergo formæ rerum, quæ non sunt per se existentes, sed in materia, proueniunt ex formis, quæ per se sunt sine materia, sed omnes formæ sublunares excepta anima rationali, sunt in materia, & omne corpus habet formam in materia existentem, ergo nullum corpus est vllius rei actiuum. Ibid.

3 Præterea omne agens excepto primo agente in suo opere indiget subiecto, quod sit susceptibile suæ actionis; sed infra substantiam corporalem non est substantia, quæ sit susceptibilis suæ actionis, quia hæc substantia tenet vltimum gradum in entibus, ergo substantia corporalis non est actiua. ibid. & p.p. q.115. arg. 2. & p.

4 Præterea omnis substantia corporalis concluditur quantitate, sed quantitas impedit substantiam à motu, & actione, quia comprehendit eam, & mergitur in ea, sicut impeditur aer nubilosus a perceptione luminis & huius est signum, quod quanto magis accreuerit quantitas corporis, tanto est ponderosius, & grauius ad hoc, quod moueantur, ergo nulla substantia corporalis est actiua. ibid. pp. a 3.

5 Præterea omne agens habet virtutem agendi ex propinquitate ad primum actiuum; sed a primo actiuo, quod est simplicissimum, remotissima sunt corpora, quæ sunt maxime composita ergo nullum corpus est agens. pp. arg. 4. 3. c.g. l. c.

6 Præterea si aliquod corpus est agens, aut agit ad formam substantialem, aut ad formam accidentalem: sed non ad formam substantialem, quia non inuenitur in corporibus principium actionis nisi ali- pp. arg. 5.

qua qualitas actiua quæ est accidens, neque tamen potest esse causa formæ substantialis, cum causa sit potior effectu; similiter etiam neque ad formam accidentalem, quia accidens non se extendit vltra suum subiectum, ergo nullum corpus est actiuum.

sic g. c. 6? 7 Præterea accidens non migrat de subiecto in subiectum, sed migraret, si substantia corporalis esset actiua, ergo nullum corpus est actiuum.

ibid. Sed contra est, quod si substantia corporalis non agit, sed solus Deus immediate omnia operatur in omnibus, cum Deus non varietur per hoc, quod operatur in rebus diuersis: non sequeretur diuersus effectus ex diuersitate rerum, in quibus operatur; hoc autem ad sensum apparet falsum, non enim ex oppositione calidi sequitur infrigidatio, neque ex semine hominis sequitur generatio nisi hominis, ergo etiam substantia corporalis est actiua.

ibid. 2 Præterea contra rationem sapientiæ est, vt sit aliquid frustra in operibus sapientis, sed si substantiæ corporeæ nullo modo operantur ad effectus producendos, sed solus Deus immediate omnia operatur, frustra essent adhibitæ ab ipso aliæ res corporeæ maxime ad res producendas. Repugnat ergo prædicta positio diuinæ sapientiæ.

ibid. 3 Præterea quod dat alicui aliquod principale, dat eidem omnia, quæ consequuntur ad illud, sicut causa, quæ dat corpori elementari grauitatem, dat ei motum deorsum, sed facere aliquod actu consequitur ad hoc, quod est esse actu, vt patet in Deo. ipse enim est actus purus, & est prima causa essendi omnibus, si ergo substantiis corporeis communicat similitudinem suam, quantum ad esse, inquantum illas in esse produxit consequens est quod communicet illis similitudinem suam, quantum ad agere, vt etiam substantiæ corporeæ habeant proprias actiones.

p. p. q. 115. a. 1. p. c. q. 1. de pot. a. 7. c Respondeo dicendum, quod sensibiliter apparet aliqua corpora esse actiua. Sed circa corporum actiones tripliciter aliqui errauerunt, fuerunt enim qui totaliter corporibus actiones subtraxerunt, & hæc est opinio Auicebron in lib. fontis vitæ, vbi per rationes quæ tactæ sunt, probare nititur quod nullum corpus agit. sed omnes actiones, quæ videntur esse corporum, sunt actiones cuiusdam virtutis spiritualis, quæ penetrat per omnia corpora, ita quod ignis secundum eum non calefacit, sed virtus spiritualis penetrans per ipsum, & videtur hæc opinio deriuata esse ab opinione Platonis: nam Plato posuit omnes formas, quæ sunt in materia corporali esse participatas, & determinatas, & contractas ad hanc materiam, formas vero separatas esse absolutas, & ideo illas formas separatas dicebat esse causas formarum, quæ sunt in materia, secundum hoc ergo quod forma, quæ est in materia corporali, determinata est ad hanc materiam indiuiduatam per quantitatem, ponebat Auicebron quod a quantitate prout est indiuiduationis principium, retinetur, & arcetur forma corporalis, ne possit se extendere per actionem in aliam materiam. sed solum forma spiritualis, & immaterialis, quæ non est coarctata, per quantitatem, potest effluere per actionem in aliud. Sed ista ratio non concludit, quod forma corporalis non sit agens, sed quod non sit agens vniuersale: secundum quod enim participatur aliquid, secundum hoc est necessarium, quod participetur id, quod est proprium ei, sicut quantum participatur de lumine, tantum participatur de ratione visibilis. Agere autem, quod nihil est aliud quam facere aliquid actu, est per se propriũ actus inquantum est actus: vnde & omne agens agit sibi simile, sic ergo ex hoc, quod aliquid, est forma non determinata per materiam quantitati subiectam, habet quod sit agens indeterminatum, & vniuersale, ex hoc vero quod est determinata ad hanc materiam, habet quod sit agens contractum, & particulare. Vnde si esset forma ignis separata, vt Platonici posuerunt, esset aliquo modo causa omnis ignitionis. Sed hæc forma ignis quæ est in hac materia corporali, est causa huius ignitionis, quæ est ab hoc corpore in hoc corpus; vnde & sit talis actio per contactum duorum corporum. Sed tamen hæc opinio Auicebrõ superexcedit opinionem Platonis, nam Plato ponebat solum formas substantiales separatas, accidentia vero reducebat ad principia materialia, quæ sunt magnum, & paruum, quæ ponebat esse prima contraria, sicut & alij rarum, & densum, & ideo tam Plato, quam Auicenna in aliquo ipsum sequens, ponebant, quod agentia corporalia agunt secundum formas accidentales, disponendo materiam ad formam substantialem, sed vltima perfectio, quæ est per inductionem formæ substantialis est a principio immateriali, & hæc est secunda opinio de actione corporum. Tertia vero opinio fuit Democriti, qui ponebat actionem esse per effluxionem atomorum a corpore agente, & passionem esse per receptionem eorundem in corpus patiens. Quam opinionem improbat Aristot. in p. de Gen. à t. 57 vsque ad 66. sequeretur enim quod corpus non pateretur per totum, & quod quantitas corporis agentis diminueretur ex hoc, quod agit, quæ sunt manifeste falsa. Dicendum est ergo, quod corpus agit secundum quod est actu in aliud corpus, secundum quod est potentia.

1. c. g. c. 6? Ad primum ergo dicendum, quod quia ad hoc aliquid fit, vt sit, sicut forma non dicitur ens, quasi ipsa habens esse per hoc, quod compositum reducitur de potentia in actum.

ibid. Ad secundum dicendum, quod non oportet, vt omne, quod habet aliquam formam quasi participatã, recipiat eam immediate ab eo, quod est essentialiter forma sed immediate quidem ab alio, quod habet similem formam, simili scilicet modo participatam, quod tamen agat in virtute illius formæ separatæ, si qua est talis, sic enim agens similem effectum sibi producit.

p. p. a. 4? Ad tertium dicendum, quod tota natura corporalis simul accepta non habet aliquam inferiorem naturam infra se, in quam agat, sicut natura spiritualis in corporalem, & natura increata in creatam, sed tamen vnum corpus est infra alterum, inquantum est in potentia ad id, quod habet aliud in actu.

p. p. ibi. Ad quartum dicendum, quod quantitas non impedit formam corporalem omnino ab actione, sicut dictum est, sed impedit eam ne sit agens vniuersale, inquantum forma indiuiduatur, prout est in materia quantitati subiecta, signum tamen, quod inducitur de ponderositate corporum, non est ad propositum, primo quidem quia additio quantitatis non est causa grauitatis, vt probatur in 4. de cælo t. 9. secundo quia falsum est, quod ponderositas facit tardiorem motum, imo quanto aliquid est grauius, tanto magis mouetur motu proprio. Tertio quia actio non fit per motum localem, vt Democritus posuit, sed per hoc, quod aliquid reducitur de potentia in actum.

p. p. ibi. Ad quintum dicendum, quod corpus non est id, quod maxime distat a Deo; participat enim aliquid de similitudine diuini esse secundum formam, quam habet; sed id, quod maxime distat à Deo, est materia prima, quæ nullo modo est agens, cum sit in potentia tantum.

p.p.ad 5. & 5. c.g.c.69. Ad sextum dicendum, quod corpus agit, & ad formam accidentalem, & ad substantialem, qualitas enim actiua, vt calor, quia est accidens, agit ad formam accidentalem in virtute propria, quia vero causatur à forma substantiali, quæ simul cum materia est causa propriorum accidentium, agit in virtute formæ substantialis, sicut eius instrumentum, & ideo, potest agere ad formam substantialem, sicut & calor naturalis inquantum est instrumentum animæ, agit ad generationem carnis, quod enim agit in virtute alterius, producit effectum similem non sibi tantum, sed magis ei in cuius virtute agit, sicut ex actione instrumenti fit in artificiato similitudo artis. Neque est contra rationem accidentis, quod excedat suum subiectum in agendo, sed quod excedat in essendo.

3. c.g.c.69. Ad septimum dicendum, quod ridiculum est dicere, quod ideo corpus non agat, quia accidens non transit de subiecto in subiectum, non enim hoc modo dicitur corpus calidum calefacere, quod idem numero calor, qui est in calefaciente corpore, transeat ad corpus calefactum, sed quia virtute caloris, qui est in calefaciente corpore, alius calor numero fit actu in corpore calefacto, qui prius erat in eo in potentia. Agens enim naturale non est tradu-cens propriam formam in alterum subiectum, sed reducens subiectum, quod patitur, de potentia in actum.

ARTICVLVS II.

Vtrum corpora cælestia sint causa eorum quæ hic in inferioribus fiunt.

p.p.q.115. ar. 3. arg. p.q. 5. de ver. art. 8. p. Videtur quod corpora cælestia, non sint causa eorum, quæ hic in inferioribus corporibus fiũt. Dicit enim Damasc. in lib. 2. c. 6. nos autem dicimus, quoniam ipsa corpora cælestia nõ sunt causa alicuius eorum, quæ fiunt, neque corruptionis eorum, quæ corrumpuntur, signa autem sunt magis imbrium, & aeris transmutationis. Sed dices quod dicuntur non esse causa horum, quia non inducunt in his inferioribus necessitatem.

q. de ver. ar. 2. 2 Sed contra si effectus corporis cælestis impeditur in his inferioribus, hoc non potest esse nisi propter aliquam dispositionem in his inuentam, sed si hæc inferiora causantur à superioribus, oportet etiam illam dispositionem impedientem in aliquam virtutem corporis cælestis reducere, ergo impedimentum non potest esse in his inferioribus, nisi secundum exigentiam superiorum, & ita si superiora habent necessitatem in suis motibus, etiam in inferiora necessitatem inducent, si à superioribus producuntur.

3 Præterea ad faciendum aliquid sufficit agens, & materia, sed in istis inferioribus inueniuntur p.p. arg. 1. q. de ver. arg. 3. materia patiens, & contraria agentia scilicet calidum, & frigidum, & huiusmodi, ergo non est necessarium ad causandum ea, quæ hic inferius aguntur, causalitatem cælestibus corporibus attribuere.

4 Præterea agens agit sibi simile, sed vide- p.p. arg. 1. mus omnia, quæ fiunt hic inferius, fieri per hoc, quod calefiunt, & frigefiunt, & humectantur, & desiccantur, & aliis huiusmodi qualitatibus alterantur, ergo.

5 Præterea dicit Aug. l. 5. de ciu. Dei quod nihil p.p. arg. 4. q. de ver. arg. 9. est magis corporeum, quam corporis sexus, sed corporis sexus non causatur ex corporibus cælestibus, cuius signum esse videtur, quod duorum geminorum sub vna constellatione natorum vnus est masculus, & alter femina, ergo corpora cælestia non sunt causa rerum corporalium, quæ hic fiunt.

6 Præterea si corpus cæleste agit aliquid in hæc inferiora, aut agit inquantum est corpus, per corporalem scilicet formam, aut per aliquid aliud, non primum quia sic agere cuilibet corpori conueniret, quod est falsum, ergo si agit agit per aliquid aliud & sic illi incorporeæ virtuti debet attribui actio, & sic idem quod prius. q. de ver. ar. 5.

7 Præterea necessitas effectus procedit ex necessitate causæ, vt dicitur 5. met. c. de necessario, sed motus cæli est necessarius, cum enim sit naturalis, vt in p. cæli dicitur, non videtur esse voluntarius, vel electiuus, si ergo ex corporibus cælestibus causantur alterationes, & motus corporum inferiorum, oportet, quod in inferioribus omnia ex necessitate contingant, quod est falsum. ergo. ibid. arg. 11. & 12. 2. d. 15. q. p. a. 2. arg. 5.

8 Præterea vbi est eadem causa, & idem effectus, sed omnia corpora cælestia communiter habent motum, & lumen, ergo omnia haberent eundem effectum, quod est contra omnes qui ponunt causalitatem corporum cælestium super inferiora cum quædam eorum dicantur effectiue calida, vt sol, quædam vero frigida, vt Saturnus, & Luna. 2. d. arg. 5.

9 Præterea cum mouens, & motum oporteat esse simul & agens, & passum, vt probatur in 7. phys. non potest ab vno extremo prouenire actio in alterum nisi per impressionem factam in medio, sed inter stellas superiores, & corpora inferiora sunt medii orbes planetarum, cum ergo illi orbes non recipiant impressionem caloris, & frigoris, non videtur, quod ad minus à superioribus stellis aliqua impressio in corpora inferiora fiat, nec etiam ab aliquo planetarum, nisi forte a luna. ib. arg. 6. q. de ver. arg. 16. & 17.

10 Præterea si cæli agunt in hæc inferiora, maxime per motum, vt dicit Philosophus 2. cæli t. 42 sed hoc non potest dici, quia si sic agerent, deberet maior calor causari in corporibus propinquioribus cælo, quam in remotioribus; sed oppositum patet experientia, nam circa terram plures species rerum generantur quam supra, ergo dicendum est, quod cælum non agit in hæc inferiora. 2. cæli l. 10.

Sed contra est, quod secundum Philosophum in 2. met. illud, quod est primum in aliquo genere est causa illorum, quæ sunt post in illo genere, sed corpora cælestia sunt prima in genere corporum, & motus eorum sunt primi inter motus alios corporales, ergo sunt causa corporalium, quæ hic aguntur. q. de ver. arg. d. con. 3. se

2 Præterea Philosophus in 2. de Gen. dicit, quod allatio solis in circulo decliui est causa generationis, & corruptionis in his inferioribus; vnde & generationes, & corruptiones mensurãtur per motũ prædictum. In lib. etiam de animalibus dicit, quod omnes diuersitates, quæ sunt in conceptionibus, sunt ex corporibus cælestibus, ergo hæc sunt causa eorum, quæ fiunt in his inferioribus. ibid. arg.

3 Præterea cum omnis multitudo ab vnitate procedat, omnis motus debet ab immobili procedere, nam immobile vno modo se habet, mobile vero multiformiter, & per consequens, quãto aliquid est magis immobile, tanto est magis causa magis mobilis sed corpora cælestia sunt magis immobilia, quia solo motu locali mouentur, quo nulla fit multiformitas in aliquo intrinseco, hæc autem inferiora maxime mobilia sunt, cum multis motibus, generatione, alteratione, augmento, & motu locali moueantur, ergo corpora cælestia sunt horum inferiorum causa. p. p. c.

Respondeo dicendum, quod communis om-

q. de ver. art. 9 c. mum intentio fuit reducere multitudinē in vnitatē, & varietatem in vniformitatem, secundum quod possibile esset. & ideo antiqui considerantes diuersitatem actionum in istis inferioribus, reputauerunt ea reducere in aliqua principia pauciora, & simpliciora, scilicet in elementa, aut multa, aut vnum, & in qualitates elementares. sed ista positio non est rationabilis: qualitates enim elementares inueniuntur se habere in actionibus rerum naturalium sicut instrumētalia principia. cuius signum est, quod non eundē modum actionis habent in omnibus, nec ad eundem terminum perueniunt actiones ipsarum, alium enim effectum habent in auro, alium in ligno, vel carne animalis, quod non esset, nisi agerent inquantum sunt ab alio regulata; actio autem principalis agentis non reducitur sicut in principium, in actionem instrumenti, sed potius è conuerso; sicut effectus artis non debet attribui serræ, sed artifici. Vnde & effectus naturales non possunt reduci in qualitates elementares, sicut in prima principia. Vnde & alij scilicet Platonici reduxerunt in formas simplices, & separatas, sicut in prima principia ex quibus, vt dicebant, erat esse, & generatio in istis inferioribus, & omnis proprietas naturalis, sed hoc non potest stare, à causa enim eodem modo se habente est effectus eodem modo se habens, formæ autem illæ ponebantur esse immobiles: vnde oporteret, vt semper generatio ab eis esset vniformiter in istis inferioribus, contrarium tamen videmus ad sensum. Vnde oportet ponere principia generationis, & corruptionis, & aliorum motuum consequentium in his inferioribus esse aliqua quæ non semper eodem modo se habeāt; oportet ea tamen semper manere prima principia generationis, & corruptionis, vt generatio continua esse possit & ideo oportet ea immutabilia esse secundum substantiam, moueri autem secundum locum, vt per accessum, & recessum, & motus varios, & contrarij, & diuersi effectus fiant in his inferioribus. & huiusmodi sunt corpora cælestia & ideo omnes effectus oportet reducere in ea, sicut in caussas, sed in hac reductione duplex error fuit. Quidam enim hæc inferiora in corpora cælestia reduxerunt, sicut in causas simpliciter primas eo quod nullas substantias incorporeas arbitrabantur: vnde prima in corporibus dicebāt esse priora in entibus. Sed hoc manifeste apparet esse falsū. Nam omne, quod mouetur, oportet in immobile principiū reduci, cum nihil a seipso moueatur & non sit abire in infinitū; corpus autē cæleste, quamuis non varietur secundum generationem, & corruptionem, aut secundum aliquem motum, qui variet aliquid, quod in sit substantiæ eius, mouetur tamen secundum locum, vnde oportet in aliquod primum principium reductionem fieri, vt sic ea, quæ alterantur, quodam ordine reducantur in alterans non alteratum motum tamen secundum locum, & vlterius in id, quod nullo modo mouetur. Quidam vero posuerunt corpora cælestia esse causas istorum inferiorum non solum quantum ad motum, sed etiā quantum ad primam eorum institutionem, sicut Auic. dicit in sua Metaph. quod ex eo, quod est commune omnibus corporibus cælestibus, scilicet natura motus circularis, causatur in his inferioribus id, quod est eis commune scilicet materia prima, & ex his, quibus corpora cælestia differunt ab inuicem, causatur diuersitas formarum in his inferioribus, vt sic corpora cælestia sint media inter Deum, & ista corpora inferiora, etiam in via creationis quodammodo. Sed hoc alienum est a fide, quæ ponit naturam omnium immediate a Deo esse conditam, secundum primam institutionem. Vnam autem naturam mouetab altera, præsuppositis virtutibus naturalibus vtrique creaturæ ex diuino opere attributis, non est contra fidem, & ideo ponimus corpora cælestia esse causam inferiorum, per viam motus tantum, & sic esse media in opere gubernationis, non autem in opere creationis.

Ad primum ergo dicendum, quod dictum Damasc. intelligendum est, quod corpora cælestia non sunt prima causa generationis, & corruptionis eorum, quæ hic fiunt, sicut dicebant antiqui naturales qui ponebant corpora cælestia esse Deos, qui nimirum non intelligentes aliquam substantiam præter corpora esse, ea quæ sunt nobilissima in corporibus posuerunt esse nobilissima in entibus, vnde etiam scientiam naturalem primam scientiarum dicebant, vt in 4. met. dicitur, & propter hoc corpora cælestia Deos appellabant credentes etiam ea esse animata, quia ipsam animam corpus esse dicebant, vnde sequebatur corpora cælestia habere primam influentiam in corpora ex se, & non ab alio, quæ positio fuit causa inducens idololatriam. Vel dic, quod Damasc. intendit à corporibus cælestibus excludere respectu horum inferiorum causalitatem primam, vel etiam inducentem necessitatem; corpora enim cælestia licet semper eodem modo agant, eorum tamen effectus recipitur in inferioribus, secundum modum inferiorum corporum quæ in contrariis dispositionibus frequenter inueniuntur; vnde virtutes cælestes non semper inducunt effectus suos in istis inferioribus propter contrarias dispositiones impedientes. & hoc est, quod dicit Philos. in lib. de som. & vigil. quod frequenter fiunt signa imbrium, & ventorum, quæ tamen non eueniunt propter contrarias dispositiones fortiores. q. de ver. ar. 9. ad p.

Ad secundum dicendum, quod dispositiones istæ quæ contrariantur cælesti virtuti, non sunt ex prima institutione causatæ a corpore cælesti, sed ex diuina operatione, per quam ignis est calidus effectus, & aqua frigida, & sic de alijs; & sic non oportet omnia impedimenta huiusmodi in causas cælestes reducere. ibi ad 2.

Ad tertium dicendum, quod principia actiua in istis inferioribus corporibus non inueniuntur nisi qualitates actiuæ elementorum, quæ sunt calidum, & frigidum, & huiusmodi, & si sic esset, quod formæ substantiales inferiorum corporum non diuersificarentur nisi secundum huiusmodi accidentia, quorum principia rarum, & densum antiqui naturales posuerunt, non oporteret super hæc inferiora corpora aliquod actiuum principium ponere: sed ipsa sufficerent ad agendum; sed recte considerantibus apparet, quod huiusmodi accidentia se habent sicut materiales dispositiones ad formas substantiales naturalium corporum. Materia autem non sufficit ad agendum, & ideo oportet super has materiales dispositiones ponere aliquod principium actiuum. Vnde Platonici posuerunt species separatas, vt dictum est; sed hoc non sufficere, videtur quia species separatæ semper eodem modo se haberent, cum ponantur immobiles, & sic sequeretur quod non esset aliqua variatio circa generationem, & corruptionem inferiorum corporum, quod patet esse falsum. Vnde secundum Philosophum in 2. de gen. necesse est ponere aliquod principium actiuum mobile, quod per suam præsentiam & abundantiam causet varietatem circa generationem, & corruptionem inferiorum corporum, & huiusmodi sunt corpora cælestia. Et ideo quidquid in istis inferioribus generat, & mouet ad speciem, est sicut instrumentum cælestis corporis, secundum quod dicitur in 2. phys. quod sol, & homo generant hominem; vnde sicut instrumentum non mouet nisi motum a principali mouente, & agen-

re, ita nec virtutes inferiores actiue agere possunt, nisi motæ à corporibus cælestibus.

ibid. Ad quartum dicendum, quod corpora cælestia inferioribus corporibus non sont similia similitudine speciei; sed inquantum sua vniuersali virtute continent in se quidquid in inferioribus generatur, secundum quem modum dicimus etiam omnia esse Deo similia.

pp ad 4 q. de ver. ad 5. Ad quintum dicendum, quod oportet sexuum diuersitatem ad vires cælestes reducere, omne enim agens intendit assimilare sibi patiens secundum quod potest; vnde vis actiua, quæ est in semine maris, intendit conceptum semper ducere ad sexum masculinū, qui perfectior est; vnde sexus femineus accidit præter intentionem naturæ particularis agentis. Nisi ergo esset aliqua virtus, quæ intenderet sexum fœmineum generatio fœminæ esset omnino à casu, sicut & aliorum monstrorum: & ideo dicitur, quod quamuis sit præter intentionem naturæ particularis, ratione cuius fœmina dicitur mas occasionatus, tamen est de intentione naturæ vniuersalis, quæ est vis corporis cælestis, vt Auic. dicit. Sed potest esse impedimentū ex materia, quod neque virtus cælestis, neque particularis consequitur effectum suum, productionem scilicet masculini sexus: Vnde quandoque fœmina generatur etiam existente dispositione in corpore cælesti ad contrarium, propter materiæ indispositionem, vel è contrario generabitur sexus masculinus contra dispositionem cælestis corporis propter particularis virtutis victoriam super materiam. Contingit ergo quod in conceptione geminorum operatione naturæ materia separatur, cuius vna pars magis obedit virtuti agenti, quā altera propter alteritus indigentiam; & ideo in vna parte generatur sexus masculinus, in altera fœmineus: siue corpus cæleste disponat ad vnum, siue ad alterum, magis tamen hoc potest accidere quando corpus cæleste disponit ad fœmineum sexum.

de verit. ad 5. Ad sextum dicendum, quod agens semper est diuersum, vel contrarium patienti, vt dicitur in p. de Gener. & ideo corpori non competit agere in aliud corpus secundum hoc, quod habet commune cum eo; sed secundum id, quod ab eo distinguitur; & ideo corpus non agit inquantum est corpus; sed inquantum est tale corpus, sicut etiam animal non ratiocinatur inquantum est animal; sed inquantum est homo: & similiter ignis non calefacit inquantum est ignis, sed inquantum est calidus; & similiter est de corpore cælesti.

ad 13. ad 3. Ad septimum dicendum, quod impressio alicuius agentis non recipitur in aliquo, nisi per modum recipientis & quia natura inferior est talis, quæ impediri potest, & deficere in minori parte, ideo impressiones corporum cælestium non recipiuntur in corporibus inferioribus secundum necessitatem, vt semper ita eueniat; sed vt in pluribus, sicut expresse habetur à Philosopho in fine de somno & vigilia.

ibid. ad 5. Ad octauum dicendum, quod lux quantum est de se semper est effectiua caloris, etiam lux lunæ. Vnde dicit Philosophus l. 4. de part. anim. c. 5. quod noctes plenilunij sunt calidiores: sed præter naturam lucis, quæ communis est omnibus corporibus cælestibus, quælibet stella habet virtutem determinatam consequentem suam speciem, ratione cuius, lux eius, & motus habet vel infrigidare, vel humectare: & sic de aliis; sicut etiam & præter motum communem, qui est motus diurnus, quilibet orbis habet motum propium.

ibid. ad 6. q. de ver. ad 16. & 17. Ad nonum dicendum, quod cuiuslibet agentis habentis situm, actio prius recipitur in medio quam in termino: non tamen oportet, quod recipiatur in vtroque eodem modo: sed secundum quod exigit dispositio vtriusque, nam actio agentis recipitur in medio per modum medij. & ideo quando que alio modo recipitur in medio, quam in vltimo, sicut virtus magnetis attrahentis ferrum defertur ad ferrum per medium aerem, qui non attrahitur. & virtus piscis stupefacientis manum defertur ad manum mediante rete, quod non stupefacit vt dicit Comm. in 8. phys. quia stupefactionis capax non est, quamuis aliquo modo rete alteretur ex virtute piscis, ita etiam oportet, quod virtutes superiorum Stellarum prius recipiantur in medijs orbibus, quam in inferioribus corporibus, quamuis eosdem effectus vtrobique non habeant. nam actiones illarum non recipiuntur in medijs orbibus, vt alterentur, sicut hæc inferiora.

2 cæli l. 10. Ad decimum dicendum, quod secundum quod calor causatur in inferioribus corporibus ex motu astrorum, & totius cæli, corpora propinquiora cælo, vt ignis, & superior pars aeris, quæ circumfertur secundum motum cæli, sunt calidiora, secundum autem quod ex lumine stellarum causatur calor sunt calidiora ea, quæ sunt infima, quia in superioribus reflexiones radiorum magis disperguntur, & inde est etiam quod circa terram plures species rerum generantur ex virtute radiorum solis, & stellarum, quæ per reflexionem circa terram multiplicantur.

ARTICVLVS III.

Vtrum corpora cælestia sint causa humanorum actuum.

p. p. q. 115. ar. 4. arg. p. Videtur quod corpora cælestia sint causa humanorum actuum cum enim corpora cælestia moueantur à spiritualibus substantijs, vt dictum est, agunt in virtute earum quasi instrumenta: sed illæ substantiæ spirituales sunt superiores animabus nostris, ergo videtur quod possint imprimere in animas nostras, & sic causare actus humanos, quia cum instrumentum agat in virtute propria & principalis agentis, motus cęli, ratione cuius cælum est instrumentum intelligentiæ non solum agit in virtute corporis moti, sed etiam in virtute spiritus mouentis: & ita cum motus sit actus corporis moti, & spiritus mouentis: quia corpus cæleste pręeminet corpori humano: motus ille imprimit in illud quia etiam spiritus ille præeminet humano spiritui; motus cæli imprimet in animam. (de verit. arg. 4.)

arg. 1. p. p. 2 Præterea omne multiforme reducitur in aliquod vniforme principium: sed actus humani sunt varij, & multiformes, ergo videtur, quod reducantur in vniformes motus cælestium corporum, sicut in sua principia.

q. 5. de ver. ar. 10. arg. 6. 3 Præterea dicitur in sexus principiis, quod anima coniuncta corpori complexionem corporis imitatur: sed corpora cælestia imprimunt in complexionem humani corporis, ergo & in ipsam animam, & ita possunt esse causa humanorum actuum.

ibid. arg. 5. 4 Præterea experimentaliter inuenitur aliquos homines à natiuitate esse dispositus ad discenda vel exercenda, aliqua artificia, vt quidam ad hoc, quod sint fabri: quidam quod sint medici. & sic de alijs, neque hoc reduci potest sicut in causam, in principia proximi agentis, quia quandoque nati inueniuntur dispositi ad quædam, ad quæ parentes non inclinabantur, ergo oportet, quod hæc diuersitas dispositionum reducatur sicut in causam in corpora cælestia,

neque potest dici, quod huiusmodi dispositiones sint in animabus mediantibus propriis corporibus, quia ad huiusmodi inclinationes nihil operantur corporeæ qualitates, sicut operantur ad iram, & gaudium, & huiusmodi animæ passiones. ergo corpora cælestia immediate, & directe in animas humanas imprimunt, & ita sunt causa humanorum actuum.

p p arg. 5. 5 Præterea astrologi frequenter vera annuntiant de euentibus bellorum, & aliis humanis actibus, quorum principia sunt intellectus, & voluntas, quod facere non possent, nisi cælestia corpora essent humanorum actuum causa. sunt ergo corpora cælestia actuum humanorum causa.

p. 1 arg. sed contra. q. de ver. arg. p. & 2. sed contra. Sed contra est, quod dicit Damasc. in 2. lib. nostrorum actuum nequaquam sunt causa cælestia corpora, nos enim liberi arbitrii a conditore facti sumus, Domini nostrorum existimus actuum, & hoc ipsum determinant Aug. in 5. de ciu. Dei, & in fine super Gen. ad litt. & Gregorius in homilia epiphaniæ.

s d. arg. p. sed contra. 2 Præterea sicut dicit Philosophus in 3. de ani. t. 8. 14. & 18. agens oportet esse præstantius patiente. sed corpus cæleste est multo inferius in ordine entium, quam anima rationalis, ergo non potest in ipsam agere, vt causet aliquem effectum eius.

a. d. arg. 2. sed contra. 3 Præterea vt probat Philosophus in 2. ethic. c. p. & p. magn. mor. c. 9. in nobis est bonos, vel malos esse, sed bonos, vel malos efficimur per actus nostros ergo in nobis est, quod nos actus [illegible] faciamus, ergo non causantur ex aliqua impressione virtutis cælestis.

1. d. in c. 5 c. g. c. 87. Respondeo dicendum, quod cum propria rei operatio sequatur naturam ipsius illud tantum causa operationis esse potest quod aliquid in sua natura in esse producit, & ideo cum actus ex libertate arbitrii procedentes ex hoc, quod voluntarii sunt, & in potestate nostra actus humani proprie dicantur, non possunt in aliquam causam directe reduci, quæ ipsius animæ causa non sit, & ideo secundum diuersas positiones de causalitate animæ rationalis consecutæ sunt diuersæ opiniones de operibus humanis. Quidam enim antiqui Philosophi sensum & intellectum idem esse dixerunt, in tantum quod sicut ex transmutatione corporis transmutatur sensus, ita etiam transmutetur intellectus, vnde De mocrito narrat Philosophus. & cum omnes virtutes corporales ex corpore dependentes reducantur in virtutes primorum corporum sicut in causas, sequebatur, quod corpora cælestia directe causalitatem haberent super animam rationalem, & per consequens super operationes eius, vnde ponebant, quod qualis vnusquisque est secundum dispositionem, quam ex natiuitate sortiebatur, secundum impressionem corporum superiorum, talis finis videbatur ei, & secundum hoc diuersificabantur electiones hominum, quibusdam hoc, quibusdam aliud eligentibus. Hæc autem positio reprobata est a Philosophis, & quantum ad causam, quia probauerunt intellectum non esse virtutem corporalem nec actum eius proprium organo corporali expleri, tum etiam quantum ad id, quod sequitur, ostendentes bonam, vel malam electionem in nostra potestate esse, alias iniuste darentur pœnæ, & præmia similiter etiam damnata est a sanctis tamquam fidei contraria. Alii vero Philosophi ponentes intellectum a sensu differre in hoc, quod a corpore non dependet nec corporali organo actum suum explet, dixerunt nullam virtutem corporalem causalitatem super intellectum humanum habere: sed omnino ab extrinseco esse: & ideo etiam electionem humanam non dependere ex corporibus cælestibus, nisi per accidens, in quantum videlicet ex dispositione corporis, quam impressio cælestis relinquit, aliquo modo anima inclinatur ad sequendum affectiones corporis, per modum, quo passiones corporales rationem inclinant, & quandoque deducunt sed tamen qui ponunt animas humanas creari a Deo mediantibus intelligentiis, ponunt quod motores orbium causent ipsius motus voluntatis præter ordinem mosus, & Auic. dicit in fine suæ metaph. tract. 10 c. p. quod varietas operum voluntatis reducitur sicut in causam in conceptiones vniformes motorum cælestium: nec tamen ponunt quod tollatur libertas electionis, cum impressio recipiatur per modum recipientis: verum hæc etiam positio falsa est, & contra fidem: quæ immediate animas humanas a Deo creari ponit. Vnde aliter dicendum est, quod scilicet corpora cælestia in corpora quidem imprimunt directe, & per se, in vires autem animæ quæ sunt actus organorum corporeorum non directe quidem: sed per accidens, quia necesse est huiusmodi actus harum potentiarum impediri secundum impedimenta organorum, sicut oculus turbatus non bene videt. Vnde si intellectus, & voluntas essent vires organis corporeis alligatæ sicut posuerunt dicentes quod intellectus non differt a sensu, vt dictum est, ex necessitate sequeretur, quod corpora cælestia essent causa humanorum actuum: & ex hoc sequeretur, quod homo naturali instinctu ageretur ad suas actiones, sicut cætera animalia in quibus non sunt nisi vires animæ corporeis organis alligatæ, nam illud, quod fit in istis inferioribus ex impressione corporum cælestium, naturaliter agitur, & ita sequeretur, quod homo non esset liberi arbitrii, sed haberet actiones determinatas, sicut & cæteræ res naturales, quæ manifeste sunt falsa, & fidei contraria, vt dictum est: similiter indirecte, & per accidens impressiones corporum cælestium pertinere possunt ad intellectum, & voluntatem. & hoc dupliciter, primo quatenus impressiones corporum cælestium in exteriora corpora sunt nobis causa alicuius electionis, sicut cum per corpora cælestia disponitur aer ad frigus intensum, eligimus calefieri ad ignem, vel aliquid huiusmodi facere, quæ congruunt tempori. Secundo quatenus tam intellectus, quam voluntas aliquo modo ab inferioribus viribus accipiunt, quæ organis corporeis alligantur: sed circa hoc diuersimode se habent intellectus, & voluntas, nam intellectus ex necessitate accipit ab inferioribus viribus apprehensiuis, vnde turbata vi imaginatiua, vel cogitatiua, vel memoratiua ex necessitate turbatur actio intellectus: sed voluntas non ex necessitate sequitur inclinationem appetitus sensitiui, licet enim passiones, quæ sunt in irascibili & concupiscibili habeant quandam vim ad inclinandũ voluntatem, tamen in potestate voluntatis remanet sequi passiones, vel eas refutare, & ideo impressio corporum cælestium, secundum, quam immutari possunt inferiores vires, minus pertingit ad voluntatem, quæ est proxima causa humanorum actuum, quam ad intellectum. Quia ergo ponere, quod corpora cælestia sint causa humanorum actuum, est proprium illorum, qui dicunt intellectũ non differre a sensu, vnde quidam eorum dicebant, quod talis est voluntas in homine, qualem in die inducit pater virorum, deorumque: & constat intellectum, & voluntatem non esse actus organorum corporeorum, impossibile est, quod cælestia corpora sint causa humanorum actuum.

Ad primum ergo dicendum, quod spirituales substantiæ, quæ cælestia corpora mouent, in corporalia quidem agunt mediantibus corporibus cælestibus, sed in intellectum humanum agunt immediate illumi-

illuminando, voluntatem autem immutare non possunt. Vel dic. quod instrumentum spiritualis agentis non agit per virtutem spiritualem, nisi ex hoc, quod agit per virtutem corporalem; secundum autem virtutem corporalem corpus cæleste non potest agere nisi in corpus & ideo etiam actio, quæ est secundum virtutem spiritualem non potest pertingere ad animam, nisi per accidens, scilicet mediante corpore. Sed in corpus vtroque modo actio eius peruenit, ex virtute enim corporali mouet qualitates elementares: scilicet cali dum, & humidum, & huiusmodi sed ex virtute spirituali mouet ad speciem, & ad effectus consequentes totam speciem, qui non possunt in qualitates elementares reduci.

Ad secundum dicendum, quod sicut multiformitas corporalium motuum reducitur sicut in causam in vniformem motum cælestium, ita multiformitas actuum, qui sunt ab intellectu & voluntate reducitur in principium vniforme, quod est intellectus, & voluntas diuina.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa recte procederet, si corpus cæleste posset imprimere per se in animam, impressio autem corporis cælestis non pertenit ad animæ essentiam, nisi per accidens, scilicet nisi per corporis vnionem, cuius ipsa est actus: voluntas autem non oritur ex essentia animæ secundum quod est corpori coniuncta, & ideo ratio non sequitur.

Ad quartum dicendum, quod est aliquis effectus corporibus cælestibus in istis corporibus, qui non causatur ex calido, & frigido, sicut quod magnes attrahit ferrum, & per hunc modum aliqua dispositio in corpore humano relinquitur a corpore cælesti ex quo contingit, vt anima ei coniuncta inclinetur ad hoc, vel illud artificium.

Ad quintum dicendum quod plures hominum sequuntur passiones, quæ sunt motus appetitus sensitiui, ad quas cooperari possunt corpora cælestia: pauci autem sunt sapientes, qui huiusmodi passionibus resistant. & ideo Astrologi vt in pluribus vera possunt prædicere, & maxime in communi, non autem in speciali, quia nihil prohibet aliquem hominem per liberum arbitrium passionibus resistere. Vnde & ipsi Astrologi dicunt, quod sapiens homo dominatur astris, inquantum scilicet dominatur in suis passionibus.

ARTICVLVS IV.

Vtrum corpora cælestia imponant necessitatem his, quæ eorum actioni subduntur.

Videtur quod corpora cælestia imponant necessitatem ijs quæ eorum actioni subduntur. Causa enim sufficienti posita necesse effectum poni, sed corpora cælestia est sunt sufficiens causa suorũ effectuum, Cum igitur corpora cælestia cum suis motibus, & dispositionibus ponantur, sicut ex necessitate entia, videtur quod effectus eorum ex necessitate consequantur.

2 Præterea effectus agentis ex necessitate sequitur in materia, quando virtus agentis tanta fuerit, quod possit sibi subijcere totam materiam; sed tota materia inferiorum corporum subijcitur virtuti cælestium corporum tamquam excellentiori, ergo ex necessitate effectus cælestium corporum recipitur in materia corporali.

3 Præterea si effectus cælestis corporis non ex necessitate proueniat, hoc est propter aliquam causam impedientem; sed quælibet corpora, quæ impedire possent effectum cælestis corporis, necesse est reduci in aliquod cæleste principium, cum cælestia corpora sint causa omnium, quæ hic fiunt, ergo cum, & illud cæleste principium sit necessarium, sequitur, quod necesse sit impediri effectum alterius corporis cælestis, & sic omnia, quæ hic contingunt, ex necessitate eueniunt.

Sed contra est, quod Philosophus dicit in lib. de somno, & vigil. quod neque eorum quæ in corporibus sunt, signorum cælestium, velut aquarum, & ventorum, inconueniens est multa non euenire, sic ergo non omnes effectus cælestium corporum ex necessitate eueniunt.

Respondeo dicendum, quod ista quæstio partim quidem absoluta est secundum præmissa, partim autem difficultatem habet ostensum enim est, quod quamuis ex impressione cælestium corporum fiant aliquæ inclinationes in natura corporali, voluntas tamen non ex necessitate sequitur has inclinationes, & ideo nihil prohibet per voluntariã actionem impediri effectum cælestium corporum non solum in ipso homine, sed etiam in aliis rebus, ad quas hominum operatio se extendit sed nullũ tale principium inuenitur in rebus naturalibus, quod habeat libertatẽ sequendi impressiones cælestes. Vnde videtur, quod in talibus ad minus omnia ex necessitate proueniant, secundum antiquam quorundam rationẽ, qui supponentes omne, quod est, causam habere, & quod posita causa ex necessitate ponitur effectus, concludebãt, quod omnia ex necessitate contingant, quam quidẽ opinionem repellit Aristot. in 6. metaph. secundum duo, quæ ipsi supponunt. Primum enim non est verum, quod posita quacunque causa necesse sit effectũ poni, sunt enim quædam causæ, quæ ordinantur ad suos effectus non ex necessitate, sed vt in pluribus quæ quandoque deficiunt in minori parte, sed quia, huiusmodi causæ non deficiunt in minori parte, nisi propter aliquam causam impedientem, videtur adhuc prædictum inconueniens non vitari, quia & ipsũ impedimentum talis causæ ex necessitate contingit, & ideo secundo oportet dicere, quod omne, quod est per se habet causam, quod autem est per accidens nõ habet causam, quia non est vere ens, cum non sit vere vnum Album enim causam habet, similiter & musicum, sed album musicum non habet causam, quia non est vere ens, neque vere vnum. Manifestũ est autem, quod causa impediens actionem alicuius causæ ordinatæ ad suum effectum, vt in pluribus, concurrit ei interdum per accidens, vnde talis cõcursus non habet causam, inquantum est per accidens, & propter hoc id, quod ex tali concursu sequitur, non reducitur in aliquam causam præexistentem, ex qua ex necessitate sequatur, sicut quod aliquod corpus terrestre ignitum in superiori parte aeris generetur, & deorsum cadat, habet causam aliquam virtutem cælestem, & similiter etiam, quod in superficie terræ sit aliqua materia combustibilis, potest reduci in aliquod cæleste principium, sed quod ignis cadens huic materiæ occurrat, & comburat eam, non habet causam cæleste corpus, sed est per accidens, & sic patet, quod non omnes effectus cælestium corporum sunt ex necessitate.

Ad primum ergo dicendum, quod corpora cælestia sunt causa inferiorum effectuum mediantibus causis particularibus inferioribus, quæ deficere possunt in minori parte.

Ad secundum dicendum, quod virtus corporis cælestis non est infinita. Vnde requirit determinatam dispositionem in materia ad inducendum suum effectum, & quantum ad distantiam loci, & quantum ad alias conditiones, & ideo sicut distantia loci

E

impedit effectum cælestis corporis (non enim sol eundem caloris effectum habet in Dacia, quem habet in Aethiopia) ita & grossities materiæ, vel frigiditas, vel caliditas, aut alia huiusmodi dispositio impedire potest effectum corporis cælestis.

In c. Ad tertium dicendum, quod licet causa impediens effectum alterius causæ, reducatur in aliquod cæleste corpus sicut in causam, tamen concursus duarum causarum, cum sit per accidens, non reducitur in causam cælestem, vt dictum est.

ARTICVLVS V.

Vtrum cælum tantum agat in hæc inferiora per lumen, & motum.

p.q.67. art.5.arg.5. Videtur quod cælum agat in hæc inferiora non tantum per lumen, & motum, sed etiam per alias virtutes, cælum enim producit formas substantiales, sed hæ non possunt produci per lumen, vel motum quia causa est potior effectu, prædicta vero sunt accidentia, ergo cælum non agit in hæc inferiora tantum per lumen, & motum.

p meteor. l. 4. 2 Præterea secundum naturam est, quod simile generat sibi simile, sed cælum est causa caloris in his inferioribus, ergo debet illum generare per consimilem qualitatem, & non per lumen, vel motum. Sed dices quod cælum est causa caloris in his inferioribus per motum qui habet virtutem calefaciendi.

ibid. 3 Contra si calor producitur in his inferioribus per motum, illa pars erit calidior quæ est magis propinqua astro, ex cuius motu causatur calor, nam causa calefactionis est propinquitas ad astrũ, ex quo per motum causatur calor, sed experientia patet maiorem calorem esse prope terram, à qua magis distat astrum, quod est causa caloris, ergo cælum non agit in hæc inferiora producendo calorem per motum.

2. cæli l. 10. 4 Præterea si motus est causa caloris, & consequenter generationis, & corruptionis in his inferioribus, maxime id est vt inquit Philosophus 2. cæli t. 42 quia causatur calor in aere trito, vel compresso per motum stellarum, & præsertim solis, vt dicitur in p meteororum cap. 5. sed hoc non est possibile. Nam primo motus vt motus non causat calorem,

p. meteor. l. 5. quia sic omnis motus localis calefaceret, secundo quia cum æqualiter moueatur corpus solare, & partes cæli ipsius, æqualiter calefacerent vtraque, quod est falsum, nam corpus solis motum magis calefacit quam partes cæli ipsius, vt dicit Philosophus p. meteor. c. 5 tertio quia cum omnes stellæ tam fixæ, quam errantes moueantur, deberent gignere calorem, sicut gignit motus solis, & tamen Philosophus causam caloris in his inferioribus assignat maxime motui solis p. meteor. l c. 4. quia luna quæ calefieri non potest, cum interponatur inter nos, & solem impediret, ne sol causaret calorem in his inferioribus, quinto quia contritio, vel compressio a motu solis prouenire non potest ad aerem, nisi media corpora cælestia conterantur, quod est impossibile, ergo per motum non potest gigni calor, & per consequens nec fieri calefactio, quæ requiritur ad omnem generationem.

ibid. 2. cæli. 5 Præterea si per motum sphæræ cælestis calefit aer inferior, sequitur quod semper debeat esse æqualis calor in aere tam in æstate, quam in hieme, tam nocte, quam die, tam in vmbra, quam in sole, cuius tamen contrarium videmus, ergo per motum non potest fieri calor, & per consequens nec calefactio.

... cæl. 6 Præterea cælum non solum in his inferioribus est causa caloris, sed etiam frigiditatis, humiditatis, & siccitatis, sed has qualitates non producit cælum per motum, & lumen, vt per se constat nam hæc de sua natura non habent infrigidare, sed calefacere, ergo cælum has qualitates saltem producet per alias virtutes.

7 Præterea lumen solis, & reliquarum stellarum non potest penetrare terram, sed potius ad illam reflectitur; sed in profundis partibus terræ fiunt multæ generationes, ergo saltem illa non fiunt à cælo mediante lumine, & multo minus medio motu, cum terra secundum totum sit immobilis, ergo. ibid.

8 Præterea luna est causa fluxus, & refluxus maris, sed hunc effectum non potest facere per suum motum, vel per suum lumen, vt patet, ergo debet illum efficere per aliam virtutem. Tab. v. ... ...

Sed contra est, quod Philosophus p. meteor cap. 5. & 6. & 2. cæli. t. 42. dicit, quod cælum agit in hæc inferiora per lumen, & motum, & maxime per motum corporis solaris. p meteor. l. 4. 6. & 2. cæli l. 5.

Respondeo dicendum, quod cælum agit in hæc inferiora per motum, & lumẽ, & per alias virtutes singulis corporibus cælestibus attributas, & quidem quod motus præsertim solaris corporis causet calorem in his inferioribus probatur primo; quia motus localis naturaliter calefacit, tum quia potest disgregare aerem, & rarefacere, & consequenter ignire, nam raritas, & igneitas se consequuntur, vt frigiditas, & spissitudo, & propter hoc ea, quæ feruntur, sicut sagittæ, si habeant plumbum & ceram sæpe videntur liquefieri quasi motu ea calefaciente, tum quia sicut probatur in 6. phys. motus localis est primus motuum, in quolibet autẽ genere id, quod est primũ est causa eorũ, quæ sunt post in eodem genere, vnde motus localis est causa generationis, quæ est prima inter alios motus, & præcipue est causa prima alterationis, quæ est calefactio. Et quamuis in istis inferioribus causetur calor tam ex motu solis, quam ex motu alicuius alterius corporis superioris solus tamen sol sufficiens est facere æstuantem calorem, vt inquit Philosophus p. meteor. c. 5. nam calor, qui fit ex aliis corporibus cælestibus est quasi insensibilis respectu caloris, qui fit à sole, huius autem ratio est; quia motus, qui causat vehementem calorem oportet quod sit velox, & propinquus nobis, vnde motus astrorum fixorum, & quinque errantium, quæ sunt supra solem secundum opinionem Aristotelis, scilicet Saturni, Iouis, Martis, Veneris, & Mercurij, est quidem velox, remotus tamen à nobis longe, motus autem lunæ, licet sit propinquus, est tamen tardus, motus autem solis habet vtrumque sufficienter ad causandum calorem in istis inferioribus, velocitatem scilicet, & propinquitatem, cæterum magis generatur calor ex motu ipsius solaris corporis, quam ex motu sphæræ ipsius, quia maxime motus corporis solidi disgregat aerem, corpus autem solare est magis solidum, quam cæteræ partes sphæræ ipsius, cum non sit diaphanum, generatur enim calor in his inferioribus ex motu cæli, atque adeo solis trito aere, atq compresso, vt dicit Philosophus, quod non est ita intelligendum, quasi mutua contritio, vel confricatio corporis cælestis, & aeris sit causa caloris; sed solum motus aeris ex superiori motu cælestis corporis causatus: mouetur enim aer superior & similiter ignis secundum motum diurnum cæli totius secundum virtutem solis præsertim, & omnium stellarum, vt dicit Auer. quod vero præter motum etiam lumen astrorum, & præsertim solis, sit causa calefactionis corporum inferiorum, manifestum est, nam lumen habet virtutem calefaciendi inquantum est qualitas actiui primi alterantis scilicet

cæli, & directe causat qualitatem primam inferiorum corporum, quæ est calor. & quia hæc qualitas magis abundat in sole, inde est, quod est maxime potens ad calefaciendum. Reliqua vero cælestium corporum inquantum participant de lumine, quæ est vniuersalis virtus actiua cælestium corporum, habēt virtutem calefaciendi, intantum, quod etiam lumen lunæ est calefactiuum secundum id, quod Philosophus dicit in lib. de partibus animal. quod noctes plenilunij sunt calidiores. Vnde quidam pisces mouentur ad superficiem aquæ. Verum quia quædam astra non solum dicuntur calefacere; sed etiam infrigidare, & humectare, & non per accidens, quatenus agūt calorem proportionatum, vt vult Auer. propterea reprehendens Auicennam dicentem, quod stellæ faciunt infrigidationem, & calefactionem; sed per se. quod patet, quia illud videtur esse per accidens, quod non per se producitur ab agente, corpora autem cælestia sunt per se actiua eorum, quæ sunt hic, si igitur non per se agerent frigiditatem, & humiditatem, & alia huiusmodi, sequeretur quod ista essent per accidens in vniuerso, ideo dicendum est quod corpora cælestia per se agunt in hæc inferiora non solum per motum, & lumen calefaciendo: sed etiam per alias virtutes alios effectus producendo quod manifestum est quia cum omnes formæ substantiales inferiorum corporum sint ex virtute cælestium corporum consequens est, quod ex eorum virtute sint etiam qualitates consequentes species seu formas elementorum, & ideo licet omnia corpora cælestia secundum communem virtutem luminis habeant calefacere, secundum tamen alias virtutes proprias singulis corporibus cælestibus attributas debent hauere, non solum posse calefacere, sed etiam infrigidare, humectare & omnes alios effectus corporales in his inferioribus corporibus efficere: & secundum influentiam luminis. & harum virtutum potest sol calefacere corpora inferiora absque eo quod calefaciat medios orbes. nihil enim prohibet vt inquit Alex. ab aliquo agente aliquid alterari per medium, ita tamen quod illud medium non alteretur, licet recipiat aliquid suo modo. & ita sol imprimit in hæc inferiora mediante lumine calorem, cuius capacia sunt, orbes vero medii impressionem solis alio modo recipiunt, puta influentiam luminis & aliarum virtutum, & sic manifestum est quod cælum agit in hæc inferiora non solum per motum & lumen, sed etiam per alias virtutes.

p. p. 67 a. 3. ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut calor agit ad formam ignis instrumentaliter in virtute formæ substantialis, ita lumen agit instrumentaliter in virtute corporum cælestium ad producendas formas substantiales.

2 cæli l. 2. p. meteor. l. 4. in c. art.

Ad secundum dicendum, quod sufficit quod simile producatur a simili in virtute licet non actu; motus autem cæli est virtute calidus si non vt motus saltem vt est motus talis corporis in sua natura habentis virtutem calefaciendi.

p. met. l. 4. 2 cæli. l. 10.

Ad tertium dicendum, quod duplex est causa caloris ex corporibus cælestibus in his inferioribus generati; vna quidem causa est motus, alia causa est lumen seu reuerberatio radiorum solis a terra secundum quod calor generatur in his inferioribus ex motu astrorum & totius cæli, corpora propinquiora cælo scilicet ignis, & superior pars aeris, quæ circumferuntur secundū motum cæli, sunt calidiora: secundū quod autem ex lumine stellarum & præcipue solis causatur calor, sunt calidiora ea, quæ sūt infima, quia in superioribus reflexiones radiorum magis dispergantur. Ad cuius intelligentiam sciendum est quod radii procedentes a Sole ad terram sunt causa caloris: cum autem radius in terrā cadens repercutitur, fit iterum alius radius à terra quasi resursum tendēs, quanto ergo hi duo radii fuerint magis sibi inuicem propinqui, tanto plus de calore causatur, quia virtus vtriusque radii, scilicet cadentis, & reflexi pertingit ad eandem partem aeris, & inde est quod vbi radius solis cadens super terram facit angulum rectum, ibi est maximus calor, quia reflexio fit in eadem parte; quanto vero radius cadens in aliquo loco fecerit angulum maiorem recto, tanto est minus de calore, quia cum repercussio fiat secundum aliam partem aeris radius repercussus multum distat a radio primo cadente, manifestum est autem, quod quanto duæ lineæ continentes angulum magis procedunt, tanto magis distant ab inuicem. Vnde quanto magis receditur à terra vbi fit reuerberatio, tanto magis prædicti radii distant ab inuicem, & est minor calor. Et ideo propter immensam separationem prædictorum radiorum ab inuicem in loco superiori deficit calor & condensantur ibi nubes propter frigus quæ è contra prohibentur condensari prope terram, quia radii reuerberati a terra sua caliditate disgregant consistentias vaporum.

Ad quartum dicendum, quod ex motu solis præsertim modo explicato generatur calor in corporibus inferioribus Neque obstant rationes in contrarium. Non prima, quia vt dictum est, motus habet virtutem de se calefaciendi, vel saltem vt est corporis habentis virtutem calefaciendi, vt dictum est. Neque secunda quia licet æqualiter moueatur corpus solidū & partes sphæræ ipsius, motus tamen corporis solaris magis calefacit, quia est corpus magis solidum, quam sint cæteræ partes sphæræ ipsius cum non sit diaphanum, cuius simile possumus sumere, inquit Philosophus p. meteor. cap. 5. ex his, quæ sunt apud nos, quia etiā hic aer vicinus rebus fossis, quæ feruntur per violentiam maxime fit calidus. Neque tertia quia licet omnes stellæ tam fixæ, quam errantes moueantur, quia tamen motus solis est velox & propinquus nobis, quod non habet motus cæterarum stellarum, ideo ille est causa maioris. quam iste. Neque quarta quia licet luna non calefiat a sole, aliquo tamen modo immutatur ab eo, videmus enim quod illuminatur ab eo Non semper autem eadem specie immutationis mutatur medium, & extremū, sicut radius solis non inflammat vas vitreum plenū aqua sed stuppam oppositā. Neque quinta quia tam ex motu astrorum quam ex lumine causatur calor in his inferioribus, neque opus est alterari orbes medios inter solem & nos; sed solum simul moueri cum sole & per suum motum causare calorem modo dicto.

in e, & ad 2.

p. meteor. l. 5.

2 cæli l. 10.

Ad quintum dicendum quod maxime calor ignis, vt ait Philosophus vt p. cæli t. 43. per motum illius sphæræ, cui est infixus sol, & ideo generatur calor propter propinquitatem solis ad nos. & hoc dupliciter. Vno modo secundum quod per suum ortum ascendit ad nostrum hæmisphærium superius. Alio modo inquantum accedit ad summitatem capitum nostrorum, sicut enim est maior calor in die, quam in nocte, ita etiam est maior calor in meridie, quam in mane. Apparet etiam ratio, quare vbi est vmbra, non est tantus calor, quantus est in loco, vbi radii solares proiiciuntur, quia vmbra causatur ex aliquo corpore opposito soli, quod interrumpit continuationem transmutationis, quæ est a sole, sed actio solis pertingit ad locum vmbræ per quandam reflexionem.

in c.

2. cæli. l. 10.

p. meteor. l. 3.

Ad sextum concedimus cælum agere in hæc inferiora per se producendo non solum calorem, & lumen, sed etiam alias qualitates, & consequenter non solum agere per motum, & lumen sed etiam; ec

p. meteor l. 4. alias qualitates, & virtutes: Tota enim materia corporalis, quæ est sub corpore cælesti est sicut quædam materia existens in potentia ad caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem, & ad alias passiones, & formas, quæ consequuntur ad hæc, & quia materia per se reducitur in actum a primo agente, ideo cum primum generationis principium sit corpus cæleste, per se, & multo principalius corpora inferiora recipiunt prædictas qualitates a corpore cælesti quam a generante: non quidem quod in illo sint prædictæ

2. cæli, l. 10 qualitates similes productis in his inferioribus, sed aliæ productiuæ illarum, quia cum cælestia corpora agant, & non patiantur, & consequenter tangant, & non tangantur, in illis non sunt qualitates tangibiles per modum, quo sunt in inferioribus corporibus, sed per modum eminentiorem, sicut in causa actiua, non enim est ibi calidum vel frigidum humidum, vel siccum, sed virtus, quæ est horum causatiua sicut similiter non est ibi graue, & leue, sed loco horum est ibi aptitudo ad motum circularem, item rarum, & densum inuenitur in corporibus cælestibus secundum quod astra sunt spissiora, & magis commassata, quam sphæræ eorum, non tamen secundum differentiam contrarietatis, sed solum secundum additionem, & diminutionem virtutis, & secundum maiorem, & minorem congregationem partium.

2. cæli. l. 10. Ad septimum dicendum, quod formæ substantiales in inferioribus partibus terræ producuntur ab

in c. aliis virtutibus singulis corporibus cælestibus attributis, vt dictum est.

Tab. v. maren. Ad octauum dicendum, quod fluxus, & refluxus maris non consequitur formam substantialem aquæ, sed virtutem lunæ, sequitur enim eius motum, & est aquæ naturalis, quia est ex impressione cælestis corporis lunaris, cui naturaliter subditur aqua.

QVÆSTIO XXXIII.

De accidentibus cæli.

Deinde considerandum est de accidentibus cœli.

CIRCA QVÆ QVÆRVNTVR Tria.

1 *Vtrum in corporibus cælestibus sint accidentia sicut in corporibus inferioribus.*
2. *Vtrum accidentia cœli sint eiusdem speciei cum accidentibus corporum sublunarium, vt lumen in sole, & in aere, quantitas, & motus.*
3 *Vtrum maculæ lunæ causentur ex interpositione alicuius corporis inter nos, & lunam.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in corporibus cælestibus sint accidentia sicut in corporibus inferioribus.

2. cæli l. 20. VIdetur quod in corporibus cælestibus non sint accidentia. Quod enim habet substantialem, & specificam virtutem, nullum habet accidens, nam si hoc illi inesset, inesset tamquam eius virtus, eo quod accidens est virtus substantiæ, vt sæpius dictum est, sed corpora cælestia habent substantialem, & specificam virtutem, sunt enim causa omnis generationis substantialis, quæ fit in corporibus sublunaribus, ergo non habent vllum accidens.

2 Præterea in eo, quod est causa formæ substantialis, non est vllum accidens, nam superflue in illo esset, cum non possit agere ad productionem formæ substantialis, nam ageret vltra vires, sed cælum est causa formarum substantialium, quæ producuntur in his inferioribus, ergo in cælo nulla sunt accidentia. ibid.

Sed contra est, quod Philosophus in lib. 2. de cœlo probat cœlestia corpora moueri circulariter, & esse figuræ circularis, & per consequens in illis esse quantitatem, cum figura, & motus in quantitate subiectentur. 2. cæli, c. 4. & seq.

Respondeo dicendum, quod Simplicius inconuenientissimum existimat dicere in corporibus cælestibus esse accidentia, motus obiectis supra allatis, ex quibus sequitur, cum sensus non sit cognoscitiuus nisi accidentium, quod nihil illorum corporum sentimus; vnde ipse dicit, quod neque astra ipsa videmus, neque magnitudines ipsorum, aut figuras, neque excellentes pulchritudines, sed neque motum, sed velut illustrationem quandam ipsorum videmus talem, velut etiam solis circa terram lumen, non ipse sol videtur. Sed hoc est expressissime falsum, primo quidem quia Aristot. in 2. de ani. dicit, quod non secundum quod aqua, neque secundum quod aer, diaphanum est, sed quoniam est natura eadem in his vtriusque, & in natura superioris corporis, si ergo in huiusmodi inferioribus corporibus sunt accidentia sensu perceptibilia, pari ratione in corporibus cælestibus sunt accidentia sensu perceptibilia. Adhuc, figura, & magnitudo sunt entia mathematicalia, quorum rationes sunt indifferenter, in quocunque existant. Sicut igitur figura, & magnitudo inferiorum corporum sunt, accidentia sensibilia, ita etiam, & in cælestibus corporibus. Item si hoc esset, periret omnis certitudo Astrologicæ scientiæ, quæ procedit ex apparentibus secundum sensum circa corpora cælestia. Quomodo etiam esset possibile quod motus cælestium corporum esset eorum substantia, cum sit quid imperfectissimum, sequeretur etiam quod idem esset in sole figura, lumen, & motus, cum vnius rei non sit nisi vna substantia. Vnde patet omnino impossibile esse quod dicit simplicius. 2. cæli, c. 4.

Ad primum ergo dicendum, quod nihil prohibet corpora cælestia specificam virtutem habere, & tamen quædam accidentia in eis esse, nam in inferioribus corporibus sunt quædam accidentalia, licet in eis sit virtus ad generandum sibi simile in specie. 2. cæli. l. 14.

Ad secundum dicendum, quod accidentia possunt in virtute substantiæ tamquam eius instrumenta producere formas substantiales, vt sæpius dictum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum accidentia cæli sint eiusdem speciei cum accidentibus corporum sublunarium.

VIdetur quod accidentia cæli non sint eiusdem speciei cum accidentibus corporum sublunarium. Dicit enim Philosophus x. met. t. 20. quod corruptibile, & incorruptibile differunt genere, sed accidentia cæli sunt incorruptibilia vt quantitas motus, figura, & similia, eadem vero accidentia in corporibus sublunaribus sunt corruptibilia, ergo non sunt eiusdem speciei. 10. met. t. 26.

Tab v lue a it. 2 Præterea quæ habent diuersos effectus sunt specie diuersa, sed lux solis, & aliorum astrorum habent varios, & diuersos effectus, vt patet, ergo sunt specie diuersæ

q. 1. 08. a. p. 1. 44. 4. l. 3 & 11. 3 Præterea quantitas corporum sublunarium est diuisibilis, sed quantitas corporum cælestium est indiuisibilis, alioqui cælum esset corruptibile, ergo accidentia cæli non sunt eiusdem speciei cum accidentibus corporum sublunarium.

2 de ani l 14 Sed contra est, quod Philosophus in 2 de ani. t 68. dicit, quod perspicuitas, & lumen sunt eiusdem rationis in elementis & cælis.

2 de ani l. 14. a cæli l. 19. Respondeo dicendum, quod plura accidentia cæli sunt eiusdem rationis cum accidentibus corporũ sublunarium, & ratio est quia plura consequuntur naturam communem corporis, quæ logice eadem est in omnibus corporibus corruptibilibus, quam incorruptibilibus vt est esse diaphanũ, esse lucens acto, & illuminatiuum, quod est commune igni, & corpori cælesti, esse quantum, quod est passio corporis, vt dictum est, quæ ratio communis est vniuocatione logica omnibus corporibus cælestibus & sublunaribus, & idem dicendum est de figura, quæ est modus quantitatis. Quemadmodum vero in his inferioribus plura accidentia sunt, quæ consequuntur naturam propriam cuiuslibet rei, vt calor, & siccitas naturam ignis, frigus, & humiditas naturam aquæ, & sic de singulis, vt infra dicemus, ita in corporibus cælestibus

q. 4 a 2 p. meteor l 4. & 2. a. cæ. l. 12. singulas naturas consequuntur singula accidentia, quæ sunt illis ratio producendi diuersas operationes, & effectus, ex quorum diuersitate vt dictum est, arguitur diuersitas specifica cælorum

q. 9 a. 1. ad 3. Ad primum ergo dicendum, quod corruptibile, & incorruptibile differunt genere physico, seu materia, non autem genere logico, cum conueniant in vna communi ratione corporis vt dictum est.

2 d. 13 a 4. c. d. 15 q. p. a. 2. 14. ... 70. a. p. ad 2 Ad secundum dicendum, quod sicut calor, quæ est qualitas actiua ignis, & habet actionem quandam communem quatenus est calor, & habet aliam propriam secundũ, quod est in diuersis rebus, vt sic enim determinatur eius actio ad diuersos effectus, sicut calor qui est in homine operatur ad conuersionem cibi in carnem humanam, & in planta ad substantiã plantæ, ita & lux quamuis habeat actionem consequentẽ naturam locis inquantum est lux, determinatur tamen ipsius actio secundum quod in diuersis recipitur ad diuersos effectus, vnde alium effectum habet radius Saturni, quam Iouis.

8 phys. l. 21. Ad tertium dicendum, quod aliud est rem esse diuisibilem in potentia, aliud eandem posse actu diuidi, illud est de ratione quantitatis, & continui, non hoc, & ideo cælum est continuum & per consequens diuisibile, non tamen potest actu diuidi, quia hoc repugnat naturæ illius.

ARTICVLVS III.

Vtrum maculæ lunæ causentur ex interpositione alicuius corporis inter nos, & lunam.

2. cæli l 12. Videtur quod maculæ lunæ causentur ex interpositione alicuius corporis inter nos, & lunam. Quia luna est corpus homogeneum, sicut & sol, & reliqui planetæ, sed quod pars corporis homogenei non videtur, reliquæ vero videantur, oritur ex interpositione corporis, ergo maculæ lunæ oriuntur ex tali interpositione.

ibid. 2 Præterea maculæ lunæ sunt obscuritates quædam, & priuationes luminis in luna, sed priuatio luminis ab alio accepti oritur, vel ex interpositione inter ipsum, & corpus illuminans, vel certe inter nos, & lunam ergo cum non possit primum dici, cum lunæ maculæ videantur semper, etiam quando luna non eclipsatur, dicendum est nascitales maculas ex interpositione corporis inter nos, & lunam.

Sed contra est, quod maculæ lunæ ex omni parte mundi videntur ab omnibus, quod non contingeret, si orirentur ex interpositione corporis inter nos, & lunam. ibid

Respondeo dicendum, quod causa macularum, quæ in luna apparent à diuersis diuersimode assignatur. Quidam enim dicunt, quod causa illius diuersitatis, quæ in superficie lunæ apparet, seu macularum eius est aliquod corpus interpositum inter nos, & lunam, quod prohibet nos, ne videamus totaliter claritatem lunæ, vnde ex illa parte, qua inter visum nostrum, & lunam interponuntur huiusmodi corpora, videtur esse quædam obscuritas ex eo, quod habere claritatẽ in illa parte non videmus. Sed hoc non potest esse, quia illud corpus interpositum inter nos, & lunam non eodem modo interponitur inter lunam, & visum hominis in quacunque parte mundi, & ita non videtur similis dispositio in luna ex omni parte mundi. Sic igitur non videtur similis dispositio eclypsis solaris ex omnibus partibus mundi ex interpositione lunæ inter solem & visum nostrum, quod circa prædictam diuersitatem luna non accidit Nam similiter videtur ex omnibus partibus terræ siue Orientalibus, siue Occidẽtalibus, siue Australibus, siue Borealibus. Alij vero dicũt, quod huiusmodi obscuritas apparens in luna est quædam similitudo alicuius corporis puta terræ, aut maris, aut montium, quæ resultat in luna ad modum, quo resultat forma in speculo Et hoc tollitur etiam per eandem rationem. Quia si huiusmodi formæ in speculo viderentur ex quadã reflexione radiorum visualium, vel etiam formarum visualium, non ex omni parte terræ similis diuersitas appareret in luna. Sicut nec forma in speculo apparet secundum eandem dispositionem vndique aspicienti, quia reflexio fit ad loca determinata secundum proportionem corporum, ad quę fit reflexio, & ideo alij dicunt, & melius, quod ratio, quare talis diuersitas videtur in luna, est propter dispositionem suæ substantiæ, non autem propter dispositionem alicuius corporis; vel quamcunque reflexionem, & horum duplex est opinio. Quidam enim dixerunt, quod formæ effectuum sunt quodammodo in suis causis, ita tamen, quod quanto aliqua causa est superior, tanto diuersæ formæ effectuum sunt in ea magis vniformiter: quanto vero est inferior, tanto formæ effectuum sunt in ea magis distinctæ, corpora autem cælestia sunt causa inferiorum corporum. inter corpora cælestia infimum est luna, & ideo in luna secundum inferiorem superficiem eius, continetur quasi exemplaris diuersitas corporum generabilium, & ista fuit sententia Iamblici. Alij vero dicunt, quod licet corpora cælestia sint alterius naturæ à quatuor elementis, præexistunt tamen in corporibus cælestibus sicut in causis, proprietates elementorum: non tamen eodem modo, sicut in elementis, sed quodam modo in excellentiori modo, & inter elementa supremũ est ignis, qui plurimum habet de luce, & ideo luna, quæ est inter corpora cælestia, proportionatur terræ & assimilatur quodammodo naturæ ipsius, & ideo non totaliter est illustrabilis à sole. Vnde ex illa parte, qua perfecte illustratur ab eo, videtur in ea esse quædam obscuritas quæ semper apparet secundum eandem dispositionem in luna; quod non esset, si luna revolueretur, quia paulatim immutaretur aspectus talis obscuritatis, & ex his patet ad obiecta.

QVÆSTIO XXXIV.

De elementis secundum, quod sunt partes vniuersi.

Deinde considerandum est de elementis secundum, quod sunt partes vniuersi, & per consequens de qualitatibus motiuis, ex quibus determinatur illis situs in vniuerso.

CIRCA QVÆ QVÆRVNTVR OCTO.

Primo, Vtrum qualitates motiuæ elementorum differant specie

2 *Vtrum grauia, & leuia, seu elementa moueantur effectiuè à proprijs formis substantialibus, an vero à generante.*

3 *Vtrum sint plura elementa grauia, quam leuia.*

4 *Vtrum omnia elementa præter ignem habeant grauitatem, & grauitent in proprijs locis.*

5 *Vtrum motus naturalis elementorum sit velocior in fine*

6 *De loco elementorum.*

7 *Vtrum proiecta moueantur ab aere, an vero à virtute impressa.*

8 *Vtrum proiecta velocius moueantur in principio, quam in fine.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum qualitates motiuæ elementorum differant specie.

p. cœli t. 5. Videtur quod qualitates motiuæ elementorum non differant specie. Dicit enim Philosophus p. cæli t. 5. & 6. quod virtutes motiuæ sunt tres circularis, a medio, & ad medium sed si qualitates motiuę elementorum specie differrent, essent quinque, non autem tres, ergo qualitates motiuæ non differunt specie.

p. cœli t. 4. 2 Præterea dicit Philosophus p. cæli t. 10 quod vnum vni est contrarium, sed si qualitates motiuæ specie differrent, singulæ haberent duas contrarias, vt leuitas ignis grauitatem aquæ, & terræ, ergo qualitates motiuæ elementorum non differunt specie.

2. de Gener. t. 10. 3 Præterea idem inquantum idem semper est natum facere idem, vt dicitur 2. de Gener. t. 56. sed leuitas ignis & aeris oriuntur ex calore, sicut grauitas

q. 41 art. 2. aquæ & terræ oriuntur ex frigiditate, vt dictum est, ergo sicut calor ignis, & aeris sunt idem specie, & similiter frigiditas aquæ, & terræ, vt dictum est ita eius-

q. 41. art. 7. dem speciei erit leuitas ignis, & aeris, & grauitas aquæ, & terræ.

p. cœli t. 4. 4 Præterea qualitates motiuæ speciem sumunt à terminis, siue locis, sed hi termini siue loca sunt tantum duo, puta sursum, & deorsum, vt dicit Philosophus p. cæli t. 6 & 1. de Gen. t. 22. ergo qualitates motiuæ specie differentes sunt tantum duæ, grauitas, & leuitas, vnde leuitas aeris, & ignis non differunt specie, sicut nec grauitas terræ, & aquæ.

cœli t. 1. 5 Præterea 4. p. cæli t. 27. definit Philosophus leue, quod natum est ferri a medio graue quod ad mediũ, sed definitio leuis æqualiter competit igni, & aeri, sicut definitio grauis aquæ, & terræ, nam illa tendunt a medio, hæc ad medium, seu illa sursum, hæc deorsum, ergo leuitas ignis, & aeris erunt eiusdem speciei & similiter grauitas aquæ & terræ.

6 Præterea comparatio non est nisi inter ea, quę sunt vnius speciei, vt dicit Philosophus 7. phys. t. 19. sed aer, & ignis comparantur in leuitate, & aqua, & terra in grauitate vt patet p. cæli t. 27. & 4. cæli t. 26. & 27. ergo leuitas ignis, & aeris sunt eiusdem speciei, & similiter grauitas aquæ, & terra. 7. phys. t. 19. cœli t. 26. cœli t. 31.

Sed contra est, quod Philosophus 4. cæli t. 26. ex quatuor qualitatibus motiuis probat quatuor esse elementa.

Respondeo dicendum, quod qualitates motiuæ elementorum specie differunt, & ratio est, quia qualitates motiuæ, sicut & eorum actus, puta motus, specificantur ex terminis, non sunt autem idem specie termini, secundum quos specificantur motus ignis, & aeris, aquæ & terræ, aer enim natus est moueri ad locum, qui subditur igni, aqua autem ad locum, qui supereminet terræ, vnde & ignis dicitur simpliciter, & absolute leuissimus, quia tendit ad concauum lunæ; terra vero simpliciter, & absolute grauissima, quia tendit ad centrum mundi; aer autem est leuis per comparationem ad duo elementa, & similiter aqua est grauis per comparationem ad duo. Præterquam quod si leuitas aeris, & ignis essent eadem specie, aer, & ignis naturaliter tenderent ad eundem locum, & per consequens aer violenter quiesceret in eo loco, vbi nunc est, puta sub igne, quia naturaliter vnum quodque quiescit in eo loco, ad quem naturaliter fertur, vt dicitur 3. cæli t. 19. sicut vi quiescit, ad quem vi fertur, sicut è contra naturaliter vnumquodque mouetur ad locum, in quo naturaliter quiescit; quiescit autem naturaliter vnumquodque in proprio loco. Cum enim vnumquodque moueatur ad suum locum, tamquam ad perfectionem, & finem suum, vt dicit Philosophus 4. cæli t. 22. & 23. perfectio eius erit in illo esse, & per consequens naturaliter in illo quiescet. Vnde manifestum est, quod qualitates motiuæ elementorum specie differunt. p. cœli t. 5. p. cœli t. 3. p. cœli t. 1. 4. cœli t. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod qualitas motiua à medio est vna specie subalterna, sicut & qualitas motiua ad medium, vt patet ex his, quæ docet Philosophus 4. cæli t. 26, vt dictum est. 4. cœli t. 26.

Ad secundum dicendum, quod motus localis elementorum tribuitur elementis, non secundũ calidum, & frigidum, humidum, & siccum, secundum quæ distinguuntur elementa, vt patet in 2. de Gener. t. 6 sed secundum grauitatẽ, & leuitatem. Vnde duo corpora grauia comparantur ad motum localem, sicut vnum corpus, & similiter duo leuia: sicut similiter corpori dulci contrariatur amarum, & salsũ, quia hæc duo se habent per modum vnius, cum vtrumque sit priuatio dulcis in humido nutrimentali, propterea vero aer, & ignis efficiunt vnum corpus, sicut & vtrique vnus locus sursum tribuitur à Philosopho 2. de Gen. t. 22. & idem dico de aqua, & terra, quia aer, & aqua participant de igne, & terra, aqua enim leuis est in terra, & grauis in aere & igne. Vnde cum aqua plus habeat de grauitate, quam de leuitate, magis communicat cum terra, & ideo vtrique datur vnus locus, similiter autem dicendum est de aere, & igne. p. cœli t. 4. de sensu t. 10. 2. de Gen. t. 2.

Ad tertium dicendum, quod leuitas ignis consequitur combinationem caloris & siccitatis & leuitas aeris combinationem caloris, & humiditatis, & similiter dico de grauitate aquæ, & terræ, vt dictum est. q. 41. art. 4. & 13. art. 3.

ad 4. Ad quartum dicendum, vt dictum est ad ... Vel ..., quod non sunt ... specie termini, & eadem loca specie ignis, & aeris, vt dictum est, & ijsdem m..dis dicendum est ad quintum.

ad 6. Ad sextum dicendum, quod licet propriissime non sit comparatio nisi inter ea, quæ sunt eiusdem speciei, proprie tamen potest etiam fieri inter ea, quæ specie differunt, dummodo sint eiusdem generis, vt 10. met. t. 13. dicit Philosophus. 10. met t. 12. & 13. elementa autem licet differant inter se specie, sunt tamen eiusdem 3. cæli t. p. generis: sunt enim corpora naturalia, & per consequens in genere substantiæ, vt dicit Philosophus 3. cæli t. p.

ARTICVLVS II.

Vtrum grauia, & leuia moueantur effectiue à proprijs formis, an vero à generante, vel à medio.

p. cæli t. 18. Videtur quod grauia, & leuia moueantur effectiue à proprijs formis substantialibus. Dicit enim Philosophus p. cæli t. 89. quod elementa non feruntur sursum, vel deorsum quasi mota ab alio exteriori, sed si mouerentur à generante, mouerentur ab aliquo exteriori, ergo elementa non mouentur à generante; sed à seipsis per proprias formas substantiales.

ibid & 1. cæli 1. 7 & 8. 2 Præterea Philosophus loco cit. dicit, quod elementa non mouentur vi ad propria loca; sed naturaliter; sed motus naturalis est cuius principium est in eo, quod mouetur, ergo elementa non mouentur à generante, quod est illis extrinsecum; sed à proprijs formis intrinsecis.

p. cæli 1. p. & 5. 3 Præterea dicit Philosophus p. cæli t. 5. quod omnia naturalia habent in se principium motus; sed elementa sunt corpora naturalia, vt dicit Philosophus p. cæli t. p. ergo.

q. 1 de pot. a. 5. & q. 6. leg. 4 Præterea formam corporis elementaris sequitur motus, sicut & aliæ naturales proprietates consequuntur essentialia principia; sed hæc habent rationem efficientis respectu illarum, vt dictum est, ergo & forma elementaris erit principium efficiens motum elementi, & ita elementum effectiue mouebitur à seipso.

1. phys. l. 6. 5 Præterea causa, & effectus in actu sunt simul, vt dictum est; sed graue mouetur aliquando deorsum, quando Generans non existit, vt per se manifestum est. ergo graue non mouetur a Generante; sed a propria forma.

3. cæli l. 7. 6 Videtur quod grauia, & leuia moueantur ab aere medio quia motus naturalis debet immediate sequi à suo motore; sed motus grauium & leuium non sequitur a suo Generante, vt patet, neque etiam a propria forma, quia mouens seipsum diuiditur in mouens, & motum, vt probatur in 8. phys. quod non inuenitur in grauibus, & leuibus, quæ diuiduntur in formam, & materiam, cuius non est moueri, vt probatur in 5. phys. ergo necessario debet moueri à medio, ita vt ipsa moueant aerem, ad cuius motum ipsa deinde moueantur.

cæli l. 7. 7 Præterea oportet esse aliquam resistentiam inter mouens, & mobile, sed nulla est resistentia materiæ corporalis grauis, vel leuis ad eius formam, vel ad Generans, est autem ad medium, ergo graue, & leue mouetur ab aere.

id. 8 Præterea dicit Philosophus 3. cæli t. 18. quod aer facit motum naturalem elementi, sicut & violentum; sed violentum facit per se, & effectiue, ergo & naturalem, & per consequens grauia, & leuia mouebuntur a medio.

8. phys. l. 7. Sed contra est. quod Philosophus 8. phys. t. 29. dicit, quod impossibile est grauia & leuia moueri à seipsis, quia hoc est proprium vitæ, & animalium, cuiusmodi non sunt grauia, & leuia, sed moueri per se à Generante, per accidens vero a remouente prohibens.

8. phys. l. 8. 2 Præterea dicit Philosophus 8. phys. t. 30. quod nullum continuum mouet seipsum; sed ex eodem ibidem grauia, & leuia sunt continua, ergo nihil horum mouet seipsum.

ibid. 3 Præterea id, quod est in potentia naturaliter mouetur ab alio, quod est actu: sed nihil secundum idem est in potentia, & actu, ergo grauia, & leuia non mouentur a se: sed ab alio.

3. cæli l. 7. 4 Præterea dicit Philosophus 3. cæli t. 28 quod si nõ esset aer medius, non daretur corpus violenter motum, at vero motum naturalem grauis, & leuis aer tantum promouet, & coadiuuat motum, ergo grauia, & leuia non mouentur naturaliter ab aere, sicut mouentur violenter ab eodem, mouentur autem efficienter in tali motu ab aere.

3. cæli l. 7. Ad 1. quæst. Respondeo dicendum, quod in hac difficultate de motu grauium, & leuium, quidam vt Auer. dixerunt, quod grauia, & leuia mouentur à seipsis, non tamen per se: sed per accidens sicut nauta, qui mouet nauem, ad cuius motum ipse mouetur: & similiter corpus graue, & leue per suam formam mouet aerem, ad cuius motum ipsum corpus graue, vel leue mouetur, idque probant argumentis allatis. Verum hæc positio falso nititur fundamento, existimat enim quod forma grauis, & leuis sit principium actiuum per modum mouentis, & sic oporteat esse aliquam resistentiam ad inclinationem formæ & quod motus non procedat immediate à Generante, qui dat formam, quod est omnino falsum, nam forma grauis, & leuis non est principium motus sicut agens motum, nam agens per se est id, quod agit per propriam formam, forma autem non agit per aliam formam: sed est id, quo agens agit: vnde non potest dici agens nisi abusiue, est enim principium motus quo mouens mouet, sicut color est principium visionis, quo aliquid videtur. Vnde & Philosophus in 8. phys. t. 32. postquam dixerat de motu grauium, & leuium, quod nihil horum mouet se ipsum, statim subdit: sed motus habent principium non mouendi: neque faciendi, sed patiendi. Quare dicendum est, quod motus grauium, & leuium per se est a generante, per accidens vero a remouente prohibens, vt dicit Philosophus in 8. phys. quod confirmatur primo ex differentia inter motum grauium, & leuium, & motum animatorum, seu viuentium, quia enim hæc secundũ quod sunt in sua dispositione naturali, mouentur, nõ autem in accedendo ad eam, vel in recedendo ab ea, ideo dicuntur moueri à seipsis, & consequenter habere in se principium talis motus: at grauia, & leuia non mouentur nisi secundum quod sunt extra dispositionem suæ naturæ, vt pote cum sunt extra propriũ locum: cum enim sunt in proprio, & naturali loco, quiescunt, & ideo non nisi a motore extrinseco mouentur, quod per se est generans: per accidens vero remouens prohibens. Secundo ex ratione generali motus: motus enim quilibet est inclinatio naturæ, omnis autem inclinatio naturæ est a propria forma, & ab eo, qui dedit formam, ergo & motus localis naturalis grauium, & leuium erit à propria forma, & à generante ipsa: sed non est à forma tamquam ab agente, & mouente per se proprie: sed abusiue tantum, vt dictum est, ergo erit proprie tamquam a

Marginal notes (right column): q. 1. de malo a. 11 c.; 1. cæli l. 7.; 8. phys. l. 8; p. p. q. 18 p. ad 2.; p. p. q. 105 a. 1.

principio quo mouens mouet. Tertia ex differentia, quæ inuenitur in his, quæ mouentur. Eorum enim, quæ mouent, quædam principium sui motus in se ipsis habent, quædam vero extra se, sicut ea, quæ per violentiam mouentur, in quibus principium est extra, nil conferente vim passo, secundum Philosophũ in 3 eth. eorum autem, quorum principium motus in ipsis est, quædam talia sunt, quod ipsa seipsa mouent, sicut animalia: quædam autem, quæ non mouẽt seipsa, quamuis in seipsis sui motus aliquod principium habeant, sicut grauia, & leuia, non enim ipsa seipsa mouent, cum non possint distingui in duas partes, quarum vna sit mouens, & alia mota, sicut in animalibus inuenitur quamuis motum eorum consequatur aliquod principium, quod est in illis, scilicet formam, quam quia a generante habent, dicuntur a generante moueri per se; sed à remouente prohibens per accidens secundum Philosophum 8. phys. & hæc mouentur seipsis, sed non a seipsis. Postremo probatur, & simul explicatur quomodo motus grauium, & leuium a generante fit per se, a remouente vero prohibens per accidens, ex ratione motus localis per comparationem ad alios motus alterationis, & augmentationis. Quia cum id, quod est in potentia, moueatur ab eo, quod est actu, sicut dupliciter aliquid est in potentia leue vel graue, vno modo sicut ille, qui est in potentia ad habitum scientiæ, puta cum adhuc est aqua, & est in potentia ad leue, idest, vt fiat aer. Alio modo, cum ex aqua factus est aer, est adhuc in potentia ad actum leuis, quod est esse sursum; sicut habens habitum scientiæ, & non considerans est in potentia ad actum scientiæ; ita dupliciter potest aliquid moueri, & reduci ad actum, seu ex prima potentia ad secundam & ex secunda ad actum illius potentiæ; nam reducitur de prima potentia ad actum, cui coniungitur secunda potentia, per agens extrinsecum producens, & generans talem actum: ad actum vero secundæ potentiæ non reducitur per aliquod agens; sed per seipsum sequitur talis actus, nisi sit aliquod impediens & prohibens, nam tunc per accidens reducitur ad actum per remouens prohibens, vt patet inductione. nam in qualitate, existens in potentia ad illam reducitur ad actum per agens producens talem qualitatem, qua posita statim sequitur actus illius qualitatis, & si sit impediens talem actum, per accidens reducitur a remouente tale impedimentum: vt nondum habens habitum scientiæ reducitur ad actũ per actum docentis; habẽs autem iam habitum scientiæ non oportet quod reducatur in secundum actum per aliquod agens: sed statim per seipsum operatur considerando, nisi sit aliquod prohibens, puta occupatio, vel infirmitas, aut voluntas, & tunc per accidens dicitur moueri, & reduci ad actum a remouente tales causas impedientes: similiter in quantitate, antequam fiat additio quanti ad quantum, quantum reducitur ad actum primum per agens producens talem actum postquam vero facta est additio, statim sequitur extensio in corpore augmentabili, nisi aliquid prohibeat: & illud, quod remouet hoc prohibens, dicitur quodammodo mouere quantum ad extensionem & similiter in motu locali. Si columna sustineat aliquod graue, & sic impediat ipsum descẽdere: ille, qui diuellit columnam, per accidens dicitur mouere graue suppositum columnæ. & similiter ille, qui remouet lapidem, qui impedit aquam effluere à vase, dicitur per accidens mouere aquam, & non per se. sicut si pila repercutiatur à pariete, per accidens dicitur moueri à pariete, per se autem a primo proijciente: paries enim non dedit ei aliquem impetum ad motum, sicut dedit percutiens per accidẽs autem fuit, quod dum a pariete impediretur, ut secundum impetum ferretur, eodem impetu manente in contrarium motum resiliret & similiter ille, qui diuellit columnam, non dat graui supposito impetum, vel inclinationem ad hoc, quod sit deorsum: sed hanc habuit a primo generante, quod dedit ei formam, ad quam sequitur talis inclinatio, & motus. sic igitur dicendum est, quod generans per se est causa motus grauium, & leuium quia dat illis formam, quam consequitur motus, remouens autem prohibens per accidens quia statim ac aliquid est graue, & leue, & est extra locum nisi impediatur, mouetur ad propria loca, per se quidem à generãte, tamquam causa principali, & proprie quidem agente quia agit per propriam formam, & producit formam, ad quam sequitur motus, agente tamen consequenter, & non primo: quia principale agens dicitur aliquid agere primo & aliquid consequenter, agit enim primo dans formam, agit autem consequenter dans motum, qui consequitur formam: per accidens vero a remouente prohibens: sicut per se quidem sol illuminat domũ, per accidens vero qui aperit fenestram, quæ erat obstaculum luminis, & sic patet quod in grauibus & leuibus forma non est principium effectiuum, vel actiuum vt quod: sed tantum passiuum, est tamen actiuum vt quo, quia mediante forma generans producit motum grauium & leuium.

Ad primum ergo dicendũ, quod cum Philosophus negat grauia & leuia moueri ab exteriori agente tantum remouet exteriorem motorem, qui huiusmodi corpora moueat postquam formam specificam sunt consecuta. Mouentur enim leuia quidem sursum, grauia vero deorsum a generante, inquantum dat eis formam, quam sequitur talis motus: a remouente prohibens per accidens, & non per se quidam autem posuerunt, quod postquam speciem sunt adepta, huiusmodi corpora indigent ab aliquo alio extrinseco moueri per se, præterquam à generante, quod loco citato Philosophus remouet.

Ad secundum dicendum, quod ad motum naturalem sufficit habere principium passiuum & actiuum quo: quomodo se habet virtus grauium, & leuium & sic patet ad 3. nam elementa sunt corpora naturalia, & habent in se principium sui motus naturalis passiuum & non actiuum vt quod scilicet, vt dicit Philosophus 8. phys. t. 32 & per hoc patet solutio ad 3.

Ad quartum dicendum, quod forma elementi vt se tenet ex parte ipsius elementi mobilis, habet rationem principij passiui, vt vero se tenet ex parte generantis mouentis, habet rationem principij actiui non quidem efficientis, & vt quod: sed formalis, & vt quo.

Ad quintum dicendum, quod cum generãs sit causa principalis motus grauium, & leuium consequenter, puta mediante forma, non autem prima: ideo nõ est necesse, quod generãs existat: sed sufficit, vt existat forma, mediante qua mouet. Vel dic, quod mouens, & motum debent esse simul, vel quantum ad principium motus, non autem quantum ad totum motum, vt patet in proiectis, vel quandiu retinetur vis à mouente collata, vt est in proposito: quandiu enim graue retinet formam datam à generante dicitur generans mouere graue.

Ad secundam quæst. dicendum, quod non requiritur ad motum naturalem grauium, & leuium ex necessitate aer: quia id quod mouetur naturaliter, habet sibi inditam virtutem, quæ est principiũ motus. Vnde non oportet, quod ab alio impellente moueatur, sicut id, quod per violentiam mouetur, quia nullam virtutem inditam habet, ad quam sequatur talis motus sicut habent grauia, & leuia, quæ proinde a solo generante tamquam principali causa conse-

Marginal notes: 24 de ver. 3 … ; 8 Phys. t. 8. ; q. 2. de malo a. 11. ; in Conc. Tab. … 191. ; 8. cœli t. 18 ; 8 phys. t. ; Tab Concord. … 194. ; q. 1. de mo… a. 11. ; q. 1. de p… … ad 5. ; 6. cœli t. …

quentet agente, ab aëre vero tamquam à promouente motum, quatenus nimirum per suam leuitatẽ coadiuuat ad motum, qui est sursum, per suam grauitatem ad motum deorsum, vnde aer tantum requiritur ad motum grauium, & leuium ad bene esse, & non ex necessitate, vt male determinauit Auerroes.

Ad sextum ergo & septimum dicendũ, quod quia 3.cæli l 7. forma non est principium actiuum motus grauium, & leuium per modum mouentis; sed sicut quo mouens mouet, ideo non oportet aliam resistentiã quærere in hoc motu, quam illam, quæ est inter generãs, & gentium.

ibid. Ad octauum dicendum, quod aer non eodem modo facit motum violentum, & naturalem, vt dicit Philosophus 3.cæli.t 18. nam de violento dicit, quod si non esset aer, non esset quod vi motum esset; de naturali vero dicit quod aer promouet motum naturalem. Vnde ad violentum necessario requiritur aer, ad naturalem non nisi ad bene esse ob rationem allatam. in c.

ARTICVLVS III.

Vtrum sint plura elementa grauia, quam leuia.

4.cæli l.3. Videtur quod sint plura elementa grania, quam leuia. Dicit enim Philosophus 4. cæli t. 29. & 30. quod omnia elementa habent grauitatem præter ignem, etiam aer: ergo plura sunt elementa grauia, quam leuia

ibid. a Præterea dicit Philosophus loco citato quod si accipiatur vter de corio subtili, & infletur aere maioris ponderis erit inflatus, quam non inflatus, & velocius mouebitur inferius: sed hoc esse non posset, nisi aer grauitatem haberet ergo elementa grauia plura sunt, quam leuia.

ibid. 3 Præterea dicit Philosophus 4. cæli t. 39. quod si submoueatur aeri aqua, aer naturaliter deorsum feretur, si vero tollatur ignis, aer non nisi vi feretur sursum, sed hoc esse non potest, nisi aer grauitatem habeat, ergo idem, quod prius.

3.cæli l. 3. 4 Præterea omne grauius est graue, quia comparatiuus supponit positiuum, sic enim omne albius est album, sed aer est grauior igne, ergo aer est grauis, & sic plura sunt elementa grauia, quam leuia.

p cæli l.3. 3.cæli l.7. 4.cæli l.3. Sed contra est, quod Philosophus p cæli t.18. 3.cæli t.28. & 4.cæli t. :". docet, quod duo sunt elementa, quorũ vnu● est absolute graue, aliud absolute leue, puta terra, & ignis, & duo sunt respectiue leuia, & grauia, nã aer respectu ignis est grauis, respectu aquæ lenis, aqua vero respectu terræ est leuis, respectu aeris grauis.

l.r. Respondeo dicendum, quod necesse est dicere nõ esse plora elemẽta grauia quam leuia, sed esse vnum elementum grauissimum, alterum leuissimũ. & duo media, partim grauia partim leuia, si respectu diuersorum considerentur, & quidem de primis duobus probatur ex definitione grauissimi, & leuissimi: grauissimum enim est, quod substat omnibus, quæ deorsum feruntur, hoc autem non nisi vnum esse potest, quia si plura essent, nullum eorum substaret, omnibus, quæ deorsum feruntur, similiter leuissimum est, quod supereminet omnibus, quæ feruntur sursum, quod similiter est vnum ob eandem rationem. Et confirmatur primo quia ad sensum videmus quod terra, & omnia terrea substant omnibus corporibus, & feruntur simpliciter ad medium: medium enim determinatum est, quia non contingit aliquid eorũ, quæ mouentur in infinitum ferri, nisi per reiterationem, vt contingit in motu cæli secundum intentionem Philosophi, & similiter videmus ignem supereminere, & superferri omnibus, etiam ipsi aeri nam positus in aere sursum fertur ipso quiescente. Vnde necesse est quod moueatur ad extremum locum simpliciter, & per consequens, quod nullam grauitatem habeat, si enim haberet aliquam, tunc substaret alicui, hoc enim dicimus graue, quod simpliciter, vel alicui substat, & si hoc esset verũ, esset aliquod aliud corpus, quod moueretur ad extremum, quod omnibus supereminet, nunc autem non videmus aliquod tale præter ignem. Secundo quia cum sit aliquod medium, & aliquod extremum determinata, ad inuicẽ plurimum distantia localiter, vt patet, præter dicta, ex eo, quod ignis à deorsum mouetur sursum ad angulos similes sphærales, & similiter vnaquæque pars terræ & omne habens grauitatem feratur deorsum ad similes angulos sphærales, cum moueatur secundum rectum, & terra sit circularis, rationabiliter sunt duo corpora extrema graue, & leue, locis enim naturalibus existentibus, necesse est esse corpora mobilia ad illa, quia locus naturalis non est sine corpore: vnde cum sint duo loca, extremum scilicet, & medium in mundo necesse est esse corpora mobilia ad illa: huiusmodi autem sunt graue, & leue simpliciter, & hæc alia non sunt præter ignem & terram, vt sensu patet, quod autem præter duo extrema elementa, sint alia duo inter media, puta aer & aqua respectiue grauia, & leuia: aer quidem grauis respectu ignis, leuis autẽ respectu aquæ: aqua vero leuis respectu terræ, sed grauis respectu aeris, probatur, quia si dantur extremum, & medium in mundo, cum hæc sint contraria, necesse est inter hæc contraria dari medium, duorum enim contrariorum nihil prohibet esse vnum aut plura media, omnia enim contraria primo, & principaliter dicta medium habent, vt probatur 10. met. t. 22. quædam quidem vnum, quædam plura, vt patet in coloribus quare inter duo corpora extrema graue, & leue dabitur aliquod corpus graue medium, quod ad vtrumque extremorum comparatum rationem vtriusque habeat, & per consequens erit aliquis locus intermedius, quia enim locus naturalis non est sine corpore nato moueri ad ipsum, aut inexistente, cui proportionatur, manifestum est, quod necesse est inter graue, & leue simpliciter, sit aliquid medium, quod sit graue, & leue ad aliud, quod nimirum comparatum ad leue sit graue, & comparatum ad graue sit leue, & sic patet quod inter ignem, & terram debet esse aliquod corpus medium: hoc autem non esse vnum tantum specie, sed duo, puta aerem, & aquam, manifestum est tum sensu, tum quia si sunt duo elemẽta extrema puta ignis & terra, necesse est alia duo intermedia esse, vt dicit Philosophus 4 cæli t. 38. nam si vnum contrarium est in natura, necesse est, & alterum esse: ignis autem secundum naturam est calidus, & siccus, ergo necesse est dari corpus ei oppositum secundum vtramque qualitatem, quod vocamus aquam, quæ est frigida, & humida: rursum terra est frigida, & sicca, ergo debet dari aliud corpus ei oppositum, quod sit calidum, & humidum, quod vocamus aerem, & sic manifestum est non esse plura corpora grauia, quam leuia, sed esse duo grauia, vnum simpliciter, & absolute, & alterum secundum quid, & respectiue, & similiter esse duo leuia vnum simpliciter, alterum respectiue, sicut dictum est de graui

Ad primum ergo dicendum, quod à Philosopho in c. dicuntur omnia elementa grauia præter ignem, quia præter ignem terra est grauissimum elementorum absolute, reliqua vero duo intermedia sunt grauia, & leuia respectiue, seu ratione diuersorum, vt dictum

4. cæli 3. est. Vel dic, quod aer prope terram, & aquam, cum maxime alteretur, infrigidetur, & ingrossetur, potest etiam concipere maiorem grauitatem, & sic verum est considerando talem aerem, plura esse elementa grauia, quam leuia: verum de elementis iudicandum est secundum proprias naturas, & non secundum ea, quæ illis aliunde accidunt.

ibid. Ad secundum dicendum, quod vter inflatus aere crasso, vicino scilicet aquæ, & terræ, est grauior non inflato & de eo locutus est Philosophus; secus vero si sit inflatus aere remoto a terra. vel si loquamur de aere secundum naturam suam disposito, de quo intelligendi sunt simpl. Them. Ptolomeus negantes aerem in loco suo grauitatem habere.

4. cæli. 3. Ad tertium dicendum, quod si loquamur de aere secundum se, & secundum naturalem suam dispositionem, non habet aliquam grauitatem, per quam ex loco suo moueatur deorsum: quoniam aer secundum suam naturalem dispositionem habet qualitatem vnam simplicem, quæ est principium sui motus naturalis, quod ostendit simplicitas formæ substantialis ipsius, quæ est per se causa illius, & etiam vnitas loci, & simplicitas, ad quam per ipsa mouetur per se, per istam autem qualitatem simplicem quiescit in loco suo naturali, cum est in eo, & mouetur ad ipsum, vbicunque fuerit siue deorsum in loco terræ vel aquæ, siue sursum in loco ignis, si autem per ipsam mouetur ad locum suum, & quiescit in eo, ergo per ipsam non mouebitur ex ipso. Impossibile enim est, quod aliquod corpus simplex moueatur per vnam formã simplicem ad aliquem locum, & ex illo iterum moueatur, nam cum per istam quiescat in loco suo, per ipsam non mouebitur ex eo, quia nullum corpus per eandem formam quiescit in aliquo loco, & mouetur ex illo. & hoc modo locuti sunt Philosophi asserentes aerem in loco suo non habere grauitatem, & vtrẽ inflatum non esse grauiorem non inflato. si autem loquamur de aere secundum accidens & secundum dispositionem eius præter naturalem, sic nihil prohibet aerem in regione sua aliquam habere grauitatẽ, & per consequens naturaliter descendere deorsum, si remoueantur corpora sub illo existentia. Contingit enim aerem propinquum terræ, vel aquæ frigiditate ipsius ingrossari, & infrigidari præter naturam eius, sicut aqua calefit ab igne, & quia frigiditas est causa grauitatis, contingit ipsum fieri grauem præter naturã suam, & cõsequenter ipsum moueri deorsum ad locum aquæ, & sic aer per accidẽs secundum quod huiusmodi grauis est in aliqua parte regionis suæ, & per accidens mouetur deorsũ ex principio intrinseco per accidens existẽti in ipso ex propinquitate terræ, & aquæ sicut & aer vicinus igni subtiliatus caliditate ignis, præter naturalẽ eius dispositionẽ mouetur secundum aliquid ad regionem ignis; & ignis in inferiori parte eius ingrossatur humiditate aeris, & secundum aliquid mouetur deorsum ad regionẽ aeris, & hoc modo potest aer habere grauitatem in regione sua, & per illam naturaliter ferri deorsum, & secundum hunc modum loquitur Aristoteles de aere, quando 4. cæli dicit ipsum habere grauitatem in regione sua, & moueri deorsum distractis inferioribus, & non nisi violenter ferri sursum ad locum ignis, igne subtracto, & secundum hunc modum potest esse verum quod si vter repleatur aere sic disposito, grauior sit seipso non repleto.

Ad quartum dicendum quod comparatiuus si proprie accipiatur præsupponit positiuum, & infert ipsum; sed quandoque comparatio est abusiua, puta cum aliquid comparatiue dicitur respectu oppositi, sicut si dicatur cignus albior coruo, vel etiam si dicatur comparatiue, propter quod minus participat de opposito, vt si dicatur Ethiops albior esse coruo, quia est minus niger, & similiter dicitur aliquod minus malum esse eligibilius magis malo, cum tamen malum non sit eligibile nec æthiops sit albus, & secundum hunc modum dicitur aer grauior igne, quia est minus leuis illo. Verum quia non consueuit Aristoteles argumentari ex locutionibus ambiguis, ideo dicendum est, quod quædam sunt, quæ dicuntur absolute, sicut album, vel dulce, & in talibus comparatiuus præsupponitur positiuum, & infertur; quædam autem sunt, quæ dicuntur quãdoque absolute, quandoque comparatiue seu relatiue, sicut graue, & leue, nam vt in 4. dicitur. Ignis dicitur absolute leuis, terra autem absolute grauis; aer autem ad ignem quidem grauis, ad aquam vero, & terram leuis: sic & aqua ad terram quidem leuis est, ad ignem autem, & aerem grauis. Manifestum est autem quod id, quod est absolute graue, est etiam graue per comparationem ad alia, & per hunc modum omne graue est grauius, & omne leue est leuius, non tamẽ sequitur, quod omne leuius est leue, aut omne grauius est graue, quia non sequitur, quod si est leue ad alia, quod sit leue absolute, & eadem est ratio de graui quod patet similiter in magnitudine. Magnum enim communiter acceptum dicitur ad aliquid vt patet in prædicamentis sed appositum alicui rei dicitur absolute magnum quod pertingit ad quantitatem debitam illi rei, sicut homo dicitur magnus absolute, qui pertingit ad perfectam quantitatem hominis, & ita patet, quod magnum dicitur absolute, & ad aliquid. Vnde est quod omne magnum absolute dicitur magnum ad aliquid, quod est esse maius, non autem omne maius est absolute magnum: multa enim sunt, quæ absolute considerata sunt parua, quæ tamen aliis sunt maiora. Et secundum hunc modum aer, licet sit grauior per comparationem ad ignem: non tamen est absolute grauis, quia grauitas illi competit tantum comparatiue, non absolute.

ARTICVLVS IV.

Vtrum omnia elementa præter ignem, habeant grauitatem, & grauitent in propriis locis.

VIdetur quod omnia elementa præter ignem habeant grauitatem, & grauitent in propriis locis. Probat enim Philosophus 4. cæli t. 29. & 39. quod aer in proprio loco habet grauitatem, & grauitat experientia vtris de corio subtili, qui inflatus aere, & in loco aeris existens velocius descẽdet inferius, quam non inflatus, quod non esset, si aer grauitatem non haberet, & non grauitaret in proprio loco. 4. cæli

2 Præterea dicit Philosophus 4. cæli t. 39. quod aer, & aqua submotis corporibus substantibus eis, mouentur deorsum à regionibus suis naturaliter: ignis autem, si remoueatur aer, non feretur deorsum, nisi per violentiam, sed hoc non esset, nisi aer grauitatem haberet in proprio loco, per quam descenderet, ergo elementa habent grauitatem in propriis locis. ibid.

3 Præterea Philosophus 3. cæli t. 28. dicit, quod aer, & aqua sunt necessaria in motu proiectorum, quia habent naturam grauis, & leuis, per quam possunt deorsum, & sursum faciliter moueri, cum ergo motus proiectorum fiat deorsum in aere, oportet ipsum habere grauitatem, per quam deorsum feratur. 3. cæli t.

Sed contra est, quod Ptolomæus lib. de ponderi-
4. cæli l. 3. busostendit, quod nec aer, nec aqua in propria regione grauitatem habent, & de aqua ostendit ex eo, quod immergentes se in aqua, quamuis ad magnam profunditatem submergantur, non sentiunt grauitatem ipsius, illam autem sentirent, si esset grauis: & de aere probat experientia opposita illi, quam affert Philosophus l. sopr. cit.

4. cæli l. 3. Respondeo dicendum, quod vt ex dictis patet, dupliciter loqui possumus de aere. Vno modo secundū se, & secundum naturalem suam dispositionem; & hoc modo aer non habet aliquam grauitatem, per quam ex loco suo moueatur deorsum, & hoc modo locuti sunt Ptolemæus, & Themistius expositor Aristotelis negantes aerem in proprio loco grauitare, & hoc modo vter impletus aere non erit grauior vtre non impleto aere. Alio modo potest aer considerari secundum dispositionem præter naturalem eius, & sic nihil prohibet aerem in regione sua habere aliquam grauitatem, quia enim contingit aerem propinquum terræ, vel aquæ frigiditate ipsorum ingrossari, & infrigidari præter naturam eius, & frigiditas est causa grauedinis, contingit ipsum fieri grauem præter naturam ipsius, & consequenter moueri deorsum ad locum aquæ, & sic per accidens esse graue, & secundum hunc modum loquitur Philosophus de aere, cum dicit, quod vter plenus aere est grauior seipso non repleto aere, & similiter, cum de eodem asserit, quod subtractis corporibus inferioribus descēdit deorsum per grauitatem, quam habet præternaturalem scilicet. Et ex his patet ad primum, & secundum obiectum.

Ad tertium dicendum, quod sensus Philosophi est, quod aer, quia subtilis est, potest facile recipere motum, per quem moueat deorsum, & sursum ea, quæ proijciuntur.

ARTICVLVS V.

Vtrum motus naturalis elementorum sit velocior in fine.

5. phys. l. 7. 8. phys. l. 20 VIdetur quod motus grauium, & leuium non sit velocior in fine. Dicit enim Philosophus 5. phys. t. 44. quod motus irregularis est, qui non est æqualiter velox per totum; regularis vero, qui est æqualiter velox, sed motus naturalis grauium, & leuium est regularis, dicit enim Philosophus ibid. t. 45. quod potest aliquid moueri localiter in magnitudine regulari, & vniformi, atque adeo regulariter, si feratur per circulum, vel per lineam rectam; motus autem naturalis grauium, & leuium est per lineam rectam, ergo talis motus non est velocior in fine.

1. cæli l. 5. 8. phys. l. 20. 2 Præterea natura est determinata ad vnum; sic in motu recto est determinatum principium, medium, & finis, vt dicit Philosophus 8. phys. t. 76. ergo in motu naturali grauium, & leuium, qui rectus est, erit etiam determinata velocitas à natura, & ita non erit velocior in fine.

2. cæli l. 8. 3 Præterea motus ab extrinseco est velocior in principio, quam in fine, vt dicit Philosophus 2. cæli t. 35. sed motus naturalis grauium, & leuium est ab extrinseco; grauia enim, & leuia trahuntur in suo motu à fine, ad quem tendunt, vt dictum est, ergo motus naturalis grauium, & leuium non est velocior in fine.

Sed contra Philosophus 8. phys. t. 76. p. cæli t. 88. & 8?. & 2. cæli t. 35. dicit, quod quæ mouentur motu recto naturali, vt elementa, velocius mouentur in fine, quam in principio. 8 phys. l. 10. p. cæli 17. & 18 2. cæli l. 8

5 Præterea cum natura magis accedat ad terminum sibi conuenientem, debet velocius ferri, cum appropinquat ad illum, quam cum recedit ab illo, sed illud est in fine motus, hoc in principio, ergo motus naturalis est in fine velocior. p. 1. q. 35. a. 6 c. & ad 2.

Respondeo dicendum, quod verissimum est, & sensu manifestum, quod grauia, & leuia quanto magis descendunt, vel ascendunt, velocius mouentur in fine, quam in principio. Verum huius accidentis rationem assignare difficile est. Hypparchus enim illam assignat ex parte mouentis per violentiam, quia quanto magis elongatur motus, tanto minus remanet de virtute mouentis, & sic motus fit tardior: vnde motus violentus in principio quidem intenditur, in fine autem remittitur; in tantum quod finaliter graue non potest plus sursum ferri: sed incipit moueri deorsum propter paruitatem eius, quod remanserat de virtute motoris violenti, quæ quanto magis minuatur motus contrarius fit velocior. Sed illa ratio est particularis solum in his, quæ mouentur naturaliter post motum violentum: non autem locum habet in his, quæ mouentur naturaliter, eo quod generantur extra propria loca. Alij assignauerunt huius causam ex parte medij, per quod fit motus puta aeris, qui minus resistit, quanto plus proceditur in motu naturali: & ideo minus potest impedire motum naturalem. Sed & hæc ratio non minus competeret in motibus violentis, quam naturalibus, in quibus tamen contrarium accidit. Et ideo dicendum est cum Aristot. quod causa huius accidentis est, quod quanto corpus graue magis descendit, tanto magis confortatur grauitas eius propter propinquitatem ad locum proprium, quo enim magis descendit graue, fortius impellitur aliquid iuxta terminum sui motus. & per consequens velocius fertur ad proprium locum: velocitas enim maior, & minor sequitur maiorem & minorem grauitatem: maior autem grauitas grauis oritur ex maiori descensu: quanto enim graue corpus amplius descendit, eo velocitas corporis maior est, & similiter grauitas: nam corpus graue velox est per suam grauitatem: augetur autem 4. cæli l. 3. grauitas elementi grauis magis descendentis per plures partes aeris relicti à tergo, & descendentis propter descensum lapidis: cum enim aer prope terram existens ab aquæ, & terræ frigiditate sit incrassatus, fit grauis, & naturaliter descendit deorsum, vt dicit Philosophus 4. cæli t. 36. & per consequens auget grauitatem grauis, & eo magis, quo plus aeris descendit: quod contingit, quando graue magis ab eminenti loco descendit. Vnde manifestum est, quod motus naturalis grauium, & leuium est in fine velocior.

Ad primum ergo dicendum, quod duo sunt modi 5 phys. l. 7. irregularitatis in motu. Vnus est sumptus ex parte rei, in qua aliquid mouetur, vt patet præcipue in motu locali, quia impossibile est, quod motus sit regularis, vel vniformis, qui non transit per magnitudinem regularem, id est vniformem. Dicitur autem magnitudo regularis, vel vniformis, cuius quælibet pars vniformiter sequitur ad aliam partem: & sic quælibet pars potest supponi alteri parti, vt patet in linea circulari & etiam in recta. Magnitudo autem irregularis est, cuius non quælibet pars sequitur ad aliam partem vniformiter, sicut patet in duabus lineis facientibus angulum, quarum vna applicatur alteri nō in directum, sicut partes vnius lineæ sibi inuicem in directum applicantur, & ideo motus circularis est regularis, & similiter motus rectus: sed motus recta-

ri & obliqui, quia faciunt angulum, non sunt regulares nec in magnitudine regulari: vel quicunque alius motus sit per quamcumque magnitudinem, cuius quæcunque pars non conuenit cuicunque parti per vniformitatem applicationis: vel cuius vna pars non conuenienter possit contingere aliam partem si enim illa pars, quæ continet angulum, supponatur illi parti, quæ angulum non continet, non erit conueniens contactus. Alter est ex diuersitate modi motus. Determinatur enim iste secundus modus irregularitatis ex velocitate, & tarditate, quia ille motus dicitur regularis, cuius est eadem velocitas per totum: irregularis autem, cuius vna pars est velocior altera, vt contingit in motu recto grauium, & leuium: hæc enim a principio irregulariter feruntur ad finem, quia in motibus naturalibus prædictorum, vt dicit Philosophus 8. phys. t. [illegible]. quanto plus distant a quiescente, tanto velocius feruntur. phys. l. 10.

l. 2 in arg. Ad secundum dicendum, quod natura est determinata ad principium medium, & finem, quia natura abhorret infinitum; non tamen est determinata in grauibus, & leuibus ad modum motus, quia hæc a principio irregulariter feruntur, vt dictum est.

Ad tertium dicendum quod grauia, & leuia mouentur a principio extrinseco per modum finis, non autem per modum agentis quomodo mouentur ea, quæ violenter mouentur. Vel dic quod grauia, & leuia moueantur a principio extrinseco puta a generante, inquantum causat in illis intrinsecum principium motus, non autem mouentur a principio extrinseco agente immediate ut [illegible] in ipsis motum, quomodo mouentur quæ violenter mouentur, quæ proinde velocius mouentur in principio, quam in fine.

ARTICVLVS VI.

Vtrum locus ignis sit concauum lunæ, aeris vero superficies concaua ignis, & sic de singulis.

Videtur quod locus ignis non sit concauum lunæ, nec aeris superficies concaua ignis, nec aquæ superficies concaua aeris, nec terræ superficies concaua aquæ. Dicit enim Philosophus 4. phys. t. 41. quod locus est immobilis; sed superficies concaua lunæ est mobilis, sicut & ipse orbis lunæ, cum circulariter moueatur, & similiter totus ignis cum sit mobilis, etiam eius superficies, & terminus erit mobilis, ergo nec superficies concaua cæli lunæ erit locus ignis nec superficies concaua ignis erit locus aeris & sic de reliquis.

2 Præterea ille est locus aquæ, ad quam naturaliter tendit, sed naturaliter tendit ad terram, illamque subingreditur, vt manifeste ostendit perennitas fluuiorum, ergo locus aquæ non est superficies concaua aeris supra terram.

3 Præterea homo dicitur minor mundus, quia in eo est similitudo totius vniuersi: sed in corpore humano cerebrum, quod est frigidum secundum Philosophum est positum supra cor, quod est fons totius caliditatis ergo & in vniuerso aqua debet esse supra ignem, & per consequens locus eius non erit superficies aeris.

ibid. arg. 4 4 Præterea omne continuum est diuisibile in infinitum, sed aqua aliquo modo diuisa per rarefactionem ad aliquod spatium aeris ascendit, vt quando vapores eleuantur, ergo tantum potest diuidi, quod supra aerem ascendit, & sic locus eius non erit superficies concaua aeris: sed vel ignis vel cæli lunæ.

5 Præterea dicit Philosophus p. cæli t. 91. 2 cæli t. 98. & 4. phys. t. 42. quod locus terræ est medium, seu centrum: sed medium non habet rationem continentis sed contenti, ergo locus terræ non est superficies concaua aeris.

6 Præterea cum vnumquodque corpus feratur ad suum locum, illud erit locus corporis, ad quod illud corpus mouetur, vt dicitur 4 phys. t. 48.: sed terra nō mouetur ad superficiem aquæ: sed ad centrum, ergo locus terræ non est superficies aquæ.

7 Præterea si terra amoueretur a loco suo, aqua descenderet, vt vult Philosophus 4. cæli & similiter aer in locum aquæ, si amoueretur aqua, ergo locus aquæ non est superficies concaua aeris, nec locus aeris superficies concaua ignis.

Sed contra est quod Philosophus p. cæli t. 91. & 4. phys. t. 47. dicit, quod locus ignis est superficies cæli lunæ: locus vero aeris superficies concaua ignis: & locus aquæ superficies concaua aeris, & locus terræ superficies concaua aquæ.

2 Præterea [illegible] eiusdem speciei debetur vnus locus naturalis secundum numerum. Vnde 2. cæli t. 10[illegible] dicitur, quod ad eundem locum mouetur pars terræ, & tota terra: sed omnis aqua est omni aquæ eadem secundum speciem 4 phys. t. 8. cum ergo naturalis locus huius aquæ sit sub aere & supra terram, quod motus eius ostendit, videtur quod locus naturalis aquæ similiter sit sub aere & supra terram.

3 Præterea secundum Philosophum in 4 phys. t. 43. corpus continens se habet ad contentum, sicut totū ad partem, & sicut forma ad materiam, quia continens inuenitur habere plus de specie, quam contentum: vnde in 2 de Gener. dicitur, quod species in termino est: sed aqua, vt eius grossities ostendit, minus habet de specie, quam aer. & aer, quam ignis, & terra quam aqua, ergo aqua nullo modo potest esse supra aerem, sed locus eius erit superficies aeris. & similiter locus aeris erit superficies ignis.

Respondeo dicendum, quod cum locus sit terminus corporis continentis, vt dicitur in 4. phys. satis potest esse manifestum, quis sit locus omnium elementorum: Nam elementi ignis naturalis locus est concauū lunæ, tum quia illo circundatur, ipsumque tangit: tum quia ad ipsum naturaliter fertur: tum quia ignis respectu illius habet rationem materiæ, & cælum lunæ habet rationem formæ, locus vero aeris est superficies ignis: locus aquæ superficies aeris, & locus terræ superficies aquæ: licet enim aqua, & aer habeant potius rationem contenti, quam continentis, quia tamen superficies corporis continentis, vt dicitur 4 phys. t. 41. non habet rationem loci secūdum quod est superficies talis corporis, sed secundum ordinem situs quem habet in toto vniuerso immobili, seu ad primum continens, seu locans, puta cælum, ex quo tota ratio loci in omnibus continentibus reperitur, seu quatenus magis, & minus illi appropinquat, (vnde fit, vt licet sit idem centrum realiter mundi, & terræ, corpora grauia moueātur ad medium, seu centrum, non quatenus est centrum terræ, sed mundi, sicut & corpora leuia, & specialiter ignis mouetur ad extremum cælestis corporis, vt dicit Philosophus 1. cæli t. 100.) propterea quia terra ex natura sua est maxime elongata à corpore cælesti, propter eius materialitatem, debetur illi locus remotissimus à primo continente, qui est propinquissimus medio: hic autē est superficies aquæ, secundum quod propinquat ad medium, & locus aquæ erit superficies aeris illam continens,

continens, secundum ordinem situs, quem habet in toto vniuerso immobili, vt dictum est. Vnde manifestum est, quod locus singulorum elementorum est, qui dictus est.

Ad primum ergo dicendum quod licet cælum lu- [4 phys. l. 6.] næ moueatur circulariter, manet tamen, quatenus similiter se habet, in eadem scilicet elongatione ad nos, vt dicit Philosophus 4. phys. t. 42. & similiter ignis continens aerem mouetur, & similiter aer respectu aquæ, & aqua respectu terræ, prout sunt hæc corpora; prout tamen considerantur secundum ordinem, quem habent ad totum corpus cæli, non mouentur, nam aliquod corpus quod succedit eundem ordinem vel situm habet per comparationem ad totum cælum, quem habuit corpus, quod prius affluxerat, vt patet ex Philosopho 4. cæli t. 17.

Ad secundum dicendum, quod corpora inferiora [... q. 9. a. 3. ad 4.] præter motus proprios, sequuntur quodammodo motum superiorum, & quanto corpus inferius est perfectius, tanto magis consequitur de motu superioris, quod patet ex hoc, quod in corporibus cælestibus, orbis inferior præter motum proprium retinet motum superioris orbis, quo defertur: ita etiam est in elementis: quod ex motu corporum cælestium aliquid consequuntur de motu circulari, præter motus proprios naturales, quod euidentissime apparet in reflexu maris, qui sequitur motum lunæ, non tamen hoc fit per motum violentum, quia dicit Comm. in 4. cæli, quod motus, quibus elementa sequuntur impressiones corporum cælestium, non sunt violenti, cum sit secundum naturalem ordinem corporum, quod inferiora superiorum impressionem sequantur, & tanto plus, quanto perfectius fuerit in natura corpus inferius: & per hunc modum ex impressione cæli mouentis elementa ad mixtionem, aqua subingreditur terram, vt fit apta ad generationem mineralium, & animalium, & plantarum.

Ad tertium dicendum, quod non oportet esse [Ibid. a. 3. ad] eundem situm partium in vniuerso, qui est in homine, quia in vniuerso ordinantur corpora super nos, secundum quod sunt minus immaterialia: sed in homine, secundum quod expedit ad conseruationem vitæ, & ad conuenientem executionem animæ, & propter hoc illud, quod est principium vitæ in homine scilicet cor, est in medio positum, vt ab omni læsione conseruetur, & vitam proportionaliter in omnes partes corporis diffundat: sed cælum, quod propter suam impassibilitatem est conseruans non conseruatum ab alio est in extremo positum, quasi continens: cuius tamen motus est vt vita quædam natura existentibus omnibus, vt in 8. phys. dicitur, ad similitudinem motus cordis in animali, vt dicit Rabbi Moyses.

[... ad 4.] Ad quartum dicendum quod corpora naturalia in infinitum diuidi non possunt, quia omnium natura constantium, vt in 2. de ani. t. 41. dicitur, est terminus magnitudinis: nec tantum in augmento: sed etiam in diminutione & ideo etiam est inuenire minimam carnem, & minimam aquam, vt in p. phys. dicitur: & ideo in qualibet specie oportet esse terminum quendam rarefactionis, vltra quem species non saluatur. Vnde vltima raritas, ad quam potest perueniri, est secundum quod materia stat sub forma ignis, vt dicit Comm. in 4 phys. t. 70 & 71 Vnde posset aqua tantum rarefieri, quod iam non esset aqua, nec vapor, sed aer, vel ignis.

Ad quintum dicendum, quod locus terræ dici- [... l. 18.] tur à Philosopho loco extato circa medium, quia superficies continens terram dicitur locus eius, secundum propinquitatem ad medium, seu ad centrum, vt dictum est.

Ad sextum dicendum, quod motus locati non est [op. 52.] ad ipsam superficiem locantis propter superficiem, sed propter virtutem conseruatiuam, & formatiuam ipsius, & ideo cum virtus formatiua terræ sit frigiditas, quæ causatur ex materia distante ad primum calefaciens quod est cælum, & inchoatio huius virtutis fit in concauo aquæ, perfectio autem eius in centro, ideo terra mouetur ad centrum, & non ad superficiem aquæ, & inde est, quod terra est simpliciter grauis. Virtus autem formatiua ignis est caliditas perfecta, quæ est completa in concauo lunæ, & deficiens in conuexo aeris, & hinc est, quod ignis non solum mouetur ad conuexum ignis, sed etiam ad concauum orbis lunæ, propter quod ignis est simpliciter leuis. Virtus autem formatiua aeris incipit in concauo ignis, & est deficiens in conuexo aquæ, perfecta autem in medio & sic etiam est de aqua suo modo, & ideo motus aquæ est à terra, & ab aere ad medium eius, & motus aeris secundum naturam est ab aqua, & igne ad medium locum, propter quod aer, & aqua non sunt simpliciter leues, neque graues, sed in respectu. Et sic patet causa, quare terra mouetur deorsum simpliciter, & non ad concauum aquæ, licet sit locus eius, quia hoc facit virtus formatiua, quæ est in loco.

Ad septimum dicendum, quod motus aeris ad lo- [op. 50. 4. cæli l. 3.] cum terræ non est naturalis motus illius, vel aquæ, de quorum tum loquimur in præsenti, sed est violentus, quia corruptiuus est vtriusque, nam cum aqua mouetur ad locum terræ, inspissatur à frigiditate loci inspissatione maiori, quam requiratur ad formam aquæ, vnde conuertitur in terram. Similiter cum aer descendit ad locum aquæ, infrigidatur, & inspissatur à frigiditate illius loci, & conuertitur in aquam.

ARTICVLVS VII.

Vtrum proiecta moueantur ab aere, an vero à virtute impressa.

Videtur quod proiecta moueantur à virtute impressa, & non ab aere. Dicit enim Philosophus [3. cæli l. 7.] 3. cæli t. 28 quod proiciens facit motum violentum grauis, imprimens ipsi potentiam, sed hæc nihil aliud est, quam virtus quædam, ergo proiecta mouentur à virtute impressa.

2 Præterea quando pila repercutitur à pariete, [8. phys. l. 8.] mouetur ab illo, & non ab aere, sed non nisi per virtutem impressam à pariete, ergo idem, quod prius.

3 Præterea omne mouens dat moto tria inclinatio- [p. 2. q. 23. a. 4 c.] nem, motum & quietem, sed inclinatio ad motum sursum in graui nõ est aliud quam qualitas quædam, ergo proiecta mouentur à virtute impressa.

4 Præterea Philosophus 8 phys. t. 81. refellit Plato- [8. phys. l. 22.] nem asserentem proiectum moueri ab aere per hoc, quod proiciens simul mouet lapidem, & aerem, tum aer motus propellit lapidem, ergo mouebitur proiectum à proiiciente media virtute.

5 Præterea si proiectum mouetur ab aere, vel mo- [4. phys. l. 15] uetur postquam non tangitur à proiiciente vel propter antiperistasim, id est repercussionem, seu contra resistentiam, quia aer motus repercutitur ad alium aerem, & ille ad alium, & sic deinceps, & per talem repercussionem aeris ad aerem mouetur lapis: vel per hoc, quod aer qui continuus existens à proiiciente impellitur, velocius impellit corpus proiectum, quã sit motus, quo corpus proiectum fertur naturaliter in proprium locum, vt dicit Philosophus 4 phys. t.

68. sed neutrum dici potest, non primum quia sequeretur ex tali antiperistasi, quod omnia simul mouerentur seu quod totus aer simul moueret, & moueretur, & per consequens quod simul quiescerent omnia, quod patet esse falsum; neque secundum quia vt dicit Philosophus 8. phys. t. 82. similiter videretur possibile, quod moueretur aer non tangente, neque mouente primo motore, puta proiciente, vnde videtur necessarium, quod simul dum primum mouens mouet, omnia moueantur, & illo quiescente omnia quiescant, quæ sunt falsa.

2. cæli l. 8. 3. cæli l. 7. Sed contra est, quod Philosophus 3. cæli t. 28. & 82. dicit, quod proiecta mouantur à proijciente imprimente tam ipsi proiecto, quam aeri, quo vtitur tamquam instrumento ad velocius promouendum ipsũ proiectum, per motum autem localem nulla qualitas immediate, & per se producitur, vt dictum est, sed solus motus.

8. phys. l. 22. 2 Præterea 8 phys. t. 82. dicit Philosophus, quod proiectum mouetur ab aere, quatenus proiciẽt dat aeri, quod possit mouere proiectum.

3. cæli l. 7. 2. cæli l. 8. 8. phys. l. 22. Respondeo dicendum, quod proiecta mouentur à proijciente imprimente tum ipsi proiecto, tum aeri, quo vtitur tanquam instrumento necessario ad talẽ motum, aliquid, quod non est qualitas, per quã mouetur proiectum, quo modo generans imprimit genito formam ad quam consequitur motus naturalis, tum quia sic motus violentus esset naturalis, nã esset à principio intrinseco, quod est contra rationẽ motus violẽti, tum quia sequeretur, quod lapis ex hoc ipso, quod mouetur localiter per violentiam, alteraretur, quod est contra sensum, sed est solus motus, quod fit, dum proiciens tangit lapidem. Verũ est tamen, quod quia aer est susceptibilior talis impressionis, puta motus, tum quia est subtilior, tum quia est quodammodo leuis, velocius mouetur per impressionem, & motum violenti motoris, quam lapis & sic cessante violento motore aer ab eo motus vlterius propellit lapidem, & etiam aerem coniunctum, qui etiam mouet lapidem vlterius. & sic, quousque durat impressio primi motoris violenti, vt dicit Philosophus 8. phys. t. 82 & inde est, quod quamuis motor violentus non sequitur ipsum mobile, quod per violentiam fertur, puta lapidem, vt præsentialiter ipsum moueat: tamẽ mouet per impressionem aeris Si enim non esset tale corpus, quale est aer, non esset motus violentus, nec tamen motus proiecti semper durat, quia cum secundum mouens, puta aer primo motus à proiiciente minus habeat de potentia mouendi, quam primum; & tertium quam secundum, oportet, quod cesset motus proiectionis ex hoc scilicet, quod minus est virtus mouendi in consequenti, quam in eo, in quo fuit primo, & tunc tandem propter minorationem virtutis mouẽdi venietur ad hoc, quod id, quod est primũ, & prius respectu sui consequentis, non faciet ipsum consequens habere potentiam mouendi, sed faciet ipsum tantummodo moueri, & tunc necesse est, quod simul dum vltimum illud mouens pausat mouendo, & motum ab ipso pauset à moueri, & per consequẽs pausabit totus motus, quia vltimum motum non potest mouere aliquid aliud.

1. cæli l. 7. 2. cæli l. 8. Ad primum ergo dicendum, quod proiiciens imprimit aeri quiu tanquam instrumento vtitur ad promouendum graue, & ipsi graui motum; nõ autem vllam qualitatem, vt dictum est.

8. phys. l. 8. Ad secundum dicẽdum, quod pila repercussa mouetur à pariete per accidens, & per se à proiiciente: nam paries non dat illi vllum impetum ad motum, imprimendo illi motum, sed hoc facit proiiciens: per accidens enim fuit, quod dum à pariete impediretur, ne secundum motum sibi impressum, atque adeo secundum impetum ferretur, eodem impetu, & motu manente in contrarium motum resiliuit.

Ad tertium dicendum, quod licet in motu naturali tria illa considerentur, vel etiam quatuor, puta proprietas per quam proportionatur mobile ad talem locum: secundo motus ad finem: tertio forma, vel locus: quarto quies in forma, vel in loco. Eadem tamen tria, vel quatuor etiam considerati possunt in repulsione, atque adeo in motu violento: proiiciens enim imprimit motum graui: graue autem motum tendit sursum, & ibi sistit, quandiu æqualis est virtus mouentis sursum, & grauitatis mobilis deorsum mouentis. op. 8. c. 107. P. 1. q. 18. a. 1. c. q. 1. 6. a. 1. c. q. 4. de ver. a. 8. c.

Ad quartum dicendum, quod Plato tantum dicebat, quod proiiciens mouebat aerem, & lapidem, tum aer motus propellebat lapidem, contra quod dictum optime valent rationes Philosophi supra allatæ: at Philosophus dicit, quod proiiciens dat aeri non solum quod moueatur, sicut & lapis, quem proiicit, sed etiam eidem dat, vt possit mouere, & propellere lapidem, quamuis quia secundum mouens minus habet de potentia mouendi quam primum mouens, puta proiiciens, ideo motus proiecti cessat. 8. phys. l. 22.

Ad quintum dicẽdum, quod lapis mouetur ab aere, neque per antiperistasim neque per motum aeris, vt volebat Plato sed per hoc quod proiiciens imprimit aeri non solum, vt moueatur, sed etiam, vt moueat proiectum, vt dictum est. 8 phys. l. 22 in c. & ad 1.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum proiecta moueantur velocius in principio, quam in medio, vel in fine.

Videtur quod proiecta non moueantur velocius in principio, quam in medio, vel fine. Dicit enim Philosophus 2. cæli t. 35 quod proiecta velocius mouentur circa medium, ergo non mouentur velocius in principio. 2. cæli. l. 8.

2 Præterea tunc est maior velocitas in proiecto, quando facit maiorem impulsum, sed proiectum facit maiorẽ impulsum in eo, quod mediocriter distat, quam in eo, quod est omnino propinquum, vel in eo, quod est multum remotum, vt patet experientia, ergo proiectum non mouetur velocius in principio. ibid.

3 Præterea velocitas maior in motu proiectorum oritur ex maiore vi, & impulsu medij deferẽtis, quod facilius recipit impressionem mouẽtis, quam ipsum corpus graue, quod proiicitur: sed maior est vis, & impulsus medij in medio quam in principio: nam in medio plus est de aere commotum, quam in principio, vel in fine: nam in principio parum de aere commouetur: & in fine incipit debilitari impressio proiicientis, ergo proiecta non mouentur velocius in principio, quam in medio, vel in fine. ibid.

Sed contra est, quod Philosophus 11. sect. probl. 6. & 2. cæli t. 89. dicit, quod omnia, quæ per violentiam mouentur, tanto tardius ferũtur quãto magis elongãtur à motore, qui vim intulit, sicut patet in iis, quæ proiiciuntur: sed in medio huiusmodi proiecta magis elongantur à motore, quam in principio, ergo proiecta velocius mouentur in principio. 2. cæli l. 12.

2 Præterea Philosophus 2. cæli t. 35. dicit, quod in his, quæ contra naturã mouentur, inuenitur maxima velocitas versus terminum à quo: sed proiecta mouentur contra naturam, ergo in illis maior velocitas motus est in principio. 2. cæli l. 8.

Respondeo dicendum, quod in motu grauium

p.aq.3.6. ad vbi Cim p t g ...q t g c.t.p. cxit lr.&ib s. cala. a.

violento, qui fit ab extrinseco, duo consideranda sunt primo quidem actiuum principium talis motus, & ex parte huius, talis motus est velocior in principio, quam in medio, & fine, & ratio est, quia actio contrarietas facit ad velocitatem, & intensionem motus, ita vt eo velocior, & intensior sit motus, quo maior est cõtrarietas. sic enim aqua calida fortius, & citius congelatur, vt dicit Philosophus p. meteor. sum. 3. c. 2. & motu sensitiuæ partis, qui est ab exteriori, puta a re ad animam, magis sentitur quod est magis contrariũ, & ratio est, quia vnumquodque suo modo nititur ad resistendum contrario, & ad sui conseruationem, nã vnumquodque & seipsum nititur imprimere. & oppositæ contrarietati obsistere, & ideo maior est velocitas motus in principio, quam in medio, vel fine, quod ex hoc etiam euidentius apparet, quod quia omne agens agendo repatitur, & in medio agens aliquid repatitur necesse est quod non tam cito, & fortiter agat, sicut potest in principio, antequam repatiatur a passo: secundo potest considerari principium passiuum, seu patiens, & ex parte huius, motus violentus proiectorum est minor in principio, quam in fine, & ratio est, quia magis contrariatur in principio.

Ad primum ergo dicendum, quod motus proiectorum tripliciter potest comparari: primo quidem ad proiiciens, quod vim intulit, & est principium actiuũ talis motus, & ratione huius, motus proiectorum est velocior in principio, quam in medio, vel fine, ob rationes allatas: secundo ad principiũ passiuum motus, seu ad patiens, & ratione huius, talis motus est velocior in medio, quam in principio ob rationem dictam: tertio ad medium deferens proiectum, & ratione huius, motus violentus proiectorum est itidem minus velox in principio, quam in medio tum loci, tum temporis, vt dictum est, & sic patet ad 2. & 3. & hæc dicta sint in lib. de cælo, ad maiorem gloriam præpotentis Dei, ad honorem Beatæ Virginis Mariæ, & ad laudem Angelici doctoris S. Thomæ Aquinatis, omnium theologorum principis.

in c.

arg. 1. & 3.

IN PRIMVM LIB DE GENERATIONE.

QVÆSTIO XXXV.

De Generatione, & corruptione in communi.

In proem. lib. de Gen.

SICVT tradit Philosophus in 3. de ani. scientiæ secantur, quemadmodum & res, nam & omnes habitus distinguuntur per obiecta, ex quibus speciem habent. Res autem, quas considerat naturalis, sunt motus, & mobile. Dicit enim Philosophus in 2. phys. t. 71. quod quæcunque mota mouent, sunt physicæ speculationis, & ideo oportet, quod secundum differentiam motuum, & mobilium, distinguantur, & ordinentur partes scientiæ naturalis. Primus autem motuum est ipse motus localis, qui est perfectior, & communior omnibus motibus naturalibus, vt probatur in 8. phys. & ideo post considerationem motuum, & mobilium in communi, quam tradidimus in prima parte scientiæ naturalis, primo oportuit, quod tractaretur de corporibus secundum quod mouentur motu locali, quod actum est in Secunda Parte: restat igitur, vt in Tertia parte consideremus alios motus consequentes, qui non sunt communes omnibus motibus corporalibus; sed inueniuntur in solis inferioribus, inter quos principatum obtinet generatio, & corruptio: alteratio enim ordinatur ad generationem, sicut ad finem, qui est perfectior naturaliter his, quæ sunt ad finem. Augmentum etiam consequenter se habet ad generationem: nam augmentum non fit sine quadam particulari generatione, qua scilicet nutrimentum conuertitur in nutritum, sicut etiam dicit Philosophus in 2. de ani quod cibus nutrit in quantum est potentia caro, & auget in quantum est potentia quanta caro. & ideo necessarium est, vt quia hi motus consequenter se habent ad generationem, simul cum illis de generatione, & corruptione tractetur. est autem considerandum, quod de vnoquoque, quod in pluribus inuenitur, prius est considerandum id, quod est commune, quam ad species descendatur, nam alioqui idem oportebit dicere multoties, nam in singulis id, quod est commune repeteretur, vt probat Philosophus 1. de part. animal. cap. 1. & ideo oportet prius de generatione & corruptione in communi determinare, quam ad partes eius descendere. Similiter etiam considerare oportet, quod si in aliquo genere aliquod primum inuenitur, quod sit causa aliorum, eiusdem considerationis est commune genus, & id, quod est commune in illo genere, quia illud primum est causa totius generis. Quia ergo in

genere generabilium,& corruptibilium sunt quædam prima principia, puta elementa, quæ sunt causa generationis, corruptionis, & alterationis in omnibus aliis corporibus; propterea in hac tertia parte Philosophiæ naturalis primo determinabimus de generatione, & corruptione in communi, & de aliis motibus consequenter. Deinde de generatione, & corruptione elementorum. Prior vero consideratio erit in quinque partes distributa, nam primo agemus de Generatione, & Corruptione in communi, secundo de Alteratione, tertio de Rarefactione, quarto de Augmentatione, quinto de quibusdam requisitis ad prædicta.

CIRCA PRIMVM QVÆRVNTVR XIII.

Primo, Vtrum rectè à Philosopho definiatur generatio.
2 *Vtrum terminus generationis sit forma, vel compositum.*
3 *Vtrum de ratione generationis sit vt terminus formalis illius accipiat esse per illam*
4 *Vtrum omnis generatio sit ab vniuoco.*
5 *Vtrum idem accidens numero maneat in genito, & in corrupto.*
6 *Vtrum materia prima sit subiectum immediatum inhæsionis omnium accidentium*
7 *Vtrum in generatione substantiali fiat resolutio præcedentis compositi vsque ad materiam primam*
8 *Vtrum generatio sit mutatio successiua, an vero instantanea*
9 *Vtrum generatio vnius sit corruptio alterius.*
10 *Vtrum generatio, & corruptio sint mutationes naturales.*
11 *Vtrum expulsio formæ præced. & introductio sequentis sint idem*
12 *Vtrum expulsio formæ substantialis præcedentis naturaliter præcedat introductionem formæ sequentis*
13 *Vtrum expulsio formæ præced. & introductio sequentis fiant in instanti.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum generatio rectè à Philosopho definiatur.

p.p q.27 a.2. p.d.4 q.p.a. p.d.1 q.1.a. p.sig.a. sed contra. VIdetur quod generatio non recte definiatur à Philosopho, quod sit mutatio totius nullo sensibili manente, vt subiecto eodem. Quia in diuinis datur generatio proprie dicta, sed illa non est mutatio, quia in Deo nulla est mutatio, cum sit primus motor omnino immobilis, vt probat Philosophus 8. phys. t. 35. ergo generatio male definitur quod sit mutatio.

p.phys.l.vi.t. p.p q.71.a.4 2 Præterea in generatione sequente corruptionem hominis neque materia neque forma mutatur, quia illa est ingenerabilis. & incorruptibilis, vt dicit Philosophus p. phys. t. 82. & similiter hæc vt dictum est, ergo cum totum sumat suam realitatem a partibus, male definitur generatio quod sit mutatio totius.

p.de gen.l.2.a 3 Præterea dicit Philosophus p. de gener. t. 24. & 2. de generat. t. 25. quod in generatione aquæ ex aere remanet in materia aeris passio sensibilis communis aeri, & aquæ. puta humiditas, & diaphaneitas, ergo male definitur generatio. quod sit mutatio, nullo sensibili manente eodem, nam frigus est qualitas sensibilis.

4.c.g.c.81. 4 Præterea ideo idem homo numero in resurrectione reparabitur, quia manet eadem forma numero hominis, cum sit incorruptibilis, & manet etiam eadem numero materia. quæ tali formæ fuit subiecta, & sub dimensionibus iisdem, ex quibus habebat, vt esset indiuidualis materia, & ita ex coniunctione eiusdem animæ numero ad eandem materiam numero. idem homo numero reparabitur, sed materia subiecta dimensionibus est quid sensibile, nam quantitas ponitur inter sensibilia communia a Philosopho 2. de ani. ergo in generatione sequente corruptionem hominis. & præcedente eius resurrectionem, remanet idem subiectum sensibile.

Sed contra est authoritas Philosophi definientis generationem, quod sit mutatio alicuius totius nullo subiecto sensibili manente eodem. p. de gen l.x

Respondeo dicendum, quod recte fuit à Philosopho tradita definitio generationis, explicat enim eius genus, & differentiam, ex quibus constat omnis bona definitio, dicitur enim primo motatio, tamquam genus generationis, quia vere generatio est species mutationis in commum, vt docet Philosophus 5. phys. t. 18. & 11. met. c. 2. & propterea in mutatione conuenit generatio cum aliis speciebus, puta cum alteratione, augmentatione, & motu locali, nam in generatione fit mutatio in ipsa substantia, sicut in alteratione fit in qualitate, & in augmentatione fit in quantitate, & in motu locali fit in loco dicitur secundo totius, tamquam differentia distinguens generationem à reliquis speciebus mutationis; quia per generationem compositum non solom mutatur secundum passiones, sicut fit in reliquis mutationibus, sed etiam secundum totam substantiam, quatenus nimirũ materia illius accipit aliam formam substantialem, per quam constituitur aliud compositũ, tamquã nouum subiectum sensibile omnium accidentium, vt quando ex aere generatur aqua, & ex toto semine totus sanguis. 7. met l 3. 5 phys.l.5.1 11 met.l.10. p. de gen. l.a

Ad primum ergo dicendum, quod nomine generationis dupliciter vtimur. Vno modo communiter ad omnia generabilia. & corruptibilia, & sic generatio nihil aliud est, quam mutatio de non esse ad esse. Alio modo propria in viuentibus, & sic generatio significat originem alicuius viuentis á principio viuente coniuncto, & hæc proprie dicitur natiuitas. In viuentibus autem quæ de potentia in actum vitæ procedunt, sicut sunt homines, & animalia: generatio vtramque generationem includit. In diuinis autem, vbi processio excludit omnino primam rationem generationis inuenitur ratio generationis propria viuentium, processio enim diuini verbi habet proprie rationem generationis, nam procedit per modum intelligibilis operationis, quæ est operatio vitæ, idest a principio coniuncto, & secundum rationem similitudinis, quia conceptio intellectus est similitudo rei intellectæ, & in eadem natura existens, quia in Deo idem est intelligere, & esse. p.p q.27 a.2 c. & ad p.

p. p. q. 10. a. 5 c. & q. 71 a. 3. a. & 5.

Ad secundum dicendū quod compositū substantiale dicitur terminus, quatenus forma eius à materia separatur, non autem quatenus eius materia, vel forma desinunt esse, & ratio est, quia esse secundum se competit formæ; vnumquodque enim est ens actu secundum quod habet formam, materia vero est ens in actu per formam, quare compositum ex materia, & forma desinit esse actu per hoc, quod forma separatur à materia, quæ forma si subsistat in suo esse, non amittit esse per talem separationem, vt contingit in anima rationali, secus vero si non subsistit, vt contingit in reliquis animalibus excepta anima rationali.

p. de gen. l. 1. 2. de gen. t. 4. quol. 11. a. 6.

Ad tertium dicendum, quod in generatione aquæ ex aere remanet eadem humiditas specie, non autem numero, nam humiditas aeris corrumpitur per accidens ad corruptionem subiecti recedente forma quæ prius erat talis accidentis, & aduenit simile accidens consequens formam de nouo aduenientem.

vid. serrar 4. contra g. c. 81. iii. Concord.

Ad quartum dicendum, quod ad hoc, vt resurgat idem numero indiuiduum, sufficit quod redeant eædem numero dimensiones, & eadem principia essentialia, non autem quod præexistant eædem numero semper in materia; sufficit enim quod præexistant, & maneant eadem specie, impossibile enim est ponere in materia aliquam quantitatem à qua materia nunquam spolietur, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum terminus generationis sit forma, an compositum.

a præced. p. 2 phys. t. 2 & 3.

Videtur quod terminus generationis sit forma. Generatio enim vt dictum est ex Philosopho, est mutatio; sed omnis mutationis terminus ad quem est forma, vt dictum est, ergo terminus generationis est forma.

q. p. de ver. a 6. c.

2 Præterea terminus generationis, & mutationis cuiuslibet est illud, secundum quod aliquid dicitur mutari. sed hoc est forma siue accidentalis, si mutatio sit accidentalis: siue substantialis, si mutatio sit substantialis: ergo terminus generationis est forma.

3. p. q. 35 1. a. p. & 2.

3 Præterea natiuitas est quædam generatio; sed natiuitas attribuitur naturæ, & per consequens formæ tamquam termino, sicut attribuitur supposito tamquam subiecto, ergo terminus generationis est natura, vel forma non autem compositum.

p. de g. c. 26. te p. 3. p. de gen. l. 8.

4 Præterea generatio substantialis terminatur ad esse substantiale, vt dicit Philosophus p de gener. t 15 est enim per se via ad illud, sed esse substantiale secū dum se competit formæ, hæc enim facit esse, sicut priuatio facit non esse vt dictum est, ergo terminus generationis substantialis est forma substantialis, non autem compositum substantiale.

a 7 p. præced a 2. op. 94 et. p. p. q. 15 a. p. c.

5 Præterea forma est finis generationis; sed finis generationis est eius terminus, ergo terminus generationis est forma.

a met. l. p. 11 met. l. 3

Sed contra Philosophus 8. met. t. 3. & 11. met. t. 12. dicit quod generatio est solius substantiæ completæ, quæ est compositum.

7. met. l. 7. p. p. q. 45 a. 4. c.

2 Præterea illud per se est terminus generationis, quod per se generatur; sed hoc tantum est compositum, nam generatio est via ad esse, forma autem proprie non habet esse; sed est id, quo compositum habet esse, ergo terminus generationis est compositum.

p. d. q. 1. a. p. ad 5.

Respondeo dicendum quod terminus generationis in creaturis potest accipi dupliciter, sicut & principium. Dicitur enim primo principium generationis ipsum generans, & huic principio correspondet sicut terminus ipsum genitum. Dicitur etiam principium generationis à quo incipit generatio, & hoc modo principium, vel initium generationis est priuatio formæ inducendæ, & huic principio terminus oppositus est forma per generationem inducta: sicut in dealbatione terminus a quo est nigredo & terminus ad quem est albedo: quoniam vero totum compositum, quod proprie generatur, dicitur terminus correspondens principio generanti, quod est subiectum generans, ideo generatio tribuitur etiam composito, tamquam subiecto quod generationis; formæ vero, tamquam ei, secundum quod aliquid mutatur, & generatur, atque adeo tamquam termino formali per se a natura intento, & ex his patet ad obiecta; nam priora tantum probant formam esse terminum generationis, secundum quod correspondet principio, à quo est generatio: posteriora vero probant compositum esse terminum generationis, secundum quod correspondet omnino generanti.

ARTICVLVS III.

Vtrum de ratione generationis sit vt terminus formalis illius, seu forma accipiat esse per illam.

p. d. 1. q. 1. a. p. ad 5.

Videtur quod de ratione generationis sit vt terminus formalis seu forma accipiat esse per illam. Quandocumque enim essentia est diuisa in generante, & genito. forma, quæ est terminus generationis per illam generatur saltem per accidēs, & per consequens accipit esse de nouo. sed in creaturis essentia est diuisa in generante. & genito, ergo per generationem forma substantialis accipit esse de nouo.

2 phys. l. 5. met. l.

2 Præterea generatio est ad formam, vt dicit Philosophus 2. phys. t 14. & 5. met. t. 5. sed generatio tendit ad id, quod nascitur. ergo forma per generationē debet nasci, ac proinde acquirere nouum esse.

p. phys. l. p. p. q. 45 a. 1. de ar. 1. 9.

3 Præterea dicit Philosophus p. phys. t. 6 2. quod in omni mutatione est aliquid quod fit puta forma, & aliquid, quod hoc fit, puta subiectum, & oppositum; sed fieri ordinatur ad esse, tanquam via ad acquisitionem illius ergo per generationem forma acquirit esse.

2 de an. l. p. p. q. 45 a. 4. c. ad. q. 2. a. p. ad. 1. 2. phys. 4.

Sed contra est, quod in nutritione hominis alimentum per generationem conuertitur in substantiam hominis, ac proinde terminus formalis talis generationis, & nutritionis est forma substantialis, quæ est anima rationalis; sed anima rationalis per talem generationem, & nutritionem non accipit esse de nouo, quia præexistit illi quod autem præexistit generationi, non accipit esse per illam, quod enim est, non generatur; nam semel tantum res procedit in esse, quod vero generatur, nondum est, ergo per generationem forma substantialis, per quam aliquid fit, non semper acquirit esse, & per consequens de ratione generationis non est, vt terminus formalis illius per illam acquirat esse.

p. l. q. 1. a. 2.

Respondeo dicendum, quod dupliciter sumi potest generatio. Vno modo, prout est quid commune generationi naturali, & diuinæ, & sic de ratione generationis non est vt eius terminus formalis accipiat esse de nouo, seu quod per accidens generetur, & ratio huius est, quia in diuinis eadē numero essentia est in

generante, & genito. Alio modo sumi potest, ut tantum generationes creatas inuoluit, & tunc dupliciter item considerari potest generatio; vel in ordine ad generans producens formam in materia, & similiter in ordine ad ipsam formam; & hoc modo de ratione generationis est, ut forma generetur per accidens, si illa sit forma non subsistens, quia cum ea vi generationis educatur ex potentia materiæ, necesse est, quod per generationem, quæ est vna ad ipsam ipsa per accidens generetur atque adeo, quod essentia per generationem diuidatur, & multipliciter consequenter accipiat de nouo esse. Præterea, quia cum illi non conueniat esse per se, quod per generationem acquiritur, & per corruptionem amittitur; sed tantum per accidens, etiam per accidens tantum dicitur corrumpi ad corruptionem compositi; si vero sit forma subsistens, non potest corrumpi per accidens; sed tantum per se. Sic enim competit alicui generari, & corrumpi, sicut & esse, forma vero subsistens per se habet esse, vnde & per se deberet corrumpi, si corrumpi posset, quod est impossibile, siue talis forma subsistens sit substantia completa, ut est Angelus, siue incompleta, ut est anima rationalis, præter quam quod, cum forma subsistens, ut est anima prædicta a Deo creetur, non autem educatur de potentia materiæ, non potest desinere esse per corruptionem: sed per annihilationem. Vel potest considerari generatio per ordinem ad compositum, quod proprie dicitur generari, & corrumpi: & sic quia compositum dicitur corrumpi, quia forma separatur à materia, & dicitur generari quia forma fit actus materiæ, quod est, quatenus illi vnitur: ideo si per impossibile forma, vel anima à Deo crearetur ante generationem compositi, & deinde in instanti generationis vniretur materiæ adhuc diceretur tale compositum generari, quia vere ex tali vnione resultaret compositum, ut patet in generatione hominis: quamquam de facto quia terminus motus nunquam præcedit motum præcipue in generatione, ideo non producitur, vel creatur anima a Deo extra corpus, sed in corpore, & sic manifestum est, quomodo de ratione generationis sit ut eius terminus formalis, seu forma substantialis accipiat esse per illã, quomodo non. Et ex his patet ad prima tria obiecta; nam tantum probant de ratione generationis esse, ut terminus generationis, seu forma substantialis accipiat esse per illam, considerando generationem creatam, tum de facto, tum per ordinem ad generans, & ad ipsam formam, si non sit subsistens. Argumentum vero in contrarium tantum probat de generatione particulari in nutritione inclusa, & de forma subsistente, quam non est necesse ratione sui accipere esse vi generationis ad illam terminatæ, ut dictum est.

p.p.q.33.a.6. & q.10. art.2. — a d.17.q.2. a.2. — in c.

ARTICVLVS IV.

Vtrum omnis generatio sit ab vniuoco.

VIdetur quod non omnis generatio sit ab vniuoco. Sol enim producit calorem in inferioribus, ut dictum est, at sol non est formaliter calidus, ergo non omne quod generatur, generatur ab vniuoco.

2 Præterea motus causat calorem, ut dicit Philosophus 7. met. t. 31. sed motus non est formaliter calidus, ergo generatio non semper est ab vniuoco.

3 Præterea mulus non generatur a mulo, sed ab equo, vel asino, ut dicit Philosophus 7. met. t. 3. & similiter animalia, quæ generantur ex putri, & partus monstruosi non habent generans vniuocum, ut dicitur ibidem, ergo non omne quod generatur, generatur ab vniuoco.

12 a.a.7. met. l. 8. 12. met. l. 3. — met. l. 2. met. l. 3. — 3 id.

4 Præterea homo non potest esse causa totius speciei humanæ, aliter esset causa sui ipsius, ergo oportet, quod ibi sit aliqua alia causa magis vniuersalis in generatione hominis, quam sit homo, sed hæc non potest esse vniuoca, quia talis causa est Deus, ut dictum est, cui nihil potest esse commune vniuocum, ut etiam dictum est, ergo non omnis generatio est ab vniuoco. p.p.q.13.a.5. ad vlt. q.11.a.4

Sed contra est, quod Philosophus 7. met. t. 30. & 11. met. t. 13. dicit, quod ex vniuoco fit quælibet substantia. q.5.log.a.5.

Respondeo dicendũ, quod omne, quod generatur generatur a simili aliquo modo. Nã omne, quod generatur, vel generatur per se, vel per accidens: quod generatur ab aliquo per accidens, non generatur secundum quod huiusmodi: vnde non oportet in generante esse similitudinem generati, sicut inuentio thesauri non habet similitudinem aliquam in eo qui fodiens ad plantandum inuenit thesaurum per accidens: sed generans per se generat tale secundum quod huiusmodi: vnde oportet, quod in generante per se sit aliqualiter similitudo generati: sed hoc contingit tripliciter. Vno modo, quando forma generati præcedit in generante secundum eundem modum essendi, & secundum eandem rationem specificam formæ, sicut cum ignis generat ignem, & homo hominem: & hæc est generatio totaliter vniuoca. Alio modo, quando forma generati præcedit in generante, non quidem secundum eundem modum essendi, neque cum substantia eiusdem rationis, sicut forma domus præcedit in artifice, non secundum esse materiale, sed secundum esse immateriale, quod habet in mente artificis, non in lapidibus & lignis, & hæc generatio est partim ex vniuoco, quantum ad formam, partim ex æquiuoco, quantum ad esse formæ in subiecto. Tertio modo, quando ipsa tota forma generati non præcedit in generante, sed aliqua pars eius, aut aliqua pars partis, sicut in medicina calida præcedit calor, qui est pars sanitatis, aut aliquid ducens ad partem sanitatis, & hæc generatio nullo modo est vniuoca. 7 met. l. 8.

Ad primum ergo dicendum, quod cum calidum in inferioribus generetur a sole non calido, talis generatio fit aliquo modo ab vniuoco, quia licet non sit in ea similitudo secundum speciem, est tamen aliqua similitudo quamuis imperfecta, quia materia inferiorum non potest pertingere ad perfectã, similitudinem superioris agentis. 12. met. l. 3.

Ad secundum dicendum, quod in generatione caloris ex motu interuenit similitudo generantis, & generati tertio modo supra allato, nam in ipso motu est quodammodo calor, sicut in virtute actiua; nam ipsa virtus causandi calorem quæ est in motu, est aliquid de genere caloris, & iste calor in motu existens virtute facit calorem in corpore, non quidem generatione vniuoca, sed æquiuoca, quia calor in motu, & in corpore calido non est vnius rationis. 7. met. l. 8.

Ad tertium dicendum, quod sicut dicit Philosophus 7. met. t. 28. generatio muli ex equo, vel asino, non est per se, sed per accidens: licet etiam ipsa aliquo modo dicatur fieri ex vniuoco, & generans dicatur simile generato, est enim aliquod genus proximũ innominatum commune equo, & asino, sub quo genere continetur, & mulus, & secundum illud genus potest dici, quod simile, generat simile ut si dicamus, quod illud genus iumentum, poterimus dicere, quod licet equus non generet equum, sed mulum, 7. met. l. 7. & 8.

iumentum tamen generat iumentũ, & sic quidquid
7. met. l. 6 generatur, aliquo modo generatur à simili, & ab vniuoco, sumendo vniuocũ late pro simili. Porro in monstruosis partibus, quod genitum non sit simile generanti, id est quia deficit virtus naturalis in semine, necesse autem est, vt genitum ex semine sit aliqualiter vniuocum generanti, modo non fuerit prædictæ virtutis defectus in semine, vt dicit Philosophus 7. met. t. 31. generatio vero animalium, quæ producuntur ex putri, dicitur esse quodammodo a casu. quodammodo non: est enim a casu, si referatur ad causas particulares hic inferius agentes, nam calor, qui causat putredinem non intendit naturali appetitu generationem huius, vel illius animalis. quæ ex putrefactione sequitur: sicut virtus, quæ est in semine, intendit productionem talis speciei: sed si referatur ad virtutem cælestem. quæ est vniuersalis regitiua virtus generationum, & corruptionum in istis inferioribus, non est per accidens, sed per se intenta, quia de eius intentione est, vt educantur in actu omnes formæ, quæ sunt in potentia materiæ, & ita in generatione horum animalium, quod generatur, dicitur à simili generari, sicut enim in generatione animalis ex semine, simile dicitur a simili generari, quia virtus actiua, quæ est in semine, & si non sit anima in actu, est tamen anima in virtute, sicut forma domus in anima non est domus actu, sed virtute: ita in his, quæ generantur ex putri, etiam est in materia aliquod principium simile virtuti actiuæ, quæ est in semine, ex quo causatur anima in animalibus, quæ generantur ex semine, & sicut virtus, quæ est in semine, est ab anima completa animalis, & a virtute cælestis corporis, ita virtus, quæ est in materia putrefacta generatiua animalis est a solo corpore cælesti, in quo sunt virtute omnes formæ generatæ, sicut in principio actiuo, qualitates etiam actiuæ, licet sint actiuæ, non tamen agũt solum in virtute propria, sed in virtute formarum substantialium, ad quas se habent sicut instrumenta, sicut dicitur in 2. de ani. t. 41. quod calor ignis est instrumentum animæ nutritiuæ.

P. p. q. 5. a. 3 Ad quartum dicendum, quod licet inter Deum, & creaturas non sit vniuocatio proprie dicta, non tamen est æquiuocatio, sed est aliqua similitudo, & analogia: & ideo etiam creaturæ dicuntur similes Deo.

7. met. l. 2. Ad quintum dicendum, quod sensus Philosophi est, vt ipsemet declarat 7. met. t. 30. quod modo quodam omnia fiunt ex vniuoco, quẽadmodum naturalia, aut ex parte vniuoco, vt domus ex domo aut ab intellectu, ars enim species. Aut ex parte, aut ex habente partem aliquam nisi fiat secundum accidens.

ARTICVLVS V.

Vtrum idem accidens numero maneat in genito, & in corrupto.

p. de Gen. l. 10 VIdetur quod idem accidens numero maneat in genito, & in corrupto. Dicit enim Philosophus p. de gen. t. 25. quod quando elementa symbola transmutantur remanet vna qualitas, puta diaphaneitas, quando ex aere fit aqua. sed hoc esse non potest, nisi idem numero accidens maneat in genito & in corrupto, ergo vere idem numero accidens manet in genito, & in corrupto.

2. de Gen. l. 4. 2 Præterea dicit Philosophus 2. de gen. t. 19. quod facilior est transitus elementorum symbolorum quam dissymbolorum, quia in illa tantum vna qualitas corrumpi debet, cum altera remaneat: in hac vero ambæ qualitates corrumpendæ sunt: facilius autem est vnum quam multa transmutare ergo idem numero accidens remanet in genito, & in corrupto: sed dices, quod in transmutatione elementorum symbolorum remaneat qualitas symbola eadem specie, non autem eadem numero.

Sed contra, quia si tantum remaneret eadem specie, sequeretur non esse faciliorem transmutationem symbolorum, quam dissymbolorum; quia in illa etiam vtraque qualitas numero esset corrumpenda sicut in ista, & similiter sequeretur, quod simile corrumperetur à simili nam generans corrumpit id quod prius erat, ergo dicendum est quod eadem numero qualitas symbola remanet in transmutatione elementorum symbolorum, & sic idem numero accidens erit in genito, & corrupto. Ibid. & 2. de gen. t. 4. & p. de gen. 10.

4 Præterea quidquid corrumpitur, corrumpitur propter victoriam corrumpentis super ipsum, ex debilitate virtutis eius; sed qualitas symbola in transmutatione symbolorum non habet corrumpẽs, à quo corrumpatur, ergo remanet eadem numero in genito & corrupto. 8. c. g. c. 10. met. l. 14.

5 Præterea in cadauere, vt experientia constat, manet eadem numero cicatrix eademque figura, & eadem albedo numero, quæ fuerant in viuo. ergo idem accidens numero manet in genito, & corrupto. op. 41 quol. p. 6 arg. & inc.

6 Præterea si omnia accidentia præterita corrumperentur, maneret materia indifferens ad omnem formam substantialem in instanti corruptionis, nam determinatio materiæ ad formam fit per accidentia quibus corruptis non manet talis determinatio; sed illud est falsum, ergo dicendum est manere eadem numero accidentia in genito, & corrupto. de spir. cre. a. 3. arg. 10.

7 Præterea forma indiuiduatur per ordinem ad materiam signatam, seu ad materiam cum quantitate; sed si in instanti generationis corrumperentur omnia accidentia, nõ posset forma singularis introduci in materiam, cum non deesset id, ratione cuius forma constituitur singularis, & indiuidua, ergo dicendum est, quod idem numero accidens potest esse in genito, & in corrupto. Tib. 7 ad. videtur 10.

8 Præterea forma substantialis debet induci in materiam dispositam, disponitur autem per accidentia, ergo in instanti generationis debent in materia esse accidentia, quæ disponant materiam ad formam non possunt autem esse accidentia, quæ consequuntur formam, quia sunt posteriora, quam sic forma inducta in materiam, ergo debent esse accidentia, quæ erant in corrupto, quæ remanent eadem numero in genito. q. de ani. 11 arg. 5

Sed contra est, quod Philosophus p. de gen. t. 23. definit generationem, quod sit mutatio totius substantiæ nullo sensibili manente, vt subiecto, eodem. & t. 24. dicit, quod generatio tunc est, quando non manet passio, & accidens: at si manerent accidentia sensibilia, remaneret aliquod subiectum sensibile, puta materia cum accidentibus sensibilibus, & consequenter maneret aliqua passio ergo idem quod prius. p. de gen. 10.

2 Præterea destructis primis substantiis impossibile est aliquid accidentium remanere, vt probat Philosophus in prædicam. ergo corrupto v. g. homine, impossibile est quod remaneat aliquod accidens, quod postea sit in cadauere idem numero.

3 Præterea sequeretur, quod esset eadem numero calefactio continua corrupti, & geniti, quod est contra Philosophum 5. phys. t. 34. & 39. vbi vult ad continuitatem motus requiri vnitatem mobilis. 5 phys.

Respondeo dicendum, quod non manet idẽ numero accidẽs in genito, & in corrupto, sed id, quod prius p. de gen. 10.

erat, corrumpitur per accidens ad corruptionem subiecti, recedente forma, quę prius erat tali accidentis, & aduenit simile accidens consequens formam de nouo aduenientem: quod potest esse manifestum ex multis, & primo quidem ex natura accidentis. Accidens enim non potest transire de subiecto in subiectum, cuius ratio est, quia indiuiduatur, numeratur, & distinguitur secundum suum subiectum: genitum autem, & corruptum sunt diuersa numero subiecta, sic enim se habet sicut corpus mortuum, & viuum, quæ cum specie distinguantur non possunt idem numero subiectum esse si autem ponatur, quod maneat idem numero accidens in genito, & corrupto, sequitur, quod idem secundo accidens sit in pluribus subiectis. Secundo ex differentia inter generationem, & alterationem, atque adeo inter formam substantialem, & accidentalem; quod alterationis & accidentis subiectum est ens in actu, generationis vero, & formæ substantialis est ens in potentia, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 19. constituitur autem ens in actu per formam quamlibet, nam cum quælibet sit actus, facit esse in actu: quare si in genito, & corrupto manet idem accidens numero, forma sequens adueniet existenti in actu, & consequenter eius subiectum non erit ens in potentia; sed ens in actu contra Philosophum. Tertio ex natura materiæ; nam cum hæc sit in potentia ad omnes actus ordine quodam, oportet quod id, quod est primum simpliciter in actibus, primo in materia intelligatur, primum autem inter omnes actus est esse specificum: & substantiale, vt dictum est, impossibile est ergo intelligere materiam prius esse calidam, vel quantam, quam esse in actu specifico; esse autem in tali actu habet per formam substantialem, quæ facit esse simpliciter: Vnde impossibile est, quod vllum accidens præexistat in materia ante formam substantialem; præexisteret autem, si maneret idem numero accidés in genito, & corrupto. manifestum ergo est, quod non potest idem numero accidens manere in genito, & corrupto.

[Margin: Tab. v. accidens n. 38. & 34. | 1. de gen. l. 19. Tab. v. corruptio n. 18. & 19. | de gen. l. quol p. | p. 76 a. 6. | 3. a a.]

Ad primum ergo dicendum, quod in transmutatione elementorum symbolorum passio symbola, quæ prius inerat disponens ad formam substantialem, corrũpitur, non tamẽ per se; sed per accidens ad corruptionem subiecti: vnde manet eadem specie, non numero. Et quia per hoc accidens symbolum non erat aliqua repugnantia in agendo, & patiendo, facilior fuit transmutatio. Cum enim qualitates elementorum causentur a formis substantialibus ipsorum: illa elementa, quæ maiorem conuenientiam habent in qualitatibus, necessario habent maiorem conuenientiam in formis substantialibus, & per consequens in dispositionibus materiæ facilius ad inuicẽ transmutantur. Et licet oporteat ambas qualitates corrumpi, tamen quia qualitas symbola minus resistit, imo nullo modo, contraria vero resistit, ideo facilior est transmutatio, & transitus. Neque est inconueniens, quod simile corrumpat suum simile, per accidens corrumpendo subiectum, sic enim maior flamma consumit minorem. Et sic patet ad secundum, & tertium.

[Margin: 2. de gen. a. 6. | p. de gen. l. de ... l. 4. de ... c. a. 3. | 2. de gen. l. 4.]

Ad quartum dicendum, quod quidquid corrumpitur per se, corrumpitur ab agente contrario: secus vero quod corrumpitur per accidens, ad corruptionem subiecti, quomodo corrumpitur qualitas symbola in transmutatione symbolorum.

[Margin: de sp. cr. a. ... Tab. corruptio ...]

Ad quintum dicendum, quod in cadauere, sicut & in genito quolibet, vt dictum est, manent accidentia corrupti eadem specie, non eadem numero ob rationes allatas, nam formam de nouo aduenientem sequuntur similia accidentia, vt dictum est. Vel dic, quod remanet in genito & corrupto sicut in viuo, & mortuo idem numero accidens, quia remanet origo, & radix accidentis, eadem scilicet materia, quæ est in potentia ad formam generalem.

[Margin: ol p. a. 6. | de gen. l.]

Ad sextum dicendum, quod materia prout nuda consideratur, se habet indifferenter ad omnes formas, sed determinatur ad speciales formas per virtutem mouentis vt dicitur in 2. de gen. & materia secundum quod consideratur perfecta sub ratione formæ vniuersalioris, & accidentium consequentium fit disposita ad subsequentem perfectionem.

[Margin: de sp. cr. a. 3. ad 19. 20. p. p. q. 76. a. 6. q. de ani. a. 9. c. 2. c. g. c. 71. vbi fertur.]

Ad septimum dicendum, quod in instanti generationis materia est signata dispositionibus, quæ in genere causæ materialis præcedunt formam substantialem.

[Margin: 2. c. g. c. 71. vbi fertur.]

Ad octauum dicendum, quod ad esse substantiale, quod simpliciter est primus actus formæ non prærequiritur vlla dispositio accidentalis: requiritur autem ad alios gradus, & actus formæ, & talis consequitur primum effectum, & gradum formæ.

[Margin: p. p. q. 76. a. 6. ad p. & in e. vid. Caiet. ibid. ad p.]

ARTICVLVS VI.

Vtrum materia sit immediatum subiectum inhæsionis omnium accidentium.

VIdetur quod materia sit immediatum subiectum inhæsionis omnium accidentium. Dicit enim Philosophus 7. met. t. 8. quod quantitas immediate inest materiæ primæ, & p. de gen. t. 30. puncta, & lineas vocat terminos materiæ, terminus autem est in terminato subiectiue, & t. 31. & 2. de gen. t. 6. dicit, quod materia est subiectum contrariorum, puta caloris & frigoris, quæ sunt accidentia; ergo materia est immediatum subiectum inhæsionis omnium accidentium.

[Margin: 7. met. l. 2 p. de gen. l. p. 2. de gen. 13.]

2 Præterea omnis forma substantialis est in materia sibi propria, & disposita, sed dispositiones ad formam sunt accidentia ergo accidentia immediate subiectantur in materia.

[Margin: p. p. 76. art. 6. arg. p. q. de ani. a. 9. arg. 5.]

3 Præterea diuersæ formæ vnius speciei requirunt diuersas materiæ partes, sed diuersæ partes non possunt intelligi nisi secundum diuisionem dimensiuarum quantitatum, ergo necesse est præintelligere dimensiones in materia ante formas substantiales, quæ sunt plures eiusdem speciei & consequenter quantitas, & ratione illius cætera accidentia immediate subiectabuntur in materia prima.

[Margin: p. p. arg. a. 3.]

4 Præterea sicut forma substantialis naturaliter vnitur materiæ, ita & hæc forma huic materiæ, sed hæc materia est hæc per hoc, quod est sub aliquibus dimensionibus determinatis, ergo dimensiones determinatæ immediate subiectantur in materia.

[Margin: 9. de ani. art. 9. arg. 17.]

5 Præterea materia vnitur formæ per potentiam, qua potest ei subesse, sed potentia illa non est idem, quod essentia materiæ, sic enim esset æqualis simplicitatis cum Deo, quod est sua potentia, ergo in materia subiectatur aliquod accidens.

[Margin: de sp. cr. art. 3. arg. 21.]

6 Præterea quantitas consequitur materiam sicut proprium accidens, sed accidens proprium inest immediate tamquam subiecto illi rei, cuius est accidens proprium, vt dictum est, ergo idem quod prius.

[Margin: Tab. v. quantitas n. 4. q. 6. log. an. præced. ad 2. & q. 3.]

7 Præterea quantitas distinguit materiam in partes, adhoc vt varias formas recipiat, vt dictum est, sed hoc non potest facere nisi immediate insit illi tamquam subiecto, ergo quantitas, & illa mediante cætera accidentia materialia immediate subiectantur in materia.

7 met. t. 4. Sed contra est, quod Philosophus 7. met. t. 4. dicit, quod substantia composita est prior tempore accidente, ergo accidens supponit in materia formam substantialem, & consequenter non inest materiæ, tamquam proprio subiecto.

8 met. t. vlt. 2 Præterea Philosophus 8 met. t. 16. dicit, quod forma substantialis immediate vnitur materiæ, at si in materia immediate subiectarentur accidentia non vniretur illi forma immediate sed mediantibus accidentibus, ergo accidentia non sunt immediate in materia tamquam in proprio subiecto.

4. d. 12. q. p. a. p. c. 5. c. & ad p. Respondeo dicendum, quod licet quantitas immediate inhæreat materiæ, & illa mediante eidem inhærent reliqua accidentia, quod manifeste patet, primo quia substantia corporalis habet, quod sit subiectum accidentium ratione materiæ, cui primo inest subiici alteri. prima enim dispositio materiæ est quātitas, quia secundum ipsam attenditur diuisio eius, & indiuisio, & ita vnitas, & multitudo, quæ sunt prima consequentia ens. secundo quia materia non solum est in potentia ad formas substantiales, sed etiam ad accidentales, vt dictum est. quilibet autem actus informat, & actuat propriam materiam, demum, quia q. 1. a. 5. q. 13 metaph. a. 2 saltem in homine cuius forma est indiuisibilis, & immortalis, quantitas immediate inhæret materiæ, nam illam extendit, quod non facit in animam, vt dictum est: & per rarefactionem eadem materia, q. 11. log. a. p. & 2. quæ prius erat terminata sub paruis dimensionibus, postea fit magis extensa, & ad maiores dimensiones perducitur vt dictum est: non tamen inest quantitas materiæ sine communicatione formæ, sed necessario debet præintelligi forma substantialis in materia, antequam intelligatur illi aduenire quantitas: Vnde propriæ subiectum inhæsionis quantitatis est compositum substantiale, quod patet primo, quia vnumquodque genus, vel speciem, vt di- q. 1 phys. a. 11. ctum est, consequuntur propria accidentia illius generis vel speciei, nullum autem accidens consequitur substantiam corpoream, tamquam propria passio, præter quantitatem propria autem passio præsupponit subiectum, cui immediate inhæreat, deinde, quia illud, quod dicitur maxime, & verissime in quolibet genere, est causa eorum, quæ sunt post in illo genere, sicut ignis qui est in fine caloris in rebus calidis, est causa caliditatis, vt dicitur in 2. me- ap. 30. c. 5. taph. substantia autem est primum in genere entis, verissime, & maxime essentiam habens, ergo oportet quod sit causa accidentium, quæ secundario, & secundum quid rationem entis participant. Item quia cum materia sit in potentia ad omnes actus ordine quodam, oportet, quod id, quod est primum simpliciter in actibus, primo in materia intelligatur, p. p. 76. a. 6. c. de sp. cr. a. 2 c. q. de ani. a. 9. c. op. 31 c. op. 32. c. p. & sit; primum autem inter omnes formas, & actus est esse in actu, seu esse simpliciter, quod materia habet per formam substantialem, ergo impossibile est, quod prius intelligatur materia cum quantitate, vel alio accidente, quam quod sit in actu per formam substantialem, vnde dicendum est quod nullum accidens potest inesse materiæ sine communicatione formæ substantialis, licet inter accidentia quantitas immediate inhæreat materiæ primæ.

7. met. t. 4. Ad primum ergo dicendum, quod 7. met. loquitur Philosophus ea sententia antiquorum, qui totum subiectum, quod nos ponimus ex materia, & forma componi, dicebant esse materiam primam, vt aerem, aut aquam aut aliquid huiusmodi; formas autem dicebant esse quæ nos dicimus accidentia, vt quantitates, & qualitates, quorum subiectum proprium non est materia prima, sed substantia composita, quæ est ens in actu; omne enim accidens ex hoc est quod substantiæ compositæ inest, vt dicit Philosophus in metaph. vnde ex propria sententia subdit 9 de gen. c. postea quid sit materia dicens quod neque est quid, neque quantum, primo vero de Gener. loquitur secundum positionem platonicorum, qui ponebant, quod mathematica erant substantia corporum naturalium, & quia puncta, & lineæ sunt termini dimensionum, sicut forma est terminus materiæ, ponebant quod id, quod per huiusmodi terminatur, esset materia corporum: ipsi autem termini magis se habent in ratione formæ, vnde postea ostendit, quod nihil prædictorum potest esse materia corporum. Reliqui vero textus tantum probant quod accidentia insunt substantiæ compositæ ratione materiæ, quod est verissimum, vt dictum est, & hoc idem probant sextum, & septimum argumentum. in c.

Ad secundum dicendum, quod forma perfectior virtute continet quidquid est inferiorum formarum, p. p. q. 76. a. 6. ad p. q. de ani. a. 9. c. de spir. cr. a. 3. c. & ideo vna & eadem existens perficit materiam secundum diuersos perfectionis gradus. Vna enim & eadem forma est per essentiam, per quam homo est ens actu & per quam est corpus, & per quam est viuum, & per quam est animal. & per quam est homo. q. de an. a. 9. ad 5. Manifestum est autem, quod vnumquodque genus consequuntur propria accidentia, sicut ergo materia præintelligitur perfecta secundum esse ante intellectum corporeitatis, & sic de aliis. ita præintelliguntur prædicta accidentia, quæ sunt propria entis ante corporeitatem, & sic præintelliguntur dispositiones in materia ante formam, non quantum ad omnem eius effectum, sed quantum ad posteriorem. Vnde dispositiones accidentales, quæ faciunt materiam propriam ad aliquam formam, non sunt mediæ totaliter inter materiam, & formam, sed inter formam, secundum quod dat vltimam perfectionem, & materiam, secundum quod iam est perfecta perfectione inferioris gradus, materia enim secundum seipsam est propria respectu infimi gradus perfectionis, quia materia secundum seipsam est in potentia ad esse substantiale corporeum, nec ad hoc requirit aliquā dispositionem, sed hac perfectione præsupposita in materia, requiruntur dispositiones ad vlteriorem perfectionem.

Ad tertium dicendum, quod dimensiones quantitatiuæ, sunt accidentia consequentia corporeitatē, p. p. ad 3. quæ soli materiæ conuenit. Vnde materia iam intellecta sub corporeitate, & dimensionibus, potest intelligi vt distincta in diuersas partes, vt sic accipiat diuersas formas secundum vlteriores perfectionis grados, quamuis enim eadem forma sit secundum essentiam, quæ diuersos perfectionis gradus materiæ tribuit tamen secundum considerationem rationis differt.

Ad quartum dicendum, quod dimensiones nō possunt intelligi in materia, nisi secundum quod intelligitur constituta per formam substantialem in esse substantiali corporeo, q. de an. a. 9. ad 17 quod quidem non fit per aliam formam in homine, quam per animam, vt dictum est Vnde huiusmodi dimensiones non præintelliguntur ante animam in materia totaliter, sed inquantum ad vlteriores gradus perfectionis est in potentia, vt dictum est.

Ad quintum dicendum, quod cum vnumquodque genus diuidatur per potentiam, & actum, ipsa potentia, quæ est in genere substantiæ, materia est, sicut forma actus; vnde materia non subest formæ substantiali mediante aliqua potentia. de sp. cr. a. 3. ad 21.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in generatione compositi substantialis fiat resolutio compositi præcedentis vsque ad materiam primam.

p. de gen. l. 13. Videtor quod in generarione compositi substantialis non fiat resolutio præcedentis compositi corrumpendi vsque ad materiam primam, dicit enim Philosophus p. de Geo. t. 5 quod materia prima non potest existere sine accidentibus, at si fieret in generatione noui compositi resolotio præcedentis vsque ad materiam primam, posset hæc existere sine illis, argo in generatione compositi substantialis non fit resolutio vsqoe ad materiam primam.

2. de gen. l. 7 2 Præterea materia est ens in actu per formam: at si fieret resolotio vsque ad materiam primam in corruptione compositi substantialis, materia secederet a tota rerom natura, quia oon esset amplius ens actu ergo idem quod prius.

resp. ez. art. 3 arg. 11. 3 Præterea corpus ante aduentum animæ rationalis in vtero materno habet aliquam formam, sed adueniente anima rationali non ast dicere, quod illa forma de ficiat, quia neqoe cedit in nihilum, neqne esset dare in quid rediret, ergo forma aliqua præexistit io materia ante aduentum animæ rationalis & per consequens in generatione hominis oon fit resolutio præcadentis compositi vsque ad materiam primam.

p. phys. l. 15. Sed contra Philosophus p. phys. t. 81. dicit qood materia prima est primum subiectum io quod vltimum resoluitor id qood corrompitur.

op. 48. tr. p. 2 Præterea c. de substantia in prædicam. dicitur, quod corruptis primis substantiis impossibile est remauere secundas substantias, & accideotia, ergo in corruptione fit resolutio vsque ad materiam primam.

p. de gen. l. 10 3 Præterea Philosophus p. de gen. t. 25. distinguit generationem ab alteratione, quod in illa fit stant mutatio non solum secundum passiones, sed etiam secundom substantias, in hac vero tantum secundum passiones. ergo in generatione noui compositi substantialis fit resolutio præcedentis compositi vsque ad materiam primam.

1. q. 3. a. 11. Respondeo dicendum, qood necesse est dicere quod in generatione compositi substantialis fit resolutio præcedentis compositi vsqoe ad materiam primã, & ratio ex dictis est, quia omnia accidentia præsopponunt formam substantialem in materia, quod patet primum qoia omnia accidentia, vt dictum est 4 d. 10. q. p. a. 1 q. 1. op. 30. c. 5. p. de gener. l. 9 & 10. fundantur immediate in quantitate, & mediante quantitate sunt in materia: quantitas aotem præsupponit in materia formam sobstantialem corporis, seu substantiam corpoream atque adeo gradum corporis com illum conseruat tanquam illius propria passio inseparabilis ab illo. deinde quia substantia com sit primum in genere entis debet esse causa accideotium qoæ sunt entia secundum quid, præterea qoia subiectom accidentium non est materia sola, sed materia simul cum forma, seu materia, vt vnita formæ substantiali, est enim ens in actu, vt dicit Philosophus p. de Gener t. 22 & 23. ad differentiam formæ substantialis, quæ habet pro suo subiecto ens 7 met. l. p. poteontæ, seu materiam primã nude sumptam: quare ad hoc, vt aduenmant materiæ debent in illa præsupponere formam substantialem, atque adeo totam substantiam compositam, cuius ratio est, quia accidentia soot entia illius, non autem materiæ vel formæ, vt dicit Philosophus 7. met. t. 2. nam sunt entia per substantiam, dicuntur enim entia, eo quod habent aliquam habitudinem ad ipsam, quæ est per sa ens.

Ad primum ergo dicendum, quod quia vno composito sobstantiali corrupto aliud generatur, & vno generato aliud corrumpitur, ideo materia nec secedit a rerum natura, nec remanet sine forma, qoia in eodem instanti, in quo priuator forma præcedenti, & fit noo ens hoc, quod est corruptum, recipit aliam formam, & fit aliquid aliud, puta id, quod est genitum: Vnde non potest vnquam materia remanere quin sit subiecta alicui formæ, & sic patet etiam ad secuodum. p. de gen. l. 7

Ad tertium dicendom, quod corpus antequam animetur, habet aliquam formam. Verum illa forma oon manet anima adueniente, adoentus enim animæ est per quandam generationem, generatio autem vnius non est sine corruptione alterios; sicut cum recipitur forma ignis in materia aeris, desinit esse actu in ea forma aeris, & remanet io potentia tantum Neque dicendum est, quod forma fiat, val corrompatur, quia eius est fieri, & corrumpi, cuius est esse, quod non ast formæ, vt existentis, sed sicut eius, quo aliquid est; vode & fieri non dicitur nisi compositom, inquantum reducitor de potentia in actum. de sp. cr. art. ad 12.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum generatio sit mutatio successiua, an vero instantanea.

Videtur, quod generatio sit mutatio successiua. Philosophus enim 5. phys. t. p q. 6. ponit generationem inter motus, sed motos est de genere continuorum vt dicitur 5. phys. t. p. ergo generatio est mutatio successiua, non autem instantanea. 5. phys. l. p. 3. phys. l. 9.

2 Præterea dicit Philosophus 6 phys. t 59. quod factum est prius fieri, sed res naturales fiunt per generationem, ergo quod generator prios geoerabatur: vbi autem est prios, & posterius, est tempus, vt dictum est, & coosequenter successio, ergo generatio est mutatio successiua. 6 phys. l. 8.

3 Præterea Philosophos 7. phys. t. 34. comparat generationes ioter se & dicit aliquas esse valoces, aliquas minus veloces, sed velox, & tardum conueniunt generationi, & motui per ordinem ad tempus, vt patet ex Philosopho 6. phys. t. 12. ergo idem quod prius. q. 21. a. 2. 7. phys. l. 8 6 phys. l. p.

4 Præterea experientia patet non simul generari totum animal, sed soccessiua, similiter & successiue ex combustione paleæ geoerari ignem, ergo geoeratio non fit in instanti, sed successiue.

Sed contra est, quod Philosophus 5. phys. t 9. generationem negat esse motum, sed omnis motos ast in tempore, & secundum tempus diuisibilis est vt dicitur 6. phys. t 36. ergo generatio noo est mutatio successiua 5. phys. l. 3. q. 1 de pot. ar. 9 ad 9.

Respondeo dicendum, quod illud, quod mutatur de oon esse in esse, vel à contra, non est simul io non esse, sed sicut non est date vltimum instans, in quo id, qood generatur sit non ens, sed est dare primom instans, in quo est: ita quod in tempore præcedenti illud instans, est non ens. Inter tempos autem, & iostans, quod terminat motum, oon est aliquod medium, & sic non oportet, quod sit medium inter esse, & non esse. Sed quia tempus, quod præcedit instans, quo primo est quod generatur, ast terminus præcedentis temporis mensurantis motum, ita incipere esse est terminus præcedentis mo- 6. phys. l. 8 p d. 17. q. 4. a. 3 c p. 2 q. 113 art. 7. c. p. de gen. l. 14.

tus, si ergo generatio dicatur ipsa inceptio essendi, sic est terminus motus, & sic est in instanti; quia terminari motum, quod est mutatum esse est in indiuisibili temporis, si autem generatio accipiatur ipsa inceptio essendi cum toto motu præcedente, cuius est terminus, sic non est in instanti, sed in tempore, ita quod in toto tempore præcedenti est non ens illud quod generatur & in vltimo instanti est ens, & similiter dicendum est de corruptione.

q. 17. phys. ar. 2. c. Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus nomen motus late sumit prout inuoluit etiam mutationes instantaneas vt dictum est.

6. phys. l. 8. Tab. v. alteratio n. 5. Ad secundum dicendum, quod Philosophus nomen generationis sumit pro alteratione præcedente terminata ad introductionem formæ substantialis; cum enim alteratio habeat duos terminos, formam accidentalem, & substantialem, potest denominari ab vtraque, eodemque modo dicendum ad tertium.

6. phys. l. 8. de sp. cr. art. 3. ad 11. 10. c. 1. de gen. l. 1. Ad quartum dicendum, quod animal totum non nisi per partes generatur. Verum generatio partium ratione alterationis præcedentis fit successiue, ratione vero introductionis formæ substantialis fit in instanti, vt dictum est, & idem dico de generatione ignis ex combustione paleæ, vel chartæ.

ARTICVLVS IX.

Vtrum generatio vnius sit corruptio alterius.

5. phys. l. 2. VIdetur quod generatio vnius non sit corruptio alterius. Dicit enim Philosophus 5. phys. a. 1. 7. quod generatio est mutatio a non subiecto in subiectum, & corruptio est a subiecto in non subiectum.

de sp. cr. ar. 3. arg. 12. & 13. 2 Præterea in embrione ante aduentum animæ rationalis apparent opera vitæ, vt dicitur in 6. de animal quæ non sunt nisi ab anima, sed aduueniente anima rationali non est dicere, quod alia anima deficiat quia neque cadit in nihilum neque esset date in quid rediret, ergo in generatione hominis non est corruptio vllius formæ præcedentis

q. de vol. ar. 9. arg. 9. 3 Præterea secundum hoc formæ vniuntur materiæ, quod materia est in potentia ad eas. sed materia prius est in potentia ad formas elementorum, quam ad alias formas ergo anima, & aliæ formæ non vniuntur materiæ nisi in illa præexistant, & remaneant formæ elementorum, & ita erit generatio vnius sine corruptione alterius.

arg. 10. 4 Præterea corpus cuiuslibet animalis est mixtum, sed in mixto oportet quod remaneant formæ elementorum per essentiam, alioqui esset corruptio elementorum, non mixtio, ergo anima supponit in materia ante sui aduentum formas elementorum, & sic generatio animalis non erit compositi præexistentis corruptio.

5 Præterea si generatio vnius esset corruptio alterius, totidem entia semper essent in mundo, nec plura, nec pauciora, sed consequens est falsum, ergo & quod generatio vnius sit corruptio alterius.

Sed contra est auctoritas Philosophi 1. phys. t. 7. & p. de gen. t. 10. dicentis, quod generatio vnius est corruptio alterius.

p. de gen. l. 7 Respondeo dicendũ, quod necesse est dicere, quod generatio vnius est corruptio alterius, & è contra. Ad cuius manifestationem sciendum est, quod generatio per se quidem est ea ente in potentia, idest ea materia, quæ est sicut subiectum rerum naturalium: Ac idit enim materiæ, ex qua aliquid generatur, quod sit subiecta alteri formæ, secundum quam est ens actu, & priuationi formæ inducendæ, secundum quam est non ens actu sed ens in potentia. Et ideo Aristot dicit in p. phys. t. 65. quod generatur aliquid ex ente quidẽ actu per accidens, ex ente autem in potentia, per se Et similiter corrumpitur aliquid per se quidem in ens potentia, quod quidem subiicitur alteri formæ, secundum quam est ens actu, & priuationi prioris formæ, secundum quam est non ens actu; & ita non dicitur, quod id, quod corrumpitur, secedat a tota rerum natura, quia, quamuis fiat non ens hoc, quod est corruptum, remanet tamen ens aliquid aliud, quod est generatum: Vnde non potest materia remanere quin sit subiecta alicui formæ: & inde est, quod vno corrupto aliud generatur, & vno genito aliud corrumpitur.

Ad primum ergo dicendum, quod generatio vnius non dicitur a Philosopho esse corruptio alterius, eo quod sint vnum per se, atque adeo vnum ratione: sed vel quia sunt vnum subiecto, licet differant ratione quod patet ex eorum terminis, ex quibus motus, & mutationes specificantur: terminus enim generationis est forma, quia est mutatio ad esse: terminus vero corruptionis est priuatio quia est mutatio ad non est; forma autem vnius, & priuatio alterius, vt forma ignis & priuatio aeris sunt quidem idem subiecto, sed differunt ratione Vnde fit, vt etiam illud, quod corrumpit & generat non ex eodem habeat, quod generet, & corrumpat, sed ex eo, quod formã suam inducit generet & sic in quantum ens generat, ex eo vero quod forma sua necessario coniungitur priuationi alterius formæ, corrumpat. Secundo quia sunt vnum ex parte motus, quia vnus motus ad has duas mutationes terminatur. Tertio dicitur generatio vnius corruptio alterius concomitanter, quia vna mutatio semper coniungitur cum alia mutatione quia generatio vnius non est sine corruptione alterius. & è contra, nam motus per quem agens producit formam similem suæ & corrumpit oppositam, est de contrario in contrarium; & generatio & corruptio sese concomitantes similiter contrariorum sunt. c. d. q. 3. art. 1. ad 3. | q. 8. de pot. art. 1. ad 5. ibid ibid. a. 9. c.

Ad secundum dicendum, quod in embrione apparent quædam opera vitæ Sed quidam dixerunt huiusmodi opera esse ab anima matris. Sed hoc est impossibile, quia de ratione operum vitæ est, quod sint a principio intrinseco, quod est anima. Quidam vero dixerunt, quod a principio inest anima vegetabilis, & illa eadem cum fuerit magis perfecta fit anima sensitiua, & tandem fit anima intellectiua, sed per actionem exterioris agentis, quod est Deus: sed hoc est impossibile Primo, quia sequeretur quod forma substantialis reciperet magis, & minus, & quod generatio esset motus continuus. Secundo, quia sequeretur animam rationalem esse corruptibilem, cum vegetabilis, & sensibilis corruptibiles sint dum ponitur fundamentum animæ rationalis esse substantia vegetabilis, & sensibilis; non autem dici potest, quod sint tres animæ in vno corpore, relinquitur ergo dicendum quod in generatione hominis, vel animalis multæ sunt generationes, & corruptiones sibi inuicem succedentes; adueniente enim forma perfectiori deficit imperfectior, & sic cum in embrione primo sit anima vegetatiua tantum, cum peruentum fuerit ad maiorem perfectionem, tollitur forma imperfecta, & succedit forma perfectior, quæ est anima vegetiua, & sensitiua simul & hac cedente succedit vltima forma perfectissima, quæ est anima rationalis: Neque est dicendum, quod forma fiat, vel corrumpatur, quia eius est fieri, & corrumpi, cuius est esse, quod non est formæ, vt existentis, sed sicut eius, quo aliquid est: vnde & fieri non dicitur de sp. cr. ar. 3. ad 13. | ibid. ad 14.

dicitur nisi compositum, inquantum reducitur de potentia in actum.

Ad tertium dicendum, quod materia secundum ordinem est in potentia ad formas, non quod recipiat diuersas formas substantiales ordinatim, sed quia id quod est proprium superioris formæ non recipitur nisi mediante eo, quod est proprium inferioris formæ.

Ad quartum dicendum, quod formæ elementares non sunt actu in mixto secundum essentiam, licet hoc Auic. posuerit: nō enim possunt esse in vna parte materiæ: si autem essent in diuersis partibus, non esset mixtio secundum totum, quæ est vera mixtio, sed esset mixtio minima, quæ est mixtio ad sensum. Dicere etiam, quod formæ elementorum accipiant magis, & minus, vt Auerroes dicit, ridiculum est, cum sint formæ substantiales, quæ magis, & minus recipere non possunt: neque aliquid est medium inter substantiam, & accidens vt ipse fingit, nec iterum dicendum est, quod totaliter corrumpantur; sed quod maneant virtute, vt Aristoteles dicit, & hoc est inquantum manent accidentia propria elementorum secundum aliquem modum, in quibus manet virtus elementorum.

Ad quintum dicendum, cum vna materia existente contingat, vt dicit Philosophus 8. met. tex. 11. fieri diuersa propter mouentem causam, contingere potest vt plura agentia agant in diuersas partes eiusdem compositi substantiales, & sic plures formas specificas producat, vnde sequitur, quod pluras sint species, vel indiuidua specierum generata, quam corrupta, & non totidem quod corrupta.

ARTICVLVS X.

Vtrum generationes, & corruptiones rerum naturalium sint naturales.

Videtur quod corruptiones, & generationes rerum naturalium nō sint naturales. Motus enim naturalis est ille, qui est a principio intrinseco, sed generationes elementorum maxime fiunt ab agente extrinseco, ergo non sunt naturales.

2 Præterea generatio dicitur naturalis, quia est à natura vt dicit Philosophus 7 met. t. 15. sed generans elementa non est natura, sed vel habens naturam, vel secundum naturam, vt dicitur 2. phys. cum sit compositum naturale, ergo generationes elementorum non erunt naturales.

3 Præterea naturale est illud, ad quod natura inclinat, sed corruptio, sicut & mors, & omnis defectus est contra naturam, ergo corruptio non est mutatio naturalis.

4 Præterea impossibile est, quod natura intendat aliquod malum, sed corruptio est aliquod malum, est enim non ens, bonum autem, & ens conuertuntur, ergo corruptio non potest esse mutatio naturalis.

Sed contra est, quod Philosophus 5. phys. t. 7. generationem, & corruptionem ponit inter species mutationis naturalis, & 7. met. t. 22. vocat generationes elementorum naturales.

Respondeo dicendum, quod generationes rerum naturalium dicuntur naturales propter tres causas, vt dicit Philosophus 7. met. tex. cit. licet principium actiuum generationis eorum sit extrinsecum, quod videtur esse contra rationem naturæ, primo ratione materiæ, seu principij, ex quo fit generatio, quia materia est principium intrinsecum, in quo est naturalis aptitudo ad talem formā, secundo ratione principij secundum quod fit generatio, idest ratione formæ geniti quæ dicitur esse natura, generatio enim naturalis est, quæ est ad naturam, sicut dealbatio est ad albedinem, tertio ratione principij, à quo fit generatio, seu ab agente, nam forma illius, quæ est ei principium principale agendi est natura dicta secundum speciem, idest est eiusdem speciei cum natura, & forma geniti, licet in alio secundum numerum: homo enim generat hominem, nec tamen generans, & genitum sunt idem numero. Corruptiones vero dicuntur naturales primo quia licet sint contra naturam particularem sunt tamen de intentione naturæ vniuersalis, inquantum defectus vnius cedit in bonum alterius, vel etiam totius vniuersi: sic enim corruptio vnius est generatio alterius, per quam species conseruatur, secundo quia natura particularis saltem per accidens intendit corruptionem, in quantum consequitur aliquod bonum; non enim intendit agens naturale corruptionem; & priuationem, sed generationem vnius, quæ est corruptio alterius, & formam, cui coniungitur priuatio alterius formæ, tertio dicitur inclinationis materiæ, quæ proportionaliter attribuitur tali formæ secundum distributionem vniuersalis agentis, ratione cuius etiam res naturales dicuntur naturaliter corruptibiles.

Ad primum ergo dicendum, quod non omnes motus eodem modo dicuntur naturales, vt dicit Comm. in 2. phys. & in p. cæli sed quidam dicuntur naturales propter principium actiuum interius existens, vt motus localis grauium, & leuium; & quidam propter principium passiuum, quod est secundum potentiam ab agente naturali natum in actum educi, vt in generatione, & alteratione simplicium corporum. Vnde & natura diuiditur in materiam, & formam.

Ad secundum dicendum, quod generatio dicitur naturalis, quia est a natura, vel tamquam principio passiuo, vel tamquam principio actiuo principali, specie eodem cum natura, & forma generati, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quod aliter se habet natura ad generationem, & corruptionem; forma enim, quæ est terminus generationis, est per se intenta tā à natura vniuersali, quam a natura particulari: priuatio vero est præter intentionem naturæ particularis; est autem secundum intentionem naturæ vniuersalis, non quidem, vt per se intenta, sed quia sua priuatione alterius formæ non potest alia forma introduci, & sic generatio est omnibus modis naturalis. Corruptio vero quandoque dicitur contra naturam habito respectu ad naturam particularem, vt dictum est, & ex his patet ad quartum.

ARTICVLVS XI.

Vtrum expulsio formæ substantialis præced. & introductio formæ sequentis sint idem.

Videtur quod expulsio formæ substantialis præcedentis, & introductio formæ sequentis sint idem, quia secundum Philosophum vt dictum est generatio vnius est corruptio alterius, sed eatenus est generatio vnius, quatenus introducitur in materia forma substantialis, est autem corruptio alterius, quatenus forma præcedens expellitur, ergo introductio formæ sequentis, & expulsio præcedentis sunt idem.

2 Præterea sicut multiplicato inferiori multiplicatur superius, ita non multiplicato inferiori non multiplicatur superius, vt si est vnus homo, est vnum

animal, si sunt plures homines, sunt etiam plura animalia, sed mutatio ad motum se habet sicut superius ad inferius; nam omnis motus est mutatio, non è conuerso; cum ergo expulsio formæ præced. & introductio sequentis sint vnus motus, erunt etiam vna mutatio, & sic erunt idem.

3 Præterea vnius agentis in vnum, & idem subiectum non est nisi vna actio, sed agens in materiam expellendo ab illa formam præcedentem, & introd. sequentem est vnum agens, & idem etiam est subiectum, ergo expulsio formæ præced. & inductio sequentis sunt idem.

ibid. arg. 2. sed contra. 4 Præterea quæcunque ita se habent, quod vnum potest esse sine altero non sunt idem, sed introductio formæ potest esse sine expulsione præcedentis, vt patet in prima creatione vniuersi, ergo idem quod prius.

ibid. arg. 2. & 3. c. Sed contra est, quod multo minus sunt idem expulsio tenebræ, & inductio lucis, quam expulsio formæ substantialis præcedentis, & introductio sequentis, sed expulsio tenebræ & introductio lucis sunt mutationes naturaliter inter se distinctæ, ergo & idem erunt expulsio substantialis formæ praeced. & introd. sequentis.

q. 28. de Ver. a. 6. c. Respondeo dicendum, quod expulsio formæ substantialis præcedentis, & introductio formæ [illegible]nentis sunt duæ mutationes realiter distinctæ, sed sunt vnus motus, & quidem quod sint duæ mutationes realiter inter se distinctæ sic patet. Mutationes enim penes terminos distinguuntur, introductionis autem formæ sequentis terminus, est formam sequentem inesse; expulsionis vero formæ præcedentis terminus est formam præcedentem non esse. est autem oppositorum quantum ad hoc attendenda triplex differentia, nam primo quædam opposita sunt, quorum alterum tantum est natura quædam, reliquum vero non est nisi remotio, vel negatio ipsius, sicut patet in oppositis secundum affirmationem, & negationem vel secundum priuationem, & habitum, & in talib. negatio oppositi, quod ponit naturam aliquam, est alicuius rei, negatio vero alterius oppositi non est realis, quia non est alicuius rei, est enim negatio negationis, quæ est alterius oppositi: & ideo hęc negatio negationis nihil differt secundum rem à positione alterius, vnde secundum rem idem est generatio albi, & corruptio non albi. Sed quia negatio quamuis non sit res naturæ, est tamen res rationis, ideo negatio negationis secundum rationem, seu secundum nostrum modum intellegendi est aliud a positione affirmationis, & sic corruptio non albi secundum modum intelligendi est aliud quam generatio albi, & idem dico de generatione ignis ex non igne, & corruptione non ignis. Et ideo si negatio formæ nihil reale ponit distinctum à forma negata secundum rem, corruptio priuationis, & introductio formæ idem sunt secundum rem, non tamen secundum rationem. Secundo opposita quædam sunt, quorum alterum quidem dicit negationem oppositæ formæ realis & positiuæ; verum hæc negatio non solum importat ablationem formæ sed etiam ponit impedimentum positiuum, & reale, sicut vmbra non solum dicit ablationem lucis, sed etiam ponit corpus impediens: vnde negatio vmbræ debet importare & negationem tenebræ, & ablationem interpositi corporis impedientis; & ideo ablatio vmbræ & priuatio luminis sunt mutationes realiter distinctæ. Tertio demum quædam opposita sunt, quorum vtrumque ponit naturam aliquam, vt album, & nigrum, ignem & terram, & in talibus oppositis negatio vtriusque est negatio realis, idest alicuius rei; & ideo cum affirmatio non sit negatio, quia non esse nigrum non est idem quod non esse album, sed realiter differunt, ideo corruptio nigri cuius terminus est non esse nigrum, & generatio albi, cuius terminus est esse album, sunt realiter diuersæ mutationes, & idē dico de corruptione ligni, vel terræ, & productione ignis. Quod autem hæ mutationes realiter inter se sint vnus, & idem motus realiter similiter patet, nam hoc differunt motus, & mutatio quod motus vnus est, quo aliquid affirmatiue significatum abiicitur, & aliud affirmatiue significatum acquiritur est, n. motus de subiecto in subiectum vt dicitur 5. phys. per subiectum autem intelligitur hoc aliquid affirmatiue significatum, & monstratum, vt album, & nigrum. Vnde vnus motus alterationis est quo album abiicitur, & nigrum acquiritur, sed in mutationibus, quæ sunt generatio, & corruptio aliter est; nam generatio est mutatio de non subiecto in subiectum, vt de non albo in album; corruptio vero est mutatio de subiecto in non subiectum, vt de albo in non album & ideo in abiectione vnius affirmati & adeptione alterius oportet duas mutationes intelligi, quarū vna sit generatio, & alia corruptio vel simpliciter, vel secundum quid. sic ergo si in transitu, qui est de vna forma in aliam siue substantialem, siue accidentalē cōsideratur ipse motus, idem motus significatur per ablationem vnius & inductionem alterius, non autem significatur eadem mutatio sed diuersa, tamē se inuicem comitantes, quia generatio vnius non est sine corruptione alterius. Et sic patet expulsionem vnius formæ, & introductionem alterius esse [illegible]dem vnum, & eundem motum, sed esse mutationes realiter inter se diuersas.

ibid. a. 6. ad 1. Ad primum ergo dicendum, quod generatio vnius dicitur esse corruptio alterius a Philosopho per concomitantiam, quia de necessitate sunt simul, vel per vnitatem motus, qui ad has duas mutationes terminatur.

q. 2. de Ver. a. 6. Ad secundum dicendum, quod dupliciter sumi potest mutatio, vno modo logice vt est genus ad motum, & mutationem specifice sumptam, quomodo nihil aliud est quam transitus a termino in terminum quomodocunq; se habeant hi termini siue affirmatiue, siue negatiuè. Alio modo specifice & physice, vt est distincta à motu, quomodo est trāsitus a subiecto in non subiectum, vel a non subiecto in subiectum; si priori modo sumitur, sicut expulsio formæ præced. & introductio sequentis sunt vnus motus, ita & sunt vna mutatio; si vero sumitur posteriori modo, licet sint vnus motus realiter, non tunc sunt vna realis mutatio, sed duæ inter se realiter distinctæ.

Ad tertium dicendum, quod vnitas actionis arguit vnitatem motus, non autem vnitatem mutationis ob differentiam inter motum & mutationem mox allatam.

ibid. & 12. & p. p. q. 45. a. Ad quartum dicendum, quod de ratione mutationis est hoc esse post hoc circa aliquid idem, quod non est in creatione.

ARTICVLVS XII.

Vtrum expulsio formæ substantialis præcedentis sit naturaliter prior quam introductio formæ sequentis.

q. 28. de Ver. a. 7. arg. 1. VIdetur quod in generatione compositi substantialis expulsio formæ substantialis præcedentis sit naturaliter prior introductione formæ sequentis, quia prius est ordine naturæ intelligere recipiens, quam ipsum receptum, sed forma non recipitur nisi in propria materia, ergo prius est intelligere materiam primam propriam, quam receptionem formę,

sed ad hoc quod materia sit propria alicui formæ requiritur quod sit denudata à forma contraria, ergo prius naturaliter materia denudatur ab vna forma, quam recipiat aliam. & sic naturaliter erit prior expulsio formæ præcedentis, quam introductio sequentis. Sed dices, quod forma adueniens secundum quod habet respectum ad agens naturale illam inducens est prior naturaliter, quam expulsio formæ præcedentis.

arg. 5. Sed contra in introductione formæ substantialis sequentis includitur respectus ad suum subiectum in quo introducitur, si ergo secundum hunc respectum ad subiectum est posterior, videtur quod simpliciter introductio formæ sequentis sit posterior naturaliter expulsione formæ præcedentis. Sed dices, quod forma sequens habet duplicem respectum vnum, secundum quod informat subiectum, & quantum ad hunc respectum est posterior, quam expulsio formæ præcedentis. Alium, quo formam expellit a subiecto, & sic introductio formæ sequentis præcedit expulsionem formæ præcedentis.

arg. 6. 3 Sed contra, forma sequens expellit præcedentem ratione oppositionis, quam habet ad ipsam, opposita autem motuo se expellunt ex hoc, quod non patiuntur se in eodem subiecto, ergo ex hoc ipso, quod forma sequens informat subiectum, expellet aliam, & sic non potest esse, quod forma sequens secundum respectum, quem habet ad subiectum, quod informat sit posterior, & secundum respectum, quem habet ad formam præcedentem, quam expellit, sit prior

arg. 5. 4 Præterea esse rei naturaliter prius est, quam agere ipsius sed forma materialis præsertim cum nō subsistat, eius esse est inexistere, ergo prior est naturaliter respectus quem habet forma sequens ad subiectum, quod informat, quam respectus, quem habet ad formam contrariam, quam expellit, & sic prædicta responsio non videtur posse consistere.

arg. 6. 5 Præterea non contingit formas contrarias esse simul, sed forma præcedens, & forma sequens sunt contrariæ, ergo oportet, quod forma præcedens intelligatur expulsa antequam noua facta introducatur ergo expulsio formæ naturaliter præcedit introductionem nouæ.

arg. 7. 6 Præterea secundum ordinem effectuum est ordo causarum, sed effectus expulsionis formæ præcedentis est materiam esse denudatam ab omni forma, effectus autem introductionis formæ sequentis est materiam habere talem formam specificam, prius autem naturaliter est materiam esse denudatam ab omni forma, quam habere talem formam, ergo expulsio formę præcedentis est naturaliter prior forma sequente.

arg. 10. 7 Præterea si successiue forma inducatur, vt contingit in successiua combustione chartæ, prius tempore remouetur forma præcedens, quam inducatur sequens, vt patet similiter in dealbatione, in qua prius natura agens remouet nigredinem, quam inducat albedinem, sed per hoc, quod agens in instanti inducit formam substantialem, remouetur tantum ordo temporis, non naturę, ergo naturaliter prius est expulsio formæ præced. quam introductio formæ sequentis.

arg. 9. & 4. d. 17. q. 1. p. a. 4. quæst. p. arg. 3. 8 Præterea in quolibet motu recessus à termino à quo naturaliter præcedit accessum ad terminum ad quem, vel tempore si sit motus successiuus, vel natura si sit mutatio subita, sed in productione compositi substantialis forma præcedens est terminus à quo, & forma sequens est terminus ad quem, ergo expulsio formæ præcedentis naturaliter præcedit introductionem formæ sequentis.

4 d. 17 arg. p. sed contra q. 15 de ver. arg. p. sed contra. Sed contra, causa naturaliter præcedit effectum, sed forma sequens est causa destructionis formæ præcedentis non nisi secundum, quod est introducta, ergo introductio formæ sequentis prior est expulsione formæ præcedentis.

q. 15. de ver. arg. 2. sed contra. 2 Præterea agens naturale non expellit formam contrariam a materia nisi per hoc quod inducit similitudinem suæ formæ in materia, ergo inductio formæ est prior expulsione.

arg. 1. sed contra. 3 Præterea forma sequens producendo introducitur, & introducendo producitur, sed productio formæ est prior naturaliter, quam expulsio formæ præcedentis, ergo introductio formæ sequentis naturaliter præcedit expulsionem formæ præcedentis.

arg. 4. sed contra. 4 Præterea agens naturaliter est prius patiente, sed in generatione compositi substantialis forma sequēs se tenet ex parte agentis, forma præcedens ex parte patientis, seu recipientis, ergo prius naturaliter est introductio formæ sequentis, quam expulsio formæ præcedentis.

4 d. 17 q. p. a. 4. quæst. p. c. & q. 15. de Ver. a. 7. c. & sed 9. & 3. Respondeo dicendum, quod omnis prioritas secundum ordinem naturæ aliquo modo reducitur ad ordinem causæ, & causati, quia principium, & causa sunt idem: in quolibet autem genere causæ causa naturaliter est prior causato. Contingit autem secundū diuersa genera causarum idem respectu eiusdem esse causam, & causatum, sicut ambulatio in genere causæ efficientis est causa sanationis, & sanatio in genere causæ finalis est causa ambulationis, similiter in genere causæ materialis materia est causa formæ, quatenus sustinet & quasi sustentat formam, & forma est aliquo modo causa materiæ, quatenus dat materiæ esse actu, seu facit illam esse actu secundum gen. causæ formalis, ex parte autem causæ materialis se tenet secundum quandam reductionem omne illud, per quod materia efficitur propria huius formæ, sicut dispositiones, & remotiones impedimentorum, & consequenter expulsio formæ præcedentis ne sequens forma introducatur. & motus, per quem expellitur talis forma, nam motus est actus existentis in potentia, & similiter priuatio formæ sequentis, nam ratione huius materia numerabilis est, vt inquit Philosophus p. phys. t. 82. verū licet aliquid possit esse prius, & posterius altero in diuerso genere causę, quia tamē illud est simpliciter dicendum prius altero ordine naturæ, quod est prius secundum illud genus causæ, quę est prior in ratione causalitatis, sicut finis dicitur prior naturaliter omnibus causis, & causa omnium causatum, quia à causa finali omnes aliæ causæ recipiunt quod sint causæ, quia efficiens non agit nisi propter finem, & ex actione efficientis forma perficit materiam, & materia sustinet formam, ideo in generatione naturali compositi substantialis, in qua vna forma expellitur à materia, & alia inducitur, simpliciter dicendum est, quod licet expulsio formæ præcedentis sit naturaliter prior in ratione causæ materialis; & in ratione causæ formalis naturaliter sit prior introductio formæ sequentis, quia tum forma, & finis in idē numero coincidunt, forma vero, & agens in idem specie, ideo tam in ordine causæ efficientis, quam finalis, atque adeo simpliciter introductio formæ sequentis naturaliter præcedit expulsionē formæ præcedentis, in ordine quidem efficientis, quia forma introducta, est similitudo formæ agentis, per quam agens agit: in ordine vero causæ finalis, quia natura principaliter intendit introductionem formæ, & ad hanc ordinat expulsionem omnis eius, cum quo non potest stare forma introducta.

q. 15. de Ver. ad 1. Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit secundum ordinem causæ materialis, secundum

quem in respectu ad subiectum introductio formæ sequentis est posterior expulsione formæ præcedentis. Vnde patet ad secundum.

ad 4. Ad tertium dicendum, quod obiectio illa procedit secundum ordinem causæ formalis, formaliter enim forma sequens inhærendo expellit præcedentem.

ad 5 & 18 c. Ad quartum dicendum, quod forma sequens non expellit præcedentem effectiue, sed formaliter: vnde non est prius, quam expellat præcedentem.

in c. Ad quintum dicendum quod forma contraria sequens expellit formaliter præced. & ideo in genere causæ formalis, & simpliciter est prior ordine naturæ expulsione formæ præcedentis, vt dictum est.

ad 7. Ad sextum dicendum, quod genera se habent per modum materiæ in comparatione ad species, & ideo prius tantum est in genere causæ materialis quod materia sit denudata forma præcedente, quam quod habeat sequentem.

ad 13. Ad septimum dicendum, quod si agens successiue introduceret formam substantialem, expulsio formæ præcedentis esset tempore prior, sed posterior natura. Ordo enim temporis sequitur ordinem motus, & materiæ, secundum quem modum Philosophus dicit, quod in eodem actus posterior est tempore, quam potentia, sed natura prior, quia secundũ illud dicitur aliquid simpliciter natura prius, quod est prius secundum ordinem causæ finalis.

ad 9. Ad octauum dicendum, quod recessus à termino à quo est prior in via generationis & motus, cum reducatur ad ordinem materiæ, nam vt dictum est, motus est actus existentis in potentia, sed accessus ad terminum ad quem est prior secundum ordinem causæ finalis. Vel dic, vt p. 2. q. 12. à 8. ad p.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum expulsio formæ præcedentis, & introductio sequentis sint in instanti.

4. d 17 q. 3 a. 1. quæst. 2. arg 9 & q. 28. de Ver. a 9 arg 7. VIdetur quod expulsio formæ præcedentis, & introductio sequentis non sint in instanti, quia forma sequens nõ introducitur in materiã nisi dispositam sed inter alias dispositiones vna est, quod materia sit denudata à quacunque forma, quia duæ formæ non possunt esse simul in materia, ergo sequens non introducitur in materia nisi iam sit ab illa expulsa forma præcedens, & sic expulsio illius, & introductio alterius formæ non erunt simul.

arg. 1. 4. 5 17. 2 Præterea forma sequens expellit præcedentem, sed nihil agit, nisi postquam est, forma autem sequens non prius est quam insit, ergo oportet quod forma sequens prius insit in materia, quam forma præcedens expellatur, & ita non erunt simul expulsio formæ præcedentis, & introductio sequentis.

arg 3. 3 Præterea forma sequens, & præcedens non sunt in eodem instanti in materia, quia contraria non sunt simul in eadem, ergo instans, in quo vltimo est forma præcedens, est aliud ab illo instanti in quo primo est forma sequens, sed inter quælibet duo instantia est tempus medium, ergo prius tempore expellitur forma præcedens a materia, quam sequens introducatur.

q. 28. de Ver a 9. arg 9. 4 Præterea in qualibet mutatione necesse est ponere duos terminos, scilicet terminum à quo, & terminum ad quem sed cuiuslibet contrarietatis duo termini sunt incontingentes, id est qui non possunt simul esse, ergo expulsio formæ præced. & introductio sequentis in generatione compositi substantialis se habent secundum prius, & posterius, & sic non erunt in eodem instanti.

5 Præterea nihil, quod prius est in fieri, quam in facto esse, fit in instanti sed forma sequens prius est in fieri, quam in facto esse: nam in permanentibus quod fit non est, cum vero factum est iam est, forma autẽ substantialis cum sit in generatione permanentium, si simul fit, & facta est simul est, & non est, quod est impossibile; ergo introductio formæ sequentis non est in instanti, scilicet cum expulsione formæ præcedentis. ibid. arg. 5.

Sed contra, inter prius & posterius temporis cadit medium tempus, sed postquam forma præcedens expulsa est a materia, non est in ipsa, nec forma sequens inest materiæ, antequam in illa introducatur, ergo si prius tempore forma præcedens expellitur quam sequens introducatur, erit aliquid tempus, in quo materia vtraque forma carebit, quod est impossibile. 4. d. 17. arg. 5. ad contra

2 Præterea terminus cuiuslibet motus est in instanti, sed tam expulsio formæ, quam introductio alterius est terminus motus alterationis, vt dicit Comm. 6. phys. com. 45. ergo sunt in eodem instanti. arg. 2.

Respondeo dicendum, quod expulsio formæ dicit terminum motus illius qui est ad corruptionem ordinatus, & introductio formæ dicit similiter terminum motus illius, qui præcedit generationem, quia tam generatio, quam corruptio sunt termini motus, omne autem, quod mouetur quando est in termino motus, disponitur secundum illud, ad quod motus ordinatur. & ideo cum motus corruptionis tendat in non esse, generationis vero ad esse, quando forma introducitur, forma est quando autem expellitur, non est, & quia introduci forma dicitur quando primo est, expelli autem in primo non esse non potest materia sine forma hac, vel illa esse, & ideo simul est ibi expulsio vnius formæ, & introductio alterius, ac proinde vtraque est in eodem instanti. 4. d. 17. q. 1. a. 5. q. 1. 6.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut albedo nunquam est in non albo, quia sua præsentia facit album, ita forma sequens nunquam est in materia indisposita, quia sua præsentia tollit impedimentum formæ præcedentis, quod pertinet ad dispositionem materiæ: vnde simul est materia disposita ad formam sequentem, & habens formam sequentem. 4. d. 17. ad 1. de. ... 7.

Ad secundum dicendum, quod forma sequens non agit ad destructionem formæ præcedentis per modum causæ efficientis, sed per modum causæ formalis quæ simul est cum suo effectu formali, qui est esse hoc & non esse contrarium. 4. d. 17. ad 2.

Ad tertium dicendum, quod non est assignare vltimum instans in quo forma præcedens est, sed primum, in quo non est, sed est assignare primum instans, in quo est forma sequens. ad 3 & 4. q. p. a. 1 quæst. 2 ad 4.

Ad quartum dicendum, quod quando aliqua mutatio dicitur esse in instanti, non intelligitur, quod duo termini eius sint in instanti; hoc enim est impossibile, cum omnis mutatio sit inter terminos oppositos per se loquendo, sed intelligitur, quod transitus de vno termino in alium est in instanti, quod maxime contingit, quando inter terminos motus non datur medium, vt est in proposito. q. 28. de ver. a. 9. ad 9.

Ad quintum dicendum, quod fieri alicuius rei permanentis potest accipi dupliciter, vno modo proprie & sic dicitur res fieri quandiu durat motus, cuius terminus est rei generatio, & sic quod fit non est in permanentibus, sed fieri est rei per successionem secundum quod Philosophus dicit in 6. phys. quod fit fiebat, & fiet. Alio modo dicitur fieri improprie, videl. dicatur aliquid fieri in illo instanti, in quo ibid. ad 10.

primo factum est, & hæc ideo, quia illud instans, in quantum est terminus prioris temporis, in quo fiebat, vsurpat sibi hoc, quod priori tempori debetur: & sic non est verum, quod id, quod fit, non est, sed quod nunc primo est, & ante hoc non erat & sic est intelligendum, quod in his, quæ fiunt subito, simul est fieri, & factum esse.

QVÆSTIO XXXVI.

De alteratione.

Deinde considerandum est de alteratione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR NOVEM.

1 *Vtrum recte definiatur à Philosopho alteratio.*
2 *Vtrum alteratio sit tantum ad tertiam speciem qualitatis.*
3 *Vtrum aliqua qualitas possit intendi, & remitti.*
4 *Vtrum intentio fiat per additionem.*
5 *Vtrum alteratio sit motus continuus.*
6 *Vtrum in motu alterationis sit tantum vnus motus recessus à frigore & accessus ad calorem.*
7 *Vtrum qualitates summe intensæ possint esse in eodem subiecto.*
8 *Vtrum qualitates remissæ possint esse in eodem subiecto.*
9 *Vtrum indiuisibile possit alterari.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum recte tradita sit à Philosopho definitio alterationis.

Tab v alteratio n. 1. & 6.
1a. 2. 5.

VIdetur quod definitio alterationis non sit à Philosopho recte tradita, quod sit transmutatio manente eodem sensibili subiecto in passionibus, aut contrariis. Alteratio enim habet duos terminos, nimirum qualitatem, nam in eodem instanti terminatur ad vtramque, sed motus quilibet, debet definiri in ordine ad suum terminum, vt dictum est, ergo alteratio male definitur, quod sit transmutatio secundum passiones.

Tab v alteratio n. 5.

2 Præterea alteratio corruptiua corrumpit totum subiectum, si enim nimium calefiat aqua, ipsa corrumpitur, & ex ea generatur aer, vel aliquid aliud, ergo male definitur alteratio, quod sit mutatio manente subiecto eodem.

de gen. l. 1 p. d. 17. 4 a 2. c & 3.

3 Præterea nomine passionum, & contrariorum intelligit Philosophus qualitates sensibiles, puta calidum, & frigidum, album, & nigrum, & similes, sed alteratio fit etiam in aliis accidentibus, est enim etiam in intellectu Angeli cum successiue plura intelligit: hic enim motus non nisi ad alterationem reuocari potest ergo male à Philosopho definitur alteratio, quod fit in passionibus, & contrariis.

de gen l.

Sed contra est authoritas Philosophi p. de Gen. t. 23. definientis alterationem quod sit transmutatio manente eodem sensibili subiecto in passionibus, vel contrariis.

Idem.

Respondeo dicendum, quod aliud est subiectum, aliud passio quæ nata est dici de subiecto; differunt enim sicut substantia, & accidens nam subiectum est substantia, passio vero est accidens. Circa vtrumque autem contingit esse transmutationem, nam quandoque fit in ipsa substantia, quando nimirum materia accipit aliam formam substantialem, ita vt non maneat aliquod sensibile quasi idem subiectum numero ens actu, vt quando ex toto semine generatur totus sanguis: quandoque autem fit in accidentibus quod est, quando manet idem subiectum sensibile, quia scilicet nulla fit transmutatio in eius substantia, sed tantum in eius passionibus, seu, qualitatibus.

6. phys. l. 8. Tab v alteratio n. 10. & 15.

Ad primum ergo dicendum, quod alteratio dicitur talis a primo termino, qui est qualitas, dicitur vero generatio à secundo termino, qui est forma substantialis.

q. 34. art. 10.

Ad secundum dicendum, quod alteratio dicitur corruptiua per accidens, quatenus per alterationem producitur aliquid, cum quo non potest consistere, vt dictum est.

p. de gen. l. 10.

Ad tertium dicendum, quod alteratio sumitur dupliciter. Vno modo communiter pro quacunque receptione rei, & hoc modo conuenit Angelis, quandocunque successiue plura intelligunt. Alio modo proprie pro receptione passibilis qualitatis, ad cuius aduentum alia qualitas recedit, & hoc modo sumitur a Philosopho, cum illam definit in p. de generatione.

ARTICVLVS II.

Vtrum alteratio sit tantum ad tertiam speciem qualitatis.

p de gen. l. 10.

VIdetur, quod alteratio non sit tantum ad tertiã speciem qualitatis. Dicit enim Philosophus p. de Gener. t. 23. alterationem definitam esse ad sanitatem, & ægritudinem, sed hæ qualitates pertinent ad primam speciem, ergo alteratio non est tantum ad tertiam speciem.

phys. 7 l. 4.

2 Præterea dicit Philosophus 7. phys. t. 11 quod omne quale ex eo alteratur quia sensibile est, & inter sensibiles qualitates, quas statim enumerat, ponit illas quæ non sunt in tertia specie qualitatis, vt sonum, qui est in prima specie, ergo alteratio non est tantum ad tertiam speciem qualitatis.

7 phys. 5.

3 Præterea qualitates quartæ speciei, vt forma, & figura de nouo remouentur, & de nouo acquiruntur: non enim hoc videtur sine mutatione posse contingere, sed mutatio secundum qualitatem est alteratio, vt dicit Philosophus 5. phys t. 18. ergo alteratio non est tantum ad tertiam speciem qualitatis.

7. phys. l. 5.

4 Præterea potentia, vel impotentia naturalis non acquiruntur, nec remouentur, nisi transmutata natura sed hæc transmutatio non fit nisi per alterationem, ergo alteratio tantum est ad tertiam speciem qualitatis.

ibid.

Sed contra est, quod Philosophus 7. phys à t. 15. probat, quod alteratio tantum est ad qualitates tertiæ speciei.

7. phys. l. 5. & 6. p. cæli l. 7.

Respondeo dicendum, quod in qualitatibus primæ, secundæ & quartæ speciei non est alteratio primo, & principaliter, sed secundario, quia huiusmodi qualitates consequuntur quasdã alterationes primarum qualitatum: sicut patet, quod cum materia subiecta densatur, aut rarescit, sequitur mutatio secundum figuram, & similiter cum calefit, aut frigefit, sequitur mutatio secundum sanitatem, & ægritudinem, quæ pertinent ad primam speciem qualitatis. rarum autem, & densum, calidum, & frigidum

sunt sensibiles qualitates, & sic patet, quod non est alteratio ad qualitates primæ, & quartæ speciei primo, & per se, quod præterea confirmatur, & de quarta quidem specie manifestum est ex hoc, quod in his, quæ alterantur, subiectum, & passio æqualiter de inuicem prædicantur, quia dicimus æs esse humidum, aut forte calidum, & è conuerso humidum, vel calidum dicimus esse æs & similiter dicimus hominem esse album, & album esse hominem, at in formis, & figuris materia non æqualiter dicitur cum ipsa figura, ita quod alterum de altero dicatur in principali, & recto, sed solum denominatiue materia prædicatur de forma, & figura præterea: quia ridiculum est dicere quod homo, vel domus, vel quidquid aliud alteretur ex hoc ipso quod accipit finem suæ perfectionis, puta si domus perficitur per hoc, quod tegitur, vel per hoc quod lateribus ornatur, aut cooperitur, ridiculum est dicere, quod domus alteretur, quando cooperitur, aut lateratur. Item manifestum est, quod alteratio non est eorum, quæ fiunt, inquantum fiunt, sed vnumquodque perficitur, & fit inquantum accipit formam propriam, & figuram, non est ergo alteratio in acceptione figuræ, & formæ. Neque etiam est alteratio in prima specie: neque enim est in habitibus corporeis, nam hi sunt quædam virtutes, & malitiæ, virtus enim vniuersaliter cuiuslibet rei est, quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit. Vnde virtus corporis dicitur, secundum quam bene se habet, & bene operatur, vt sanitas e contra autem est de malitia, vt languor, neutrum autem virtus, & malitia dicuntur ad aliquid, vt patet inductione, nam sanitas, quæ est virtus quædam corporis, est quædam commensuratio calidorum, & frigidorum, quæ fit secundum debitam proportionem humorum, ex quibus componitur corpus, ad inuicem, & ad totum corpus, & similiter pulchritudo, & macies dicuntur ad aliquid, non ita quidem, quod huiusmodi habitus & dispositiones hoc ipsum quod sunt, ad aliquid sint, quia sic non essent in genere qualitatis, sed relationis, sed quia eorum ratio ex aliqua relatione dependet, quia ergo in ad aliquid non est motus neque generatio, neque alteratio, vt docet Philosophus in 5. phys. neque ad huiusmodi habitus recipiendi erit alteratio primo, & per se, sed eorum transmutatio consequitur aliquam priorem alterationem calidi, & frigidi, aut alicuius huiusmodi; sicut etiam relationes esse incipiunt per consequentiam ad reliquos motus. Neque etiam alteratio primo & per se reperitur in habitibus spiritualibus non enim in appetitiuis puta in virtute, & malitia, quia nihil dicitur alterari, vt dictum est, quando perficitur, & eadem ratione, neque quando corrumpitur, sed virtus quædam perfectio est, malitia vero corruptio, ergo secundum virtutem, & malitiam non est alteratio primo, & per se sed tantum secundario, quatenus acceptio, & remotio virtutis consequitur aliquam alterationem præcedentem, puta quia passiones vel totaliter remouentur, vel modificantur. Neque in intellectiuis, vt in scientia: non enim in vsu scientiæ acceptæ, nam ex quo in parte intellectiua non est alteratio, non potest dici, quod ipse actus scientiæ, qui est consideratio, sit generatio: neque in acceptione scientiæ, quia quidquid aduenit alicui per solam quietationem, & residentiam aliquarum perturbationum, vel motionum, non aduenit per generationem, vel alterationem, sed scientia, quæ est cognitio speculatiua, & prudentia, quæ est ratio practica, adueniunt animæ per quietationem, & residentiam corporalium motionum, & sensibilium passionum, non ergo scientia, & prudentia adueniunt animæ per generationem, vel alterationem. Neque demum est alteratio primo, & per se in secunda specie, puta in potentia, & impotentia naturali, quia manifestum est, quod hæ non accipiuntur, aut remouentur nisi transmutata natura, quod fit per alterationem. Vnde manifestum est quod tantum ad tertiam speciem qualitatis est primo, & per se alteratio.

Ad primum ergo dicendum, quod alteratio primo, & per se terminatur ad qualitates tertiæ speciei, secundario vero ad qualitates primæ, secundæ, & quartæ speciei, vt dictum est. 1 p. de gen. & 10. in c.

Ad secundum dicendum, quod alteratio sumitur loco citato a Philosopho late prout comprehendit tam eam, quæ terminatur ad qualitates habentes esse fixum, & permanens, quam eam, quæ terminatur ad qualitates in quadam immutatione consistentes. 2. de anim. 16.

Ad tertium dicendum, quod alteratio est ad qualitates primæ secundæ, & quartæ speciei secundario, & minus principaliter, non autem primo, & per se, vt dictum est. in c.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqua qualitas possit intendi, & remitti.

Videtur quod nulla qualitas possit intendi, & remitti. intensio enim est quoddam augmentum, intendi enim aliquid est recipere magis, quod est augeri, sed augmentum est circa quantitatem, vt dicitur 5 phys. t. 18. ergo cum qualitas non sit quantitas, non poterit augeri, & per consequens nec intendi, aut remitti. Tab. v. in. tenso n. 4. p. 1. q. 11. a. p. arg. p. q. de virt. art. 11. arg. p.

2 Præterea habitus est perfectio quædam, vt dicitur 7 phys. t. 17. sed perfectio, cum importet finem, & terminum, non videtur posse recipere magis, & minus, atque adeo intendi, ergo habitus, & per consequens prima species qualitatis non potest intendi. p. 2. arg.

3 Præterea omne illud, cuius ratio consistit in maximo non potest esse maius, vel minus, atque adeo intendi, vel remitti, sed ratio habitus, puta virtutis consistit in maximo; est enim virtus vltimum potentiæ, vt Philosophus dicit in p. cæli t. 116. ergo videtur, quod virtus, & per consequens habitus, qui est prima species qualitatis, non potest intendi, & remitti. p. a. q. 66. ar. p. arg. 2.

4 Præterea cuius ratio consistit in indiuisibili, non potest intendi & remitti, sed ratio formæ, & figuræ consistit in indiuisibili, vt dicit Philosophus in prædicam. qualitatis, ergo forma, & figura, atque adeo qualitates quartæ speciei non possunt intendi, & remitti. p. a. 11. a. p.

5 Præterea eadem est ratio potentiarum naturalium atque formarum specificantium, quas ipsæ consequuntur, sed illæ non suscipiunt magis, & minus vt dicit Philosophus in prædicamentis, ergo nec naturales potentiæ. Caiet. in p. 1 q. 11. a. p. q. 10 leg. a. t.

6 Præterea qualitates tertiæ speciei, sicut & aliarum specierum sunt formæ quædam accidentales, sed forma est simplicissima, & inuariabilis essentia consistens, ergo nec qualitates tertiæ speciei, sicut nec reliquarum specierum secundum essentiam variantur, & consequenter nec secundum essentiam intenduntur, vel remittuntur. q. de virt. a. 11. arg. p.

Sed contra Philosophus 4. phys. t. 84. dicit quod per rarefactionem subiectum ex calido fit magis calidum, sed ideo subiectum fit magis calidum, quia 4. phys. t. 84.

calor intenditur, & augetur in subiecto, ergo aliquæ qualitates intenduntur, & remittuntur.

p. q. 66. a. p. a Præterea virtutes sunt qualitates quædam, sed virtutes intenduntur, & remittuntur siue in eodem subiecto secundum diuersa tempora, siue in diuersis subiectis, vt patet, ergo aliquæ qualitates intenduntur, & remittuntur.

p. de virt. art. 1. c. Respondeo dicendum, quod cum nomina sint si-
p. 1. q. 52. a. p gna intellectuũ, vt dicitur p. perihierm. sicut ex magis notis cognoscimus minus nota, ita etiam ex magis notis minus nota nominamus; & inde est, quod quia motus localis est notior inter omnes motus, ex contrarietate secundum locum deriuatur nomen distantiæ ad omnia contraria, inter quæ potest esse aliquis motus, vt dicit Philosophus 10. metaph. & similiter quia motus secundum quantitatem, est sensibilior, quam motus secundum alterationem, inde est, quod nomina conuenientia motui secundum quantitatem deriuantur ad alterationem. Dicitur autem in quantitatibus corporeis aliquid magnum, secundum quod ad debitam perfectionem quantitatis perducitur. Vnde aliqua quantitas reputatur magna in homine, quæ non reputatur magna in elephante. Vnde & in formis dicimus aliquid magnũ ex hoc, quod est perfectum. perfectio autem formæ dupliciter potest cõsiderari. Vno modo secundum ipsam formam. Alio modo secundum quod subiectum participat formã. Inquantum igitur attenditur perfectio formæ secundum ipsam formam, sic non dicitur ipsa esse parua, vel magna, puta magna, vel parua sanitas, vel scientia. Inquantum vero attenditur perfectio formæ secundum participationem subiecti, dicitur magis, & minus album, & sanum. Non autem ista distinctio procedit secundum hoc, quod forma habeat esse præter materiam, aut subiectum, sed quia alia est consideratio eius secundum rationem suæ speciei, & alia secundum quod participatur in subiecto. Secundum hoc igitur circa intensionem, & remissionem formarum fuerunt quatuor opiniones apud Philosophos, vt Simplicius narrat in Comm. prædica. Plotinus enim, & alij Platonici ponebant ipsas qualitates suscipere magis, & minus propter hoc, quod materiales erant, & ex hoc habebant indeterminationem quandam, propter materiæ infinitatem. Alij vero in contrarium ponebant, quod ipsæ qualitates secundum se non recipiebant magis, & minus, sed qualia dicuntur magis, & minus secundum diuersam participationem, puta quod iustitia non dicitur magis, & minus, sed iustum, & hanc opinionem tangit Aristoteles in prædicamentis. Tertia fuit opinio stoicorum media inter has, posuerunt enim quod aliqui habitus secundum se recipiunt magis, & minus, sicuti artes, quidam autem non, sicut virtutes. Quarta opinio fuit quorundam dicentium, quod qualitates, & formæ immateriales non recipiunt magis & minus, materiales autem recipiunt. Vt igitur huius rei veritas manifestetur, considerandum est, quod illud, secundum quod sortitur aliquid speciem, oportet esse fixum, & stans, & quasi indiuisibile, quæcunque enim ad illud attingunt, sub specie continentur: quæcunque autem recedunt ab illo, vel in plus, vel in minus pertinent ad aliam speciem, vel perfectiorem, vel imperfectiorem. Vnde Philosophus dicit in 8. met. t. 10. quod species rerum sunt sicut numeri, in quibus additio, vel diminutio variat speciem. Si igitur aliqua forma, vel quæcunque res secundum se ipsam, vel secundum aliquid sui sortitur rationem speciei, necesse est, quod secundum se considerata habeat determinatam rationem quæ neque in plus excedere, neque in minus deficere possit, & huiusmodi sunt calor, & albedo, & aliæ huiusmodi qualitates, quæ non dicuntur in ordine ad aliud, & multo magis substantia, quæ est per se ens. Illa vero, quæ recipiunt speciem ex aliquo, ad quod ordinatur, possunt secundum seipsa diuersificari in plus, vel minus, & nihilominus sunt eadem specie propter vnitatem eius, ad quod ordinantur, ex quo recipiunt speciem, sicut motus secundum se est intensior, & remissior, & tamen remanet eadem species propter vnitatem termini, ex quo specificatur, & idem potest considerari in sanitate, nam corpus pertingit ad rationem sanitatis, secundum quod habet dispositionem conuenientem naturæ animalis, cui possunt dispositiones diuersæ conuenientes esse, vnde potest variari dispositio in plus, vel minus, & tamen semper remanet sanitatis ratio. Vnde Philosophus dicit in 10. Ethic. quod sanitas ipsa recipit magis, & minus; non enim eadem est commensuratio in omnibus, neque in vno, & eodem semper, sed remissa permanet sanitas vsque ad aliquid. Huiusmodi autem diuersæ dispositiones vel commensurationes sanitatis se habent secundum excedens, & excessum; vnde si nomen sanitatis esset impositum soli perfectissimæ commensurationi, tunc ipsa sanitas non diceretur maior, vel minor, sic igitur patet, qualiter aliqua qualitas, vel forma possit secundum seipsam intendi, vel remitti, seu augeri, & minui, & qualiter non. Si vero consideremus qualitatem, vel formam secundum participationem subiecti sic etiam inueniuntur quædam qualitates, & formæ recipere magis, & minus, & quædam non. Huiusmodi autem diuersitatis causam Simplicius assignat ex hoc quod substantia secundum seipsam non potest recipere magis, & minus, quia est ens per se, & ideo omnis forma, quæ substantialiter participatur in subiecto, caret intensione, & remissione. Vnde in genere substantiæ nihil dicitur secundum magis, & minus. Et quia quantitas est propinqua substantiæ, & figura consequitur quantitatem; inde est, quod neque etiam in istis dicitur aliquid secundum magis, & minus. Vnde Philosophus dicit in 7. phys. t. 15. quod cum aliquid accipit formam, & figuram, non dicitur alterari, sed magis fieri. Aliæ vero qualitates, quæ sunt magis distantes à substantia, & coniunguntur passionibus, & actionibus, accipiunt magis, & minus secundum participationem subiecti. Potest autem, & magis explicari huiusmodi diuersitatis ratio. Vt enim dictum est, id à quo aliquid habet speciem, oportet manere fixum, & stans in indiuisibili, duobus igitur modis potest contingere, quod forma non participatur secundum magis, & minus. Vno modo, quia participans habet speciem secundum ipsam; & inde est, quod nulla forma substantialis participatur secundum magis, & minus, & propter hoc Philosophus dicit in 8. met. quod sicut numerus non habet magis, & minus, sic neque substantia, quæ est secundum speciem, id est quantum ad participationem formæ specificæ, sed si quidem cum materia, id est secundum materiales dispositiones inuenitur magis & minus in substantia. Alio modo potest contingere ex hoc quod ipsa indiuisibilitas est de ratione formæ, vnde oportet, quod si aliquid participat illam formam, quod participet illam secundum rationem indiuisibilitatis; & inde est, quod species numeri non dicuntur secundum magis, & minus, quia vnaquæque species in eis constituitur per indiuisibilem vnitatem; & eadem ratio est de speciebus quantitatis continuæ, quæ secũdum numeros accipiuntur, vt bicubitum & tricubitum, & de relationibus, vt duplum, & triplum, & de figuris, vt trigonum, & tetragonum, & hanc rationem ponit Aristoteles in prædicamẽtis, vbi assignans rationẽ, quare figuræ non recipiunt magis, & minus, dicit quæ quidem recipiunt trigoni rationem, & circuli, & simili-

ret trigona, vel circuli sunt, quia indiuisibilitas est de ipsa eorum ratione. Vnde quæcunque participant rationem eorum, oportet quod indiuisibiliter participent. Ex his igitur patet, quomodo, & quæ nam qualitates intendantur, & remittantur, & quæ non. & ex his patet ad quartum.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut nomen magnitudinis deriuatur a quantitatibus corporalibus ad intelligibiles perfectiones formarum, & ad qualitates, ita etiam nomen augmenti, & per consequens intensionis, cuius terminus est magnum.

p. 2. ad 1. Ad secundum dicendum, quod habitus quidem perfectio est, non tamen talis quæ sit terminus sui subiecti, puta dans ei esse specificum, neque etiam in sui ratione terminum includit, sicut species numerorum. Vnde nihil prohibet quin recipiat magis, & minus.

Ad tertium dicendum, quod illud vltimum, quod pertinet ad virtutem potest habere rationem magis, vel minus [illegible], cum non sit indiuisibile.

Ad quartum dicendum, quod naturales potentiæ, quæ consequuntur immutabiliter substantias eum formis specificis [illegible] communicantur: secus vero, quæ mutabiliter [illegible] & molle: hæc enim suscipiunt magis, & minus, alteratione enim facta fiet magis molle, aut minus.

ARTICVLVS IV

Vtrum in aliqua qualitatis fiat per additionem similis formæ.

Videtur quod intensio qualitatis fiat per additionem similis formæ. Dicit enim Philosophus 4. cæli, [illegible] & [illegible] quod omnis grauitas maior alia grauitate [illegible] per aliquam grauitatem, [illegible] quæ per additionem similis [illegible] magis & [illegible] & leuitas & aliæ qualitates [illegible] calor, albedo & similes sunt diuisibiles [illegible] omne maius diuiditur in æquale & aliud. ergo intensio formæ accidentalis fit per additionem similis formæ.

2 Præterea nomen augmenti a quantitatibus corporalibus transfertur ad formas, sed in quantitatibus corporalibus non fit augmentum sine additione. Vnde [illegible] dicitur quod augmentum est præexistenti magnitudini additamentum, ergo & in qualitatibus non fit augmentum, & intensio nisi per additionem similis formæ.

ibid. arg. 3 Præterea qualitas non augetur nisi aliquo agente, sed omne agens aliquid facit in subiecto patiente. sicut calefaciens facit calorem in calefacto, ergo non potest esse intensio vel augmentum in qualitate, nisi aliqua fiat additio similis formæ.

ibid. arg. 4 Præterea sicut id, quod non est album est in potentia ad album, ita id, quod est minus album est in potentia ad magis album, sed id, quod non est album non fit album, nisi per aduentum albedinis, ergo id, quod est minus album non fit magis album, nisi per aliquam aliam albedinem superuenientem.

5 Præterea simile simili augetur, vt dicitur in 2. de an. ergo si qualitas augetur, & intenditur, debet augeri, & intendi per additionem similis qualitatis.

ibid. arg. 6 Præterea si qualitas augetur, oportet, quod ad aliquam speciem motus eius augmentum reducatur, sed non potest reduci nisi ad alterationem, quæ est motus ad qualitatem, ergo si qualitas intenditur, debet intendi per additionem qualitatis.

Sed contra est, quod Philosophus dicit in phys. t. 84. quod ex calido fit magis calidum, nullo facto in materia calido, quod non esset calidum, quando erat minus calidum, ergo pari ratione nec in aliis formis, & qualitatibus, quæ augentur, est aliqua additio.

2 Præterea simplex additum simplici non facit aliquid maius vt dicitur in 1. phys. t. 54. sed qualitas est quid simplex. ergo qualitas non potest intendi, & augeri per additionem similis formæ.

Respondeo dicendum, quod de hoc augmento qualitatum varie locuti sunt Philosophi: quidam enim dixerunt, quod qualitates non augentur secundum essentiam, sed secundum quod radicantur fortius in subiecto, vel in quantum feruentius, vel intensius operantur, sed hi penitus irrationabiliter sunt locuti nihil enim est aliud qualitatem aliquam augeri, quam subiectum magis participare qualitatem, non enim est aliquod esse qualitatis nisi quod habet in subiecto. Ex hoc autem [illegible] quod subiectum magis participat qualitatem, vehementius operatur, quia vnumquodque agit in quantum est actu, vnde, quod magis est reductum in actum, perfectius agit. ponere igitur quod aliqua qualitas non augeatur secundum essentiam, sed secundum radicationem in subiecto, vel secundum intentionem actus est ponere contradictoria esse simul. Et ideo alii dixerunt quod qualitas augetur quidem etiam secundum essentiam, sed ita, vt augmentum illius fiat per additionem. sed contra hoc est, quia omnis additio est alicuius ad aliquid; vnde in omni additione oportet saltem præintelligere distinctionem eorum, quorum vnum additur alteri ante ipsam additionem. Si ergo qualitas additur qualitati, oportet præsupponere qualitatem additam, vt distinctam a qualitate, cui additur, non quidem ex necessitate [illegible] esse, sed saltem secundum intellectum. posset enim Deus etiam quantitatem corporalem augere, addendo aliquam magnitudinem non prius existentem, sed tunc creatam, quæ quamuis prius non fuerit in rerum natura, habet tamen in se, vnde eius distinctio intelligi possit a quantitate cui additur, si ergo qualitas additur qualitati, oportet præsupponere ad minus secundum intellectum distinctionem vnius qualitatis ab alia. Distinctio autem in formis est duplex, vna quidem secundum speciem alia secundum numerum: constat autem quod non est distinctio secundum speciem, cum omnes calores sint eiusdem speciei & similiter omnes albedines: diuersitas autem secundum numerum est ex diuersitate materiæ, sicut hæc albedo differt ab illa numero, quia est in diuerso subiecto: vnde non potest qualitas addi qualitati, nisi per hoc, quod subiectum additur subiecto, qualitas autem, quæ addi potest, nunquam fuit in alio subiecto, antequam in isto, & secundum hoc, quod est in isto, non differt numero ab alia qualitate in eodem existente, vnde nullo modo est ibi intelligere additionem. Sed ista positio prouenit ex falsa imaginatione, quia augmentum qualitatis imaginati sunt ad modum augmenti corporis, in quo fit additio quantitatis ad quantitatem, & ideo alii dicunt, quod augetur secundum intensionem, & hoc sic patet. Vt enim dicit Boetius in lib. hebd. quod est potest aliquid aliud participare, sed ipsum esse nullo alio participat, & simili ratione, nulli formæ potest aliquid addi, quod non sit de essentia eius quod autem additur alicui formæ, vt existens de essentia eius, variat speciem eius. sicut sensitiua addita vegetatiuæ mutat speciem: & sic rationalis addita sensitiuæ, ita vt sint eadem essentia in composito, sicut vnitas addita numero variat illius spe-

ciem, vt dicitur in 8. metaph. Vnde per hunc modum inuenitur vna forma melior alia, & a maiori bonitate, secundum quod est in aliqua specie constituta, relinquitur ergo quod forma in eadem specie manens non potest augeri per hoc, quod sibi fiat additio, sed per hoc, quod fit aliquo subiecto; quæ quidem additio quandoque secundum quantitatem intelligitur, sicut cum corpori albo additur aliud corpus album, & per accidens albedo albedini, & fit maius album, sed non magis album, quod non est in proposito: quandoque vero secundum formam, non autem secundum quod subiecto additur aliqua forma secundum speciem: eadem vero secundum speciem non potest addi, nisi secundum quod magis inest, seu secundum quod subiectum magis, ac magis participat qualitatem: magis autem inest & subiectum magis participat qualitatem, secundum quod potentia subiecti magis terminatur sub actu formæ, seu magis reducitur in actum illius, & magis illi subditur; atque adeo, quia illa qualitas, quæ prius inerat, intenditur secundum propinquitatem ad terminum: quod tamen diuersimode contingit in qualitatibus simplicibus, & compositis, seu primis. & secundis, nam qualitates compositæ, vel secundæ intenduntur secundum intensionem qualitatum primarum, sicut sapor & sanitas, & alia huiusmod. secundum intensionem caloris, & frigoris humoris, & siccitatis: qualitates autem primæ, & simplices intenduntur ex causis suis scilicet ex agente, & recipiente, agens enim intendit reducere patiens de potentia in actum suæ similitudinis, quantum potest, sicut autem non calidum est potentia respectu calidi, ita minus calidum est potentia respectu magis calidi. Vnde sicut per potentiam calidi efficitur de non calido calidum, non quod ponatur ibi aliquis calor sed quia calor qui est in potentia, educitur in actum; ita etiam efficitur magis calidum, per actionem calidi inquantum educitur calor, qui inerat, vt actus imperfectus in maiorem perfectionem, & maiorem assimilationem agentis: & hoc contingit, secundum quod potentia subiecta actui, quæ quidem quantum in se est, ad multa se habet, magis, ac magis terminatur ab actu illo, vel quia augetur virtus agentis, sicut ex coniunctione plurium luminarium intenditur illuminatio; vel ex parte ipsius materiæ, secundum quod efficitur susceptibilior illius actus, sicut aer quo plus attenuatur, fit susceptibilior luminis. Vtroque enim modo qualitates naturales intendi possunt, ad differentiam donorum gratuitorum, seu qualitatum infusarum, quæ non intenduntur priori modo, ex hoc, quod virtus agentis fortificatur, sed tantum ex hoc, quod natura recipiens, quæ quantum in se est, dispositionem quandam habet, secundum quod est in potentia ad plura, magis ac magis præparatur ad susceptionem gratiæ, secundum quod ex dicta multitudine, scilicet confusione potentialitatis in vnum colligitur per operationes, quibus ad charitatem suscipiendam præparatur. Et sic patet, quod augmentum qualitatum infusarum simile est augmento qualitatum naturalium, licet origo harum differat ab origine illarum, cuius ratio est, quia qualitates naturales educuntur de potentia materiæ, quarum inchoationes quasdam materiæ Deus opere creationis indidit, & ideo quando in actum procedunt, est exitus de imperfecto ad perfectum: dona autem gratuita non educuntur quasi de potentia naturæ, quia nihil est in potentia naturali, quod per agens naturale educi non possit, & ideo origo gratiæ est per nouam infusionem, sed augmentum eius est per hoc, quod de imperfecto ad perfectum actus infusus educitur, sicut similiter, vt dictum est contingit in augmento cuiuslibet qualitatis naturalis, non enim est de ratione intensionis alicuius qualitatis, quod fit per remotionem a contrario, sed hoc accidit qualitati, secundum quod inest subiecto participanti contrarium; sed hoc est de necessitate intensionis, quod qualitas educatur de imperfecto ad perfectum: sicut patet de diaphano, in quo nihil est contrarium luci, quod potest lumen intendi secundum incrementum virtutis illuminantis. Hæc autem imperfectio est ex potentialitate ipsius naturæ quæ subiicitur perfectioni, & actui. Cum enim omnis potentia receptiua ad multa se habeat, secundum istam multitudinem ipsius dissimilis est principio agenti, quod est terminatum ad actum vnum, & secundum quod illa confusio potentialitatis magis subiicitur actui, perfectior efficitur actus, & ipsum perfectum magis efficitur vnum & magis assimilatum principio agenti. & ex his patet quomodo intendantur qualitates. in c.

Ad primum ergo dicendum, quod grauitas præcedens nõ fit maior per nouam grauitatem simpliciter, sed per nouam perfectionem, ratione cuius præcedens grauitas dicitur perfectior, & subiectum simpliciter grauius, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quod propositio Philosophi intelligitur de augmento corporali, quod fit semper per additionem quantitatis, quia in hac materia ab ipso proponitur. Vel dic, quod etiam in magnitudine corporali contingit dupliciter augmentũ. Vno modo, per additionem subiecti ad subiectum, sicut est in augmento viuentium. Alio modo, per solam intensionem absque omni additione; sicut est in his, quæ rarefiunt, vt dicitur in 4. phys. t. 84. & ratio huius est, quia quantitas corporalis habet aliquid, inquantum est quantitas, & aliquid, inquantum est forma accidentalis. Inquantum est quantitas habet quod sit dissimilis secundum situm, & secundum numerum. & ideo hoc modo consideratur augmentum magnitudinis per additionem vt patet in animalibus. Inquantum vero est forma accidentalis, est dissimilis solum secundum subiectum, & secundum hoc habet proprium augmentum, sicut & aliæ formæ accidentales, per modum intensionis eius in subiecto sicut patet in his, quæ rarefiunt, vt dictum est ex Philosopho.

Ad tertium dicendum, quod causa augens qualitatem facit quidem semper aliquid in subiecto, non tamen nouam formam, facit enim quod subiectum perfectius participet formam præexistentem, aut quod amplius se extendat vt patet in habitibus, & ratio huius est, quia agens nõ potest efficere in subiecto nisi id, ad quod subiectum est in potentia, postquam autem subiectum recepit formam, non est amplius in potentia ad illam, sed tantum est in potentia ad perfectum participationis modum.

Ad quartum dicendum, quod id, quod nondum est album, est in potentia ad formam ipsam, tanquã nondum habens formam, & ideo agens causat nouã formam in subiecto, sed id, quod est minus album, aut calidum, non est in potentia ad formam, cum iam actu illam habeat, sed est in potentia ad perfectum participationis modum, & hoc consequitur per actionem agentis.

Ad quintum dicendum, quod augmentum, quod fit per additionem, est augmentum substantiæ quantæ, sic autem qualitas non augetur, vt dictum est.

Ad sextum dicendum, quod motus augmenti qualitatis reducitur ad alterationem, secundum quod alteratio dicitur secundum receptionem, & perfectionem. Nihil enim aliud est intendi qualitatem, vel formam, quam subiectum habens illam formam, moueri de forma imperfecta ad perfectam,

Marginal references (left): .. q. .. a. .. / .. q. .. a. 3. c / 12. q. 14 art. 1. c. / p. d. .. a. p. / .. pro. / 1. ad 3.

Marginal references (right): p. d. 17. ad p. / p. 1. q. 52. a. 1. ad p. / 22 q. 24. a. 5 ad p. / p. 1. q. 52. a. 1. ad 2. / ibid. ad 3. / ibid. ad 4. / q. de virt. a. 11. ad 6. / ibid. ad 5.

hoc autem nihil aliud est, quam subiectum magis reduci in actum, nam forma, vel qualitas actus est. vnde subiectum magis percipere formam, nihil aliud est, quam ipsum reduci magis in actum illius formæ, & sicut ab agente reducitur aliquid de pura potentia in actum formæ, ita etiam per actionem agentis reducitur de actu imperfecto in actum perfectum. (Ibid. t. 2.)

ARTICVLVS V.

Vtrum alteratio sit motus continuus.

(de sens. l. 16.) VIdetur quod alteratio non sit motus continuus. Dicit enim Philosophus de sensu, & sensibili cap. 16. quod aer simul totus, & in instanti illuminatur; sed illuminatio est alteratio, vt docet Philosophus ibidem, ergo alteratio non est motus continuus: sed dices, quod non omnis alteratio est motus continuus, sed illa tantum, quæ est inter terminos contrarios.

2 (ibid.) Contra productio soni fit per alterationem, vt docet Philosophus loco citato, sed nihil est contrarium sono, ergo productio soni debet fieri in instanti.

3 (8 phys. l. 5.) Præterea dicit Philosophus 8. phys. t. 13. quod dicere alterationem continue fieri est rebus perspicuis admodum aduersari, ergo alteratio non est motus continuus.

4 (ibid. & 6. phys. t. 5.) Præterea dicit Philosophus ibidē, quod alteratio non est partibilis, licet subiectum, quod alteratur, sit partibile, sed fit simul secundum plures partes, sed quæ ita mouentur non mouentur in tempore, sed in instanti, alioquin talis motus deberet diuidi secundum diuisionem temporis, & mobilis, vt dicit Philosophus in 6 physicorum, ergo alteratio non est motus continuus.

5 (6 phys. l. 11.) Præterea si aliquid alteratur continue in toto aliquo tempore, oportet quod prius alteretur in medio tempore, quam perueniat ad finem temporis, sed cum illud tēpus medium sit diuisibile, oportet quod etiam alteretur in medio illius medij, & sic in infinitum, cum tempus sit in infinitum diuisibile; infinita autem non est transire, ergo alteratio non est motus continuus, nec fit in tempore, sed in instanti.

6 Præterea dicit Philosophus phys. t. 60. quod res permanens incipit per primum sui esse; sed qualitas quæ est terminus alterationis, est quid permanens, ergo incipit per primum sui esse, & consequens per minimam sui partem, atque adeo in instanti, non ergo alteratio fit in tempore, atque adeo successiue.

7 Præterea si alteratio esset motus continuus sequuntur multa inconuenientia, & primo quidem (6. phys. l. 7.) non dari primum esse alterationis contra Philosophum 6 phys. t. 49 vbi sicut negat dari primum esse in motu locali, & augmentationis, ita illud affirmat (p. p. 61. a 5. c.) de motu alterationis. Secundo in fine horæ qualitatem esse infinite intensam, nā ex infinitis instantibus, quæ sunt in vna hora, in quolibet res secūdū qualitatem, puta calorem est variata. Tertio rem debite ap- (de sens. l. 16.) plicatam passo non agere in illud in eo instāti, in quo est debite applicata, cum tamen in eo etiam instanti in quo res incipit esse, possit operari. Quarto non dari minimam qualitatem, nam illa in instanti producitur, cum tamen dari debeat, vt docet Philosophus de sensu & sensili, cum detur, & maxima, & sint eiusdem rationis minimus calor, & paruus calor, intensus, & semissis. Postremo vel formam accidentalem deuenire intrinsece, vel in extrema per aliquod tempus in- ueniri plus, quam octo gradus qualitatis sequela autem probatur quia si alteratio v. g. calefactio est motus continuus, incipit extrinsece, vnde verum est dicere, nunc nō est calefactio ligni, sed immediate post erit. at hoc posito sequitur vnum ex dictis duobus inconuenientibus: nam si immediate post erit calefactio immediate post erit calor, & consequenter immediate post instans non erit frigus oppositum calori, & proinde sequitur quod tale frigus nunc vltimo sit, & sic frigus desinet intrinsece. Quod si dicatur, quod non vltimo est frigus, sequitur quod simul erit immediate post hoc instans, in quo extrinsece ponitur incipere calefactio, & calor, & totum frigus, & sic in materia erit maior latitudo, quam octo graduum qualitatis, quod est falsum, dicendum est ergo quod alteratio non est motus continuus.

Sed contra est, quod Philosophus 3. phys. t. 2. dicit quod motus est de genere continuorum, & 6. phys. t. 19. quod omnis motus est continuus; est autem alteratio motus proprie dictus, vt contra distinguitur motus à mutatione, vt patet 5. phys. t. 10. & 57. & 6. phys. t. 59. dicit quod omne, quod mouetur in tempore mouetur, tempus autem quoddam continuum est, & diuisibile in infinitum, vt dicitur ibidem, ergo quod alteratur continue alteratur, nam alteratio est motus. (3 phys. 2. / 5 phys. / 6. phys. / 6. phys. t.)

Respondeo dicendum, quod duplex est alteratio, vna cuius termini sunt esse, & non esse, vel priuatio, & forma, & hæc est instantanea, nec potest esse successiua, cuius ratio est, quia tempus alterationis commensuratur distantiæ terminorum, & ideo maius tempus requiritur cæteris paribus ad hoc, quod de frigido fiat calidū, quam ad hoc, quod de tepido fiat calidum, & ideo si aliqua extrema sunt, inter quæ non sit accipere medium, oportet, quod de vno extremo in aliud fiat transitus absque medio, contradictio autem est oppositio, cuius non est medium secundum se, vt dicitur in p. post. & eadem ratione de priuatione, supposita aptitudine subiecti, cum priuatio nihil aliud sit, quam negatio in subiecto. Vnde alteratio, & quæcunque mutatio cuius termini sunt esse, & non esse, fit in instanti, & per consequens non est motus continuus. Altera est cuius termini sunt contrarij, & hæc rursum considerari potest quadrupliciter, primo ratione motus in communi, vt distinguitur cōtra mutationem, secundo ratione terminorum contrariorum, seu ex propria ratione alterationis, quæ proprie est ad tertiam speciem qualitatis. Tertio ratione generationis substantialis, qui est secundus terminus alterationis, quarto ratione mobilis; si consideretur alteratio primo modo est motus continuus, seu fit successiue, & non in instanti, quod ex hoc constare potest, quod termini cuiuslibet motus sunt oppositi ad inuicem, & incontingentes, vt patet in p. phys. t. 64. Vnde oportet, quod mobile, & alterabile intelligatur cum prius est in vno termino motus, & postenus in altero, & sic sequitur successio; sed transire de vno termino in alterum, in motibus corporalibus contingit dupliciter, vno modo, sicut de tempore in instans, & hoc accidit motibus, quorum termini sunt priuatio, & forma, inter quæ constat mediū non esse, vnde non potest sic transire de vno extremo in alterum, vt quandoque in neutro extremorum sit, sicut transitur de instanti in instans, ita quod in neutro instantium est, sed in medio tempore, & huiusmodi motus sunt generatio, & corruptio, illuminatio, & huiusmodi, in quibus oportet dicere, quod vnus terminus erat in toto tempore præcedente, & alius in instāti, ad quod tempus terminatur. Huiusmodi autem mutationes sunt termini motus cuiusdam, sicut illuminatio diei est terminus motus localis Solis: vnde in toto tem-

pore præcedente, quo Sol mouetur ad punctum directe oppositum, erant tenebræ: in ipso vero instanti, quo peruenit ad punctum prædictum, est lumen; & similiter est de generatione, & corruptione, quæ sunt termini alterationis: & quia inter tempus, & instans non cadit aliquod medium, nec est aliquod instans accipere immediate præcedens vltimum tempus, inde est, quod in huiusmodi mutationibus absque omni medio transitur de vno extremo in aliud: neque est accipere vltimum tẽpus, in quo fuerit in termino à quo, sed vltimũ tempus, quod terminatur ad instans, in quo est in termino ad quem, & ideo huiusmodi mutationes instantaneæ dicuntur. Alio modo de sensu l. 16 transitur de vno termino motus in alium, sicut de instanti in instans, hoc autem esse non potest, nisi quando sunt tales termini motus, inter quos est accipere aliquo modo medium, sicut inter duo instantia est tempus medium, vt patet in loci mutatione, augmẽto, & diminutione, & in alteratione, & hi motus dicuntur continui propter continuitatem eius, super quod transit motus, cuius est plus, & minus accipere, puta magnitudinis in motu locali, & terminorum in augmentatione, & alteratione; sicut enim in motu locali tempus commensuratur distantiæ magnitudinis, super quam transit motus, & secundum diuisionem eius diuiditur, vt probatur in 6. phys. ita etiam in alteratione tempus commensuratur distantiæ terminorum, vnde maius tempus requiritur, vt dictum est, cæteris paribus ad hoc, quod de frigido fiat calidum, quam ad hoc, quod de tepido fiat calidum. Si vero secundo consideretur alteratio ex ratione propria alterationis, seu ex ratione proprij termini ad quẽ primo, & per se est, etiam est motus continuus, & ratio est, quia alteratio est ad qualitates contrarias, quæ successiue in subiecto acquiruntur, & deperduntur, & ab eodem successiue se expellunt, vnde est quod quia lux non habet contrarium sicut nec forma substantialis, in instanti acquiritur, sicut & forma substantialis. 4. phys. l. 8 & 1. d. 13. a. 3 ad 9. Si tertio consideretur ratione generationis, quæ est secundarius terminus alterationis, est etiam alteratio motus continuus, & ratio est quia alteratio nõ solum habet pro termino qualitatem, sed etiam formam substantialem & ideo generatio, quæ terminatur ad formæ substantialis productionem, est terminus alterationis præcedentis, cum. n. generatio fiat in 4. d. 17. q. 1. a. 2 quæst. 1. 5. instanti, necessario debet naturalis dispositio ad formam, quæ per alterationem præcedentem inducitur 6. phys. l. 5 & 8. fieri in tempore; non enim potest vtraque fieri in instanti: nam cum instantia non sint immediata, necessario debet inter vtrumque instans intercedere tempus. Tempus autem continuum est, ac proinde quæ fiunt in tempore, continue fiunt. Si demum tertio comparetur alteratio ad mobile, non similiter se habet loci mutatio, & alteratio, quia loci mutationes rationabiliter perueniunt prius ad medium magnitudinis, supra quam est motus, quam ad vltimum: quia in loci mutatione est motus de extremo magnitudinis ad extremum eius, vnde oportet quod mobile in medio temporis pertingat ad medium magnitudinis. de sensu l. 16 Sic sonus, quia consequitur quendam motum localem, inquantum scilicet ex percussione causanta sonum commouetur aer vsque ad auditum, prius peruenit ad medium, quam ad auditum, sed in his, quæ alterantur, non similiter se habet; termini enim alterationis non sunt ipsa extrema magnitudinis, & ideo non oportet, quod tempus alterationis, per se loquẽdo, commensuretur alicui magnitudini, ita quod in medio temporis motus perueniat ad mediũ magnitudinis, super quam fit motus; quia hoc non est dare in alteratione, quæ non est motus in quantitate, vel in vbi, sed in qualitate; neque ad medium magnitudinis, quæ mouetur contingit enim aliquando quod totum corpus simul alteratur non autem dimidium eius prius, sicut videmus quod tota aqua simul congelatur Et ex his patet quomodo alteratio sit motus continuus, quomodo non

Ad primum ergo dicendũ, quod alteratio aliquãdo est mutatio de non esse ad esse quia scilicet termini eius sunt esse, & non esse, & hæc fit in instanti vt illuminatio: aliquando vero est mutatio de contrario in contrarium per determinata media, & hæc fit in tempore, & successiue. de sensu l. 14 & qual. 4. a 9.

Ad secundum dicendum, quod productio soni, quæ fit per alterationem fit in tempore, & non in instanti, quia simul est cum motu locali, nam oritur sonus ex percussione corporum, vt dictum est. de sensu l. 16 in c.

Ad tertium dicendum quod sensus Philosophi est, quod nulla alteratio est cõtinua, ita vt semper duret: nam si aliquis, qui infirmatur, debet sanari necesse est inquit Philosophus, quod in tempore determinato sanetur, & post illud determinatum tempus sanitatem acquirat per talem sanationẽ, quod idem docet de augmento: hæc autem dicit contra Heraclitum asserentem quod omnia, quæ sunt, semper mouentur, & non solum quædam, aut aliquando, sed quod motus latet sensum nostrum. 8. phys. l. 5.

Ad quartum dicendum, quod sensus Philosophi est, quod quamuis corpus, quod alteratur, sit partibile in infinitum, non tamen oportet quod propter hoc alteratio in infinitum diuidatur ita quod in qualibet parte temporis aliquid alterationis fiat, sed multoties fit velox alteratio, ita quod multæ partes corporis alterati simul alterantur, sicut accidit in densatione, & cõgelatione aquæ: tota enim aliqua aqua simul congelatur, non pars post partem, licet aliquando, si accipiatur multum de aqua nihil prohibet partẽ post partem congelari, quod est dicere, alterationem aliquando esse ratione subiecti, seu extensiue continuã, quando simul tota pars subiecti per modum cuiusdam subiecti indiuisibilis alteratur quod est, cum totum aliquod subiectum attingitur secundum totum à virtute alterantis, licet successiue alteretur ratione termini: vtroque autem modo fit congelatio, fit in tempore ratione sui, seu secundum communem rationem motus, cuius signum est, quod vna aqua fortius, & citius congelatur alia, vt calida, quam frigida. ibid. de sensu l. 16 6. phys. l. 7. & 5.

Ad quintum dicendum, quod quia, quoad diuisionem, eadem est ratio temporis, magnitudinis motus, & mobilis, vt dicit Philosophus 6. phys. t. 80. sicut in motu locali mobile non vtitur infinitis, quæ sunt in magnitudine, quasi in actu existentibus, nam sic nunquam veniretur ad finem motus, sed in potentia existentibus: ita & in alteratione alterans in toto tempore determinato per alterationem tendit ad determinatum finem, puta ad sanitatem, vtens infinitis, quæ sunt in determinato tempore, vt in potentia existentibus non in actu. 6. phys. l. 9. 6. phys. l. 11 8. phys.

Ad sextum dicendum, quod sensus Philosophi t. 49. 6. phys. est, quod in motu locali, & augmentationis, non est dare aliquid, quod primo moueatur ex parte rei, in qua est motus: quia in motu locali spatium, & in augmentatione quantitas per se diuiduntur, & eorum diuisio est in infinitum, & ideo non datur primum, quod mouetur ex parte rei, quæ acquiritur per tales motus, secus vero in alteratione: nam albedo v. g. quæ est res, in qua fit motus alterationis, non est diuisibilis per se, sed tantum per accidens, vel ratione quantitatis, cui immediate inest albedo, seu secundũ partes quantitatiuas: vel ratione subiecti, quod vario modo potest illam participare, seu secundum intensionem, & remissionem, & ideo in alteratione potest 6. phys. l. 19

dari aliquid indiuisibile per se. Nam quod vna, & eadem pars sit magis, vel minus alba, non est ex ipsa ratione albedinis, quia si esset separata, non diceretur secundum magis, & minus: sicut neque substantia suscipit magis, & minus, sed est ex diuerso modo participandi albedinem, ex parte subiecti diuisibilis. Cæterum inquantum in alteratione est aliquid diuisibile per accidens, similiter non est accipere primum in tali mutatione, siue accipiatur successio mutationis inquantum pars post partem alteratur; manifestum enim est, quod non erit accipere primam partem albi, sicut nec primam partem magnitudinis; siue accipiatur successio alterationis, secundum quod aliquid idem est albius, vel minus album, quia subiectum infinitis modis potest variari secundum magis, & minus album, & sic motus alterationis potest esse continuus, & non habens aliquod primum, vnde cessat primum absurdum. Ad secundum vero dicendum, quod sicut in motu locali, vt dictum est, tempore finito mobile peruenit ad finem magnitudinis, licet in illa sint infinita puncta, quia non pertransit illa, vt existentia in actu in magnitudine, sed tantum in potentia; ita & in alteratione determinato tempore quis v. g. sanatur, & peruenit ad sanitatem, licet in tali tempore finito sint infinita instantia, quia tale tempus mensurat secundum vnum instans continuum in ipso, vel secundum plura in potentia in Tab. 4 actio n. 131. ipso existentia, non autem, vt in actu. Ad tertium dicendum, quod actio, quæ est cum motu, non nisi in tempore fieri potest, sicut & motus: huiusmodi autē est actio alteratiua, cum alteratio sit motus, vt dictū arg. sed cōt. est. Ad quartum dicendum, quod dupliciter potest considerari qualitas, puta calor, vel secundum se, & sic non est diuisibilis, vel ratione subiecti & sic diuidi potest per accidens, vel quatenus diuiditur superficies, quæ immediate sustentat qualitates sensibiles vel quatenus subiectum vario modo participat illas; & si quidem sumatur ratione quantitatis, sicut hæc diuisibilis est per se in infinitum, si mathematice sumatur, finite vero, sumpta physice: nam minimus vapor, vt inquit Philosophus de sensu & sensili, (de sensu l. 15) si diuidatur, resoluitur in ambiens, defectu virtutis conseruantis; ita qualitas est diuisibilis in infinitum, ratione quantitatis mathematice sumptæ, in partes vero finitas, ratione eiusdem physice sumptæ. Si vero sumatur ratione subiecti, seu ratione intensionis, potest diuidi in infinitum, sicut infiniti sunt modi, quibus subiectum potest eandem qualitatem participare, vt dictum est. (ad p. ad 5.) Ad quintum dicendum, quod calefactio, & quælibet alteratio ad primas præsertim qualitates actiuas est continua & proinde verum est dicere, quod nunc non est calefactio, sed immediate post, non autem verum est, quod immediate post sit calor, quia quod fit nondum est, vt ait Philosophus 8. phys. t. 69. quia si esset, non fieret, fit autem calor (8. phys l. 17) per motum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum in motu alterationis, puta calefactionis, sit tantum vnus motus, recessus à frigore, & accessus ad calorem.

(5. phys l. p. q. 18. de ver. s. 6 c.) Videtur quod recessus à frigore, & accessus ad calorem sint duo motus realiter distincti. Dicit enim Philosophus 3. phys. t. 4. quod motus non est præter res; sed calor. & frigus non sunt realiter idem, ergo & motus ad non esse frigoris, non erit realiter idem cum motu ad esse caloris.

2 Præterea motus specie diuersi non possunt continuari & esse vnum numero, vt dicit Philosophus 5. phys. t. 39. sed recessus à frigore, & accessus ad calorem specie distinguuntur, vt patet, nam alia est ratio vtriusque, ergo recessus à frigore, & accessus ad calorem non sunt vnus numero motus, sed duo. (5. phys l. 3 a. 5 ...)

3 Præterea motus realiter distinguuntur per terminos, sicut & mutationes: sed terminus accessus ad calorem est calorem inesse, terminus vero recessus à frigore est frigus non esse, ergo accessus ad calorem, & recessus a calore sunt motus realiter distincti. (q. 28 ...)

4 Præterea recessus à frigore sequitur accessum ad calorem, sicut effectus causam, sed effectus non est idem realiter cum sua causa, ergo recessus à frigore, & accessus ad calorem non sunt vnus, & idem motus realiter. (ibid. 4. arg. 7.)

5 Præterea motus contrarij non sunt vnus realiter, sed plures. nam contrarietas est inter duos terminos maxime distantes: & nihil est sibi ipsi contrarium: sed recessus a frigore, & accessus ad calorem sunt motus contrarij: est enim hic vnus ex quinque modis, quibus dicit Philosophus 5. phys. t. 46. posse duos motus inuicem opponi. (Tab. ... 4 ... phys l. 8.)

Sed contra est, quod Philosophus 5. phys. t. 47. dicit quod motus a sanitate in ægritudinem, quo scilicet receditur a sanitate, & acceditur ad ægritudinem est vnus numero motus, non duo, ergo recessus a frigore, & accessus ad calorem sunt vnus motus. (5 phys l. 8)

2 Præterea secundum Philosophum generatio vnius est corruptio alterius, atque adeo vnus motus. sed recessus a frigore est corruptio frigoris, accessus vero ad calorem est generatio caloris. ergo recessus a frigore, & accessus ad calorem sunt vnus numero motus. (q. 28 de vera. c.)

Respondeo dicendum, quod differentia est inter motum, & mutationem: nam motus vnus est, quo aliquid affirmatiue significatum abiicitur, & aliud affirmatiue significatum acquiritur, est enim motus de subiecto, vt dicitur 5. phys. per subiectum autem intelligitur hoc aliquid affirmatiue monstratum, vt album, & nigrum. Vnde vnus motus alterationis est, quo album abiicitur, & nigrum acquiritur. Sed in mutationibus, quæ sunt generatio, & corruptio, aliter est, nam generatio est mutatio de non subiecto in subiectum, vt de non albo in album: corruptio vero est mutatio de subiecto in non subiectum vt de albo in non album: & ideo in abiectione vnius affirmati, & adeptione alterius oportet duas mutationes intelligi, quarum vna sit generatio, & alia corruptio, vel simpliciter, vel secundum quid. Sic ergo si in transitu, qui est de albedine in nigredinem, consideratur ipse motus, idē motus significatur per ablationem vnius, & inductionem alterius: non autem significatur eadem mutatio, sed diuersæ, se tamen inuicem concomitantes: quia generatio vnius non est sine corruptione alterius, & sic manifestum est, quod recessus à frigore, & accessus ad calorem, licet sint mutationes realiter distinctæ, sunt tamen vnus, & idem motus realiter. (q. 28 de ver. a. p. & 4 c. phys l. 1)

Ad primum ergo dicendum, quod quia de ratione motus est, quod sit mutatio de subiecto in subiectum, propterea licet motus identificetur re cum termino, non tamen sunt duo motus recessus à termino à quo, & accessus ad terminum ad quem. (in c.)

Ad secundum dicendum, quod accessus ad terminum ad quem, & recessus a termino à quo licet in ratione mutationis realiter distinguantur, in ratione tamen motus sunt vnus, & idem motus realiter. (q. 28 de ver. a. p. & 4. 5 phys l. 2. 8.)

Ad

q.11 de ver. a.1 c. Ad tertium dicendum, quod mutationes quidem per terminos ad quos distinguuntur, sed motus per terminos à quibus, & ad quos, nam motus, vt dictum est, est mutatio de subiecto in subiectum, secus vero mutatio.

q.1 de ver. a.1 ad 7. Ad quartum dicendum, quod recessus frigoris dupliciter potest considerari, Vno modo, vt est effectus formalis caloris, calor enim formaliter abiicit frigus, sicut albedo formaliter abiicit nigredinem, & sic sequitur recessum ad calorem, & calorem ipsum adeptum; Alio modo, vt est motus, & sic præintelligitur acquisitioni caloris.

5 phys. Ad quintum dicendum, quod motus contrarij tantum sunt hi, qui habent oppositos terminos à quibus, & ad quos, vt dicit philosophus 5. phys. t. 48.

ARTICVLVS VII.

Vtrum qualitates contrariæ summe intensæ possint esse in eodem subiecto per potentiam Dei.

q.1 de potentia. Videtur quod per diuinam potentiam possint in eodem subiecto poni qualitates contrariæ summe intensę. Deus enim potest facere præter ordinem, & cursum totius naturæ, sed quod duo contraria summe intensæ non sint simul in eodem subiecto est secundum ordinē, & cursum naturæ, ergo poterit Deus facere præter hunc ordinem.

2 Præterea tempore passionis in superiori parte animæ Christi fuit summa delectatio, & summus dolor; sed hæc sunt contraria summe intensa, ergo contraria in gradu intenso possunt simul esse in eodem subiecto.

3 Præterea potest Deus facere ea, quæ non implicant contradictionem; sed quod duo contraria in gradu intenso sint simul in eodem subiecto, contradictionem non inuoluit, nam contrarietas non est contradictio, vt patet ex multiplicitate oppositionum, ergo duo contraria in gradu intenso possunt simul esse in eodem subiecto.

4 Præterea magis distat Deus, & homo, quam duo contraria summe intensa, sed Deus vniuit naturam humanam diuinæ in vna hypostasi, ergo & poterit simul in eodem subiecto ponere duo contraria summe intensa.

Sed contra est, quod philosophus 4. met. t. 27. & 11. met. c. 5. dicit, quod contraria simul esse non possunt in eodem, sicut nec contradictorie opposita.

Respondeo dicendum, quod per potentiam diuinā possunt duæ qualitates contrariæ in gradu intenso poni in eodem subiecto, & ratio est, quia ea solum sunt diuinæ potentiæ impossibilia, quæ contradictionem inuoluunt, at esse duas contrarias qualitates in gradu intenso simul in eodem subiecto non implicat contradictionem, nam hæc est secundum idem, & respectu eiusdem, eodem modo sumpti, at si esset aliquod corpus simul intense album, & intense nigrum, licet idem subiectum simul esset album, & non album, non tamen hæc eadem conuenirent secundum idem, sed secundum diuersa, nam esset album ratione albedinis, & esset non album ratione nigredinis; sicut idem suppositum verbi diuini dicitur homo, & Deus, & consequenter homo, & non homo sine vlla contradictione, quia conuenit illi esse hominem ratione humanitatis assumptæ, & non esse hominem ratione diuinæ naturæ. Naturaliter autem nō possunt simul esse in eodem subiecto duo contraria summe intensa, cuius ratio est, quia naturaliter vnum contrarium concomitatur priuatio alterius, vt dicitur 4. met. t. 27. potentia enim naturalis materiæ magis limitata est, & finita, quam potentia obedientialis respondens immediate causæ primæ Vniuersalissimæ; priuatio autem, cum sit formaliter negatio formæ oppositæ, non potest stare simul cum forma in eodem subiecto. Præterea contraria sunt, quæ sub eodem genere maximè distant, & ab eodem subiecto, mutuo se expellunt. Patet etiam experientia nunquam visas esse in subiecto duas qualitates contrarias in summo, vt summū calorem, & frigus. Addo quod sequeretur nullam substantiam materialem posse corrumpi, nam corruptio fit ex pugna contrariorum, quæ non compatiuntur se in gradu summo. Et ex his patet ad obiecta vtriusque partis: nam argumenta prioris partis tantū probant per diuinam potentiam absolutam posse simul poni in eodem subiecto duo contraria summe intensa, nisi quod, cum in secundo argumento dicitur in Christi Domini parte animæ superiori fuisse duo contraria, summum gaudium, & summum dolorem, falso dicuntur illa duo fuisse contraria, quia non erant de eodem obiecto; Argumentum vero in contrarium tantum probat non posse naturaliter duo contraria simul esse in eodem subiecto, quod concedimus. q.26. de veritate a.10 ad 9

ARTICVLVS VIII.

Vtrum naturaliter possint in eodem subiecto esse qualitates contrariæ in gradu remisso.

Videtur quod naturaliter non possint in eodem subiecto esse duæ qualitates contrariæ in gradu remisso. Dicit enim philosophus 4. met. t. 27. quod si contraria essent simul, simul etiam essent contradictoria: calor autem, & frigus cum secundum se sint contraria, in quolibet gradu sunt contraria. 4. met. t. 27.

2 Præterea dicit philosophus ibidem, quod impossibile est aliquem opinari contradictoria simul esse vera, per hoc, quod impossibile est eundem simul habere contrarias opiniones, opiniones enim de contradictoriis sunt contrariæ, ergo idem quod prius. ibid.

3 Præterea contraria remissa in duobus subiectis existentia, si sint approximata, mutuo agunt, & patiuntur, vt patet experientia, inde enim est, quod aqua calefacta ab igne tanto minus retinet de frigore, quāto plus recipit de calore, ergo multo magis agent, & se expellent, si sint in eodem subiecto, ergo contraria in nullo gradu possunt esse in eodem subiecto. q.1. de malo a.11 c.

4 Præterea durities, & mollities non possunt esse simul in quocunque gradu, quia alioqui contradictoria essent simul, vt patet ex definitionibus eorum, vt constat ex 4. met. t., durum enim est, quod non cedit in se ipsum secundum superficiem molle vero, quod cedit; sed eadem est ratio aliorum contrariorum, ergo contrariæ in nullo gradu possunt simul esse in eodem subiecto.

5 Præterea non minus contraria sunt calor, & frigus, atque error, & scientia circa eandem conclusionem, & duæ formæ substantiales puta ignis, & aquæ: sed in nullo gradu potest in eodem subiecto puta homine simul esse scientia, & error de eadem conclusione, & in eadem materia non possunt simul esse duæ formæ substantiales, ergo nec possunt simul esse duæ qualitates contrariæ in quocunque gradu.

6 Præterea eadem est ratio qualitatis in fieri, & in facto esse, sed in eodem subiecto non possunt esse simul duę qualitates in fieri, seu duo motus contrarij, vt calefactio, & frigefactio, ergo nec poterunt simul esse duæ qualitates in facto esse in quocunq; gradu sint.

10 met. l. 9. 5 phys. l. 4. Sed contra est, quod philosophus 10. met. t. 22. & 23. dicit quod media contrariorum componuntur ex contrariis, & 5. phys. t. 19. quod quando aliquid mutatur de magis albo in minus album, talis mutatio est inter contraria; quia eatenus in tali alteratione aliquid dicitur mutari de magis albo in minus album, vel è contra, quatenus plus, vel minus habet de altero contrariorum, ergo in eodem subiecto sunt duo contraria in gradu remisso.

2. d. 42. q. p. a p. ad 2. Respondeo dicendum, quod necesse est dicere, quod in eodem subiecto possunt esse qualitates contrariæ in gradu remisso. Potest autem hoc esse manifestum ex multis, & primo quidem ex natura intensionis; ex hoc enim causatur intensio, quod illud, quod intenditur, puta subiectum, quod dicitur fieri q. 2 de mal. o a. 12. c. magis calidum ex minus calido per alterationem, magis perfectū inducitur, & suo opposito impermixtius: non potest autem unum oppositum magis, vel minus misceri cum aliquo, nisi vtrumque simul esse possit in de sensu l. 14 6. phys. l. 5. aliquo gradu in subiecto. Vnde etiam fit, vt habilitas potentiæ passiuæ ad actum suum minuatur per appositionem contrarij, ita vt quanto plus fuerit appositum de calore, tanto minuatur habilitas ad frigus. Secūdo ex causa successionis motus alterationis præsertim, puta calefactionis, vel frigefactionis; hæc enim est distantia vnius contrarij ab alio, resistēs actio p. de ge. l. vii & p. p. q. 76. a. 4. ad 4 ni alterantis, ne simul possit aliquod corpus v. g. calidum simul, & subito frigescere: non resisteret autem successiue alterationi agentis, nisi simul possent in eodem subiecto esse duo contraria. Tertio ex mixtione: hæc enim, vt inquit philosophus p. de gen. t. vlt. definitur, miscibilium alteratorum vnio: quia qualitates contrariæ elementorum remanent in mixto refractæ, atque adeo in gradu remisso. Vnde manifestum est, quod qualitates contrariæ possunt simul esse in eodem subiecto in gradu remisso.

in c. p. p. q. 76. a. 4. ad 4. 4. d. 44. q. p. a. p. q. p. ad 4. op. de mixtione. Ad primum ergo dicendum, quod sensus philosophi est, quod contraria simul esse non possunt in eodem subiecto, si intelligantur intensæ, secus vero, si sint remissæ, & ratio est ex dictis, quia cum ad mixtionem necessario concurrant elementa secundum qualitates refractas, vt inde resultet qualitas media, quæ est necessaria dispositio ad formam substantialem mixti, oportet vt in eadem materia sint oppositæ qualitates in gradu remisso, & per consequens quod qualitatem oppositam remissam non comitetur priuatio alterius oppositæ in eo gradu, in quo potest remanere cum illa in eodem subiecto, ad hoc vt in illo resultet qualitas prædicta. E cōtra vero, cum nequeat misceri vnum elementum retinēs qualitatem in summo, quia absorberet alias qualitates, & sic esset generatio, non autem mixtio, vt dicit philosophus p. de g. versus finem, necessario debet qualitatem intensam contrariam consequi priuatio alterius qualitatis secundum eos gradus, secundum quos cum ipsa non potest in eodem subiecto consistere.

Ad secundum dicendum, quod ideo duæ opiniones 11. met. l. 5. contrariæ non possunt simul esse in eodem homine, duæ vero qualitates contrariæ remissæ possunt esse in eodem subiecto; quia opiniones contrariæ cum sint de contradictoriis, vt cum quis opinatur de Socrate, quod sedet, contrariatur ei qua quis opinatur de eodem, quod non sedet, necessario debet opinionē cōtrariam ratione sui obiecti comitari, & consequi priuatio opinionis oppositæ de obiecto contradictorie opposito, at vnam qualitatem contrariam, sed remissam non comitatur, & consequitur priuatio alterius ad p. oppositæ in quocunque gradu, vt dictum est.

Ad tertium dicendū, quod cū simile in gradu non possit agere in simile in gradu, sed tantum in dissimile, p. de ge. l. 11 vt dicit philosophus p. de gen. à t. 46. sicut quantitates remissæ in æqualibus gradibus se compatiuntur in eodem subiecto, ita & patiens habens tot gradus qualitatis, quot habet agens, non potest ab illo pati. Ideo vero in eodem subiecto possunt esse duæ qualitates contrariæ in diuersis gradibus, modo non excedatur latitudo octo graduum, ita vt vna non expellat aliā, quia ad mixtionem illæ sic oppositæ requiruntur, vt ad p. dictum est, in eodē subiecto, ad hoc vt ex illis resultet qualitas media, quæ est necessaria dispositio ad formam substantialem mixti. At vero eædem existentes in diuersis subiectis pertinent ad diuersam com- 1 caj. x ptolom. op. de mixtione plexionem qualitatum, quæ est opposita complexioni qualitatum alterius subiecti, cum sint dispositiones alterius formæ substantialis requirentis contrarias dispositiones; cuius signum est, quod diuersæ formæ substantiales non possunt esse in eadem parte materiæ, quia in illa haberent dispositiones qualitatum omnino contrarias, vnde necessario oriretur contradictio.

Ad quartum dicendum, quod cum durities, & mollities ordinabiliter consequantur substantiā rei, vt di- a. 3. ad 3 ctum est, recipiunt magis, & minus: Vnde idem de illis dicēdum est, quod de primis qualitatibus actiuis.

Ad quintum dicendum, quod scientia corrumpitur p. p. q. 11. a. 5. per argumētationem falsam, vt inquit philosophus l. de long. & breuit. vitæ, & ratio huius est, quia argumentatio falsa vt sic non habet gradus, sed est indiuisibilis, & tota simul, cum sit actus intellectus, & secum fert priuationem veritatis ex parte subiecti, vnde non potest simul stare cum scientia in eodem intelle- p. post. ctu: sicut è contra scientia, cum sit euidens cognitio rei per causam, quam sciens scit aliter se habere nō posse, vt dicit philosophus p. post. t. 5. non potest stare cum errore, quod non contingit in qualitatibus cō- ad 3. trariis remissis, vt dictum est. Cur autem duæ formæ substantiales non possint simul esse in eadem materia, secus vero duæ qualitates contrariæ in gradu remisso, iam dictum est.

Ad sextum dicendum, quod idem potest moueri duobus motibus contrariis, puta frigefactionis, & calefactionis, modo tendant ad terminos secundū illos gradus, in quibus se compatiuntur in eodem subiecto, & hoc necessario dicēdum est, quia alterans sub- in a. iectum alterat illud successiue, corrumpendo inimicum successiue, & in tempore contrariam qualitatem, efficienter per suam actionem, & formaliter per contrariam qualitatem, vt dictum est.

ARTICVLVS IX.

Vtrum indiuisibile possit alterari.

VIdetur quod indiuisibile possit alterari. Idem 5 phys. t. 1 de sen. c. 6 enim est subiectum alterationis, & termini alterationis, nam antequam aliquid moueatur, est in potentia ad duos actus, ad imperfectum, qui est motus, & ad perfectum, qui est terminus motus; sed subiectū motus ad colores, qui est alteratio, est indiuisibile, puta superficies corporis; vnde & à philosopho definitur color, quod sit extremitas perspicui in corpore terminato lib. de sens. c. 6. ergo indiuisibile potest alterari.

2 Præterea indiuisibile potest moueri localiter, vt angelus, vt manifestum est, ergo similiter poterit indi- p. p. q. 53. a. 1. uisibile alterari, nam eadem videtur esse ratio motus localis, & alterationis.

3 Præterea anima est indiuisibilis, saltem anima per- p. de an. t. 41 fecti animalis, sed illa recipit varias alterationes, quia vt inquit philosophus p. de an. t. 41. anima mouetur illis motibus, quibus mouetur corpus: corpus autem mouetur motu alterationis, vt patet, ergo & anima mouebitur tali motu.

4 Præterea dicit philoſophus 6.phyſ.t.86.quod indiuiſibile ſecundum quantitatem poteſt per accidens moueri localiter, ergo etiam poterit moueri motu alterationis, nam etiam motus hic eſt in loco vt dicit philoſophus p. de an. t. 39. ergo indiuiſibile poteſt alterari.

5 Præterea actio fit per contactum, vt dicit philoſophus p. de gen. à tex.33. ſed tactus eſt extremorum, atque adeo indiuiſibilium: ea enim ſe tangunt, quorũ extrema ſunt ſimul, vt dicit Philoſophus 5.phyſ.t. 22. ergo actio alterantis debet recipi in extremitate patientis, atque adeo in indiuiſibili.

Sed contra eſt, quod philoſophus p.de gen.t 64. dicit quod neceſſe eſt, quod indiuiſibilia ſint impaſſibilia, & 3. cæli t. 7. dicit, quod impoſſibile eſt, in indiuiſibili eſſe diuiſibile. omnes autem qualitates materiales ſunt diuiſibiles, vt dicit philoſophus ibidem, & 6. phyſ.t. 87. dicit, quod indiuiſibile neque mouetur, neque omnino mutatur, ſi alteraretur, mutaretur, ergo indiuiſibile non poteſt alterari.

Reſpondeo dicendum, quod impoſſibile eſt indiuiſibile quantitatiuum poſſe alterari. Cuius rei ratio duplex afferri poteſt, prima quidem ex natura qualitatis materialis, quod enim ineſt alicui, quodammodo comprehenditur ab ipſo, diuiſibile autem non poteſt ineſſe rei quantitatiuæ indiuiſibili; omnes enim qualitates materiales dupliciter diuiſibiles ſunt vno modo ſecundum ſpeciem, quomodo diuiſibiles ſunt colores medij, qui cõponuntur ex duabus ſpeciebus, puta ex albo, & nigro, & huiuſmodi qualitates nõ videtur poſſibile ineſſe rei indiuiſibili, quia cũ paſſiones propriæ cauſentur à ſubiecto, neceſſe eſt, quod paſſionis cõpoſitæ ſint diuerſa, & compoſita principia, quod repugnat ſimplicitati, & indiuiſibilitati ſubiecti. Altero modo ad diuiſionẽ ſubiecti diuiſibilia, & hoc modo nullum diuiſibile eſt in indiuiſibili, cum ab illo comprehendi non poſſit. Secunda ex ſubiecto alterationis: hoc enim eſt vt inquit philoſophus p.de gen t.23. & 24 ens in actu, & ſenſibile, ſed indiuiſibilia quantitatiua non ſunt ſenſibilia, nec in actu, non quidem ſenſibilia, vt enim ait philoſophus de ſenſu, & ſenſ.c. 15. impoſſibile eſt videre album, quod non ſit quantum, & eadem eſt ratio de alijs qualitatibus ſenſibilibus. Huius autem ratio eſt, quia ſenſus eſt virtus in magnitudine, cum ſit actus organi corporei, & ideo non poteſt pati niſi ab habente magnitudinem: actiuum enim debet eſſe proportionatum paſſiuo. Neque ſunt in actu, quia non ſunt compoſita ex actu, & potentia, cuiuſmodi debet eſſe ſubiectum in actu, vt conſtat ex philoſopho p. de gener. & ratio huius eſt, quia cum qualitates ſint accidentia, non inſunt in materia prima, niſi quatenus eſt informata forma ſubſtantiali, vt dictum eſt. Vnde manifeſtum eſt, quod indiuiſibile non poteſt alterari.

Ad primum ergo dicendum, quod coloris ſubiectum eſt totum corpus actu; niſi quod ſicut corpus intrinſecus habet ſuperficiem in potentia, non autem actu: ita etiam intrinſecus non eſt coloratum actu, ſed in potentia, quæ reducitur ad actum, facta corporis diuiſione, & ratio eſt, quia color intrinſecus defectu luminis non eſt viſibilis in actu, ſed in potentia, color autem extrinſecus ratione luminis eſt viſibilis actu.

Ad ſecundum dicendum, quod angelus non eſt indiuiſibile quantitatiuum, de quo procedit argumentum, ſed eſt ſubſtantia ſpiritualis.

Ad tertium dicendũ, quod ſimiliter anima rationalis non eſt indiuiſibile quantitatiuũ, vt dictum eſt de angelo, philoſophus autẽ loco citato contra philoſophos aſſerentes animã non aliter nobilem eſſe, niſi ſecundum id quod mouet corpus, probat ex tali poſitione ſequi inconueniens, quod deberet illis motibus mouere corpus, quibus ipſa mouetur, & è contra, quod illis motibus moueatur, quibus ipſa mouet corpus.

Ad quartum dicendum, quod ideo poteſt moueri localiter indiuiſibile coniunctũ, quia moto toto corpore localiter neceſſe eſt moueri ea, quæ ſunt in toto, vt mota naui mouentur ea, quæ ſũt in naui, non tamẽ poteſt alterari per accidens, quia quod ſic mouetur per accidens, vere mutat locum in ſe ſaltem reſpectu aeris, à quo prius circumdabatur, at indiuiſibile nullo modo poteſt eſſe capax in ſe vllius qualitatis materialis, vt dictum eſt. 6.phyſ.t. 12.

Ad quintum dicendum, quod contactus eſt tantum conditio agentis ad hoc vt poſſit agere in patiẽs, quia omne mouens debet eſſe coniunctum cum mobili, ad hoc vt ipſum moueat, nam alioqui agens producit intrinſece in ſubiecto patiente ſuam formam ſiue ſubſtantialem, ſiue accidentalem, vt dictum eſt de coloribus. p. de ge.t. 15.4.d.10.q. p.a. 4.q.p.c. 7 phyſ.t. 3.

QVÆSTIO XXXVII.

De Rarefactione.

Deinde conſiderandum eſt de rarefactione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR DVO.

Primo, Vtrum rarefactio ſit alteratio.

2 *Vtrum in rarefactione acquiratur noua quantitas.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum rarefactio ſit alteratio.

Videtur quod rarefactio non ſit alteratio. Dicit enim Philoſophus 4.phyſ. t. 84. quod rareſieri aliquid nihil aliud eſt, quam eius materiam recipere maiores dimenſiones, per reductionem de potentia in actũ; condenſari autẽ è cõtra: ſed hoc eſt rarefactionẽ pertinere potius ad augmentum, cuius terminus eſt quantitas; dicit enim Philoſophus p. de ge.t. 25. quod generatio eſt circa ſubſtantiam, augmentum vero circa quantitatem, & alteratio circa paſſiones, ergo rarefactio non eſt alteratio. 4.phyſ.t. 14. p.p.q. 91.a 3 ad p.a.d.18 q.p.a.p.arg. 2. & in c. p de g. t. 25.

2 Præterea quantitas non ſolum augetur inquantum eſt quantitas: ſed etiam inquantum eſt forma accidẽtalis, niſi quod inquantum eſt quantitas augetur per additionem, vt patet in viuentibus, inquantum vero forma accidentalis, augetur per intenſionẽ, vt eſt in rarefactione: ſed per vtramque mutationem quod eſt quantum fit magis quantum, ergo ſicut augmentum quantitatis priori modo terminatur ad quantitatem, ita & augmentum quantitatis poſteriori modo terminabitur ad quantitatem, & ſic rarefactio non erit alteratio; ſed potius augmentatio. p.2.ſ.2.a.2. p.22.q.24.a 5.ad p.p.d. 17.q.2.a.p.

3 Præterea ſi rarefactio eſt alteratio, maxime quia immediatus, & primus terminus rarefactionis eſt raritas, quæ eſt qualitas: ſed raritas, & denſitas non ſunt qualitates, vt colligitur ex Philoſopho, nam in 2. de gen.t.8. inter contrarietates ſecundum tactum, quas ſeptem enumerat, non ponit rarum, & denſum, & nõ niſi quia non ſunt qualitates phyſicæ, ſed poſitio partium materiæ, ſecundum propinquum in denſo, & ſecundũ remotũ in raro & t. 37. ideo cõparat quantitatẽ elementorũ quantitati ſtellarũ, licet non ſit eadem materia vtrorumq; quia tantũ facit cõparationem ſecundum rarũ, & denſum, quæ non addunt ſuper partes materiæ entitatem, quæ ſit eſſentialiter qualitas; ſed potius ſitum in partibus materiæ, ergo rarefactio, quæ eſt motus ad raritatem, non eſt alteratio. 2 de gen. t. 8. & 7.

4 Præterea dicit Philoſophus 4. phyſ.t. 84. quod rareſieri nihil aliud eſt quam materiam accipere

[4. phys.l. 14] maiores dimensiones per reductionem de potentia in actum, condensari autem è contrario, ergo raritas, & densitas non sunt qualitates, sed quantitates.

[8. phys.l. 14] 5 Præterea dicit Philosophus 8. phys. t. 45. quod raritas, & densitas sunt congregatio, & disgregatio, sed ex eodem ibidem hæc pertinent ad motum localem, ergo rarefactio non est alteratio.

[7 phys.l. 4.] Sed contra est, quod Philosophus 7. phys. t. 11 dicit, quod motus ad raritatem, & densitatem est alteratio, eo quod raritas, & densitas sunt qualitates: [4. phys.l. 14] sed rarefactio, & condensatio sunt motus ad raritatem, & densitatem, ergo rarefactio est alteratio, [5. phy. l. 4.] hæc enim est motus ad qualitatem, vt dicitur 5. phys. t. 18.

[7 phys.l. 5.] 2 Præterea idem Philosophus 7. phys. t. 14. ex eo probat in qualitatibus primæ, & quartæ speciei non esse alterationem primo, & principaliter, sed secundario, quia huiusmodi qualitates consequuntur alterationes primarum qualitatum sensibilium, mutatio enim secundum figuram inquit consequitur mutationem secundum rarum, & densum; & ad mutationem secundum calorem, & frigus, sequitur mutatio secundum sanitatem, & ægritudinem, raritas enim, & densitas sicut calor, & frigus sunt qualitates sensibiles ad tertiam speciem pertinentes, figura vero pertinet ad quartam speciem; sanitas autem, & ægritudo ad primam; ergo rarefactio, quæ terminatur ad raritatem, est alteratio.

3 Præterea illæ sunt qualitates quæ diuersificant qualitates, & non quantitates, seu quæ sunt immediata [4. phys.l. 14 1 p. 77. a. 7. ad 3 & 2.] principia diuersarum qualitatum. Sed huiusmodi sunt raritas, & densitas, sunt enim immediata principia grauitatis, & leuitatis; ex differentia enim raritatis, & densitatis sequitur differentia grauitatis, & leuitatis, [3. cæli. t. 30.] vt dicit Philosophus 4. phys. t. 85. & 3. cæli t. 30. ergo raritas, & densitas sunt qualitates, & per consequens rarefactio, quæ ad raritatem tendit tamquam ad proprium terminum, erit alteratio.

[4 phys.l. 14. 7. phys.l. 4. p. d. 19. q. 2. 2 p. c. 4 d. 13 q. 1. a. 1. p. q. 3. ad. 6. p. de gen. l. 1. 4. p. 3. 77. a. 2.] Respondeo dicendum quod rarefactio per se primo est ad qualitatem, puta ad raritatem, Secundario verò ad quantitatem, & per consequens rarefactio est per se motus alterationis. Ad cuius euidentiam sciendum est quod quantitas dimensiua est quorumdam per accidens, sicut albedinis, quæ dicitur quanta secundum quantitatem superficiei, vt dicitur in prædicamentis: vnde non augetur nisi per accidens, sed per se inuenitur in corporibus, quæ per se augentur. Hoc autem dupliciter contingit; quia aliquando id, quod accipit maiorem quantitatem, mouetur de quantitate minore in maiorem, aliquando est sine motu illius, quod augeri dicitur, Et hoc contingit, quando efficitur maior quantitas per additionem quantitatis, sicut quando additur quantum quanto, vt lignum ligno, vel linea lineæ: Vnde hoc est augmentum, sed non motus augmenti. Quod autem aliquid moueatur ad maiorem quantitatem contingit dupliciter; vel ita quod quantitas sit per se terminus motus; vel consequatur terminum. Quando quantitas est per se terminus motus, oportet, quod ibi sit additio ad totum, & ad quamlibet partem, vt totum augeatur, & quælibet pars eius, vt in animali, & planta; & tunc est proprie motus augmenti. Vnde motus augmenti non est nisi in habentibus nutritiuam. Consequitur autem quantitas terminum motus, quando est ad formam aliquam, quam consequitur aliqua quantitas: cuilibet enim formæ debetur quantitas determinata. Et quia motus non specificatur nisi ab eo, quod est per se terminus motus, [4 phys.l. 14. 2 phys l. 14. 7 phys.l. 3. p. de gen. l. 14.] ideo talis motus non dicitur per se motus augmenti, sed vel generatio, si sit forma substantialis, sicut quando ex aere fit ignis; vel alteratio, si sit forma accidentalis, puta raritas, sicut patet in rarefactione aeris. Vnde manifestum est, quod rarefactio, per se spectat ad motum alterationis, nam in rarefactione variatio quantitatis se habet ex consequenti: sicut ex motu, qui est secundum locum, variatur motus secundum situm, quia variatio situs consequenter se habet ad variationem loci. [p. de gen. l. 4.]

Ad primum ergo dicendum, quod definitio rarefactionis à Philosopho allata 4. phys. est ab effectu, nã variatio quantitatis, & acquisitio maioris extensionis ipsius, est effectus raritatis, nam cõsequenter se habet ad illius acquisitionem, vt dictum est ex Philosopho, ad rarum enim sequuntur leue, molle, porosum, & frangibile, ad densum vero sequuntur graue, durum, & sonabile. [4 phys. l. 7 phys. l. 1 p. q. 7. a. 7. ad 2.]

Ad secundum dicendum, quod rarefactio est augmentum improprie dictum, & secundario, & ex consequenti, non autem proprie, & primo, ac per se: nam per se primò est alteratio, vt dictum est. [in c.]

Ad tertium dicendum, quod in rarefactione cum variatio quantitatis fiat ex consequenti, necesse est, quod acquisitio quantitatis saltem in genere causæ efficientis sit posterior acquisitione raritatis, vt dictũ est. Ideo verò raritas, & densitas non ponuntur inter qualitates tangibiles, quia licet illæ sint qualitates, vt ostendit Philosophus loc. sup. cit. & supponit in eodẽ. 2. de gen. t. 17. non tamen sunt qualitates physicæ, quippe quæ reperiuntur etiam in corporibus cælestibus, in quibus non reperiuntur qualitates tangibiles, cum non conueniant cum corporibus sublunaribus in genere physico corporis, sed tantum in genere logico, vt sæpius dictum est. Et quia raritas consequitur materiam ex eo, quod est pauca sub magnis dimensionibus, propterea raritas non dicitur addere supra partes materiæ entitatem, quæ sit essentialiter qualitas, quia qualitas, essentialiter sumpta est accidens consequens formam substantialem, sicut quantitas, & raritas materiam: vnde est, quod philosophi attendentes ordinem passibilium qualitatum secundum propinquitatem ad materiale principium, dixerunt raritatem, & densitatem esse principium omnium qualitatum sensibilium. [4. phys. l. 14. p. de gen. 14. in c. 2. de gen. p. p. 11 a. 1. 1. p. 77. a. ad. 5. 4. q. p. a. 3. ad 6 Tab. 3 q. 11. a. 4]

Ad quartum dicendum, quod definitio rari posita à philosopho non est formalis, sed vel ab effectu, vt dictum est, vel à caussa: quia raritas consignificat, vel connotat paruam materiam sub magnis dimensionibus, vt dictum est. [4 phys. l. 14. in c. ad 3.]

Ad quintum dicendum, quod congragatio, & disgregatio corporum existentium in actu, ad motum localem pertinent, sed congregatio, & disgregatio secundum quod eadem materia continetur sub magnis, vel paruis dimensionibus, vt contingit in rarefactione, non pertinent ad motum localem, sed ad motum alterationis. [8. phys. l. 8]

ARTICVLVS II.

Vtrum per rarefactionem acquiratur noua quantitas.

Videtur quod per rarefactionem non acquiratur noua quantitas. Dicit enim philosophus 7. phy. t. 11. quod rarefactio est alteratio, sed per hanc non acquiritur quantitas, sed qualitas, ergo per rarefactionem non acquiritur quantitas. [7. phys. l. 4]

2 Præterea dicit philosophus 4. phys. t. 84. quod ita in rarefactione augetur quantitas, sicut in alteratione augetur qualitas, quia nimirum sicut in alteratione calidum fit magis calidum nullo adueniente calido in materia, quod non esset calidum, ita in rarefactione quantum fit magis quantum, nullo adueniente quanto, ergo in rarefactione non acquiritur quantitas. [4. phys. l. 14]

q. 4. 1. & Capt 4. d. 11. q. p. 4 ad 1. Aureo cõtra prim. concl.

3 Præterea in rarefactione quantum acquirit maiorem locum, sed maior locus non debetur quantitati, sed extẽsioni quantitatis; ideo enim quãtitas acquirit maiorem locum, quia extenditur magis: sed extensio quantitatis non est quantitas, tum quia nec intensio qualitatis est qualitas, vt dictũ est, tum quia Corpus Christi in Eucharistia habet quantitatem, & partibilitatem, non tamen habet ibi extensionem, licet illam habeat in cælo: vnde posset Deus creare vnam substantiam quantam, quæ non haberet extẽsionem, haberet tamen partibilitatem, & quantitatem, ergo per rarefactionem non acquiritur quantitas.

4 Præterea si in rarefactione aquiritur noua quantitas, sequuntur multa absurda, nam primo vel quantitas, noua aduenit materiæ habenti quantitatem, vel non habenti; si detur primum, sequitur penetratio dimensionum, cum in eadem parte materiæ ponantur duæ quantitates, præterea sequitur duo accidentia solo numero distincta esse in eodẽ subiecto, quod est absurdum, quia accidentia numerantur per subiecta, vt dictum est, secundũ vero dici non potest, quia materia naturaliter existere non potest sine quãtitate, vt dicitur p. de ge. t. 31. & 32. secundo sequitur rem, quæ rarefit, semper fieri duplo maiorem, quia noua quantitas aduenit cuilibet parti materiæ quãtæ tertio minorem quantitatem tantum loci occupare, quantum occupat maior. quarto Christi Domini Corpus incipere esse sub quantitate vini consecrati, rarefacti, quod tamen est falsum, cum illa quantitas non sit consecrata. quinto vi agentis naturalis produci quantitatem extra subiectum in rarefactione vini consecrati, quod tamen est impossibile, ergo idem quod prius.

p. d gen. l. 13. & 14.

Sed contra est, quod philosophus p. de gener. t. 33. dicit, quod quando ex aqua generatur aer, maior quantitas acquiritur, sed illa generatio aeris ex aqua fit per alterationem rarefacientem aquam, ad hoc vt possit suscipere quantitatem requisitam ad formam substantialem aquæ, vt dicit philosophus p. meteor. c. 4. ergo in rarefactione acquiritur quantitas.

p. d. gen. l. 14. p. meteor. l. 3.

2 Præterea ad raritatem necessario sequitur quantitas, sicut & leuitas, & mollities, vt dictum est; sed per rarefactionem aquiritur raritas, vt dictum est, ergo per rarefactionem aquiritur noua quantitas.

in præced. t. 1. d.

3 Præterea materia non potest multiplicari nisi vel secundum quantitatem, vel secundum substantiam materiæ, sed non potest multiplicari materia secundum quantitatem nisi per rarefactionem, sicut posteriori modo multiplicatur vel per creationem, vel per conuersionem alterius in ipsum, ergo in rarefactione acquiritur noua quantitas.

p. p. q. 119. art. p. c.

Respondeo dicendum, quod per rarefactionem non acquiritur quantitas, sed noua extensio, seu maius, & minus. Potest autem hoc esse manifestum ex multis, & primo quidem quia per rarefactionem, & condensationem quantum fit maius vel minus, vel magnum, & paruum, siue sumãtur hæc absolute, siue respectiue; magnũ autẽ, & paruũ, seu maius & minus quomodocunque sumpta nõ sunt quãtitas, sed passio quantitatis secundum se, vt dicit Philosophus 5. metaph. t. 18. secundo ita variatur quantitas in rarefactione, sicut qualitas in alteratione, vt patet ex Philosopho 4. phys. t. 84. In alteratione autem per quam verbi gratia aer fit rarior, calor aeris non fit maior per acquisitionem noui caloris, sed per hoc, quod calor præcedens perfectius actuat subiectum, quia minimum dat perfectius esse, quam prius; cum enim ibi non fit noua forma, debet esse nouum & perfectius esse, ergo similiter in rarefactione quantitas præcedens non fit maior per generationem, vel additionem nouæ quantitatis, sed nouæ perfectionis præcedentis quantitatis: tertio cum rarefactio quanti sit quoddã eius augmentum, dupliciter potest in quantitate contingere augmentum; Vno modo per additionem subiecti ad subiectum, sicut est in augmento viuentium. Alio modo per solam intensionem, absque omni additione, sicut est in his, quæ rarefiunt: si autem acquireretur in rarefactione noua quantitas, necessario deberet hæc addi alteri, & ratio huius est, quia quãtitas & habet aliquid in quantum est quantitas, & aliquid inquantum est forma accidentalis: Inquantum enim est quãtitas habet quod sit distinguibilis secundũ situm, vel secundũ numerũ; & ideo consideratur hoc modo augmentum magnitudinis per additionem, vt patet in animalibus, & hoc modo considerata non suscipit magis, & minus, vt docet Philosophus in prædicamentis. Inquantum vero est forma accidẽtalis est distinguibilis solum secundum subiectum, & secundũ hoc habet augmentum, sicut & aliæ formæ accidentales per modum intensionis in subiecto, sicut patet in his, quæ rarefiunt, vt probat philosopus 4. phys. Vnde manifestum est, quod in rarefactione non acquiritur noua quantitas, sed nouus modus, nouaq; perfectio, qua quantitas præcedẽs in materia fit perfectior, & extensior, ita vt fiat maior moles, maiorque dimẽsio, sicque præcedẽs quantitas occupet maiorẽ locũ.

3. met. l. 15. 4. phys. l. 13. 3. de gen. l. 4. Cap. 2. d. 12. 3. p. 2. 3. ad p. sco contra quartam.

p. 2. q. 52. a. 2. ad p. 2. 2. q. 24. a. 5. ad p. Capt. 4. d. 12. q. p. a. 1. ad 4. sco. q. prim. concl.

Ad primum ergo primæ partis dicendum, quod per rarefactionẽ, cum sit alteratio, per se primo aquiritur raritas, secundario vero, & consecutiue maior moles, & dimẽsio quãtitatis, seu variatio quantitatis, sicut variatio secundum situm consequitur motum secundum locum, vt dictum est.

art. præce. c.

Ad secundum dicendum, quod hoc obiectum probat intentum, nimirum quod in rarefactione non producitur quantitas, sicut nec in alteratione, seu intensione qualitatis producitur noua qualitas, sed vtrobique aquiritur maior perfectio, seu perfectius esse, vt dictum est.

in c. & a. præced.

Ad tertium dicendum, quod locus debetur quantitati determinatæ, nam locus est mensura extrinseca corporis, vt dictum est; mẽsura autẽ debet esse res determinata, & certa, quantũ fieri potest in suo genere.

q. 11. log. a. 3. Tab. v. mensura. n. 5.

Ad quartum dicendum, quod in rarefactione non acquiritur noua quantitas, sed noua perfectio, seu nouus modus, atq; adeo perfectius esse, vt dictũ est. Neque inde sequitur vllum absurdum ex allatis in obiecto. Non enim primum, quia tunc est penetratio dimensionum, quando duæ quantitates occupãt eundẽ locũ, vt patet in corpore glorioso penetrante corpus cæleste; in rarefactione non additur quantitas quãtitati, vt dictũ est; vnde multo minus sequitur quod sint duo accidẽtia solo numero distincta in eadẽ parte materiæ. Neque secundũ, quia non semper in rarefactione res, quæ rarefit, efficitur duplo maior: sicut nec in intẽsione qualitatis per alterationẽ qualitas fit duplo perfectior, & intensior, quam prius, vt per se manifestũ est. Neque tertiũ, quia, cũ in rarefactione nõ aquiratur noua quãtitas, nõ occupat minor quãtitas adæquate locũ maioris: sed quãtitas præcedẽs occupat maiorẽ locũ, quã prius, ratione maioris perfectionis nõ acquisitæ, vt dictũ est. Neq; quartum, quia corpus Christi tãdiu manet in Sacramẽto, quãdiu manẽt dimẽsiones eædẽ, secundũ quod indeterminatæ intelligũtur: per rarefactionẽ autẽ eadẽ, dimensio indeterminata manet, & tantũ variatur secundũ determinationẽ quia fit præcedẽs quantitas maior, quam erat antea. Neque quintum, quia in rarefactione non producitur quantitas, vt dictũ, sed præcedens fit maior: & ideo non producitur quantitas extra subiectũ.

in c. & ad arg. & art. præced. 4. d. 44. q. 2. a. 1. q. 2. 3. 4. 4. d. 12. q. p. a. 2. q. 6. ad vlt. p. de gen. l. 14.

Ad p. 2. p. dicendum, quod rarefactio tam accidit in generatione, quam in alteratione, in illa quidẽ, quia ad hoc, vt ex aqua fiat aer, debet aqua rarefieri,

4. phys. l. 14

in c. & art. præced. & per talem rarefactionem non producitur noua quantitas, sed quantitas præcedens aquæ fit maior, in hac vero similiter cum aer rarefit, quantitas illius efficitur maior, & extensior, nulla quantitate superaddita, vt dictum est.

c. & art præced. Ad secundum dicendum quod raritatem consequitur variatio quantitatis, non autem quantitas, vt dictum est.

in c. & art. præced. Ad tertium dicendum, quod per rarefactionem multiplicatur materia secundum quantitatem, quatenus præcedens quantitas fit maior, & intensior, vt dictum est.

QVÆSTIO XXXVIII.

De Augmentatione.

Deinde considerandum est de augmentatione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR SEPTEM

Primo Vtrum augmentatio recte definiatur à Philosopho.

2. *Vtrum augmentatio formaliter cōsistat in additione quantitatis aliment. ad quantitatem viuentis, an vero in extensione viuentis consequente prædictam additionem.*
3. *Vtrum augmentatio sit motus continuus.*
4. *Vtrum idem viuens numero maneat ante, & post augmentationem.*
5. *Vtrum viuens augeatur secundum omnes partes.*
6. *Vtrum alimentum conuertatur in substantiam aliti.*
7. *Vtrum alimentum sit simile nutrito.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum recte definiatur à Philosopho augmentatio.

q. 11. log. a. 4. quæst. canonica p. VIdetur quod non recte definiatur à Philosopho p. de gener. t. 24. Augmentatio, quod sit transmutatio de contrario in contrarium secundum quātitatem. Dicit enim Philosophus in prædicamentis cap. de quantitate, quod quanto nihil est contrarium, ergo augmentatio male definitur quod sit motus à contrario in contrarium.

q. præced. a. 2. p. et 2. 2 Præterea in rarefactione corpus ex minus quanto fit magis quantum, vt dictum est; sed rarefactio non est augmentatio, nam illa est alteratio, vt dictū est, ergo male definitur augmentatio quod sit transmutatio secundum quantitatem.

p. de gen. l. 16. 3 Preterea Philosophus p. de gen. t. 38. dicit quod augmentatio est quando totum maius genitum est adueniente nutrimento, & tex. 39. dicit, quod per augmentationem id, quod est potentia caro fit actu caro, & desinit esse per corruptionem quod actu prius erat, p. de genar. l. 11. puta panis; sed panis non potest fieri caro, si desinit esse panis per corruptionem, nisi per generationē, nā caro est substantia, quæ est terminus generationis, vt dicitur p. de gener. t. 25. & quia corruptio vnius est p. de gen. l. 6 generatio alterius, vt dicitur p. de gen. t. 17. ergo augmentatio non est transmutatio secundum quantitatem.

4 Præterea Philosophus p. de gen. t. 41. dicit, quod augmentatio idem est cum nutritione, sed nutritio ea p. de gen. l. 17. eodem ordem terminatur ad substantiam, non autem ad quantitatem, ergo augmentatio non est transmutatio secundum quantitatem.

5 Præterea dicit Philosophus p. de gen. t. 32. quod generatio potest etiam terminari ad quantitatem; vt p. de gen. 19 quando materia potentia quanta fit actu quanta; sed motus distinguuntur ex terminis, vt dictum est, ergo augmentatio non est transmutatio secundum quantitatem.

6 Præterea caro quanta auget, sicut caro in quantum p. de Gen. l. 17. Ibid. substantia, nutrit, vt dicitur. p. de gener. t. 41. & 2. de anim. t. 47. sed oportet, vt dicit Philosophus ibidem, generari & carnem, & quantam, ergo augmentatio, quæ est via ad carnem quantam, male definitur, quod sit transmutatio secundum quantitatem, cum tam quantitas, quam substantia sint termini generationis.

Sed contra est autoritas Philosophi definientis p. de Gen. l. 10 augmentationem p. de gen. t. 34. quod sit transmutatio viuentis à contrario in contrariom secundum quātitatem, & rursum 5. phys. t. 18. definit augmenta- 5. phys. l. tionē, quod sit motus ab imperfecta magnitudine ad perfectam magnitudinem, sed imperfecta, & perfecta magnitudo sunt contraria, vt dicitur 3. phys. t. 6. ergo augmentatio bene definitur à Philosopho, quod sit transmutatio à contrario in contrarium secundum quantitatem.

5 phys. l. 4 phys. l. Respondeo dicendum, quod recta definitur à philosopho augmentatio, quod sit transmutatio viuentis à contrario in cōtrarium secundum quantitatem. Explicat enim hæc definitio quidditatem augmētationis, eamque recte distinguit ab omnibus alijs muta- 4 phys. l. tionibus, quod est proprium bonæ definitionis, vt dicit philosophus 4. phys. t. 31. dicitur enim primo transmutatio, loco generis, quia in hac tamquam in genere cōuenit augmētatio cū generatione, latione, alteratione: mutatio enim in has quatuor species diui- 5. phys. l. ditur à Philosopho 5. phys. t. 7. dicitur secundo à cō- ibid. & l. trario in contrarium, vt per hanc particulam distinguatur à generatione, licet in illa conueniat cum latione, & alteratione, quia omnis motus, cuius species est augmentatio, est inter contraria, vt dicit philosophus 5. phys. t. 7. & 10. generatio autem non est inter contraria, quia generatio est ad substantiam, cui nihil est contrarium; est autem motus augmenti inter contraria, quia licet quantitati, secundum communem rationem quantitatis, nihil sit contrarium, inuenitur tamen in quantitate contrarietas, si accipiatur quatenus est in aliqua re determinata, vt in aliqua specie animalis, vel plantæ. Dicitur tertio secundum quantitatem, quia per hanc distinguitur augmentatio à cæteris mutationibus, & motibus; nam à generationa distinguitur, quia hæc terminatur per se ad substantiam, alteratio ad qualitatem, motus localis ad locum, augmentatio ad quantitatem. Dicitur quarto viuentis, quia augmentatio solis viuentibus p. de gen. l. 11. conuenit, si proprie sumatur. Vt enim ait philosophus 2. de animat. 39. 40. & 46. id vere, & proprie augetur, quod nutritur; solum autem viuens proprie 2. de anim. l. nutritur, quia nutriri est accipere aliquid ad sui con- & 5. seruationem, quod non est in animatis. Vnde manifestum est, quod recte tradita fuit à Philosopho definitio augmentationis.

Ad primum ergo dicendum, quod quantitati nihil est contrarium, si sumatur communis ratio quantitatis, secus vero si sumatur, vt est in re determinata, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quod rarefactio est non p. de gen. l. 4. viuentium, augmentatio vero est viuentium, vt dictum est. Deinde augmentatio requirit additamentū quantitatis extrinsecus aduenientis, at in rarefactione non aduenit noua quantitas, sed quantitas præcedens fit maior.

Ad tertium dicendum ad p. tex. Philosophi p. de gener. quod dicitur generari aliquid omnis in aug-

mutatione, sumpto nomine generationis improprie, pro eo, quod est fieri. Ad 3. tex. dicendum, quod ad augmentationem concurrit generatio, nam cibus conuertitur in carnem viuentis, non tamen consistit in tali conuersione, sed vel in additione carnis quâ:x ad carnem quantam, vel in extensione consequente talem additionem.

Ad quartum dicendū, quod augmentatio dicitur esse eadem cum nutritione, quia subiecto sunt eadem, sed differunt ratione: quatenus enim id, quod aduenit, est in potentia ad vtrumque, id est ad hoc, quod sit quanta caro, secundum hoc est augmentum carnis, inquantum vero est in potentia ad hoc solum, quod sit caro, secundum hoc est nutrimentum, & cibus.

Ad quintum dicendum, quod augmentatio non est quæcunq; transmutatio ad quantitatem, nam si talis transmutatio tantum fiat ex eo, quod solum est in potentia ad magnitudinem, non proprie pertinet ad augmentum, sed magis ad generationem, quia de ratione augmentationis est, quod fiat additio ad præexistentem magnitudinem: dicitur enim aliquid augeri ex eo, quod fit maius, quod nō esset, nisi aliquid prius esset magnū; & per oppositū de ratione diminutionis est, quod fiat quædā minoratio magnitudinis præexistentis. Vnde patet quod oportet, quod id, quod augetur, habeat aliquam magnitudinem, & per consequens ad hoc, quod augmentatio fiat, non oportet quod materia, quæ erat sine magnitudine in actu perueniat ad hoc, quod habeat magnitudinem in actu, hoc enim non esset augmentatio corporis, sed generatio, de cuius ratione est, quod fiat aliquid in actu, quod prius fuerit in potentia.

Ad sextum dicendum, quod augmentatio non est generatio, qua cibus aduenïens per generationem recipit formā verbi gratia carnis, sed est mutatio, qua virtus naturalis id, quod plus ex alimento generatum est, extendit in maiorem quantitatem secundum aliquam dimensionem.

ARTICVLVS II.

Vtrum augmentatio formaliter consistat in additione quantitatis alimenti ad quantitatem viuentis, an vero in extensione viuentis consequente talem additionem.

Videtur quod augmentatio formaliter consistat in additione quantitatis alimēti ad quantitatem viuentis: dicit enim philosophus p. de gen. t. 33. quod augmentatio est existentis magnitudinis augmentum, & t. 39. quod sicut ignis dicitur augeri, quando ligna igniuntur adiuncta igni præexistenti, ita viuens dicitur augeri, quando generatur caro adiuncta alteri præexistenti, ergo augmentatio formaliter consistit in additione quantitatis alimenti ad quantitatem viuentis.

2 Præterea dicit philosophus p. de gen. t. 34. quod sola caro, cui additur cibus, augetur, & hic dicitur augens, quatenus illi additur: sicut quando vinum miscetur aquæ, vinum dicitur augeri, quatenus illi superadditur aqua, quam in se conuertit, non autē aqua dicitur augeri, ergo augmentatio consistit in aggeneratione, & additione cibi ad substantiam viuentis.

3 Præterea dicit philosophus 7 phys. t. 13. quod augmentum nihil est aliud quam appositio quædam, sicut & decrementū ablatio quædam est, per appositionē enim alicuius quanti aliquid augetur, & per ablationē decrescit, & ideo oportet inquit quod augēs, & auctum sint simul, ergo augmentatio consistit in additione, sicut decrementum formaliter consistit in ablatione.

4 Præterea consequens aggenerationem est maior, nam per illam non acquiritur quantitas noua, sed præcedens fit maior, sed augmentatio non est rarefactio, vt dicit philosophus p. de gen. t. 33. ergo augmentatio non est extensio, sed aggeneratio, vel additio cibi quanti ad substantiam quantam.

5 Præterea dicit philosophus p. de gen. t. 34. quod non augetur id, quod additur, sed sola pars viuentis, cui cibus in carnem viuentis conuersus additur, sed extensio conuenit tam parti, quæ additur, quam cui additur, ergo augmentatio non est extensio, sed additio, ratione cuius soli parti, cui fit additio, conuenit augeri.

Sed contra est, quod philosophus p. de gen. t. 25. dicit quod id, quod augetur, est sicut id, quod extenditur, ergo augmentatio est quædam extensio.

2 Præterea dicit philosophus 2. de ani. t. 14 quod viuens augetur secundum omnes differentias loci, sed per solam additionem non augetur viuens sursum, sed vero per extensionem, ergo augmentatio formaliter consistit in extensione.

Respondeo dicendum, quod ad augmentationem proprie sumptam, quæ solis viuentibus competit, vt dictum est, necessario concurrunt plures, ac varij motus, vel mutationes. Concurrit enim primo motus localis, nam quod augetur, aut diminuitur, inquit Philosophus p. de gen. t. 25. necesse est secundum locum transmutari; non sic quod alteratur, vel generatur: & ratio est, quia locus commensuratur locato, & hoc secundum magnitudinem, non autem secundum qualitatem, vel substantiam, & ideo necesse est, quod quando mutatur magnitudo locati, id fiat transmutatione secundum locū, non autem quādo transmutatur aliquid secundum substantiam, vel secundum qualitatem. Quamquam quia transmutat alio modo locum id, quod augetur, vel diminuitur, quam id, quod fertur siue motu recto, siue sphærico, ideo augmentatio formaliter non est motus localis. Illud enim, quod fertur motu recto, secundum totum variat locum, illud autem, quod augetur, mutat locum suum, sicut id, quod extenditur, puta metallum per malleationem. Sphæra vero licet mutet locum tantum secundum partes, sicut & id, quod augetur; partes tamen sphæræ, & variant locum tum ratione, vt dicitur 6. phys. t. 83. tum subiecto, pars enim cæli, quæ modo est in oriente, postmodum erit in occidente, & tales partes semper sunt in simili loco, id est neque in maiori, neque in minori, sed partes corporis, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 26. extenduntur in maiorem locum, eius vero, quod diminuitur, semper retrahuntur in minorem. Secundo concurrit alteratio, qua viuens alterat cibum, vt inquit Philosophus p. de gen. t. 34. & per consequens tertio concurrit generatio, qua materia cibi amittit formam cibi, & recipit formam carnis, vt ait Philosophus p. de ge. t. 39. cum enim caro sit id, quod augetur, oportet id, quo augetur, esse in potentia carnem, quia id, quo aliquid augetur, est in principio dissimile, in fine autem simile: & quia nihil est in potentia ad vinum, quin sit actu aliquid aliud, oportet id, quo augetur caro, quod est in potētia ad carnem, esse actu aliquid aliud quam carnem, puta panem: quod autem est aliquid actu, non fit actu, ſi per prioris corruptionem, & sequentis generationē. Quare oportet, quod augmentum fiat corrupto eo, quod prius erat actu, puta pane, genito eo, quod augetur, puta carne, & sic manifestum est, quod in augmētatione concurrit generatio, & per consequens alteratio, qua alteratus cibus

dissimilis ad hoc, vt fiat similis carni, quæ debet augeri. Verum in neutra mutatione consistit formaliter augmentatio, nam vt ait Philosophus p. de gen. t. 25. alterationis terminus est qualitas, generationis substantia, augmentationis vero quantitas. præterea id, quod alteratur, non necessario transmutatur secundū locum: similiter etiam neque quod generatur, necesse autem est id, quod augetur, aut diminuitur, secundum locum transmutari, vt dictum est ex Philosopho ibidem. Deinde quod generatur separatim generatur, at in augmentatione generatur aliquid in aliquid, puta caro in carnem, quæ augetur, vt inquit Philosophus p. de gener. t. 49. Demum generatio non est motus continuus, nec consequenter forma substantialis educitur successiue de potentia in actum, & ideo ad substantiam, quæ est terminus generationis, non est motus; augmentatio autem est motus continuus. quartu concurrit additamentum cibi in carnem conuersi ad ipsam carnem, quæ augetur, vt docet Philosophus textu citato, & t. 33. & 7. phys. t. 13. Verum neque in tali mutatione, licet reducatur ad augmentationem, formaliter consistit augmentatio. tum quia cibus conuersus in carnem eatenus auget carnem, cui additur, quatenus est in potentia ad maiorem quantitatem; est autem in potentia ad maiorem quantitatem, quatenus calor naturalis animalis, qui est virtus speciei, illum extendit in maiorem quantitatem, quam fuerit deperdita: tum quia propterea non semper animal augetur, licet semper nutriatur, vt dicitur p. de gen. t. 41. & 2. de ani. t. 47. quia tandiu tantum augetur, quandiu cibus conuersus potest extendi in maiorem quantitatem, non enim sufficit illa quantitas, quam acquirit cibus per conuersionem in substantiam viuentis, nam illa acquiritur in materia cibi in carnem conuersi per generationem, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 31. vnde est terminus generationis; augmentatio autem primo, & per se est ad quantitatem, vt dicitur 5. phys. t. 19. præterea & illa non est maior, vt plurimum, quam sit deperdita, puta si impediatur calor naturalis, seu virtus speciei, ne possit cibum conuersum in maiorem quantitatem extendere ad operationes viuentis perfectius exercendas. Præterea tale addimentum, cum simul fit cum generatione carnis ex materia alimenti, fit in instanti, sicut & generatio, at extensio fit successiue, sicut & augmentatio, cum augmentatione enim simul est necessario motus localis, vt dictum est ex Philosopho p. de gen. t. 26. motus autem localis necessario fit in tempore, vt dicitur 6. phys. t. 57. Denique concurrit ad augmentationem extensio tum carnis, tum cibi in carnem conuersi in maiorem quantitatem, & hæc est vltima mutatio, & in hac consistit formaliter augmentatio viuentis, quod patet primum à sufficienti partium enumeratione, deinde quia in hac extensione reperiuntur tria, quæ Philosophus p. de gen. t. 35. dicit esse de ratione augmenti, nimirum, vt quod augetur permaneat, vt augmentum fiat aduenientc aliquo, & vt quælibet pars sensibilis eius, quod augetur secundum speciem sumpta, & non secundum materiam, fiat in augmento maior, & in decremento minor, & illud, quod præterea requirit 2. de ani. t. 14. scilicet, vt viuens augeatur secundum omnes differentias loci. Cum enim, ita se habeat viuens, quod augetur, sicut metallum, quod per malleationem extenditur, sicut in hac extensione metallum idem manēs acquirit maiorem quantitatem, ita & in augmētatione eadem caro præexistens permanet, & per extensionem tum carnis, tum cibi conuersi acquirit maiorē quantitatem. Quandiu enim quis conseruatur in vita, nutritur, quia semper oportet restitui per nutrimentum id, quod continue soluitur, non autem semper animal augetur, sed quandiu cibus conuersus in carnem potest extendi in mediocrem quantitatem, vt dicitur p. de gen. præterea talis extensio cum sit cibi in carnem conuersi, supponit additam carnem carni, est enim extensio carnis additæ in carnem. Item quælibet pars formæ, seu speciei per carnem sibi additam, quatenus in maiorem quantitatem per virtutem naturalem extenditur, fit maior. Demum per solā extensionem augetur viuens secundum omnes differentias loci, quia per solam additionem, vel aggenerationem augetur viuens sursum, vt per se constat, secus vero per extensionem. Vnde manifestum est, quod in sola extensione consistit formaliter augmentatio.

p. de gen. l. 15.
p. de ge. l. 16
2. de ge. c. 28
p. p. q. 118. a. 5. ad 2. 1 phys. l. 1 & l. c. a sequenti
p. de ge. l. 16.
7. phys. l. 4.
p. de gen. l. 15. & 17.
p. degene l. 17. & 2. de ani. l. 9.
p. de gen. l. 21. de phys. l. 6.
6. phys. l. 8.
p. degen. l. 15
2. de ani. l. 3.
p. degen. l. 15
l. 15.
l. 16.
p. de gen. l. 9.

Ad primum ergo dicendum quod augmentatio est addimentum præsuppositiue, quia nimirum ad extensionem, in qua formaliter consistit augmentatio, præsupponitur additamentum alimenti ad carnem viuentis, vt dictum est, & eodem modo respondetur ad secundum & tertium. in c.

Ad quartum dicendum, quod rarefactio est inanimatorum, extensio vero viuentium, vt dictum est. Præterea rarefactionem præsupponit additamentum, sicut illud præsupponit extensio, atque adeo augmentatio viuentium formaliter sumpta, vt dictum est. in c.

Ad quintum dicendum, quod id, quod additur, puta cibus, dupliciter potest considerari: vno modo secundum quod est dissimilis viuenti, cui additur, & hoc modo non augetur, sed auget, quia vt dicit Philosophus loco citato eius, quod augetur, debet manere substantia, at cibi, qui additur, non manet substantia, quia conuertitur in substantiam viuentis. Alio modo secundum quod est factus similis carni per conuersionem in ipsam, & hoc modo augetur eo modo, quo viuens, quia iam pertinet ad substantiam viuentis, cuius quælibet pars formæ, seu speciei debet augeri secundum omnes differentias loci, vt dictum est, sicut & cuilibet aliquid aduenit. in c. p. de ge. l. 14. p. de ge. l. 15.

ARTICVLVS III.

Vtrum augmentatio sit motus continuus.

Videtur quod augmētatio nō sit motus cōtinuus. Dicit enim Philosophus 8. phys. t. 23 quod neque augeri, neque minui possibile est continue, ergo augmentatio non est motus continuus. 8. phys. l. 6.

2 Præterea si augmentatio esset continua, cuilibet parti sensibili temporis augmentationis responderet aliqua pars sensibilis quantitatis acquisita; sed hoc est fallum, inquit Philosophus loco citato, dicit enim quod augmentatio est sicut gutta, quæ multiplicata excauat lapidem, non autem singula gutta excauat. ibid. & p. q. 1. a. 2. p. 2. q. 44. a. 6. c.

3 Præterea augmentatio simul est cum nutritione, vt dicit Philosophus 2. de ani. t. p. 47 & p. de gener. t. 47. sed nutritio fit in instanti, cum fiat per generationem, quæ simul est cum generatione noua carnis ex materia alimenti, quæ, vt dictum est, fit in instanti. ergo. 2. de ani. l. 2. p. de ge. l. 15. a. præc.

4 Præterea ita augetur animal, sicut augetur habitus, & excauatio lapidis facta per aquam per additionem guttarum, sed habitus crescit ex multiplicatis actibus non continuis inter se, & non quælibet gutta cauat lapidem, ergo similiter non quodlibet alimentum assumptum actu auget animal, sed tantum multiplicatum, hæc autem multiplicatio non fit continue, sed interrupte, ergo augmentatio non est motus continuus. p. a. 52. a. 3. c.

Sed contra Philosophus t. 49. dicit quod quan- 6. phys. l. 7. & 8.

titatis mutatio in continuo est. & t. 37. dicit quod in motu locali, & augmenti verum est, quod id, quod est mutatum, prius mutabatur; hoc autem est motum augmenti esse continuum.

2 Præterea omnis motus vt distinguitur à mutatione est continuus, vt dicit Philosophus 4. cæli t. 129. & 132. & 5. phys. t. 34 39 44. vbi ait omnem motum esse velocem, vel tardum, velox autem, & tardum fiunt in tempore, & cõtinue, vt dicitur 4. phys. t. 129. sed augmentatio est species motus, vt distinguitur à mutatione, vt constat ex 3 phys. t 9. & 18. ergo idem vt prius.

p. de ge. l. 2

Respondeo dicendum, quod augmentatio est motus continuus, quod potest esse manifestum ex multis; & primo quidem ex passione motus: nam impossibile est quod tempus sit sine motu, sicut impossibile est quod passio sit sine proprio subiecto, & è contra subiectum sine propria passione, vt dictum est, tempus autem est quid continuum, quare & augmentationis motus debet esse continuus. Secundo ex motu locali, qui necessario concomitatur motum augmenti; nam id, quod augetur, necesse est, vt inquit Philosophus p. de gen. t. 26 & 8. phys. t. 56. quod moueatur localiter, necesse enim est, quod eius, quod augetur, & decrescit, magnitudo mutetur secundum locum, quia quod augetur, excrescit in maiorem locum, quod autem decrescit in minorem contrahitur, ad distinctionem alterationis, & generationis, quæ non sunt necessario coniunctæ cum tali motu, motus autem localis continuus est, vt docet Philosophus 4. & 5. phys. vbi probans motum fieri in tempore, & esse cõtinuũ, id maxime probat in motu locali. Tertio ex propria ratione motus augmenti, tum ex parte termini, tum ex parte modi transmutationis: ex parte quidem termini, quia termini augmentationis sunt imperfecta, & perfecta magnitudo, vt dicit Philosophus 5. phys. t. 18. inter quos terminos cum sit contrarietas, & maxima distantia determinatorum extremorum, secundum quod saltem accipiuntur in re determinata, puta in specie animalis, vel plantæ, nil sequitur, quominus augmentatio sit motus continuus. Ex parte vero modi trãsmutationis; quia quod augetur ex modo suæ transmutationis ita acquirit perfectam quantitatem, vt ad illam acquirendam extendatur, eo modo, quo metallum, vt dictũ est, per malleationem extẽditur ad maiorem quantitatem acquirendam. Hic autem modus transmutationis necessario exigit continuitatem, cum in tali modo successiue acquirat id, quod augetur, maiorem locum, & per cõsequens moueatur localiter, quod nisi in tempore fieri potest, vt dictum est. Vnde manifestum est, quod augmentatio est motus continuus.

(Marg.: 3 6. log. a. 3. — p. de ga. l. 11. 8 de phys. l. 14 — 5. phys. l. 3. & 4. — p. de ge. a. l. 15)

Ad primum dicendum ait, quod sensus Philosophi loco citato est, quod augmentatio non est motus continuus, in hoc sensu, quod si aliquid tantum augetur in tanto tempore, necesse sit, quod proportionaliter in qualibet parte illius temporis augeatur aliquid; sicut contingit in motu locali; nam per aliquod tempus natura operatur disponens ad augmentum, & nihil auget actu, & postmodum perducit in effectum id, ad quod disposuerat, augendo ipsum animal, vel plantã in actu, quod fit per extẽsionem, vt dictum est.

(Marg.: a. q. 24 a. 6. & q. 2. 34. a. 3. — in corpore a.)

Ad secundum dicendum, quod similitudo guttarum eo spectat, vt intelligamus ita fieri augmentationem, vt non quodlibet alimentum assumptũ actu augeat animal, sicut nec quælibet gutta cauat lapidẽ; sed multiplicato alimento tandem fit augmentatio; sicut multiplicata gutta cauat lapidem; quia nimirum quando fuerit plus, quod ex alimento generatum est, virtus naturalis extendit id ad maiorem quantitatem secundum aliquam dimensionem, & ita occupat maiorem locum

(Marg.: p. a. q. 12. a. 9 c. 2. de anima. & 9 p. de gen. l. 5.)

Ad tertium dicendum, quod augmentatio sumpta pro additamento simul est cum nutritione, non autem sumpta formaliter pro extensione, vt dictum est.

(Marg.: a. 3. & 2.)

Ad quartum dicendum, quod augmentatio sumi dupliciter potest; vno modo præsuppositiue, & materialiter, & sic consistit vt plurimum in multiplicatis additionibus alimenti, nam vna additio non ponit tantam quantitatem quanta fuit deperdita. Alio modo formaliter, & sic consistit in extensione consequenti additionem, quæ extensio fit continue, augmentum autem habitus fit admodum augmenti materialis animalium.

(Marg.: p. a. 32 5 c.)

ARTICVLVS IV.

Vtrum idem viuens numero maneat ante, & post augmentationem, seu in toto vitæ tempore.

Videtur quod idem viuens numero non maneat ante, & post augmentationem, seu in toto vitæ tempore. Dicit enim Philosophus p. de gen. t. 36. quod in toto vitæ tempore non manet in viuente eadem materia numero, quia admodum aquæ continue fluit, & noua aduenit ex conuersione alimenti; sed varietas indiuidui est ex varietate materiæ, ergo non est idem viuens numero in toto vitæ tempore.

(Marg.: p. de ge. l. 13. — a d. 10 q. 2 a p. erg. 2. & 4)

2 Præterea dicit philosophus ibidem, quod eodem modo viuens manet idem in toto vitæ tempore, sicut eadem aqua manere dicitur in vase, si ex illo pleno aqua guttatim effluat, & semper guttatim infundatur, & sicut fluuius dicitur idem manere, quia aqua semper est in illo; sed in vtroque exemplo nunquam eadem numero aqua manet, sed semper est alia & alia numero, ergo & viuens non erit idem numero in tota vita.

(Marg.: p. de gen. l. 15 de motu ani. l. 8.)

3 Præterea si toto aliquo igne extincto alius totus accendatur, esset nouus ignis numero, non idem præexistens, sed eodem modo se res habet, si paulatim priores partes indiuidui viuentis consumantur, & tollantur, & nouæ succedant, ergo idem viuens numero non manet ante, & post augmentationem.

(Marg.: quol. 4. a. 5)

4 Præterea vbi est alia materia, & alia forma numero, ibi non est idem numero compositum, nam sicut compositum constituitur ex vnione materiæ, & formæ, ita hoc numero compositum constituitur ex vnione huius numero materiæ, & huius numero formæ, vt dictum est, & ex forma præsertim sortitur cõpositum suam speciem, & est vnum simpliciter; sed in toto vitæ tempore non manet eadem numero materia, vt dictum est, neque etiam manet eadem numero forma, quia nulla forma materialis potest deserere suam materiam, & recipi in alia materia: ergo non est idem numero viuens ante, & post augmentationem, atque adeo in toto vitæ tempore.

(Marg.: 7. met l. 15. p. de ge. l. 15. p. p. 119 a p. c. quol. 4. a. 5.)

Sed contra est, quod Philosophus 2. de gen. t. 23. & 24. dicit quod subiectum idem numero manet in tota augmentatione, sicut & in alteratione, ad differentiam generationis, in qua non manet idem numero subiectum, licet maneat eadem numero materia, ergo idem viuens numero manet in toto vitæ tempore

(Marg.: p. de ge. l. 2)

2 Præterea Philosophus p. de gener. t. 33. & 35. dicit quod de ratione augmentationis est, quod id, quod augetur, conseruetur, & in suo esse permaneat; eo quod augmentatio non est transmutatio circa sub-

(Marg.: p. de gen l. 14. & 15.)

stantiam, sed tantum circa quantitatem, & a de ani 47. & 49. dicit quod potentia generatiua est ad simile in specie generandum, augmentatiua vero est ad idem numero conseruandum, & quod de ratione alimenti est conseruare substantiam eius, quod alitur.

s de ani. l. 9

Respondeo dicendum, quod idem numero viuens manet in toto vitæ tempore, quod manifestum esse potest ex tribus, & primo ex fine augmentationis, hic enim est, vt dicit Philosophus 5. phys. t. 18. perducere viuens præexistens ad quantitatem perfectam, qui finis certe haberi non posset si non maneret idem numero viuens in toto vitæ tempore, quia tunc non perduceretur idem numero subiectum ab vno termino in alium, sed producaretur nouum viuens, & nouum subiectum, & corrumperetur subiectum, atque adeo viuens imperfectum. Secundo ex additione quantitatis alimenti ad quantitatem viuentis præexistentis, quæ necessario antecedit augmentationem formaliter sumptã. Nisi enim idem numero viuens permaneret in toto vitæ tempore, non fieret additio quantitatis quantitati viuentis præexistentis, sed nouum quantũ generaretur. Tertio ex ratione formali augmentationis, cum enim hæc consistat in extensione præexistentis viuentis ad modum metalli, quod extenditur ad maiorem quantitatem, necessario requirit, quod idem numero viuens præexistens extendatur ad maiorem quantitatem acquirendam, sicut idem numero metallum est, quod ante extensionem habebat parvã quantitatem, & post extensionem habet magnam quantitatem, vt dictum est. Verum quomodo idẽ viuens ante, & post augmentationem, atque adeo in toto vitæ tempore permaneat, non omnes Philosophi consentiunt. Quidam enim dicunt, quod est idem numero viuens ratione formæ, quæ remanet inuariabilis, quæque extenditur ad informandam nouã materiã alimenti, quod conuertitur in viuens. Verum hæc positio repugnat Philosopho, & rationi; Philosopho quidem, quia p. de gen. t. 38 dicit, quod viuẽs augetur, quia alimentum conuertitur per generationem in carnem, & hæc caro addita carni præexistenti illam auget, communiter autem generatio terminatur ad nouam formam animatam, si quod augetur sit viuens, vel animal imperfectum, & t. 39. comparat augmentationem viuentium augmento vini, per superinfusam aquam, quam in se conuertit, & augmento ignis per apposita ligna: at certum est aquam in vinum conuerti, per formam substantialem nouam vini per generationem productam, & similiter materiam lignorum acquirere nouam formam substantialem ignis distinctam à forma substantiali ignis in se ligna conuertentis, ergo similiter in augmento viuentia, caro generata ex materia alimenti habet nouam formã substantialem, præsertim in viuentibus, & animalibus imperfectis. Repugnat etiam hæc positio rationi, quia si loquamur de plãtis, & animalibus imperfectis, licet hæc habeant vnam tantum animam in actu, habent tamen plures in potentia: vnde decisa viuunt, & ideo necesse est, quod anima, quæ actuat vnam partem materiæ, sit omnino, & simpliciter tam actu, quam potentia eadem, alioqui partes decisæ horum animalium non viuerent. Alij ergo dicunt, quod idem numero viuens permanet ante, & post augmentationem, & in toto vitæ tempore, tum quia semper manet eadem species, & forma singularum partium per totam vitam, licet materia partium, & resoluatur per actionem caloris naturalis, & de nouo adueniat per alimentum: tum quia numquam contingit quod omnes partes, quæ præerant, abscedant, ita vt nihil prioris materiæ remaneat, sed semper manet aliquid, & illud, quod aduenit viuenti ex alimento efficitur vnum quid cum partibus, quæ præerant, & hæc positio mihi videtur vera, & confirmari potest primum à simili in resurrectione: dicitur enim idem homo numero resurgere, quia licet non quidquid materialiter fuit in homine secundum totum vitæ suæ tempus resumatur, resumitur tamen ex eo, quantum sufficit ad complementum debitæ quantitatis, & præcipue illud, quod perfectius fuit sub forma & specie humanitatis consistens. Si quid vero defuit ad cõplementum debitæ quantitatis, vel quia aliquis præuentus est morte, antequam natura ipsum ad perfectã quantitatem deduceret: vel quia forte aliquis mutilatus est membro, aliunde hoc diuina supplebit potentia: quare similiter in opere naturæ idem homo numero dicetur, licet super id, quod puer habet, addatur aliquid aliunde, vt ad perfectam ætatem perueniat. Deinde idem patet in augmento ignis ex lignis appositis, cui comparat Philosophus augmentum viuentium: sicut enim ignis, qui continue ardet, vnus numero dicitur, propter hoc, quod species eius manet, licet ligna consumantur, & de nouo apponantur, & quod additur, transit in præexistens, ita idem homo numero dicetur, dum viuit puer, & adultus, quia licet non sint eædem partes secundum materiam, sed fluant, & refluant, sunt tamen eædem partes secundum speciem, & formam, quæ consideratur in determinato situ, figura & virtute. Et sic patet, quod idem numero viuens manet in toto vitæ tempore, atque adeo ante, & post augmentationem.

5 phys. l. 4. a. o. 2 & 3. Eiusd. q.

Ibid.

ibid.

4. c g e. 81. s d 50. q 2. a. p e. & ad 4. P p q 119 a. p. ad 5 quol. 8. a. 3.

Tab. v. ani. a 347.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Philosophus dicit in primo de gen. quando aliqua materia per se conuertitur in ignem, tunc dicitur ignis de nouo generari, quando vero aliqua materia conuertitur in ignem præexistentem, dicitur ignis nutriri. Vnde si tota materia simul amittat speciem ignis, & alia materia conuertatur in ignem, erit alius ignis numero. Si vero paulatim combusto vno ligno aliud substituatur, & sic deinceps quousque omnia prima consumantur, semper remanet idem numero ignis, quia semper quod additur, transit in præexistens: & similiter intelligendum est in corporibus viuentibus, in quibus ex nutrimento reparatur id, quod per calorem naturalem consumitur. Quamquam quia ignis improprie, & tantum secundum quandam similitudinem nutriri dicitur inter cætera elementa, ideo tantum secundum quandam similitudinem dicitur idem numero præexistens perseuerare; vt dicemus infra.

P p q. 119 p. ad 1 a. 10. ad 4

s. de an. c. 1

q 44.

Ad secundum dicendum, quod maximum discrimen est inter identitatem fluuij, & vasis, & identitatem numericam viuentis: nam in fluuio, & vase non manet aliquod idem secundum numerum, sed secundum speciem: sed in animalibus semper manet aliquid secundum numerum: quia aqua, quæ aduenit, non cedit in eandem substantiam numero cum aqua, quæ prius aduenit, sed est extra ipsam, quamuis continua. In partibus autem eorum, quæ nutriuntur, illud quod aduenit, transmutatur in illud, cui aduenit, & efficitur vnum numero cum illo, ita vt nihil vnius sit extra aliquid alterius, & ideo manent eædem numero in actu toto tempore, quamuis aliquid resoluatur ab eis, & aliquid adueniat.

de mon sol. l. 8.

Ad tertium dicendum, quod si vno igne extincto nouus alius producatur, hic erit propter omnimodam diuersitatem materiæ numero à præcedenti diuersus: at si in ignem præexistentẽ ex lignis appositis alius generetur, qui ei continuetur, erit vnus numero ignis, saltem secundum aliquam rationem, & similitudinẽ, quia qui generatur transit in præexistentem, & ideo præexistens dicitur aliquo modo remanere idem numero, & consequenter per appositionem nutriri, & conseruari. Viuens vero, quia proprie nutritur, dicitur omnino idem numero remanere ante, & post

P. p & 1 d. cit.

s. de an. i. 9

augmentationem, seu in toto vitæ tempore.

1. inc. & 2. p. & 4. Ad quartum dicendum, quod remanet eadem speciei, & forma in determinato situ, figura, & virtute consistens, & hoc sufficit, licet partes materiales fluant, & refluant, ad hoc, vt dicatur idem numero viuens permanere in toto vitæ tempore.

ARTICVLVS V.

Vtrum viuens augeatur secundum omnes partes.

p. de gel. 14 & l. 16 Videtur quod viuens non augeatur secundum omnes partes. Dicit enim Philosophus p. de genet. t. 34. quod caro, quæ additur, non augetur, sed tantum illa, cui cibus in carnem conuersus additur, sed vtraque caro est pars totius viuentis, nam ex vtraque viuens fit maius, ergo non augetur viuens secundum omnes partes, & t. 39. quod cibus conuersus in carnem est augens, id vero, quod alitur, est caro præexistens viuentis, ergo non augetur viuens secundum omnes partes.

p. de gel. 15 2 Præterea si quælibet pars viuentis augetur necesse est, cum augmentum fiat per additionem alicuius, quod cuilibet parti eius, quod augetur, aliquid addatur; vel ergo id, quod additur, quo dicitur viuens augeri, est corporeum, vel incorporeum, separatum ab omni quantitate corporali. Non secundum, quia impossibile est, quod materia separata sit à magnitudine; & præterea, quia si esset incorporeum, non esset quantum in actu, vnde sui appositione non faceret maius secundum quantitatem. Neque primum, quia sequeretur duo corpora esse simul in eodem loco, nimirũ corpus quod augetur, & corpus additum, quod auget; non enim potest dici, quod collocetur seorsom corpus, quod augetur, & corpus, quod auget, quia oportet additamentum fieri cuilibet parti eius, quod augetur; impossibile autem est quod duo corpora sint simul in eodem loco, ergo non augetur viuens secundum omnes partes.

3 Præterea si quælibet pars augetur, sequitur in singulis augmentis viuens duplo maius fieri, quod est aperte contra experientiam, ergo viuens non augetur secundum omnes partes.

p. de gel. 14 Sed contra est, quod Philosophus p. de gen. t. 32. dicit, quod quælibet pars viuentis augetur.

p. de gel. 15 Respondeo dicendum cum Philosopho p. de gen. t. 35. & 36. quod viuentis omnes partes augentur, si considerentur secundum formam, & speciem, non autem secundum materiã, quod manifestum est, quia de ratione eius quod augetur est, quod permaneat, vt dicitur p. de gen. t. 34. & quod extendatur in maiorẽ quantitatem, quia de ratione augmenti est, quod fiat additio ad præexistentem magnitudinem: dicitur enim aliquid augeri ex eo, quod fit maius, quod non esset, nisi aliquid prius esset magnum. Quælibet autem pars secundum formam, & speciem considerata permanet, & cuilibet parti sic consideratæ tamquam permanenti additur aliquid, non autem cuilibet parti secundum materiam consideratæ fit additio, sicut nec quælibet sic sumpta permanet. Quælibet ergo pars secundum formam, & speciem augetur, non autem quælibet secundum materiam, quod manifeste patet, tum in partibus hetherogeneis, in quibus euidentius apparet augmentum, & prædicta distinctio puta in manu, digito, & articulo, proportionaliter enim augetur tota manus, & quilibet digitus, & quilibet articulus, semper enim remanet eadem manus, & idem digitus, licet non maneant eædem partes materiales, cum aliæ per calorem naturalem resoluantur, & aliæ per alimentum adueniant: Tum in partibus homogeneis, puta in carne, osse, & in alijs partibus similaribus, nam semper manet eadem ratio carnis, & ossis, puta secundum id, quod est formale in ipsis, quia semper manet natura carnis, & dispositio naturalis eius; similiter & natura, & naturalis dispositio ossis, licet non maneant eædem partes materiales sed paulatim consumantur, & restaurentur, sicut patet in igne fornacis, cuius forma manet, sed materia paulatim consumitur, & alia in locum eius substituitur. Vnde manifestum est quomodo quælibet pars viuentis augeatur, & quomodo non. p. p. q. 119. a. 2. ad 3. & 4. 10. & quol. cit. a. præc. p. de gel. 14 & 15.

Ad primum ergo dicendum, quod ad augmentationem, vt dictum est, duæ mutationes concurrunt, nimirum additio quantitatis, & extensio, si consideretur prior mutatio, sola caro præexistens dicitur augeri, si vero consideretur posterior mutatio, augetur etiam caro, quæ additur; nam ex vtraque fit vnum viuens, cuius quælibet pars secundum formam augetur per extensionem ad maiorem quantitatem, vt dictum est. art. 2. a præc. & a 2.

p. de gel. 15 Ad secundum dicendum, quod quando aliquod corpus augetur, augmentatur quidem materia carnis, quia plus generatur per nutrimentum, quam perdatur per actionem caloris: & ita multiplicata materia vis augmentatiua, quæ pertinet ad speciem, extendit proportionabiliter totam materiam in maiorem quantitatem. Non tamen ita augmentatur materia carnis, quod cuilibet parti materiæ aliquid addatur, quia neque quælibet pars materiæ manet, sed quædam defluit consumpta, scilicet per calorem, & quædam aduenit restituta, scilicet per nutrimentum; & ita non oportet incorpoream esse, neque esse corpoream omnium simul; neque corpus quod augetur esse vacuum: quia non minus fuit id, quod restituitur per alimentum, quam id, quod fuit per calorem consumptum. Virtus enim caloris naturalis, quæ pertinet ad speciem, restituit id in locum eius, quod perit: si autem fuerit plus, quod ex alimento generatum est, virtus naturalis extendit id in maiorem quantitatem secundum aliquam dimensionem, & ita occupat maiorem locum. Sed quia species semper manet, necesse est dicere, quod cuilibet parti formæ, vel speciei aliquid aduenit, & quælibet augetur. Neq; propter hoc sequitur duo corpora esse in eodem loco, quia formę, & speciei non debetur locus, nisi ratione materiæ, in qua fundatur, quæ est proprie subiectum quantitatis dimensiuæ.

Ad tertium dicendum, quod non quælibet pars, quę augetur, est minima, cum non augeatur quælibet pars materiæ; sed formæ, & speciei, vt dictum est; debet tamen quælibet pars, quæ augetur, esse sensibilis, vt dicitur, semper p. de gen. t. 35. Addo quod neque quod additur, semper est tantum, quantum est id, quod per calorem naturalem resolutum est, sed aliquando minus, vt quando fit diminutio, & decrementum. in c. p. de gel. 15 & 17.

ARTICVLVS VI.

Vtrum alimentum conuertatur in naturam aliti.

Videtur quod alimentum non conuertatur in naturam aliti. Natura enim vniuscuiusque rei est in eo, quod secundum speciem est; illud autem, quod per modum nutrimenti aduenit, per modum materiæ se habet, vt dicitur in 2. de gen. t. 50. sed caro secundum materiam non fit caro secundum speciem, vt habetur p. de gen. t. 35. ergo alimentum non transit in naturam aliti. 2. d. 30 q. 2. a. 1. arg. 2. p. p. q. 119. a. p. arg. 2. quol. 8. a. 5. arg. p.

10. met. l. 9. 5. phys. l. 4.

Sed contra est, quod philosophus 10. met. t. 22. & 23. dicit quod media contrariorum componuntur ex contrariis, & 5. phys. t. 19. quod quando aliquid mutatur de magis albo in minus album, talis mutatio est inter contraria; quia eatenus in tali alteratione aliquid dicitur mutari de magis albo in minus album, vel è contra, quatenus plus, vel minus habet de altero contrariorum, ergo in eodem subiecto sunt duo contraria in gradu remisso.

1. d. 42. q. p. a. p. ad 2.

Respondeo dicendum, quod necesse est dicere, quod in eodem subiecto possunt esse qualitates contrariæ in gradu remisso. Potest autem hoc esse manifestum ex multis, & primo quidem ex natura intensionis; ex hac enim causatur intensio, quod illud, quod intenditur, puta subiectum, quod dicitur fieri magis calidum ex minus calido per alterationem, magis perfectũ inueniatur, & suo opposito impermixtius: non potest autem vnum oppositum magis, vel minus misceri cum aliquo, nisi vtrumque simul esse possit in aliquo gradu in subiecto. Vnde etiam fit, vt habilitas potentiæ passiuæ ad actum suum minuatur per appositionem contrarij, ita vt quanto plus fuerit appositum de calore, tanto minuatur habilitas ad frigus. Secũdo ex causa successionis motus alterationis præsertim, puta calefactionis, vel frigefactionis; hæc enim est distantia vnius contrarij ab alio, resistẽs actioni alterantis, ne simul possit aliquod corpus v. g. calidum simul, & subito frigefieri: non resisteret autem successiue alterationi agentis, nisi simul possent in eodem subiecto esse duo contraria. Tertio ex mixtione: hæc enim, vt inquit philosophus p. de gen. t. vlt. definitur, miscibilium alteratorum vnio: quia qualitates contrariæ elementorum remanent in mixto refractæ, atque adeo in gradu remisso. Vnde manifestum est, quod qualitates contrariæ possunt simul esse in eodem subiecto in gradu remisso.

q. 2. de malo a. 12. c.

de sensu l. 16. 6. phys. l. 5.

p. de ge. l. t. 1. & p. p. q. 76. a. 4. ad 4.

in c. p. p. q. 76. a. 4. ad 4. q. d. 44. q. p. a. p. q. p. ad 4. op. de mixtione.

Ad primum ergo dicendum, quod sensus philosophi est, quod contraria simul esse non possunt in eodem subiecto, si intelligantur intensæ, secus vero, si sint remissæ, & ratio est ex dictis, quia cum ad mixtionem necessario concurrant elementa secundum qualitates refractas, vt inde resultet qualitas media, quæ est necessaria dispositio ad formam substantialem mixti, oportet vt in eadem materia sint oppositæ qualitates in gradu remisso, & per consequens quod qualitatem oppositam remissam non comitetur priuatio alterius oppositæ in eo gradu, in quo potest remanere cum illa in eodem subiecto, ad hoc vt in illo resultet qualitas prædicta. E cõtra vero, cum nequeat misceri vnum elementum retinẽs qualitatem in summo, quia absorberet alias qualitates, & sic esset generatio, non autem mixtio, vt dicit philosophus p. de g. versus finem, necessario debet qualitatem intensam contrariam consequi priuatio alterius qualitatis secundum eos gradus, secundum quos cum ipsa non potest in eodem subiecto consistere.

11. met. l. 5.

Ad secundum dicendum, quod ideo duæ opiniones contrariæ non possunt simul esse in eodem homine, duæ vero qualitates contrariæ remissæ possunt esse in eodem subiecto; quia opiniones contrariæ cum sint de contradictoriis, vt cum quis opinatur de Socrate, quod sedet, contrariatur ei qua quis opinatur de eodem, quod non sedet, necessario debet opinionẽ cõtrariam ratione sui obiecti comitari, & consequi priuatio opinionis oppositæ de obiecto contradictorie opposito, at vnam qualitatem contrariam, sed remissam non comitatur, & consequitur priuatio alterius oppositæ in quocunque gradu, vt dictum est.

ad p.

p. de ge. l. t.

Ad tertium dicendũ, quod ẽũ simile in gradu non possit agere in simile in gradu, sed tantum in dissimile, vt dicit philosophus p. de gen. à t. 46. sicut qualitates remissæ in æqualibus gradibus se compatiuntur in eodem subiecto, ita & patiens habens tot gradus qualitatis, quot habet agens, non potest ab illo pati. Ideo verò in eodem subiecto possunt esse duæ qualitates contrariæ in diuersis gradibus, modo non excedatur latitudo octo gradnum, ita vt vna non expellat aliã, quia ad mixtionem illæ sic oppositæ requiruntur, vt dictum est, in eodẽ subiecto, ad hoc vt ex illis resultet qualitas media, quæ est necessaria dispositio ad formam substantialem mixti. At verò eædem existentes in diuersis subiectis pertinent ad diuersam complexionem qualitatum, quæ est opposita complexioni qualitatum alterius subiecti, cum sint dispositiones alterius formæ substantialis requirentis contrarias dispositiones; cuius signum est, quod diuersæ formæ substantiales non possunt esse in eadem parte materiæ, quia in illa haberent dispositiones qualitatum omnino contrarias, vnde necessario oriretur contradictio.

ad p.

l. eadẽ a. præsenti op. de mixtione

Ad quartum dicendum, quod cum duries, & mollities mutabiliter consequantur substantiã rei, vt dictum est, recipiunt magis, & minus: Vnde idem de illis dicẽdum est, quod de primis qualitatibus actiuis.

a. 3. ad 5.

Ad quintum dicendum, quod scientia corrumpitur per argomẽtationem falsam, vt inquit philosophus l. de long. & breuit. vitæ, & ratio huius est, quia argumentatio falsa vt sic non habet gradus, sed est indiuisibilis, & tota simul, cum sit actus intellectus, & secum fert priuationem veritatis ex parte subiecti, vnde non potest simul stare cum scientia in eodem intellectu: sicut è contra scientia, cum sit euidens cognitio rei per causam, quam sciens scit aliter se habere nõ posse, vt dicit philosophus p. post. t. 5. non potest stare cum errore, quod non contingit in qualitatibus cõtrariis remissis, vt dictum est. Cur autem duæ formæ substantiales non possint simul esse in eadem materia, secus vero duæ qualitates contrariæ in gradu remisso, iam dictum est.

p. p. q. 19. a. 5.

p. post. t.

ad 5.

Ad sextum dicendum, quod idem potest moueri duobus motibus contrariis, puta frigefactionis, & calefactionis, modo tendant ad terminos secundũ illos gradus, in quibus se compatiuntur in eodem subiecto, & hoc necessario dicẽdum est, quia alterans subiectum alterat illud successiue, corrumpendo minimum successiue, & in tempore contrariam qualitatem, efficienter per suam actionem, & formaliter per contrariam qualitatem, vt dictum est.

in a.

ARTICVLVS IX.

Vtrum indiuisibile possit alterari.

1. phys. t. de sen. c. 6.

Videtur quod indiuisibile possit alterari. Idem enim est subiectum alterationis, & termini alterationis, nam antequam aliquid moueatur, est in potentia ad duos actus, ad imperfectum, qui est motus, & ad perfectum, qui est terminus motus; sed subiectũ motus ad colores, qui est alteratio, est indiuisibile, puta superficies corporis; vnde & à philosopho definitur color, quod sit extremitas perspicui in corpore terminato lib. de sens. c. 6. ergo indiuisibile potest alterari.

2 Præterea indiuisibile potest moueri localiter, vt angelos, vt manifestum est, ergo similiter poterit indiuisibile alterari, nam eadem videtur esse ratio motus localis, & alterationis. p. p. q. 53. a. 1.

3 Præterea anima est indiuisibilis, saltem anima perfecti animalis, sed illa recipit varias alterationes, quia vt inquit philosophus p. de ani. t. 41. anima mouetur illis motibus, quibus mouetur corpus: corpus autem mouetur motu alterationis, vt patet, ergo & anima mouebitur tali motu. p. de an. t.

4 Præterea dicit philosophus 6. phys. t. 86. quod indiuisibile secundum quantitatem potest per accidens moueri localiter, ergo etiam poterit moueri motu alterationis, nam etiam motus hic est in loco vt dicit philosophus p. de ani. c. 39. ergo indiuisibile potest alterari.

5 Præterea actio fit per contactum, vt dicit philosophus p. de gen. à tex. 35. sed tactus est extremorum, atque adeo indiuisibilium: ea enim se tangunt, quorũ extrema sunt simul, vt dicit Philosophus 5. phys. t. 22. ergo actio alterantis debet recipi in extremitate patientis, atque adeo in indiuisibili.

Sed contra est, quod philosophus p. de gen. t. 64. dicit quod necesse est, quod indiuisibilia sint impassibilia, & 3. cæli t. 7. dicit, quod impossibile est, in indiuisibili esse diuisibile. omnes autem qualitates materiales sunt diuisibiles, vt dicit philosophus ibidem, & 6. phys. t. 87. dicit, quod indiuisibile neque mouetur, neque omnino mutatur, si alteraretur, mutaretur, ergo indiuisibile non potest alterari.

Respondeo dicendum, quod impossibile est indiuisibile quantitatiuum posse alterari. Cuius rei ratio duplex afferri potest, primo quidem ex natura qualitatis materialis, quod cum insit alicui, quodammodo comprehenditur ab ipso, diuisibile autem non potest inesse rei quantitatiuæ indiuisibili; omnes enim qualitates materiales dupliciter diuisibiles sunt vno modo secundum speciem, quomodo diuisibiles sunt colores medij, qui cõponuntur ex duabus speciebus, puta ex albo, & nigro, & huiusmodi qualitates nõ videtur possibile inesse rei indiuisibili, quia cũ passiones propriæ causentur à subiecto, necesse est, quod passionis cõpositæ sint diuersa, & composita principia, quod repugnat simplicitati, & indiuisibilitati subiecti. Altero modo ad diuisionẽ subiecti diuisibilis, & hoc modo nullum diuisibile est in indiuisibili, cum ab illo comprehendi non possit. Secunda ex subiecto alterationis: hoc enim est inquit philosophus p. de gen t. 23. & 24. ens in actu, & sensibile, sed indiuisibilia quantitatiua non sunt sensibilia, nec in actu, non quidem sensibilia, vt enim ait philosophus de sensu, & sens. c. 15. impossibile est videre album, quod non sit quantum, & eadem est ratio de alijs qualitatibus sensibilibus. Huius autem ratio est, quia sensus est virtus in magnitudine, cum sit actus organi corporei, & ideo non potest pati nisi ab habente magnitudinem: actiuum enim debet esse proportionatum passiuo. Neque sunt in actu, quia non sunt composita ex actu, & potentia, cuiusmodi debet esse subiectum in actu, vt constat ex philosopho p. de gener. & ratio huius est, quia cum qualitates sint accidentia, non insunt in materia prima, nisi quatenus est informata forma substantiali, vt dictum est. Vnde manifestum est, quod indiuisibile non potest alterari.

Ad primum ergo dicendum, quod coloris subiectum est totum corpus actu; nisi quod sicut corpus intrinsecus habet superficiem in potentia, non autem actu: ita etiam intrinsecus non est coloratum actu, sed in potentia, quæ reducitur ad actum, facta corporis diuisione, & ratio est, quia color intrinsecus defectu luminis non est visibilis in actu, sed in potentia, color autem extrinsecus ratione luminis est visibilis actu.

Ad secundum dicendum, quod angelus non est indiuisibile quantitatiuum, de quo procedit argumentum, sed est substantia spiritualis.

Ad tertium dicendũ, quod similiter anima rationalis non est indiuisibile quantitatiuũ, vt dictum est de angelo, philosophus autẽ loco citato contra philosophos asserentes animã non aliter nobilem esse, nisi secũdum quod mouet corpus, probat ex tali positione sequi inconueniens, quod deberet illis motibus mouere corpus, quibus ipsa mouetur, & è conuerso, quod illis motibus moueatur, quibus ipsa mouet corpus.

Ad quartum dicendum, quod ideo potest moueri localiter indiuisibile coniunctũ, quia moto toto corpore localiter necesse est moueri ea, quæ sunt in toto, vt mota naui mouentur ea, quæ sũt in naui, non tamẽ potest alterari per accidens, quia quod sic mouetur per accidens, vere mutat locum in se saltem respectu aeris, à quo prius circumdabatur, at indiuisibile nullo modo potest esse capax in se vllius qualitatis materialis, vt dictum est.

Ad quintum dicendum, quod contactus est tantum conditio agentis ad hoc vt possit agere in patiẽs, quia omne mouens debet esse coniunctum cum mobili, ad hoc vt ipsum moueat, nam alioqui agens produceret intrinsece in subiecto patiente suam formam siue substantialem, siue accidentalem, vt dictum est de coloribus.

QVÆSTIO XXXVII.

De Rarefactione.

Deinde considerandum est de rarefactione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR DVO.

Primo, Vtrum rarefactio sit alteratio.

2 *Vtrum in rarefactione acquiratur noua quantitas.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum rarefactio sit alteratio.

Videtur quod rarefactio non sit alteratio. Dicit enim Philosophus 4. phys. t. 84. quod rarefieri aliquid nihil aliud est, quam eius materiam recipere maiores dimẽsiones, per reductionem de potentia in actũ; condensari autẽ ècõtra: sed hoc est rarefactionẽ pertinere potius ad augmentum, cuius terminus est quantitas; dicit enim Philosophus p. de ge. t. 25. quod generatio est circa substantiam, augmentum vero circa quantitatem, & alteratio circa passiones, ergo rarefactio non est alteratio.

2 Præterea quantitas non solum augetur inquantum est quantitas, sed etiam inquantum est forma accidẽtalis, nisi quod inquantum est quantitas augetur per additionem, vt patet in viuentibus, inquantum vero forma accidentalis, augetur per intensionẽ, vt est in rarefactione; sed per vtramque mutationem quod est quantum fit magis quantum, ergo sicut augmentum quantitatis priori modo terminatur ad quantitatem, ita & augmentum quantitatis posteriori modo terminabitur ad quantitatem, & sic rarefactio non erit alteratio; sed potius augmentatio.

3 Præterea si rarefactio est alteratio, maxime quia immediatus, & primus terminus rarefactionis est raritas, quæ est qualitas: sed raritas, & densitas non sunt qualitates, vt colligitur ex Philosopho, nam in 2. de gen. t. 8. inter contrarietates secundum tactum, quas septem enumerat, non ponit rarum, & densum, & nõ nisi quia non sunt qualitates physicæ, sed positio partium materiæ, secundum propinquum in denso, & secundũ remotũ in raro & t. 37. ideo cõparat quantitatẽ elementorũ quantitati stellarũ, licet non sit eadem materia vtrorumq; quia tantũ facit cõparationem secundum rarũ, & densum, quæ non addunt super partes materiæ entitatem, quæ sit essentialiter qualitas; sed potius situm in partibus materiæ, ergo rarefactio, quæ est motus ad raritatem, non est alteratio.

4 Præterea dicit Philosophus 4. phys. t. 84. quod rarefieri nihil aliud est quam materiam accipere

3 Præterea in rarefactione quantum acquirit maiorem locum, sed maior locus non debetur quantitati, sed extẽsioni quantitatis; ideo enim quãtitas acquirit maiorem locum, quia extenditur magis: sed extensio quantitatis non est quantitas, tum quia nec intensio qualitatis est qualitas, vt dictũ est, tum quia Corpus Christi in Eucharistia habet quantitatem, & partibilitatem, non tamen habet ibi extensionem, licet illam habeat in cælo: vnde posset Deus creare vnam substantiam quantam, quæ non haberet extẽsionem, haberet tamen partibilitatem, & quantitatem, ergo per rarefactionem non acquiritur quantitas.

4 Præterea si in rarefactione aquiritur noua quantitas, sequuntur multa absurda, nam primo vel quantitas, noua aduenit materiæ habenti quantitatem, vel non habenti; si detur primum, sequitur penetratio dimensionum, cum in eadem parte materiæ ponantur duæ quantitates, præterea sequitur duo accidentia solo numero distincta esse in eodẽ subiecto, quod est absurdum, quia accidentia numerantur per subiecta, vt dictum est, secundũ vero dici non potest, quia materia naturaliter existere non potest sine quãtitate, vt dicitur p. de ge. t. 31. & 32. secundo sequitur rem, quæ rarefit, semper fieri duplo maiorem, quia noua quantitas aduenit cuilibet parti materiæ quãtæ tertio minorem quantitatem tantum loci occupare, quantum occupat maior. quarto Christi Domini Corpus incipere esse sub quantitate vini consecrati, rarescentis, quod tamen est falsum, cum illa quantitas non sit consecrata. quinto vi agentia naturalis produci quantitatem extra subiectum in rarefactione vini consecrati, quod tamen est impossibile, ergo idem quod prius.

Sed contra est, quod philosophus p. de genet. t. 33. dicit, quod quando ex aqua generatur aer, maior quantitas acquiritur, sed illa generatio aeris ex aqua fit per alterationem rarefacientem aquam, ad hoc vt possit suscipere quantitatem requisitam ad formam substantialem aquæ, vt dicit philosophus p. meteor. c. 4. ergo in rarefactione acquiritur quantitas.

2 Præterea ad raritatem necessario sequitur quantitas, sicut & leuitas, & mollities, vt dictum est; sed per rarefactionem aquiritur raritas, vt dictum est, ergo per rarefactionem aquiritur noua quantitas.

3 Præterea materia non potest multiplicari nisi vel secundum quantitatem, vel secundum substantiam materiæ, sed non potest multiplicari materia secundum quantitatem nisi per rarefactionem, sicut posteriori modo multiplicatur vel per creationem, vel per conuersionem alterius in ipsum, ergo in rarefactione acquiritur noua quantitas.

Respondeo dicendum, quod per rarefactionem non acquiritur quantitas, sed noua extensio, seu maius, & minus. Potest autem hoc esse manifestum ex multis, & primo quidem quia per rarefactionem, & condensationem quantum fit maius vel minus, vel magnum, & paruum, siue sumãtur hæc absolute, siue respectiue; magnũ autẽ, & paruũ, seu maius & minus quomodocunque sumpta nõ sunt quãtitas, sed passio quantitatis secundum se, vt dicit Philosophus 5. metaph. t. 18. secundo ita variatur quantitas in rarefactione, sicut qualitas in alteratione, vt patet ex Philosopho 4. phys. t. 84. In alteratione autem per quam verbi gratia aer fit rarior, calor aeris non fit maior per acquisitionem noui caloris, sed per hoc, quod calor præcedens perfectius actuat subiectum, quia minimum dat perfectius esse, quam prius; cum enim ibi non fit noua forma, debet esse nouum & perfectius esse, ergo similiter in rarefactione quantitas præcedens non fit maior per generationem, vel additionem nouæ quantitatis, sed nouæ perfectionis præcedentis quantitatis: tertio cum rarefactio quanti sit quoddã eius augmentum, dupliciter potest in quantitate contingere augmentum: Vno modo per additionem subiecti ad subiectum, sicut est in augmento viuentium. Alio modo per solam intensionem, absq; omni additione, sicut est in his, quæ rarefiunt: si autem acquireretur in rarefactione noua quantitas, necessario deberet hæc addi alteri, & ratio huius est, quia quãtitas & habet aliquid inquantum est quantitas, & aliquid inquantum est forma accidentalis: Inquantum enim est quãtitas habet quod sit distinguibilis secundũ situm, vel secundũ numerũ; & ideo consideratur hoc modo augmentum magnitudinis per additionem, vt patet in animalibus; & hoc modo considerata non suscipit magis, & minus, vt docet Philosophus in prædicamentis. Inquantum vero est forma accidẽtalis est distinguibilis solum secundum subiectum, & secundũ hoc habet augmentum, sicut & aliæ formæ accidentales per modum intensionis in subiecto, sicut patet in his, quæ rarefiunt, vt probat philosophus 4. phys. Vnde manifestum est, quod in rarefactione non acquiritur noua quantitas, sed nouus modus, nouaq; perfectio, qua quantitas præcedẽs in materia fit perfectior, & extensior, ita vt fiat maior moles, maiorque dimẽsio, sicque præcedẽs quantitas occupet maiorẽ locũ.

Ad primum ergo primæ partis dicendum, quod per rarefactionẽ, cum sit alteratio, per se primo aquiritur raritas, secundario vero, & consecutiue maior moles, & dimẽsio quãtitatis, seu variatio quantitatis, sicut variatio secundum situm consequitur motum secundum locum, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quod hoc obiectum probat intentum, nimirum quod in rarefactione non producitur quantitas, sicut nec in alteratione, seu intensione qualitatis producitur noua qualitas, sed vtrobique aquiritur maior perfectio, seu perfectius esse, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quod locus debetur quantitati determinatæ, nam locus est mensura extrinseca corporis, vt dictum est; mẽsura autẽ debet esse res determinata, & certa, quantũ fieri potest in suo genere.

Ad quartum dicendum, quod in rarefactione non acquiritur noua quantitas, sed noua perfectio, seu nouus modus, atq; adeo perfectius esse, vt dictũ est. Neque inde sequitur vllum absurdum ex allatis in obiecto. Non enim primum, quia tunc est penetratio dimensionum, quando duæ quantitates occupãt eundẽ locũ, vt patet in corpore glorioso penetrante corpus cæleste; at in rarefactione non additur quantitas quãtitati, vt dictũ est; vnde multo minus sequitur quod sint duo accidẽtia solo numero distincta in eadẽ parte materiæ. Neque secundũ, quia non semper in rarefactione res, quæ rarefit, efficitur duplo maior: sicut nec in intẽsione qualitatis per alterationẽ qualitas fit duplo perfectior, & intensior, quam prius, vt per se manifestũ est. Neque tertiũ, quia, cũ in rarefactione nõ aquiratur noua quãtitas, nõ occupat minor quãtitas adæquatè locũ maioris: sed quãtitas præcedẽs occupat maiorẽ locũ, quã prius, ratione maioris perfectionis nõ acquisitæ, vt dictũ est. Neq; quartum, quia corpus Christi tãdiu manet in Sacramẽto, quãdiu manẽt dimẽsiones eædẽ, secundũ quod indeterminatæ intelligũtur: per rarefactionẽ autẽ eadẽ, dimensio indeterminata manet, & tantũ variatur secundũ determinationẽ quia fit præcedẽs quantitas maior, quam erat antea. Neque quintum, quia in rarefactione non producitur quantitas, vt dictũ, sed præcedens fit maior: & ideo non producitur quantitas extra subiectũ.

Ad p. 2. p. dicendum, quod rarefactio tam accidit in generatione, quam in alteratione, in illa quidẽ, quia ad hoc, vt ex aqua fiat aer, debet aqua rarefieri,

[Margin notes, left column: 1. d. 44. q. 2. a. 1. q. 3. ad 4. & 5. & in 3. p. q. 77. a. 2. & Aureo cõtra prim. concl.; p. de gen. l. 13. & 14.; p. de gen. l. 14.; 1. meteor. l.; In præced. a. 14.; 3. p. q. 77. a. 1. p. c.; met. l. 15.; phys. l. 59.; 1. de gen. l. 1.; p. 2. d. 58. q. a. 3. ad p. & contra maxima.]

[Margin notes, right column: p. 1. q. 52. a. 1. ad p.; 1. 2. q. 24. a. 5. ad p.; Capr. 4. d. 16. q. p. a. 1. ad 4. seq. q. prim. concl.; art. præce.; In c. & a. præced.; q. n. leg. a. 5. Tab. v. mensura. n. 5.; In c. & ad arg. & art. præced.; 4. d. 44. q. 2. a. 1. q. 2. 3. 4.; 4. d. 12. q. p. a. 2. q. 6. ad vlt.; p. de gen. l. 14.; 4. phys. l. 14.]

in c. & art. præced.

& per talem rarefactionem non producitur noua quantitas, sed quantitas præcedens aquæ fit maior, in hac vero similiter cum aer rarefit, quantitas illius efficitur maior, & extensior, nulla quantitate superaddita, vt dict. in c. art.

c. & art. præced.

Ad secundum dicendum quod raritatem consequitur variatio quantitatis, non autem quantitas, vt dictum est.

in c. & art. præced.

Ad tertium dicendum, quod per rarefactionem multiplicatur materia secundum quantitatem, quatenus præcedens quantitas fit maior, & intensior, vt dictum est.

QVÆSTIO XXXVIII.

De Augmentatione.

Deinde considerandum est de augmentatione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR SEPTEM

Primo Vtrum augmentatio recte definiatur à Philosopho

2. *Vtrum augmentatio formaliter cõsistat in additione quantitatis aliment. ad quantitatem viuentis, an vero in extensione viuentis consequente prædictam additionem.*
3. *Vtrum augmentatio sit motus continuus.*
4. *Vtrum idem viuens numero maneat ante, & post augmentationem.*
5. *Vtrum viuens augeatur secundum omnes partes.*
6. *Vtrum alimentum conuertatur in substantiam aliti.*
7. *Vtrum alimentum sit simile nutrito.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum recte definiatur à Philosopho augmentatio.

q. theolog. 2. 4. quæst. ca. cula p.

VIdetur quod non recte definiatur à Philosopho p. de gener. t. 24. Augmentatio, quod sit transmutatio de contrario in contrarium secundum quãtitatem. Dicit enim Philosophus in prædicamentis cap. de quantitate, quod quanto nihil est contrarium, ergo augmentatio male definitur quod sit motus à contrario in contrarium.

q. præced. a. p. & 2.

2 Præterea in rarefactione corpus ex minus quanto fit magis quantum, vt dictum est; sed rarefactio non est augmentatio, nam illa est alteratio, vt dictũ est, ergo male definitur augmentatio quod sit transmutatio secundum quantitatem.

p. de gen. l. 16.

3 Preterea Philosophus p. de gen. t. 38. dicit quod augmentatio est quando totum maius genitum est adueniente nutrimento, & tex. 39. dicit, quod per augmẽtationem id, quod est potentia caro fit actu caro, & desinit esse per corruptionem quod actu prius erat, puta panis; sed panis non potest fieri caro, si desinit esse panis per corruptionem, nisi per generationẽ, nã caro est substantia, quæ est terminus generationis, vt dicitur p. de genera. t. 25. & quia corruptio vnius est generatio alterius, vt dicitur p. de gen. t. 17. ergo augmentatio non est transmutatio secundum quantitatem.

p. de gener. l. 11.

p. de gen. l. 6

4 Præterea Philosophus p. de gen. t. 41. dicit, quod augmentatio idem est cum nutritione, sed nutritio ex eodem eisdem terminatur ad substantiam, non autem ad quantitatem, ergo augmentatio non est transmutatio secundum quantitatem.

p. de gen. l. 17.

p. de gen. l. 13.

5 Præterea dicit Philosophus p. de gen. t. 32. quod generatio potest etiam terminari ad quantitatem; vt quando materia potentia quanta fit actu quanta; sed motus distinguuntur ex terminis, vt dictum est, ergo augmentatio non est transmutatio secundum quantitatem.

p. de gen. l. 1. & 2. de an. t. 1

6 Præterea caro quanta auget, sicut caro inquantum substantia, nutrit, vt dicitur, p. de gener. t. 41. & 2. de anim. t. 47. sed oportet, vt dicit Philosophus ibidem, generari & carnem, & quantam, ergo augmentatio, quæ est via ad carnem quantam, male definitur, quod sit transmutatio secundum quantitatem, cum tam quantitas, quam substantia sint termini generationis.

p. de Gen. l. 10.

5 phys. l. 4.

Sed contra est autoritas Philosophi definientis augmentationem p. de gen. t. 24. quod sit transmutatio viuentis à contrario in contrarium secundum quãtitatem, & rursum 5. phys. t. 18. definit augmentationẽ, quod sit motus ab imperfecta magnitudine ad perfectam magnitudinem, sed imperfecta, & perfecta magnitudo sunt contraria, vt dicitur 3. phys. t. 6. ergo augmentatio bene definitur à Philosopho, quod sit transmutatio à contrario in contrarium secundum quantitatem.

5 phys. l. 4. phys. l.

Respondeo dicendum, quod recte definitur à philosopho augmentatio, quod sit transmutatio viuentis à contrario in cõtrarium secundum quantitatem. Explicat enim hæc definitio quidditatem augmẽtationis, eamque recte distinguit ab omnibus aliis mutationibus, quod est proprium bonæ definitionis, vt dicit philosophus 4. phys. t. 31. dicitur enim primo transmutatio, loco generis, quia in hac tamquam in genere cõuenit augmẽtatio cũ generatione, latione, alteratione: mutatio enim in has quatuor species diuiditur à Philosopho 5. phys. t. 7. dicitur secundo à cõtrario in contrarium, & per hanc particulam distinguatur à generatione, licet in illa conueniat cum latione, & alteratione, quia omnis motus, cuius species est augmentatio, est inter contraria, vt dicit philosophus 5. phys. t. 7. & 10. generatio autem non est inter contraria, quia generatio est ad substantiam, cui nihil est contrarium; est autem motus augmenti inter contraria, quia licet quantitati, secundum communem rationem quantitatis, nihil sit contrarium, inuenitur tamen in quantitate contrarietas, si accipiatur quatenus est in aliqua re determinata, vt in aliqua specie animalis, vel plantæ. Dicitur tertio secundum quantitatem, quia per hanc distinguitur augmentatio à cæteris mutationibus, & motibus; nam à generatione distinguitur, quia hæc terminatur per se ad substantiam, alteratio ad qualitatem, motus localis ad locum, augmentatio ad quantitatem. Dicitur quarto viuentis, quia augmentatio solis viuentibus conuenit, si proprie sumatur. Vt enim ait philosophus 2. de animat. 39. 40. & 46. id vere, & proprie augetur, quod nutritur; solum autem viuens proprie nutritur, quia nutriri est accipere aliquid ad sui conseruationem, quod non est in inanimatis. Vnde manifestum est, quod recte tradita fuit à Philosopho definitio augmentationis.

in c.

Ad primum ergo dicendum, quod quantitati nihil est contrarium, si sumatur communis ratio quantitatis, secus vero si sumatur, vt est in re determinata, vt in c.

p. de gen. 4.

Ad secundum dicendum, quod rarefactio est non viuentium, augmentatio vero est viuentium, vt dictum est. Deinde augmentatio requirit additamentũ quantitatis extrinsecus aduenientis, at in rarefactione non aduenit noua quantitas, sed quantitas præcedens fit maior.

Ad tertium dicendum ad p. tex. Philosophi p. de Gener. quod dicitur generari aliquid maius in aug-

mẽtatione, sumpto nomine generationis improprie, pro eo, quod est fieri. Ad 2. tea. dicendum, quod ad augmentationem concurrit generatio, nam cibus conuertitur in carnem viuentis, non tamen consistit in tali conuersione, sed vel in additione carnis quãtæ ad carnem quantam, vel in extensione consequente talem additionem.

p. de g. l. t. 1. de ani. l. p.

p. de gen. l. 31.

Ad quartum dicendũ, quod augmentatio dicitur esse eadem cum nutritione, quia subiecto sunt eadem, sed differunt ratione: quatenus enim id, quod aduenit, est in potentia ad vtrumque, id est ad hoc, quod sit quanta caro, secundum hoc est augmentum carnis, inquantum vero est in potentia ad hoc solum, quod sit caro, secundum hoc est nutrimentum, & cibus.

p. de gen. l. 17. 2. de ani. t. 9.

Ad quintum dicendum, quod augmentatio non est quæcunq; transmutatio ad quantitatem, nam si talis transmutatio tantum fiat ex eo, quod solum est in potentia ad magnitudinem, non proprie pertinet ad augmentum, sed magis ad generationem, quia de ratione augmentationis est, quod fiat additio ad præexistentem magnitudinem: dicitur enim aliquid augeri ex eo, quod fit maius, quod nõ esset, nisi aliquid prius esset magnũ; & per opposiũ de ratione diminutionis est, quod fit quædã minoratio magnitudinis præexistentis. Vnde patet quod oportet, quod id, quod augetur, habeat aliquam magnitudinem, & per consequens ad hoc, quod augmentatio fiat, non oportet quod materia, quæ erat sine magnitudine in actu perueniat ad hoc, quod habeat magnitudinem in actu, hoc enim non esset augmentatio corporis, sed generatio, de cuius ratione est, quod fiat aliquid in actu, quod prius fuerit in potentia.

p. de gen. l. 13.

p. de gen. l. 13.

Ad sextum dicendum, quod augmentatio non est generatio, qua cibus adueniens per generationem recipit formã verbi gratia carnis, sed est mutatio, qua virtus naturalis id, quod plus ex alimento generatum est, extendit in maiorem quantitatem secundum aliquam dimensionem.

ARTICVLVS II.

p. de gen. l. 14. & 16.

Vtrum augmentatio formaliter consistat in additione quantitatis alimenti ad quantitatem viuentis, an vero in extensione viuentis consequente talem additionem.

VIdetur quod augmentatio formaliter consistat in additione quantitatis alimẽti ad quantitatem viuentis: dicit enim philosophus p. de gen. t. 33. quod augmentatio est existentis magnitudinis augmentum, & t. 39. quod sicut ignis dicitur augeri, quando ligna igniuntur adiuncta igni præexistenti, ita viuens dicitur augeri, quando generatur caro adiuncta alteri præexistenti, ergo augmentatio formaliter consistit in additione quantitatis alimenti ad quantitatem viuentis.

p. de gen. l. 34.

2 Præterea dicit philosophus p. de gen. t. 34. quod sola caro, cui additur cibus, augetur, & hic dicitur augens, quatenus illi additur: sicut quando vinum miscetur aquæ, vinum dicitur augeri, quatenus illi superadditur aqua, quam in se conuertit, non autẽ aqua dicitur augeri, ergo augmentatio consistit in aggeneratione, & additione cibi ad substantiam viuentis.

7. phys. l. 4.

3 Præterea dicit philosophus 7 phys. t. 13. quod augmentum nihil est aliud quam appositio quædam, sicut & decrementũ ablatio quædam est, per appositionẽ enim alicuius quanti aliquid augetur, & per ablationẽ decrescit, & ideo oportet inquit quod augẽs, & auctum sint simul, ergo augmentatio consistit in additione, sicut decrementum formaliter consistit in ablatione.

p. de gen. l. 14.

4 Præterea consequens aggenerationem est quædam rarefactio, nam per illam non acquiritur quantitas noua, sed præcedens fit maior, sed augmentatio non est rarefactio, vt dicit philosophus p. de gen. t. 33 ergo augmentatio non est extensio, sed aggeneratio, vel additio cibi quanti ad substantiam quantam.

p. de g. l. t. 4.

5 Præterea dicit philosophus p. de gen. t. 34. quod non augetur id, quod additur, sed sola pars viuentis, cui cibus in carnem viuentis conuersos additur, sed extensio conuenit tam parti, quæ additur, quam cui additur, ergo augmentatio non est extensio, sed additio, ratione cuius soli parti, cui fit additio, conuenit augeri.

p. de gen. l. 11.

Sed contra est, quod philosophus p. de gen. t. 25. dicit quod id, quod augetur, est sicut id, quod extenditur, ergo augmentatio est quædam extensio.

p. de ani. l. 3.

2 Præterea dicit philosophus 2. de ani. t. 14 quod viuens augetur secundum omnes differentias loci, sed per solam additionem non augetur viuens sursum, seorsum vero per extensionem, ergo augmentatio formaliter consistit in extensione.

art. præc.

Respondeo dicendum, quod ad augmentationem proprie sumptam, quæ solis viuentibus competit, vt dictum est, necessario concurrunt plures, & varij motus, vel mutationes. Concurrit enim primo motus localis, nam quod augetur, aut diminuitur, inquit Philosophus p. de gen. t. 25. necesse est secundum locum transmutari; non sic quod alteratur, vel generatur: & ratio est, quia locus commensuratur locato, & hoc secundum magnitudinem, non autem secundum qualitatem, vel substantiam, & ideo necesse est, quod quando mutatur magnitudo locati, id fiat transmutatione secundum locũ, non autem quãdo transmutatur aliquid secundum substantiam, vel secundum qualitatem. Quamquam qua transmutat alio modo locum id, quod augetur, vel diminuitur, quam id, quod fertur siue motu recto, siue sphærico, ideo augmentatio formaliter non est motus localis. Illud enim, quod fertur motu recto, secundum totum variat locum, illud autem, quod augetur, mutat locum suum, sicut id, quod extenditur, puta metallum per malleationem. Sphæra vero licet mutet locum tantum secundum partes, sicut & id, quod augetur; partes tamen sphæræ, & variant locum tum ratione, vt dicitur 6. phys. t. 83. tum subiecto, pars enim cæli, quæ modo est in oriente, postmodum erit in occidente, & tales partes semper sunt in simili loco, id est neque in maiori, neque in minori, sed partes corporis, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 26. extenduntur in maiorem locum, eius vero, quod diminuitur, semper retrahuntur in minorem. Secundo concurrit alteratio, qua viuens alterat cibum, vt inquit Philosophus p. de gen. t. 34. & per consequens tertio concurrit generatio, qua materia cibi amittit formam cibi, & recipit formam carnis, vt ait Philosophus p. de ge t. 39. cum enim caro sit id, quod augetur, oportet id, quo augetur, esse in potentia carnem, quia id, quo aliquid augetur, est in principio dissimile, in fine autem simile: & quia nihil est in potentia ad viuum, quin sit actu aliquid aliud, oportet id, quo augetur caro, quod est in potẽtia ad carnem, esse actu aliquid aliud quam carnem, puta panem: quod autem est aliquid actu, non fit actu, nisi per prioris corruptionem, & sequentis generationẽ. Quare oportet, quod augmentum fiat corrupto eo, quod prius erat actu, puta pane, genito eo, quod augetur, puta carne, & sic manifestum est, quod in augmẽtatione concurrit generatio, & per consequens alteratio, qua alteratur cibus

p. de gen. l. 11 & 4 cæli l. 7.

p. de gen. l. 16.

dissimilis ad hoc, vt fiat similis carni, quæ debet augeri. Verum in neutra mutatione consistit formaliter augmentatio, nam vt ait Philosophus p. de gen. t. 25. alterationis terminus est qualitas, generationis substantia, augmentationis vero quantitas. præterea id, quod alteratur, non necessario transmutatur secundum locum: similiter etiam neque quod generatur, necesse autem est id, quod augetur, aut diminuitur, secundum locum transmutari, vt dictum est ex Philosopho ibidem. Deinde quod generatur separatim generatur, at in augmentatione generatur aliquid in aliquid, puta cibo in carnem, quæ augetur, vt inquit Philosophus p. de gener. t. 19. Demum generatio non est motus continuus, nec consequenter forma substantialis educitur successiue de potentia in actum, & ideo ad substantiam, qui est terminus generationis, non est motus; augmentatio autem est motus continuus. quarto concurrit additamentum cibi in carnem conuersi ad ipsam carnem, quæ augetur, vt docet Philosophus textu citato, & t. 35. & 7. phys. t. 13. Verum neque in tali mutatione, licet reducatur ad augmentationem, formaliter consistit augmentatio. tum quia cibus conuersus in carnem eatenus auget carnem, cui additur, quatenus est in potentia ad maiorem quantitatem; est autem in potentia ad maiorem quantitatem, quatenus calor naturalis animalis, quæ est virtus speciei, illum extendit in maiorem quantitatem, quam fuerit deperdita; tum quia propterea non semper animal augetur, licet semper nutriatur, vt dicitur p. de gen. t. 41. & 2. de ani. t. 47. quia tandiu tantum augetur, quandiu cibus conuersus potest extendi in maiorem quantitatem, non enim sufficit illa quantitas, quam acquirit cibus per conuersionem in substantiam viuentis, nam illa acquiritur in materia cibi in carnem conuersi per generationem, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 31. vnde est terminus generationis; augmentatio autem primo, & per se est ad quantitatem, vt dicitur 5. phys. t. 19. præterea & illa non est maior, vt plurimum, quam sit deperdita, puta si impediatur calor naturalis, seu virtus speciei, ne possit cibum conuersum in maiorem quantitatem extendere ad operationes viuentis perfectius exercendas. Præterea tale additamentum, cum simul fit cum generatione carnis ex materia alimenti, fit in instanti, sicut & generatio, at extensio fit successiue, sicut & augmentatio, cum augmentatione enim simul est necessario motus localis, vt dictum est ex Philosopho p. de gen. t. 26. motus autem localis necessario fit in tempore, vt dicitur 6. phys. t. 57. Denique concurrit ad augmentationem extensio tum carnis, tum cibi in carnem conuersi in maiorem quantitatem, & hæc est vltima mutatio, & in hac consistit formaliter augmentatio viuentis, quod patet primum à sufficienti partium enumeratione, deinde quia in hac extensione reperiuntur tria, quæ Philosophus p. de gen. t. 35. dicit esse de ratione augmenti, nimirum, vt quod augetur permaneat, vt augmentum fiat adueniente aliquo, & vt quælibet pars sensibilis eius, quod augetur secundum speciem sumpta, & non secundum materiam, fiat in augmento maior, & in decremento minor, & illud, quod præterea requirit 2. de ani. t. 14. scilicet, vt viuens augeatur secundum omnes differentias loci. Cum enim, ita se habeat viuens, quod augetur, sicut metallum, quod per malleationem extenditur, sicut in hac extensione metallum idem manēs acquirit maiorem quantitatem, ita & in augmētatione eadem caro præexistens permanet, & per extensionem tum carnis, tum cibi conuersi acquirit maiorē quantitatem. Quandiu enim quis conseruatur in vita, nutritur, quia semper oportet restitui per nutrimentum id, quod continue soluitur, non autem semper animal augetur, sed quandiu cibus conuersus in carnem potest extendi in mediocrem quantitatem, vt dicitur p. de gen. præterea talis extensio cum sit cibi in carnem conuersi, supponit additam carnem carni, est enim extensio carnis additæ in carnem. Item quælibet pars formæ, seu speciei per carnem sibi additam, quatenus in maiorem quantitatem per virtutem naturalem extenditur, fit maior. Demum per solā extensionem augetur viuens secundum omnes differentias loci, quia per solam additionem, vel aggenerationem augetur viuens sursum, vt per se constat, secus vero per extensionem. Vnde manifestum est, quod in sola extensione consistit formaliter augmentatio.

Ad primum ergo dicendum quod augmentatio est additamentum præsuppositiue, quatenus ad extensionem, in qua formaliter consistit augmentatio, præsupponitur additamentum alimenti ad carnem viuentis, vt dictum est, & eodem modo respondetur ad secundum & tertium.

Ad quartum dicendum, quod rarefactio est inanimatorum, extensio vero viuentium, vt dictum est. Præterea rarefactionem præsupponit additamentum, sicut illud præsupponit extensio, atque adeo augmentatio viuentium formaliter sumpta, vt dictum est.

Ad quintum dicendum, quod id, quod additur, puta cibus, dupliciter potest considerari: vno modo secundum quod est dissimilis viuenti, cui additur, & hoc modo non augetur, sed auget, quia vt dicit Philosophus loco citato eius, quod augetur, debet manere substantia, at eius, qui additur, non manet substantia, quia conuertitur in substantiam viuentis. Alio modo secundum quod est factus similis carni per conuersionem in ipsam, & hoc modo augetur eo modo, quo viuens, quia iam pertinet ad substantiam viuentis, cuius quælibet pars formæ, seu speciei debet augeri secundum omnes differentias loci, vt dictum est, sicut & cuilibet aliquid aduenit.

ARTICVLVS III.

Vtrum augmentatio sit motus continuus.

Videtur quod augmētatio nō sit motus cōtinuus. Dicit enim Philosophus 8. phys. t. 23. quod neque augeri, neque minui possibile est continue, ergo augmentatio non est motus continuus.

2 Præterea si augmentatio esset continua, cuilibet parti sensibili temporis augmentationis responderet aliqua pars sensibilis quantitatis acquisitæ; sed hoc est fallum, inquit Philosophus loco citato, dicit enim quod augmentatio est sicut gutta, quæ multiplicata excauat lapidem, non autem singula gutta excauat.

3 Præterea augmentatio simul est cum nutritione, vt dicit Philosophus 2. de ani. t. p. 47 & p. de gener. t. 47. sed nutritio fit in instanti, cum fiat per generationem, quæ simul est cum generatione noua carnis ex materia alimenti, quæ, vt dictum est, fit in instanti. ergo.

4 Præterea ita augetur animal, sicut augetur habitus, & excauatio lapidis facta per aquam per additionem guttarum, sed habitus crescit ex multiplicatis actibus non continuis inter se, & non quælibet gutta cauat lapidem, ergo similiter non quodlibet alimentum assumptum actu auget animal, sed tantum multiplicatum, hæc autem multiplicatio non fit continue, sed interrupte, ergo augmentatio non est motus continuus.

Sed contra Philosophus t. 49. dicit quod quan-

tatis mutatio in continuo est. & t. 57. dicit quod in motu locali, & augmenti verum est, quod id, quod est mutatum, prius mutabatur; hoc autem est motum augmenti esse continuum.

2 Præterea omnis motus vt distinguitur à mutatione est continuus, vt dicit Philosophus 4. cælit. 129. & 131. & 5. phys. t. 34. 39. 44. vbi ait omnem motum esse velocem, vel tardum, velox autem, & tardum fiunt in tempore, & cõtinue, vt dicitur 4. phys. t. 129. sed augmentatio est species motus, vt distinguitur à mutatione, vt constat ex 5 phys. t. 9. & 18. ergo idem vt prius.

1 de ge. t. 1 z Respondeo dicendum, quod augmentatio est motus continuus, quod potest esse manifestum ex multis; & primo quidem ex passione motus: nam impossibile est quod tempus sit sine motu, sicut impossibile est quod passio sit sine proprio subiecto, & è contra subiectum sine propria passione, vt dictum est, tempus autem est quid continuum, quare & augmentationis motus debet esse continuus. Secundo ex motu locali, qui necessario concomitatur motum augmenti; nam id, quod augetur, necesse est, vt inquit Philosophus p. de gen. t. 26 & 8. phys. t. 56. quod moueatur localiter, necesse enim est, quod eius, quod augetur, & decrescit, magnitudo mutetur secundum locum, quia quod augetur, excrescit in maiorem locum, quod autem decrescit in minorem contrahitur, ad distinctionem alterationis, & generationis, quæ non sunt necessario coniunctæ cum tali motu, motus autem localis continuus est, vt docet Philosophus 4. & 5. phys. vbi probans motum fieri in tempore, & esse cõtinuũ, id maxime probat in motu locali. Tertio ex propria ratione motus augmenti, tum ex parte termini, tum ex parte modi transmutationis: ex parte quidem termini, quia termini augmentationis sunt imperfecta, & perfecta magnitudo. vt dicit Philosophus 5. phys. t. 18. inter quos terminos cum sit contrarietas, & maxima distantia determinatorum extremorum, secundum quod talem accipiuntur in re determinata, puta in specie animalis, vel plantæ, nil requiritur, quominus augmentatio sit motus continuus. Ex parte vero modi trãsmutationis, quia quod augetur ex modo suæ transmutationis ita equirit perfectam quantitatem, vt ad illam acquirendam extendatur, eo modo, quo metallum, vt dictũ est, per malleationem extẽditur ad maiorem quantitatem acquirendam. Hic autem modus transmutationis necessario exigit continuitatem, cum in tali modo successiue acquiret id, quod augetur, maiorem locum, & per cõsequens moueatur localiter, quod nisi in tempore fieri potest, vt dictum est. Vnde manifestum est, quod augmentatio est motus continuus.

Ad primum dicendum est, quod sensus Philosophi loco exato est, quod augmentatio non est motus continuus, in hoc sensu, quod si aliquid tantum augetur in tanto tempore, necesse sit, quod proportionaliter in qualibet parte illius temporis augeatur aliquid; sicut contingit in motu locali: nam per aliquod tempus natura operatur disponens ad augmentum, & nihil auget actu, & post modum perducit in effectum id, ad quod disposuerat, augendo ipsum animal, vel plantã in actu, quod fit per extẽsionem, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quod similitudo guttarum eo spectat, vt intelligamus ita fieri augmentationem, vt non quodlibet alimentum assumptũ actu augeat animal, sicut nec quælibet gutta cauat lapidẽ; sed multiplicato alimento tandem fit augmentatio; sicut multiplicata gutta cauat lapidem; quia nimirum quando fuerit plus, quod ex alimento generatum est, virtus naturalis extendit id ad maiorem quantitatem secundum aliquam dimensionem, & ita occupat maiorem locum.

Ad tertium dicendum, quod augmentatio sumpta pro additamento simul est cum nutritione, non autem sumpta formaliter pro extensione, vt dictum est.

Ad quartum dicendum, quod augmentatio sumi dupliciter potest; vno modo præsuppositiue, & materialiter, & sic consistit vt plurimum in multiplicatis additionibus alimenti, nam vna additio non ponit tantam quantitatem quanta fuit deperdita. Alio modo formaliter, & sic consistit in extensione consequenti additionem, quæ extensio fit continue, augmentum autem habitus fit admodum augmenti materialis animalium.

ARTICVLVS IV.

Vtrum idem viuens numero maneat ante, & post augmentationem, seu in toto vitæ tempore.

Videtur quod idem viuens numero non maneat ante, & post augmentationem, seu in toto vitæ tempore. Dicit enim Philosophus p. de gen. t. 36. quod in toto vitæ tempore non manet in viuente eadem materia numero, quia admodum aquæ continue fluit, & noua aduenit ex conuersione alimenti; sed varietas indiuidui est ex varietate materiæ, ergo non est idem viuens numero in toto vitæ tempore.

2 Præterea dicit philosophus ibidem, quod eodem modo viuens manet idem in toto vitæ tempore, sicut eadem aqua manere dicitur in vase, si ex illo pleno aqua guttatim effluat, & semper guttatim infundatur, & sicut fluuius dicitur idem manere, quia aqua semper est in illo; sed in vtroque exemplo nunquam eadem numero aqua manet, sed semper est alia & alia numero, ergo & viuens non erit idem numero in tota vita.

3 Præterea si toto aliquo igne extincto alius totus accendatur, esset nouus ignis numero, non idem præexistens, sed eodem modo se res habet, si paulatim priores partes indiuidui viuentis consumantur, & tollantur, & nouæ succedant, ergo idem viuens numero non manet ante, & post augmentationem.

4 Præterea vbi est alia materia, & alia forma numero, ibi non est idem numero compositum, nam sicut compositum constituitur ex vnione materiæ, & formæ, ita hoc numero compositum constituitur ex vnione huius numero materiæ, & huius numero formæ, vt dictum est, & ex forma præsertim sortitur cõpositum suam speciem, & est vnum simpliciter; sed in toto vitæ tempore non manet eadem numero materia, vt dictum est, neque etiam manet eadem numero forma, quia nulla forma materialis potest deficere suam materiam, & recipi in alia materia: ergo non est idem numero viuens ante, & post augmentationem, atque adeo in toto vitæ tempore.

Sed contra est, quod Philosophus 1 de gen. t. 29. & 34. dicit quod subiectum idem numero manet in tota augmentatione, sicut & in alteratione, ad differentiam generationis, in qua non manet idem numero subiectum, licet maneat eadem numero materia, ergo idem viuens numero manet in toto vitæ tempore.

2 Præterea Philosophus p. de gener. t. 35. & 35. dicit quod de ratione augmentationis est, quod id, quod augetur, conseruetur, & in suo esse permaneat; eo quod augmentatio non est transmutatio circa sub-

ſtantiam, ſed tantum circa quantitatem, & 2. de ani. 47. & 49. dicit quod potentia generatiua eſt ad ſimile in ſpecie generandum, augmentatiua vero eſt ad idem numero conſeruandum, & quod de ratione alimenti eſt conſeruare ſubſtantiam eius, quod alitur.

a de an. t. 9

Reſpondeo dicendum, quod idem numero viuens manet in toto vitæ tempore, quod manifeſtum eſſe poteſt ex tribus, & primo ex fine augmentationis, hic enim eſt, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 18. perducere viuens præexiſtens ad quantitatem perfectam, qui finis certe haberi non poſſet ſi non maneret idem numero viuens in toto vitæ tempore, quia tunc non perduceretur idem numero ſubiectum ab vno termino in alium, ſed produceretur nouum viuens, & nouum ſubiectum, & corrumperetur ſubiectum, atque adeo viuens imperfectum. Secundo ex additione quantitatis alimenti ad quantitatem viuentis præexiſtentis, quæ neceſſario antecedit augmentationem formaliter ſumptã. Niſi enim idem numero viuens permaneret in toto vitæ tempore, non fieret additio quantitatis quantitati viuentis præexiſtentis, ſed nouum quantũ generaretur. Tertio ex ratione formali augmentationis, cum enim hæc conſiſtat in extenſione præexiſtentis viuentis ad modum metalli, quod extenditur ad maiorem quantitatem, neceſſario requirit, quod idem numero viuens præexiſtens extendatur ad maiorem quantitatem acquirendam, ſicut idem numero metallum eſt, quod ante extenſionem habebat paruã quantitatem, & poſt extenſionem habet magnam quantitatem, vt dictum eſt. Verum quomodo idẽ viuens ante, & poſt augmentationem, atque adeo in toto vitæ tempore permaneat, non omnes Philoſophi conſentiunt. Quidam enim dicunt, quod eſt idem numero viuens ratione formæ, quæ remanet inuariabilis, quæque extenditur ad informandam nouã materiã alimenti, quod conuertitur in viuens. Verum hæc poſitio repugnat Philoſopho, & rationi; Philoſopho quidem, quia p. de gen. t. 38 dicit, quod viuẽs augetur, quia alimentum conuertitur per generationem in carnem, & hæc caro addita carni præexiſtenti illam auget, communiter autem generatio terminatur ad nouam formam animatam, ſi quod augetur ſit viuens, vel animal imperfectum, & t. 39. comparat augmentationem viuentium augmento vini, per ſuperinfuſam aquam, quam in ſe conuertit, & augmento ignis per appoſita ligna: at certum eſt aquam in vinum conuerti, per formam ſubſtantialem nouam vini per generationem productam, & ſimiliter materiam lignorum acquirere nouam formam ſubſtantialem ignis diſtinctam à forma ſubſtantiali ignis in ſe ligna conuertentis, ergo ſimiliter in augmento viuentis, caro generata ex materia alimenti habet nouam formã ſubſtantialem, præſertim in viuentibus, & animalibus imperfectis. Repugnat etiam hæc poſitio rationi, quia ſi loquamur de plãtis, & animalibus imperfectis, licet hæc habeant vnam tantum animam in actu, habent tamen plures in potentia: vnde deciſa viuunt, & ideo neceſſe eſt, quod anima, quæ actuat vnam partem materiæ, ſit omnino, & ſimpliciter tam actu, quam potentia eadem, alioqui partes deciſæ horum animalium non viuerent. Alij ergo dicunt, quod idem numero viuens permanet ante, & poſt augmentationem, & in toto vitæ tempore, tum quia ſemper manet eadem ſpecies, & forma ſingularum partium per totam vitam, licet materia partium, & reſoluatur per actionem caloris naturalis, & de nouo adueniat per alimentum; tum quia numquam contingit quod omnes partes, quæ præerant, abſcedant, ita vt nihil prioris materiæ remaneat, ſed ſemper manet aliquid, & illud, quod aduenit viuenti ex alimento efficitur vnum quid cum partibus, quæ præerant, & hæc poſitio mihi videtur vera, & confirmari poteſt primum à ſimili in reſurrectione: dicitur enim idem homo numero reſurgere, quia licet non quidquid materialiter fuit in homine ſecundum totum vitæ ſuæ tempus reſumatur, reſumitur tamen ex eo, quantum ſufficit ad complementum debitæ quantitatis, & præcipue illud, quod perfectius fuit ſub forma & ſpecie humanitatis conſiſtens. Si quid vero defuit ad cõplementum debitæ quantitatis, vel quia aliquis præuentus eſt morte, antequam natura ipſum ad perfectã quantitatem deduceret: vel quia forte aliquis mutilatus eſt membro, aliunde hoc diuina ſupplebit potentia: quare ſimiliter in opere naturæ idem homo numero dicitur, licet ſuper id, quod puer habet, addatur aliquid aliunde, vt ad perfectam ætatem perueniat. Deinde idem patet in augmento ignis ex lignis appoſitis, cui comparat Philoſophus augmentum viuentium: ſicut enim ignis, qui continue ardet, vnus numero dicitur, propter hoc, quod ſpecies eius manet, licet ligna conſumantur, & de nouo apponantur, & quod additur, tranſit in præexiſtens, ita idem homo numero dicitur, dum viuit puer, & adultus, quia licet non ſint eædem partes ſecundum materiam, ſed fluant, & refluant, ſunt tamen eædem partes ſecundum ſpeciem, & formam, quæ conſideratur in determinato ſitu, figura & virtute. Et ſic patet, quod idem numero viuens manet in toto vitæ tempore, atque adeo ante, & poſt augmentationem.

5. phyſ. t. 4. 2. p. 2. & 3. totius q.

Ibid.

ibid.

4. c. g. c. 81. 2. d. 30. q. 1. a. 2. p. c. & ad 4. p. p. q. 119. a. p. ad 5. quol. 8. a. 5.

Tab. v. ani. n. 347.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Philoſophus dicit in primo de gen. quando aliqua materia per ſe conuertitur in ignem, tunc dicitur ignis de nouo generari, quando vero aliqua materia conuertitur in ignem præexiſtentem, dicitur ignis nutriri. Vnde ſi tota materia ſimul amittat ſpeciem ignis, & alia materia conuertatur in ignem, erit alius ignis numero. Si vero paulatim combuſto vno ligno aliud ſubſtituatur, & ſic deinceps quouſque omnia prima conſumantur, ſemper remanet idem numero ignis, quia ſemper quod additur, tranſit in præexiſtens: & ſimiliter intelligendum eſt in corporibus viuentibus, in quibus ex nutrimento reparatur id, quod per calorem naturalem conſumitur. Quamquam quia ignis improprie, & tantum ſecundum quandam ſimilitudinem nutriri dicitur inter cætera elementa, ideo tantum ſecundum quandam ſimilitudinem dicitur idem numero præexiſtens perſeuerare; vt dicemus infra.

p. p. q. 119. a. p. ad 1. ad. 10. ad 4.

2. de an. t.

q. 44.

Ad ſecundum dicendum, quod maximum diſcrimen eſt inter identitatem fluuij, & vaſis, & identitatem numericam viuentis: nam in fluuio, & vaſe non manet aliquod idem ſecundum numerum, ſed ſecundum ſpeciem: ſed in animalibus ſemper manet aliquid ſecundum numerum: quia aqua, quæ aduenit, non cedit in eandem ſubſtantiam numero cum aqua, quæ prius aduenit, ſed eſt extra ipſam, quamuis continua. In partibus autem eorum, quæ nutriuntur, illud quod aduenit, tranſmutatur in illud, cui aduenit, & efficitur vnum numero cum illo, ita vt nihil vnius ſit extra aliquid alterius, & ideo manent eædem numero in actu toto tempore, quamuis aliquid reſoluatur ab eis, & aliquid adueniat.

de mon. ant. l. 8.

Ad tertium dicendum, quod ſi vno igne extincto nouus alius producatur, hic erit propter omnimodam diuerſitatem materiæ numero à præcedenti diuerſus: at ſi in ignem præexiſtentẽ ex lignis appoſitis alius generetur, qui ei continuetur, erit vnus numero ignis, ſaltem ſecundum aliquam rationem, & ſimilitudinẽ, quia qui generatur tranſit in præexiſtentem, & ideo præexiſtens dicitur aliquo modo remanere idem numero, & conſequenter per appoſitionem nutriri, & conſeruari. Viuens vero, quia proprie nutritur, dicitur omnino idem numero remanere ante, & poſt

p. p. & t. 2. cit.

2. de an. t. 4?

augmentationem, seu in toto vitæ tempore.

[illegible] inc & [illegible] & 4. Ad quartum dicendum, quod remanet eadem species, & forma in determinato sito, figura, & virtute consistens, & hoc sufficit, licet partes materiales fluant, & refluant, ad hoc, vt dicatur idem numero viuens permanere in toto vitæ tempore.

ARTICVLVS V.

Vtrum viuens augeatur secundum omnes partes.

p. de ge. l. 14 & l. 16 VIdetur quod viuens non augeatur secundum omnes partes. Dicit enim Philosophus p. de genet. t. 34. quod caro, quæ additur, non augetur, sed tantum illa, cui cibus in carnem conuersus additur, sed vtraque caro est pars totius viuentis, nam ex vtraque viuens fit maior, ergo non augetur viuens secundum omnes partes, & t. 39. quod cibus conuersus in carnem est augens, id vero, quod alitur, est caro præexistens viuentis, ergo non augetur viuens secundum omnes partes.

p. de ge. l. 15 2 Præterea si quælibet pars viuentis augetur necesse est, cum augmentum fiat per additionem alicuius, quod cuilibet parti eius, quod augetur, aliquid addatur; vel ergo id, quod additur, quo dicitur viuens augeri, est corporeum, vel incorporeum, separatum ab omni quantitate corporali. Non secundum, quia impossibile est, quod materia separata sit à magnitudine; & præterea, quia si esset incorporeum, non esset quantum in actu, vnde sui appositione non faceret maius secundum quantitatem. Neque primum, quia sequeretur duo corpora esse simul in eodem loco, nimirũ corpus quod augetur, & corpus additum, quod auget; non enim potest dici, quod collocetur seorsom corpus, quod augetur, & corpus, quod auget, quia oportet additamentum fieri cuilibet parti eius, quod augetur; impossibile autem est quod duo corpora sint simul in eodem loco, ergo non augetur viuens secundum omnes partes.

3 Præterea si quælibet pars augetur, sequitur in singulis augmentis viuens duplo maius fieri, quod est aperte contra experientiam, ergo viuens non augetur secundum omnes partes.

p. de ge. l. 14 Sed contra est, quod Philosophus p. de gen. t. 32. dicit, quod quælibet pars viuentis augetur.

p. de ge. l. 15 Respondeo dicendum cum Philosopho p. de gen. t. 35. & 36. quod viuentis omnes partes augentur, si considerentur secundum formam, & speciem, non autem secundum materiã, quod manifestum est, quia de ratione eius quod augetur est, quod permaneat, vt dicitur p. de gen. t. 34. & quod extendatur in maiorẽ quantitatem, quia de ratione augmenti est, quod fiat additio ad præexistentem magnitudinem: dicitur enim aliquid augeri ex eo, quod fit maius, quod non esset, nisi aliquid prius esset magnum. Quælibet autem pars secundum formam, & speciem considerata permanet, & cuilibet parti sic consideratæ tamquam permanenti additur aliquid, non autem cuilibet parti secundum materiam consideratæ fit additio, sicut nec quælibet sic sumpta permanet. Quælibet ergo pars secundum formam, & speciem augetur, non autem quælibet secundum materiam, quod manifeste patet, cum in partibus hetherogeneis, in quibus euidentius apparet augmentum, & prædicta distinctio puta in manu, digito, & articulo, proportionaliter enim augetur tota manus, & quilibet digitus, & quilibet articulus; semper enim remanet eadem manus, & idem digitus, licet non maneant eædem partes materiales, cum aliæ per calorem naturalem, resoluantur, & aliæ per alimentum adueniant: Tum in partibus homogeneis, puta in carne, osse, & in alijs partibus similaribus, nam semper manet eadem ratio carnis, & ossis, puta secundum id, quod est formale in ipsis, quia semper manet natura carnis, & dispositio naturalis eius; similiter & natura, & naturalia dispositio ossis, licet non maneant eædem partes materiales sed paulatim consumantur, & restaurentur, sicut patet in igne fornacis, cuius forma manet, sed materia paulatim consumitur, & alia in locum eius substituitur. Vnde manifestum est quomodo quælibet pars viuentis augeatur, & quomodo non. p. p. q. 119. a. [illegible] & 2. d. 30. & quol. cit. a. præc. p. de ge. l. 14 & 15.

Ad primum ergo dicendum, quod ad augmentationem, vt dictum est, duæ mutationes concurrunt, nimirum additio quantitatis, & extensio, si consideretur prior mutatio, sola caro præexistens dicitur augeri, si vero consideretur posterior mutatio, augetur etiam caro, quæ additur; nam ex vtraque fit vnum viuens, cuius quælibet pars secundum formam augetur per extensionem ad maiorem quantitatem, vt dictum est. art. 2. a præc. & a 2.

Ad secundum dicendum, quod quando aliquod corpus augetur, augmentatur quidem materia carnis, quia plus generatur per nutrimentum, quam perdatur per actionem caloris: & ita multiplicata materia vis augmentatiua, quæ pertinet ad speciem, extendit proportionabiliter totam materiam in maiorem quantitatem. Non tamen ita augmentatur materia carnis, quod cuilibet parti materiæ aliquid addatur, quia neque quælibet pars materiæ manet, sed quædam defluit consumpta, scilicet per calorem, & quædam aduenit restituta, scilicet per nutrimentum; & ita non oportet incorpoream esse, neque esse corpoream omnino simul; neque corpus quod augetur esse vacuum: quia non minus fuit id, quod restituitur per alimentum, quam id, quod fuit per calorem consumptum. Virtus enim caloris naturalis, quæ pertinet ad speciem, restituit id in locum eius, quod perit: si autem fuerit plus, quod ex alimento generatum est, virtus naturalis extendit id in maiorem quantitatem secundum aliquam dimensionem, & ita occupat maiorem locum. Sed quia species semper manet, necesse est dicere, quod cuilibet parti formæ, vel speciei aliquid aduenit, & quælibet augetur. Neq; propter hoc sequitur duo corpora esse in eodem loco, quia formę, & speciei non debetur locus, nisi ratione materiæ, in qua fundatur, quæ est proprie subiectum quantitatis dimensiuæ. p. de ge. l. 15.

Ad tertium dicendum, quod non quælibet pars, quę augetur, est minima, cum non augeatur quælibet pars materiæ; sed formæ, & speciei, vt dictum est; debet tamen quælibet pars, quæ augetur, esse sensibilis, vt dicitur, semper p. de gen. t. 35. Addo quod neque quod additur, semper est tantum, quantum est id, quod per calorem naturalem resolutum est, sed aliquando minus, vt quando fit diminutio, & decrementum. in ac. p. de ge. l. 15 & 17.

ARTICVLVS VI.

Vtrum alimentum conuertatur in naturam aliti.

VIdetur quod alimentum non conuertatur in naturam aliti. Natura enim vniuscuiusque rei est in eo, quod secundum speciem est; illud autem, quod per modum nutrimenti aduenit, per modum materiæ se habet, vt dicitur in 2. de gen. t. 50. sed caro secundum materiam non fit caro secundum speciem, vt habetur p. de gen. t. 35. ergo alimentum non transit in naturam aliti. 2. d. 30. q. 2. a. p. arg. 2. p. p. q. 119. a. p. arg. 2. quol. 2. a. 5; arg p.

2.d.30. arg 3 p.p. arg 3.

2 Præterea illud ad naturam nutriti pertinet, in quo calor conueniens radicatur, sed tale humidum, vt medici dicunt consumptum non restauratur, vt patet in his, qui tertia specie ethicæ laborant, quæ incurabilis est ex eo, quod tale humidum non restauratur. Cum igitur omne illud, in quod alimẽtum conuertitur post consumptionem restaurari possit, videtur, quod nutrimentum in id, quod propriè ad naturam nutriti pertinet, non mutetur.

quol 8, arg. 2.

3 Præterea illud, quod pertinet ad naturam nutriti oportet quod semper permaneat, alias non remaneret idem homo numero; sed illud, quod generatur ex alimento, non semper manet, sed semper fluit, & refluit, vt patet ex p. de gen. ergo quod generatur ex alimento, non spectat ad naturam nutriti.

p 2. arg 4.

4 Præterea si alimentum transiret in naturam nutriti, quidquid in nutrito deperditur, restaurari posset; sed mors hominis verbi gratia non accidit nisi per deperditionem alicuius: posset igitur homo per sumptionem alimenti in perpetuum se contra mortem tueri.

p p. arg. 5. 2. d. arg. 4.

5 Præterea si alimentum in naturam viuentia transiret, nihil esset in viuente, quod non posset recedere, & reparari; quia id, quod in homine generatur ex alimento, & recedere, & reparari potest: si ergo diu viueret, sequeretur, quod nihil, quod in eo fuit materialiter in principio suæ generationis, finaliter remaneret in ipso: & sic non esset idem viuens numero per totam suam vitam: cum ad hoc, quod sit idem numero, requiratur identitas materiæ, hoc autem est inconueniens. Non ergo alimentum conuertitur in naturam aliti.

2. d. arg 6.

6 Præterea nulla virtus naturalis debilitatur multiplicata sibi materia conuenienti; sed solum per admixtionem alicuius extranei: sed virtus conuersiua in viuente debilitatur in fine vitæ, alias viuens posset in infinitum augeri, & viuere, ergo hoc contingit per admixtionem extranei: sed nihil admiscetur ad materiam illam, in qua virtus conuersiua prius fundabatur, nisi quod ex alimento est generatum, ergo hoc, quod est ex alimento generatum est extraneum naturæ viuentis, & sic idem quod prius.

2. d. arg 6.

7 Præterea natura facit vnumquodque faciliori modo, quo fieri potest; Deus autem multo ordinatius, quam natura operatur. Cum igitur facilior modus augendi aliquid sit per multiplicationem materiæ, quã per conuersionem alterius in id, quod augetur, videtur, quod iste modus diuinæ prouidentiæ competat, vt scilicet corpus viuentis augeatur nullo exteriori in illud transeunte, sed sola eius natura multiplicata.

a d. arg. p. sed contra.

Sed contra est, quod secundum Philosophum p. de gen. c. 39. nihil nutrit carnem, nisi quod est potentia caro; sed omne quod est in potentia ad aliquid, mutatur in id per actionem eius, quod est actu, ergo nutrimentum in illam carnem, quæ ad naturam viuentis pertinet, transmutatur.

a d arg 2. sed contra.

2 Præterea nutrimentum in principio est dissimile, sed in fine est simile, cum nihil nisi suo simili nutriatur, & foueatur. Sed illa sunt similia, quæ eandem formam communicant, cum igitur natura rei à forma, sit, videtur, quod illud, quod nutrit in finem ad naturam ipsius nutriti perducatur.

quol. 8, 2. 1 arg 2. sed contra.

3 Præterea semen, ex quo fit generatio, maxime videtur ad naturam viuentis pertinere: sed semen secundum Philosophum 15. de animalibus est de superfluo alimenti, ergo & alimentum conuertitur in naturam viuentis.

Respondeo dicendum, quod secundum Philosophũ 2. met. t. 4. hoc modo se habet vnumquodque ad veritatem, sicut se habet ad esse. Illud ergo pertinet ad veritatem naturæ alicuius, quod est de constitutione naturæ ipsius. Sed natura dupliciter cõsiderari potest Vno modo in communi secundum naturam speciei. Alio modo secundum quod est hæc in indiuiduo. Ad veritatem igitur naturæ alicuius in communi considerata pertinet forma, & materia eius in communi accepta: ad veritatem autem naturæ in hoc particulari consideratæ pertinet materia indiuidualis signata, & forma per huiusmodi materiam indiuiduata. Sicut. n. de veritate humanæ naturæ in communi est anima humana, & corpus: ita de veritate humanæ naturæ in Petro & Martino est hæc anima, & hoc corpus. Sunt autem quædam, quorum formæ non possunt saluari nisi in vna materia, sicut forma solis non potest saluari nisi in materia, quæ actu sub ea continetur. Et secundum hunc modum aliqui posuerunt, quod forma humana non potest saluari nisi in materia quadam signata, quæ scilicet à principio fuit tali forma formata in primo homine: ita vt quidquid aliud præter illud, quod ex primo parente in posteros deriuatur, additum fuerit, non pertineat ad veritatem naturæ humanæ, quasi non vere accipiat formam humanæ naturæ: sed illa materia, quæ in primo homine formæ humanæ fuit subiecta, in seipsa multiplicetur. Et hoc modo inquiunt multitudo humanorum corporum à corpore primi hominis deriuatur, & secundum hos alimentum non conuertitur in veritatem humanæ naturæ; Sed dicunt, quod alimentum accipitur, vt quoddam fomentum naturæ, idest vt resistat actioni caloris naturalis, ne consumat humidũ radicale, sicut plumbum, vel stannum adiungitur argento, ne consumatur per ignem: sed hæc positio est multipliciter irrationabilis. Primo quidem, quia eiusdem rationis est, quod aliqua forma possit fieri in alia materia, & quod possit propriam materiam deserere: & ideo omnia generabilia sunt corruptibilia, & è conuerso. Manifestum est autem, quod forma humana potest deficere ab hac materia, quæ ei subiicitur, alioqui corpus humanum corruptibile non esset. Vnde relinquitur, quod & alij in materia adueniente possit, aliquo alio in veritatem humanæ naturæ transeunte. Secundo quia in omnibus, quorum materia inuenitur tota sub vno indiuiduo, non est nisi vnum indiuiduum in vna specie, sicut patet in Sole, & Luna, & huiusmodi; Sic igitur non esset nisi vnum indiuiduũ humanæ speciei. Tertio quia non est possibile, quod multiplicatio materiæ attendatur, nisi vel secundum quantitatem tantum, sicut accidit in rarefactis, quorum materia suscipit maiores dimensiones: vel etiam secundum substantiam materiæ. Sola autem eadem substantia materiæ manente non potest dici quod sit multiplicata, quia idem ad seipsum nõ constituit multitudinem, cum necesse sit omnem multitudinem ex aliqua diuisione causari. Vnde oportet, quod aliqua alia substantia materiæ adueniat; vel per creationem, vel per conuersionem alterius in ipsum. Vnde relinquitur, quod non potest aliqua materia multiplicari, nisi vel per rarefactionem, sicut cum ex aqua fit aer. vel per additionem alterius rei, sicut multiplicatur ignis per additionem lignorum, vel per creationem materię. Sed manifestum est multiplicationem materiæ in humanis corporibus non accidere per rarefactionem: quia sic corpora hominum perfectæ ętatis essent imperfectiora, quam corpora puerorum. Nec iterum per creationem nouę materię, quia secundum D. Gregor. l. 32. mor. c. 10. omnia sunt simul creata secundum substantiam materię, licet non secundũ speciẽ formæ. Vnde relinquitur, quod multiplicatio corporis humani non fit nisi per hoc, quod alimentum cõuertitur in veritatẽ corporis humani. Quarto quia, cum homo non differat ab animalibus, & plantis secundum

p p q. 119. a. 1. 2. sent. d. 30. q. 2. a. 1.

cundum animam vegetabilem, sequeretur, quod etiam corpora animalium, & plantarum non multiplicantur per conuersionem alimenti in corpus nutritum; sed per quandā multiplicationē, quæ non potest esse naturalis, cum materia nō extendatur secundum naturā nisi vsq; ad certā quātitatem: nec iterum innenitur aliquid naturaliter crescere, nisi per rarefactionem, vel conuersionē alterius in ipsū. Et sic totū opus generatiuæ, & nutritiuæ, quæ dicuntur vires naturales, esset miraculosum, quod est omnino inconueniens. Vnde alij dixerunt, quod forma humana potest quidem fieri de nouo in aliqua alia materia, si consideretur natura humana in communi, non autem si accipiatur prout est in hoc indiuiduo, in quo forma humana fixa manet in quadam materia determinata, cui primo imprimitur in generatione hominis indiuidui, ita quod illam materiam nunquam deserit vsque ad vltimam indiuidui corruptionem, & hanc materiam dicunt principaliter pertinere ad veritatem humanæ naturæ. Sed quia huiusmodi materia non sufficit ad quantitatem debitam, requiritur vt adueniat alia materia per conuersionem alimenti in substantiam nutriti, quantū sufficit ad debitum augmentum; & hanc materiam dicunt secundario pertinere ad veritatem humanæ naturæ, quia non requiritur ad primum esse indiuidui sed ad quantitatem eius. Iam vero si quid aliud aduenit ex alimento, non pertinet ad veritatem humanæ naturæ proprie loquendo. Sed hoc etiam est inconueniens. Primo quidem, quia hæc opinio iudicat de materia corporum non viuentiū ad modū corporum animatorū, in quibus & si sit virtus ad generādum sibi similem specie, non tamen est virtus in eis ad generandū aliquid sibi simile secundum indiuiduum; quę quidē virtus in corporibus viuētibus est virtus nutritiua. Nihil ergo per virtutem nutritiuam adderetur corporibus viuentibus, si alimentum in veritatem naturæ ipsorum non conuerteretur. Secundo quia virtus actiua, quæ est in semine, est quædam impressio deriuata ab anima generantis; vnde non potest esse maioris virtutis in agendo, quam ipsa anima, à qua deriuatur. si ergo ex virtute seminis vere assumit aliqua materia formam naturæ humanæ, multo magis anima in nutrimentum coniunctū poterit verā formam naturæ humanæ imprimere per potentiam nutritiuā. Tertio quia nutrimento indiget non solum ad augmentum, alioquin augmento terminato necessarium non esset: sed etiam ad restaurandum illud quod deperditur per actionem caloris naturalis. Non autē esset restauratio, nisi id, quod ex alimento generatur, succederet in locum deperditi; vnde sicut id, quod primo inerat, est de veritate humanæ naturæ, ita id, quod ex alimento generatur. Et ideo secundum alios dicendum est, quod alimentum vere cōuertitur in id, quod est principaliter de veritate humanæ naturæ, & quantum ad speciem, & quantum ad indiuiduum: vtrumque enim scilicet, & quod ex alimento generatur, & quod à parentibus trahitur, indifferenter, & æqualiter forma humana perficitur, & vtrumque indifferenter manet, vel consumitur: manet quidem secundum speciem, consumitur autem, & restituitur secundum materiam: sicut in aliqua Republica diuersi homines numero ad communitatem pertinent, quibusdam morientibus, & alijs in locum eorum succedentibus, & sic non manet vna Respublica secundum materiam, quia sunt alij, & alij homines: manet tamen vna numero quantum ad speciem, siue formam, propter vnitatem ordinis in officiis distinctis; ita etiam in corpore humano, & cuiuslibet animalis manet caro, & os, & vnaquæque partium eadem numero quantum ad speciem, & formam, quæ consideratur in determinato situ, & virtute, & figura: non autem manet quantum ad materiā, quia illa materia carnis, in qua talis forma erat prius, consumpta est, & alia ei in locum successit. sicut patet de igne, qui continuatur secundum eandem formam, & modum, per hoc, quod consumptis quibusdam lignis alia supponuntur, quæ ignem sustinent; & secundum hanc opinionem, quæ cæteris probabilior est de vtroque, indifferenter, scilicet genito ex alimento, & à parentibus tracto tantum resurget, quantum est necessarium ad speciem, & quantitatem debitam humani corporis. Secundum hanc ergo opinionem,

Ad primum dicendum, quod non est diuersa caro secundum materiam distincta, quæ dicitur caro secundum materiam, & caro secundum speciem; sed eadem secundum numerum caro dicitur secundum speciem inquantum participat formam, & proprietates consequentes speciem, secundum materiam dicitur inquantum ex materia consistit. & quod hic sit intellectus Aristotelis, patet tum ex verbis Commentatoris exponentis hoc modo, tum ex verbis Philosophi in littera positis, dicit enim quod hoc modo est distinguere quod est secundum speciem, & secundum materiam in carne, & osse, sicut & in vnoquoque alio, quod habet formam in materia. constat autem quod talis distinctio non potest fieri in lapide, & aqua, vt dicatur pars secundum speciem, quæ ex primis generantibus tracta est, & pars secundum materiam, quæ ex nutrimento aduenit, & ita patet, quod nec in carne, & osse hoc intelligendum est, sed modo prædicto, vnde obiectio procedit ex malo intellectu verborum Philosophi. Dicendum igitur est, quod alimentum conuertitur in carnem, quæ est secundum speciem, id est quæ habet speciem, non tamen ita, quod alimentum fiat species carnis, sed fit carnis materia ratione cuius potest dici, quod conuertitur in carnem, quantum ad materiam, & non quantum ad speciem. s.d.30.q.2 a.2.ad 2. quol.8.q.5 a.1 ad 3.p.p.q.119.a.1.ad 2

Ad secundum dicendum, quod secundum medicos humidum, quod ex primis generantibus trahitur, non oportet, vt dicatur radicale, quia semper maneat distinctum secundum materiam, & proprietatem ab humido nutrimentali, seu ex alimento aggenerato, sed quia calor naturalis in illo humido prius exuit, & illud, quod permiscetur, non participat speciem, nisi ex virtute illius humidi, cui permiscetur. Vnde est quasi radix totius illius, quod postmodum ex alimento conuertitur, non autem ita, quod vtrumque humidum post finem digestionis vltimæ distinctum remaneat, sed totum permixtum accipit vnam proprietatem, & vtraque materia scilicet, quæ prius suberat primo humido, & secundo aduenienti, æqualiter se habet ad hoc quod transeat, & ad hoc, quod virtutem speciei participet. Nec dicitur consumi humidum radicale propter discessum talis materiæ, sed propter hoc, quod non permanet proprietas, quam totum mixtum habebat ex virtute primi humidi: tunc enim non potest fieri restauratio, quia virtus speciei non manet, sicut etiam si tota manus amputetur, non restauratur per nutrimentum, quia non manet virtus speciei determinata huic organo, & propter hanc etiam causam dicuntur quædam membra ex humido radicali composita, non quod nihil nutrimenti in substantiam illorum transeat, cum quodlibet membrum corporis proportionabiliter augeatur, sed quia in illis membris principaliter virtus speciei consistit, quæ est ex humido radicali. Nec potest aliqua abscessio ab eis fieri, quin auferatur virtus speciei quantum ad aliquam partem determinatam, & propter hoc etiam talia membra decisa non sanantur. 2.d.30.q.2.a.1 p.ad 1.

A[illegible] ratio, & veritas naturæ [illegible] ipsi, & [illegible] est [illegible] manet secundum speciem, quamuis non manet secundum materiam, nihilominus ratio, & veritas naturæ, atque adeo natura ipsa humana manere dicitur; nec desinit esse idem homo numero propter mutationem, quæ est secundum materiam, quia non tota materia simul à forma abiit, abitu, vt alia tota simul formã accipiat. Hæc enim generatio esset, & corruptio, si totus ignis vnus extinguatur, & alius totus accendatur, sed aliqua pars materiæ consumitur, & alia in locum eius substituitur, quæ efficitur vna materia cũ præexistenti, per hoc, quod ei adiungitur ad instituendam eandem formam humani corporis, sicut si vnum lignum ignis consumat, & aliud loco eius apponatur, erit idem ignis numero.

p.p. ad 4. Ad quartum dicendum, quod omnis virtus in corpore passibili per continuam actionem debilitatur, quia huiusmodi agentia etiam patiuntur, & ideo virtus conuersiua in principio quidem tam fortis est, vt possit conuertere non solum quod sufficit ad restaurationem deperditi, sed etiam ad augmentum. Postea vero non potest conuertere, nisi quantum sufficit ad restaurationem deperditi, & tunc cessat augmentum. Denum nec hoc potest, & tunc fit diminutio; demde deficiente huiusmodi virtute totaliter animal moritur. Sicut virtus vini conuertentis aquam ad mixtam paulatim per admixtionem aquæ debilitatur, vt tandẽ totum fiat aquosum, vt Philosophus exemplificat in p. de generatione.

p.p. ad 5. Ad quintum dicendum, quod sicut dicit Philosophus in p. de gen. quando aliqua materia per se conuertitur in ignem, tunc dicitur ignis de nouo generari. Quando vero aliqua materia conuertitur in ignem præexistentem, dicitur ignis nutriri. Vnde si tota materia simul amittit speciem ignis, & alia materia conuertatur in ignem, erit alius ignis numero. Si vero paulatim combusto vno ligno aliud substituatur, & sic deinceps, quousque omnia ligna consumantur, semper remanet idem ignis numero, quia semper quod additur transit in præexistens. & similiter est intelligendum in corporibus viuentibus, in quibus ex nutrimento restauratur id, quod per calorem naturalem consumitur. Vel dic, quod cum illud, quod aduenit ex alimento aggeneratum sit permixtum ei, quod prius erat, & similiter vnum effectum ex ambobus sit,

a. d. ad 4. semper fit deperditio in vtroque proportionaliter, & ideo nunquã contingit, quod totum illud, quod prius erat, abscedat, ita quod nihil prioris materiæ remaneat, sed semper manet aliquid, & illud, quod aduenit, est vnum cum eo, quod præerat effectum, & ideo est materia vna, & vnum indiuiduum per totam vitam, sicut patet etiam in igne, qui nutritur lignis, semper enim manet vnus numero ignis, quamuis aliquibus lignis appositis alia consumantur, quia illud, quod aduenit, semper efficitur vnum cum eo, quod præerat: & magis esset simile, si fieret commixtio secundum totum, sicut est in nutrimento: secus autem esset, si ex materia adueniente generetur ignis, vel cato seorsum, tunc enim propter omnimodam diuersitatem materiæ esset etiam diuersitas secundum numerum.

a. d. ad 5. Ad sextum dicendum, quod illud, quod ex nutrimento aggeneratur, non ita perfecte consequitur naturam speciei, sicut illud, quod primo per virtutem formatiuam in carnem, vel os conuersum est, tum quia prima generatio erat carnis secundum se, secunda autem est carnis in alio quasi per commixtionem, tum etiam quia quanto virtus animæ magis diffunditur, & spargitur, debilior redditur, vt patet in corde, quod quanto maius est, tanto minus calidum est; vnde animalia habentia magnum cor, sunt timida naturaliter, vt Philosophus ait in lib. 13. de animalibus, seu de part. animal. c. 4. dicit, & ideo aliquo modo est extraneum, & propter hoc permixtum ei, quod prius erat, est causa debilitatis virtutis, sicut aqua admixta vino, vt ponit exemplum Philosophus in p. de gener. & ideo ad vltimum oportet quod sequatur diminutio, & corruptio.

Ad septimum dicendum, quod motus ille, scilicet per multiplicationem materiæ non est possibilis, ad minus naturæ, quæ quoniam non secundum se totam agit, sed secundum formam tantum, ideo multiplicat tantum formam, & non materiam, & propter hoc, vt opus naturæ seruaretur, oportuit modum illũ in augmento esse, qui virtuti naturæ competat.

ARTICVLVS V.

Vtrum alimentum sit simile nutrito.

VIdetur quod alimentum non sit simile nutrito. Alimentum enim, vt dicit Philosophus 2. de anim. t. 43. est contrarium nutrito, conuertitur enim nutrimentum in nutritum, generationes autem fiunt ex contrariis; sed quod est contrarium alicui non est illi simile, ergo alimentum non est simile nutrito.

2 Præterea simile non patitur à simili, vt dicit Philosophus 2. de anim. t. 44. sed alimentum patitur ab eo, quod nutritur; alteratur enim ab eo, & digeritur; ergo alimentum non est simile ei, quod nutritur. ibid.

3 Præterea id, quod nutritur, est actu animatum, nihil enim propriè nutritur, quod non particeps vitam, vt inquit Philosophus 2. de anim. t. 46. sed alimentum non est actu animatum, sed tantum in potentia, vt dicit Philosophus ibidem, & p. de gen. t. 41. ergo idem quod prius.

4 Præterea similitudo augmenti, & nutrimenti præcipue apparet in igne, quia ignis habet plus de forma, quam alia elementa, & est potentior in virtute actiua; Vnde per hoc, quod manifeste alia conuertit in se, videtur nutriri, & augeri; sed ignis non nutritur igne, sed lignis, quæ sunt dissimilia, ergo & viuens nutritur dissimili, non autem simili.

5 Præterea dicit Philosophus p. de gen. t. 41. quod idem est nutrimentum, & augmentum, sed id, quod auget viuens, est quid extrinsece adueniens, vt dicit Philosophus p. de gener. t. 25. ergo & id, quod nutrit, debet esse quid extrinsece aduenienes: si autem esset simile viuenti, esset viuens, atque adeo pars viuentis, ergo nutrimentum non est simile nutrito.

Sed contra est, quod Philosophus p. de gen. t. 41. dicit, quod cibus est nutriens, inquantum conuertitur in carnem; sicut est augens, inquantum suscipit materiam quantitatem; sed caro est similis carni viuentis, quod augetur, ergo nutrimentum debet esse simile nutrito.

2 Præterea 2. de ani. t. 44. & p. de gene. t. 38. laudat Philosophus eos, qui dicunt simile simili ali, ergo nutrimentum, quod est id, quo viuens alitur, debet esse simile nutrito.

Respondeo dicendum, quod circa hanc dubitationem quibusdam videtur, quod alimentum oportet esse simile ei, quod alitur: alimentũ enim est causa augmenti, oportet autem quod simile simili augeatur, si enim aliquid diuersum apponeretur alicui, non esset eiusdem augmentum, sed naturæ extraneæ adiunctio.

Aliis autem videtur, quod alimentum oportet esse contrarium ei, quod alitur, & ad hoc inducuntur duabus potissimum rationibus, primo loco supra allatis, quarum prior sumitur ex contrarietate, quam oportet esse inter mutationis terminos. posterior autem ex
p.de ge. l.is contrarietate, quam oportet esse inter agens, & patiens. Verum vtrique aliquo modo dicunt recte, & aliqoo modo non recte. Ad cuius euidentiam sciendũ quod alimentum necessario debet esse in potentia ad hoc, vt sit viuens quantum; cum enim viuens per augmentum fiat maius, necessario debet alimentum, quo viuens augetur, esse in potentia viuens quantum, nisi quod secundum quod est in potentia viuens, puta caro, nutrit, inquantum vero est in potentia quanta caro, auget. Quoniam vero, quod est in potentia aliquid, necessario debet esse actu aliquid aliud, propterea alimentum, quod est in potentia ad carnis substantiam, & quantitatem, debet esse aliquid aliud actu, quam caro, puta panis, quod autem est actu aliquid, non fit aliud, ad quod est in potentia, nisi per prioris corruptionem, & sequentis generationem: vnde oportet augmentum, & nutrimentum fieri corrupto eo, quod alimentum prius erat actu, puta pane, & generato eo, ad quod erat in potentia, puta carne; vnde fit, vt dupliciter possit alimentum considerari.
ibid. mo- loque, Vno modo ante concoctionem, alterationem, & digestionem, atque adeo à principio alterationis. Alio modo post decoctionem, & digestionem, atque adeo in fine alterationis; vtroque enim modo sumptum vere dicitur alimentum. Si consideretur alimentum priore modo, debet esse dissimile nutrito, & illi contrarium: hoc enim est, quod patitur, & mutatur; vnde fit etiam, vt non sufficiat ad rationem alimenti, quod sit quomodocunque contrarium nutrito; nam oportet quod sit de illis contrariis, quæ habent generationem ex se inuicem, nutrimentum enim cõuertitur in substantiã nutriti. Vnde quæcunque contraria sunt in substantia, secundum quæ fiunt alterationes ad inuicem, & non generationea, non pertinent ad rationem alimenti, non enim dicimus, quod infirmum sit nutrimentum sani, vel album nigri, aut aliquid huiusmodi. præterea oportet, quod sit de illis contrariis, quæ augmentum suscipiunt ex se inuicem, quia ad alimentum videtur sequi augmentum. Si vero consideretur alimentum posteriori modo; sic alitur simile simili: ageos enim assimilat sibi patiens; vnde in fine passionis oportet passum esse simile agenti, & per hunc modum potest augere id, quod alitur. Vnde manifestum est, quod vtraq; opinio quodammodo vera est, quodammodo falsa. & ex his patet ad obiecta vtriusque partis, nam obiecta primæ partis tantum probant quod nutrimentum in principio alterationis debet esse dissimile, secus vero in fine. Obiecta vero secundę partis tantum probant, quod alimentum in fine alterationis debet esse simile nutrito, vtrumque autem verum est.

QVÆSTIO XXXIX.

De contactu.

Deinde considerandum est de nonnullis pertinentibus ad motum generationis, & corruptionis in communi, & ad motum augmenti, & alterationis, quæ sunt quatuor, contactus, actio, reactio, mixtio.

CIRCA PRIMVM QVÆRITVR.

Vtrum mouens, & motum, seu agens, & patiens debeant se tangere, atque adeo esse simul.

ARTICVLVS.

Vtrum agens, & patiens debeant se tangere, atque adeo simul esse.

1

VIdetur quod agens, & patiens non necessario debeant esse simul, & se tangere. Dicit enim Philosophus p. de generat. t. 78. quod non solum ignis tangens calefacit, sed etiam si sit longe distans natus est agere, ergo non est necesse quod agens tangat passum, & sit simul cum eo. p. de ge. l. 13

2 Præterea dicit Philosophus p. de gener. t. 43 quod illa se tangunt, quorum extrema sunt simul, & per consequens, quæ sunt quanta, nam tactus est in habentibus positionem, positio vero est in habentibus locum, locus autem debetur ratione quantitatis: sed substantiæ spirituales, vt angeli, & Deus, carent quantitate, ergo saltem ista non requirent contactum ad hoc vt agant. p. de ge. l. 18

3 Præterea quanto aliquod agens est virtuosius, tanto magis distans eius actio procedit, sed inter omnia agentia datur vnum virtuosius alio, ergo ad hoc vt agens agat in passum, non necessario requiritur illorum contactus.

4 Præterea sol producit suos effectus in passo à se distante, vt in visceribus terræ generat mineralia, & multi homines generantur sole in alio hemisphærio existente, cum tamen sol, & homo generẽt hominem, vt dicit Philosophus 2. phys. t. 26. item stellæ superiores imprimunt in corpora inferiora calorem, & frigus, & tamen orbes medij non recipiunt ab illis impressionem dictarum qualitatum, & sic idem quod prius. p. p. q. 8. ar. p. arg. 3. p. d. 17. q. p. a. p. arg. 2. p. d. 37. q. p. a. p. arg. 2. a. de gen. l. 2. 2. phys. l. 4

5 Præterea sphæræ cælestes specialem effectum producunt in elementis, quæ non tangunt; nam sphæra solis est nata mouere ignem, spæra vero lunæ aquam, & aliæ sphæræ quinque planetarum aerem, & idao aer tot diuersis motibus mouetur, est enim in aere frigus congelatiuum ex sphæra Saturni, & æstus ex sphæra Martis, & tẽperies in calido ex sphæra Iouis, & temperies in frigido, ex sphæra Veneris, commiscibilitas, & passibilitas facilis ex sphæra Mercurij, & sphæra 8. stellarum fixarum, in qua sunt multæ imagines, & figuræ, mouet terram: vnde & in ipsa figurantur imagines multæ in generatis: sed sphæræ prædictæ, vt patet, non tangunt passa, in quibus producunt suos effectus, ergo non est necesse, vt agens, & patiens sint simul, & se tangant. p. de ge. l. 24

6 Præterea grauia, & leuia mouentur effectiue à generante, vt dicit Philosophus 8. phys. t. 33. sed generans non simul est cum generato, quando mouetur, quia potest fieri, vt tunc non amplius sit in rerum natura, vt patet, ergo non est necesse, vt mouens, & motum, & consequenter, vt agens, & passum se tangant, & simul sint, dum illud agit, & hoc patitur. 8. phys. l. 8.

7 Præterea magnes trahit ferrum, vt patet ad sensum; sed ferrum tractum à magnete est loco distans ab illo, vt etiam patet, ergo agens, & patiens non necessario se tangunt. Tab. v. magnes n. p. a. 3

8 Præterea proiecta mouentur à proiciente; sed dum mouentur, non simul sunt proiectum, & 7. phys. l. 3. 8. phys. 22. 9. cæli l. 17.

proiiciens, vt patet, ergo non necessario requiritur vt agens, & patiens simul sint.

p. de ge. l. 12. 9 Præterea si ad actionem agentis in passum requireretur contactus, sequeretur, quod, si detur aer, aut ferrum, cuius medietas sit calida, & altera medietas frigida, vna pars non ageret in aliam, quia ad contactum oportet quod partes sint contiguæ, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 43. & 44 & 78. vbi dicit, quod agens, & patiens debent esse diuisa, & non continua, quia id, quod est continuum, non est passibile, præterea, quia Philosophus ibidem ait, quod agens, & patiens debent esse simul; continua vero non sunt simul, sed vnum, vt dicitur 5. phys. t. 2. illæ vero partes vnius aeris, vel ferri, sunt continuæ, vt patet, & non contiguæ; sed ad sensum patet, quod illæ partes inuicem agunt, & patiuntur, ergo est necesse, vt agens, & patiens sint simul, & se tangant.
5 phys. l. 5.

2. de ani. l. 12. 10 Præterea dicit Philosophus 2. de ani. t. 59. quod obiecta externa sunt causa effectiua sensationum existentium in sensibus: sed sensus, & obiecta externa non se tangunt, nec simul sunt, vt patet, ergo inter agens, & passum non est necessarius contactus.

de sens. l. 16. 11 Præterea sol illuminat aerem contiguum terræ sine medio, quia in illuminatione vna pars medij non illuminat aliam; nec qualitas existens in vna parte potest esse principium actionis in alia, vt patet ex Philosopho de sens. c. 16. ergo agens, & patiens non necessario debent se tangere.

p. de ge. l. 18 & 23. Sed contra est, quod Philosophus p. de gen. t. 44. 45. & 78. dicit, quod inter agens, & patiens necessario requiritur contactus.

2 Præterea dicit Philosophus 7. phys. t. 10. quod
7. phys. l. 3. mouens, & motum debent esse simul, & se tangere; sed agens physicum agit cum motu, vt dictum est, ergo agens physicum saltem eget contactu, ad hoc vt agat in passum.

Respondeo dicendũ, quod necesse est dicere, quod agens, & patiens quocunque debent esse simul, & se tangere, vel tactu quantitatiuo, si sit agens corporeũ, vel tactu virtutis, si sit agens incorporeum, cuiusmodi est substantia spiritualis, vt Deus, & angeli. potest
p. de ge. l. 18 autem hoc esse multipliciter manifestum, & primo quidem experientia, tum in actionibus physicis, sic enim ignis, inquit Philosophus p. de gen. t. 78. primo calefacit aerem proximum, tum remotum: tum in actionibus intentionalibus, nam obiectum visus, puta
2. de ani. l. 15 color prius immutat aerem proximum, tum oculum distantem, vt dicit Philosophus 2 de ani. t. 74. secundo ratione, & primum quidem, quia quodcunque agens est præsens tantum vni suorum effectuum, eius actio nõ potest deriuari ad alia nisi illo mediãte, sicut patet inductione. sic enim vis motiua non mouet alia
3. e. g. t. 69. membra nisi mediante corde: huius autem rei nulla alia ratio est, quam quia agens, & patiens oportet esse simul: nam si hoc non esset necessarium, agens præsens vni suorum effectuum posset etiam esse præsens omnibus aliis non mediante illo. præterea, quia necesse est vt causa agens sit simul cum suo effectu pro-
Tab v Tactus. a 16. ximo, & immediato, quod patet tum quia omne agẽs sua virtute tangit effectum, & per effectũ tangit subiectum, in quo producitur effectus: modus autem agendi sequitur modum essendi, sicut & operatio sequitur esse: Vnde vbi res non est, nec erit eius opera-
q. 3 de po. r. 5 9. e 4. d. 49. q. 2. 3 a. 4. a. d. 11. q. p. a. 2. ad 6. tio: & si est agens corporeum, & habens situm, actio etiam illius, prius in medio corporeo contiguo recipitur, quam in remoto: si vero est agens spirituale mediante actione ipsum passum ingreditur: tũ quia omne agens corporeum actione sua intendit sibi assimilare passum, & illud in se conuertere, & seipsum augere: augmentum enim, vt dictum est, non solum viuenti-
q. 9. a. 2. e. bus competit, sed etiam non viuẽtibus: sic enim ignis crescit per appositionem materiæ, quam in se conuertit, & in quam agit, at vero quod augetur fit omnino vnum cum eo, quod additur, & quo augetur, hoc enim transit in præexistens; vnde necesse est, vt sit illi præsens, atque cõtiguum. & ita manifestum est, quod omne agens debet simul esse cum patiente.

Ad primum ergo dicendum, quod quando ignis agit in remotum, non est causa proxima eius, quod fit, sed remota, vt dictum est. p. d. p. q. 1. a. d. 1.

Ad secundum dicendum, quod mouentia immobilia, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 45. tangunt ipsa mobilia per vltimum virtutis egredientis ab esse ipsorum; sed non tangunt per vltimũ suæ quantitatis, quia si sunt immobilia simpliciter, vt substantiæ separatæ, non habent vltimum; si vero sunt ab his, quæ mouent immobilia, sicut astra, tunc non habent vltima cum vltimis illorum. Vel dic, quod Deus tangit suos effectus, & subiecta in quibus illi recipiũtur tactu virtutis; Agens vero corporeum tangit passum tactu quantitatiuo. Est autem triplex discrimen inter vtrũque tactum; nam primo tactu virtutis id, quod est indiuisibile potest tangere diuisibile, quod in tactu corporeo non potest accidere. Secundo tactus quantitatis est solum secundum vltima, tactus autem virtutis est ad totum, quod tangitur. Tertio in tactu quantitatis, qui fit secundum extrema, oportet tangens esse extrinsecum ei, quod tangitur, & non potest incedere per ipsum, sed impeditur ab eo: tactus autem virtutis, qui competit substantiis spiritualibus, cum sit ad intima, facit substantiam tangẽtem esse intra id, quod tangitur, & incedentem per ipsam absque impedimento. p. d. e. p. t. 4 p. p. q. 14. a. 2 a. d. p. n. e. g. e. 56.

Ad tertium dicendum, quod nullius agentis quantumcunque virtuosi actio procedit ad aliquod distans nisi inquantum in illud per media agit. Vnde illud, quod agit per suam absentiam, non est causa proxima eius, quod fit, sed remota: virtus enim solis primo imprimitur in corpore sibi coniuncto, & sic deinceps vsque ad vltimum. Hoc autem ad maximã Dei virtutem pertinet, quod immediate in omnibus agit: Vnde nihil est distans ab eo, quasi in se illud Deũ non habeat: dicuntur tamen res distare à Deo per dissimilitudinem naturæ, vel gratiæ, sicut & ipsa est super omnia per excellentiam suæ naturæ. p. p. q. 8. a. 1. ad 3. p. q. p. a. 1.

Ad quartum dicendum, quod virtus solis primo imprimitur in corpore sibi coniuncto, & sic deinceps vsque ad vltimum, licet non eosdem effectus habeat vtrobique. p. d. p. q. 1. a p. a. d. 1. d. n. q. 3. a. d. 4.

Ad quintum dicendum, quod virtutes superiorum stellarum prius recipiuntur in mediis orbibus, quam in inferioribus corporibus, quamuis non eosdem effectus habeant. Vt enim dictum est, cælum agit in hæc inferiora, non solum per motum, & lucem, sed etiam per alias qualitates. a dictus

Ad sextum dicendũ, quod grauia, & leuia mouẽtur, à generante, per hoc, quod dat eis formam, per quam mouentur ad locum: sicut sagitta dicitur moueri à proiiciente, quatenus illi imprimit impulsum, & idcirco sicut sufficit in motu proiecti, vt mouens, & motum sint simul in principio motus: ita & in motu grauis, & leuis: nisi quod generans mouet graue, & leue per alterationem; & proiiciens mouet proiectum sine vlla alteratione, imprimendo motum mediante aere. & ex his patet ad 8. 7 phys. l. 1. 1 de po. a. 11 a. d. 13 c. l. 19.

Ad septimum dicendum, quod magnes trahit ferrum immediate alterando aerem, & mediante aere ferrũ: nisi quod non eodem modo agit in ferrum, quo in aerem, sicut sol calefacit sublunaria per orbes intermedios, qui non sunt capaces caloris, sed alterius qualitatis: & piscis obstupefacit manum piscatoris mediante rete, quod non est capax talis effectus, 7 phys. t. 2. d. n. q. 1. a. 2. ad 6

ſed alterius. & ratio eſt quia agens agit ſecundum diſpoſitionem paſſi.

5 ut 8 7.c. Ad nonum dicendum, quod duæ partes eiuſdem corporis ſunt continuæ in ratione quantitatis, ſed in natura ſubiecti, vt dictum eſt; & hoc ſufficit ad hoc, vt poſſint agere ad inuicem.

2 de ani l. 15 Ad decimum dicendum, quod etiam in actione obiecti, quæ eſt intentionalis, & non realis, verum eſt, quod requiritur contactus inter agens, & patiens: color enim, qui eſt obiectum viſus, vt dicit Philoſophus 2. de ani. t. 74. mouet diaphanum in actu, puta aerem, vel aliquid huiuſmodi, & ab hoc mouetur ſenſitiuum, id eſt organum viſus ſicut à corpore ſibi continuato: corpora enim non ſe immutant niſi ſe tangant.

de ſenſ. l. 16. Ad vndecimum dicendum, quod totum medium inter ſolem, & terram eſt vnum illuminatum, & vna illuminatio, non autem plura illuminata, & plures illuminationes.

QVÆSTIO XL.

De Actione.

Deinde conſiderandum eſt de actione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR DVO.

Prima vtrum idem poſſit agere in ſeipſum.
2 Vtrum ſimile poſſit agere in ſimile.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum idem poſſit agere in ſeipſum.

9 met l. 9 p. 1 de gen. l. 19 & 23. VIdetur quod idem non poſſit agere in ſeipſum. Dicit enim Philoſophus 9. met. t. 2 & p. de gen. t. 48. 49. & 50. quod idem non poteſt pati à ſeipſo, & t. 77. quod agens & patiens debent eſſe loco, & ſubiecto diſtincta, ergo idem non poteſt agere in ſeipſum.

8 phyſ l. 9. & 2. 2 Præterea philoſophus 8. phyſ. t. 40. & 46 dicit, quod idem non poteſt eſſe mouens, & motum, quia ſic, cum in quantum eſt mouens, ſit actu, in quantum motum ſit in potentia, idem ſimul erit calidum, & non calidum, quod implicat, ergo idem quod prius.

1 de ge l. 19 3 Præterea agens debet eſſe aliquo modo diſſimile patienti, nam ſi eſſent omnino ſimilia, non eſſet maior ratio cur vnum ageret, & alterum pateretur; ſed idem neque eſt ſimile, neque diſſimile ſibi, ſed alteri, ergo idem non poteſt agere in ſeipſum.

9 met. l. 7. 4 Præterea 9. met. t. 13. definitur potentia actiua, quod ſit principium tranſmutationis in alio prout eſt aliud; ſed idem non poteſt eſſe aliud à ſeipſo, ergo idem non poteſt agere in ſeipſum.

7. de pot. a 8 ad p. 5 Præterea cuiuſlibet patientis ad agens eſt relatio realis, & è conuerſo; ſed relatio realis requirit terminos realiter diſtinctos, vt dictum eſt, ergo idem non poteſt agere in ſeipſum; eiuſdem enim ad ſeipſum non eſt relatio realis.

8 phyſ l. 11 3 de ani l. 8. 6 Præterea philoſophus 3. de anim. t. 17. ex eo, quod oportet agens eſſe diuerſum à patiente, cum illud ſit iſto nobilius, nam hoc habet rationem materiæ, illud efficientis, quæ duo nunquam in idem ſpecie, & numero coincidunt, docet in anima eſſe intellectum agentem, & patientem.

2 de ge. l. 9. 7 Præterea 2. de gen. t. 54. dicitur, quod materiæ eſt pati, & moueri; mouere autem, & facere eſt alterius potentiæ, ergo idem non poteſt agere in ſeipſum, alioqui materia, & efficiens coinciderent in idem numero, quod negat Philoſophus.

Sed contra eſt quod Philoſophus 9. met. t. 2. dicit quod eſt vna potentia actiua, & paſſiua: dicit enim quod aliquis dicitur habere potentiam patiendi eo quod habet potentiam, vt aliud patiatur ab ipſo, ſed ex eo quod aliquis habet potentiam actiuam, habet potentiam, vt aliud patiatur ab ipſo, ergo eadem erit potentia actiua, & paſſiua, & per conſequens idem erit agens, & patiens, & ſic idem aget in ſeipſum. 9 met l. 9.

2 Præterea dicit Philoſophus 2. de anima t. 47. & de motu animal. c. 3. quod idem poteſt nutrire, & augere ſe; ſed nutritio & augmentatio ſunt actiones quædam, ergo idem poteſt agere in ſeipſum. 2 de ani l. 9. de motu an. l. 3.

3 Præterea 8. phyſ. t. 27. dicit Philoſophus, quod eorum, quæ mouentur per ſe, alia mouentur à ſe ipſis, ſicut animata: alia vero mouentur ab aliis, ſicut inanimata, ergo idem poteſt pati à ſeipſo. 8 phyſ l. 7.

4 Præterea aqua ſe reducit ad priſtinam frigiditatem; ſed talis reductio fit per actionem, ergo idem poteſt agere in ſeipſum.

5 Præterea in antipeſtaſi eadem qualitas ſe auget, vt patet in grandine, quæ generatur ob circunſtantem calorem, quem fugiens frigus ſe ipſum auget, Similiter in calce, quæ efferueſcit ſuperinfuſa aqua, & aliis exemplis idem probari poteſt, ergo idem poteſt agere in ſe ipſum.

Reſpondeo dicendum, quod idem ſecundum idem non poteſt eſſe agens, & patiens, ſed neceſſario debẽt agens, & patiens inter ſe differre, quod multipliciter poteſt eſſe manifeſtum, & primum quidem ex ratione paſſionis, & actionis; nam de ratione actionis eſt eſſe actum ab agente in aliud; de ratione vero propriæ paſſionis eſt eſſe actum huius ab alio, ſicut pati eſt ſuſcipere aliquid ab alio, idem autem non poteſt eſſe aliud à ſe, quare nec idem poteſt eſſe agens, & patiẽs ſecundum idem. præterea ex ratione potentiæ actiuæ, & paſſiuæ: hæc enim eſt principium patiendi ab alio, illa verò principiũ tranſmutandi aliud; ideo vero non patitur aliquid à ſe ipſo, quia, vt dicit Philoſophus 9. met. t. 2. per ſe loquendo alicui vni, & eidem ineſt vnum tantum principium, puta vel agendi, vel patiendi, cui enim ineſt principium agendi, non ineſt principium patiendi, niſi ſecundum accidens, ſicut cum medicus ſanat ſe ipſum, ſanat enim ſe non vt medicum, ſed vt infirmum. Demum idem patet inductione in omnibus actionibus, tam iis, quæ ſunt communes rebus animatis, & inanimatis, quam iis, quæ ſunt propriæ animatorum. Communes autem vtriſque ſunt generatio, & alteratio. & quidem ſi loquamur de generatione, manifeſtum eſt, quod nihil poteſt ſeipſum generare, vt dicit Philoſophus 2. de ani. t. 42. & ratio eſt, quia quod generat iam eſt, quod vero generatur nondum eſt, impoſſibile autẽ eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe. Si vero loquamur de alteratione, cum hæc duplex ſit, perfectiua, & corruptiua, ſi ſermo ſit de perfectiua, cuiuſmodi eſt illa, qua elementum recuperat priſtinam qualitatem deperditam, vt aqua frigiditatem, quam per calefactionem amiſerat, ſicut huiuſmodi alteratio, vt dictũ eſt, nõ fit propriè per actionẽ, vel tranſmutationẽ, cũ qua tamen omnis actio corporea cõiuncta eſt, vt dictum eſt, ſed per naturalem quandam reſultantiam, ſicut ex vno naturaliter reſultat aliud, vt ex luce color: ita neque etiam exigit propriè aliquid, quod ſit agens, & patiens. Neque vero dari poteſt actio directa, qua qualitas in ſubiecto perfectiue ſe alteret ſe augendo, quia nullum accidens actione

8 phyſ. l. 5. li met l. 9 2. a. q 59. a 3.

9 met. l. 2.

2 de ani l. 9 de motu ani.

q 6. log. a. 2. & q 9 phyſ. a. 4.

directa potest effectiue agere in suum subiectum, sed tantum formaliter, quia quod patitur, est potentia ens, [p 1. 83. a. aug] quod autem subiicitur accidenti, iam est actu ens secundum illud accidens. si vero loquamur de corruptione, hæc necessario exigit distinctionem inter agens, & patiens; nam corruptio non contingit, nisi vbi est contrarietas: contraria autem enim non possunt eidem inesse, vt dictum est, quia nunquam corrumpitur aliquid nisi propter victoriam corrumpentis super ipsum ea [T. 59 corrup. lib. 2. & 4.] debilitate virtutis eius. impossibile autem est eidem competere virtutem debilem, & multam seu firmam. Propriæ autem actiones animatorum sunt nutritio, augmentatio, sensatio, & intellectio. & primæ quidem duæ necessario requirunt agens, & patiens distincta subiecto, nam eatenus viuens seipsum nutrit, & auget, quatenus per virtutem in se existentem alterat alimentum, quod deinde in fine alterationis simile factum viuenti, conuertitur in eius substantiam. Nutritio enim est actio viuentis in alimentum, per quam [q 17 de aug. a. p. 1. &] viuens in suam substantiam illud conuertit; & idem dico de augmentatione sumpta pro aggeneratione; nam idem cibus alteratus à viuente, & in carnem conuersus inquantum est caro nutrit, inquantum caro [de mot. ani. a. 1.] quanta auget vt dictum est. Sensatio autem requirit agens efficienter, & patiens realiter distincta, nam effectiua sensationum sunt obiecta ad extra, vt dicit Philosophus 2. de ani. t. 59. agens autem formale, seu principium eliciuum sensationis non exigit realem [q 57.] distinctionem sui à principio materiali receptiuo eiusdem, nam huiusmodi principium eliciuum est anima, vt dicitur 2. de ani. t. 8. principium autem rece- [2 de ani. l. 7.] ptiuum est eadem anima seu potentia, non enim datur sensus agens, & sensus patiens, sed idem sensus agit, & patitur, vt dictum est; & idē dico de appetitione; nisi [2 de ani. l. 7.] quod totale patiens sensationis, & appetitionis est anima, vel potentia animæ, at totale agens productiuū non est sola anima, vel eius potentia, sed respectu [q 63 de ani.] sensationis sunt species sensibiles, vel intentionales: & idem dico proportionaliter de intellectione; appetitionis vero, sicut & volitionis præter animam, vel [p q 84. a. p. 2. & 3.] potentiam, principium productiuum est obiectum cognitum, seu cognitio obiecti, vt dictum est. Vnde [q 100 de ani. a. p.] manifestum est quomodo verum sit quod idem possit agere in seipsum, & quomodo non.

Ad primum ergo p. p. dicendum, quod tantum probat obiectio, quod idem per se, & proprie agere in [loc.] seipsum non potest, quod verum est, vt dictum est, de actione directa, & eodem modo respondendum est ad reliqua obiecta eiusdem partis.

Ad primum 2. p. dicendum, quod dupliciter dicitur aliquid habere potentiam passiuam, seu patiendi. Vno modo communiter, & improprie, ex eo nimirum, quod habet potentiam, vel aliud patiatur ab ipso, & hoc modo potentia passiua est vna, & eadem realiter cum potentia actiua, ex eo enim, quod aliquid ha- [9 met. l p.] bet potentiam actiuam, habet potentiam, vt aliquid patiatur ab ipso. Alio modo aliquis potest dici habere potentiam passiuam, & patiendi proprie, videlicet quia ipsum per se habet potentiam vt patiatur, & hoc modo potentia actiua, & passiua sunt quodammodo vna, quodammodo non, sunt enim vna potentia, vnitate ordinis, cum vna ordinetur ad alteram, non sunt vna potentia realiter, quia potentia actiua, & passiua, vt dicit Philosophus 9. met. t. 2. & p. de gen. t. 77. sunt in diuersis subiectis.

Ad secundum dicendum, quod viuens dicitur se nutrire, & augere, quatenus conuertit in se alimentum, [loc.] in quod agit, ipsum alterando, & disponendo ad prædictam conuersionem, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quod motus localis non est actio, de qua agimus, vt dicitur p. de gen. t. 45. vbi Philosophus dicit, quod mouere est quid superius ad agere, nam omne agens, est mouēs non tamen omne mouens est agens, cuiusmodi est mouens localiter.

Vel dic, quod etiam in motu locali verū est, quod [p. de gen.] idem non potest mouere seipsum secundum totum, vt probat Philosophus 8. phys. à t. 40. duabus rationibus, & primum quidem, quia mouentis seipsum simul, & semel est vnus numero motus, si igitur hoc modo aliquid moueat seipsum, quod totum moueat totum, sequitur, quod idem erit mouens, & motum secundum vnum, & eundem motum, siue sit loci mutatio, siue alteratio, quod videtur inconueniens, quia mouens, & motum habent oppositionem ad inuicem, opposita autem non possunt eidem inesse secundum idem: vnde non est possibile, quod secundū eundē motum sit aliquid idem mouens, & motū. cum enim aliquid simul mouet, & mouetur, alius est motus, secundum quem mouet, & alius, secundum quem mouetur, sicut cum baculus motus à manu mouet lapidem, alius numero est motus baculi, & motus lapidis; vnde sequitur vlterius, quod aliquis docebit, & docebitur simul secundum vnum, & idem scibile. Et similiter, quod aliquis sanabit, & sanabitur secundum vnam, & eandem numero sanitatem. Deinde, quia id, quod mouetur, est mobile in potentia existens, quia quod mouetur, inquantum est in potentia, & non in actu, mouetur. Ex hoc enim mouetur aliquid, quod cum sit in potentia, tendit in actum: nec tamen id, quod mouetur, est ita in potentia, vt nullo modo sit in actu, quia motus ipse est quidam actus mobilis, inquantum mouetur, sed est actus imperfectus, quia est actus eius, inquantum est adhuc in potentia: sed illud, quod iam mouet, iam est in actu: nō enim reducitur quod est in potentia in actum nisi per id, quod est actu, hoc autem est mouens, sicut calefacit calidum, & generat illud, quod habet speciem generatiuam: sicut hominem generat, quod habet speciem humanam, & sic de aliis. Si ergo totum moueat se totum, sequitur, quod idem secundum idem simul sit calidum, & non calidum, quia inquantum est mouens, erit actu calidum, inquantum motum, erit calidum in potentia: & similiter est in omnibus aliis, & consequenter quod idem sit actu, & potentia, quod est impossibile.

Ad quartum dicendum, quod reductio aquæ ad pri- [ib. c.] stinam frigiditatem non fit per veram, & propriam actionem, sed per naturalem quandam resultantiam, vt dictum est.

Ad quintum dicendum, quod grando non fit per [in phis.] augmentum frigoris, sed per vaporem siccum inclusum in aqua densata ex eo, quod propter circumstantiam caloris guttæ aquæ viuuntur. Inclusa vero aqua calci constringitur, & vnitur exhalatio in calce inclusa, quia fugit contrarium, & præcluditur, ne exhabet, fit autem aqua infusa talis præclusio, quia in extima parte calcis fit quasi gluten, & calx actu habet multam exhalationem, quia fit ab igne, & est in materia sicca, & sæpe calefacit actu aqua sine igne, quod si paulatim illabatur aqua non circundatur calx; quare ex alia parte euolat exhalatio. Ita calx vetus, & dissoluta parum ardet, amissa exhalatione: Vnde calx subcinericia plus ardet, & habet plus exhalationis, alba vero habet plus aeris, qui facit albedinem, vt patet in fumo. Vel dic quod sicut lu- [2 de an. q. p. a. 5. ad 3.] men reflectitur ex opacitate corporis solidi, quod sua densitate obsistit illuminationi, ita & aliæ qualitates obiectu contrariæ qualitatis reflectuntur, & se per actionem reflexam augent.

ARTICVLVS II.

Vtrum simile possit agere in simile.

p. de ge. l. 19. Videtur quod simila non possit agete in simile Dicit enim Philosophus p. de gen. t. 46. quod simile à simili nullum pati potest, propterea quod vnum non magis habet rationem agentis, quam aliud, neque è contra vnum habet magis rationem patientis, quam aliud, ergo simile non potest agere in simile.

ibid. 2 Præterea si simile agit in simile, vbi maior est similitudo, ibi maior est ratio actionis, & passionis, sed nihil est similius alteri, quam idem sibi ipsi, ergo idem à seipso patietur, & seipsum corrumpet, quod est falsum, ergo simile non potest pati à simili.

3 Præterea dicit Philosophus p. de gener. t. 68 p. de ge. l. 22 quod patitur leuiter calidum ab excedenti calido, nō inquantum sunt similia in calido, sed inquantum excedans est magis calidum, & aliud, quod exceditur, est magis frigido permixtum, ergo simile non potest agere in simile.

p. de ge. l. 19 4 Præterea dicit Philosophus p. de gener. t. 50. quod agens, & patiens contraria sunt, sed contraria sunt dissimilia secundum speciem, vt dicitur ibidem, licet sint similia, & eadem genere, ergo idem quod prius.

ibid. & 2. de an. l. c. 5 Præterea dicit Philosophus ibidem, & 2. de an. t. 54 quod omne agens agit, vt assimilet sibi passum, & quod in fina actionis passum est simile, ergo simile non potest agere in sibi simile.

a. p. tec. ad 3. 6 Præterea patiens est in potentia id, quod acto est agens, vt dictum est: Vnde Philosophus p. de gen. t. p. de ge. l. 20 55. dicit, quod patiens ad causam materialem reducitur, quia materia passiua est, agens vero ad principium vnde motus, quod habet actu formam, secundum quam agit, quamque vult communicare agendo, hoc enim est agere: sed simile in qualitate, & gra- q. 2. de pot. a. 7. c. du, licet dissimile io potentia, quia scilicet est densum non habet plures gradus, quam habeat aliud simile, sed rarum, ergo non poterit simile agare in simile.

de motu an. l. 2. 7 Præterea dicit Philosophus de motu animalium ca. 2. quod impossibile est, quod dun contraria æqualia in virtute mutuo agant, ergo simile non potest agere in simile.

p. de ge. l. 19. Sed contra est, qood Philosophus p. de gener. t. 49. dicit, quod id, quod est omnino alterum, & nullatenus idem, non agit in alterum, ergo agens, & patiens debent esse similia, & ita simile aget in simile.

2 Præterea ex duobus luminaribus æqualibos fit Ta. v. lumen a. 13. 14. 15. vnum intensius, sed hoc non potest esse, nisi vnum agat in aliud, ergo simile potest agere in simile.

p. de ge. l. 19 3 Præterea dicit Philosophus p. de gen. t. 46. quod multus, siue magnus ignis corrumpit paruum ignem, quia sont similes, & vnus naturæ, ergo simile potest agere in simile.

4 Præterea ferrum ignitum combutit stuppam ca- op. de Trin. a. 1. ad 5. lidam, sed ferrum ignitum est corpus habens tantum aliquas proprietates ignis, ergo simile potest agere in simile in natura, & gradu.

8. phys. l. 5. 5 Præterea dicit Philosophus 8. phys. t. 80. & 81. quod in maiore quantitate est maior virtus, & ita si augeatur quantitas aeris, habebit aer maiorem virtutem, quam idem aer in minori quantitate existens, sed aer maior, & minor possunt esse similes in qualitate & gradu, ergo simile potest agere io simile, etiam si conueniant in qualitate, & gradu.

Respondeo dicendum, quod aliquomodo simile agit in simile, aliquomodo non. Ad cuius euidentiam p. de ge. l. 19 sciendum, quod quia non quæcunque apta nata sunt agere, & pati ad inuicem, sed solum illa, quæ sunt contraria, vel habent contrarietatem, necesse est quod agens, & patiens in genere naturali sint eadem, & similia, seu quod in materia communicent; impossibile enim est, quod ea, quæ non communicant in materia, agant, & patiantur ad inuicem, vt patet tum inductione in naturalibus; qoia enim linea, & albedo non communicant in materia, impassibilia sunt ad inuicem, nisi forte per accidens, sicut quando linea fit alba, vel nigra: & ratio est, quia illa, quæ non sunt contraria, nec ex contrariis, non transmutant se ad inuicem, vt dicit Philosophus p. de gener. t. 49. contraria vero debent cōuenire in materia, hæc enim per corruptionem vnius contrarij alterius actione peractam abiicit vnam formam, & aliam induit. præterea, debent esse dissimilia, & diuersa specie, & contraria, qood similiter patet, tum inducendo in singulis, corpus enim natū est pati à corpore, quod est eiusdem generis in substantia, si tamen communicent in materia: similiter & sapor natus est pati à sapore, & calor à calore, quæ sunt eiusdem generis in qualitate, & vniuersaliter res eiusdem generis à rebus naturalibus eiusdem generis; tum ratione, quia quæcunque agunt, & patiuntur ad inuicem, sunt contraria: contraria autem sunt in eodē genere, vt probatur 10. met. t. 14. & diuersa specie. Deinde quia omne agens intēdit semper assimilare sibi passum, ergo in principio actionis debet esse dissimile; & in fine actionis simile, vt manifeste constat in augmentatione viuentis, vt dictum est. demum quia actio agentis, naturalis pro- q. 77. a. 7. 8. phys. l. 21. 2. q. 119. a. 1. c. portionatur naturæ agentis, tanta enim procedit calefactio, quantus est calor, nullum enim agens naturale nititur ad agendum id, quod excedit suam facultatem. Vnde manifestum est, quod simile non potest agere in simile: soluenda tamen sunt obiecta vtriusque partis, vt videatur quid probent.

Ad primum ergo p. p. dicendum, quod simile in qualitate, & gradu, atque adeo omnino simile non potest agere in simile, vt dictum est, & hoc probat p. de ge. l. 19 auctoritas Philosophi, eodemq; modo dicēdum ad 2. sunt enim hæc duo obiecta Philosophorum asserentium agens, & patiens debere esse omnino dissimilia, quorum positio externus non est vera, quatenus in agente, & paciente considerauerunt tantum terminum, & formam; sicut è contra asserentes agens, & patiens debere esse similia, considerauerunt eadem tantum secundum materiam; cum tamen oporteat considerare naturam actiuorum, & passiuorum ea vtraque parte, scilicet tam ea parte terminorum, quam ex parte subiecti, siue tam ex parte materiæ, quam ex parte formæ, quod idem est, & ex his patet etiam ad 4. 5. 6. 7.

Ad tertiom dicendom, quod obiectio procedit in p. de ge. l. 22 habentibus contrarium, & tantū probat, quod in his agens, & patiens dabent esse dissimilia secundum speciem, & quod ratio agendi est contrarietas formæ, quod verum est.

Ad primum a. p. dicendum, quod Philosophus lo- in c. co citato tantum probat, quod quæ sunt omnino dissimilia, ita vt non communicent in eadem materia, non possunt mutuo agere, & pati, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quod magnus ignis non corrumpit paruum propter similitudinem, quam ha- p. de ge. l. 19 bent, sed propter contrarietatem in qualitate ipsorum, magnum enim contrariatur paruo.

3. d. 14. q. p. a. p. ad 2. q. p. Ad tertium dicendum, quod lumina vel sunt eiusdem intensionis, vel diuersæ, si sunt diuersæ, ita vt vnum sit maius, alterum minus, quia diuersa luminaria nata sunt informare easdem res, & sunt eiusdem rationis in illuminando, ideo affectus minoris lucis nõ perficitur, sed subiectum repletur luce maiore; vnde impeditur effectus alterius: sic ad præsentiam solis lux stellarum obscuratur, & euacuatur; & lumen solis offuscat lumen candelæ. Si vero sunt eiusdem intensionis, producent tamquam vnum totale agens vnum effectum, & vnum numero lumen, quia duo accidentia eiusdem speciei nõ possunt esse in eodem subiecto. Verum est tamen, quod lumen productum à duobus luminosis, & intensis est maioris efficaciæ, quam si ab vno tantum produceretur; nam idem effectus non potest naturaliter fieri à duabus causis efficientibus completis, & perfectis, vt dictum est.

capz. p. d. 7. q. 2. a. 1. ad p. Adæ 3. Flãd. 5 met. q. 9. a. 7.

q. 14 a. 5. Ad quartum dicendum, quod ferrum ignitum habet proprietates ignis, & ratione multitudinis caloris potest ignire. densum enim calidum vt octo potest agere in calidum vt sex rarum, & illud ignire: & ratio est, quia densum habet maiorem actiuitatem, vnde potest augere calorem calidi rari: ideo autem habet maiorem actiuitatem, & virtutem, primo quia habet plures partes materiæ calidas. in maiore autem quantitate maior virtus existit, vt dicitur 8. phys. t. 80. & virtus vnita fortior est seipsa dispersa, vt dicit Philosophus p. meteor. vbi propterea docet in antiperistasi cum frigidum circumstat calidum, si non potest omnino ipsum extinguere, illud congregat, & sic ex congregatione calidi vigoratur & fortificatur effectus eius. Secundo quia tales partes sunt omnes magis approximatæ passo, & ideo debent producere maiorem effectum, agens enim producit intensiorem effectum, in subiectum sibi proximius, quam in remotius, vt sæpe dictum est.

8 phys. l. 10. p. met. l. 14. & l. 16.

ad ob. præc. Ad quintum dicendum, quod obiectum probat id, quod dictum est, quod actum is formæ non solum sumitur ex intensione formæ, sed etiam ex particulari formæ, & maiori approximatione partium agentis ad passum, vt dictum est.

QVÆSTIO XLI.

De reactione.

Deinde considerandum est de reactione.

CIRCA QVÆ QVÆRITVR.

Vtrum omne agens agendo repatiatur.

ARTICVLVS.

Vtrum omne agens agendo repatiatur.

p. de ge. l. 19. Videtur quod non omne agens, dum agit, repatitur, & consequenter quod non omne patiens, dum patitur, reagit. Dicit enim Philosophus p. de gener. t. 50. quod ea tantum nata sunt agere, quæ sunt inuicem contraria, sed contrarium inuentum in subiecto eatenus resistit actioni agentis, quatenus præstat impedimentum in ipso susceptibili ad receptionem formæ, quod fit sine vlla reactione, & repassione agentis, ergo non omne agens, dum agit repatitur.

4. d. 11. q. p. a. 1. q. 9. ad 2. d. 15. q. p. a. p. q. p. a. 1. q. 1. de pot. a. 4. ad 15.

2 Præterea cœlum agit in hæc inferiora, vt dicit Philosophus 2. cæli t. 42. & p. meteor. c. 2. sed cælum est inalterabile, & impassibile, vt dicitur p. cæli t. 21. ergo non omne agens dum agit, repatitur. Sed dices, quod corpora cælestia non communicant in materia cum corporibus inferioribus, & ideo in illa agunt, sed ab illis non patiuntur. 2. cæl. l. 10. p. met. l. p. cæl. l. 7.

Sed contra dicit Philosophus lib. de motu animal. quod actio non prouenit, nisi agens sit potentius passo; dicit enim, quod si contraria sint æqualis virtutis, non possunt agere ad inuicem: sed si debet vnum agere in aliud, oportet, quod illud excedat in virtute, ergo non omne agens communicans in materia cum passo potest ab illo repati. p. de ge. l. 9. de motu animal.

4 Præterea si omne agens, dum agit, patitur, sequitur, quod numquam agens potest in se conuertere passum, quod est falsum: sequela vero probatur, quia non potest forma substantialis introduci, donec inducti sint octo gradus qualitatis, & dispositionis; at hi gradus, cum sint effectus virtutis agentis, præsupponunt in agente eosdem gradus eiusdem qualitatis: sed si agens dum agit, patitur, necessario perdit aliquos gradus, vel aliquam partem gradus, & ita non potest habere omnes octo gradus, & per consequens non potest inducere formam substantialem in passum.

5 Præterea si agens, dum agit, patitur, sequitur idem per se moueri duobus motibus contrariis, quod est impossibile, sequela autem probatur, quod vel agentia sunt mediata, & tunc cum agant per medium, tunc medium simul mouebitur duobus motibus contrariis, puta calefactionis, & frigefactionis: vel sunt immediata, & tunc, cum totum agat in partem totius passi sibi proximiorem, talis pars, cum in alteri sit compati dissimilis, ab illa simul patietur motu contrario illi, quem recipit & patitur ab agente, & ita sequitur, quod eadem pars simul mouebitur duobus motibus contrariis.

Sed contra est, quod Philosophus p. de gen. t. 55. dicit, quod sicut in mouentibus primum non mouetur, dum mouet, sed vltimum, ita & in efficientibus primum, dum agit, non patitur, sed vltimum. p. de ge. l. 9.

2 Præterea 3. phys. t. 8. dicit Philosophus, quod multa agunt & patiuntur ad inuicem, inquantum scilicet vtrumque est in potentia, & actu respectu alterius secundum diuersa. 3. phys. l. 4.

3 Præterea dicit Philosophus 3. phys. t. 16. quod omne mouens in mouendo mouetur: sed hoc est agẽs repati, & passum reagere, ergo omne agens, dum agit, repatitur. 1. phys. l. 4.

Respondeo dicendum, quod necesse est, dicere, quod omne agens communicans in materiam cum passo, dum agit, patitur, secundum eandem contrarietatem, & partem; quod potest esse manifestũ ex multis, & primo ex ratione actus, & potentiæ, quæ in eodẽ subiecto inueniuntur. quia enim quædam eadem sunt & in potentia, & in actu, licet non simul, aut secundum idem: ex hoc sequitur, quod multa agunt, & patiuntur ad inuicem, inquantum scilicet vtrumque est in potentia, & actu respectu alterius, secundum diuersa, & quia omnia corpora inferiora naturalia cõmunicant in materia, ideo in vnoquoque est potentia ad id, quod est actu in altero: & ideo in omnibus talibus aliquid simul agit, & patitur, & mouet, & mouetur, quia secundum eandem partem, & contrarietatem agendo patitur, & mouendo mouetur: sicut ignis, cum agit in ligna, patitur inquantum ingrossatur per fumum, quia flamma non est nisi fumus ardens. Quãquam non ex eo præcise, quod mouet, conuenit mouenti quod moueatur, vt dicit Philosophus 3. phys. t. 16. sed ex hoc, quod mouet tangendo, quia mouere 3. phys. l.

est agere ad hoc, quod aliquid moueatur. Id autem, quod sic à mouente patitur, mouetur, sed hoc quod est agere, facit tactu, nam corpora tangendo agunt: vnde sequitur, quod simul & patiatur, quia quod tangit, patitur, dummodo & ipsum ab eo, quod patitur tangatur, vt contingit in his, quæ communicant in materia, quorum vtrumque ab altero patitur, dum se tangunt. Secundo idem constat ex differentia inter primum agens, & vltimum, nam illud est impassibile, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 55. hoc vero patitur ab eo, in quod agit. Tertio ex miatione, nam hæc contingit ex eo, quod elemẽta mutuo agũt, & patiũtur secundum eãdem partem, & cõtrarietatem, & secundum illam se refrangunt. Vnde manifestum est, quod omne agens in materia cum passo communicans agendo repatitus.

p. de ge. l. 50. — p. de gen. l. vlt.

Ad primum ergo dicendum, quod contrarium dupliciter resistit alteri. Vno modo agendo in alteiũ, & hoc modo corpora inferiora communicantia in materia ratione sensibilium qualitatum sibi inuicem resistunt. Altero modo, præstando impedimentum in ipso susceptibili ad receptionẽ formæ, quomodo cõtrarium impedit formaliter, & non actiue, ne suum contrarium in subiecto recipiatur; inquantum facit potentiam non esse propriam illius formæ.

ad 27. q. p. a. 3. q. 5. ad 3.

Ad secundum dicendum, quod cælum non communicat in materia cum inferioribus, & ideo non tangitur ab illis, nec consequenter patitur, licet in illa agat.

1 phys l. 4.

Ad tertium dicendum, quod agentia contraria, si fuerint omnino æqualia secundum virtutes suas, secundum quas agunt, & patiuntur, impossibile est quod vnum agat in aliud primo, quamuis possit in ipsum agere secundum partem.

de motu anim. l. 2.

Ad quartum dicendum, quod sicut augmentatio non continue, & semper fit, vt inquit Philosophus p. de gen. t. 42. quia virtus speciei debilitatur, cum sit in materia contrarietati subiecta, vnde quando non potest amplius tantum conuertere de nutrimento, quod fit in potentia non solum ad speciem, & ad maiorem quantitatem, sed nec etiam ad æqualem, tunc fit diminutio quantitatis, & tunc conseruatur species in quantitate minori, & finaliter etiam cessat species: sicut si aqua magis, & magis vino misceatur, fiet vinum aquatum, & finaliter vinum corrumpetur, & fiet totaliter aqua: ita similiter in mutua actione contrariorum, contrarium potentius ita debilitabit actionem patientis, vt tandem non possit agere, & interim recuperabit suos gradus deperditos, quibus recuperatis poterit deinde contrarium in se conuertere.

p. de ge. 17.

Ad quintum dicendum, quod nullum sequitur absurdum ex reactione: nam si contraria mutuo agentia, & patientia sint mediata; vel hæc sunt æqualis intensionis, scilicet ambo, vt octo, & tunc medium prope calidum efficietur calidius, & prope frigidum frigidius: & tunc pars calidior aget in partem frigidiorem, tamquam in suum contrarium sibi immediatum, si vero sint inæqualis intensionis, tunc agens potẽtius plus de medio in se conuertet, & mediante illo aget in reliquum conuersum in alterum contrarium, & sic fient similiter agentia immediata, si vero contraria sint immediata, tunc pars passa non mouetur duobus motibus contrariis, quia cum vna sit actio totius corporis, quandiu totum agit, pars non repassa non agit in passam, quia tunc essent duo tota, & non vnum, manifestum enim est, quod corpus alterans non alterat solum secundum suam extremam superficiem, qua tangit corpus alteratum, sed secundũ suam totam profunditatem, & grossitiem, cuius signũ est, quod corpus tenue nõ est ita efficax ad alterandũ, sicut corpus habens profunditatẽ, vel grossitiem supposita identitate naturæ. Et ratio huius est, quia agens agit quatenus est actu, pars autem in continuo sicut non est actu, sed tantum in potentia, & sicut non est vna actu, sed tantum in potentia, ita nec agit, sed tantum totum: tunc autem incipiunt fieri duo tota, quando agens incipit separari ab altero, nam tunc desinit agens agere in passum, sed reflectit suam actionem supra partem passam ad illam ab hoste vindicandam.

2. cæli l. 10. — phys. l. vlt.

QVÆSTIO XLII.

De mixtione.

Deinde considerandum est de mixtione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR SEPTEM.

Primo, Vtrum mixtio sit possibilis.
2 *Vtrum mixtio recte definiatur à Philosopho.*
3 *Vtrum ad productionem mixti necessario requirantur plura elementa.*
4 *Vtrum in mixto maneant actu elementa secundum formas substantiales.*
5 *Vtrum in mixto maneant elementa secundum proprias qualitates.*
6 *Vtrum forma accidentalis mixti sit qualitas simplex, an vero sit composita.*
7 *Vtrum dari possit mixtum æquale ad pondus.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mixtio sit possibilis.

Videtur quod mixtio non sit possibilis, Dicit enim Philosophus p. de gen. t. 89. & 2. de gen. t. 84. quod miscibilia debent habere æquales virtutes, & potentias, sed vbi est æqualitas virtutum, ibi non est actio, vt dictum est, quia cum tanta sit virtus resistendi, quanta agendi, nec agent, nec patientur ad inuicem, & ita non fiet mixtio præterquam quod si miscibilia adæquantur in mixto, non magis inclinabitur illud mixtum sursum, quam deorsum, vel ad aliquam aliam loci differentiam, cum nullum sit in ipso prædominans elementum, ergo mixtio non est possibilis. p. de ge. l. vlt. 2. de ge. l. 8. de motu anim. l. 2. — q. 41. arg. 4.

2 Præterea non est mixtio possibilis, nisi concurrant elementa ex propriis locis, nam mixtio definitur à Philosopho, quod sit alteratorum elementorum vnio; sed hoc est elementis violentum, nam, cum naturaliter moueantur ad propria loca, nõ nisi violenter ex illis possunt recedere, vt in 2. cæli habetur, ergo mixtio non est possibilis. p. de gen. l. vlt. a. d. 14. q. p. a. 5. arg. 4.

3 Præterea quando miscibilia veniunt ad mixtionem, aut manent sicut prius in forma, & specie, aut non manent, sed corrumpuntur ambo, vel alterum: si ambo manent in forma, & specie, sicut prius, & non alterantur, tunc non sunt magis mixta, quã prius, sed consimiliter se habent: si autem alterum corrumpatur, nec etiam tunc erit mixtio, sed corruptio vnius, & conseruatio alterius non corrupti: si autem ambo inuicem corrumpuntur, tunc etiam non erit mixtio, quia non possunt esse mixta, quæ nullo modo sunt entia, ergo. p. de ge. l. a. 4. 2. de gen. l. 8.

4 Præterea mixtio neque est generatio, neque augmentatio, neque alteratio, vt dicitur p. de gener. ibid. p. de gen.

à tex. 83. sed si esset possibilis, esset in aliqua specie mutationis ex prædictis, ergo mixtio non est possibilis.

5 Præterea si mixtio est possibilis, cum quælibet pars mixti sit mixta, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 83. in qualibet parte essent omnia elementa, & sic daretur penetratio corporum naturaliter: sed hoc est impossibile, ergo mixtio non est possibilis.

p. de gen. t. 24. 6 Præterea mixtio, vel terminatur ad substantiam, vel ad accidens, non primum, quia sic esset generatio, contra Philosophum p. de ge. t. 83. neque secundum, quia sic esset, vel ad quantitatem, vel ad qualitatem, vel ad vbi, & sic esset vel augmentatio, vel alteratio, vel motus localis, quod negat Philosophus loc. cit. ergo mixtio non est possibilis.

7 Præterea mixtio deberet fieri per miscibilium diuisionem, sed talis fieri non potest; nam vel diuiduntur in omnem sui partem & hoc est impossibile, nam cũ miscibilia sint elemẽta, quæ sunt homogenea, & cõtinua, non possunt diuidi in omnem partem; vel diuiduntur tantum in partes minimas, & hoc etiam esse non potest, nam vel erunt minima quoad sensum, & sic non erit mixtio: vel quoad veritatem, & sic erit iuxta positio, & non mixtio, vt dicit Philosophus p. de gener. ergo mixtio non est possibilis. (ibid.)

p. de gen. t. vlt. Sed contra est, quod Philosophus p. de gen. t. vltimo definit mixtionem, sed definitio, & quodquid rei supponit quod sit illius, atque adeo rem esse possibilem, ergo mixtio est possibilis.

ibid. 2 Præterea posita causa necessaria, & non impedita ponitur effectus, sed causa mixtionis, puta passio, & actio mutua contrariorum, vt dicit Philosophus in p. de gener. t. vlt. datur in rerum natura, vt patet per se, ergo & datur mixtio, & sic est possibilis.

p. de gen. t. 24. 25. Respondeo dicendum, quod sermo negantium dari mixtionem quærere videtur differentiam mixtionis à reliquis mutationibus, manifestũ enim est, quod si est mixtio, oportet eã differre ab aliis motibus, cognita enim differentia eius à cæteris mutationibus, proposita dubitatio dissoluetur. Differt ergo mixtio à generatione, & corruptione, cum enim lignũ in ignẽ conuertitur, non dicitur misceri cum igne, nec ignis cum ligno sed ignis dicitur generari, & lignum corrumpi. Differt etiam ab alteratione, vt patet, tum in artificialibus, nam figura non miscetur ceræ, neque quantitati, quia vtrumque eorum manet saluatum, id est distinctum in suo effectu: tum in naturalibus, quia nec albedo miscetur corpori, cum vtrumque maneat, nec albedo miscetur disciplinæ, nec accidens accidenti, nam omne miscibile oportet prius esse per se, & postea misceri, accidentia autem non possunt esse per se, quia nullum accidens est separabile à subiecto; differt etiam ab augmentatione, non enim dicimus cibum misceri corpori cibato, quia cibus conuertitur in dominans corpus, quod manet secundũ formam, neutrum autem miscibilium ita manet sicut corpus cibatum, id est indiuisum, & specie nullo modo alteratum. Verum quoniã mixtio ad generationem mixti ordinatur, licet non sit generatio, vt dictum est, propterea sciendum est, quod miscibilia puta elementa, quæ concurrunt ad mixtum cõstituendũ, aliquo modo sunt in mixto, aliquo modo nõ, sunt in mixto actu secundũ proprias materias, & virtutes, non tamen sine aliqua alteratione, nõ enim corrumpuntur omnino, sicut contingit in generatione, & corruptione, nam saluatur virtus eorum; sunt autem in potentia secundum formas substantiales, quia hæ corrumpuntur ad aduentum formæ mixti. Vnde manifestum est dari mixtionem, nedum possibilẽ esse.

Ad primum ergo dicendum, quod, quia omnis mixtio naturalis est propter generationem, non sic sunt intelligenda verba Philosophi, quod in mixto sit æqualitas virtutum, & potentiarum, vt ratio procedit; sicut nec oportet quod ibi sit æqualitas quantitatis ipsorum miscibilium, sed est intelligendum, quod ibi sit qualitas proportionis, quam requirit forma rei generandæ, propter quam est mixtio. p. de gen.

Ad secundum dicendum, quod corpora inferiora præter motus proprios sequuntur quodammodo motum superiorum, & quanto est perfectius corpus inferius, tanto magis consequitur de motu superioris: quod patet ex hoc, quod in corporibus cælestibus orbis inferior præter motum proprium retinet motum superioris orbis, quo defertur, ita etiam est in elemẽtis, quod ex motu cælestium corporum aliquid consequuntur de motu circulari, præter motus proprios naturales, quod euidentissime apparet in fluxu, & refluxu maris, qui sequitur motum lunæ: non tamen hoc fit per motum violentum, quia dicit Comment. in 4. cæli quod motus, quibus elementa sequuntur impressiones corporum cælestium, non sunt violenti, cum sit secundum naturalem ordinem corporum, quod inferiora impressionem superiorum sequantur, & tanto plus, quãto perfectius fuerit in natura corpus inferius: & per hunc modum ex impressione cæli mouentis elementa ad mixtionem, aqua subingreditur terram, vt sit apta ad generationem mineralium, & animaliũ, & plantarum, & exinde in locum proprium naturali motu reuertitur, vt dicitur eccl. p. ad locum, vnde exeunt flumina, reuertuntur. (ad 14. q. 1. ... p. de gen.)

Ad tertium dicendum, quod hæc obiectio quærit modum, quo ex elementis generantur mixta. Ad cuius manifestationem sciendum primo, quod differentiæ accidentales, & tamquam propriæ passiones elementorum, puta calidum, & frigidum, humidum, & siccum sunt contrariæ, & suscipiunt magis, & minus. Sciendum secundo quod quando alterum elementorum fuerit simpliciter actu, & alterum simpliciter in potentia, tunc non potest esse mixtio: quando vero vnum non est omnino actu, nec per excessum prædominatur alteri elemento, tunc generatur quoddã medium, quod nec est simpliciter calidum, neque simpliciter frigidum, sed quodammodo participans naturam vtriusque, & hoc ideo, quia quando elemẽta miscentur, intentiones, siue formæ elementorum corrumpuntur, & remanent in virtute: & tunc illud medium generatum non est sicut in potentia, sicut materia: nec simpliciter alterum elementorum, sed medium inter ea: quod quidem medium diuersificatur, secundum quod diuersificantur virtutes miscibilium: si enim potentia ignis excessit virtutem aquæ, mediũ generatum est magis calidum, quam frigidum, & sic secundum proportionem virtutis vnius elementi ad virtutem alterius, vt si in duplo, si in triplo excessit caliditas frigiditatem, & medium dupliciter est calidius, & tripliciter. Secundum hunc ergo modum erunt mixta ex contrariis elementis, & per compositionem, vel mixtionem, & elementa erunt ex illis per resolutionem, ipsa enim mixta sunt potentia quatuor elementa. His positis dicendũ, quod quia omnia contraria patiuntur ad inuicem, quia quod est actu calidũ est potentia frigidum, & è contra: si ipsa elementa non adæquantur potentiis suis, sed vnum alteri omnino prædominatur, tunc transmutantur ad inuicem, & non fit mixtio, sed corruptio debilioris, & generatio, siue augmentum prædominantis: & quod dictum est de calido, & frigido, intelligendum est similiter in aliis contrariis, scilicet sicco, & humido, sed elementa prius inuicẽ transmutantur in generatione, adæquatis vero potentiis eorũ, secundum quandã pro- (p. de gen. t. 14. & p. de gen. t. vlt.)

portionem generatur quoddam medium, sicut carnes, & ossa, & huiusmodi alia; fit enim mixtum calido secũdũ quid infrigidato, & frigido secũdũ aliquid calefacto, quia in mixto materia vniuscuiusq; contrarij partem capit alterius, quando veniunt ad medium, medium enim est contrarij; medium autem illud non est vnius proportionis tantum, scilicet quod sit per æqualem contrariorum participationem; neque est indiuisibile, id est non est vno modo tantum, sed diuersis modis secundum diuersitatem proportionis cõtrariorum: & sic est medium inter calidum, & frigidum secundum multiplicem proportionem ipsorum. & ita etiam intelligendum inter humidum, & siccũ, quæ secundum mediorum diuersitatem quãdam aliqua proportione conuenientia faciunt carnem, & in alia proportione faciunt os, & in alia faciunt alia, quorum complexiones variantur, sicut est homo cuius complexio maxime vicina est temperamento; & leo, qui est calidæ complexionis, & asinus, qui est frigidæ complexionis. & ex his patet ad obiectionem, manent enim elementa, seu miscibilia, vt dictum est, secundum materias, & secundum qualitates sensibiles, per alterationem, & actionem mutuã elementorum refractas, & ad proportionem quandam redactas, qualem requirit forma mixti, non manent secundum formas substantiales, nam hę corrompuntur, & saluatur tantum virtus illarum. p. de ge. l. 24

Ad quartum dicendum, quod cũ mixtio sit propter formam rei generandæ, dupliciter sumitur mixtio, Vno modo pro vnione elementorum alteratorum, & corruptorum secundum formas substantiales. Altero modo pro generatione mixti participantis virtutes omnium miscibilium, & requirentis ratione suæ formæ æqualitatem proportionis eorundem. & p. de ge. l. vlt.

Ad quintum dicendum, quod mixtio non fit per hoc, quod in eodem loco sint elementa singula secundum materias & formas, nam sic contingeret penetratio dimensionum, sed per hoc, quod elementa contigua inuicem agunt, & patiuntur, donec perueniant ad quandam æqualitatem proportionis secundum calidum, & frigidum, humidum, & siccum, quam requirit forma rei generandæ, nam tunc elementorum formæ corrumpuntur, & producitur mixtum, quod est eiusdem rationis in omnibus suis partibus. Ibid.

Ad sextum dicendum, quod mixtio terminatur ad formam substantialem mixti; neque tamen est generatio, quia in generatione fit transmutatio totius in totum, at in mixtione saluatur virtus elementorum, vt dictum est. de gen. l. ... et 25.

Ad septimum dicendum, quod mixtio non est ex diuisione minimorum, quia in minima simpliciter impossibile est diuidere corpus, ita quod in eis stet diuisio. Si autem minima essent physica, tunc esset cõgregatio, & non mixtio. Fit ergo alio modo mixtio, puta per hoc, quod miscibilia diuidũtur in partes paruas; nam quando parua miscentur paruis, tunc facilius fit mixtio, quia talia facilius, & citius transeunt per se inuicem alterando, sicut quando multum miscetur multo, tunc tardius, & difficilius commiscentur, quia difficilius ad inuicem alterantur, & tardius transeunt per se inuicem, præterea per hoc, quod miscibilia concurrentia ad mixtionem sunt bene terminabilia ad inuicem passiua, quia bene terminabilia cum sint subtilia, & humida, facilius diuiduntur in parua, quæ facilius commiscentur, quam magna, hoc enim est bene terminabile, quod est bene diuisibile in parua. verbi gratia humida, quæ sunt inter cætera corpora bene miscibilia, & hoc ideo quia humidum inter alia corpora, est magis diuisibile in parua, nisi illud humidum sit viscosum, quia sicut dicitur in 4. meteor. partes humidi viscosi coniacent, sicut glutinum propter mixtum eis subtiliter siccum, quod apprehendit vndique humidum, & non sinit elabi oleum. ... e de gel. 25

ARTICVLVS II.

Vtrum mixtio recte definiatur, quod sit miscibilium alteratorum vnio.

VIdetur quod non recte definiatur mixtio, quod sit miscibilium alteratorum vnio. Dicit enim Philosophus p. de gen. t. 84 quod miscibilia sunt actu in mixto tantum secundum virtutes, non autem secundum formas substantiales, quia scilicet tantum saluatur virtus eorum; sed illa, quæ sic remanent in alio, vere in se ratione propriarum formarum corrumpuntur, ergo mixtio non est vnio alteratorum, sed corruptorum. p. de ge. l. 84

2 Præterea per alterationem tollitur qualitas, atque adeo virtus miscibilis: alteratio enim terminatur ad qualitatem, vt dictum est, qua posita in subiecto formaliter corrumpitur qualitas opposita, nam vnum contrarium in subiecto formaliter destruit suum oppositum, sed virtus elementorum, seu miscibilium saluatur in mixto, ergo mixtio non est miscibilium alteratorum vnio. q. 31 a. p. 4 d. 17. q. p. a. 1 q. a p. ad 1. p. de ge. l. 24

3 Præterea vnio est relatio quædam, sed mixtio non est relatio, sed generatio quædam, vt dicit Philosophus 2. de gen. ãt. 46. ergo mixtio non est vnio. Tab. v. vnio. 13.

Sed contra est auctoritas Philosophi, qui p. de ge. t. vlt. definit mixtionem, quod sit miscibilium alteratorum vnio. p. de g. l. vlt.

Respondeo dicendum, quod ex dictis patet, quod mixtio non est nisi miscibilium alteratorum vnio. Cum enim ad hoc, quod sit mixtio, necessarium sit, quod miscibilia non sint simpliciter corrupta, nec sint simpliciter eadem vt prius, debent enim corrumpi quantum ad formas, & remanere quantum ad virtutes, vt supra ostensum est; præterea cum mixtio, vt etiam ostensum est, non sit compositio minimorum secundum naturam, nec minimorum secundum sensum, quia talia minima nõ sũt miscibilia, sed illud est miscibile, quod, cum sit bene terminabile, est actiuũ, & passiuum: & illud, quod miscetur cum tali miscibili facit cum illo mixtum, quod est eiusdem rationis in toto, & in partibus, sequitur quod mixtio sit miscibiliũ alteratorum vnio, proprie nimirum sumendo alterationem, quia hæc solum est intelligenda in virtutibus, siue qualitatibus eorum, nam si sumatur improprie mixtio, est miscibilium alteratorum, id est corruptorum vnio: & sic patet ad primum. p. de gen. l. vlt. a. præc.

Ad secundum dicendum, quod in mixto ita saluantur virtutes elementorum, v. per mutuam actionem, & passionem illorum aliquos gradus amittant, nam per illam, vt dictum est, deuenitur ad talem æqualitatem proportionis, qualem requirit forma mixti generandi. p. de ge. l. 24 & 25.

Ad tertium dicendum, cum mixtio ad generationem spectet vt dicit Philosophus loc. cit. mixtio dicetur consecutiue vnio, secundum quod vnio significat relationem, nam sicut hæc consequitur vnionem actiuam, ita & consequitur mixtionem sumptam pro generatione mixti, formaliter vero secundum quod actionem, vel passionem, nisi quod mixtio superaddit motum, at vnio actiue sumpta non necessario implicit motum. a. præced. 3 d. a. in secundo scripto

ARTICVLVS III.

Vtrum ad productionem mixti necessario requirantur omnia quatuor elementa.

p. de ani. l. 19. VIdetur quod ad mixti generationem non necessario requirantur omnia quatuor elementa. Dicit enim Philosophus p. de animal. t. 81. quod omne, quod est, aut est elementum, aut ex elemento vno, vel pluribus, vel omnibus constat, ergo non omnia elementa requiruntur ad mixti productionem.

p. de ge. l. 14 2 Præterea dicit Philosophus p. de gener. t. 34. quod si admisceatur parum aquæ multo vino, ex tali fit vinum præcedens maius, sed hoc non esset, nisi ex aqua sola fieri posset mixtum, ergo ad generationem mixti non necessario requiruntur omnia elementa.

2. de ge. l. 8. 4. d. 8 q. p. 2 4. quæstiun. 2. ad 2. 3 Præterea aqua nutrit, & propterea soluit ieiunium naturæ, & ecclesiæ: sed aqua est vnum elementum, ergo vnum elementum potest nutrire, & consequenter constituere mixtum; nam ex eodem res componitur, ex quo nutritur, vt dicit Philosophus 2. de de gen. t. 50. ergo idem quod prius.

de sensu l. 14 4 Præterea animalia quædam nutriuntur odoribus, nam mirabiliter illis confortantur; & si illis non nutrirentur, ad nihil esset odor vtilis: sed eadem est ratio vnius qualitatis, & vnius elementi, ergo si animal potest nutriri vna qualitate, poterit nutriri vno elemento, & per consequens ex illo solo constitui.

p. de gen. l. 8 Sed contra est, quod Philosophus p. de gen. t. 49. dicit, quod omnia mixta, quæ sunt circa terram, sunt composita ex quatuor elementis.

2 Præterea dicit Philosophus 7. met. t. vlt. quod illud, 7. met. l. vlt. quod est ex vno elemento, non differt ab ipso: quod enim est aqua tantum, vere est aqua, sed mixtum non est elementum, ergo debet constare ex pluribus, & consequenter ex omnibus, quia non est maior ratio vnius, quam alterius.

2. de gen. l. 8 de sensu & sensili l. 14. Respondeo dicendum, quod omnia mixta perfecta, quæ sunt circa terram, & præsertim animata requirunt ad sui generationem omnia elementa; quod probatur primum inductione ipsorum elementorum. Quod enim necessaria sit terra, patet, quia locus, & locatum vel sunt eiusdem naturæ, vel prædominatur natura loci in locato, sed omnia mixta perfecta naturaliter quiescunt in terra, sicut in loco, ergo oportet, quod in quolibet mixto sit terra, vel quod ipsa prędominetur. Quod autem necessaria sit etiam aqua constat ex hoc, quod terra pura non habet continuationem; nec in ipsa aliqua figura potest consistere; partes autem cuiuslibet mixti oportet esse terminatas, sola autem aqua est bene terminabilis: quod vero necessario requirātur etiam aer, & ignis, probatur, quia terra, & aqua alterantur in mixto; cum autem vnumquodque miscibilium alteretur à suo contrario, oportet ignem, & aerem esse in composito, nam aer contrariatur terræ, & ignis aquæ. Secundo probatur ex nutrimento viuentium. Vt enim argumentatur Philosophus de sens. cap. 14. contra asserentes animalia nutriri odoribus: ex iisdem nutriuntur animalia, ex quibus constant, sed cibus, quo nutriuntur animalia, est compositus ex quatuor elementis, cuius signum est, quod ex cibis generatur aliqua superfluitas interius, sicut patet in animalibus, intra quorum corpora sunt quædam loca deputata ad congregationem superfluitatum, vel exterius, sicut in plantis, quarum superfluitas statim exterius emittitur, sicut patet de gummi arborum, & de aliis huiusmodi. Si autem aliquod animal, vel planta nutriretur simplici elemento, nulla fieret superfluitas, cum non sit ibi aliqua difformitas partium, ergo animalia constant ex quatuor elementis. Verum adhuc cum nullum elementum sit aptum nutritioni propter simplicitatem, amplius aqua habet speciale impedimentum, quare sola non possit nutrire sine commixtione alicuius terrestris, sicut agricultores adhibent fimum, vt aqua commixta nutriat plantas; quia nutrimentum constituit, & generat aliquid in substantia nutriti: & ideo oportet, quod sit aliquid corporale, & solidum, quod non cōpetit aquæ. Vnde aqua sola non potest nutrire & multo minus aer, vnde relinquitur quod odor nutrire nō possit, & per consequens quod mixtum perfectum animatum præsertim, non possit constare vno altero, vel paucioribus elementis, quam quatuor. Quod cōfirmatur, quia minus videtur quod plantæ, quæ sunt magis terrestres, nutriantur ex omnibus elementis, 2. de gen. l. quam alia nutrita; sed illæ licet videantur nutriri ex sola aqua, nutriuntur tamen ex omnibus elementis; manifestum enim est, quod nutriuntur ex terra, & aqua, rustici enim colentes plantas miscent terram cum aqua ad nutrimentum illarum: si autem inest terra, & aqua, necesse est esse alia duo extrema, scilicet aerem, & ignem, eadem ratione, qua supra. Dicendum ergo est quod ad mixta perfecta, quæ sunt circa terram, generanda, necessaria sunt omnia quatuor elementa.

Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus 2. de ge. l. loco citato de anima loquitur de omnibus mixtis, siue perfectis, siue imperfectis: at vero 2. de generatione loquitur de mixtis, siue perfectis, & præsertim animatis, quæ sunt perfectissima, vt patet ex postrema ratione, quæ est Philosophi ibidem.

Ad secundum dicendum, quod ad vinum generandum requiruntur omnia elementa, vt patet ex rationibus supra allatis, non tamen est necesse, quod in 2. concurrant omnia secundum materias, & qualitates, sed sufficit vnum, vel alterum cum qualitatibus reliquorum.

Ad tertium dicendum, quod de aqua duplex est 4. d. opinio. quidam enim dicunt, quod quia nullo modo 4. 2. nutrit, non soluit ieiunium neque naturæ, neque Ecclesiæ sed quāuis aqua in se non nutriat, tamen commixta nutrit: in stomacho enim oportet quod aliis humoribus commisceatur, & ideo in nutrimentum cedere potest: & propter hoc alij probabilius, & securius dicunt, quod etiam post aquæ potum Corpus Christi non est sumendum.

Ad quartum dicendum, quod odor nutrire de sensu l. non potest: cum enim sit qualitas, secundum se 13. & 14. non potest nutriendo constituere substantiam, nisi forte ratione suscepriui, quod est aer, vel aqua. confortat autem propter immutationem, quæ est à calido, humido, & sicco, & propter delectationem, sicut & malus odor corrumpit, & maxime confert ad sanitatem, vt manifeste patet ad sensum, & ratione confirmatur: nam cum homo habeat maius cerebrum secundum quantitatem sui corporis, totot cætera animalia: cerebrum autem secundum suam naturam sit frigidum, & sanguis, qui circa cerebrum continetur in quibusdam subtilibus venis, sit de facili infrigidabilis: & ideo contingat, quod fumi resoluti à cibo sursum ascendentes, propter loci infrigidationem, inspissentur infrigiditati, & ex hoc causentur rheumaticæ infirmitates

in

in hominibus, propterea in adiutorium sanitatis, contra superfluam cerebri frigiditatem, attributa est species odoris secundum se delectabilis hominibus. Quod si quandoque huiusmodi odores grauant cerebrum, hoc est, quia non adhibentur secundum quod debent, sed superflue ipsum calefacientes faciunt nimiam resolutionem: sed si modo debito adhibeantur, conferunt ad sanitatem, vt manifeste apparet ex effectu, vnde est quod sicut sapor à natura ordinatur ad nutritionem, ita odor ad sanitatem, vt dicit Philosophus de sensu.

ARTICVLVS IV.

Vtrum elementa maneant in mixto actu secundum formas substantiales.

p. de gen. t. 84. 85. Videtur quod elementa maneant in mixto actu secundum formas substantiales. Dicit enim Philosophus p. de gen. t. 85. & 8[illegible]. quod miscibilia non corrumpuntur, & propterea dicit materiam ex qua non misceri rei, ad quam concurrit, vt lignum igni, & t. 88. ait guttam vini non misceri decem millibus congiis aquæ, quia soluitur forma, & mutatur in aquam, & t. 84. expresse dicit elementa non corrumpi, sed ita remanere, vt possint iterum segregari, quod idem docet 2. de gen. t. 47. & 48. ergo elementa remanent in mixto secundum formas substantiales.

2 Præterea 4. meteor. cap. vlt. dicit Philosophus quod elementa sunt materia mixtorum, quod idem docet 12. met. t. [illegible] sed materia actu est in composito, vnde definitur a Philosopho p. phys. t. 82. quod sit subiectum primum vniuscuiusque, ex quo fit aliquid, cum insit, ergo & elementa erunt actu secundum suas formas.

3 Præterea p. de gen. t. 90. dicit Philosophus quod mixtio est vnio elementorum alteratorum, sed quod tantum est alteratum, non est secundum formam corruptum, sed remanet secundum illam, ergo elementa manent in mixto secundum formas substantiales.

4 Præterea 2. de gen. t. [illegible] dicitur, quod ex iis nutrimur, ex quibus constamus, sed vere nutrimur omnibus elementis actu, vt dictum est, ergo & ex illis actu constamus, & ita erunt elementa actu secundum formas substantiales.

5 Præterea 1. de ani. t. 57. dicitur, quod nisi esset anima in animali, elementa dissoluerentur, & vnumquodque discederet, at ista consequentia non est bona, nisi sint elementa in mixto actu secundum formas substantiales, nam quod non est, non dissoluitur. ergo idem quod prius.

6 Præterea elementum definitur à Philosopho 5. met. t. 4. ex quo fit aliquid, cum insit, indiuisibile secundum speciem: sed corpora simplicia sunt elementa mixtorum, ergo sunt actu in illis.

7 Præterea mixtum mouetur motu elementi prædominantis in ipso, vt dicit Philosophus p. cæli t. [illegible], sed omne mouens debet esse actu, nam eatenus mouet, quatenus est actu, sicut eatenus aliquid est mobile, quatenus est in potentia, vt dictum est; præterquam quod non datur a quo elementum prædominans possit corrumpi, ergo elementa sunt actu in mixto.

8 Præterea resolutio per segregationem fit in ea, quæ actu insunt; quod enim est vltimum in tali resolutione, est primum in compositione, sed mixtum resoluitur in quatuor elementa per segregationem, vt dicitur 3. cæli t. 32. si enim comburitur lignum, emittitur aqua, remanent cineres, qui sunt terra, euolat fumus, qui est aer, fit flamma, quæ est ignis, ergo in mixto præerant elementa actu.

9 Præterea passio non potest separari a suo subiecto, vt dictum est: sed primæ quatuor qualitates sunt passiones elementorum, vnde Philosophus 2. de ani. t. 113. de humiditate dicit, quod non potest esse sine aqua, ergo cum in mixto sint qualitates elementorum, erunt & ipsa elementa actu secundum formas substantiales. q. 4. log. a. 3 / 2. de ani. l. 23

10 Præterea dicit Philosophus 2. de gen. t. 49 & 50. quod mixtum non potest generari ex vno elemento: sed id sequeretur, si elementa non essent actu in mixto secundum formas, nam si sola materia remaneret, non esset ratio, quare materia vnius non posset sufficienter disponi ad mixti formam. ergo dicendum est, quod elementa maneant in mixto actu secundum formas. 2. de gen. l. 8

11 Præterea mixtio non fit secundum materiam tantum, quia tunc esset corruptio sola, ergo oportet, quod remaneant in mixto formæ elementorum. op. 31. p. p. 76 a. 4. arg. 4 quol. p. a. 6 arg. 5 q. de ani. a. 9, arg. 12.

Sed contra Philosophus p. de gen. t. 84. dicit, quod elementa non manent actu in mixto, vt corpus album, nec corrumpuntur nec ambo, nec alterum, totaliter scilicet, quo modo fit in generatione simplici, nam quod corrumpitur, corrumpitur secundum formam, & qualitates: at in generatione mixti corrumpuntur elementa secundum formas, & saluatur eorum virtus. p. de gen. l. 24.

1 Præterea 3. cæli t. 31. proponit quæstionem, an elementa sint actu in mixto, vel potentia, dicens hoc esse ambiguum, quia id erat soluendum in proprio loco, patet in p. de gen. verum tex. sequenti suam sententiam significans dicit in carne, & ligno esse ignem, & aquam in potentia: quod idem docet p. de gen. t. 84. vbi fuse agens de hac materia dicit, quod miscibilia sunt in mixto in potentia, & non in actu, licet sint actu virtute elementorum, ergo. 3. cæli l. 18. p. de gen. l. 24.

3 Præterea p. de gen. t. 83. dicit Philosophus, quod quæ remanent actu, sicut materia, & forma, non miscentur, & t. 85. dicit, quod si elementa remaneant in mixto diuisa in paruas partes saluata secundum speciem, & virtutem, non erit mixtio, sed iuxta positio: sed elementa debent concurrere ad mixti generationem diuisa in partes paruas, & debet saluari virtus elementorum, vt dicit Philosophus p. de gen t. 84. & 85. ergo idem quod prius. p. de gen. l. 24. & 25.

4 Præterea 2. de gen. t. 47 & 48. contra Empedoclem asserentem fieri compositionem ex elementis intransmutatis, & saluatis secundum speciem, & virtutem, argumentatur Philosophus, quod si hæc opinio esset vera, sequeretur quod non ex quacunque parte carnis generabitur quodlibet elementum, sed ex vna parte vnum, & ex alia aliud, quia nimirum cum in vna parte materiæ non possint esse plures formæ substantiales, debet qualibet forma informare propriam materiam, & ita deberet fieri mixtio ex elementis loco & situ distinctis, quod tamen inquit Philosophus, est falsum, nam cum mixtum sit homogeneum, debent in qualibet eius parte potentia contineri omnia elementa, ita vt ex quacunque possint generari, ergo secundum Philosophum elementa non sunt actu in mixto. 2. de gen. l. 3

5 Præterea principiis essentialibus manentibus in aliquo, non possunt in illo deficere qualitates talium principiorum secundum suas excellentias, nisi per violentiam, quod non potest esse diuturnum: sed in mixto naturaliter conseruantur qualitates, & virtutes elementorum refractæ, & deficientes, quandiu durat mixtum, ergo non possunt esse in mixto formæ substantiales elementorum. q. 5. de pot. a. 7 c.

Respondeo dicendum quod circa hanc difficultatem diuersi diuersimode opinantur. Quidam enim, ut Auic. posuit formas substantiales elementorum integras remanere in mixto, mixtionem autem fieri secundum quod contrariæ qualitates elementorum reducuntur ad medium, sed hoc est impossibile. Impossibile enim est materiam secundum eandem partem simul suscipere diuersas formas substantiales, quod patet quia forma substantialis, cum det esse simpliciter, dat materiæ simpliciter compositũ, quod constituit mixtum autem puta caro, vel os, non potest dici quod sit ignis, vel aer, vel aqua, vel terra. Præterea, quia inde se sequentur multa absurda, nimirum primo quod tales formæ non possent comprehendi unica differentia, cum diuersarum naturarum diuersæ sint differentiæ, contra Philosophum 7. met. t. 43. secundo quod mixtum nõ esset simpliciter vnũ, quia nihil est simpliciter vnum nisi per formam vnã, per quam res habet esse: ab eodem enim res habet quod sit ens, & quod sit vna; & ideo quæ denominantur a diuersis formis non sunt vnum simpliciter, sicut homo albus. Tertio quod vna operatio intensa non impediret aliam, contra sensum, & experientiam, cuius ratio est, quia principium act omnis est per essentiam vnum; vnde sequitur quod in vnoquoque vna sit tantum forma. Quarto quod ex vna parte vnius rei sint plura esse substantialia, cum quælibet forma substantialis det esse substantiale; & ex altera, quod esse substantiale sit accidentale, quia cum forma adueniens enti in actu sit accidentalis, si plures formæ substantiales essent in eadem parte materiæ, prima daret esse substantiale, & ceteræ accidentale, cum tamen sint formæ substantiales: si ergo impossibile est materiam secundum eandem partem simul suscipere diuersas formas substantiales elementorum, sed oportet, quod si insint eidem materiæ, quod insint diuersis partibus illius, impossibile autem est materiam diuersas partes accipere nisi præintellecta quantitate in ipsa, nam sublata quantitate materia in diuisibilis permanet, sicut patet in p. phys. ex materia autem sub quantitate existente, & forma substantiali præintellecta, corpus physicum constituitur; necesse est quod diuersæ partes materiæ formis elementorum substistentes plurium corporum rationem suscipiant; multa autem corpora impossibile est esse simul; non igitur in qualibet parte corporis mixti erunt quatuor elementa, & per consequens non erit vera mixtio, sed ad sensum, sicut accidit in congregatione corporum insensibilium propter paruitatem. Præterea quælibet forma substantialis propriam dispositionem requirit in materia, sine qua esse non potest; vnde altera est via ad generationem, altera ad corruptionem: impossibile autem est eandem esse dispositionem, quam requirit forma ignis, & quam requirit forma aeris, vel aquæ, sed sunt contrariæ: contraria autem esse non possunt in eodẽ subiecto: impossibile est igitur, quod in eadẽ parte mixti sint formæ substantiales ignis, & aquæ: si igitur mixtio fiat remanentibus formis simplicium corporum, sequitur quod non sit mixtio, sed solum ad sensum, quasi iuxta se positis partibus insensibilibus propter paruitatem. Quidam autem alij, inter quos est Auer. 3. cæli Comm. 67. posita opinionis rationes vitare volentes in maius inconueniens inciderunt. Vt enim mixtionem ab elementorum corruptione distinguerent, dixerunt formas substantiales elementorum aliqualiter remanere in mixto, sed rursus, ne cogerentur mixtionem ad sensum, & non secundum veritatem ponere, posuerunt quod formæ elementorum non manent in mixto secundum suum complementum. Dicunt enim quod formæ elementorum suscipiunt magis, & minus, & habent contrarietatem ad inuicem & quia hæc manifeste repugnant communi opinioni & dictis Aristotelis dicentis in prædicamẽtis, quod substantiæ nihil est contrarium, & quod nõ recipit magis & minus: vlterius procedunt dicentes, quod formæ elementorum sunt imperfectissimæ, vt pote materiæ primæ propinquiores, vnde sunt mediæ inter formas substantiales, & accidentales, & sic inquantum accedunt ad naturam formarum accidentalium, suscipere possunt magis, & minus. Vnde hæc positio multipliciter est improbabilis, primo quia esse aliquid medium inter substantiam, & accidens, est omnino impossibile: esset enim aliquid medium inter affirmationem, & negationem. Proprium enim accidentis est in subiecto esse, substantiæ vero in subiecto non esse: formæ autem substantiales sunt quidem in materia, sed non in subiecto, nam subiectum est hoc aliquid: forma autem substantialis est, quæ facit hoc aliquid. Item, ridiculum est dicere medium esse inter ea, quæ non sunt vnius generis, vt probatur in 10. metaph. medium enim, & extremũ in eodẽ genere esse oportet: nihil ergo medium esse potest inter substantiam, & accidens: vnde impossibile est formas elementorum suscipere magis, & minus. omnis enim forma recipiens magis, & minus est diuisibilis per accidens, inquantum scilicet subiectum potest eam participare, vel magis, vel minus: secundum autem id, quod est diuisibile, vel per accidens, vel per se, contingit esse motum continuum, vt patet in 6. phys. si igitur formæ substantiales elementorum suscipiunt magis & minus, tam generatio, quam corruptio erit motus continuus, quod est impossibile, nam motus continuus non est nisi in tribus generibus, scilicet in quantitate, qualitate, & vbi. Demũ esse substantiale cuiuslibet rei in indiuisibili cõsistit sicut & forma substantialis, quæ est terminus esse specifici, vnde in indiuisibili est ratio formæ, sicut ratio numeri, & figuræ, nec est possibile, vt intendatur, vel remittatur, sed omnis additio, vel subtractio facit aliam speciem. Et ideo aliter dicendum secundum Philosophum in p. de gen. quod formæ elementorum non manent in mixto actu, sed virtute, manent enim qualitates propriæ elementorum, licet remissæ, in quibus est virtus formarum elementarium: qualitates enim elementares agunt in virtute formarum substantialium, alioqui actio, quæ est per calorem ignis, non terminaretur ad formam substantialem.

Ad primum ergo dicendum, quod miscibilia dicuntur non corrumpi, quia non corrumpuntur omnino, sicut accidit in generatione, quando mixtum ex aqua fit ignis, nam saluatur virtus eorũ, propter quã possunt etiã segregari, quãdo mixtũ corrumpitur. Vnde & recte Philosophus negauit materiam misceri rei, quia totaliter perit manet in re: miscibilia vero debent corrumpi tantum secundum formas, non secundum virtutes, quæ saluantur in mixta, & recte negauit guttam vini misceri decem millibus congiis aquæ, quia tunc vinum omnino corrumpitur, & secundum formam, & secundum virtutes.

Ad secundum dicendum, quod elementa non sunt materia mixtorum secundum formas substantiales, atque adeo secundum se tota, quæ fuit opinio Empedoclis, nam sic sequeretur non posse ex elementis fieri mixta, nam si sic remaneant, ignis in vna parte compositi erit adurens, & aqua fluens, & terra in continua, & aer expirans: similiter ignis non ligatus euolabit sursum, & terra deorsum descendet, & sic nunquam constabit, vt faciat ossa, & carnes, &

huiusmodi; sed erunt elementa materia mixtorum ratione propriæ materiæ, & propriarum qualitatum, quæ remanent in mixto.

Ad tertium dicendum, quod mixtio dicitur vnio miscibilium alteratorum, quia in mixtione debent elementa alterari secundum qualitates, nam hæ debent remanere in mixto, vt dictum est.

q. 1. a. 7. Ad quartum dicendum, quod cum nutrimentum debeat in fine alterationis esse simile viuenti, vt dictum est, sicut viuens, & quodlibet aliud mixtum dicitur constare ex elementis, quia constat ex materia, & virtutibus elementorum, ita & viuens nutritur elementis, quia nutritur cibis constantibus ex materia, & virtutibus elementorum.

2. de an. l. 8. Ad quintum dicendum, quod Philosophus loco citato reprobat opinionem Empedoclis augmentum viuentium non attribuentis animæ, sed motui grauium, & leuium: dicebat enim quod augmentum plantarum in deorsum causatur ex motu terræ, quæ est in compositione plantæ, & naturaliter deorsum fertur propter sui grauitatem; augmentum autem sursum causatur ex motu ignis, qui propter sui leuitatem naturaliter fertur sursum, contra quem Philosophus argumentatur, quod cum elementa non sint actu in mixto, sed in virtute, non habet elementum sursum proprium motum, sed totum mixtum mouetur motu elementi prædominantis in ipso, nam si elementa sunt actu in mixto, & quodlibet habet propriũ motum, vt volt Empedocles, cum naturalis motus elementorum sit ad contraria loca, sequitur, quod totaliter ab inuicem separentur, nisi sit aliquid continẽs elementa, quod non finit totaliter illa ab inuicẽ abscedere. Illud autem, quod continet elementa, ne totaliter ab inuicem segregentur, maxime videtur esse causa augmenti: sed augmentum secundum diuersas partes contingit ex diuersis motibus elementorum. Non enim posset imaginari, qualiter esset augmentum, elementis in contraria motis, nisi per hoc, quod manent inuicem coniuncta, quia si totaliter separarentur, esset diuisio, non augmẽtum. Illud igitur principaliter est causa augmenti, quod continet elementa, ne totaliter ab inuicem separentur: hoc autem est anima in rebus viuentibus; vnde & anima est principium augmenti.

Ad sextum dicendum, quod ad hoc, vt corpora simplicia dicantur elementa mixtorum, & illis inesse, sufficit, quod sint in illis actu, vel potentia, vt patet ex Philosopho 3. cæli t. 31. vbi sic definit elementum. sit itaque elementum illud corporum, in quod alia corpora diuiduntur, quod inest potentia, aut actu: hoc enim vero modo ambiguum est, nam hanc quæstionem fusius tractaturus erat suo loco in p. de generat. vbi eam dissoluit, vt diximus. Imo loco cit. de cælo, significans suam sententiam subdit, si itaque quod dictum est, elementum sit, necesse est esse aliqua talium corporum; in carne enim, & ligno, & vnoquoque talium inest potentia ignis, ac terra.

de an. l. 2. Ad septimum dicendum, quod ex hoc, quod mixtum mouetur motu elementi prædominantis, sequitur elementa non esse actu in mixto, sed virtute, vt dictum est, quia si essent actu, quodlibet elementum haberet proprium motum, & sic non posset mistum conseruari, sed dissolueretur, elementis in contraria motis.

de gen. l. 2. Ad octauum dicendum, quod mixta non resoluuntur immediate in quatuor elementa, sed in mista imperfecta, cum enim duplex sit forma, vna perfecta, quæ complet speciem alicuius rei naturalis, sicut forma ignis, vel aquæ, aut hominis, aut plantæ: alia incompleta, quæ neque perficit aliquam speciem naturalem, neque est finis intentionis naturæ, sed se habet in via generationis, vel corruptionis; sicut manifestum est in generatione compositorum, puta animalis, quod inter primum principium generationis, quod est in semine, & vltimam formam animalis completam, sunt multæ generationes mediæ, vt Auic. dicit in sua sufficientia, quæ necessario terminantur ad aliquas formas, quarum nulla facit ens completũ secundum speciem, sed ens incompletum, quod est via ad speciem aliquam; ita etiam ex parte corruptionis sunt multæ formæ mediæ, quæ sunt formæ mediæ incompletæ; non enim separata anima corpus animalis statim resoluitur in elementa, sed hoc fit per multas corruptiones medias, succedentibus sibi in materia multis formis imperfectis, sicut est forma corporis mortui, & postmodum putrefacti. & sic tandem fit vltimum complementum successiue.

Ad nonum dicendũ, quod calor in summo est proprius ignis: nec potest ab illo separari totus remanente igne: potest tamen remitti quoad aliquos gradus, & potest etiam conuenire aliis ab igne, nam vt dictũ est, quod est proprium vnius speciei participatiue potest aliis conuenire. q. 2. log. a. 3. ad 3.

Ad decimum dicendum, quod mixtum perfectum circa terram existens non potest ex vno tantum elemento constare, reliqua vero mixta possunt constare ex vno elemento secundum materiam, sed necesse est vt adsint qualitates cæterorum elementorum, vt dictum est. a. 3. huius q.

Ad vndecimum dicendum, quod mixtio non fit secundum materiam tantum elementorum, sed etiã secundum qualitates proprias illorum formis substantialibus corruptis in quoddam medium, quod est mixtum, vt dictum est. in c. & l. c. in arg.

ARTICVLVS V.

Vtrum in mixto remaneant elementa secundum proprias qualitates.

Videtur quod elementa non maneant in mixto secundum proprias qualitates. Dicit enim Philosophus 7. met. t. 7. quod prima substantia est primũ subiectum, de quo alia dicuntur, vel sicut superiora de inferioribus, vel sicut accidens de subiecto, vnde illa corrupta debent alia corrumpi; sed in mixtione ad productionem formæ mixti corrumpuntur ipsa elementa, vt dictum est. 7. met. l. 2. 5. met. l. 10. a. præced.

2 Præterea accidentia propria sunt inseparabilia à propriis subiectis, vt dictum est, sed quatuor primæ qualitates sunt accidentia propria elemẽtorum, ergo elementis corruptis in productione mixti debent & illæ corrumpi. q. 6. log.

3 Præterea qualitates elementorum, vt dictum est, sunt contrariæ, sed contraria non possunt esse in eodẽ, vt dicit Philosophus 4. met. t. 27. ergo qualitates elementorum non possunt remanere in misto. a. præced. 4. met. l. 15.

Sed contra Philosophus p. de gener. t. 84. dicit quod in mixtione elementa non corrumpuntur omnino, quia saluatur virtus eorum. p. de gen. l. 24.

Respondeo dicendũ, quod necesse est dicere elementa remanere in mixto secundum proprias qualitates; & ratio est, quia vt dictum est, mixtio non fit tantum secundum materiam, quia sic esset generatio neque secundum formas elementorum, quia hæ corrumpuntur, vt dictum est, ergo necessario debet fieri secundum proprias qualitates elementorum. præterea elementa remanent virtute, & potentia in mixto, vt dictum est ex Philosopho, sed id propterea est, quia remanent in mixto virtutes elementorum, quæ sunt propriæ qualitates ipsorum, 1. c. a. præc. arg. 11 & ad 11 & in c.

quo tamen stat, quod in mixto oportet vnum elementum alteri prædominari, vt dictum est.

Ad septimum dicendum, quod licet corpus humanum sit valde temperatum, non tamen ita, vt sit æquale ad pondus; quod patet, quia in eo debet dominari calor propter operationes animæ, quæ indigent calore, sicut instrumento, est tamen eius complexio vicina temperamento ad pondus. Cum quo tamen stat quod quoad actum odorādi vt Philosophus dicit 2. de ani. c. de Odore, homo non habet bonum sensum odoratus qui perspicaciter, & per certitudinem cognoscit suum obiectum, sed habet illum peiorem multis aliis animalibus: cuius ratio est, quia cum instrumentum sensus debeat esse proportionatum suo sensibili, sicut odor causatur ex calido, & sicco, ita ad bonitatem instrumenti odorandi exigitur victoria calidi, & sicci, homo autem habet cerebrum, in cuius vicinio positum est instrumentum olfactus, maius omnibus aliis animalibus, secundum proportionem sui corporis, vt Philosophus dicit in lib. de animalibus. Vnde cum cerebrum sit humidum, & frigidum in se consideratum, impeditur in homine bonitas olfactus: & propter hoc praue odorat homo, & nihil odorabilium percipit, nisi quod est secundum quandam excellentiam inducens delectationem, vel contrarium; quod contingit propter sensum, qui non est perspicax ad certitudinaliter sciendum de suo obiecto. Vnde rationabile est, quod hominum genus sic se habeat ad percipiendos colores, sicut se habent animalia habentia duros oculos, vt locustæ, & quidam pisces ad percipiendos colores, quos propter debilitatem visus, ex ineptitudine organi, non percipiunt nisi in quadam excellentia, prout ex eis ingeritur illis aliquis terror, vel eius contrarium. Vnde fit, vt sicut huiusmodi animalia non habent organum visus temperatum ad pondus, sed valde remotum ab illa temperie quæ requiritur ad organum visus: ita & homines non habeant illam temperiem, quę requiritur ad optimum sensum olfactus, quia nimirum habent organum magis humidum, quam siccum, cū tamen illud habere deberent magis siccum iuxta proportionem calidi, & sicci, ex quibus causatur odor.

IN SECVNDVM LIB DE GENERATIONE.

QVÆSTIO XXXXIII.

De numero elementorum.

POst considerationem de Generatione, & corruptione in communi, sequitur considerandum de generatione, & corruptione corporum naturalium in particulari: & primum quidem de generatione elementorum, quia omnes substantiæ, quæ generantur, & corrumpuntur, non sunt sine illis sensibilibus corporibus; deinde de generatione aliorum corporum naturalium. De elementis autem primum agemus in communi, deinde in particulari. Quinque autem considerabimus de elementis in communi, numerum, quidditatem, quantitatem, qualitates, & mutuam illorum generationem, & corruptionem. a.de gen.l.p.

CIRCA PRIMVM QVÆRITVR.

Vtrum elementa sint quatuor.

ARTICVLVS.

Vtrum elementa sint quatuor.

p.cæli l.i. Videtur quod elemeota sint plura, quam quatuor. Philosophus enim p cæli. t. 91. numerat cælum inter elementa; sed præter cælum sunt alia quatuor corpora, quæ dicuntur elementa, nimirum ignis, aer, aqua, & terra, ergo elementa sunt plura, quam quatuor.

a.de gen.l.t. 2 Præterea tot sunt elementa, quot coniugationes quatuor primarum qualitatum, vt dicitur 2. de gen. t. 10. sed sex sunt combinationes possibiles. Cum enim in eodem subiecto possint esse duo contraria remissa vt dictum est dabuntur hæ duæ coniugationes calidi & frigidi & humidi & sicci. præter alias quatuor calidi & sicci, calidi & humidi, frigidi & sicci, frigidi & humidi. q.45.a.8.

p.cæli l.4. 3 Præterea numerus elementorum dignoscitur ex motibus simplicibus, vt patet ex Philosopho p cæli. a 8 sed isti motus simplices sunt plures, quam quatuor: sicut enim motus simplices sunt motus sursum & deorsum, ita & motus qui dextrorsum, vel sinistrorsum, & qui ante, & qui retro; sunt ergo elementa plura, quam quatuor.

5 Videtur quod elementa sint pauciora, quam quatuor. Dicit enim Philosophus p. cæli t. 91. quod tria sunt elementa corporea, ergo sunt pauciora, quam quatuor. p cæ l.

6 Præterea ex numero locorum colligit Philosophus numerum elementorum p. cæli tex. cit. sed duo tantum sunt loca, vt dicitur ibidem, & 2. de Gen. t. 21. & 22. sursum, & deorsum. nam locus circa medium conuenit corpori cælesti, ergo idem quod prius. ibid & 2 de gen.

7 Præterea non datur elementum ignis. Neque enim huiusmodi elementum est vel ignis noster existens in his inferioribus, vel corpus existens in concauo lunæ non ignis noster, quia est mixtum, vt dicit Philosophus 2. de gener. t. 20. neque ille, qui existere dicitur in concauo lunæ, primo quia ille non est elementum, vt dicit Philosophus p. meteor. c. 4. secundo quia deberet ad mixtionem concurrere, sunt enim elementa principia mixtorum: præterea deberet lucere, nam habet ignis in sua natura lumen & deberet esse actiuior cæteris elementis, quia quanto plus habent elementa de specie, vt habet ignis, tanto plus habent de virtute agendi; & quia elementa quanto sunt subtiliora tanto maiora sunt secundum quantitatem, quod iuuat ad agendum, nam in maiore quantitate est maior virtus, vt dicitur 8. phys. t. 80. & 82. a de gen. p. meteor. a de gen. l. p. op. Tab. elementum

nimirum secundum aliquid infrigidato, & frigido secundum aliquid calefacto, quia in mixto materia vniuscuiusque contrarij partem capit alterius, quando veniunt ad medium, propterea medium illud non est vnius proportionis tantum, scilicet, quod semper sit per æqualem contrariorum participationem, neque est indiuisibile, sicut non vno modo tantũ, sed est diuersis modis secundum diuersitatem proportionis contrariorum: diuersificatur enim hoc medium, seu mixtum secundum quod diuersificantur virtutes elementorum: si enim potentia ignis excedet virtutem aquæ, medium generatum erit magis calidum, quam frigidum, & sic secundum proportionem vnius elementi ad virtutem alterius, vt si in duplo, vel in triplo excedit caliditas frigiditatem, medium erit dupliciter & tripliciter calidus, & idem dicendum de humido & sicco: hæc enim quatuor contraria in quadam proportione faciunt carnem, & in alia proportione faciunt os, & in alia faciunt alia, quorum complexiones variantur, quæ certe variari nequaquam possent, si dispositio mixti esset qualitas simplex distincta à qualitatibus elementorum ad mediũ redactis: cuius illud signum est satis manifestum, quod propter prædictam proportionem qualitatum elementariũ contrariarum ad mixti generationem concurrentium & in mixto remanentium, mixtum dicitur fieri per mixtionem, & compositionem contrariorum elementorum, & non per simplicem generationem. Sexto ex actione elementorum. Quando enim ad mixti generationem concurrunt, vnumquodque producit tantum suas qualitates in quolibet; actio enim, & passio non est nisi inter contraria, vel habentia contrarietatem, vt dicit Philosophus p. de genes. vel ergo præter qualitates elementares productas producitur aliqua alia qualitas simplex, quæ sit dispositio ad formam mixti generandi, vel non, si primum detur, sequitur quod in quolibet elemento præter qualitates primas, sint aliæ qualitates, quod est contra Philosophum, qui nullas alias qualitates nouit elementorum proprias, præter prædictas quatuor, vt patet ex 2. de gen. t. 22. & contra rationem quia cum elementa sint prima corpora illis debentur qualitates omnium primæ, per quas tamquam per proprias passiones, & effectus manifestantur illorum differentiæ, hæ vero sunt tantum quatuor qualitates prædictæ; nam ex illis causantur grauitas, & leuitas, quæ sunt principia motus elementorum, & cæteræ tangibiles qualitates; & per illas innotescunt propriæ elementorum differentiæ, vnde ex illis tamquam differentiis dicit Philosophus p. de gen. t. 18. elementa constare. Si vero detur secundum, superflua erit qualitas distincta à qualitatibus elementaribus: vnde manifestum est, quod dispositio mixti non est qualitas simplex, sed composita ex qualitatibus elementorum. Verũ est tamen, quod hæc qualitas potest dici vna qualitas, vnitate ordinis, & proportionis, quia cõstat ex qualitatibus elementorum secundum æqualitatem proportionis ad inuicem contemperatis, vt dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quod dispositio, sicut & habitus inuoluunt in se multitudinem entium, quod patet manifeste, quia plura requiruntur ad disponendum subiectum ad vnum eorum, ad quæ est in potentia, quæ diuersis modis commensurari possunt, vt sic bene disponatur, vel ad operationem, vel ad formam, vt in proposito; vnde qualitates simplices elementorum quæ secundum vnum modum determinatæ naturis elementorum conueniunt, non dicimus dispositiones, vel habitus, sed simplices qualitates. Dicimus autem dispositiones, vel habitus sanitatem, pulchritudinem, & alia huiusmodi, quæ important quandam commensurationem plurium quæ diuersis modis commensurari possunt; propter quod Philosophus dicit in 5. met. 29 quod habitus est dispositio, & dispositio est ordo habentis partes vel secundum locum, vel secundum potentiam, vel secundum speciem.

Ad secundum dicendum, quod non est eadem ratio inter dispositionem mixti, & medios colores, & inter formam elementarem, & mixti, nam qualitas disponens ad formam mixti necessario debet esse cõposita ex qualitatibus elementaribus ad temperiem quandam redactis, nam ex illarum diuersa temperie causatur diuersitas mixtorum, vnde forma mixti necessario requirit talem temperiem qualitatum tamquam propriam dispositionem, secus vero forma substantialis mixti.

Vel dic, quod pallidum est quoddam compositum ex albo, & nigro, vt dicit Philosophus 10. met. t. 23. 10. met. t. 9.

Ad tertium dicendum, quod non est eadem ratio formæ mixti, & formæ elementaris, nam mixtũ constat ex contrariis qualitatibus, cum omnia elementa ad illud producendum concurrant, vt dictum est, sed singula elementa non constant ex contrariis qualitatibus, sed quodlibet habet qualitatem vnam simplicem sibi propriam, vt ignis calorem, terra siccitatem, aer humiditatem, & aqua frigiditatem, vt dicit Philosophus 2. de gen. t. 23. 2. de gen. l. 8

Ad quartum dicendum, quod ita sunt contrariæ qualitates in mixto, sicut sunt contraria elementa in mundo; & sicut contraria elementa non seinuicem corrumpunt, quia conseruantur per virtutem corporis cælestis, a quo actiones eorum regulantur, ita cõtrariæ qualitates in corpore mixto regulantur, & conseruantur, ne se inuicem corrumpant, per formã substantialem, quæ est impressio quædam corporis cælestis. Nihil enim in istis inferioribus agit ad speciem, nisi per virtutem corporis cælestis. Vnde quandiu forma habet suum vigorem ex impressione corporis cælestis, conseruatur corpus mixtum in esse, & inde est, quod corpus cæleste per accessum, & recessum causat generationem, & corruptionem in istis inferioribus. & quod durationes omnium corporum inferiorum mensurãtur periodo corporum cælestiũ. Vnde si aliqua forma esset, cuius vigor semper remaneret ex impressione suæ causæ, nunquam sequeretur corruptio per actionem qualitatum actiuarum, & passiuarum. Similiter sicut agentis physici virtus licet patiendo diminuatur, potest tamen reparari: vnde videmus in partibus vniuersi reparationem fieri virtutis actiuæ, per hoc, quod elementa calida, quorũ virtus diminuitur in hieme per solis absentiam, reparatur in æstate per solis propinquitatem, ita & in quolibet mixto fit reparatio virtutis, quæ patiendo diminuitur, quandiu durat virtus formæ conseruantis elementorum mixtionem. q. 5. de malo a. 5 ad 6. & 7

Ad quintum dicendum, quod in mixtis natura est determinata ad vnum, mixta enim semper mouentur motu prædominantis elementi, vt dictum est.

ARTICVLVS VII.

Vtrum dari possit mixtum æquale ad pondus.

Videtur quod dari possit mixtum æquale ad pondus. Dicit enim Philosophus 2. de genet. t. 48. quod tunc generatur mixtum, quando ita calidũ, efficitur frigidum, & è contra, vt veniant ad medium, siue, vt dicitur p. de genet. t. 89. quando elementa

potentiis adæquantur æqualiter, sed tunc est æqualitas ad pondus, ergo dari potest mixtum æquale ad pondus.

2. phys. t. 4 2 Præterea datur mixtum magis calidum, quam frigidum & rursum aliud, quod est magis frigidum, quam calidum, vt dictum est, sed vbi datur maius, & minus, ibi datur æquale; cum enim hoc sit medium inter duo extrema, antequam materia elementorum perueniat ad susceptionem magis calidi, debet suscipere formam æqualis in caliditate, sic enim definitur medium a Philosopho 5. phys. c. 26. **5. phys. t. 7.** in quod primo aptum natum est peruenire id, quod continue mutatur secundum naturam, quam in vltimum terminum motus, in quem mutatur, ergo dari potest mixtum æquale ad pondus.

p. cæli l. 12. 2 cæli t. 4. 10. met. t. 7. 3 Præterea vbi est vnum contrariorum, ibi est & aliud, vt dicitur p. cæli t. 18 sed inæquali contrariũ est æquale, vt dicit Philosophus 10. met. t. 18. ergo sicut datur mixtum inæquale ad pondus, puta quod est magis calidum, quam frigidum, & è contra, dabitur etiam mixtum æquale ad pondus.

q. 3. a. 8. 4 Præterea contraria possunt esse simul in eodem subiecto in gradu remisso, modo non excedatur latitudo octo graduum, vt dictum est, sed in mixto æquali ad pondus dantur huiusmodi contraria, ergo potest dari mixtum æquale ad pondus.

5. met. t. 17. q. 13. log. a. 10 5 Præterea si datur mensuratum, debet & dari mensura, nam sunt relatiua, vt dicit Philosophus 5. met. t. 11. relatiuorum autẽ proprium est, quod sint simul natura, atque adeo si vnum est, alterum sit, vt dictũ est, sed mensura omnium inæqualium est æquale, ergo cum dentur mixta inæqualia ad pondus, vt per se manifestum est, debent etiam dari mixta æqualia ad pondus.

2. de gen. t. 8 6 Præterea dicit Philosophus 2 de gener. t. 48 quod tunc generatur mixtum quando vnum miscibile nõ excedit alterum, nec illi prædominatur, sed nisi detur mixtum ad pondus, semper vnum elementũ prædominabitur alteri, illudque in virtute excedet, ergo datur mixtum æquale ad pondus.

2. d. 16 q. p. a. 2 arg. 4. 2. de an. t. 8 7 Præterea corporis humani temperies optima est, sicut Philosophi tradunt: sed huiusmodi temperies non esset optima, & excedens temperiem cæterorum omnium animalium, nisi esset æqualis ad pondus, ergo datur mixtum æquale ad pondus.

p. cæli l. 3. de an. t. 8. Sed contra Philosophus dicit p. cæli t. 7. quod mixtum mouetur motu elementi prædominantis, sed vbi prædominatur vnum elementum, non potest esse mixtio æqualis ad pondus, ergo non datur tale mixtum, nec dari potest.

3. d. 16 q. p. a. 2 ad 4. 2 Præterea mixtio fieri non potest, nisi vnum contrarium agat in alterum dominans ad medium reducendo, altero resistente; & præcipue hoc oportet in corpore humano, quod calor dominetur propter operationes animæ, quæ indigent calore sicut instrumento, vt dicitur 2. de an. t. 41. ergo non est possibile mixtum æquale ad pondus.

2. d. 16. l. c. 1 d 19 q. p. a. 4 ad 1. p. de gen. l. 25 2a q. 179. a. 2. 1. vbi Caiet. Respondeo dicendũ, quod impossibile est aliquod mixtum esse, in quo non prædominetur alterũ contrariorum, sed omnia sint æqualia in gradu multis de causis, & primo quidem, quia cum naturæ elementares se habeant quasi materialiter ad formam mixti, non posset mixtum consequi vnam formam simpliciter, nisi elementa aggregarentur in vnum, hoc modo, quod vnum sit formale, & prædominans. Secundo quia ad mixtionem exigitur elementorum alteratio, quam esse non contingeret, si ponerentur eorum æquales virtutes; oportet enim quod virtus alterantis virtutem alterati excedat, quod esse non potest, si miscibilium potentiæ adæquentur, nam tanta esset virtus resistendi quanta est virtus ad agendum, & ita nec agerent, nec paterentur ad inuicem. Tertio quia nullum locum naturalem haberet, si nullum in eo elementum prædominaretur, & ita nec motum naturalem, in quo deficeret a proprietate corporis naturalis. **a 1. de cæ. ta.** Quarto quia in animatis specialiter calor est instrumentum animæ: vnde oportet calorem prædominari, vt dictum est, & sic oportet, quod in quolibet mixto tandem sequatur corruptio. Quinto quia si elementa concurrunt adæquatis potentiis, & virtutibus, non magis mixtum ex elementorũ corruptione productum inclinaretur sursum, quam deorsum, vel ad aliquam aliam loci differentiam, cum nullum sit in ipso prædominans elementorum. Sexto quia inde sequeretur, quod quilibet motus secundum triplum esset magis violentus, quam naturalis, & similiter est de loco. Postremo quia sequeretur, quod omnis mixtio esset vna, & ita ex similibus in quantitate, & qualitate essent caro, & ossa, & lapis, & cætera mista, quod est impossibile. Vnde manifestum est, quod non est possibile dari mixtum æquale ad pondus.

2. de gen. Ad primum ergo dicendum, quod sensus Philosophi vero bique est, quod quia omnis mixtio naturalis est propter mixtionem, neque requiritur in mixto omnimoda æqualitas virtutum, & potentiarũ quoad intensionem, neque requiritur æqualitas quantitatis ipsorum miscibilium, sed tantum requiritur æqualitas proportionis: quam postulat forma mixti generandi, propter quam est mixtio.

a c. Ad secundum dicendum, quod repugnat dari mixtũ æquale in calore, & frigiditate, & reliquis qualitatibus ob rationes allatas: nam licet in simplicibus valeat consequentia, si datur maior calor, & minor, dabitur & æqualis, non tamen valet in compositis: non enim, si datur in complesione calor intensior, & remissior, dabitur æqualis eum contrario: quia hoc impeditur non ob ipsum calorem solum, sed ob naturam, & modum mixtionis, vt dictum est, cui illud repugnat. **iac.**

10 met. Ad tertium dicendum, quod æquale, & inæquale non sunt vere cõtraria, vt docet Philosophus 10. met. t. 19. si enim sumantur æquale, & inæquale formaliter, opponuntur inter se relatiue: si vero sumantur materialiter pro eo, quod est magnum, vel paruum, tunc æquale opponitur magno, & paruo, atque adeo inæquali priuatiue: æquale enim est, quod neque magnum, neque paruum est, aptum tamen est esse aut magnum, aut paruum. Vnde æquale opponitur ambobus, vt negatio priuatiua. Propositio autem allata in obiecto vera tantum est de veris contrariis, cuiusmodi sunt qualitates elementorum, vt patet ex Philosopho locis ibi citatis.

ja c Ad quartum dicendum, quod licet non repugnet qualitatibus esse simul in eodem subiecto, secũdum gradus æquales: si ipsæ qualitates spectentur, & latitudo subiecti: repugnat tamen simul esse in mixto, spectata natura ipsius mixti, & mixtionis per ordinẽ ad mixtum, quia non ita possunt elementa conuenire ad mixtionem, vt resultent qualitates in æquali pondere, vt dictum est.

p. p. q. 10. a. 1 ad 1 Ad quintum dicendum, quod mensura est duplex, realis, & secundum apprehensionem tantum: mixtũ æquale ad pondus est mensura secundum apprehensionem, non autem realis, nam vt dictum est, impossibile est tale mixtum secundum rem, licet non secundum apprehensionem.

2. de gen. Ad sextum dicendum, quod tunc generatur mixtum, quando vnum elementum non est omnino actu, nec per excessum prædominatur alteri. Cum

sed nihil prædictorum illi igni conuenit non quidem primum, quia violenter à cælo recederet, vt dictum est, ad mixta in terra producenda, cum illi naturaliter maneat, neque secundum, quia videretur à nobis, cum obiectum visus sit lucidum; neque tertium, quia cum quantitate superet aliqua elementa, sua actiuitate illa consumeret, ergo non datur ignis, qui sit elementum, & ita erunt pauciora.

8 Præterea elementa sunt loca naturalia mixtorum, vt patet ex Philosopho 1. de gen. t. 49. & ita in eis aliqua animalia viuunt; sed in igne non potest aliquod animal viuere, sicut neque generari, vt dicitur 2. de gen. t. 21. ergo ignis non est elementum.

9 Præterea nullum elementum habet saporem, sapor enim est passio mixtorum, cũ causetur ex actione primarum qualitatum; sicut & odor, & durum, & molle, & alia, quæ determinantur in 4. meteor. c. 4 sed aqua est sapida, sentitur enim dulcis, vel amara, vt dicit Philosophus 2. de ani t. 100. ergo non datur elementum aquæ.

10 Præterea tot sunt elementa, quot principia motiua, hæc enim sunt differentiæ elementorum, vt dicit Philosophus 4. cæli t. 26 sed principia motiua sunt duo tantum, grauitas, & leuitas ex eodem ibidem t. 35. & 36 ergo elementa sunt pauciora, quam quatuor.

11 Præterea dicit Philosophus 2. de gener. t. 35. quod ignis, aer, aqua, & terra ad inuicem transmutantur, quia differunt in albedine, & nigredine, quæ sunt contraria: contraria autem ad inuicem transmutantur: sed albedo, & nigredo non conueniunt corporibus simplicibus, sed mixtis. ergo non dantur vlla corpora simplicia, quæ sint elementa.

Sed contra Philosophus 2. de gen. t 16. p. cæli à t. 23. 3. cæli à t. 42. & 4. cæli t. 26 27. & 36. docet elementa quatuor esse. nec plura, nec pauciora.

Respondeo dicendum, quod elementa sunt tantum quatuor, quod potest esse manifestum ex quatuor, & primo ex possibili combinatione quatuor qualitatum. Cum enim sensu ipso pateat dari quatuor qualitates tangibiles puta calorem, frigus, humorem, & siccitatem; & hæ tantum sint qualitates primæ, quia ad has reducuntur omnes aliæ: & sint actiuæ, & passiuæ, vt patet ex earum definitionibus, vt docet Philosophus 2. de generat. a t. 8 oportet illas esse principia primorum corporum, scilicet elementorum; quot ergo modis possibiles erunt combinationes prædictarum qualitatum, tot erunt elementa. In vnoquoque enim elemento duas qualitates inesse sensu ipso manifestum est. Ex sex autem combinationibus calido frigido humido sicco. calido sicco, calido humido, frigido sicco, frigido humido, duæ primæ naturaliter impossibiles sunt, cõtraria enim in eodem subiecto esse naturaliter impossibile est: vel enim ambę qualitates erunt in summo gradu & intenso, vel vna in gradu intenso, & altera in remisso, vel vtraque in remisso. primum dici non potest, nec similiter secundum, quia sic excederetur latitudo subiecti, quæ cuiusque contrarietatis octo tantum gradus recipere potest, vt patet experientia, quantum enim caloris recipit aqua ab igne, tantum frigoris deperdit, quia vnum contrarium expellit alterum formaliter a subiecto vt dictum est, vnde cõtraria tantum in gradu remisso possunt esse in eodem subiecto, vt dictum est, cum communi Philosophorum sententia. Neque tertium, quia cum qualitates actiuæ, & passiuæ sint per se elementorum accidentia, oportet quod à principiis essentialibus causentur; vnde non potest esse quod principiis essentialibus manentibus in elementis qualitates desinant, & sint remissæ nisi per violentiam, quod non potest esse diuturnum. Reliquę vero quatuor combinationes sunt naturaliter possibiles, vt patet ex his, quæ apparent in simplicibus corporibus scilicet in igne, aere, aqua, & terra. Ignis enim calidus est & siccus, & ita constituitur per tertiam combinationem; aer calidus, & humidus per quartam; aqua frigida, & humida per quintam, terra frigida, & sicca per sextam. Secundo ex mixtorum compositione, & resolutione, cum enim elementa sint principia componentia, & constitutiua mixtorum tot sunt elementa, quot necesse est ad perfectam mixtorum generationem concurrere, & in quot mixta per corruptionem resoluuntur. quod enim est vltimum in resolutione, est primum in compositione; omnia vero mixta perfecta vt dictum est, sunt composita ex quatuor corporibus simplicibus, puta ex igne aere aqua terra: debent enim esse terra, & aqua, quia hæc duo dant corpulentiam, & ... & consistentiam mixtis, & ex his fit incrassatio. Debent præterea esse alia duo, ignis, & aer, quia omne contrarium alterarur à suo contrario, & quia nisi refrangerentur ab illis, in omni mixto prædominarentur terra & aqua: cum tamen in multis prædominentur aer, & ignis. Similiter & in hæc quatuor corpora mixtum resoluitur. cũ resoluatur in ea, quæ maxime similia sunt prædictis elementis in quæ deinde illa vltimo resoluuntur. Tertio ex qualitatibus motuum: Nam hæ sunt quatuor, quędam enim mouentur sursum simpliciter vt ignis: quædam vero deorsum simpliciter vt terra: quædam vero sursum secundum quid, vt aer: quædam deorsum secundum quid, vt aqua. quatuor qualitates non sunt compositæ ex grauitate & leuitate simpliciter, quia tunc oporteret quod ipsa essent corpora composita ex duobus extremis, & sic essent mixta, & non corpora simplicia, vnde sequeretur, quod velotius moueretur deorsum multum aeris, quam parum aquæ, & ita incideremus in opinionem Parmenidis asserentis duo tantũ elemẽta esse, ignẽ, scilicet & terram aerem enim, & aquam dicit esse mixta ex extremis, quem confutat Philosophus 2. de gen. t. 18 postremo patet sensu dari aquam, & terram locus autem medius inter cælum, & globum terræ non potest repleri solo aere, quia sine proportione superaret alia duo elementa, vt docet Philosophus p meteor. c. 3. Vnde manifestum est, quod elementa nec sunt plura, nec pauciora, quam quatuor.

Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus cælum inter elementa enumerauit cum ratione elementum sit ex quo componitur res, vt dicitur 5. met. t. 40 quia licet cælum non veniat in compositionem corporis mixti, venit tamen in compositionem totius vniuersi, quasi quædam pars eius.

Vel dic, quod Philosophus elementa large nominat quæcunque simplicia corpora, quæ quidem vocat corporalia elementa, ad differentiam materiæ primæ, quæ est elementum, non tamen corporale, sed absque omni forma, prout in se consideratur.

Ad secundum dicendum, quod tantum quatuor sunt possibiles combinationes quatuor qualitatum, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quod cum corpora simplicia sint essentiales & primæ partes vniuersi, oportet quod motus simplices, qui sunt naturales corporibus simplicibus, attendantur secundum conditionem vniuersi, quod cũ sit sphæricum, oportet, quod motus eius attendatur per comparationem ad medium, quod est immobile, quia omnis motus fun-

ARTICVLVS III.

Vtrum ad productionem mixti necessario requirantur omnia quatuor elementa.

p. de ani. l. 85. VIdetur quod ad mixti generationem non necessario requirantur omnia quatuor elementa. Dicit enim Philosophus p. de animal. t. 81. quod omne, quod est, aut est elementum, aut ex elemento vno, vel pluribus, vel omnibus constat, ergo non omnia elementa requiruntur ad mixti productionem.

p. de ge l. 34 2 Præterea dicit Philosophus p. de gener. t. 34. quod si admisceatur parum aquæ multo vino, ex tali fit vinum præcedens maius, sed hoc non esset, nisi ex aqua sola fieri posset mixtum, ergo ad generationem mixti non necessario requiruntur omnia elementa.

2. de ge l. 2. 4. d 2 q p 2 4. quæstiun. 2. id 2. 3 Præterea aqua nutrit, & propterea soluit ieiunium naturæ, & ecclesiæ: sed aqua est vnum elementum, ergo vnum elementum potest nutrire, & consequenter constituere mixtum; nam ex eodem res componitur, ex quo nutritur, vt dicit Philosophus 2. de de gen. t. 50. ergo idem quod prius.

de sensu l. 14 4 Præterea animalia quædam nutriuntur odoribus, nam mirabiliter illis confortantur; & si illis non nutrirentur, ad nihil esset odor vtilis: sed eadem est ratio vnius qualitatis, & vnius elementi, ergo si animal potest nutriri vna qualitate, poterit nutriri vno elemento, & per consequens ex illo solo constitui

p. de gen. l. 8 Sed contra est, quod Philosophus p. de gen. t. 49. dicit, quod omnia mixta, quæ sunt circa terram, sunt composita ex quatuor elementis.

7. met. l. vlt. 2 Præterea dicit Philosophus 7. met. t. vlt. quod illud, quod est ex vno elemento, non differt ab ipso: quod enim est aqua tantum, vere est aqua, sed mixtum non est elementum, ergo debet constare ex pluribus, & consequenter ex omnibus, quia non est maior ratio vnius, quam alterius.

p. de gen. l. 2. de sensu & sensili l. 14. Respondeo dicendum, quod omnia mixta perfecta, quæ sunt circa terram, & præsertim animata requirunt ad sui generationem omnia elementa; quod probatur primum inductione ipsorum elementorum. Quod enim necessaria sit terra, patet, quia locus, & locatum vel sunt eiusdem naturæ, vel prædominatur natura loci in locato, sed omnia mixta perfecta naturaliter quiescunt in terra, sicut in loco, ergo oportet, quod in quolibet mixto sit terra, vel quod ipsa prædominetur. Quod autem necessaria sit etiam aqua constat ex hoc, quod terra pura non habet continuationem; nec in ipsa aliqua figura potest consistere; partes autem cuiuslibet mixti oportet esse terminatas, sola autem aqua est bene terminabilis: quod vero necessario requirātur etiam aer, & ignis, probatur, quia terra, & aqua alterantur in mixto; cum autem vnumquodque miscibilium alteretur à suo contrario, oportet ignem, & aerem esse in composito, nam aer contrariatur terræ, & ignis aquæ. Secundo probatur ex nutrimento viuentium. Vt enim argumentatur Philosophus de sens. cap. 14. contra asserentes animalia nutriri odoribus: ex iisdem nutriuntur animalia, ex quibus constant, sed cibus, quo nutriuntur animalia, est compositus ex quatuor elementis, cuius signum est, quod ex cibis generatur aliqua superfluitas interius, sicut patet in animalibus, intra quorum corpora sunt quædam loca deputata ad congregationem superfluitatum, vel exterius, sicut in plantis, quarum superfluitas statim exterius emittitur, sicut patet de gūmis arborum, & de aliis huiusmodi. Si autem aliquod animal, vel planta nutriretur simplici elemento, nulla fieret superfluitas, cum non sit ibi aliqua difformitas partium, ergo animalia constant ex quatuor elementis. Verum adhuc cum nullum elementum sit aptum nutritioni propter simplicitatem, amplius aqua habet speciale impedimentum, quare sola non possit nutrire sine commixtione alicuius terrestris, sicut agricultores adhibent fimum, vt aqua commixta nutriat plantas; quia nutrimentum constituit, & generat aliquid in substantia nutriti: & ideo oportet, quod sit aliquid corporale, & solidum, quod non cōpetit aquæ. Vnde aqua sola non potest nutrire & multo minus aer, vnde relinquitur quod odor nutrire nō possit, & per consequens quod mixtum perfectum animatum præsertim, non possit constare vno altero, vel paucioribus elementis, quam quatuor. Quod cōfirmatur, quia minus videtur quod plantæ, quæ sunt magis terrestres, nutriantur ex omnibus elementis, 2. de gen. l. quam alia mixta; sed illæ licet videantur nutriri ex sola aqua, nutriuntur tamen ex omnibus elementis; manifestum enim est, quod nutriuntur ex terra, & aqua, rustici enim colentes plantas miscent terram cum aqua ad nutrimentum illarum: si autem inest terra, & aqua, necesse est esse alia duo extrema, scilicet aerem, & ignem, eadem ratione, qua supra. Dicendum ergo est quod ad mixta perfecta, quæ sunt circa terram, generanda, necessaria sunt omnia quatuor elementa.

Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus 2. de ge. l. loco citato de anima loquitur de omnibus mixtis, siue perfectis, siue imperfectis: at vero 2. de generatione loquitur de mixtis, siue perfectis, & præsertim animatis, quæ sunt perfectissima, vt patet ex postrema ratione, quæ est Philosophi ibidem.

Ad secundum dicendum, quod ad vinum generandum requiruntur omnia elementa, vt patet ex rationibus supra allatis, non tamen est necesse, quod concurrant omnia secundum materias, & qualitates, sed sufficit vnum, vel alterum cum qualitatibus reliquorum. in 2.

Ad tertium dicendum, quod de aqua duplex est opinio. quidam enim dicunt, quod quia nullo modo nutrit, non soluit ieiunium neque naturæ, neque Ecclesiæ sed quāuis aqua in se non nutriat, tamen commixta nutrit: in stomacho enim oportet quod aliis humoribus commisceatur, & ideo in nutrimentum cedere potest: & propter hoc alij probabilius, & securius dicunt, quod etiam post aquæ potum Corpus Christi non est sumendum. [illegible]

Ad quartum dicendum, quod odor nutrire non potest: cum enim sit qualitas, secundum se non potest nutriendo constituere substantiam, nisi forte ratione susceptiui, quod est aer, vel aqua. confortat autem propter immutationem, quæ est à calido, humido, & sicco, & propter delectationem, sicut & malus odor corrumpit, & maxime confert ad sanitatem, vt manifeste patet ad sensum, & ratione confirmatur: nam cum homo habeat maius cerebrum secundum quantitatem sui corporis, inter cætera animalia: cerebrum autem secundum suam naturam sit frigidum, & sanguis, qui circa cerebrum continetur in quibusdam subtilibus venis, sit de facili infrigidabilis: & ideo contingat, quod fumi resoluti à cibo sursum ascendentes, propter loca infrigidationem, inspissentur infrigiditati, & ex hoc causentur rheumaticæ infirmitates de sensu l. [illegible] in

in hominibus, propterea in adiutorium sanitatis, contra superfluam cerebri frigiditatem, attributa est species odoris secundum se delectabilis hominibus. Quod si quandoque huiusmodi odores grauant cerebrum, hoc est quia non adhibentur secũdum quod debent, sed superflue ipsum calefacientes faciunt nimiam resolutionem: sed si modo debito adhibeantur, conferunt ad sanitatem, vt manifeste apparet ex effectu, vnde est quod sicut sapor à natura ordinatur ad nutritionem, ita odor ad sanitatem, vt dicit Philosophus de sensu.

ARTICVLVS IV.

Vtrum elementa maneant in mixto actu secundum formas substantiales.

VIdetur quod elementa maneant in mixto actu secundum formas substantiales. Dicit enim Philosophus p. de gen. t. 83. & 84. quod miscibilia non corrumpuntur, & propterea dicit materiam ex qua non misceri rei, ad quam concurrit, vt ligna igni, & t. 88. ait guttam vini non misceri decem millibus congiis aquæ, quia soluitur forma, & mutatur in aquam, & t. 84. expresse dicit elementa non corrumpi, sed ita remanere, vt possint iterum segregari, quod idem docet 2. de gen. t. 47. & 48. ergo elementa remanent in mixto secundum formas substantiales. (p. de gen. l. t. 84. & 85.)

2 Præterea 4. meteor. cap. vlt. dicit Philosophus quod elementa sunt materia mixtorum, quod idem docet 12. met. t. 28. sed materia actu est in composito, vnde definitur à Philosopho p. phys. t. 82. quod sit subiectum vnumquodque, ex quo fit aliquid, cum insit, ergo & elementa erunt actu secundum suas formas.

3 Præterea p. de gen. t. 90. dicit Philosophus quod mixtio est vnio elementorum alteratorum, sed quod tantum est alteratum, non est secundum formam corruptum, sed remanet secundum illam, ergo elementa manent in mixto secundum formas substantiales.

4 Præterea 2. de gen. t. [illegible] dicitur, quod ex iis nutrimur, ex quibus constamus, sed vere nutrimur omnibus elementis actu, vt dictum est, ergo & ex illis actu constamus, & ita erunt elementa actu secundum formas substantiales.

5 Præterea 2. de anim. t. 37. dicitur, quod nisi esset anima in animali, elementa dissoluerentur, & vnumquodque disce[de]ret, at illa consequentia non est bona, nisi sint elementa in mixto actu secundum formas substantiales, nam quod non est, non dissoluitur, ergo idem quod prius.

6 Præterea elementum definitur à Philosopho 5. met. t. 4. ex quo fit aliquid, cum insit, indiuisibile secundum speciem, sed corpora simplicia sunt elementa mixtorum, ergo sunt actu in illis.

7 Præterea mixtum mouetur motu elementi prædominantis in ipso, vt dicit Philosophus p. cæli t. 7. sed omne mouens debet esse actu, nam eatenus mouet, quatenus est actu, sicut eatenus aliquid est mobile, quatenus est in potentia, vt dictum est; præterquam quod non datur à quo elementum prædominans possit corrumpi, ergo elementa sunt actu in mixto.

8 Præterea resolutio per segregationẽ fit in ea, quæ actu insunt, quod enim est vltimum in tali resolutione, est terminus compositione, sed mixtum resoluitur in quatuor elementa per segregationem, vt dicitur 3. cæli t. 32. si enim comburitur lignum, emittitur aqua remanent cineres, qui sunt terra, euolat fumus, qui est aeris, fit flamma, quæ est ignis, ergo in mixto præerant elementa actu.

9 Præterea passio non potest separari a suo subiecto, vt dictum est, sed primæ quatuor qualitates sunt passiones elementorum, vnde Philosophus 2. de anim. t. 113. de humiditate dicit, quod non potest esse sine aqua, ergo cum in mixto sint qualitates elementorum, erunt & ipsa elementa actu secundum formas substantiales. (q. 4. log. a. 3; 2. de ani. t. 113)

10 Præterea dicit Philosophus 2. de gen. t. 49. & 50. quod mixtum non potest generari ex vno elemento: sed id sequeretur, si elementa non essent actu in mixto secundum formas, nam si sola materia remaneret, non esset ratio, quare materia vnius non posset sufficienter disponi ad mixti formam, ergo dicendum est, quod elementa maneant in mixto actu secundum formas. (2. de gen. t. 48)

11 Præterea mixtio non fit secundum materiã tantũ, quia tunc esset corruptio sola, ergo oportet, quod remaneant in mixto formæ elementorum. (op. 31. p. p. 76. a. 4. ad 4. quol. p. a. 6. arg. 3. q. de ani. a. 9. arg. 10.)

Sed contra Philosophus p. de gen. t. 84. dicit, quod elementa non manent in suo mixto, vt corpus album, nec corrumpuntur nec ambo, nec alterum, totaliter scilicet, quo modo fit in generatione simplici, nam quod corrumpitur, corrumpitur secundum formam, & qualitates: at in generatione mixti corrumpuntur elementa secundum formas, & saluatur eorũ virtus. (p. de gen. l. t. 84.)

2 Præterea 3. cæli t. 31. proponit quæstionem, an elementa sint actu in mixto, vel potẽtia, dicens hoc esse ambiguum, quia id erat soluendum in proprio loco, puta in p. de gen. verum tex. sequenti suam sententiã significans dicit in carne, & ligno esse ignem, & aquã in potentia: quod idem docet p. de gen. t. 84. vbi fuse agens de hac materia dicit, quod miscibilia sunt in mixto in potentia, & non in actu, licet sint actu virtute elementorum, ergo. (3. cæli l. t. 31. p. de gen. l. t. 84.)

3 Præterea p. de gen. t. 83. dicit Philosophus, quod quæ remanent actu, sicut materia, & forma, non miscentur, & t. 85. dicit, quod si elementa remaneant in mixto diuisa in paruas partes saluatas secundum speciem, & virtutem, non erit mixtio, sed iuxta positio: sed elementa debent concurrere ad mixti generationem diuisa in partes paruas, & debet saluari virtus elementorum, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 84. & 85. ergo idem quod prius. (p. de gen. l. t. 84. & 85.)

4 Præterea 2. de gen. t. 47. & 48. contra Empedoclẽ asserentem fieri compositionem ex elementis intransmutatis, & saluatis secundum speciem, & virtutem, argumentatur Philosophus, quod si hæc opinio esset vera, sequeretur quod non ex quacunque parte carnis generabitur quodlibet elementum, sed ex vna parte vnum, & ex alia aliud, quia nimirum cum in vna parte materiæ non possint esse plures formæ substantiales, debet quælibet forma informare propriã materiam, & ita deberet fieri mixtio ex elementis loco, & situ distinctis, quod tamẽ inquit Philosophus, est falsum, nam cum mixtum sit homogeneum, debent in qualibet eius parte potentia contineri omnia elementa, ita vt ex quacunque possint generari, ergo secundum Philosophum elementa non sunt actu in mixto. (2. de gen. l. t. 47.)

5 Præterea principiis essentialibus manentibus in aliquo, non possunt in illo deficere qualitates talium principiorum secundum suas excellentias, nisi per violentiam, quod non potest esse diuturnum: sed in mixto naturaliter conseruantur qualitates, & virtutes elementorum refractæ, & deficientes, quandiu durat mixtum, ergo non possunt esse in mixto formæ substantiales elementorum. (q. 5. de pot. a. 7. c.)

Respondeo dicendum, quod circa hanc difficultatem diuersi diuersimode opinantur. Quidam enim, vt Auic. posuit formas substantiales elementorum integras remanere in mixto, mixtionem autem fieri secundum quod contrariæ qualitates elementorum reducuntur ad medium, sed hoc est impossibile. Impossibile enim est materiam secundum eandem partem simul suscipere diuersas formas substantiales, quod patet, quia forma substantialis, cum det esse simpliciter, dum aduenit simpliciter compositũ, quod constituit, mixtum natem puta caro, vel os, non potest dici quod sit ignis, vel aer, vel aqua, vel terra. Præterea, quia inde se sequerentur multa absurda, nimirum primo quod tales formæ non possent comprehendi vnica differentia, cum diuersarum naturarum diuersæ sint differentiæ, contra Philosophum 7. met. t. 43. secundo quod mixtum nõ esset simpliciter vnũ, quia nihil est simpliciter vnum, nisi per formam vnã, per quam res habet esse: ab eodem enim res habet quod sit ens, & quod sit vna, & ideo quæ denominantur à diuersis formis, non sunt vnum simpliciter, sicut homo albus. Tertio quod vna operatio intensa non impediret aliam, contra sensum, & experientiam, cuius ratio est, quia principium actionum est per essentiam vnum; vnde sequitur quod in vnoquoque vna sit tantum forma. Quarto quod ex vna parte vnius rei sint plura esse substantialia, cum quælibet forma substantialis det esse substantiale, & ex altera, quod esse substantiale sit accidentale, quia cum forma adueniens enti in actu sit accidentalis, si plures formæ substantiales essent in eadem parte materiæ, prima daret esse substantiale, & cæteræ accidentale, cum tamen sint formæ substantiales: si ergo impossibile est materiam secundum eandem partem simul suscipere diuersas formas substantiales elementorum, sed oportet, quod si insint eidem materiæ, quod insint diuersis partibus illius, impossibile autem est materiam diuersas partes accipere nisi præintellecta quantitate in ipsa, nam sublata quantitate materia indiuisibilis permanet, sicut patet in p. phys. ex materia autem sub quantitate existente, & forma substantiali præintellecta, corpus physicum constituitur; necesse est quod diuersæ partes materiæ formis elementorum subsistentes plurium corporum rationem suscipiant: multa autem corpora impossibile est esse simul; non igitur in qualibet parte corporis mixti erunt quatuor elementa, & per consequens non erit vera mixtio, sed ad sensum, sicut accidit in congregatione corporum insensibilium propter paruitatem. Præterea quælibet forma substantialis propriam dispositionem requirit in materia, sine qua esse non potest; vnde altera est via ad generationem, altera ad corruptionem: impossibile autem est eandem esse dispositionem, quam requirit forma ignis, & quam requirit forma aeris, vel aquæ, sed sunt contrariæ: contraria autem esse non possunt in eodẽ subiecto: impossibile est igitur, quod in eadẽ parte mixti sint formæ substantiales ignis, & aquæ si igitur mixtio fiat remanentibus formis simplicium corporum, sequitur quod non sit mixtio, sed solum ad sensum, quasi iuxta se positis partibus insensibilibus propter paruitatem. Quidam autem alij, inter quos est Auer. 3. cœli Comm. 67. positæ opinionis rationes vitare volentes in maius inconueniens inciderunt. Vt enim mixtionem ab elementorum corruptione distinguerent, dixerunt formas substantiales elementorum aliqualiter remanere in mixto, sed rursus, ne cogerentur mixtionem ad sensum, & non secundum veritatem ponere, posuerunt quod formæ elementorum non manent in mixto secundum suum complementum. Dicunt enim quod formæ elementorum suscipiunt magis, & minus, & habent contrarietatem ad inuicem & quia hæc manifeste repugnant communi opinioni & dictis Aristotelis dicentis in prædicamẽtis, quod substantiæ nihil est contrarium, & quod nõ recipit magis & minus: vlterius procedunt dicentes, quod formæ elementorum sunt imperfectissimæ, vt pote materiæ primæ propinquiores, vnde sunt mediæ inter formas substantiales, & accidentales, & sic inquantum accedunt ad naturam formarum accidẽtalium, suscipere possunt magis, & minus. Vnde hæc positio multipliciter est improbabilis, primo quia esse aliquid medium inter substantiam, & accidens, est omnino impossibile: esset enim aliquid medium inter affirmationem, & negationem. Proprium enim accidentis est in subiecto esse, substantiæ vero in subiecto non esse: formæ autem substantiales sunt quidem in materia, sed non in subiecto, nam subiectum est hoc aliquid: forma autem substantialis est, quæ facit hoc aliquid. Item, ridiculum est dicere medium esse inter ea, quæ non sunt vnius generis, vt probatur in 10. metaph. medium enim, & extremũ in eodẽ genere esse oportet: nihil ergo medium esse potest inter substantiam, & accidens: vnde impossibile est formas elementorum suscipere magis, & minus. omnis enim forma recipiens magis, & minus est diuisibilis per accidens, inquantum scilicet subiectum potest eam participare, vel magis, vel minus: secundum autem id, quod est diuisibile, vel per accidens, vel per se, contingit esse motum continuum, vt patet in 6. phys. si igitur formæ substantiales elementorum suscipiunt magis & minus, tam generatio, quam corruptio erit motus continuus, quod est impossibile, nam motus continuus non est nisi in tribus generibus, scilicet in quantitate, qualitate, & vbi. Demũ esse substantiale cuiuslibet rei in indiuisibili cõsistit sicut & forma substantialis, quæ est terminus esse specifici, vnde in indiuisibili est ratio formæ, sicut ratio numeri, & figuræ, nec est possibile, vt intendatur, vel remittatur, sed omnis additio, vel subtractio facit aliam speciem. Et ideo aliter dicendum secundum Philosophum in p. de gen. quod formæ elementorum non manent in mixto actu, sed virtute, manent enim qualitates propriæ elementorum, licet remissæ, in quibus est virtus formarum elementarium: qualitates enim elementares agunt in virtute formarum substantialium, alioqui actio, quæ est per calorem ignis, non terminaretur ad formam substantialem.

Ad primum ergo dicendum, quod miscibilia dicuntur non corrumpi, quia non corrumpuntur omnino, sicut accidit in generatione, quando nimirum ex aqua fit ignis, nam saluatur virtus eorũ, propter quam possunt etiã segregari, quãdo mixtũ corrumpitur. Vnde & recte Philosophus negauit sorteriam misceri rei, quia totaliter perornatur in re: miscibilia vero debent corrumpi tantum secundum formas, non secundum virtutes, quæ saluantur in mixto, & recte negauit guttam vini misceri decem millibus congijs aquæ, quia tunc vinum omnino corrumpitur, & secundum formam, & secundum virtutes.

Ad secundum dicendum, quod elementa non sunt materia mixtorum secundum formas substantiales, atque adeo secundum se tota, quæ fuit opinio Empedoclis, nam sic sequeretur non posse ex elementis fieri mixta, nam si sic remanerent, ignis in vna parte compositi erit ardens, & aqua fluens, & terra incontinua, & aer expirans: similiter ignis non ligatus euolabit sursum, & terra deorsum descendet, & sic nunquam constabit, vt faciat ossa, & carnes, &

huiusmodi; sed erunt elementa materia mistorum ratione propriæ materiæ, & propriarum qualitatum, quæ remanent in misto.

.n.8. Ad tertium dicendum, quod mixtio dicitur vnio miscibilium alteratorum, quia in mixtione debent elementa alterari secundum qualitates, nam hæ debent remanere in mixto, vt dictum est.

q.52.a.7. Ad quartum dicendum, quod cum nutrimentum debeat in fine alterationis esse simile viuenti, vt dictum est, sicut viuens, & quodlibet aliud mixtum dicitur constare ex elementis, quia constat ex materia, & virtutibus elementorum, ita & viuens nutritur elementis, quia nutritur cibis constantibus ex materia, & virtutibus elementorum.

.a.i.18. Ad quintum dicendum, quod Philosophus loco citato reprobat opinionem Empedoclis augmentum viuentium non attribuentis animæ, sed motui grauium, & leuium: dicebat enim quod augmentum plantarum in deorsum causatur ex motu terræ, quæ est in compositione plantæ, & naturaliter deorsum fertur propter sui grauitatem; augmentum autem sursum causatur ex motu ignis, qui propter sui leuitatem naturaliter fertur sursum; contra quem Philosophus argumentatur, quod cum elementa non sint acto in mixto, sed in virtute, non habet elementum sorsum proprium motum, sed totum mixtum mouetur motu elementi prædominantis in ipso, nam si elemẽta sunt actu in mixto, & quodlibet habet propriũ motum, vt vult Empedocles, cum naturalis motus elementorum sit ad contraria loca, sequitur, quod totaliter ab inuicem separentur, nisi sit aliquid continẽs elementa, quod non sinit totaliter illa ab inuicẽ abscedere. Illud autem, quod continet elementa, ne totaliter ab inuicem segregentur, maxime videtur esse causa augmenti; sed augmentum secundum diuersas partes contingit ex diuersis motibus elementorum. Non enim posset imaginari, qualiter esset augmentum, elementis in contraria motis, nisi per hoc, quod manent inuicem coniuncta, quia si totaliter separarentur, esset diuisio, non augmẽtum. Illud igitur principaliter est causa augmenti, quod continet elementa, ne totaliter ab inuicem separentur: hoc autem est anima in rebus viuentibus; vnde & anima est principium augmenti.

.i 8. Ad sextum dicendum, quod ad hoc, vt corpora simplicia dicantur elementa mixtorum, & illis in esse, sufficit, quod sint in illis actu, vel potentia, vt patet ex Philosopho 3. cæli t. 31. vbi sic definit elementum. sit itaque elementum illud corporum, in quod alia corpora diuiduntur, quod inest potentia, aut actu: hoc enim vtro modo ambiguum est, nam hanc quæstionem subtius tractaturus erat suo loco in p. de generat. vbi eam dissoluit, vt diximus. Imo loco cit. de cælo, significans suam sententiam subdit, sit itaque quod dictum est, elementum sit, necesse est esse aliqua talium corporum; in carne enim, & ligno, & vnoquoque talium inest potentia ignis, ac terra.

de ani. l. 8 5. Ad septimum dicendum, quod ex hoc, quod mixtum mouetur motu elementi prædominantis, sequitur elementa non esse actu in mixto, sed virtute, vt dictum est, quia si essent actu, quodlibet elementum haberet proprium motum, & sic non posset mixtum conseruari, sed dissolueretur, elementis in contraria motis.

de gen. l. 8 Ad octauum dicendum, quod mixta non resoluuntur immediate in quatuor elementa, sed in mixta imperfecta, cum enim duplex sit forma, vna perfecta, quæ complet speciem alicuius rei naturalis, sicut forma ignis, vel aquæ, aut hominis, aut plantæ: alia incompleta, quæ neque perficit aliquam speciem naturalem, neque est finis intentionis naturæ, sed se habet in via generationis, vel corruptionis; sicut manifestum est in generatione compositorum, puta animalis, quod inter primum principium generationis, quod est in semine, & vltimam formam animalis completam, sunt multæ generationes mediæ, vt Auic. dicit in sua sufficientia, quæ necessario terminantur ad aliquas formas, quarum nulla facit ens completũ secundum speciem, sed ens incompletum, quod est via ad speciem aliquam; ita etiam ex parte corruptionis sunt multæ formæ mediæ, quæ sunt formæ mediæ incompletæ; non enim separata anima corpus animalis statim resoluitur in elementa, sed hoc fit per multas corruptiones medias, succedentibus sibi in materia multis formis imperfectis, sicut est forma corporis mortui, & postmodum putrefacti. & sic tandem fit vltimum complementum successiue.

Ad nonum dicendũ, quod calor in summo est proprius ignis: nec potest ab illo separari totus remanente igne: potest tamen remitti quoad aliquos grados, & potest etiam conuenire aliis ab igne, nam vt dictũ est, quod est proprium vnius speciei participatioe potest aliis conuenire. q. 6. log. a. 3 ad 3.

Ad decimum dicendum, quod mixtum perfectum circa terram existens non potest ex vno tantum elemento constare, reliqua vero mixta possunt constare ex vno elemento secundum materiam, sed necesse est vt adsint qualitates cæterorum elementorum, vt dictum est. a 3. huius q.

Ad vndecimum dicendum, quod mixtio non fit secundum materiam tantum elementorum, sed etiã secundum qualitates proprias illorum formis substantialibus corruptis in quoddam medium, quod est mixtum, vt dictum est. in c. & l. c. in arg.

ARTICVLVS V.

Vtrum in mixto remaneant elementa secundum proprias qualitates.

VIdetur quod elementa non maneant in mixto secundum proprias qualitates. Dicit enim Philosophus 7. met. t. 7. quod prima substantia est primũ subiectum, de quo alia dicuntur, vel sicut superiora de inferioribus, vel sicut accidens de subiecto, vnde illa corrupta debent alia corrumpi; sed in mixtione ad productionem formæ mixti corrumpuntur ipsa elementa, vt dictum est. 7. met. l. 2. / 5 met. l. 10. / a. præced.

2 Præterea accidentia propria sunt inseparabilia à propriis subiectis, vt dictum est, sed quatuor primæ qualitates sunt accidentia propria elemẽtorum, ergo elementis corruptis in productione mixti debent & illæ corrumpi. q. 6. log.

3 Præterea qualitates elementorum, vt dictum est, sunt contrariæ, sed contraria non possunt esse in eodẽ, vt dicit Philosophus 4. met. t. 27. ergo qualitates elementorum non possunt remanere in mixto. a. præced. / 4 met. l. 15

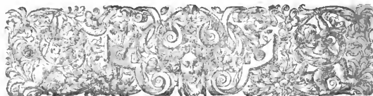
Sed contra Philosophus p. de gener. t. 84. dicit quod in mixtione elementa non corrumpuntur omnino, quia saluatur virtus eorum. p. de gen. l. 24.

Respondeo dicendũ, quod necesse est dicere elementa remanere in mixto secundum proprias qualitates: & ratio est, quia vt dictum est, mixtio non fit tantum secundum materiam, quia sic esset generatio neque secundum formas elementorum, quia hæ corrumpuntur, vt dictum est, ergo necessario debet fieri secundum proprias qualitates elementorum. præterea elementa remanent virtute, & potentia in mixto, vt dictum est ex Philosopho, sed id propterea est, quia remanent in mixto virtutes elementorum, quæ sunt propriæ qualitates ipsorum, 3 c. a. præc. arg 11 & ad 11 & in c.

quo tamen stat, quod in mixto oportet vnum elementum alteri prædominari, vt dictum est.

Ad septimum dicendum, quod licet corpus humanum sit valde temperatum, non tamen ita, vt sit æquale ad pondus; quod patet, quia in eo debet dominari calor propter operationes animæ, quæ indigent calore, sicut instrumento, est tamen eius complexio vicina temperamento ad pondus. Cum quo tamen stat quod quoad actum odorādi vt Philosophus dicit 2. de ani. c. de Odore, homo non habet bonum sensum odoratus qui perspicaciter, & per certitudinem cognoscit suum obiectum, sed habet illum peiorem multis aliis animalibus: cuius ratio est, quia cum instrumentum sensus debeat esse proportionatum suo sensibili, sicut odor causatur ex calido, & sicco, ita ad bonitatem instrumenti odoratus exigitur victoria calidi, & sicci, homo autem habet cerebrum, in cuius vicinio positum est instrumentum olfactus, maius omnibus aliis animalibus, secundum proportionem sui corporis, vt Philosophus dicit in lib. de animalibus. Vnde cum cerebrum sit humidum, & frigidum in se consideratum, impeditur in homine bonitas olfactus: & propter hoc praue odorat homo, & nihil odorabilium percipit, nisi quod est secundum quandam excellentiam inducens delectationem, vel contrarium; quod contingit propter sensum, qui non est perspicax ad certitudinaliter sciendum de suo obiecto. Vnde rationabile est, quod hominum genus sic se habeat ad percipiendos colores, sicut se habent animalia habentia duros oculos, vt locustæ, & quidam pisces ad percipiendos colores, quos propter debilitatem visus, ex ineptitudine organi, non percipiunt nisi in quadam excellentia, pro vt ex eis ingeritur illis aliquis terror, vel eius contrarium. Vnde fit, vt sicut huiusmodi animalia non habent organum visus temperatum ad pondus, sed valde remotum ab illa temperie quæ requiritur ad organum visus: ita & homines non habeant illam temperiem, quę requiritur ad optimum sensum olfactus, quia nimirum habent organum magis humidum, quam siccum, cū tamen illud habere deberent magis siccum iuxta proportionem calidi, & sicci, ex quibus causatur odor.

IN SECVNDVM LIB DE GENERATIONE.

QVÆSTIO XXXXIII.

De numero elementorum.

POst considerationem de Generatione, & corruptione in communi, sequitur considerandum de generatione, & corruptione corporum naturalium in particulari: & primum quidem de generatione elementorum, quia omnes substantiæ, quæ generantur, & corrumpuntur, non sunt sine istis sensibilibus corporibus; deinde de generatione aliorum corporum naturalium De elementis autem primum agemus in communi, deinde in particulari. Quinque autem considerabimus de elementis in communi, numerum, quidditatem, quantitatem, qualitates, & mutuam illorum generationem, & corruptionem.

2. de gen. l. p.

CIRCA PRIMVM QVÆRITVR

Vtrum elementa sint quatuor.

ARTICVLVS.

Vtrum elementa sint quatuor.

p. cæli l. 1. Videtur quod elementa sint plura, quam quatuor. Philosophus enim p. cæli. t. 91. numerat cælum inter elementa; sed præter cælum sunt alia quatuor corpora, quæ dicuntur elementa, nimirum ignis, aer, aqua, & terra, ergo elementa sunt plura, quam quatuor.

2. de gen l. 2. 2 Præterea tot sunt elementa, quot coniugationes quatuor primarum qualitatum, vt dicitur 2. de gen. t. 10. sed sex sunt combinationes possibiles. Cum enim in eodem subiecto possint esse duo contraria q. 13. a. 2. remissa vt dictum est dabuntur hæ duæ coniugationes calidi & frigidi & humidi & sicci. præter alias quatuor calidi & sicci, calidi & humidi, frigidi & sicci, frigidi & humidi.

p. cæli l. 4. 3 Præterea numerus elementorum dignoscitur ex motibus simplicibus, vt patet ex Philosopho p. cæli. a. 8 sed isti motus simplices sunt plures, quã quatuor: sicut enim motus simplices sunt motus sursum & deorsum, ita & motus qui dextrorsum, vel sinistrorsum, & qui ante, & qui retro: sunt ergo elementa plura, quam quatuor.

5 Videtur quod elementa sint pauciora, quam quatuor. Dicit enim Philosophus p. cæli t. 91. quod tria sunt elementa corporea, ergo sunt pauciora, quam quatuor. p. cæl. t. 1.

6 Præterea ex numero locorum colligit Philosophus numerum elementorum p. cæli tex. cit. sed duo tantum sunt loca, vt dicitur ibidem, & 2. de Gen. t. 21. & 22. sursum, & deorsum, nam locus circa medium conuenit corpori cælesti, ergo idem quod prius. ibid. & 2. Gen.

7 Præterea non datur elementũ ignis. Neque enim huiusmodi elementũ est vel ignis noster existens in his inferioribus, vel corpus existens in concauo lunæ non ignis noster, quia est mixtum, vt dicit Philosophus 2. de gener. t. 20. neque ille, qui existere dicitur in concauo lunæ, primo quia ille non est elementum, vt dicit Philosophus p. meteor. c. 4. secundo quia deberet ad mixtionem concurrere, sunt enim elementa principia mixtorum: præterea deberet lucere, nam habet ignis in sua natura lumen & deberet esse actiuior cæteris elementis, quia quanto plus habent elementa de specie, vt habet ignis, tanto plus habent de virtute agendi; & quia elementa quanto sunt subtiliora tanto maiora sunt secundum quantitatem, quæ iuuat ad agendum, nam in maiore quantitate est maior virtus, vt dicitur 8. phys. t. 80. & 81. 2. de gen. p. met. l. 4. 2. de gen. l. p. op. 14. Tab. v. e. mentum t. 80 & 81.

nimirum secundum aliquid infrigidato, & fugido secundum aliquid calefacto, quia in mixto materia vniuscuiusque contrarij partem capit alterius, quando veniunt ad medium, propterea medium illud non est vnius proportionis tantum, scilicet, quod semper sit per æqualem contrariorum participationem, neque est indiuisibile, idest non vno modo tantũ sed est diuersis modis secundum diuersitatem proportionis contrariorum: diuersificatur enim hoc medium, seu mixtum secundum quod diuersificantur virtutes elementorum: si enim potentia ignis excedet virtutem aquæ, medium generatum erit magis calidum, quam frigidum, & sic secundum proportionem vnius elementi ad virtutem alterius, vt si in duplo, vel in triplo excedit caliditas frigiditatem, medium erit dupliciter & tripliciter calidus, & idem dicendum de humido & sicco: hæc enim quatuor contraria in quadam proportione faciunt carnem, & in alia proportione faciunt os, & in alia faciunt alia, quorum complexiones variantur, quæ certe variari nequaquam possent, si dispositio mixti esset qualitas simplex distincta a qualitatibus elementorum ad mediũ redactis: cuius illud signum est satis manifestum, quod propter prædictam proportionem qualitatum elementariũ contrariarum ad mixti generationem concurrentium & in mixto remanentium, mixtum dicitur fieri per mixtionem, & compositionem contrariorum elementorum, & non per simplicem generationem. Sexto ex actione elementorum. Quando enim ad mixti generationem concurrunt, vnumquodque producit tantum suas qualitates in quolibet; actio enim, & passio non est nisi inter contraria, vel habentia contrarietatem, vt dicit Philosophus p. de gener. vel ergo præter qualitates elementares productas producitur aliqua alia qualitas simplex, quæ sit dispositio ad formam mixti generandi, vel non, si primum detur, sequitur quod in quolibet elemẽto, præter qualitates primas, sint aliæ qualitates, quod est contra Philosophum, qui nullas alias qualitates nouit elementorum proprias, præter prædictas quatuor, vt patet ex 2. de gen. t. 22. & contra rationem quia cum elementa sint prima corpora illis debẽtur qualitates omnium primæ, per quas tanquam per proprias passiones, & effectus manifestantur illorum differentiæ, hæ vero sunt tantum quatuor qualitates prædictæ; nam ex illis causantur grauitas, & leuitas, quæ sunt principia motus elementorum, & cæteræ tangibiles qualitates; & per illas innotescunt propriæ elementorum differentiæ, vnde ex illis tamquam differentiis dicit Philosophus p de gen. t. 18. elementa constare. Si vero detur secundum, sequitur erit qualitas distincta à qualitatibus elementaribus: vnde manifestum est, quod dispositio mixti non est qualitas simplex, sed composita ex qualitatibus elementorum. Verũ est tamen, quod hæc qualitas potest dici vna qualitas, vnitate ordinis, & proportionis, quia cõstat ex qualitatibus elementorum secundum æqualitatem proportionis ad inuicem contemperatis, vt dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quod dispositio, sicut & habitus inuoluunt in se multitudinem entium, quod patet manifeste, quia plura requiruntur ad disponendum subiectum ad vnum eorum, ad quæ est in potentia, quæ diuersis modis commensurari possunt, vt sic bene disponatur, vel ad operationem, vel ad formam, vt in proposito; vnde qualitates simplices elementorum quæ secundum vnum modum determinatum naturis elementorum conueniunt, non dicimus dispositiones, vel habitus, sed simplices qualitates. Dicimus autem dispositiones, vel habitus sanitatem, pulchritudinem, & alia huiusmodi, quæ important quandam commensurationem plurium quæ diuersis modis commensurari possunt: propter quod Philosophus dicit in 5. met. 29 quod habitus est dispositio, & dispositio est ordo habentis partes vel secundum locum, vel secundum potentiam, vel secundum speciem.

Ad secundum dicendum, quod non est eadem ratio inter dispositionem mixti, & medios colores, & inter formam elementarem, & mixti, nam qualitas disponens ad formam mixti necessario debet esse cõposita ex qualitatibus elementaribus ad temperiem quandam redactis, nam ex illarum diuersa temperie causatur diuersitas mixtorum, vnde forma mixti necessario requirit talem temperiem qualitatum tamquam propriam dispositionem, secus vero forma substantialis mixti.

Vel dic, quod pallidum est quoddam compositum ex albo, & nigro, vt dicit Philosophus 10. met. t. 23. 10. met. t. 9.

Ad tertium dicendum, quod non est eadem ratio formæ mixti, & formæ elementaris, nam mixtũ constat ex contrariis qualitatibus, cum omnia elementa ad illud producendum concurrant, vt dictum est, sed singula elementa non constant ex contrariis qualitatibus, sed quodlibet habet qualitatem vnam simplicem sibi propriam, vt ignis calorem, terra siccitatem, aer humiditatem, & aqua frigiditatem, vt dicit Philosophus 2. de gen. t. 23. 2. de gen. t. 5

Ad quartum dicendum, quod ita sunt contrariæ qualitates in mixto, sicut sunt contraria elementa in mundo; & sicut contraria elementa non se inuicem corrumpunt, quia conseruantur per virtutem corporis cælestis, a quo actiones eorum regulantur, ita cõtrariæ qualitates in corpore mixto regulantur, & conseruantur, ne se inuicem corrumpant, per formã substantialem, quæ est impressio quædam corporis cælestis. Nihil enim in istis inferioribus agit ad speciem, nisi per virtutem corporis cælestis. Vnde quandiu forma habet suum vigorem ex impressione corporis cælestis, conseruatur corpus mixtum in esse, & inde est, quod corpus cæleste per accessum, & recessum causat generationem, & corruptionem in istis inferioribus, & quod durationes omnium corporum inferiorum mensorãtur periodo corporum cælestiũ. Vnde si aliqua forma esset, cuius vigor semper remaneret ex impressione suæ causæ, nunquam sequeretur corruptio per actionem qualitatum actiuarum, & passiuarum. Similiter sicut agentis physici virtus licet patiendo diminuatur, potest tamen reparari: vnde videmus in partibus vniuersi reparationem fieri virtutis actiuæ, per hoc, quod elementa calida, quorũ virtus diminuitur in hieme per solis absentiam, reparatur in æstate per solis propinquitatem, ita & in quolibet mixto fit reparatio virtutis, quæ patiendo diminuitur, quandiu durat virtus formæ conseruantis elementorum mixtionem. q. 5. de malo a. 5 ad 6 & 7

Ad quintum dicendum, quod in mixtis natura est determinata ad vnum, mixta enim semper mouerentur motu prædominantis elementi, vt dictum est.

ARTICVLVS VII.

Vtrum dari possit mixtum æquale ad pondus.

Videtur quod dari possit mixtum æquale ad pondus. Dicit enim Philosophus 2. de gener. t. 48. quod tunc generatur mixtum, quando ita calidũ, efficitur frigidum, & è contra, vt veniant ad medium, siue, vt dicitur p. de gener. t. 89. quando elementa

sed nihil prædictorum illi igni conuenit non quidem primum, quia violenter è cælo recederet, vt dictum est, ad mixta in terra producenda, cum ibi naturaliter maneat: neque secundum, quia videretur à nobis, cum obiectum visus sit lucidum; neque tertium, quia cum quantitate superaret aliqua elementa, sua actiuitate illa consumeret, ergo non datur ignis, qui sit elementum, & ita erunt pauciora. (q. 41. 5 p.)

(1 de gen. l. 8) 8 Præterea elementa sunt loca naturalia mixtorum, vt patet ex Philosopho 2. de gen. t. 49. & (3 de gen. l. 1) ita in eis aliqua animalia viuunt; sed in igne non potest aliquod animal viuere, sicut neque generari, vt dicitur 2. de gen. t. 21. ergo ignis non est elementum.

(1 d. 18 q. 2. 2. 3 ad 2. 4. met. 1. 4. 2 de ani. l. 21) 9 Præterea nullum elementum habet saporem, sapor enim est passio mixtorum, cũ causetur ex actione primarum qualitatum; sicut & odor, & durum, & molle, & alia, quæ determinantur in 4. meteor. c. 4 sed aqua est sapida, sentitur enim dulcis, vel amara, vt dicit Philosophus 2. de ani. t. 100. ergo non datur elementum aquæ.

(4 cæli l. 4. & 5.) 10 Præterea tot sunt elementa, quot principia motiua, hæc enim sunt differentiæ elementorum, vt dicit Philosophus 4. cæli t. 26 sed principia motiua sunt duo tantum, grauitas, & leuitas ex eodem ibidem t. 25. & 36 ergo elementa sunt pauciora, quam quatuor.

(1 de gen. l. 6) 11 Præterea dicit Philosophus 2. de gener. t. 35. quod ignis, aer, aqua, & terra ad inuicem transmutantur, quia differunt in albedine, & nigredine, quæ sunt contraria: contraria autem ad inuicem transmutantur: sed albedo, & nigredo non conueniunt corporibus simplicibus, sed mixtis, ergo non dantur vlla corpora simplicia, quæ sint elementa.

(1 de gen. l. 3. 1 cæli l. 5. 3 cæli l. 9. 4 cæli l. 3.) Sed contra Philosophus 1. de gen. t. 16. 1. cæli à t. 13. 3. cæli à t. 42. & 4. cæli t. 26 27. & 36. docet elementa quatuor esse, nec plura, nec pauciora.

(2 de gen. l. 2.) Respondeo dicendum, quod elementa sunt tantum quatuor, quod potest esse manifestum ex quatuor, & primo ex possibili combinatione quatuor qualitatum. Cum enim sensu ipso pateat dari quatuor qualitates tangibiles, puta calorem, frigus, humorem, & siccitatem; & hæ tantum sint qualitates primæ, quia ad has reducuntur omnes aliæ: & sint actiuæ, & passiuæ, vt patet ex earum definitionibus, vt docet Philosophus 2. de generat. a t. 8 oportet illas esse principia primorum corporum, scilicet elementorum; quot ergo modis possibiles erunt combinationes prædictarum qualitatum, tot erunt elementa. In vnoquoque enim elemento duas qualitates inesse sensu ipso manifestum est. Ex sex autem combinationibus calido frigido humido sicco, calido sicco, calido humido, frigido sicco, frigido humido, duæ primæ naturaliter impossibiles sunt, cõtraria enim in eodem subiecto esse naturaliter impossibile est: vel enim ambæ qualitates erunt in summo gradu & intenso, vel vna in gradu intenso, & altera in remisso, vel vtraque in remisso. primum dici non potest, nec similiter secundum, quia sic excederetur latitudo subiecti, quæ cuiusque contrarietatis octo tantum gradus recipere potest, vt patet experientia, quantum enim caloris recipit aqua ab igne, tantum frigoris deperdit, quia vnum contrarium expellit alterum formaliter a subiecto vt dictum est, vnde cõtraria tantum in gradu remisso possunt esse in eodem subiecto, vt dictum est, cum communi Philosophorum sententia. Neque tertium, quia cum qualitates actiuæ, & passiuæ sint per se elementorum accidentia, oportet quod à principiis essentialibus causentur; (a 8. de pot.) vnde non potest esse quod principiis essentialibus manentibus in elementis qualitates deficiant, & sint remissæ nisi per violentiam, quod non potest esse diuturnum. Reliquæ vero quatuor combinationes sunt naturaliter possibiles, vt patet ex his, quæ apparent in simplicibus corporibus scilicet in igne, aere, aqua, & terra. Ignis enim calidus est & siccus, & ita constituitur per tertiam combinationem; aer calidus, & humidus per quartam; aqua frigida, & humida per quintam, terra frigida, & sicca per sextam. (5 met. l. 4.) Secundo ex mixtorum compositione, & resolutione, cum enim elementa sint principia componentia, & constitutiua mixtorum tot sunt elementa, quot necesse est ad perfectam mixtorum generationem concurrere, & in quot mixta per corruptionem resoluuntur, quod enim est vltimum in resolutione, est primum in compositione; omnia vero mixta perfecta vt dictum est, sunt composita ex quatuor corporibus simplicibus, puta ex igne, aere aqua, terra: debent enim esse terra, & aqua, quia hæc duo dant corpulentiam, continuitatem, & consistentiam mixtis, & ex his fit incrassatio. (q. 41.) (1 de gen. l. 8) Debent præterea esse alia duo, ignis, & aer, quia omne contrarium alteratur à suo contrario, & quia nisi refrangerentur ab illis, in omni mixto prædominarentur terra & aqua: cum tamen in multis prædominentur aer, & ignis. Similiter & in hæc quatuor corpora mixtum resoluitur, cũ resoluatur in ea, quæ maxime similia sunt prædictis elementis in quæ deinde illa vltimo resoluuntur. (3 cæli l. 3.) Tertio ex qualitatibus motiuis: Nam hæ sunt quatuor, quædam enim mouentur sursum simpliciter vt ignis: quædam vero deorsum simpliciter vt terra: quædam vero sursum secundum quid, vt aer: quædam deorsum secundum quid, vt aqua, quorum qualitates non sunt compositæ ex grauitate & leuitate simpliciter, quia tunc oporteret quod ipsa essent corpora composita ex duobus extremis, & sic essent mixta, & non corpora simplicia, vnde sequeretur, quod velocius moueretur deorsum multum aeris, quam parum aquæ, & ita incideremus in opinionem Parmenidis asserentis duo tantũ elemẽta esse, ignẽ, scilicet & terram aerem enim, & aquam dicit esse mixta ex extremis, quem confutat Philosophus 2. de gen. t. 18 (2 de gen. l. 3) (1 met. l. 9.) postremo patet sensu dari aquam, & terram locus autem medius inter cælum, & globum terræ non potest repleri solo aere, quia sine proportione superaret alia duo elementa, vt docet Philosophus 1 meteor. c. 3. Vnde manifestum, est, quod elementa nec sunt plura, nec pauciora, quam quatuor.

(1 cæli l. 18.) Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus cælum inter elementa computauit cum tamen elementum sit ex quo componitur res, vt dicitur 5. met. t. 40 quia licet cælum non veniat in compositionem corporis mixti, venit tamen in compositionem totius vniuersi, quasi quædam pars eius.

(ibid.) Vel dic, quod Philosophus elementa large nominat quæcunque simplicia corpora, quæ quidem vocat corporalia elementa, ad differentiam materiæ primæ, quæ est elementum, non tamen corporale, sed absque omni forma. prout in se consideratur.

Ad secundum dicendum, quod tantum quatuor sunt possibiles combinationes quatuor qualitatum, vt dictum est.

(1 cæli l. 4.) Ad tertium dicendum, quod cum corpora simplicia sint essentiales & primæ partes vniuersi, oportet quod motus simplices, qui sunt naturales corporibus simplicibus, attendantur secundum conditionem vniuersi, quod cũ sit sphæricum, oportet, quod motus eius attendatur per comparationem ad medium, quod est immobile, quia omnis motus fun-

datur supra aliquod immobile, vt dicitur in lib. de causa motus animal. & ideo oportet esse solum tres motus simplices, secundum diuersas habitudines ad medium, eum scilicet, qui est à medio, & eum, qui est ad medium, & eum, qui est circa medium. Dextrum autem, & sinistrum aut ante, & retro considerantur in animalibus, & non in toto vniuerso, nisi secundum quod ponuntur in cælo, vt dicitur in 2. cæli. & secundum hoc motus circularis cæli est secundum dextrum, & sinistrum, ante, & retro.

p cæli l. 8. Ad quartum dicendum, quod Philosophus loco citato tria elementa numerat, pura cælum, terram & quod intermedium est, de quo tamquam de vno elemento loquitur, quamquam statim subdit (indicans hoc intermedium esse diuidandum in tria elementa in ignem, aerem, & aquam,) quod posterius idest in 3. & 4. de cælo dicetur, quæ sunt differentiæ istius medij, diuiditur enim in ignem, aerem, & aquam, quæ leuis est per respectum ad terram.

1 de gen. l. 8. Ad quintum dicendum, quod locus à medio duplex est, sicut & locus ad medium, vt patet ex Philosopho 1. & 4. cæli.

s cæli l. 4. Ad sextum dicendum primo dari elementum ignis in mundo, quod multipliciter probari potest, & primo quidem, quia si vnum contrarium est in natura, vt dicitur 2. cæli t 18. debet dari & aliud, si præsertim illud est actiuum. & passiuum, datur autem elementum frigidum, & humidum quod est aqua, ergo & debet dari elementum calidum, & siccum, quod est ignis. Secundo similiter datur corpus grauissimum, quod est terra, ergo & dabitur corpus leuissimum, quod est ignis, vt dicitur 2 cæli t. 19. Tertio combinatio calidi, & sicci est possibilis, vt dictum est, sed ista combinatio non potest conuenire nisi igni, vt etiam patet. Quarto datur motus simpliciter sursum, vt probat Philosophus p. t. & 4. cæli ergo dabitur corpus leuissimum, quod tali motu mouetur quod vocamus ignem. Dicendum secundo quod elementum ignis est tam noster ignis, quam qui existit in concauo lunæ. De nostro igne probatur, quia neque est mixtum ex quatuor elementis, neque vnū ex tribus, ergo est quartum elementum, antecedens probatur, quia habet conditiones contrarias aliis elementis, habet enim calorem & siccitatem in summo, est enim hic noster ignis omnium calidorum calidissimus, vt dicitur s metaph. præterea est siccior quam terra. Duæ enim sunt causæ siccitatis, vna est frigus condensans, & comprimens humidum, alia causa est caliditas consumens humidum, manifestum est autē quod noster ignis est calidissimus omnium calidorū, vt dictum est & quod est potentior eius caliditas ad consumendum humidum, quā terræ frigiditas: quare debet & esse siccior, quam terra: mixtum autem habet qualitates quatuor elementorum refractas, fit enim per mixtionem, quæ est elementorum secundū qualitates alteratorum vnio, vt dictum est præterea flamma est maxime ignis, vt dicitur 2. de gener. t. 57. ignis enim oritur ex aere, & terra, quando nimirum aeris humiditas, & terræ frigiditas corrumpuntur, & remanent caliditas aeris, & siccitas terræ, eodem autem modo generatur flamma, est enim flamma fumus ardens, fumus autem est ex terra, & aere. Item flamma mouetur supra aerem licet calidissimum, & purissimum, vt est in æstate, ergo habet leuitatem maiorem, quam habeat aer: leuitas autem ista est leuitas simpliciter, quæ nulli mixto conuenit, vt sic, cū omne mixtum moueatur motu prædominantis elementi, vt dicitur p. cæli t. 7. sed soli elemento, vt dicitur in 3. & 4. cæli, ergo De igne vero existente in concauo lunæ, quod etiam ille sit elementum ignis, probatur, qui est calidissimus, leuissimus, & siccissimus, vt probat Philosophus p. meteor. c. 3. & 3. cæli t. 41. & probatur, quia corpus naturale quodlibet mouetur ad suum locum, & ibi naturaliter quiescit, sicut & è contra in quo loco naturaliter quiescit, ad illum naturaliter fertur, vt dicitur p cæli t. 76. flamma autem, & exhalatio calida, & sicca naturaliter mouetur ad concauum lunæ supra aerem, vt patet in impressionibus ignitis, & cometis; cuius autem motus, & locus est, illius est & forma, quam motus, & locus sequuntur, ergo est ignis: corpus enim calidissimum, siccissimum, & leuissimum vocamus elementum ignis. Ex his patet ad obiectionem, nam ignis noster vere secundum suam speciem est ignis elementum, licet sit in aliena materia, ratione cuius venit in vsum nostrum, in quem venire non posset in materia propria existens quia est à nobis valde remotus, & in particulari flamma maxime ignis vocatur à Philosopho locis supra citatis. Vnde cum aliàs ab eodem dicitur mixtus, id dicitur secundum opinionem Empedoclis, & quia est in aliena materia, ratione cuius diuiditur ignis in tres species, in lucem, seu ignem existentem in materia propria, seu in ignem existentem in concauo Lunæ, in flammam, idest in ignem existentem in humido aereo, & carbonem, idest in ignem existentem in sicco terrestri, qui tamen ignes omnes sunt eiusdem speciei, cum omnes habeant caliditatem & siccitatem in summo. Cæterum ignis in concauo lunæ existens concurrit ad mixtionem naturaliter, & non violenter, vt dictum est, propterea vero ibi non lucet, sicut nec quando est in aliqua materia aliena vt cum est in materia opaca terrestri, vt in sulfure: similiter etiam quando ex aliquo fumo crasso eius claritas offuscatur, quia lucere non conuenit igni secundum quemlibet modum existendi, sed quando ita existit in corpore, vt in eo sit congregatio partium diaphani, tunc enim emittit radios, & lucet, vt dicunt Auic. 6. natural p. 3 cap. p. 3. 4. 5 & Comm. de substantia Orbis c. 2. Propterea vero ignis prædictus licet sit actiuior cæteris elementis, illa non corrumpet, quia cum ita sint contraria elementa in mundo, sicut contrariæ qualitates in mixto, sicut hæ in mixto regulantur, & conseruantur, ne se inuicem corrumpant per formam substantialem, quæ est impressio corporis cælestis, ita contraria elementa non se inuicem corrumpunt, nec consequenter ignis existens in concauo lunæ corrumpit reliqua tria elementa, quia conseruatur per virtutem corporis cælestis à quo actiones eorum regulantur.

1. de g. Ad septimum dicendum, quod omnia mixta naturalia quiescunt in terra, cuius signum est, quod omnia mixta sunt composita ex terra, vt dicit Philosophus s. de gen. t. 49. & ideo, si quæ sunt in igne, vel aere, sunt mixta imperfecta, quæ non distinguuntur essentialiter ab elementis, vt de vapore, & aqua dicit Philosophus s. de ani.

Ad octauum dicendum, quod aqua non est sapida ex se, sed fit talis à corpore saporoso, non tamen sic intense, sicut est ipsum corpus, nam debilitatur sapor per admixtionem aquæ.

Ad nonum dicendum, quod qualitates motiuæ sunt quatuor, nam alia est leuitas simpliciter, alia secundum quid, & similiter dicitur de grauitate, vt probat Philosophus 4. cæli t. 26.

Ad decimum dicendum, quod albedo, & nigredo non sunt propriæ qualitates elementorum, sed vtitur illis Arist. gratia exempli, parum enim curauit de exemplis. Vnde dicit Comm. 2. de ani Comm. 67. quod in exemplo non intenditur verificatio, sed tantum manifestatio.

QVÆSTIO XXXIV.

De quidditate elementorum.

Deinde considerandum est de quidditate, seu essentia elementorum.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR Duo.

1 *Vtrum recte sit assignata definitio elementi.*

2 *Vtrum qualitates siue actiuæ, siue passiuæ sint formæ substantiales elementorum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum recte sit assignata definitio elementi.

3. cæli l. 18. Videtur quod non sit recte assignata definitio elementi, quod sit id, ex quo aliquid componitur, primo inexistente, indiuisibili specie in aliam speciem. Cælum enim inter elementa numeratur a Philosopho p. cæli t. 91. sed cælum non inexistit vlli rei, vt patet. ergo male definitur elementum, ex quo inexistente aliquid componitur.

3. cæli l. 8. 2 Præterea simplicia corpora maxime dicuntur elementa, vt patet ex Philosopho 3. cæli t. 31. sed ex illis non componitur res primo, quia illa sunt resolubilia in materiam, & formam, ex quibus constat, cum sint corpora naturalia, vt patet ex 3. cæli t. p. ergo male definitur elementum, quod sit ex quo primo
1. p. inexistenti.

3 Præterea dicit Philosophus 12. met. t. 21.
12. met. l. 4. quod, quia præter causas intrinsecas sunt etiam aliæ extrinsecæ, ideo principium, & elementum inter se differunt: quod principium proprie dicitur de causa efficiente extrinseca rei; elementum vero dicitur de causis intrinsecis; at hæ sunt materia, & forma, vt patet ex eodem 1. phys. quæ non sunt species, sed
3. leg. principia speciei, vt dictum est, ergo male definitur elementum, quod sit indiuisibile specie in aliam speciem.

met. l. 8. 4 Præterea Philosophus 5. met. t. 10. vocat genera elementa, sed genera non insunt rebus illas componentia tamquam partes, nam vt dicitur ibidem, non est eadem ratio definitiua, quæ datur per genera, & quæ datur per partes, ex quibus aliquid componitur, ergo elementum male definitur, quod sit id, ex quo inexistente.

met. l. 4. Sed contra Philosophus 5. met. t. 4. definit elementum, quod sit id, ex quo aliquid componitur
cæli l. 8. primo, inexistente, indiuisibili specie in aliam speciem, & 3. cæli t. 31. definit idem, quod sit id corporeum, in quod alia diuiduntur, quod inest potentia, aut actu, ipsum autem est indiuisibile in diuersa specie.

Respondeo dicendum, quod elementum dupliciter sumi potest vno modo proprie, & sic de ratione
met. l. 4 eius sunt quatuor, primum est, vt sit causa, sicut ex quo; per quod patet, quod elementum ponitur in genere causæ materialis. Secundum est, quod sit principium, ex quo aliquid fiat primo, cuprum enim est, ex quo fit statua, non tamen est elementum, quia habet aliquam aliam materiam, ex qua fit. Tertium est, quod sit intrinsecum, & inexistens, per quod differt elementum ab omni eo, ex quo fit aliquid, sicut ex transeunte siue sit priuatio, siue contrarium, siue materia priuationi, & contrarietati subiecta, quæ est materia transiens, vt cum dicimus quod homo musicus fit ex homine non musico, vel musicum ex non musico; elementa enim oportet manere in his, quorum sunt elementa. Quartum est, quod habeat aliquam speciem, quæ non diuiditur in diuersas species, per quod differt elementum a materia prima, quæ nullam speciem habet, & ab omnibus materiis, quæ in diuersas species resolui possunt, sicut sanguis, & huiusmodi, & hæc quatuor designantur in descriptione elementi a Philosopho allata. Cum enim dicitur, quod elementum est ex quo aliquid componitur, designatur primum requisitum ad rationem elementi: cum dicitur primo, designatur secundum, cum additur inexistente, designatur tertium, cum demum additur, indiuisibile specie in aliam speciem, designatur quartum, quæ quatuor esse de ratione elementi, ex hoc patet, quod in quatuor vtimur nomine elementi, quibus prædicta quatuor conueniunt. dicimus enim primo ipsas litteras esse elementa vocis, quia ex eis omnis vox componitur primo, quod ex hoc patet, quia omnes voces in litteras resoluuntur, sicut in vltima; quod enim est vltimum in resolutione est primum in compositione, litteræ autem vlterius non resoluuntur in alias voces specie diuersas. Secundo prima quatuor corpora dicimus elementa, & merito, quia illa dicuntur esse corporum elementa in quæ vltimo resoluuntur omnia corpora mixta, & per consequens ea sunt, ex quibus primo componuntur huiusmodi corpora ipsa autem corpora, quæ elementa dicuntur, non diuiduntur in alia corpora specie differentia, sed in partes consimiles, sicut quælibet pars aquæ est aqua. Tertio vtimur nomine elementi in demonstrationibus omnibus; illæ enim demonstrationes, quæ constant ex tribus terminis tantum dicuntur esse elementa aliarum, nam ex his componuntur aliæ demonstrationes, & in eas resoluuntur. Secunda enim demonstratio accipit pro principio conclusionem primæ demonstrationis, inter cuius terminos intelligitur medium, quod fuit primæ demonstrationis principium, & sic secunda demonstratio erit ex quatuor terminis, prima ex tribus tantum, tertia vero ex quinque, quarta ex sex; & sic quælibet demonstratio vnum terminum includit, & primæ demonstrationes in posterioris includuntur. postremo transumptiue nomen elementi vsurpatur ab aliquibus etiam ad significandum aliquid quod est vnum, & paruum, & ad multa vtile, ex hoc enim quod elementum est indiuisibile in diuersas species, acceperunt quod sit vnum; ex eo vero quod ex elementis alia componuntur, acceperunt quod sit vtile ad multa: vnde dixerunt elementi nomen competere maxime vniuersalibus; nam vniuersale est vnum secundum rationem, & est simplex, quia eius definitio non componitur ex diuersis, & est in multis, & sic est ad multa vtile siue sit in omnibus, sicut vnum, & ens, siue in pluribus, sicut alia genera. Et similiter puncto, & vnitati, quia vtrumque eorum est vnum simplex, & ad multa vtile. sed in hoc decepti sunt, nam de ratione elementi est, quod sit materia eius, quod ex illo componitur: at nec vniuersalia sunt materia, ex quibus componuntur particularia sed prædicant eorum substantiam, nec punctus est materia linearum, nam linea non componitur ex punctis. Alio modo potest sumi elementum improprie, pro eo, cui aliqua prædictarum conditionum quomodocunque, licet non omnes, conueniunt: & hoc modo 7. met. l. vlt.
sumitur aliquando pro sola materia, quia ex illa primo componuntur corpora omnia, & in illam vltimo

resoluuntur, & hoc modo sumitur a Philosopho 7. met. t. vlt. vbi negat formam seu naturam esse elementum, secus vero id, quod habet rationem materiæ. Aliquando vero sumitur pro generibus, quæ dicuntur elementa specierum, quia genera non habent rationes diuisibiles in alias, nam genus non componitur ex genere, & differentia sicut species; & hoc modo sumitur a Philosopho elementum 5. met. t. 10. postremo sumitur aliquando pro cælo, quia cælum venit in compositionem vniuersi, quasi pars quædam ipsius. Vnde sequitur, quod elementum, eiusque definitio proprie tantum corporibus simplicibus competit, secus vero aliis, & in particulari materiæ primæ. Nam licet hæc possit dici elementum simpliciter, non tamen est elementum corporale, cuiusmodi est elementum proprie dictum, quod proinde à Philosopho 3. cæli t. 31. definitur, quod sit id corporeum, in quod alia diuiduntur, quod inest potentia, aut actu; nam materia secundum se cōsiderata est absque omni forma, & ex his patet ad obiecta.

ARTICVLVS II.

Vtrum qualitates siue actiuæ, siue motiuæ elementorum sint formæ substantiales illorum.

Videtur quod qualitates motiuæ sint formæ substantiales elementorum. Dicit enim Philosophus 3. cæli t. vlt. quod proprissimæ differentiæ elementorum sunt virtutes eorum, puta grauitas & leuitas, vt patet ex 4. cæli t. p & seq. sed proprissimæ differentiæ maxime sumuntur a forma substantiali, vt dictum est. ergo qualitates motiuæ sunt formæ substantiales elementorum.

2 Præterea cuilibet corpori debetur locus, secundum exigentiam suæ formæ, sed cuilibet conuenit locus iuxta propriam grauitatem, vel leuitatem, quam habet. ergo grauitas, & leuitas sunt formæ substantiales elementorum.

3 Videtur quod qualitates actiuæ sint formæ substantiales elementorum. Dicit enim Philosophus p. de gen. t. 18 quod terra, & ignis differunt his differentiis, scilicet calido, & frigido, oportet autem hoc intelligi de differentiis substantialibus, alioquin non pertinerent ad generationem, & corruptionem, sed magis ad alterationem: principia autem differentiarum substantialium quæ sunt constitutiuæ specierum oportet esse formas substantiales. quæ sunt specificæ. ergo calor, & ignis sunt formæ substantiales ignis, & terræ.

4 Præterea Philosophus 2. de gen. t. 6. qualitates actiuas vocat principia formalia elementorum, sed principium formale compositi substantialis, cuiusmodi est corpus elementare, est forma substantialis, ergo qualitates actiuæ sunt formæ substantiales elementorum.

5 Præterea ignis definitur a Philosopho per calorem 2 de gen. t. 11. vbi dicit, quod ignis est superabundantia caliditatis, sed definitio datur per essentialia, cum sit oratio explicans quod quid seu essentiam rei. ergo calor est de essentia, & per consequens forma substantialis ignis.

6 Præterea cum ignis producit ignem, principium talis productionis non est forma accidentalis, quia alioqui forma accidentalis ageret vltra vires, sed ignis non agit vt ignis, sed vt calidus, sicut & cætera elementa vt dicit Philosophus de sensu c. 2. ergo calor, & reliquæ qualitates actiuæ sunt formæ substantiales elementorum.

Sed contra est quod grauitas & leuitas consequuntur calorem, & frigus, vt dicitur p. de gen. t. 56. & 4. cæli t. 16 sed forma substantialis est illa, quam consequuntur omnes propriæ passiones rei; vnde definitio data per materiam, & formam dicitur essentialis, quia includit principia omnium proprietatum rei, vt dictum est, cum sint causæ intrinsecæ rei. ergo grauitas, & leuitas non sunt formæ substantiales elementorum.

2 Præterea 3 met t. 17. dicit Philosophus quod in elementis calor, & frigus, humor, & siccitas non sunt formæ substantiales illorum. & p de gen. t. 84 quod in mixto non manent elementa secundum formas substantiales, sed virtute, quia saluantur virtutes eorum, puta calor frigus & reliquæ qualitates, vt dictum est, ergo qualitates actiuæ non sunt formæ substantiales elementorum.

Respondeo dicendum, quod impossibile est qualitates siue actiuas, siue motiuas elementorum esse formas substantiales illorum. Quod probatur primo quia substantia nec suscipit magis, & minus, nec habet contrarium, & propterea ad illam non est motus vt docet Philosophus 5 Phys. t. 10 & si habet contrarium, habet ratione qualitatum, vt dicitur 2. de gen. t. 40. & 24. sed qualitates elementares suscipiunt magis, & minus, & habent contrarium, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 6.. & 66 Secundo non est possibile, quod idem in vno sit accidens & in alio forma substantialis, quia quod vere est, nulli accidit, vt dicitur p. phys. t. 27. nisi æquiuoce dicatur. calidum autem, & frigidum in aliis corporibus sunt accidentia, de quibus tamen vniuoce dicuntur cum elementis, ex quorum mixtione in eis huiusmodi qualitates inueniuntur, non ergo potest esse quod calidum, & frigidum in elementis sint formæ substantiales. Tertio quia nulla forma substantialis est sensu perceptibilis sed solum intellectu cuius obiectum est quod quid est, vt dicitur in 3. de ani. formæ autem, quæ sunt sensu perceptibiles, sunt qualitates species, quæ ob id dicuntur passibiles quia sensibus inferunt passiones, vt dicitur in prædicam. cap. de qualitate. Cum igitur calidum ignis, & frigidum terræ, vel aquæ sint sensu perceptibilia, non possunt esse formæ substantiales. postremo quia inde sequerentur plura absurda, nimirum ad substantiam esse motum, contra Philosophum 5. phys. t. 10. 11. 18. 30. ex quo tamen ibidem datur motus ad qualitates actiuas, præterea, non distingui generationem simpliciter a generatione secundum quid, seu ab alteratione, contra Philosophum 2 de gen. t. 31. Item substantiam esse per se sensibilem contra Philosophum 2 de anima t. 65. nam calor, & frigus cum sint qualitates tangibiles, vt dicitur 2. de gen. t. 7. & 8 sunt per se sensibiles. Demum materiam esse subiectum motus proprie dicti, contra Philosophum 5. phys t. 8. & 2. de gen. t. 55 nam materia est subiectum formæ substantialis, ac proinde esset subiectum caloris, & reliquarum qualitatum actiuarum, & per consequens calefactionis, & frigefactionis, quæ tamen sunt motus secundum Philosophum 5. phys l. cit. Vnde manifestum est, impossibile esse, quod qualitates siue actiuæ, siue motiuæ sint formæ substantiales elementorum

Ad primum ergo dicendum, quod qualitates motiuæ dicuntur proprissimæ differentiæ elementorum, quia cum sint ignotæ substantiales elementorum, per illas optime potest cognosci differentia elementorum, secundum quod determinatur illis situs in vniuerso, nam hic determinatur illis in grauitate, & leuitate.

Ad secundum dicendum, quod sicut calor, & frigus

frigus non sunt formæ substantiales elementorum, ita nec grauitas & leuitas, quia non possent esse aliis corporibus accidentales: Vnde sicut substantia non est principium alterationis, nisi mediante calore, vel frigore, ita nec est principium motus, & quietis localis, nisi mediante grauitate, & leuitate; & ideo locus debetur elemento primo ratione suæ formæ substantialis, secundario ratione qualitatum.

Ad tertium dicendum, quod sicut dictum est, & habetur ex 8. metaphys. differentiæ substantiales, quia sunt ignotæ, per differentias accidentales manifestantur: & ideo multoties vtimur differentiis accidentalibus loco substantialium, & hoc modo Philosophus loco citato dicit calidum, & frigidum esse formas substantiales ignis, & terræ, Calidum enim, & frigidum, cum sint propriæ passiones horum corporum, sunt proprij effectus formarum substantialium eorundem; & ideo sicut aliæ causæ intelligibiles innotescunt per effectus sensibiles, ita ex perfectione calidi, & imperfectione frigidi perpendimus, quod forma substantialis ignis est perfectior, quam forma substantialis terræ: omnes enim formæ substantiales differunt secundum magis, & minus perfectum: vnde in 8 metaph dicitur, quod species rerum sunt sicut numeri, quorum species variantur secundum additionem, & subtractionem.

1 de gen. l. 2. Ad quartum dicendum, quod Philosophus loco citato inquirit principia corporum sensibilium, inquantum sensibilia sunt, vt ipse dicit in littera si autem dicatur, quod velit inquirere principia formalia substantialia, tunc dicendum est, quod, quia formæ substantiales sunt ignotæ. vt dictum est, quia sunt insensibiles, ideo per istas qualitates, quæ sunt immediata principia transmutationis substantialis, dat intelligere ipsa principia formalia substantialia.

Ad quintum dicendum, quod Philosophus loco citato non definit ignem, sed tantum explicauit, quid senserit Empedocles de igne nostrate, quidque per illum intellexit, quod potest esse descriptio

Ad sextum dicendum, quod calor & frigus quatenus instrumenta formarum substantialium possunt agere ad productionem formæ substantialis, vt dictum est.

QVÆSTIO XLIV.

De quantitate elementorum.

Deinde considerandum est de quantitate elementorum.

CIRCA QVAM QVÆRITVR

Vtrum elementa habeant terminos magnitudinis, & paruitatis.

ARTICVLVS.

Vtrum elementa habeant terminos magnitudinis, & paruitatis.

Videtur quod non habeant elementa terminos magnitudinis, & paruitatis. Dicit enim Philosophus 3. phys. t. 69. & 5. met. t8. quod continuum est diuisibile in infinitum in partes, quarum quælibet nata est esse hoc aliquid, sed elementum quodlibet est quoddam continuum, cum sit quoddam quantum, ergo elementa non sunt determinata quo ad paruitatem.

2 Præterea dicit Philosophus de sens. & sens. c. 6. quod oportet qualitates sensibiles in infinitum diuidi alioqui dabitur corpus minimum re[illegible] cendens diuisionem sensibilium qualitatum, nullam habens sensibilem qualitatem, ergo dicendum est, quod elementa, cum sint corpora, sint diuisibilia in infinitum, & consequenter non habeant terminum paruitatis. de sensu. l. 15

3 Præterea dicit Philosophus l. de sens. c. 6. quod si minimum aquæ diuidatur, corrumpetur ab ambiente: vnde si in vacuo ponatur, vbi non est ambiens, non corrumpetur, ergo tunc poterit aqua diuidi in infinitum, & sic non habebit terminum paruitatis. ibid.

4 Præterea dicit Philosophus p. de ani t. 41. quod ignis augmentum in infinitum est, quousque fuerit combustibile, ergo ignis non habet terminum magnitudinis; sed eadem est ratio aliorum elementorum, ergo elementa non habent terminum magnitudinis.

5 Præterea si igni apponatur combustibile, hoc conuertetur in illud, & remanebit ignis idem numero, vt dictum est quia ignis potest nutriri, & conseruari, nutritur autem, & conseruatur per continuam appositionem combustibilis, ergo ignis non habet terminum magnitudinis, nam si haberet, non posset nutriri, & conseruari. q. 2 a. 4.

Sed contra est quod Philosophus lib. de sensu. c. 6. dicit quod datur minimum visibile, ita vt non possit diuidi in infinitum, sicut nec ipsum sentire: & quod alioqui si diuidatur, resoluetur in continens: sed elementa præsertim, ignis, aqua, & terra visibilia sunt ergo elementa habent terminos magnitudinis, & paruitatis. de sen l. 15.

2 Præterea dicit Philosophus 2. de ani. t. 41 quod omnium natura constantium terminus est, & ratio magnitudinis, & augmenti; sed elementa constant natura, vt patet ex Philosopho 2. phys. t. p. & 4. ergo elementa habent terminum magnitudinis, & paruitatis. 2. phys l p.

3 Præterea dicit Philosophus p. phys. t 36 quod tam animal, & planta quam quælibet pars eius habet determinatam quantitatem, quoad magnitudinem & paruitatem, eo quod in corpore naturali inuenitur forma naturalis, quæ requirit determinatam quantitatem, sicut & alia accidentia: sed hæc ratio militat in omnibus elementis, nam etiam in illis est forma naturalis, ergo & in illis reperitur determinata quantitas quoad magnitudinem, & paruitatem. p. phys l. 9.

Respondeo dicendum, quod necesse est dicere, quod elementa habent terminum magnitudinis, & paruitatis, & ratio huius est, quia omne corpus naturale habet determinatam formam, & speciem, sicut & virtutem. Cum igitur ad formam naturalem substantialem consequantur accidentia, necesse est, quod ad determinatam formam consequantur determinata accidentia, inter quæ est quantitas: vnde omne corpus naturale habet determinatam quantitatem, & in maius, & in minus, & per consequens & quodlibet elementum: quod etiam ex eo confirmari potest, quod in qualibet specie est terminus quidam rarefactionis, & condensationis, vltra quem species saluari non potest; nam vltima raritas, ad quam materia aliqua quanta determinata potest peruenire, p p q. 7. a. 3 c. a. d. 10. q. 2. a 2. de sens & sens. l. 15. p phys l. 15. p phys l. 9. 2. de ani l. 8. q 4 de pot. a p ad 5. a. d. 14. q p a p ad 4 d 30 q 2. a 3 c.

L

est secundum quod fiat sub forma ignis, vt docet Comm. 4 phys. tom. 70. & 71. Vnde pugillus aquæ posset tantum rarefieri, quod iam non esset aqua, nec vapor sed aer, vel ignis & pars materiæ sub forma ignis existens non potest amplius rarefieri, ita vt accipiat maiorem quantitatem, & dimensionem, alioqui esset in potentia ad quamlibet quantitatem imaginabilem quod est falsum. Cum enim quantitates determinatæ, & omnia alia accidentia secundum exigentiam formæ recipiant materiam, eo quod subiecta materia cum forma est causa eorum, quæ insunt, vt dicitur p. phys. t. 80. oportet, quod materia prima ad nullam quantitatem sit in potentia, nisi quæ competat formæ naturali quæ in materia esse potest. Materia vero prima non est in potentia ad alias formas, nisi ad illas, quæ sunt in rerum natura, vel per principia naturalia educi possunt. Si enim esset aliqua potentia passiua in materia, cui non responderet aliqua potentia actiua in rerum natura, illa potentia passiua esset superflua, vt dicit Comment. & ideo materia prima secundum se accepta non est receptibilis maioris quantitatis, quam quantitatis mundi, propter quod 3. phys. t. 6[illegible]. dicitur, quod non est possibile magnitudinem augeri in infinitum, loquendo naturaliter. Materia vero vt est in re determinata, puta in pugillo aeris, vel aquæ, non est in potentia ad totam quantitatem mundi, sed vsque ad determinatum quid, quantum per rarefactionem potest consequi, & hoc non excedit raritatem ignis, quia nulla raritas potest esse maior, & ideo materia pugilli aeris in ordine ad formam ignis, habet determinatum terminum magnitudinis. Est enim raritas, vel parum de materia sub magnis dimensionibus, & densitas è contra; vel certe est qualitas consequens multam quantitatem in parua materia, è contra densitas: & ideo materia sub forma existens est determinata quoad maximum, & minimum, quia est determinata ad certam raritatem, & densitatem qua maior dari non potest. Vnde manifestum est, quod elementa habent terminum magnitudinis, & paruitatis.

op. 4[illegible]. c. 17. p. phys. l. 9 t. d. 10 q. 1. a. 1. de sensu l. 15

Ad primum ergo dicendum, quod hoc distinguitur corpus mathematicum, seu corpus consideratum sub dimensione quantitatis, & naturale, seu idem, sed consideratum secundum aliquam determinatam speciem, seu formam, & virtutem, quod illud est diuisibile in infinitum, hoc vero non, & ratio est, quia in corpore mathematico non consideratur nisi quantitas, in qua nihil inuenitur diuisioni in infinitum repugnans: sed in corpore naturali consideratur forma naturalis quæ requirit determinatam quantitatem, sicut & alia accidentia, tam in plus quam in minus, & ideo non potest in infinitum diuidi, sed est inuenire minimam carnem & minimam aquam, vt dicitur p. phys. t. 36 quæ si diuideretur vlterius, non esset aqua, vel caro: & ratio est, quia quando iam ad minimum aqua, vel caro deducitur, statim propter debilitatem virtutis conuertitur in aliud.

de sensu, l. 15

Ad secundum dicendum, quod Philosophus cap. 6. de sens. mouet quæstionem hanc, vtrum qualitates sensibiles, vt calor, sapor, & huiusmodi in infinitum diuidantur, & erat ratio dubitandi, quia sunt in corpore tamquam in subiecto, corpus autem omne in infinitum diuiditur, cum hoc sit de ratione continui; & primo argumentatur pro parte negatiua, quia cum vnaquæque prædictarum sensibilium qualitatum sit nata agere in sensum, ipsumque mouere; si illæ in infinitum diuiderentur, etiam ipse sensus, seu ipsum sentire in infinitum diuideretur, secundum quod moueri diuiditur in infinitum secundum diuisionem magnitudinis, secundum quam aliquid mouetur: & ita sequeretur, quod sicut id, quod mouetur, pertransit quamlibet magnitudinem, ita sentiens sentiret omnem magnitudinem quantumcunque paruam, & sic omnis magnitudo esset sensibilis, quod tamen est inconueniens, deinde argumentatur duabus rationibus pro parte affirmatiua, quarum prior allata est in argumento, posteriore vero soluit quæstionem dicens, quod si spectetur diuisio formalis sensibilium qualitatum, hæ non possunt diuidi in infinitum, quia si est deuenire ad vltimum ex parte vtriusque extremi necesse est ea, quæ in medio sunt, esse finita, vt probatum est in p. post. manifestum est autem, quod in quolibet genere sensibilium est quædam contrarietas quæ est maxima distantia. & ideo contraria oportet esse vltima sicut in colore album, & nigrum; in sapore dulce, & amarum, & in aliis similiter, Vnde relinquitur, quod species mediæ sint finitæ si vero spectetur diuisio quantitatiua, cum hæ qualitates sint in continuo sicut in subiecto, secundum cuius diuisionem per accidens diuiduntur, sicut in continuo aliud est in actu, sicut pars separata, & aliud in potentia, scilicet pars in continuo existens non separata; ita etiam in his qualitatibus quæ sunt diuisibiles per accidens, pars separata est actu existens, vnde potest sentiri: pars autem indiuisa est in potentia, & ideo non sentitur in actu, [illegible] per consequens partes in potentia non sunt in infinitum sensibiles, quia licet superueniat visus, tamen aliqua pars eius minima, puta decima millesima latet visum, sicut similiter quamuis totus cantus continuus audiatur, tamen auditum aliquid latet paruum de cantu, puta dyesis, quod est minimum in melodia, quasi distantia quædam toni & semitoni huiusmodi autem distantia media inter vltima latet. Vnde non procedit visus vsque ad minimas partes, quia sic sentire diuideretur in infinitum, quod supra Philosophos dimiserat pro inconuenienti, similiter & partes separatæ non sunt in infinitum diuisibiles, & sensibiles, tum ex parte ipsarum partium, quia si partes in paruitate superabundantes separantur a toto, non poterunt permanere propter paruitatem virtutis conseruantis, quia virtus corporalis diuiditur secundum diuisionem magnitudinis, vt patet in 7. phys. t. 36. & ideo minima separata conuertuntur in continens, puta aerem, vel aquam, sicut patet de aliquo liquore saporoso, qui infunditur maritum ex parte sensus, quia quanto virtus sensitiua est excellentior tanto minorem immutationem organi a sensibili percipit: manifestum est autem quod quanto minus est sensibile, tanto maiorem immutationem facit organi, & ideo indiget excellenti virtute sensus ad hoc, quod sentiatur in actu. Manifestum est autem quod potentia sensitiua non crescit in infinitum, sicut nec aliæ virtutes naturales. Vnde necesse est, quod passibiles qualitates quædam lateant sensum, & per consequens quod actu non sentiantur.

Ad tertium dicendum quod sicut dari potest minimum ignis ob rationes dictas, ita & minimum aquæ, & neutrum diuidetur in vacuum, quia natura non potest annihilare, sicut nec creare: tunc autem annihilaretur, quia tunc non daretur ambiens, in quod minimum aquæ conuerteretur. op. 15. [illegible] q. 1 de po. a. 4.

Ad quartum dicendum, quod ignis augmentum in c. abit in infinitum, si loquamur de igne vno per aggregationem: secus vero de igne vno per vnitatem materiæ, & formæ particularis: cum enim pugillus aeris fit ignis, quia materia aeris, vt dictum est, habet potentiam ad determinatam quantitatem, & raritatem, qualis conuenit formæ ignis, necessario

3.decæl.l.9. debet dari maximus ignis, ita vt fortior ignis adueniens materiæ aeris non nisi tantam magnitudine n tequirat; Verum quia ignis impropie nutritur, (nam id propie nutriri dicimus, quod in seipso aliquid recipit ad sui ipsius conseruationem, quod in igne licet videatur accidere, non tamen accidit, quia cum igne accenso aliqua materia combustibilis additur, in illa materia noua combustibili nouus ignis generatur, vt dicit Philosophus 3. meteor. c. 2. & de iouent. c. 4. non autem ita. quod illud combustibile additum cedat in conseruationem ignis in alia materia prius accensa: puta si aliquod lignum de nouo ignatur, per hanc ignitionem non conseruatur ignitio alterius ligni prius igniti, totus enim ignis, qui est ex congregatione multarum ignitorum, non est vnus simpliciter, sed videtur vnus aggregatione, sicut aceruus lapidum est vnus, & propter talem vnitatem est ibi quædam similitudo nutritionis, quæ proprie tantum animatis conuenit, quia per alimentum conseruatur vita in illa eadem parte, quæ prius fuit: vnde & proprie sola animata dicuntur augeri, quia quælibet pars eorum nutritur, & augetur, quod non conuenit rebus inanimatis, vt igni, & similibus, quæ videntur per additionem crescere; non enim crescit id, quod fuit prius, sed ex additione alterius constituitur quoddam aliud totum maius,) ideo ignis ex aggregatione vnius potest in infinitum crescere sicut & aceruus lapidum, quia cum igni possit in infinitum combustibile apponi, ex igne præcedente, & sequente generato fit maior ignis in infinitum.

Ad quintum dicendum, quod ignis præcedens non est idem numero cum igne facto ex lignis appositis, & in ignem conuersis, sed est distinctus numero, cum ex præcedenti, & sequenti fiat alius vnus numero per aggregationem, vt dictum est, quamquam similitudo augmenti, & nutrimenti præcipue appareat in igne, quia habet plus de forma, quam alia elementa, & est potentior in virtute actiua. Vnde propter hoc, quod manifeste alia in se conuertit, videtur nutriri, & augeri.

QVÆSTIO XLVI

De qualitatibus actiuis.

Deinde considerandum est de qualitatibus actiuis.

CIRCA QVAS QVÆRVNTVR Octo.

Primo Vtrum calor, frigus, humor, & siccitas sint primæ qualitates.

2 *Vtrum prædictæ qualitates sint positiuæ*

3 *Vtrum qualitates prædictæ sint omnes actiuæ.*

4 *Vtrum qualitates actiuæ recte definiantur.*

5 *Vtrum qualitates passiuæ recte definiantur.*

6 *Vtrum qualitates primæ sint tantum quatuor.*

7 *Vtrum qualitates Symbola elementorum sint eiusdem speciei.*

8 *Vtrum elementa habeant vtramque qualitatem in summo.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Calor, Frigus, Humor, & Siccitas sint primæ qualitates.

Videtur quod calor, frigus, humor, & siccitas non sint qualitates omnium primæ. Dicit enim Philosophus 2. de gen. t. 7. quod quia visus est prior tactu, etiam obiectum visus est prius obiecto tactus, sed prædictæ qualitates pertinent ad obiectum tactus, lux vero, & calor ad obiectum visus, vt dicitur in 2. de ani. t. 66. ergo qualitates prædictæ non sunt primæ. 2.degen.l.8. / 2.de ani.l.14

2 Præterea corpus cæleste cum sit simplicius elementis & per consequens illis prius, debent & eius qualitates esse priores qualitatibus elementaribus, sed prædictæ qualitates sunt elementorum, aliæ vero qualitates, vt figura, diaphaneitas raritas, & densitas conueniunt etiam cælo, ergo hæ, non illæ sunt primæ qualitates. op. 2 c. 9 / 2. cæli l. 14 2 de ani l. 14. & 15.

3 Præterea dicit Philosophus 8 phys. t. 56 quod omnium passionum principium est densitas, & raritas, nam graue, & leue, molle, & durum, calidum, & frigidum videntur esse densitates quædam, & raritates: sed illæ qualitates dicuntur primæ, quæ sunt principia aliarum omnium, ergo calor, frigus, humor, & siccitas non sunt qualitates primæ. 8 phys. l. 14

4 Præterea dicit Philosophus 8. phys. t. 55. & 57. & 2. de gen. t. 55 quod motus localis est primus omnium motuum, atque adeo prior alteratione; & ideo principium motus localis erit prius principio motus alterationis: sed principium motus localis est grauitas, & leuitas, principium vero alterationis sunt dictæ qualitates, ergo. 8. phys. l. 14. & 2. de gen. l. 10.

5 Præterea Philosophus prius agit de qualitatibus elementorum motiuis, quam de actiuis, nam de illis egit in lib. de cælo, de his vero in lib. de gen. & corr. qui consequuntur libros de cælo, ergo qualitates motiuæ sunt priores actiuis. p. de cælo in proœm & 1. 1. l. 9.

6 Præterea lux stellarum, & virtutes illarum causant in inferioribus calorem, & frigus, ergo calor, & frigus non sunt qualitates omnium primæ. 2. de gen. l. 2.

7 Præterea dicit Philosophus 2 cæli t. 18. & 8. phys. t. 48. quod calor est prior frigore, ergo frigus non est qualitas prima. 2 cæli l. 4. 8. phys. l. 10.

8 Præterea calor, & frigus sunt qualitates actiuæ Humor, & siccitas sunt qualitates passiuæ; sed qualitates actiuæ sunt priores passiuis, nam actiuum naturaliter est prius passiuo, ergo humor, & siccitas non sunt qualitates primæ, cum supponant alias priores. 8. phys. l. 10.

Sed contra Philosophus 2 de gen. t. 10. dicit, quod qualitates prædictæ sunt omnium primæ. 2. de gen. l. 2.

Præterea qualitates prædictæ sunt propriæ elementorum, vt dicit Philosophus 2. de gen. t. 16. sed elementa, quippe simplicia, sunt inter corpora inferiora omnium prima, ergo & qualitates prædictæ erunt primæ inter qualitates omnes corporibus sublunaribus conuenientes. 2. de gen. l. 3

Respondeo dicendum, quod calor, frigus, humor, & siccitas sunt inter qualitates tangibiles omnium primæ. Cuius ratio est, quia ad illas omnes aliæ reducuntur nec ipsæ reducuntur ad alias, nec ad se inuicem. & primum quidem patet, quia omnes aliæ sunt ex his, vt patet discurrenti per cæteras qualitates: subtile enim, & grossum, lubricum, & aridum, durum, & molle, graue, & leue, & aliæ differentiæ sunt ex prædictis; subtile enim est ex humido, vt patet 2. de gen. l. 2.

ex eius definitione: humidum enim est ex en , quod non bene terminatur termino proprio, sed bene terminatur termino alieno , & ideo bene repletiuum est, quia sequitur vndique tangens ipsum , eo quod fluit vsque ad ipsum tangens, subtile autem etiam repletiuum est, eo quod subtilitate quodlibet minimum subintrat: vnde manifestum est, quod subtile est effectus humidi, per oppositum autem grossum erit effectus sicci; grossum enim est cuius partes fæculentæ non disiunguntur, & excedit capacitatē eius quod natum est repleri, similiter lubricum reducitur ad humidum, quia lubricum est humidum aliquid passum; cum enim humidum patitur commixtionē subtilis terrei, & est vnctuosum , tunc fit lubricum ; quia substantiale terreum sibi commixtum non finit separare partes eius, sicut apparet in oleo, & elijs vnctuosis. Aridum autem est quod est perfecte siccum: non retinens nec subtile terreum , nec etiam humidum vnctuosum; & ideo quæ coagulantur, calido primo humiditatem propriam extrahente , postea vero frigido faciente partes constare sibi, coagulantur Similiter molle est effectus humidi , molle enim est quod cedit tangenti, differt tamen ab humido quia humidum transmutat tangens, & ideo molle non est humidum , sed est effectus humidi. Durum autem reducitur ad siccum , sicut effectus ad suam causam. Durum enim est quod tangenti non cedit, quia est coagulatum, coagulatum autem est effectus sicci, similiter & asperum est effectus sicci, & lene humidi: Asperum enim est , quod habet siccitatem in superficie, quæ inæqualiter partes eius constare facit: lene autem in superficie habet humorem qui æqualiter facit fluere partem ad partem Grauitas vero, & leuitas consequuntur calorem , & frigus , vt dictum est, calor enim attenuat, & rarefacit & consequenter facit leuitatem, contra vero frigus Quod vero prædictæ qualitates non reducantur ad alias, nec ad pauciores, nec in se inuicem; probatur, quia calor non est siccum in quod caliditas sit siccitas quædam, vel eius effectus, nec frigiditas est caliditas, vel siccitas, vel humiditas quædam. nec humiditas est caliditas, vel frigiditas: nec frigiditas est siccitas , nec calidum est frigidum vel è conuerso sicut sub causa , nec etiam frigiditas & caliditas sunt sub humido & sicco, vel è conuerso, necesse est igitur has qualitates quatuor esse primas.

Ad primum ergo dicendum , quod quamuis visus sit vno modo prior tactu, quia forma & dignitate prior est omnibus sensibus ; & ideo obiectum visus prius est obiecto tactus, tamen qualitas, quæ est obiectum visus , non est corporis tangibilis secundum quod est tangibile, etiam si contingat visum esse secundum naturam primum prior enim forma est & dignitate, & hoc omnibus sensibus , & sic est, vt dictum est, & obiectum visus prius est obiectis aliorum sensuum : non tamen omne visibile, sed solum lumen, vel lux quia per ipsum mouet cælum materiam generabilium , & corruptibilium ad omnem formam Tactus autem subiecto prior est, quia substernitur omnibus sensibus, vt patet 2. de an. & contrarietates ipsius sunt causæ omnium contrarietatum , & hoc patet . quia non sentimus secundum tactum, nisi id, quod excedit secundum qualitates complexionatas medio tactus, quod est caro : & illæ sunt calidum frigidum , humidum , & siccum, quarum nulla est in cælo. & ideo cælum secundum naturam non est sensibile tactu sed solum elementa , in quibus sunt quatuor qualitates, ex quibus fit complexio, & tactus.

Ad secundum dicendum , quod sermo est de qualitatibus primis corporum sublunarium, quæ tamen sunt qualitates tangibiles, & non omnes, sed aliquæ, puta prædictæ , vt dictum est figura vero non est qualitas per se tangibilis, et non numeretur à Philosopho 2 de an. t. ... et sensibilia communia. Præterea figura non est qualitas actiua, at qualitates primæ debent esse actiuæ , vt dicit Philosophus 2. de gen t. 8. raritas autem, & densitas sunt æquiuoce dicta in cælo, & in corporibus sublunaribus: sicut in corporibus cælestibus non sunt qualitates tangibiles per modum, quo sunt in inferioribus corporibus, sed per modum eminentiorem, sicut in causa actiua, non enim ibi est calidum, & frigidum, humidum, vel siccum, sed virtus, quæ est horum causatiua. & similiter ibi non est graue, & leue, sed loco harum est ibi aptitudo ad motum circularem. Ita ratum , & densum inueniuntur in corporibus cælestibus, secundū quod astra sunt spissiora, & magis commassata, quam sphæræ eorum , non secundum differentiam contrarietatis, sed solum secundum additionem , & diminutionem virtutis , & secundum maiorem , & minorem congregationem partiū: cum tamen in inferioribus corporibus ratum , & densum sint qualitates, & primæ se tamen tenentes ex parte materiæ, non autem ex parte formæ

Ad tertium dicendum , quod Philosophus ibi loquitur secundum opinionem antiquorum qui ponebant raritatem, & densitatem principia omnium passionum, & passibilium qualitatum, eo quod graue, & leue molle & durum calidum & frigidum videntur consequi ratum , & densum , & secundum ea distingui.

Ad quartum dicendum , quod licet in diuersis subiectis prius sit motus localis, non tamen in vno & eodem generabili quia primo res generatur , postea alteratur & augetur, & demum habet motum secundum locum. Vel dic quod qualitates primæ debent esse actiuæ , & passiuæ ad inuicem , nam elementa, quorum principia sunt prædictæ qualitates , miscentur, & transmutantur ad inuicē, at qualitates motiuæ non sunt actiuæ, & passiuæ, vt patet ex ipsa nominibus: cum enim non sint nomina verbalia, non significant actionem, vel passionem. Vel dic, quod grauitas. & leuitas quæ sunt qualitates mobilium , non possunt esse qualitates primæ, quia solum ordinantur ad ea quę sunt extranea rei , ad motum scilicet localem, per quem non acquiritur rei aliqua forma substantialis; & ideo necesse est aliquas qualitates præcedere in re, quæ sint instrumenta generantis in acquisitione formæ substantialis Hanc enim necesse est præcedere omnem motum localem ipsius , quia motus localis requirit quantitatem in mobili , & partem , & partem. Forma autem substantialis omnem quantitatem præcedit ; actio autem generantis in productione formæ substantialis est alteratio, cuius terminus est spoliatio materiæ a forma prioris, & inductio nouæ formæ.

Ad quintum dicendum , quod Philosophus in prius egit de qualitatibus motiuis quam de actiuis, quia prius egit de elementis, secundum quod integrant vniuersum, quam de ijsdem secundum quod generantur, & corrumpuntur: qualitates autem motiuæ sunt illæ, ex quibus determinatur situs in vniuerso, qualitates autem actiuæ sunt quibus inuicem transmutantur.

Ad sextum dicendum quod qualitates stellarū, puta lux , vel aliqua alia virtus earum licet causentem in istis inferioribus aliquam qualitatem , non tamen ab eis patiuntur , quia earum substantia non communicat in materia cum illis: at vero qualitates

primæ debent esse inuicem actiuæ, & passiuæ, vt dictum est.

Ad septimum dicendum, quod calor dicitur prior frigore, perfectione, & dignitate, contraria enim se habent secundum peius, & melius, vt dicitur p phys. t. 55.

Ad octauum dicendum, quod calor, frigus, humor, & siccitas dupliciter considerari possunt, vel secundum se, vel in ordine ad mixtum, primo modo omnes sunt qualitates primæ, & omnes sunt actiuæ, & passiuæ, secundo modo duæ sunt actiuæ, calor, & frigus, & duæ sunt passiuæ, humor, & siccitas.

ARTICVLVS II.

Vtrum Calor, Frigus, Humor, & siccitas sint qualitates positiuæ.

Videtur quod non omnes qualitates prædictæ sint positiuæ. Dicit enim Philosophus p. de gen. t. 18. 2. de gen. t. 12. & 2. cæli t. 18. quod calor est prædicatum quoddam, & species, sed frigiditas est priuatio, ergo non omnes prædictæ qualitates sunt positiuæ.

2 Præterea dicit Philosophus p. phys. t. 55. quod contrariorum vnum est forma, alterum priuatio sed calidum, & frigidum, & similiter humidum, & siccum sunt contraria, ergo idem quod prius.

3 Præterea dicit Philosophus quod calor, frigus, humor, & siccitas, sunt contrariæ differentiæ, quibus inter se elementa differunt, vt dictum est, sed contrarietas differentiarum, quæ est in omnibus generibus, attenditur secundum communem radicem contrarietatis, quæ est excellentia, & defectus, ergo duæ harum debent dicere excellentiam, & aliæ duæ defectum & per consequens priuationem, & sic non erunt quid positiuum, cum priuatio, & defectus sint non entia.

4 Præterea in accessu tertianæ sentitur frigus, & tamen in tertiana nullus est humor frigidus, cum oriatur ex bili, ergo frigus fit solo recessu caloris.

5 Præterea aqua calefacta se restituit pristinæ frigiditati, solum per absentiam calefacientis, vt patet experientia, & dictum est, ergo frigus tantum erit priuatio & recessus caloris

Sed contra est, quod Philosophus 2 de part. animal. cap. 2. dicit, quod frigus non est priuatio, sed natura quædam.

2 Præterea calor, & frigus contrarie opponuntur, sed vtrumque contrarium est aliqua natura alioqui non essent in eodem genere, quia priuatio, & non ens non sunt in genere, ergo calor, & frigus sunt qualitates positiuæ.

Respondeo dicendum, quod calor, & frigus, humor, & siccitas sunt qualitates positiuæ. Quod manifestum est primo, quia qualitates prædictæ sunt sensibiles per se, & tangibiles, vt dicit Philosophus 2. de gen. t. 7. & 2. de an. t. 65. quod autem est non ens, cuiusmodi est priuatio, vt dictum est, non est sensibile, nam omne sensibile per se cum immutet sensum, & ratione suæ excellentiæ corrumpat animal, debet esse ens reale positiuum; huiusmodi autem non est priuatio, vt manifestum est, ergo qualitates prædictæ debent esse positiuæ. Secundo elementa sunt inuicem actiua, & passiua, cum inuicem generentur, & corrumpantur, vt docet Philosophus 2. de gen. Sed non agunt, & patiuntur nisi ratione prædictarum qualitatum, vt docet Philosophus de sens. & sens. cap. 10. nam forma substantialis non est immediatum principium actionis, vt dictum est, ergo qualitates prædictæ sunt quid positiuum reale.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut dicitur in x. metaph. oppositio priuationis, & habitus est principium oppositionis contrariorum, & ideo semper aliud contrariorum est cum defecto, & priuatione quadam respectu alterius. Dicitur ergo frigus priuatio, non quia sit priuatio pura, sicut cæcum, & nudum, sed quia est qualitas deficiens respectu caloris, & ex his patet ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod contrarietas differentiarum, quæ est in omnibus generibus, dicitur attendi secundum communem radicem contrarietatis, quæ est excellentia & defectus, quia omnes differentiæ diuidentes aliquod genus, ita se habent, quod vna earum est vt abundans, & alia vt deficiens respectu alterius. propter quod Aristoteles dicit in 8. metaph. quod definitiones rerum sunt sicut numeri, quorum species variantur per additionem, & subtractionem vnitatis.

Ad quartum dicendum, quod febris tertiana vere quidem consistit in superabundantia choleræ, quam virtus naturæ superare non potest, sed cholera est humor frigidus, vt dicit Philosophus de som. & vig. c. 4.

Ad quintum dicendum, quod aqua calefacta se restituit pristinæ frigiditati vi suæ speciei, non per actionem, & transmutationem aliquam, sed per naturalem resultantiam, vt dictum est.

ARTICVLVS III.

Vtrum qualitates prædictæ sint omnes actiuæ.

Videtur quod prædictæ qualitates non sint omnes actiuæ. Dicit enim Philosophus 2. de gen. t. 8. & 4. meteor. c. p. quod calor, & frigus sunt actiua, humor autem, & siccitas sunt passiua, ergo qualitates primæ non sunt omnes actiuæ.

2 Præterea dicit Philosophus 4. meteor c. p. & 2. quod actiones fiunt calore, & frigore, vt generationes, putredines, concoctio, liquefactio, ergo reliquæ non sunt actiuæ.

3 Præterea calor, & frigus definiuntur à Philosopho 2. de gen t. 8. & 9. met. c. p. per agere, puta per congregare, & disgregare, humor autem, & siccitas per pati, puta per terminari, ergo calor, & frigus sunt qualitates actiuæ: humor autem, & siccitas passiuæ.

4 Præterea 4. meteor. c. p. dicit Philosophus, quod calor, & frigus humectant, & exsiccant: sed nulla alia actio potest tribui humiditati, & siccitati præter humectationem, & exsiccationem; ergo humor & siccitas non sunt actiuæ, quia natura non facit per duo, quod potest facere per vnum, vt dictum est.

5 Præterea dicit Philosophus 4. meteor. c. 8. quod frigus non generat per se, sed per accidens; at si frigus esset qualitas actiua, cum sit contraria calori, posset illud corrumpere, & per consequens per se generare aliquid, nam corruptio vnius est generatio alterius, & natura nunquam operatur per se intendens corruptionem ergo frigus non est qualitas actiua.

Sed contra est quod Philosophus 2. de gen. t. 8. dicit quod omnia elementa transmutantur ad inuicem, & ideo sunt actiua, & passiua, sed elementa transmutantur ad inuicem ratione qualitatum

primarum puta caloris, frigoris, humoris, & siccitatis, ergo omnes istę qualitates sunt actiuæ.

1. de gen. l. 2. & 4. 2 Præterea omnes qualitates prædictæ sunt contrariæ, vt dicit Philosophus 2 de gen t. 25. sed contraria nata sunt inuicem agere, & pati, ergo omnes qualitates prædictæ sunt actiuæ & passiuæ.

4 meteor. l. p & 2. 2. de gen l 4. Respondeo dicendum, quod omnes qualitates prædictæ dupliciter possunt considerari. Vno modo quatenus veniunt in compositionem mixti, & vna victoriam obtinet supra alteram in mixto, & sic duæ sunt actiuæ puta calor, & frigus, & duæ passiuę, puta humor, & siccitas; cum enim actiuæ victoriam obtinent supra passiuas, tunc sequitur generatio mixti; quando autem passiuæ vincunt actiuas: sequitur indigestio, quæ est via ad corruptionem. Altero modo secundum se quatenus vna est contraria alteri, & per illas elementa inuicem transmutantur, & tunc omnes sunt actiuæ, & passiuæ. Quod patet primo experientia, nā ex igne fit aer, & ex aere ignis, vt docet Philosophus 2 de gen. t. 26. hoc autē fieri non posset, nisi inuicem agerent, & paterentur per humiditatem, & siccitatē, cum in caliditate conueniant: & similiter ex igne fit aqua, & ex aere terra, quod esse non potest nisi agerent ad inuicem secundum omnes quatuor qualitates prædictas Secundo ratione, tum quia omnes prædictæ qualitates concurrunt ad mixtionem refractæ & alteratæ ad inuicem vt dictum est; alteratio autem & refractio fit per mutuam actionem, & passionem, tum quia sunt inuicem contrariæ, contraria autē inuicem agunt, & patiuntur, vt dictum est. Vnde manifestum est, quod primæ qualitates sunt omnes actiuæ, & passiuæ.

q. 41. a 3. & 5

arg. 1. sed contra. 4. met. l. p. Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus accepit prædictas qualitates per ordinem ad operationes secundas, quas habent in ordine ad mixtum, quæ sunt emollire, maturare, concoquere, terminare, congregare, & segregare, ratione quarum calor, & frigus sunt actiua, humor, & siccitas passiua. Calor enim emollit, terminat, figurat, & congregat homogenea, & separat heterogenea, faciendo diffusionem in elementis, & liquefactionem in mixtis, frigus vero congregat homogenea, & heterogenea, condensando, indurat vero, & temperat calorem: quod patet ex probatione, quam affert Philosophus 4. meteor. ait enim calidum, & frigidum esse actiua, quia congregant, & terminant: humidum vero, & siccum passiua, quia terminantur, & similia patiuntur, & eodem modo respondetur ad 2. & tertium.

Ad quartum dicendum, quod calor, & frigus humectant, & siccant per accidens Humor vero, & siccitas id faciunt per se, producendo sibi simile, puta humorem, & siccitatem.

4 met. l 8. Ad quintum dicendum, quod generatio dupliciter sumitur. Vno modo pro mutatione a non esse ad esse absolute. Altero modo, pro productione nobilioris ex ignobiliore corrupto. Si sumatur generatio primo modo, quomodo de illa Philosophus agit lib. p. de gen. frigus est per se generatiuum, sicut calor si vero sumatur secundo modo, solus calor est generatiuus, non autem frigus, sed hoc est per se corruptiuum, quia frigiditas corrumpit ignem, & aerem, quæ sunt nobiliora, & generat terram, & aquam, quæ sunt ignobiliora.

ARTICVLVS IV.

Vtrum qualitates primæ actiuæ bene à Philosopho definiantur.

3. cæli. l. 8. Videtur quod qualitates primæ actiuæ non bene à Philosopho definiantur, quod nimirum calor congreget homogenea, & segreget heterogenea, & frigus vtraque congreget. Dicit enim Philosophus 3 cæli t. 18 quod motus secundum naturam est vnus vnius rei sed calidi motus proprius secundum naturam est calefacere, sicut motus proprius frigidi est frigefacere, ergo non est proprium caloris congregare homogenea, & segregare heterogenea, & frigidi congregare vtraque.

4 meteor. l. 1 de an. t. 4. de iuuent. l. 15. 2 Præterea dicit Philosophus 4. meteor. t. 3. quod calor facit mixtionem, & patet, nam maturatio est mixtio, & fit calore 4. meteor. c 1. similiter digestio est mixtio, & fit calore 2. de an. t. 41. & de iuuent. c. 10. sed mixtio est vnio heterogeneorum; concurrunt enim ad illam, vt dictum est, omnia elementa, quæ sunt heterogenea. ergo calor congregat etiam heterogenea.

2. de gen. 3 Præterea calor immediate rarefacit, & extendit; & frigus condensat, vt dicit Philosophus 2. de gen. t. 17. vbi laudat antiquos ponentes inter principia rerum calorem rarefacientem, & frigus condensans; & 7. phys t. 15. sed ex rarefactione per accidens sequitur segregatio heterogeneorum: nam si res distincti generis erant constrictæ, per rarefactionem solutæ propria virtute motiua separantur; grauiora enim subsidunt, & leuiora ascendunt, ergo male definitur calor per segregare heterogenea, tamquam per actionem per se propriam illius.

3. cæl. 4 Præterea dicit Philosophus 3. cæli t. 74. quod calor per accidens segregat heterogenea, sed quę sunt per accidens, non debent poni in definitione: ergo calor male definitur per segregare heterogenea.

5. Præterea frigus simpliciter congregat homogenea, & segregat heterogenea, sicut calor: nam per congelationem vnit lutum, & paleas: & per exsiccationem ventus frigidus separat aquam a veste, & luto, ergo male definitur frigus per congregare homogenea, & heterogenea.

2. de gen. 4. meteor. l. 8. Sed contra est, quod Philosophus 2. de gen. t. 8. & 4. meteor. c. p. definit calorem, quod congregat homogenea, & segreget heterogenea, & frigus, quod vtraque congreget.

3. cæli. 2. de gen. Respondeo dicendum, quod bene definitur calor, quod congreget homogenea seu illa, quæ sunt eiusdem naturæ, & segreget heterogenea, seu quæ sunt diuersæ naturæ, frigus vero quod congreget vtraque. Calor enim congregat homogenea, quia subtile, quod calido conuenit, attrahit: ita patet experientia, quod si fiat aliqua massa ex auro, argento, & aere, & ponatur ad ignem, virtute ignis liquefacientis congregabuntur partes auri ad se inuicem, & sic de aliis. Vnde continuare, & vnire insunt calori per se, segregare autem heterogenea conuenit eidem per accidens: tum quia segregat aliena, congregando homogenea, & propria: quoniam enim ignis agens per suam formam transmutat illud, in quod agit, in suam naturam ex potentia ente, conterminans illud, & vniens, congregat ea, quæ sunt vnius naturæ, & consequenter separat ea, quæ sunt diuersæ: tum quia quandocunque alicui enti per formam attribuuntur duo, puta generatio, & corruptio: essentialius ei attribuitur generatio, quam corruptio: quia generatio est de ratione entis, ad quod est: corruptio vero de ratione non entis: forma autem, & simpliciter, aut magis principium est entis, quam non entis: sicut enim forma est, qua aliquid est ens; ita forma est, qua aliquid agit aliquod ens: sed conterminatio, & vnitio sunt generatio: segregatio vero, & diuisio quædam corruptio, quare si vtrumque tribuitur calido per formam, essentialius, & per se attribuetur ei conterminatio, & vnitio, diuisio vero, & segregatio per accidens, & minus

essentialiter. Quod autem frigidum cōgreget omnia heterogenea, quam homogenea, patet, quia aliquādo aqua, terra, palea, & huiusmodi per coagulationem factam à frigido congregantur.

4. meteor. l. 3. & 2. Ad primum ergo dicendum, quod calidum, & frigidum dupliciter possunt considerari. Vno modo secundum se, seu quatenus sunt inter se contraria, & vnum agit in aliud, & inuicem transmutantur, & sic considerata agunt calefaciendo, & frigefaciendo. Alio modo quatenus veniunt in compositionem mixti, & sic habent alias operationes, quarum præcipuæ sunt congregare, & disgregare, seu separare.

3. cæli t. 74. Ad secundum dicendum, quod vniuntur homogenea non solum quæ sunt vnius naturæ, sed etiam quæ sunt vnius amoris, vt dicit Philosophus 3. cæli t. 74. seu vnius complexionis; sic quatuor elementa ita concurrunt ad mixtionem, & inuicem agunt, vt perueniatur ad complexionem, quam requirit forma mixti, vt dictum est.

q. 12. Ad tertium, & quartum patet ex dictis, nam in definitione calidi per se non ponitur segregare heterogenea, sed tantum congregare, illud vero ponitur tamquam quid consequens, nam, vt dictum est, calor segregat congregando.

Ad quintum dicendum, quod ventus frigidus exsiccat inducendo siccitatem, & non tantum exprimēdo humiditatem. Deinde si vehemens est, præuenit expressionem, vnde vnit heterogenea.

ARTICVLVS V.

Vtrum qualitates primæ passiuæ rectè à Philosopho definiantur.

4. meteor. l. Videtur quod qualitates primæ passiuæ nō rectè à Philosopho definiantur, quod scilicet humidum sit, quod proprio termino est interminabile, alieno vero facile terminabile; siccum vero, quod difficile terminatur termino alieno, facile vero proprio. Dicit enim Philosophus 4. meteor. c. 8 quod humidum, & siccum sunt prima principia passiua omnium corporum mixtorum: vnde humidum est connaturale mixto, sed mixtum est terminatum proprio termino, ergo & humidum connaturale mixti erit terminatum termino proprio.

ibid. 2 Præterea in mixto siccum, cum sit illi connaturale, quia est principium passiuum eiusdem, vt dictum est, facile terminatur termino illius, ergo male definitur siccum, quod sit difficile terminabile termino alieno, & facile proprio.

gen. l. 2. de gen. l. 4. 3 Præterea glacies est humida, & est essentialiter aqua; sed glacies habet proprium terminum, vt patet, ergo male definitur humidum, quod proprio termino sit interminabile, & alieno facile terminetur.

2. de gen. l. 3. 4 Præterea dicit Philosophus 2. de gen. t. 49. quod sola aqua terminatur; sed præter aquam sunt multa alia, quæ sunt humida, vt aer, ergo male definitur humidum, quod facile terminetur termino alieno, & difficile proprio nam definitio debet conuenire omni definito.

meteor. l. 5 Præterea aqua cadens habet figuram rotundam; sed aqua est humida, vt dictum est, ergo idem quod prius.

6 Præterea cinis siccus est & similiter ignis; sed vterque facile recipit alienam figuram; cinis enim non resistit prementi, & elementum ignis figuratur concauo lunæ; noster vero habet figuram pyramidalem, ergo male definitur siccum, quod difficile terminatur termino alieno, & facile sit terminabile termino proprio.

Sed contra est auctoritas Philosophi definientis humidum, & siccum modo prædicto 2. de gen. t. 9. & 10. & 4. meteor. c. 9. & 8. 2. de gen. l. 2. 4. meteor. l. 9. & 7.

Respondeo dicendum, quod passiuæ qualitates pura humidum, & siccum, dupliciter considerari possunt. Vno modo in mixto, seu quatenus constituunt mixtum, & hoc modo cum humidum, & siccum sint inuicem mixta, & cōiuncta, & glutinata, vt dicit Philosophus 4. meteor. c. 8. necesse est, quod siccum habens consistentiam admixtam humido, illi etiam communicet consistentiam; vnde humidum non amplius diffluit: & cum iam sit factum connaturale mixto, dici potest, quod sicut mixtum terminatur proprio termino, ita & humidum, quod est propria eius materia. Et similiter, quia humidum est conglutinatum sicco, & sine humido siccum non terminatur, dici potest, quod siccum facile terminatur termino alieno. Alio modo considerari possunt humidum, & siccum secundum se, seu ante mixtionem, & tunc verum est, quod humidum est indeterminatum termino proprio, & bene terminabile termino alieno. Siccum autem terminatur termino proprio, difficulter autem terminatur termino alieno. Et similiter quidquid est facile terminabile, hoc habet ab humore: quod vero difficile, habet à siccitate: quod ex effectu humidi, & sicci constare potest: subtile enim, quia est humidum, est repletiuum: sequitur enim vndique tangens ipsum eo quod fluit vsque ad ipsum tangēs, sua nimirum subtilitate quodlibet minimum subintrans, & ideo est bene terminabile termino alieno, non autem proprio. Et similiter molle quia est humidum causaliter, habet eandem proprietatem, vnde cedit tangenti: & idem dico de lubrico. E contra grossum, quia est effectus sicci, cum eius partes feculentæ non disiungantur, & excedat capacitatem eius, quod natum est repleri, difficilè potest terminari termino alieno: & idem dico de arido, & duro. Secundo probatur ex propria ratione humidi, & sicci: humidum enim est facile diffluens, siccum vero cōsistens: vnde illud facile suscipit alienam figuram, hoc vero difficile. Vnde manifestum est, quod rectè descriptæ sunt qualitates passiuæ elementorum. Et ex his patet ad primum, & secundum. 2. de gen. l. 2. & 4. meteor. l. 7. & 8.

Ad tertium dicendum, quod liquida terminantur proprio termino ex magna violentia frigidi, vt patet in glacie, quæ est superabundantia frigiditatis, vt dicitur 2. de gen. t. 25 & in grandine, cuius causa dicitur vehemens virtus frigidi inclusi in aqua, & conclusi ab exteriori calido vehementi, vt dicitur 4. meteor. cap. 15. 4. meteor. l. 8. & 11. 2. de gen. l. 3.

Ad quartum dicendum, quod sensus Philosophi est, quod aqua ideo sola bene terminabilis est, quia sola est secundum sensum tactus omnium corporum humidissima, & inter omnes humores, & corpora omnia, quæ sensibiliter humectant, subtilissima, vt dicit Philosophus de sens. c. 5. Vel dic quod ideo aqua dicitur sola bene terminabilis quia si consideretur per ordinem ad mixtum sola simul cum terra facit terminationem, & ideo per ordinem ad mixtum, & ad terminationem, quam facit in mixto, dicitur ipsa primo humida, & terra primo sicca, vt dicit Philosophus 4. meteor c. 8. 2. de gen. l. 3. de sens. l. 9. 4. meteor. l. 7.

Ad quintum dicendum, quod elementa non habēt vllas determinatas figuras secundum se, vt probat Philosophus 3. cæli t. 66. sicut enim in aliis subiectum est quod habet rationem materiæ, & est sine specie, & forma, quia receptiuum debet esse denudatum à natura recepti, & etiam vt species imprimendas in ipso non male exprimat, sicut scriptum est in Timæo, sic elementa oportet putare sicut materiam in potentia ad omnes formas substantiales mixtorum, & 3. cæli l. 8.

figuras eorum, ita quod nullam ipsarum habeant in actu, sed omnes in potentia: & propter hoc possunt transmutari in mixta separatis differentiis, quæ sunt secundum passiones, idest formis substantialibus, quas
1 meteo. l. 15 per se sequuntur. Vnde quod elementa habeant aliquam figuram, illam habent vel receptam a continente, vt dicit Philosophus loc. cit. vel aliunde per accidens illam recipiunt, vel ex motu, vt patet in grandine: quando enim grandines de longe veniunt, circumquaque alterantur propter motum a longinquo, & sic sunt figuræ rotundæ, & magnitudine minores. Contra vero, quando congelatio grandinis fit prope terram, nam tunc fit figuræ non rotundæ, & magnæ quantitatis, quia minimum paruo tempore fit motus eius, qui proinde non potest dissoluere partes angulares fortius diuidentes aerem, & magis ei resistentes. vel ob antiperistasim, sic enim guttæ rotundæ, & maiores decidunt in æstate quam in hyeme, vt dicit Philosophus p. meteor. c. 12. quia calidum vndique circumstat frigidum, & congregat ipsum. sicut quando frigidum magis congregatur conclusum ab exteriori calido, non solum imbres condensantur in aquam, sed vlterius aqua congelatur ex vehemente virtute frigidi inclusi, & sic fit grando.

3 meteo. l. 11 Ad sextum dicendum, quod cinis est siccus, & proinde quodlibet eius granum habet proprium eius subiectum, & difficile terminatur termino alieno: quia tamen cinis subtilis est, ideo facile cedit, & non
2 cæli l. 11. ad præced. arg. resistit prementi, sicut & farina, quia lenis est. Ignis vero elementum nullam habet figuram ex se, quare nec pyramidalem, vt volebant antiqui, quos refellit Philosophus 3. cæli t. 66 habet tamen figuram circularem ex continente, sicut & cætera elementa, vt dictum est. Ignis vero noster habet figuram pyramidis, quia partes aeri commixtas ascendunt: vnde crassior est flamma prope nutrimentum.

ARTICVLVS VI

Vtrum qualitates primæ sint tantum quatuor.

q. 14. a p. 8. g. 4. & 6. Videtur quod qualitates primæ sint plures, quam quatuor, lux enim est qualitas prima, nam conuenit cælo, quod est primum inter omnia corpora, siue simplicia, siue mixta, vt dictum est, ergo qualitates primæ sunt plures, quam quatuor.

2. de ani. l. 16 2 Præterea sonus non est qualitas secunda, vt patet, cum non oriatur ex vlla alia qualitate priore, sed immediate ex motu, vt dicit Philosophus 2. de ani. t. 77. sed vere sonus est qualitas, nam inter qualitates per se sensibiles numeratur a Philosopho 2. de ani. t. 64. ergo erit qualitas prima, & sic erunt primæ qualitates plures, quam quatuor.

q. 9. a. 4. & de ani. l. 14. 3 Præterea in elementis necessario ponendæ sunt aliæ qualitates præter calorem, frigus, humorem, & siccitatem, neque ex illis neque ex aliis ortæ, nam calor expellitur ab aqua reducente se ad frigiditatem suam pristinam, & non expellitur a forma substantiali, quia hæc non agit immediate, vt dictum est, neque à frigiditate propria, quia calor in aqua potest esse maior, quam frigiditas, vt quando ebullit: & potest durante specie aquæ commutari aqua à sua naturali qualitate; secus vero ignis, quia cum sit formalior, est magis actiuus inter elementa, quæ comparantur ad ipsum sicut materialia, vt dicitur in 4. met. ergo qualitates primæ sunt plures quatuor.

2. cæli l. p. p. cæli l. 7. 4 Præterea cæli per se infrigidant, & humectant, cum sint causæ vniuersales & per se, ergo debent habere aliquas qualitates, quæ sint principia immediata harum operationum, sed illæ non sunt qualitates secundæ, ortæ ex quatuor prædictis, quia in cælo non sunt tales qualitates, cum cælum non sit subiectum alterationis, vt dicit Philosophus p. cæli t. 12. ergo erunt primæ, & sic primæ qualitates erunt plures, quam quatuor.

5 Videtur quod qualitates primæ sint pauciores, quam quatuor. Dicit enim Philosophus 4. meteor. c. p. quod calor, & frigus humectant, & exsiccant, sed vnaquæque qualitas actiua ab alia distincta est propter operationem propriam distinctam ab operatione alterius, ergo qualitates primæ actiuæ sunt pauciores, quam quatuor. 4. meteo. c.

6 Præterea in vnoquoque genere datur aliquod primum, quod sit causa omnium, vt dicitur 2. metaph. t. 4. ergo in genere qualitatis debet esse vna qualitas, quæ sit causa cæterarum omnium, & ita qualitates primæ non erunt quatuor, sed vna tantum. 2. metaph. t. 4.

Sed contra est, quod Philosophus 2. de gen. t. 8. dicit quatuor tantum esse primas qualitates. 2. de gen.

Respondeo dicendum, quod qualitates primæ cuiuscunque generationis, & mutationis sensibilis causæ, sunt tantum quatuor. Cuius ratio est, quia cum elementa sint inter corpora omnium prima, quippe quæ sunt simplicia, necessario debent & illæ qualitates, quæ sunt formæ perfectiuæ, atque adeo principia illorum in quantum sensibilia sunt esse omnium primæ nam inter omnes qualitates sensibiles nullæ aliæ sunt propriæ elementorum, præter illas, vt ex eo manifeste patet, quod ex illarum varia complexione, vt dictum est, consurgit numerus quatuor elementorum. præterquam quod, cum illæ neque fiant ex aliis, neque ex alteratis, sed ex illis omnes aliæ qualitates tangibiles oriantur, vt docet Philosophus p. phys. t. 44. & 2. de gen. t. 8. necessario sequitur, quod sint primæ qualitates omnium & primæ contraria, ex quibus tanquam primis principiis fiunt res omnes naturales, & per consequens quod primæ qualitates sunt tantum quatuor, & ideo merito à Philosopho 2. de gen. t. 16 vocantur elementa. 2. de gen. op. p. phys. 2. de gen. 2. de gen.

Ad primum ergo dicendum, quod lux est quidem qualitas actiua, sed non passiua. at primæ qualitates corporum generabilium, & corruptibilium debent esse actiuæ & passiuæ, vt dicit Philosophus 2. de gen. t. 8. & ex his patet ad quartum. 2. de gen.

Ad secundum dicendum, quod sonus est qualitas audibilis, sed non tangibilis; tactus autem subiecto prior est omnibus aliis sensibus, quia substernitur omnibus sensibus, vt patet 2. de ani. & eius contrarietates sunt causæ omnium contrarietatum, licet dignitate sit posterior visu, & proinde aliquod obiectum visus, puta lumen, sit prius obiecto tactus, & consequenter calore, frigore, humore, & siccitate, quæ sunt qualitates tangibiles, nam calor, quod est alterum obiectum visus, est posterior prædictis quatuor qualitatibus. ibid.

Ad tertium dicendum, quod aqua reducit se ad pristinam frigiditatem, virtute suæ speciei, seu formæ, per quandam simplicem emanationem, vel resultantiam, non autem per veram actionem, & transmutationem, vt dictum est, & ratio est, quia cum in actione propria principale agens physicum sit compositum substantiale, agens per suam formam, debet hoc agens agere propria virtute, virtus autem substantiæ est accidens, at in actione impropria, quæ dicitur resultantia, vel naturalis emanatio, principale agens est generans, vt in 8. phys. dicit Philosophus de motu naturali. Dans autem formam dat etiam consequens ad formam, & ideo hæc ipsa forma est virtus agentis, & non oportet quærere aliam virtutem. q. 9. a. 4. post.

Ad quintum dicendum, quod calor, & frigus duobus modis considerantur. Vno secundum se, enate- 4. met. p. 38.

nus sunt contraria, & sic per se tantum calefaciunt, & frigefaciunt, vnde inuicem agunt, & patiuntur, & inuicem corrumpuntur. Altero, quatenus operantur in mixto; & sic calor, & frigus dicuntur humectare, & exsiccare, exsiccat enim calor per se in digestione, & quidem proprius, & intrinsecus, & naturalis principaliter, secundario autem calor extrinsecus siue balneorum, siue exercitij moderati, siue aliorum fomentorum calidi intrinseci, & naturalis vterque vero id facit per se, quatenus facit euaporare humidum subtile, & terminat, & indurat grossum, vt dicitur 4 meteor. c. 5. frigus vero id facit per accidens, fortificando calidum interius per antiperistasim. Similiter calor, & frigus humectant: cum enim humectari dupliciter dicatur, vno modo fieri aquam, sicut cum ex nube generatur aqua pluuiæ. Secundo liquefieri, sicut cum glacies, vel metalla liquescunt res humectantur primo modo a frigido condensante vaporem in aquam: humectatio vero secundo modo fit à calido resoluente.

Ad sextum dicendum, quod calor, frigus, humor, & siccitas non dicuntur priores qualitates in essentia, & substantia generis sic enim vna est in quocunque genere perfectissima, sed ita dicuntur, quia ad eas omnes aliæ reducuntur; & illæ non reducuntur ad alias, nec in pauciores, nec ad se inuicem, eo quod vna causetur ab alia. Cum quo tamen stat, quod inter ipsas qualitates, si non causalitate, vt dictum est, saltem perfectione, & dignitate vna cæteris præemineat, vt calor. Inter has enim qualitates priores sunt calor & frigus, quam humor, & siccitas; quia hæ sunt passiuæ, illæ actiuæ: & inter actiuas, prior est calor, quam frigus, quia frigus se habet vt priuatio, calor vt forma: & calor generatur a motu locali, virtute motus cæli, qui est primus omnium motuum localium, sicut motus localis est primus omnium motuum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum qualitates symbolæ elementorum sint eiusdem speciei.

Videtur quod qualitates symbolæ elementorum specie distinguantur. Contrariorum enim effectuum contrariæ sunt causæ, vt dicitur 2. de gen. t. 56. & 4. meteor c. 8. sed humiditas aquæ extinguit ignē vt si superfundatur aqua carboni accenso. humiditas vero aeris ignem fouet, & conseruat, vt patet, quia ideo cinis conseruat ignem, quia cum sit rarus, dat locum aeri circumstanti, ad hoc vt possit intrare, & conseruare ignem.

2 Præterea humor aereus nutrit calorem, secus vero humor aqueus. Vnde animalia, quibus inest humidum pingue, quod est aereum, sunt longioris vitæ, quam quibus inest humidum aqueū, vt Philosophus dicit lib. de iuuent. ergo humiditas aeris, & aquæ specie differunt.

3 Præterea sola humiditas aquæ non aeris, continuat, & terminat mixtum, vt dicit Philosophus 1. de gen. t. 49 sed hoc non contingit nisi ex diuersa natura humiditatis aquæ, & aeris, quia idem secundum eandem rationem semper est natum facere idem, vt dicitur 2. de gen. t. 56. ergo humiditas aquæ, & aeris differunt specie.

4 Præterea calor ignis non potest stare cum humiditate, nec eius siccitas cum frigiditate, vt patet ex combinatione propria singulorum elementorum, & docet Philosophus 2. de gen. t. 7. ergo humiditas aquæ, & aeris differunt specie. sed calor aeris potest stare cum humiditate, & siccitas terræ cum frigiditate ergo calor ignis, & aeris specie differunt; & similiter siccitas ignis, & terræ.

5 Præterea non est multiplex calefieri in eodem subiecto, nisi sint plures calores specie distincti. sed subiectum in quo agit semen, multipliciter calefit puta a cælo, animali, & elemento, ergo signum est, quod in semine calor elementaris, cælestis, & animalis sunt specie distincti; præterquam quod calor elementaris dissoluit, & consumit, calor vero animalis generat carnem, ergo. 2. c g. c. 73 4 d. p. q. 3. a. 4 c

6 Præterea calor ignis est maxime actiuus: vnde à Philosopho calor dicitur proprius ignis, lib. de sens. c. 10. quia est omnium calidorum calidissimum, vt dicitur 2. metaph t. 4 secus vero aer, ergo calor ignis, & aeris specie differunt, quia si essent eiusdem speciei, essent æqualiter actiui. 2 de gen. l. 3 de sens. l. 10

7 Præterea grauitas terræ, & aquæ differunt specie: similiter & leuitas ignis, & aeris, vt patet ex Philosopho; & 4. cæli, vbi ex qualitatibus motiuis colligit numerum elementorum, vt dictum est. sed eadem est ratio qualitatum actiuarum, ergo qualitates symbolæ elementorum specie differunt. q. 41. a. 7

8 Præterea quotiescunque subiecta differunt specie, etiam passiones differunt specie: cum enim passio dimanet ab essentia tamquam a causa in triplici genere, vt dictū est, causæ specie diuersæ habent etiam effectus specie diuersos, nam idem inquantum idem semper facit idem, vt dictum est: sed ignis, & aer, quæ sunt subiecta proprij caloris, differunt specie, ergo & specie differunt calor ignis, & aeris. q. 6. log. arg. 3.

Sed contra est, quod Philosophus 2. de gener. t. 8 probat, quod tantum quatuor sunt qualitates primæ, ex quarum combinatione constituuntur elementa. 2. de gen l. 2 de sp. creat. a 3. arg. 19. & ad 19.

2 Præterea dicit Philosophus 2. de gener. t. 25. quod dantur aliqua elementa conuenientia in vna qualitate, quæ vocatur symbola, & cognata, quæ propterea facilius ad inuicem transmutantur, quia vnica tantū qualitas superaddenda est, cum altera remaneat eadem: non remanet autem eadem numero, quia non manet idem numero subiectum, ergo remanet eadem specie. 2. de gen. l. 4 & de spir. cr. l. c.

4 Præterea dicit Philosophus 2. de gen. t. 30. quod ex aere, & terra, corruptis humiditate, & frigiditate generatur ignis, quia remanent propriæ qualitates ignis, ergo calor aeris, & siccitas terræ sunt eiusdem speciei cum calore, & siccitate ignis. 2. de gen. l. 4

Respondeo dicendum, quod qualitates symbolæ elementorum sunt eiusdem speciei. quod manifestū est primo, quia si differrēt specie, essent octo qualitates primæ: eadem enim est ratio de omnibus qualitatibus, quarum quælibet in duobus elementis inuenitur. Secundo quia quælibet qualitas specialiter tribuitur vni elemento in quo est perfecte, & per deriuationem alteri, in quo est imperfecte. Vnde cum ex hoc aere fit hic ignis, calor manet idem specie, sed augmentatus. Tertio vnum vni tantum est contrarium, vt dicitur p. cæli t. 10 & 10. met. t. 17. quod si qualitates symbolæ differrent specie, vnum directe haberet duo contraria, calori enim ignis contrariaretur frigus terræ, & aquæ. Quarto cum elementa possint ad inuicem transmutari, quodlibet elementū ex quolibet generari potest, vt dicitur 2. de gen. t. 24. id autem fieri non posset, si qualitates symbolæ specie differrent: non enim posset ignis ex aqua facere aerem, & per consequens ex summe contrariis nō posset fieri tertium, puta ex aqua & igne aer, vt vult Philosophus ibidem t. 26. 27. nam ignis agēs in aquā, vel conseruat humiditatem aquæ, vel illam corrumpit, si primum, ergo in aere facto ex igne, & aqua re- de spir. cr. a. 3. arg. 24 p. cæli t. 4 10 met. l. 6. 2 de gen. l. 4

maneret humiditas aquæ, & sic erit eiusdē speciei cum humiditate aeris si secundum, necesse est quod generetur alia humiditas: nam cum aer sit calidus, & humidus, vtraque qualitas necessario requiritur ad hoc, vt aer generetur: non datur autem vllum producens hanc humiditatem: non enim ignis, quia hic est calidus, & siccus: neque aqua, quia iam nō est, & si esset, tantum produceret humiditatem sibi propriā: vnde non posset aer produci, qui propriam humiditatem requirit. Demum probatur quia ideo aliquando ex duobus elementis fit tertium, aliquando vero vnum conuertitur in aliud, vt dicitur 2 de gen. t. 29. quia quando agunt ad inuicem duo elementa omnino dissymbola, cum vtraque qualitas propria corrumpatur, remanent aliæ qualitates, quæ sunt propriæ tertij elementi: quando autem agit ad inuicem elementa symbola, remanet qualitas propria elementi agentis in passo, cum in ea cum illo conueniat, & inducitur alia propria eiusdem agentis in passo, & sic agens in se passum conuertit: non remaneret autem prædicta qualitas, nisi eiusdem speciei essent qualitates symbolæ. (ibid.)

(de iuuen. l. 8) Ad primum ergo dicendum, quod ideo aqua superinfusa igni illum extinguit, quia sic cadēs obstruit ignem: impedit enim respirationem, qua impedita calidum reflectitur in se ipsum, & fortificatur: fortificatum autem resoluit humidum subtile, & consumit ipsum, & remanet grossum, quod est ineptum ad nutrimentum igneum: ipso autem humido subtili resoluto, & consumpto, consumitur ignis. Ideo vero aer conseruat ignem, quia cum sit rarus dat locum aeri circumstanti, vt possit intrare, & ipsum ignem refrigerare: facta enim refrigeratione debilitatur calidum, quo debilitato humidum diu saluatur, & per consequens saluatur & calidum.

(de long. l. 3.) Ad secundum dicendum, quod ideo animalia quibus inest humidum pingue & aereum sunt longioris vitæ quia humidum aereum est calidum sicut & ipse aer. Calidum autem non est de facili infrigidabile, & coagulabile. animalia vero, quibus inest humidum aqueum, ideo sunt breuioris vitæ quia humidum aqueum est grossum, & frigidum & de facili infrigidabile, & congelabile.

(2. de gen. l. 8) Ad tertium dicendum, quod sola aqua dicitur bene terminabilis, quia sola illa simul cum terra faciunt in mixtis consistentiam, terminationem, & figurationem, sicut è contra terra sine aqua non potest continuari, sed in puluerem redigitur vt docet Philosophus 4. meteor. c. 7. & propterea ibidem vocat aquam proprio humidum, quia mixtum in mixtis illa sola simul cum terra facit consistentiam, & terminationem. (4 meteo. l. 7)

(2. de gen. l. 3) Ad quartum dicendum, quod calor non patitur in igne humiditatem, quia ignis constituitur per coniunctionem caloris cum siccitate; sicut aer constituitur per complexionem caloris cum humiditate: nam alioqui calor secundum se ita potest stare cum siccitate, sicut cum humiditate: quamquam coniunctus cum vna qualitate constituit vnum elementum, coniunctus cum alia constituit aliud, vt dicitur 2. de gen. t. 16 Vel dic, quod ideo calor ignis non compatitur secum humiditatem, quia habet calorem in summo, qui omnino consumit humidum; vnde est coniunctus cum siccitate: calor vero aeris est longe minor, quam sit calor ignis; quia virtus mouentis est longe minor in aere, tamquam in remoto, quam in igne, tamquam in propinquo: minus enim calefacit motus cæli materiam aeris, immo quam minime, quam ipsum ignem. (ibid.)

Ad quintum dicendum, quod calor ignis, cælestis, & animalis non sunt tres species caloris, sed vnius tantum: nam sicut idem calor ignis vt instrumentum virtutis nutritiuæ potest generare carnem, vt dicitur 2. de anim. t. 50. ita idem calor seminis vt est instrumētum virtutis animæ, quæ est in semine, & vt est instrumentum corporis cælestis, cuius virtute agit, potest operari ad generationem animalis. Ratio autem huius est, quia vires animæ vegetatiuæ agunt per calorem, & alias naturales qualitates actiuas, & passiuas tamquam per instrumenta, licet altiori modo: vnde & dicuntur naturales & ideo non est mirum, si idem calor ignis ex natura propria dissoluat, & consumat, sed generet carnem, vt instrumentum vegetatiuæ. instrumentum enim habet duplicem actionem, vnam respondentem sibi vt est instrumentum, alteram propriam sibi vt est talis natura.

Ad sextum dicendum, quod calor ignis est maxime actiuus, quia calor in igne est in summo, & perfecte: secus vero calor in aere in quo est imperfecte, & non in summo, vt dictum est.

Ad septimum dicendum, quod grauitas terræ, & aquæ differunt specie, quia consequuntur complexiones, & constituta specie diuersa, vt dictum est ex Philosopho, sicut & in simili, forma mixtionis accidentalis specie differt iuxta diuersitatem specificam mixtorum, quia contingit ad specie diuersam complexionem, quam requirit diuersa natura mixti producendi, vt dictum est.

Ad octauum dicendum, quod quia elementa sunt materia mixtorum, ita sunt materiæ, & propriarum qualitatum necesse fuit, quod ex illis omnia mixta constent, vt dictum est quod illæ qualitates, quæ sūt propriæ elementorum, parum aliter ab aliis nominantur, quam proprietas, vt sic gratia ignis non est calor quilibet, sed calor in summo, vt dictum est, nam est cum summa siccitate coniunctus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum elementa habeant vtramque qualitatem in summo.

Videtur quod elementa habeant vtramque qualitatem in summo. Dicit enim Philosophus 2. de gen. t. 8. quod elementa singula constant ex combinatione duarum qualitatum, sed ignis constituitur ex calore summo & summa siccitate, ergo & cætera elementa constabunt qualitatibus in summo, cum eadem sit ratio omnium elementorum. (2. de gen.)

2 Præterea dicit Philosophus 5. phys. t. 19. quod remissio oritur ex admixtione contrarii: sed in quolibet elemento non sunt contrariæ qualitates, cum ex duabus tantum constituatur, quæ non contrariantur, vt patet ex Philosopho 2. de gen. t. 8. ergo in elementis vtraque qualitas est in summo.

3 Præterea cum qualitates actiuæ, & passiuæ sint per se elementorum accidentia, oportet quod a principiis essentialibus causentur: vnde non potest esse, quod principiis essentialibus manentibus in elementis, qualitates deficiant, & sint remissæ, nisi per violentiam, quod non potest esse diuturnum, ergo dicendum est quod in elementis vtraque qualitas est in summo.

4 Præterea dicit Philosophus 2. de gener. t. 30. quod ex aere, & terra fit ignis, corrupta frigiditate terræ, & humiditate aeris sed si vna qualitas non est in summo, non potest id fieri, quia si calor in aere est remissus, erit sufficiens ad generationem ignis, cuius caliditas est in summo, ergo idem, quod prius. (2. de g.)

[de gen. l. 2] 5 Præterea si in vnoquoque elemento sunt duæ qualitates, vt dicit Philosophus loc. cit. & harum vna est remissa, sequitur alterationem fieri in instanti. Si enim ignis aget in aerem, illius calorem augendo, tale augmentum fiet in instanti, cum non sit in aere qualitas contraria calori, puta frigiditas: sed alteratio [6. phys. 3.] est motus continuus, vt dictum est, ergo in quolibet elemento vtraque qualitas est in summo.

[de gen. l. 3.] 6 Præterea cum vnicuique elemento conueniat vna qualitas, vt dicitur 2. de gen. t. 23. illa maxime debet esse in summo, & non nisi posita illa in summo, debet elementum vendicans illam qualitatē generari, cum elementum constituatur ex combinatione qualitatū sibi propriarum; sed si ponatur vna qualitas remissa, altera intensa sequitur formam substantialem elementi induci in materiam, sine summo gradu suæ propriæ qualitatis. si enim verbi gratia aer per suam humiditatem agat in ignem, vbi destruxit sex gradus siccitatis remissæ ignis: vel in illo instanti induceretur forma aeris, vel non, si primum, ergo forma aeris induceretur sine summo gradu suæ qualitatis: si secundum, sequitur ignem remanere sine siccitate, quod est absurdum, cum ignis constituatur ex combinatione duarum qualitatum, caliditatis, & siccitatis, vt dicitur 2. de gen. t. 16. & 17. ergo in quolibet elemento est vtraque qualitas in summo.

[de pot. a] 7 Præterea qualitas in summo intensa, & propria vnius elementi non potest manere in alio; quia cum talis qualitas sit accidens proprium vniuscuiusque, & ex illius essentia emanet, non debet alteri inesse; cum præsertim singula elementa qualitates sibi pro-[gen. l. 3] prias vendicent, ex quibus maxime constituantur, vt patet ex Philosopho loco citato: sed si vna qualitas est remissa, sequitur qualitatem in summo, & propriam vnius elementi manere in alio; nam si aer agat in ignem, illius siccitatem destruendo, illam in se cōuerret; & sic forma aeris induceretur in materiam habentem calorem in summo, quia non est remittens illam: humiditas enim aeris nō agit in calorem, ergo dicendum est in elementis esse vtramque qualitatem in summo.

[gen. l. 7] Sed contra est, quod Philosophus 2. de gen. t. 37. dicit, quod ignis est calidior aere. & t. 23. quod vnumquodque elementum habet vnam qualitatem sibi propriam; nam terra est magis sicca, quam frigida. Aqua frigida magis, quam humida: aer humidus magis, quam calidus, ignis magis calidus, quam siccus, ergo in singulis elementis non est vtraque qualitas in summo.

Respondeo dicendum, quod in quibusdam elementis vtraque qualitas est in summo. In quibusdam neutra est in summo, sed vtraque est in gradu remisso. In quibusdam vero vna est in summo, altera non, vt ex mox dicendis manifeste constabit. Primum enim in igne vtraque qualitas est in summo. & calor [gen. l. 10] quidem, tum ob ignis nobilitatem, vincit enim ignis [de gen. l. 7. de cælo l. 10] nobilitate reliqua elementa, tum ob maiorem propinquitatem quam habet ad corpus cæleste, tum quia cum sit calidorum omnium calidissimum, debet præ habere in se calorem perfectissimo modo: nā [met. l. 2.] vnumquodque inter alia maxime dicitur, ex quo causatur in alijs aliquod vniuoce prędicatum de illis, vt dicitur 2. metaph. t. 4. vbi Philosophus talem pro-[de gen. l.] positionem maxime explicat exemplo ignis. Siccitas [de sensu l.] vero, quia cum oriatur ex calore, & frigore: calor enim humidum consumit, frigus vero illud comprimit; & potentior sit calor ad humidum tollendum, quam frigus, necesse est, vt in igne, in quo est summus calor, sit summa siccitas, propter excessum caliditatis, quasi iam humiditate cōsumpta. In aere vero neutra qualitas est in summo: non quidem calor, quia est remotior à cælo, quam ignis: virtus autem mouentis est minor in remoto, quam in propinquo. [2. de gen. l. 3] Neque humiditas, quia cum non sit in aere summus calor, propter maiorem distantiam à prima causa caloris, quæ est corpus cæleste, non totaliter resoluitur humiditas: vnde necesse est, quod remaneat in aere in gradu remisso. In aqua vero vna tantum qualitas [de sensu l. 10] est in summo, puta humiditas. Vt enim docet Philosophus 2. de gen. t. 49. inter simplicia sola aqua est bene terminabilis, & ideo est maxime necessaria in [2. de gen. l. 8] omnibus mixtis quod idem docet 4. meteor. c. 7. & ratio est, quia est causa terminationis omnibus mixtis. & proprius locus plurimorum animalium. Præ-[4. meteor. l. 7.] terea quia in aqua est frigiditas faciens ad se fluere humidum, quod non facit calor in aere. Vnde est humidior aere, quod sensu etiam patet, quo indicamus [2. de gen. l. 3] sensibilia. Manifestum enim est omnibus habentibus sensum tactus, quod aqua humidior est quam aer: magis enim humectat, & madefacit, quam aer, qui potius exsiccat, cum sit calidus: & tempore pluuiarū aqua intendit humiditatem aeris, vnde & aer tunc [2. de gen. l. 2] temporis dicitur humidior. & hinc est quod oleum, & humida viscosa, quæ sunt humida humiditate aerea, sunt minus humida quam humida aquatica, vt docet Philosophus 2. de gen. t. 12. quia nimirum tale humidum est aliquid passum puta commixtionem subtilis terrei. Frigiditas vero non est in aqua in summo, sed est minor, quam in terra: tum quia terra est densissima: tum quia, sicut calor causatur ex propinquitate ad orbem, cælum enim, vt dicitur p. meteor. [2. de gen. l. 3] t. 13. est causa caloris totius in inferioribus ratione [p. meteor. l. 4.] motus velocissimi, & ratione luminis, ita frigiditas [de sensu l. 10] causatur ex distantia ab orbe. Inter omnia autem elementa magis distat à cælo terra, quam aqua: vnde terra est omnium frigidissima sicut ignis ob propinquitatem ad cælum est omnium calidissimus & per consequens frigiditas non est in aqua in summo, sed est in summo in terra vnde hæc est summe frigida, non tamen est summe sicca, cum in siccitate vincatur ab igne. vt dictum est. Vnde manifestum est quod non in singulis elementis est vtraque qualitas in summo, sed in quibusdam est vtraque in summo, vt in igne. In quibusdam vero neutra est in summo, vt in aere: & in quibusdam vna est in summo, & altera est remissa, vt in aqua, & terra.

[Tab. v. cælū n. 60 & 89. Tab. v. elementum n. 24.] Ad primum ergo dicendum, quod elementa ita constituuntur duabus qualitatibus, vt in tali constitutione habeatur ratio ordinis, & dependentiæ elementorum a cælo ex cuius virtute, & actione dependet omnis actio omnium corporum inferiorum: cuiusque motus ordinatissimus est quodam modo prin-[in c.] cipium totius naturalis ordinis rerum: nam virtute corporum superiorum causatur ordo corporum inferiorum: & ratione maioris, vel minoris propinquitatis in elementis causantur qualitates in tali, vel tali gradu, vt dictum est.

[8. phys. l. 4. de sensu l. 10] Ad secundum dicēdum, quod omnis remissio facta in passo ab agente contrario est per admixtionē contrarij: nam agens per eandem actionem inducit qualitatem contrariam passo, & corrumpit qualitatem passi. Omnis enim actio in inferioribus est ratione [in c.] contrarietatis, vt ostendit Philosophus de sensu cap. 10. at vero remissio facta in re a suo generante non est per admixtionem contrarij: natura enim talis elementi in proposito exigit constitutionem duarum qualitatum, vt dictum est.

[q. 4. de pot. a 7. c.] Ad tertium dicendum, quod aliud est manentibus principijs essentialibus proprietates totaliter deficere, vel certe deficere ab illo gradu, quem requirunt ex natura sua: aliud vero tales proprietates esse in gradu remisso in tali subiecto: nam primum incon-

ueniens est, non autem secundum, quia natura talis subiecti exigit in sua proprietate talem gradum.

a de gen. l. 4. Ad quartum dicendum, quod ex terra, & aere fit ignis purus, corrupta frigiditate terræ, & humiditate aeris: quia licet illa caliditas non sufficiat, iuuatur tamen, & intenditur per victoriam corporis cælestis, & luce solis, & per virtutem aliarum stellarum.

a d. 13 q. p. a. 1. ad 9. & de sensu l. 10. Ad quintum dicendum, quod quia in alteratione qualitatum successio oritur ex hoc, quod in patiente est qualitas contraria, quæ resistit actioni agentis alterantis, quam oportet successiue expelli, ideo augmentum caloris fit ab igne in materia aeris in instanti, quia nulla est in aere qualitas contraria resistens igni intendenti calorem aeris: vnde hæc talis intensio ad modum illuminationis, quæ subito fit, quia non habet contrarium: non tamen inducitur forma substantialis ignis, nisi expulsa humiditate, & siccitate, quod fit in tempore, ratione contrariarum qualitatum resistentium igni alteranti aerem, & terram.

a c ibid. Ad sextum dicendum, quod forma elementi determinat sibi talem passionem primam & in tali gradu, vt dictum est. Aer autem non est humidus in summo, vt dictum est: vnde corruptis sex gradibus siccitatis ignis, statim corrumpitur forma ignis, qui sequitur plures gradus siccitatis ad sui conseruationem, quam vnum, & inducitur forma aeris, quam consequitur calor in eo gradu qui est proprius aeris.

de sp. creat. a. 1 arg. 19 & q. 1 de pot. 7 c. Ad septimum dicendum quod formam substantialem aeris consequitur calor in eo gradu, qui est illi proprius; hoc enim est proprium accidentium esse, vt manifeste patet in reductione aquæ ad pristinam frigiditatem, vt dictum est. Et ideo nihil refert, quod ante instans inductionis formæ aeris sit in materia calor vt octo, & humor vt septem; nam cum in ea sit dispositio necessitans ad formam substantialem aeris, & cum illa non possit stare forma ignis, necessario debet hæc destrui, & aduenire forma aeris.

Ad argumentum in contrarium dicendum, quod Philosophus in t. 17. 2. de gen. satis expresse indicat aerem non esse calidum in summo, vt dictum est. In

in c. textu vero 24. tantum vult, quod vnumquodque elementum habet vnam qualitatem sibi propinquissimam,

a de gen. l. 3 & q. 47. ac primo, & immediate conuenientem. Cum enim ignis sit siccus in summo, vt dictum est, dicitur a Philosopho magis calidus quam siccus, quia magis pro-

de sensu l. se ioc. priæ qualitas eius est calor, quam siccitas, vnde l. de sensu c. 3. dicit Philosophus quod sicca est natura ignis, sed proprium illius calidum est. Verum siccitas licet sit remissa in terra, vt dictum est, primo tamen, & immediate illi conuenit, vt infra ostendetur, & docet Philosophus ibidem, cum subdit, terræ vero siccum sicut dictum est in his, quæ de elementis.

QVÆSTIO XLVI.

De mutua transmutatione elementorum.

Deinde considerandum est de mutua transmutatione, seu de generatione, & corruptione mutua elementorum.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR QVATVOR.

Primo, Vtrum elementa sint generabilia, & corruptibilia.

2 *Vtrum quodlibet elementum possit immediate generari ex quolibet.*

3 *Vtrum elementa symbola facilius transmutentur, quam dissymbola.*

4 *Vtrum ex duobus elementis dissymbolis corruptis fiat tertium.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum elementa sint generabilia, & corruptibilia.

Videtur quod elementa non sint generabilia, & corruptibilia quod enim est materia, nõ potest resolui in aliam materiam. sed elementa sunt materia mixtorum, vt dictum est ex Philosopho 2. de gen. t. 46. ergo elementa non sunt generabilia, & corruptibilia. 1 phys. t. a de gen.

2 Præterea si elementa essent generabilia, & corruptibilia, totus mundus destrueretur; nam totum destruitur destructis partibus, elementa autem sunt partes, & præcipuè vniuersi, vt dictum est, ergo elementa non sunt generabilia, & corruptibilia. Sed dices, quod elementa non sunt corruptibilia secundum totum, sed secundum partes. a de gen.

3 Contra eadem est natura, & ratio totius, & partis: vnde Philosophus 3. cæli t. 71. dicit quod idem est motus totius, & partis vt totius ignis, & scintillæ, sed totum elementum non est generabile, & corruptibile, ergo nec pars. 1 d. 49 a. ad 1 q. 1 de ... l. 15 ... c. 90.

4 Præterea vt argumentatur Philosophus 3. cæli t. 54. omne quod fit, necessario est in aliquo loco, nam omnes motus sunt in aliquo loco 4. phys. t. 8. ergo necesse est, quod locus in quo est elementum, quod generatur nunc, prius fuerit sine corpore, aut contineat aliquod corpus. Si autem contineat aliquod corpus, sequitur quod duo corpora sint simul, scilicet elementum quod generatur, & corpus quod præexistebat, quod est impossibile: non enim potest dici quod corpus præexistens cedat, si enim cederet, in illo eodem, in quo elementum generatur, oporteret ipsum cedere, hoc autem generatur in instanti, ergo in instanti cederet, quod est impossibile, quia cessio non fit nisi per motum localem qui non est in instanti. Si autem sit sine corpore, cum posterius recipiat corpus, necesse est esse vacuum separatum: vacuum enim dicimus, quod est priuatum corpore sensibili, & natum est recipere illud, hoc autem est impossibile, vt dicitur 4. phys. ergo & primum, puta elementa posse generari. 3 cæli t.

Sed contra Philosophus 2. de gener. t. 24. 25. & 60. dicit, quod elementa sunt transmutabilia, atque adeo generabilia, & corruptibilia secundum partes. 2 de gen. t. ... c. 20.

Respondeo dicendum, quod elementa non sunt generabilia, & corruptibilia, seu transmutabilia secundum totum; cuius ratio est, quia ita contraria sunt elementa in mundo, sicut sunt contrariæ qualitates in mixto: vnde sicut qualitates contrariæ in mixto nõ se inuicem corrumpunt, quia regulantur, & conseruantur ne se mutuo corrumpant per formam substantialem mixti, quæ est impressio quædam cælestis corporis, ita contraria elementa non se inuicem corrumpunt, quia conseruantur per actionem corporis cælestis a quo actiones eorum regulãtur: ordo enim corporum inferiorum conseruatur virtute superiorũ: nihil enim in istis inferioribus agit ad speciem, nisi per virtutem corporis cælestis: vnde quandiu forma habet suum vigorem, ea impressione corporis cælestis conseruatur, & elementorum secundum totum, & corpus mixtum in esse. Sunt autem corruptibilia a d. 19 a. 1 ad 1 q. de malo q. 5 a. 6.

elementa

2. de gen. t. 8. elementa secundum partes, vt patet primo experientia, videmus enim ad sensum, quod eadem materia, quæ nunc est sub frigiditate aquæ aliquando fuit sub caliditate aeris; & quod erat sub caliditate aeris, aliquando est sub caliditate ignis. Deinde quia omnis generatio est ex contrarijs, & in contraria: habent autem elementa contrarietatem ad inuicem, nam eorum differentiæ sunt contrariæ. Ignis enim est calidus, & siccus: Aer calidus, & humidus. Aqua frigida, & humida. Terra frigida, & sicca. Præterea ex elementis generantur mixta, non possent autem hæc ex illis generari, si manerent elementa intransmutata, vt docet Philosophus 2. de gen. t. 46. si enim componantur, & congregentur elementa in vnum, remanentibus formis, & operibus suis, sic ignis in vna parte compositi erit adurens, & aqua fluens, terra incontinua, aer expirans, similiter ignis non ligatus euolabit sursum, terra autem descendet deorsum, & sic numquam constabit, vt faciat ossa & carnes, & huiusmodi. Demum si elementa sunt intransmutabilia, sequitur tolli augmentum elementi, quia si elementa non transmutantur, oportet quod ignis augmentum fiat per hoc, quod ignis additur alteri, sicut lapis lapidi, hoc autem non est augmentum, sed accumulatio. Vnde manifestum est, quod elementa secundum partes sunt generabilia, & corruptibilia.

p. de gen. l. 2. Ad primum ergo dicendum, quod elementa componuntur ex materia, & forma, & ideo non est mirum, si ipsa sint materia mixtorum, & rursum per corruptionem resoluantur in aliam materiam priorem.

Ad secundum dicendum quod elementa non sunt transmutabilia secundum totum, sed secundum partes, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quod ideo elementa secundum totum non transmutantur, quia mundus destrueretur, cum sint partes essentiales vniuersi, & quia conseruantur à cælo, vt dictum est: secundum partes vero corrumpuntur, quia habent contrarietatem; & sol est causa totius generationis per motum, modo enim accedit, & modo recedit.

12. met. l. 2. Vel dic, quod tripliciter aliquid dicitur non ens, vt docet Philosophus 12. metaph. t. 12. vno modo, quod nullo modo est, & ex tali non ente nihil fit, quia ex nihilo nihil fit secundū naturā. Secundo dicitur non ens ipsa priuatio, quæ consideratur in aliquo subiecto: & ex tali non ente fit quidē generatio, sed per accidens, inquantum generatio fit ex subiecto, cui accidit priuatio. Tertio dicitur non ens ipsa materia prima, quia, quantum est ex se, non est ens actu, sed ens in potentia, & ex tali non ente fit generatio per se.

3. cæli, l. 8. & 11. Ad quartum dicendum cum Philosopho 3. cæli t. 29. quod cum quoddam corpus particulare generatur ex alio corpore, vt ignis ex aere, ante generationem ignis aer erat in eodem loco, & sic non est vacuum: neque sequitur, quod duo corpora sint in eodem loco; quia ideo generatur ignis ex aere, quia materia aeris est in potentia ad formam ignis, ad cuius proinde aduentum desinit esse forma aeris.

ARTICVLVS II.

Vtrum quodlibet elementum ex quolibet immediate generari possit.

p. phys. l. 10. Videtur quod non quodlibet elementum ex quolibet generari possit. Dicit enim Philosophus p. phys. t. 44. quod quodlibet non fit ex quolibet; sed id contingeret, si ex quolibet elemento fieret quodlibet, ergo quodlibet elementum non fit ex quolibet.

2 Præterea impossibile est propria accidentia reperiri sine proprijs subiectis, ergo si calor est proprium accidens ignis, & frigus aquæ, impossibile est calorem, & frigus esse in alio subiecto, quam in igne, & aqua; at si vnum elementum generaretur ex quolibet alio, calor ignis esset in alio elemento ex illo generato, ergo idem quod prius. — p. de gen. l. 2. / 2. de ani. l. 25.

3 Præterea dicit Philosophus 2. de partib. cap. 2. quod ignis non potest frigidus fieri, sed si quodlibet elementum posset generari ex quolibet, ignis fieri posset ex aqua, & terra, & sic frigidus fieret, ergo quodlibet elementū ex quolibet generari nō potest. — 5. phys. l. 5.

4 Præterea dicit Philosophus 5. phys. t. 21. quod mutatio debet fieri per medium, cum fit ab extremo in extremum: sed inter elementa duo extrema sunt ignis, & terra, ergo ex igne non potest generari terra, nisi prius ex igne generetur aer, & ex aere aqua, & ex aqua terra, & ita non quodlibet elementum generabitur immediate ex quolibet.

5 Præterea quod generatur ex aliquo præexistit in illo; sed quod præexistit in alio, non potest esse minus graue, vel leue, quam sit in se: nam inexistens, & separatum non est maioris virtutis secundum quod huiusmodi quare nec erit grauius, vel leuius, ergo cum aer sit grauior igne non poterit generari ex igne, quia vt in illo præexistit esset leuior seipso, ergo quodlibet elementum non fit ex quolibet. — 3. cæli, l. 11.

Sed contra est, quod Philosophus 2. de gen. t. 14. & 21. dicit, quod ex quolibet elemento generari potest quodlibet elementū. & 3. cæli t. 53. 54 & 55. probat, quod elementa sunt generabilia, & quod non generantur ex non corpore, nec ex alio corpore, nec quodlibet ex seipso, sed generantur ex se inuicem mutuo. — 2. de gen. l. 2 / 3. cæli, l. 11.

Respondeo dicendum, quod elementum quodlibet immediate generari potest; quod manifestum est primo sensū; videmus enim elementa ad inuicem genita; ex igne enim aliquando generatur aer, solum transmutato sicco, aliquando aqua transmutata vtraque qualitate, aliquādo terra solū transmutato calido, & similiter est in alijs. Deinde ratione, quia nisi ita esset, non esset alteratio inter illa secundum passiones tactus, quam tamen videmus inter illa: passiones autem inter se prædominantes transmutant elementorum substantiam. præterea, quia quæcunque sunt contraria ad inuicem transmutantur, nam omnis trāsmutatio est ex cōtrario in contrariū, quod enim transmutatur, exit ab illo, à quo transmutatur; moueri enim est aliter se habere nunc, quam prius: exiens autē ab illo a quo trāsmutatur, oportet ire in aliud, quia non potest ire in priuationem omnis speciei, quæ per se non inuenitur: nec etiam in aliud, quod potest existere cum illo, cum quo transmutatur: quia tunc non necessario transmutatum esset ex illo: quare necessario transmutatur in formam non potentem existere cum illo: tale autē est cōtrarium: & ita omne, quod transmutatur, transmutatur ex contrario in contrarium: omnia autem elementa siue symbola, siue dissymbola sunt contraria in vtraque, vel altera qualitate: Vnde manifestum est quod ex quolibet elemento potest immediate generari quodlibet. — 2. de gen. l. 4 & 6. / 4. cæli l. 4. / 2. de gen. l. 4 & 6.

Ad primum ergo dicendum, quod ideo ex quolibet non fit quodlibet, quia actio non potest fieri inter quæcūque immediata, sed vnūquodque fit ex opposito: & ideo ex quolibet elemēto potest fieri quodlibet elementū, quia quodlibet est cuilibet contrariū ratione vtriusque qualitatis, vel ratione alterius tantum, vt dictum est. — p. phys. l. 10. / Ibidem. / q. 45 a. 7.

Ad ſecundum dicendum, quod calor non eſt proprietas ignis, niſi quatenus eſt in ſummo: poteſt tamen participari ab alio in gradu remiſſo, vt dictũ eſt.

2. de ani. l. 23. Ad tertium dicendum, quod ſenſus Philoſophi eſt, quod ignis, quia formalior eſt, non poteſt amittere ſuam naturalem qualitatem, puta calorem, ita vt frigeſcat omnino, ad differentiam aeris, & aquæ, quæ poſſunt ſic alterari, vt amittant ſuam naturalem qualitatem, vt dictum eſt.

p. p. ſum. Phil. q. 10. a. 1. quæſtiuncula 6 ad p. 5. phyſ. l. 5. Ad quartum dicendum, quod maxima Philoſophi vera eſt in motu continuo, ſiue locali, ſiue alterationis, ſiue augmentationis, vt patet ex contextu: at vero tranſmutatio ſubſtantialis elementorum non fit per motum continuum, ſed per generationem, quæ eſt mutatio inſtantanea, vt dictum eſt.

q. 18. a. 2. c. 3. cæli. l. 11. Ad quintum dicendum, quod aliud eſt generari ex alio per alterationem, & aliud per ſegregationem: quod enim per alterationem generatur, præexiſtit in potentia tantum, & ideo poſtquam generatum eſt in actu, eſt grauius, vel leuius ſimpliciter. quod autem generatur ſolum per ſegregationem, prius exiſtebat in actu in eo, ex quo generabatur. Inexiſtens autem & ſeparatum non eſt maioris virtutis, ſecundum quod huiuſmodi; quare nec eſt grauius, nec leuius, ſic autem dicebant antiqui fieri generationem, quos refellit Philoſophus 3. cæli.

ARTICVLVS III.

Vtrum elementa ſymbola facilius ad inuicem tranſmutentur, quam diſſymbola.

p. de gen. l. 10. de ſp. creat. a. 3. arg. 19. VIdetur quod elementa ſymbola non facilius tranſmutantur ad inuicem, quam diſſymbola. Dicit enim Philoſophus p. de gen. t. 23. & 24. quod in generatione ſubſtantiali non manet vllum accidens ſenſibile idem numero, ergo in generatione, & tranſmutatione non erit facilior tranſitus ſymbolorum, quam diſſymbolorũ. eo quod oportebit vtramque qualitatem remoueri, ſicut in tranſmutatione diſſymbolorum. & ſimile corrumpi a ſuo ſimili, nam generans corrumpit id, quod prius erat, quod tamen dici non poteſt, ergo elementa ſymbola non facilius tranſmutantur ad inuicem, quam diſſymbola: ſed dices, quod in tranſmutatione ſymbolorum vna qualitas per ſe corrumpitur, altera vero ſymbola per accidens: at in tranſmutatione diſſymbolorum vtraque qualitas per ſe corrumpi debet.

2 Contra eadem eſt proportio vnius ad vnum, & duorum ad duo, ergo qua facilitate ſymbolum per vnam qualitatem corrumpit oppoſitam in ſymbolo: eadem diſſymbolum per duas qualitates corrumpit oppoſitas diſſymboli.

3 Præterea patet ſenſu facilius abſumi guttam aquæ ab igne, quam particulam terræ, ſed terra eſt ſymbola igni, a qua diſſymbola. ergo falſum eſt, quod facilius ſymbola ad inuicem tranſmutentur, quam diſſymbola.

2. de gen. l. 4. & 5. Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. de gen. t. 25. dicit, quod facilius elementa ſymbola ad inuicem tranſmutantur, quam diſſymbola. & t. 34. dicit, quod ſymbola citius tranſmutantur, quam diſſymbola.

p. de gen. l. 10. 2. de gen. l. 4. & 1. 4. d. 44. q. 2. a. 3. quæſtiuncula 3 ad 4. 5. vel dicendum q. de ſpir. creat. a. 3 ad 19. Reſpondeo dicendum, quod elementa ſymbola facilius tranſmutantur, quam diſſymbola, & ratio huius eſt, quia, cum ſymbola conueniant in vna qualitate, in eorum tranſmutatione non eſt neceſſe corrumpi niſi vnam qualitatem: at in tranſmutatione diſſymbolorum, cum in nulla qualitate conueniant, neceſſe eſt corrumpi vtramque qualitatem, facilius autem eſt tranſmutari vnum, quam plura: cuius ratio duplex afferri poteſt, vna eſt, quia ſicuti quando anima eſt in actu vnius potentiæ, remittitur actus alterius. eo quod vna potentia impeditur in ſuo actu, quando alia vehementer operatur, quia vna potentia de ſe non ſufficit ad tam intenſam operationem, niſi ei ſubueniatur per id, quod erat alijs potentijs influendum a principio vitæ: ita proportionaliter quando forma eſt in actu vnius qualitatis remittetur actus alterius. & ita citius operabitur per vnam qualitatem agendo, quam per duas. Altera eſt, quia qualitas ſymbola nullam facit repugnantiam in agendo. & patiendo, quam tamen facit qualitas diſſymbola, quia cum qualitates elementorum cauſentur ab ipſis formis ſubſtantialibus ipſorũ: illa elementa, quæ maiorem habent conuenientiam in qualitatibus, neceſſario habent maiorem conuenientiam in formis ſubſtantialibus, & per conſequens in diſpoſitionibus materiæ debent facilius ad inuicem tranſmutari. Vnde licet oporteat in tranſmutatione ſymbolorum ambas qualitates corrumpi, quia tamen qualitas ſymbola corrompitur per accidens, ad corruptionem ſubiecti, eadem que nullo modo reſiſtit, cum tamen contrariis reſiſtat (per calorem enim nec aer habet repugnantiam ad patiendum ab igne nec ignis habet repugnantiam ad agendum in aerem, quia calor poteſt ſtare cum ſiccitate: at propter frigiditatem aquæ, habet ignis maiorem repugnantiam agendi in aquam, quia hæc per illam reſiſtit actioni ignis. & ratione eiuſdem quia eſt in aqua coniuncta cum humiditate magis hæc reſiſtit ſiccitati ignis, quam reſiſtat humor aeris ob coniunctionem cum calore, actioni ignis.) ideo facilior eſt tranſitus. & tranſmutatio ſymbolorum, quam dyſſymbolorum, Et ex his patet ad prima duo obiecta.

Ad tertium dicendum, quod cæteris paribus, ſi ſolæ qualitates conſiderentur, ſymbola facilius tranſmutantur. quam diſſymbola, vt dictum eſt: ſecus vero ſi alia conſiderentur, quæ faciunt ad maiorem reſiſtentiam, vt eſt denſitas materiæ, quæ eſt in terra, quo enim aliquid eſt denſius in corporibus elementaribus, eo magis materiale eſt, & paſſiuum. 3. cæli. l.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ex duobus elementis diſſymbolis corruptis poſſit generari tertium elementum ſymbolum.

VIdetur quod ex duobus elementis diſſymbolis non poſſit generari tertium elementum ſymbolum. Dicit enim Philoſophus 2. phyſ. t. 37. quod effectus in actu ſimul eſt cum efficiente in actu. ſed ſi ex duobus elementis diſſymbolis corruptis poſſet generari tertium ſymbolum, daretur effectus in actu pota ſymbolum generatum ſine ſuo efficiente, ergo. 2. phyſ.

2 Præterea ſi ex duobus diſſymbolis corruptis generari poteſt tertium ſymbolum, ex aere, & terra corruptis poterit generari ignis, corrupta nimirum frigiditate terræ, & humiditate aeris, ſed ſiccitas terræ, & calor aeris non ſufficiunt ad generationem ignis: Nam ignis eſt calidior aere, & ſiccior terra, vt dictum eſt, ergo ex duobus diſſymbolis non poteſt generari tertium ſymbolum. 2. de gen. q. 47. a. 2.

3 Præterea impoſſibile eſt duo ſe mutuo corrumpere, quia nunquam aliquid corrumpitur, niſi propter victoriam corrumpentis ſuper ipſum ex debilitate virium eius, ſed ex duobus diſſymbolis corruptis non 2. cæli. & ...

poteſt generari tertium, niſi illa diſſymbola ſe inuicem corrumpant, ergo idem quod prius.

q.41. 4 Præterea ex materia elementorum cum qualitatibus illorum refractis conſurgit mixtum, vt dictum eſt: ſed cum ignis, & aqua ſe corrumpunt, quæ ſunt diſſymbola, remanet materia vtriuſque elementi cum qualitatibus illorum refractis, ergo ex duobus diſſymbolis corruptis non generatur tertium ſymbolum.

1.degen.t. 4 Sed contra eſt, quod Philoſophus 1. de gen. t. 19. dicit, quod ex duobus diſſymbolis corruptis generatur tertium ſymbolum.

Reſpondeo dicendum, quod ex duobus elementis diſſymbolis inuicem corruptis poteſt generari tertium ſymbolum. & ratio eſt, quia ſi altera qualitas vniuſcuiuſque elementorum diſſymbolorum corrumpatur, non eſt ad inuicem generatio, ſed tamen poteſt aliquod tertiũ generari, ſicut ex igne, & aqua, quæ ſunt diſſymbola, poteſt generari terra, & aer, & ex aere & terra, ignis, & aqua, quando enim aquæ frigiditas corrumpitur, & ſiccitas ignis, fit aer, qui eſt calidus, & humidus: quando vero calor ignis, & humiditas aquæ corrumpuntur, remanet ſiccitas ignis, & frigiditas aquæ, & ſic generatur terra frigida & ſicca. Similiter ex aere, & terra poteſt generari ignis, & aqua. Quando enim aeris calor, & ſiccitas terræ corrumpuntur, remanet humiditas aeris, & terræ frigiditas, & ſic generatur aqua frigida, & humida. Quando vero humiditas aeris, & frigiditas terræ corrumpuntur, remanet caliditas aeris, & ſiccitas terræ, & ſic generatur ignis calidus & ſiccus. Hæc autem generatio ignis conceſſa eſt ab omnibus, quia ad ſenſum apparet, quod in lignis, in quibus eſt humiditas aeris, generatur flamma, quæ maxime ignis eſt inter ea, quæ naturæ igneæ ſunt apud nos. Flamma autem nihil aliud eſt niſi fumus accenſus: fumus autem eſt ex terra, & aere, & humiditas aerea expirans, & ſecum trahens partes terreſtres: propter quod denigrantur ea, quæ tangit. In hac tamen generatione notandum eſt, quod ſemper neceſſe eſt vincere alteram actiuarum qualitatum, & alteram paſſiuarum vt ſi ex igne, & aqua debeat generari aer ita debent ignis, & aqua ſe habere, vt vnum excedat alterum in vna qualitate & excedatur ab illo in altera, vt in propoſito calor ignis multum excedat frigiditatem aquæ, & humiditas aquæ excedat ſiccitatem ignis, nam talia tunc ſe mutuo poterunt deſtruere: humiditas enim aquæ deſtruet ſiccitatem ignis, huius vero calor frigiditatem aquæ, & ſic vtraque forma ignis ſcilicet, & aquæ recedet & remanebit vna materia calida, & humida, quam ſequitur forma aeris, alioqui non erit poſſibilis coniunctio elementorum ad tertium generandum. Et propterea generatio tertij non poteſt fieri niſi in tranſmutatione diſſymbolorum, non autem cum ſymbola inuicem agunt, & altera qualitas in vtroque corrumpitur, quia tunc non manent vllæ qualitates pro tertio elemento, quia illa qualitas, quæ relinquitur, aut eſt eadem, aut contraria; & ſi quidem fuerit eadem in vtroque, puta calor in igne & aere non generabitur aliquod tertium elementum, quia ea vna qualitate non poteſt generari elementum. Si autem fuerit contraria, puta ſiccitas ignis & humiditas aeris, cum ſit iſta coniugatio impoſſibilis, nec tunc poterit generari tertium elementum. ſimiliter autem eſt in alijs elementis, ſilicet in terra, & aqua; quia in omnibus talibus vna qualitas eſt eadem, & altera contraria. Vnde patet, quod non niſi ex diſſymbolis elementis inuicem corruptis poteſt generari tertium elementum.

11.phyſ.a. 10. Ad primum ergo dicendum, quod ſicut in generatione animalium ex putri, vbi deeſt generans animatum, ſupplet vis cæleſtis corporis inferiori materiæ impreſſa, vt dictum eſt, ita ſimiliter in generatione elementi ſymboli ex duobus diſſymbolis corruptis, cum præſertim, vt dictum eſt, nihil in iſtis inferioribus agat ad ſpeciem, niſi per virtutem corporis cæleſtis. q.46.a.p.4

Ad ſecundum dicunt quidam, quod non intendit Philoſophus, quod ex aere, & terra generetur purus ignis, ſed aliquid, quod maxime participet naturam aeris, ſicut exemplificat de flamma; ſed hoc dici non poteſt, quia Philoſophus loquitur de generatione elementorum, & non mixtorum ex elementis, & præterea etiam caliditas flammæ multo intenſior eſt, quam caliditas aeris, & ideo dicendum, quod generatur purus ignis, & licet caliditas illa non ſufficiat, iuuatur tamen, & intenditur per virtutem corporis cæleſtis, & luce ſolis, & per virtutem aliarum ſtellarum. 2.de gen l.4

Ad tertium dicendum, quod ideo diſſymbola ſe corrumpunt, quia vnum vincit aliud per vnam qualitatem actiuam, & vincitur ab alio per qualitatem paſſiuam, vt dictum eſt. In c.

Ad quartum dicendum, quod ad generationem elementorum ſufficit combinatio, & coniunctio duarum qualitatum, at vero ad generationem mixtorum requiritur coniugatio, & coniunctio omnium qualitatum in tali temperie qualem requirit forma mixti generandi, vt dictum eſt. q.45.& 46

QVÆSTIO XLVII.

De elementis in particulari.

Deinde conſiderandum eſt de elementis in particulari.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR TRIA.

Primo, Vtrum ignis ſit calidus, & ſiccus. Aer calidus, & humidus. Aqua frigida, & humida. Terra frigida, & ſicca.

2 *Vtrum ignis habeat ambas qualitates in ſummo, & ſimiliter alia elementa.*

3 *Vtrum ignis ſit magis calidus, quam ſiccus. Aer magis humidus, quam calidus. Aqua magis frigida, quam humida. Terra magis ſicca, quam frigida.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ignis ſit calidus, & ſiccus. Aer calidus, & humidus. Aqua frigida, & humida. Terra frigida, & ſicca.

VIdetur quod ignis non ſit ſiccus. Dicit enim Philoſophus 2. de gen t. 10. quod ſubtile eſt effectus humidi, & ad humidum reducitur, quia eſt repletiuum, & bene terminabile termino alieno: ſed ignis eſt corpus ſubtiliſſimum, vt dicitur 3. cæli t. 42. 43. 47. ergo ignis non eſt ſiccus, ſed potius humidus. 2.de gen l.8 3.cæli l.9.

2 Præterea virtus manifeſtatur per operationem, ſicut natura per virtutem; ſed ignis humectat, aſſata enim ab igne ſunt magis humida interius, quam elixa, vt docet Philoſophus 4. meteor. c. 6. ergo ignis non eſt ſiccus, ſed humidus. 4 d.47 q.2 a.p q.3.arg 2 4 meteo. l.6

2.degen 1.8 p.degen 1.30 3 Videtur quod aer non sit calidus, & humidus. Dicit enim Philosophus 2.de gen. t. 31. quod aer est frigidus, & p.de gen.t. 24. quod aer, & aqua sunt symbola, quia sunt ambo frigida, ergo aer non est calidus.

p.meteor.1. 4. 4 Præterea dicit Philosophus p.meteor. c. 4. quod pars aeris, quæ non circa terram, sed longius distat, est calida, & sicca, ergo aer non est humidus, sed siccus.

de sensu 1.9. 5 Præterea dicit Philosophus de sensu cap. 5. quod aqua inter omnes humores est subtilissima: sed aer est subtilior aqua, ergo aer non habet humiditatem.

2.degen 1.8 6 Præterea dicit Philosophus 2.de gen. t. 49 quod inter simplicia corpora sola aqua est bene terminabilis termino alieno, sed hæc est definitio humidi, vt patet ex 2.de gen. t. 9. ergo sola aqua est humida, & ita aer non erit humidus.

2.degen 1. 2.degen 1. 24. 7 Videtur quod aqua non sit frigida. Aqua enim pluuialis est essentialiter aqua, sed aqua pluuialis est calida: cuius signum est, quod niue descendente non est tanta intensio frigoris, sicut in aliis hyemalibus temporibus, ergo aqua non est frigida, sed calida.

Sed contra est, quod Philosophus 2. de gen. t. 16. & de sensu cap. 10. dicit, quod ignis est calidus, & siccus: aer calidus, & humidus: aqua frigida, & humida: terra frigida, & sicca. 2.degen. 1.5 de sensu 1.10

Respondeo dicendum, quod necesse est dicere, quod ignis est calidus, & siccus: aer calidus & humidus: aqua frigida, & humida: terra frigida, & sicca. Et de igne quidem primo quod sit calidus manifeste patet, tum quia maxime calefacit operatio enim manifestat virtutem, vt dictum est: tum quia est causa, vt inquit Philosophus 2. met t. 3. caloris in omnibus elementatis: demum quia tamquam corpori nobilissimo inter elementa, & propinquissimo cælesti corpori debetur qualitas omnium tangibilium nobilissima & maxime actiua, quæ est calor. Quod vero ignis sit etiam siccus, probatur, quia vt docet Philosophus de sensu cap. 10. humida nata sunt pati ab igne: humidum autem non nisi à sicco patitur, tamquam contrariũ a suo contrario. Præterea, quia siccitas, præsertim maxima, est effectus maximi caloris, intensus enim calor humidum totaliter absumit, & proinde in suo subiecto ponit siccitatem. Aer vero est natura sua calidus, quod patet, tum quia est propinquus igni, imo contiguus, & non valde distans à corpore cælesti: tum quia est leuis & rarus: sunt autem leuitas, & raritas ex calore, vt dicit Philosophus p. de gen. t. 65. & 4. cæli t 35. tum quia aer generatur ex aqua, corrupta frigiditate a calore, vt dictum est, tum quia nulla alia coniugatio potest illi competere, quam calidi & humidi. Aqua vero est frigida, & humida, frigida quidem, tum quia maxime contrariatur igni, cum sit illi dissymbola: tum quia est lõge remota a cælo, & igne, frigiditas enim oritur ex distantia ab orbe, sicut caliditas ex propinquitate: demum quia coniugatio competens aquæ necessario inuoluit frigiditatem, nam cõiugatio primarum qualitatum frigiditatem non includens vel est impossibilis, vel alij elemento conuenit. Est autem humida, quia, vt patet sensu, maxime humectat, & multo magis quam aer. Et ratio est, quia in aqua est frigiditas faciens ad se fluere humidum, ratione cuius superat aerem, in quo calor non facit ad se fluere humidum; & quia cum sit propinqua aeri debet cum illo in vna qualitate conuenire, quæ alia esse non potest, quam humiditas. Demum quia inter corpora simplicia est bene terminabilis termino alieno. vt docet Philosophus 2 degen. t. 49. vnde est causa terminationis omnibus mixtis, & est locus plurium animalium, vt docet Philosophus 4. meteor. c. 7. Terra demum est frigida, & sicca, frigida quidem; tum ob maximam distantiam ab orbe cælesti, prima causa totius caloris in his inferioribus: tum quia est propinqua aquæ, & ratione illius illi symbola. Est autem sicca, tum ob maximam eius grossitiem: tum quia in terra est frigus condensans, & comprimens humidum, quæ est altera causa siccitatis. hæc enim oritur etiam ex caliditate humiditatem consumente. Et sic manifestum est, quod singulis elementis duæ qualitates prædictæ conueniunt.

Margin: sig 2, 2. degen 1.5.2. met. 1 2. de sens. 1. 7. — 2 degen. 1. 3 — de sens 1.10 — p degen. 1. 4. cæli 1 3. — q 46. a. 2. — 2 de gen. 1. 3. de sensu 1. 10. — ibidem vt ubique. — ibidem — de se 1.1. 10 — 2.degen 1.8 4 meteor. 7. — de cæl 1. 2.degen 1. 3 — ibid — 2.degen 1.3

Ad primum ergo dicendum, quod subtile aliquid dicitur, quia est penetratiuum: vnde 2.de gen. t. 10 dicitur, quod subtile est completiuum rei. Eatenus autem aliquid est penetratiuum, quia vel est quantitate paruum vel habet paruam materiam: vnde rara subtilia dicuntur, & quo magis aliquid fuerit rarum, eo erit magis subtile. Quia vero rarum potest esse coniũctum vel cum humiditate, vt in aere, vel aqua: vel cum siccitate, vt in igne, ideo subtile duplex est, aliud humidum, aliud siccum. 4.d.24 q.a 2.d Cœl.1

Ad secundum dicendum, quod assata a calore sicco non ideo sunt humidiora interius, quam elixa, quia calor humectet, sed quia caliditas sicca sine humiditate desiccando primo partes exteriores constringit poros rei digerendæ, & propter hoc humiditas resoluta interius non potest exire. 4 meteor.

Ad tertium dicendum, quod Philosophus locis citatis vocat aerem frigidum, non quia sit talis naturaliter, sed quia est talis per accidens. Vel dic, quod a Philosopho dicitur aer frigidus, gratia exempli, non autem secundum veritatem: vt enim docet Philosophus p.de gen t. 18 quærimus inducendo exempla, modum, seu manifestationem, non autem subiectũ, & veritatem, non curantes vtrum scilicet sic se habeat in his terminis vel quibuscumque aliis. sic idem Philosophus 2 degen. t 35. cum dicit, quod ignis est niger, & siccus; aqua vero humida, & alba, cum tamen albedo, & nigredo non sint passiones elementorum, sed mixtorum, non intendit ostẽdere in igne, & aqua illas qualitates albedinem scilicet, & nigredinem, sed tantum intendit manifestare omnia elementa esse inuicem transmutabilia. Quia quæcunque contraria sunt, ad inuicem transmutantur, omnia autem elementa sunt contraria, siue illa sint symbola, siue dissymbola: assumit autem loco propriarum qualitatum alias duas contrarias, puta albedinem, & nigredinem. Et inde etiam est, quod in libris logicis vtitur Philosophus exemplis secundum opiniones aliorum Philosophorum, quæ non sunt inducenda quasi sint verba Aristotelis. p degen. 10. 2.degen 1. p degen. 8 2 degen. 4 p.degen. 3

Ad quartum dicendum, quod Philosophus per partem aeris longe distantem a terra intelligit elementum ignis, sicut per partem aeris prope terram existentem intelligit elementum aeris, vt patet ex Philosopho 2.de gen t. 10. p meteor. 4

Ad quintum dicendum, quod Philosophus non dicit, quod aqua sit subtilissima inter omnia humida, hoc enim falsum est, vt bene probat obiectum, sed quod est inter humores subtilissima, & inter omnia corpora, quæ sensibiliter humectant. de sensu 1.9

Ad sextum dicendum, quod sola aqua dicitur à Philosopho inter simplicia bene terminabilis, quia hoc verum est de aqua secundum quod est in mixtis; vt enim ait Philosophus 4. meteor. c. 7. mixta non terminantur nisi per aquam, & terram; & plura animalia non nisi in aqua tamquam in proprio, & connaturali loco, ac naturæ suæ simili degunt, & quiescunt. 4 meteor. 1 & 2 degen. 1 8.

Ad septimum dicendum, quod aquæ pluuiales non p.degen 20

sunt ex natura sua calidæ, sed frigidæ, sunt tamen ex accidenti calidę propter ignem existentem in aere, qui illis miscetur, sicut & niui.

ARTICVLVS II.

Vtrum ignis habeat ambas qualitates in summo & similiter alia elementa.

Vide hunc articulum explicatum supra in quæstione 45. art. 8.

ARTICVLVS III.

Vtrum ignis sit magis calidus, quam siccus. Aer magis humidus, quam calidus. Aqua magis frigida, quam humida, & terra magis sicca, quam frigida.

art. 1. Videtur quod ignis non sit magis calidus, quam siccus: Aer magis humidus, quam calidus: Aqua magis frigida, quam humida: Terra magis sicca, quam frigida. Quia in igne vtraque qualitas est in summo, vt dictum est, sed magis, & minus denotant intensionem, & remissionem, ergo ignis non est magis calidus, quam siccus.

4. met l. 7. 2 Præterea Philosophus 4. meteor. c. 7. probat, quod aqua est primo humida, tum quia est causa humiditatis aliorum; propter quod autem aliquid est tale, illud est primo tale, vt dicitur p. post. tum quia multa animalia appetunt consistere in aqua, & in ea quiescere, sicut in proprio loco, ergo aer non est primo humidus, sed potius aqua.

p. met. l. 4. 3 Præterea dicit Philosophus p. meteor. c. 4. quod in medio totius mundi est elementum grauissimum, & frigidissimum puta terra ergo frigiditas non competit primo aquæ, sed potius terræ.

art. 2. 4 Præterea si terra est magis sicca, quam frigida, ergo siccitas est intensior, quam frigiditas sed frigiditas terræ est in summo, vt dictum est, ergo terra non est magis sicca quam frigida, vel certe non est frigida in summo, vt dictum est.

2. de gen. l. 3. 5 Præterea si terra est magis sicca, quam frigida, ergo superat siccitatem ignis, quia frigiditas terræ est in summo, quam tamen superat siccitas eiusdem; sed ignis, vt dictum est, siccior est terra, ergo terra non est magis sicca, quam frigida.

art. 2. 2. de gen. l. 3. Sed contra est auctoritas Philosophi 2. de gen. t. 13. vbi dicit, quod ignis est magis calidus, quam siccus: Aer magis humidus, quam calidus: Aqua magis frigida, quam humida: Terra magis sicca, quam frigida.

Respondeo dicendum, quod tribus modis potest intelligi, quod ignis sit magis calidus quam siccus, & sic de reliquis: primo ita, vt particula, magis, significet intensionem, seu excessum vnius qualitatis in gradu supra aliam, vt sit sensus, quod calor ignis sit intensior, quam siccitas illius; & similiter, quod siccitas terræ sit intensior, quam eius frigiditas, & hic sensus est falsus, nam, vt dictum est, in igne vtraque qualitas est in summo: in terra vero frigiditas est in summo, non tamen eius siccitas. Secundo ita, vt particula, magis comparet vnum elementum cum alio, vt sit sensus, ignis est magis calidus, quam aer, & minus siccus, quam terra, & hic etiam sensus est falsus, nam vt dictum est, ignis est siccior terra, & aqua est humidior aere, & tamen terra dicitur magis sicca, quam frigida; & aqua dicitur magis frigida, quam humida: & aer magis humidus, quam calidus. Tertio modo ita, vt particula, magis, denotet, & significet primitatem, immediationem, principalitatem ac proprietatem, vt sit sensus, ignis est magis primo, & immediatius ac principalius, & magis proprie calidus, quam siccus, & sic de reliquis; & hic sensus est intentus à Philosopho, vt videre est in contextu 2. de gen. tex. citato, & de sensu cap. 3. & 4. Ad cuius manifestationem sciendum est primo, quod quia ab vno simplici non possunt diuersa procedere nisi quodam ordine, vnum scilicet primo, & immediate, & alia secundario, & mediante illo, eo quod ab vno simplici non nisi vnum procedere potest, vt dicit Philosophus 12. met. t. 49. necesse est, quod qualitates primæ quia sunt per se accidentia elementorum, ita ab essentia illorum emanent, vt cum singula duas qualitates habeant, & ex illis constent, vt dicit Philosophus 2. de gen. t. 16. vna ex illis primo, & immediate ac principaliter, & tamquam maxime propria ab essentia elementi emanet, & alia mediante illa; quomodo a b anima plures potentiæ manant. Quoniam ergo igni tribuitur calor, & siccitas: Aeri calor, & humiditas. Aquæ frigiditas & humiditas; Terræ frigiditas & siccitas videndum est in particulari, vtra ex duabus immediatius, principalius, & magis proprie ac primo conueniat. Ad huius ergo euidentiam sciendum est secundo, quod, vt docet Philosophus p. meteor. c. 4. primo elemento, seu cælo circulariter moto, & motis corporibus, quę sunt in ipso, puta sole, & stellis, illis, illa pars inferioris mundi, quæ est ei propinquior quasi disgregata, & rarefacta per motum superiora corporis accenditur, & sic generatur calor. Cuius ratio est, quia tota materia corporalis, quæ est sub corpore circulariter moto, est sicut quædam materia existens in potentia ad caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem, & ad alias passiones, & formas, quæ consequuntur ad hæc, prætetea, quia materia reducitur in actum a primo agente, materia enim corporalis fit talis actu per hoc, quod participat da motu, vel non participat, sed immobilis permanet a corpore cælesti, est enim hoc causa, & principium vnde motus in istis inferioribus & ratione motus velocissimi, & propriarum qualitatum est fons totius caloris, & frigiditatis. Vnde fit, vt hæc inferiora recipiant dictas passiones à superioribus, non eo quidem modo quo aqua calefacta recipit ab igne calorem, puta accidentaliter, & non secundum naturam, sed ab illis recipiendo ipsam naturam, vel formam, secundum quam naturaliter sunt calida, vel frigida facta a superiori corpore, multo principalius, quam à generante, nam principium generationis primum est corpus cæleste. Hinc sequitur, quod, quia per participationem motus est calor in istis inferioribus, & per elongationem a motu cælesti frigiditas, necesse est, quod illud, quod est frigidissimum in summo, & grauissimum, tamquam longissime distans a fonte caloris, sit terra, non tamen sit primo, & principalius talis, quia frigiditas primo conuenit aquæ, tum terræ ex propinquitate ad aquam, sed illi primo, & principalius, ac maxime proprie conueniat siccitas; quod patet, tum quia propter summam distantiam a fonte caloris terra non resoluitur in humiditatem sed in vltima grossitie permanet: grossum autem est siccum, vt dicit Philosophus 2. de gener. t. 10. tum quia humidum maxime natum est pati a sicco terrestri; tum quia terra maxime contrarietur aeri cum sit illi dissymbola, vt dicitur 2. de gen. t. 16. 24. 25. 49. Aer autem est primo, & maxime proprie humidus. Demum quia cum terra sit ignobilissimum elementum, ac

2. de gen. l. 3. & de sensu l. 10.
12. met l. 2 p. d. 1. q. p. art. p. p. 4. 77. a. 6. q. 8. p. & ad pos. ar. 7. c.
2. de gen. l. 3.
p. met l. 4.
de sensu l. 10.
2. de gen. l. 3. & 3. de cæ. l. 10.
2. de gen. l. 3. 4. 8.

Proinde contineatur à cæteris, habeatque rationem materiæ respectu aquæ, debet habere pro prima, & principali passione qualitatem passiuam, omnis enim potentia passiua, & omnis passio est per materiam, & omnis actio est per formam, vt colligitur ex Philosop. de gen. t. 15. & qualitatem minus nobilem, cuiusmodi est siccitas respectu humiditatis. Contra vero, quia ignis est propinquissimus cælo, & est inter omnia elementa nobilissimum, & causa omnium calidorum, vt dicitur 2. metaph. conuenit illi prima, & immediate, & per se, ac maxime proprie caliditas, quæ est maxime actiua; secundario vero siccitas propter excessum caliditatis illius, quasi humiditate consumpta. Aeri vero licet competat calor, vt dictum est, tamen primo, maxime proprie, & immediate, nã sic conuenit igni, vt dictum est & aer ex affinitate ignem, est tamen aer primo humidus, tum quia contrariatur terræ, vt illi dissymbolus; vnde sicut terra est primo sicca, ita & aer debet esse primo humidus: si enim vnum contrarium est in natura, debet esse & aliud, vt dicitur 2. de gen. t. 49. tum quia ad suam humiditatem seruandam à natura sic est dispositus, vt sit propinquus aquæ, & sic vaporem suscipiat, qui est calidus, & humidus; tum quia cum aer contineatur ab igne, habet rationem materiæ respectu illius, vt dictum est de terra respectu aquæ, vnde tribuenda est illi pro passione primo, & maxime proprie, & principalius ei competente illa qualitas, quæ est passiua, & cum sit nobilius elementum, quam terra, debet etiam illi competere qualitas passiua nobilior, quę est humiditas respectu siccitatis, vt dictum est. Vnde manifestum est, quod ignis est magis calidus, quam siccus: Aer magis humidus, quam calidus: Aqua magis frigida, quam humida: Terra magis sicca, quam frigida, vt dicit Philosophus.

Ad primum ergo dicendum, quod magis, denotat principalitatem, immediationem, & primitatem vnius qualitatis supra aliam, vt dictum est, idem dicendum ad tertium, quartum, & quintum.

Ad secundum dicendum, quod aqua est primo humida respectu mixtorum, quia est causa terminationis in illis simul cum terra, vt dicit Philosophus 4. meteororum cap. 7.

Marginal notes (left): Tex. v. elementum n. 19. — 2. de gen. l. t. 20 — de sens. c. 1. x & 2. de gen. l. 3. — de sens. l. x

Marginal notes (right): 2. de gen. — 2. meteor. — supra. — supra. — in c. — 4. meteor. l. 7.

F I N I S.